

MEMÒRIA DEL CES

*SOBRE L'ECONOMIA,
EL TREBALL I LA SOCIETAT
DE LES ILLES BALEARS
2010*

EDITAT PER:

Consell Econòmic i Social de les Illes Balears

DISSENY GRÀFIC, INFOGRAFIES I MAQUETACIÓ: amadip.esment

IMPRESSIÓ: amadip.esment

ISBN-13: 978-84-612-7100-9

DIPÒSIT LEGAL: PM-2783-2003

S'autoritza la reproducció d'aquesta Memòria sempre que n'aparegui la procedència.

PRESENTACIÓ

La superació de la crisi econòmica internacional planteja als governs i a les institucions públiques, i també a les organitzacions socials i cíviques més representatives, la necessitat de trobar respostes eficients als reptes que planteja l'actual fase de globalització de l'economia mundial i l'adaptació a la nova societat del coneixement i de la informació, a la vegada que aquestes respostes ens permetin redistribuir els costos de la crisi de manera justa i equitativa.

Les solucions no són fàcils i els problemes que cal afrontar són complexos i difícils. Entre d'altres, l'increment de la conflictivitat i competència internacional, l'acceleració del canvi tècnic, la globalització dels moviments migratoris i dels fluxos de les inversions internacionals. Tots aquests fenòmens estan provocant pèrdues de creixement econòmic, de l'ocupació i del benestar social en les economies centrals, mentre el creixement accelerat, i en alguns casos força desequilibrat, s'està desplaçant cap als nous països BRICS (Brasil, Rússia, l'Índia, la Xina i Sud-àfrica).

La UE ha redefinit la seva estratègia competitiva per fer front a tot aquest conjunt de reptes amb el pla d'acció conegut com "*Europa 2020. Una estratègia per un creixement intel·ligent, sostenible i integrador*".

Aquesta estratègia es referma en els principis que la UE no pot continuar competint via preus, baixos costos laborals i augment de la precarietat laboral. La resposta passa per la necessitat d'augmentar la qualitat de la producció i la competitivitat de l'economia europea i millorar la productivitat del nostre teixit productiu.

Tot això s'ha de fer mitjançant les inversions intel·ligents procedents tant del sector privat com del sector públic, fent més efectiva la transferència tecnològica, la dotació de capital humà i la formació en noves tecnologies.

Igualment, cal incentivar l'entorn empresarial, principalment en temes que afecten el seu finançament, així com simplificar el marc administratiu per a la creació i funcionament de l'activitat privada (la qual cosa ja contempla el Decret llei 5/2011, de 29 d'agost, de suport als empresaris i a la micro, petita i mitjana empresa de les Illes Balears), sense oblidar tampoc la necessitat que tenim d'augmentar la dotació de capital públic en infraestructures, assegurar la sostenibilitat i garantir la cohesió social i el model social europeu.

Aquest conjunt d'iniciatives s'han de realitzar en un context d'una greu crisi econòmica internacional, desplegada des de ja fa més de tres anys, la qual ha travessat per diferents fases. Iniciada com a crisi financera, provocada per l'explosió del finançament descontrolat al sector privat, ha derivat en una forta contracció del crèdit a les empreses i a les famílies. En una segona fase, ha provocat una forta contracció de l'activitat econòmica, la qual cosa ha activat els estabilitzadors automàtics del sector públic, com són la caiguda d'ingressos fiscals que

s'ha donat simultàniament amb l'augment de les inversions i de les despeses públiques que s'han assignat a salvar el sistema financer, a l'atur i al manteniment dels serveis socials. I ara en una tercera fase, s'ha transformat en una crisi fiscal del sector públic, que cal acarar per l'augment descontrolat del dèficit i del deute públic i del seu grau de fiabilitat a l'hora de ser finançat *pels mercats*, a través de les polítiques de consolidació fiscal aprovades per la UE en el seu pla denominat *Pacte per l'Euro Plus*, i que tant directament a tots, avui, ens està afectant i preocupant.

De fet la Memòria del CES, en els seus apartats referits al panorama internacional i europeu, ha fet un acurat seguiment i una crida d'atenció sobre la importància d'aquest procés de crisi i els seus efectes sobre la nostra societat al llarg de les seves Memòries 2008, 2009 i 2010.

Com dèiem a la presentació de l'any passat: "totes aquestes polítiques no són de curt termini, tampoc són de gestió fàcil i requereixen de grans dosis de consens social, per tal de poder assolir l'estatus de polítiques de Pacte d'Estat. Aquesta nova generació de polítiques actives consensuades requereixen d'un nou capital social, on la base de la seva capitalització es sustenta en institucions joves com el CES de les Illes Balears. Per això, la consolidació de la nostra institució no deixa de ser un element prou important per ajudar a consolidar el futur més competitiu i equitatiu per a la nostra societat".

Així, el CES es brinda de nou a contribuir de forma positiva a trobar sortides i solucions als greus reptes plantejats per la crisi econòmica internacional mitjançant el diàleg i el consens social, ja que aquests elements formen part del seu ADN institucional, tal com es pot comprovar amb la feina feta al llarg d'aquests darrers deu anys per la via dels seus dictàmens, de la *Memòria*, dels seus estudis, informes, publicacions i seminaris.

Un any més em pertoca presentar l'edició d'aquesta Memòria referida a l'any 2010 i que, per a aquest exercici, queda com la única publicació de referència de les Illes Balears on es pot consultar de forma completa i ordenada les dades més rellevants sobre els principals sectors econòmics i branques d'activitat, sobre el nostre mercat de treball i les polítiques d'ocupació, i sobre els diferents àmbits socials, com ho puguin ser la salut, l'educació, la seguretat social, els serveis socials o el sistema de promoció de l'autonomia personal i d'atenció a la dependència.

En la presentació de la *Memòria del CES 2010 sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears*, no vull deixar d'esmentar l'agraïment més sincer al centenar de professionals de l'àmbit acadèmic, dels serveis tècnics de les administracions públiques, de les empreses, dels sindicats i de l'economia social, que han col·laborat generosament en l'aportació de dades, informes tècnics i assessorament.

Cal fer esment també a alguns canvis i aportacions noves que sens dubte milloren el seu contingut i, fins i tot, fan més útil si cal la seva consulta.

Alguns dels canvis introduïts venen motivats per modificacions en el sistema estadístic d'algun àmbit determinat. Ens referim enguany als que s'han produït en uns dels seus principals apartats, el dedicat al turisme, a través de la nova informació oficial que ens ha facilitat la Conselleria de Turisme.

En concret, les dades relatives a les arribades de turistes a les Illes Balears s'ajusten a les dades de l'Enquesta de Moviments Turístics a Fronteres (Frontur) i de l'Enquesta de Despesa Turística (Egatur), per això presenten una menor desagregació per nacionalitats i, per una altra banda, el turisme espanyol no inclou la via marítima. Les dades per al conjunt de l'any només són accessibles per al conjunt regional, mentre que en l'àmbit d'illes només es disposen per al segon semestre, tampoc no es disposa d'una estimació global per al conjunt de l'any, per tot això s'ha desestimat aquesta informació insular. Les dades per tipus d'allotjament es desagreguen en hotels i similars i resta d'allotjaments; l'organització del viatge discrimina entre aquells que s'han gestionat via paquet turístic i sense paquet turístic. Aquestes mateixes limitacions es donen per a l'anàlisi de les estades, estada mitjana i despesa dels turistes. Sí que s'amplia la informació mensual relativa a aquestes dades, la qual cosa ha permès ampliar l'anàlisi de l'estacionalitat a tot aquest conjunt de dades. També s'han modificat les dades de l'ocupació dels establiments turístics, que ara es circumscriuen a la informació facilitada per l'INE a partir de les seves enquestes d'Ocupació Hotelera (EOH), Apartaments Turístics (EOAT) i Allotjaments de Turisme Rural (EOTR). Per altra banda es manté la informació disponible sobre l'oferta turística i s'amplia la informació a ports esportius i camps de golf. Igualment s'ha ampliat la informació relativa a les dades de mercat de treball relatives al sector turístic, amb una major desagregació de les activitats econòmiques, contractació, i desagregació de les ocupacions més contractades en el sector turístic, així com l'evolució per mesos, que ha permès ampliar també l'anàlisi de l'estacionalitat a les dades del mercat de treball. Malgrat aquests canvis significatius en la informació disponible, s'ha intentat respectar al màxim l'estructura de l'índex de les edicions anteriors.

Igualment, i en relació també amb el capítol I referit al panorama econòmic, també s'ha millorat la informació disponible sobre la indústria i l'energia, en tot allò que fa referència a les fonts d'energia, demanda i potència i consum.

Pel que fa a l'apartat de les administracions públiques, s'hi ha integrat un subapartat final on es fa una valoració sobre la millora del sistema de finançament a partir de l'any 2009.

En relació amb l'apartat de medi ambient, s'hi han inclòs els indicadors del sistema GIZC (Dic-tamen 5/2007 del CES), per a les Illes Balears a partir d'un primer avanç de dades calculat per la Direcció General d'Economia del Govern de les Illes Balears.

En el capítol II sobre el mercat de treball i polítiques d'ocupació, s'ha analitzat la temporalitat per tipus d'afiliació, per activitat econòmica, per tipus de contracte, duració de la contractació temporal, índex de rotació, tipus de nacionalitat, així com la temporalitat pel sector públic i privat. També s'ha ampliat la informació sobre els demandants d'ocupació fixos discontinus i s'ha incorporat un apartat relatiu a la regulació del mercat laboral a nivell europeu, espanyol i autonòmic on es recullen les novetats de l'any 2010. Entre d'altres, la Directiva europea de temps de treball (resolució adoptada pel Comitè Executiu el 2 de juny de 2010) i, a Espanya, la Llei 35/2010. D'igual manera, s'ha incorporat un apartat sobre la conciliació de la vida familiar, personal i laboral.

Pel que fa al capítol III sobre qualitat de vida i estat del benestar s'ha fet un requadre especial, per part del serveis tècnics del CES, sobre l'enquesta modular d'hàbits socials, mòdul sobre

condicions i hàbits de vida, atès que és la primera enquesta feta per l'IBESTAT referida a l'any 2010, la qual proporciona informació molt valuosa relacionada amb diferents apartats d'aquest capítol social.

En relació amb la Seguretat Social, s'ha ampliat la informació relativa a beneficiaris de prestacions d'atur segons tipus de causa i s'ha mantingut una base de dades molt important sobre les pensions i les prestacions per incapacitat temporal i accidents de treball i malalties professionals.

En l'apartat dels serveis socials i en funció de la disponibilitat de la informació, s'ha ajustat l'índex d'aquest apartat a l'estructura de la Llei 4/2009, de serveis socials de les Illes Balears.

Finalment, i pel que fa al sistema de promoció de l'autonomia personal i d'atenció a la dependència (SAAD), s'ha millorat la informació relativa a les persones amb discapacitat independentment de l'edat. Igualment, s'ha analitzat l'evolució d'aquestes noves prestacions de l'estat del benestar en relació amb la resta de comunitats autònomes i el seu grau de compliment dels objectius previstos per la llei.

Les deu edicions de la Memòria anual del CES la fan un document de consulta obligada; a dia d'avui, els apartats que presenten més de 3.000 consultes en la web del CES són: educació, medi ambient, cultura, salut, mercat de treball, habitatge, turisme, serveis socials, administracions públiques, sector primari i economia de les Illes Balears. En total, aquests onze apartats sumen més de 43.000 consultes, el total de consultes acumulades des de l'any 2007 és de més de 115.000.

Són dades que constaten la importància d'aquesta Memòria i que permeten fer una mirada retrospectiva per analitzar i treure conclusions del que ha succeït en aquest decenni en l'àmbit econòmic, laboral i social a les nostres Illes, i tot això fet des del consens i l'acord per part de les organitzacions socials més representatives de la nostra societat.

Llorenç Huguet Rotger

President del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears

COMISSIÓ DE TREBALL DE LA MEMÒRIA DEL
CES 2010 SOBRE L'ECONOMIA, EL TREBALL
I LA SOCIETAT DE LES ILLES BALEARS*

David Pons Florit *
* President

Isabel Guitart Feliubadal
(GRUP I, CAEB)

Miquel Vidal Fullana
(GRUP I, CAEB)

Carlos Moreno Gómez
(GRUP II, UGT)

Diana Borràs Rhodes
(GRUP II, CCOO)

Javier Tejero Isla
(GRUP III, expert en representació del Consell Insular de
Menorca i president de la Comissió de Treball i Relacions
Laborals)

IGUALMENT, PARTICIPEN EN AQUESTA
COMISSIÓ, AMB VEU I SENSE VOT:

Vicenç Tur Tur (GRUP I, CAEB), president de la Comissió de
Treball d'Economia, Desenvolupament Regional i Medi
Ambient

Carme Orte Socías (GRUP II, UGT), presidenta de la
Comissió de Treball d'Àrea Social

*Nota: Composició actualitzada a 30 de setembre de 2011

La sessió d'aprovació de l'índex i col·laboradors de la Memòria tenen lloc els dies 12 i 22 de novembre i l'1 de desembre de 2010, i 26 de gener de 2011, i les sessions d'aprovació de la proposta dels capítols tenen lloc el dia 1 de juny, 4, 13 i 27 de juliol, i 5 de setembre de 2011. La Memòria del CES sobre l'Economia, el Treball i la Societat 2010 és aprovada pel Ple en la sessió de 28 de setembre de 2011.

ÍNDEXS DELS TÈCNICS I COORDINADORS DE LA MEMÒRIA DEL CES 2010 SOBRE L'ECONOMIA, EL TREBALL I LA SOCIETAT DE LES ILLES BALEARS

DIRECCIÓ I SERVEIS TÈCNICS

DIRECCIÓ

Ferran Navinés Badal
Assessor econòmic del CES

SECRETARIA GENERAL

Àngels Bellinfante Torres
Secretària general del CES

SERVEIS TÈCNICS DEL CES

SERVEIS ECONÒMICS

Ferran Navinés Badal

SERVEIS JURÍDICS

Sonia Fernández de Alba

BECARIS

Caterina Thomas Mulet
Bartomeu Amengual Jaume

COL·LABORADORS

Araceli García Ros
Catalina Pol Matheu
Carmen Santos Oliver

ÍNDEX DE COORDINADORS I COL·LABORADORS DE LA MEMÒRIA DEL CES 2010 SOBRE L'ECONOMIA, EL TREBALL I LA SOCIETAT DE LES ILLES BALEARS*

Pere Albertí Huguet	Economia social i solidària*. Capítol I.16	Francisco Martínez Espinosa Ladislao Roig Bustos	Justícia i arbitratge*. Capítol III.8
Antoni Barceló Veny Catalina Barceló Horrach	Construcció. Habitatge. Capítol I.4.3*, I.7 i Capítol III.8	Onofre Martorell Cunill Carles Mulet Forteza	Transport i comunicacions*. Capítol I.11
Silvia Carretero Quevedo Ferran D. Lluch Dubon	Demografia i llar. Capítol III.1	Joan Melià Gari Josep Ll. Riera Moll	Cultura, llengua i organitzacions associatives*. Capítol III.10.9 i 10.10
Joan Carrió i Vidal Josep Mallol Vicens	Comerç* i col·laboració al Capítol I.8 i III.4 Capítol I.10	Josep Ll. Oliver Torelló	Serveis socials. Capítol III.6
Javier Franconetti Manchado	Sector industrial*. Capítol I.6	Martí X. March Cerdà (coordinador) Belen Pascual Barrio Lluís Ballester Brague	Educació. Capítol III.6
Araceli García Ros Josefa Méndez González Erik Monreal Bringsvaerd Antònia J. Puiggròs Rebassa Maria del Mar Ribas Mas Francesca Salvà Mut	Mercat de treball i polítiques d'ocupació*. Capítol II i III.3*	Margalida Payeras Llodrà	Institucions financeres. Capítol I.12
Joan Llobera Cànaves (coordinador)	Salut, qualitat de vida i serveis sanitaris. Capítol III.4	Llorenç Pou Garcias	Benestar econòmic, distribució de la renda i pobresa. Capítol III.2
Joan B. Llorens Beltrán de Heredia	Administracions públiques i finançament autonòmic. Capítol I. 13.3, 13.4, 13.5, i 13.6	Pere Salvà Tomàs	El sector primari. Capítol I.5
		Bàrbara Terrasa Pont Maria Díaz Codina Gemma Jiménez Duran	Societat del coneixement i de la informació. Capítol I.15
		Lluís Vallcaneras Nebot	Medi ambient*. Capítol I.14

* Nota: els apartats de la Memòria que no figuren en aquest índex han estat elaborats pels Serveis Tècnics del CES, i els que incorporen (*) han comptat amb la seva col·laboració.

ÍNDEX GENERAL

CAPÍTOL I. PANORAMA ECONÒMIC	1
1. PANORAMA INTERNACIONAL	13
1.1. L'evolució econòmica internacional i de les grans regions econòmiques	13
1.2. Els Estats Units	21
1.3. La Unió Europea	22
1.4. El Japó	22
1.5. La resta del món	22
1.6. Mercats de treball	23
2. UNIÓ EUROPEA	25
2.1. Introducció	25
2.2. Perspectives econòmiques (zona euro)	27
2.3. La política econòmica i monetària	29
2.3.1. Els programes nacionals de reforma (PNR) en el context de la crisi	29
2.3.2. Anàlisi de la política monetària i l'evolució de l'euro	30
2.4. La política regional	32
3. L'ECONOMIA ESPANYOLA	35
3.1. Evolució econòmica	35
3.2. Els sectors productius	37
3.2.1. El sector primari	37
3.2.2. La indústria i l'energia	37
3.2.3. La construcció	38
3.2.4. Els serveis	39
3.3. La inflació	40
3.4. El sector públic	41
3.5. Educació i societat del coneixement	42

4. EL PANORAMA ECONÒMIC DE LES ILLES BALEARS	45
4.1. Introducció	45
4.2. L'anàlisi de l'oferta productiva	45
4.2.1. L'anàlisi de l'oferta productiva de les Illes Balears per illes	46
4.2.2. L'anàlisi de l'oferta productiva de les Illes Balears per comunitats autònomes	49
4.2.3. El teixit empresarial balear	60
4.3. L'anàlisi de la demanda de les Illes Balears per comunitats autònomes	64
4.4. La inversió estrangera	78
4.5. Els preus	78
4.6. L'evolució de la renda real per càpita i els seus determinants	82
4.6.1. L'evolució de la renda real per càpita	82
4.6.2. L'evolució dels factors determinants de l'evolució de la renda real per càpita: la productivitat i els factors demogràfics	82
4.7. L'estalvi, la inversió i la capacitat de finançament	86
4.8. La distribució funcional de la renda	89
5. SECTOR PRIMARI	93
5.1. Introducció	93
5.2. Els recursos humans en el sector primari	94
5.3. El subsector agrari	96
5.3.1. Els trets generals	96
5.3.2. L'agricultura	98
5.3.3. La ramaderia	99
5.4. El subsector forestal	100
5.5. La pesca	101
6. SECTOR INDUSTRIAL	103
6.1. Introducció	103
6.2. L'evolució de les empreses industrials	104
6.3. Evolució de l'ocupació	104
6.4. L'evolució de les branques industrials	105
6.4.1. Dades generals de l'enquesta industrial	105
6.4.2. Principals resultats de l'enquesta industrial per branques d'activitat	108
6.4.3. L'energia	111
6.4.4. Les indústries relacionades amb el sector de la construcció	111

6.5. La inversió industrial	112
6.6. El Pla Industrial de les Illes Balears 2011-2020	112
7. CONSTRUCCIÓ	115
7.1. Introducció	115
7.2. Factors de producció.....	116
7.2.1. Materials de construcció	116
7.2.2. Ocupació	118
7.2.3. Costos dels factors.....	119
7.3. La producció.....	120
7.3.1. Inversió pública	120
7.3.2. Inversió privada.....	121
8. ELS SERVEIS PRIVATS	129
8.1. Introducció	129
8.2. Principals macromagnituds	130
8.3. Principals coeficients	132
8.4. Principals resultats d'explotació.....	132
8.5. L'ocupació	135
8.6. L'estacionalitat.....	135
9. EL TURISME	139
9.1. Introducció	139
9.2. Evolució dels principals mercats turístics internacionals competidors de les Balears.....	140
9.3. L'índex de posició competitiva turística de les Balears (IPCTB)	142
9.4. L'evolució de les Balears en relació amb les comunitats autònomes competidores de les Illes en turisme nacional i internacional.....	143
9.4.1. L'evolució de les Illes Balears en relació amb les comunitats autònomes competidores en el segment de sol i platja en turisme nacional	143
9.4.2. L'evolució de les Illes Balears en relació amb les comunitats autònomes competidores en el segment de sol i platja en turisme internacional	144
9.5. Anàlisi sintètica dels principals indicadors de demanda dels turistes estrangers a les Illes Balears: turistes arribats, estada mitjana, estades totals i despesa dels turistes	146

9.6. La demanda turística a les Balears des del punt de vista de les arribades.....	148
9.6.1. El nombre de turistes arribats a les Balears	148
9.6.2. El <i>HUB</i> de l'aeroport de palma i el transport aeri de baix cost i baix preu	151
9.7. La demanda del turisme estranger a les Illes Balears des del punt de vista de l'estada mitjana i les estades	151
9.7.1. L'estada mitjana per temporada mitjana-alta i mitjanabaixa per país de residència i per tipus d'establiment.....	151
9.7.2. L'anàlisi de les estades des turistes estrangers.....	154
9.8. La despesa turística de les Balears	154
9.9. L'estacionalitat	158
9.9.1. L'estacionalitat de les arribades a les Balears	158
9.9.2. L'estacionalitat de les estades dels turistes estrangers a les Balears....	163
9.9.3. L'estacionalitat de la despesa econòmica dels turistes estrangers a les Balears	166
9.9.4. Els programes desestacionalitzadors.....	170
9.10. El perfil del turista.....	173
9.10.1. El nivell de satisfacció dels turistes estrangers arribats a les Balears .	173
9.11. L'oferta turística a les Balears	173
9.11.1. La capacitat de l'oferta d'allotjament per illes	175
9.11.2. El nivell d'ocupació dels establiments turístics	181
9.11.3. El tot inclòs	181
9.11.4. L'oferta complementària	181
9.11.5. La diversificació dels productes turístics	185
9.11.6. El turisme urbà a Palma	185
9.12. L'ocupació laboral en el sector de l'hostalatge i la restauració.....	185
9.12.1. Treballadors d'alta a la seguretat social per tipus d'ocupacions en el sector turístic i per illes	190
9.12.2. Les ocupacions més contractades en el sector turístic	190
10. COMERÇ	195
10.1. Introducció	195
10.2. Estructura empresarial del sector comercial	196
10.3. Els centres comercials	198
10.4. Principals macromagnituds del sector comercial	199
10.4.1. Grans trets del sector del comerç a les Illes Balears i a l'estat espanyol ..	199

10.4.2. Anàlisi del sector del comerç a les Illes Balears	201
10.5. Evolució conjuntural del comerç al detall	203
11. TRANSPORTS I COMUNICACIONS.....	205
11.1. Introducció	205
11.2. Macromagnituds del sector del transport i les comunicacions	206
11.2.1. Principals macromagnituds del sector del transport i comunicacions	206
11.2.2. Macromagnituds del mercat laboral	214
11.3. Anàlisi de la conjuntura	218
11.3.1. El transport per via marítima	219
11.3.2. Transport de passatgers per via aèria	221
11.3.3. Transport regular de passatgers per carretera.....	221
11.3.4. Transport de passatgers per ferrocarril i metro	222
11.3.5. Les comunicacions.....	222
12. INSTITUCIONS FINANCERES	223
12.1. Introducció	223
12.2. Les entitats bancàries	225
12.2.1. La dimensió de la xarxa d'oficines	225
12.2.2. El servei bancari	227
12.2.3. El crèdit dels bancs, de les caixes d'estalvis i de les cooperatives de crèdit a les Balears	227
12.2.4. Els dipòsits en els bancs, en les caixes d'estalvis i en les cooperatives de crèdit a les Balears	232
12.2.5. El flux financer de les Balears	234
12.2.6. La productivitat de les entitats bancàries	235
12.3. La societat de garantia recíproca (ISBA)	236
12.4. El mercat de la borsa	237
13. ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES I CÀRREGA FISCAL	239
13.1. Anàlisi pressupostària	239
13.2. La Comunitat Autònoma	239
13.2.1. El pressupost de l'administració general	240
13.2.2. El deute acumulat	246
13.3. Consells insulars	249
13.4. Ajuntaments	252
13.5. L'Administració de l'Estat	254

13.6. La càrrega fiscal a les Illes Balears	257
13.7. El nou sistema de finançament	267
14. MEDI AMBIENT	269
14.1. Introducció	269
14.2. Recursos naturals	269
14.2.1. El territori	269
14.2.2. L'aigua	271
14.2.3. L'energia	272
14.3. Els residus	273
14.3.1. Els residus sòlids	273
14.3.2. Les aigües residuals	276
14.4. El litoral	276
14.5. El patrimoni natural	277
14.5.1. La vegetació	277
14.5.2. La fauna	279
14.5.3. Els espais naturals protegits	280
14.6. Altres àmbits	281
14.6.1. La qualitat de l'aire i les emissions a l'atmosfera	281
14.6.2. L'educació ambiental	281
14.6.3. L'Agenda Local 21	282
14.6.4. Els indicadors GIZC	284
15. SOCIETAT DEL CONEIXEMENT I DE LA INFORMACIÓ.....	287
15.1. Introducció	287
15.2. Anàlisi del sistema d'innovació de les Illes Balears	288
15.3. Els resultats de la política d'R+D+I	292
15.3.1. Eix de la gestió del talent	293
15.3.2. Eix de la recerca	294
15.3.3. Eix de la innovació	295
15.3.4. Eix de la transferència de coneixement	296
15.3.5. Eix del capital social i governança	296
15.4. Societat de la Informació	298
16. ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA.....	301
16.1. Introducció	301
16.2. Productors de mercat	302
16.2.1. Societats no financeres	302

16.3. Societats financeres	309
16.3.1. Finances ètiques	309
16.3.2. Mont de Pietat de Balears	309
16.3.3. Cooperatives de crèdit	309
16.3.4. L'obra social de les caixes d'estalvi	310
16.4. Asseguradores i mutualitats de previsió social	310
16.5. Productors de no mercat	310
16.5.1. Associacions d'acció social	311
16.5.2. Altres institucions sense finalitats lucratives	312
CAPÍTOL II. MERCAT DE TREBALL I POLÍTQUES D'OCUPACIÓ	313
1. Introducció	317
2. Panorama general del mercat de treball	317
2.1. El panorama europeu i nacional i el balanç de l'estratègia europea d'ocupació, el diàleg social i la protecció social.	317
2.1.1. El balanç de l'estratègia europea d'ocupació (EEO)	317
2.1.2. El diàleg social i les relacions laborals.....	318
2.1.3. La protecció social	320
2.2. Panorama general del mercat de treball a les Illes Balears segons les dades d'afiliació a la Seguretat Social	321
2.3. Anàlisi de l'ocupació segons l'Enquesta de Població Activa: resum de dades generals	335
2.3.1. Anàlisi comparada de les taxes d'activitat, d'ocupació i d'atur de les Balears i d'altres comunitats autònomes.....	338
2.3.2. L'índex de qualitat del treball (IQT)	346
3. Anàlisi del mercat de treball de les Illes Balears: trets i tendències	350
3.1. L'ocupació per situacions laborals	350
3.2. L'estacionalitat	353
3.3. La temporalitat	353
3.4. La població ocupada i assalariada per tipus de jornada, sexe i sector econòmic	356
3.5. L'atur i les demandes d'ocupació	358
3.6. La contractació	362
4. Les polítiques d'ocupació a les Illes Balears	366
4.1. Programa de foment de la contractació estable	366
4.2. Programa dirigit a emprenedors	369
4.3. Programa de foment de l'economia social	369

4.4. Programa de foment de l'ocupació pública	369
4.5. Programes de foment del desenvolupament local	370
4.6. Programes d'orientació: xarxa d'atenció de col·lectius vulnerables per part del SOIB	370
4.7. Programes per a la integració laboral de persones amb discapacitat	371
5. La formació, l'orientació per a l'ocupació i el reconeixement de l'experiència professional	371
5.1. Els centres integrats de formació professional a Balears	372
5.2. Les mesures de formació i orientació per a l'ocupació: una visió global	373
5.3. Les mesures de formació adreçades a la població en atur	375
5.4. La certificació i l'avaluació de l'impacte de les accions de formació per a persones en atur	379
5.5. Les mesures de formació adreçades de manera preferent a la població ocupada	380
5.6. L'orientació per a l'ocupació	381
5.7. El reconeixement de l'experiència professional	382
5.8. Algunes reflexions i reptes de futur	382
6. Les relacions laborals a les Illes Balears	383
6.1. La negociació col·lectiva	383
6.1.1. Ordenaments comunitari i estatal com a marcs per al desenvolupament de la negociació col·lectiva a la CAIB	385
6.1.2. Descripció de l'estat de la negociació col·lectiva a la CAIB	387
6.2. La conflictivitat laboral i la resolució de conflictes	393
6.2.1. L'impacte de la crisi en el mercat de treball de les Illes Balears	393
6.2.2. La conflictivitat judicial	395
6.2.3. La conflictivitat extrajudicial	396
7. La seguretat i la prevenció de riscos laborals	397
7.1. La negociació col·lectiva i la prevenció de riscos laborals	398
7.2. La sinistralitat laboral	400
CAPÍTOL III. QUALITAT DE VIDA I ESTAT DEL BENESTAR	403
1. LA POBLACIÓ DE LES ILLES BALEARS	411
1.1. Introducció	411
1.2. L'evolució de la població 2001-2010	413
1.3. L'evolució demogràfica municipal 2001-2010	417

1.4. La població estrangera per sexe. Característiques i canvis evolutius 2001 – 2010	424
1.5. Repercussions demogràfiques de l'evolució de la població 2001 -2010	425
1.6. L'índex de pressió humana a les Illes Balears	431
2. BENESTAR ECONÒMIC, DISTRIBUCIÓ DE LA RENDA I POBRESA	433
2.1. Introducció	433
2.2. El nivell i la distribució de rendes	434
2.3. La pobresa relativa a les Illes Balears	439
3. EL SISTEMA DE LA SEGURETAT SOCIAL	451
3.1. Introducció	451
3.2. Els ingressos per la recaptació de quotes de la Seguretat Social	451
3.3. La despesa en prestacions de la Seguretat Social	452
3.3.1. La despesa en pensions contributives	452
3.3.2. Anàlisi dels subsidis i altres prestacions	456
3.3.3. Les prestacions de protecció per l'atur	459
3.3.4. Altres prestacions socials a les Illes Balears	459
4. SALUT, QUALITAT DE VIDA I SERVEIS SANITARIS	461
4.1. Salut i qualitat de vida	461
4.1.1. Els determinants de salut	463
4.1.2. Mortalitat i salut	466
4.1.3. Vigilància epidemiològica i malalties transmissibles	472
4.2. Serveis sanitaris	475
4.2.1. Despesa i finançament de la salut	476
4.2.2. L'assegurament sanitari i el nou marc de qualitat	478
4.2.3. Els serveis assistencials	479
4.2.4. L'activitat assistencial	485
4.3. Formació, investigació i innovació en matèria sanitària	490
5. EDUCACIÓ	493
5.1. El sistema escolar de les Illes Balears	493
5.1.1. La situació del sistema educatiu a les Illes Balears	493
5.1.2. L'escolarització de l'alumnat estranger	507
5.1.3. L'atenció a la diversitat	523
5.2. Els estudis universitaris	527

5.2.1. El context dels estudis universitaris a les Illes Balears	527
5.2.2. Alumnat universitari	528
5.2.3. Evolució de la matrícula	529
5.2.4. La UNED i la UOC en l'oferta i demanda de l'alumnat de les Illes Balears ..	531
5.2.5. Estudis de tercer grau i investigació a la UIB.....	532
5.2.6. Professorat de la UIB.....	533
5.2.7. Personal d'administració i serveis	534
5.2.8. Pressupost	534
6. SERVEIS SOCIALS	537
6.1. Introducció	537
6.2. Serveis socials, condicions de vida i inclusió social: les persones destinatàries dels serveis socials a les Illes Balears i la població beneficiària	538
6.3. El sistema públic i privat de serveis socials: els serveis socials comunitaris: recursos assistencials i prestacions tècniques i econòmiques	539
6.3.1. Les persones usuàries del sistema de serveis socials	539
6.4. Prestacions econòmiques	540
6.4.1. Transferències monetàries a famílies i la renda mínima d'inserció (RMI)	540
6.4.2. Ajuts econòmics d'urgència social	542
6.5. Els serveis socials especialitzats: recursos assistencials i prestacions	543
6.5.1. Atenció a la Infància	543
6.5.2. Acol·liments i adopcions	545
6.5.3. Atenció a les persones amb discapacitat.....	548
6.5.4. La Gent gran	549
6.5.5. La Dona	549
6.6. Finançament del sistema públic de serveis socials	550
6.6.1. La despesa dels consells insulars	550
6.6.2. La despesa de la Conselleria d'Afers Socials del Govern de les Illes Balears	550
6.7. Formació, investigació i innovació en matèria de serveis socials	550
7. EL SISTEMA DE PROMOCIÓ DE L'AUTONOMIA PERSONAL I D'ATENCIÓ A LA DEPENDÈNCIA (SAAD)	553
7.1. Introducció	553
7.1.1. Criteris Marc	553
7.1.2. Calendari de desplegament	554
7.1.3. Desenvolupament normatiu	555
7.1.4. Característiques del territori i les institucions	556

7.2. Persones amb manca d'autonomia personal	557
7.2.1. L'atenció a les persones grans	558
7.2.2. Persones amb discapacitat	559
7.2.3. Menors dependents: grup de 0-3 anys	559
7.2.4. Familiars cuidadors	559
7.3. Desplegament del SAAD a les Illes Balears.....	560
7.3.1. Població beneficiària del SAAD	560
7.4. Places del catàleg dels serveis de dependència i promoció de l'autonomia...	565
8. HABITATGE	567
8.1. La situació de l'habitatge a les Illes Balears	567
8.2. Inversió residencial: evolució i expectatives	568
8.3. La demanda	569
8.4. La variació de l'estoc d'habitatge nou	571
8.5. La recessió de 1990-1993 en relació amb l'actual	572
8.6. Els factors de la demanda residencial	573
8.6.1. El factor demogràfic	573
8.6.2. El factor financer	574
8.7. Accessibilitat a la propietat de l'habitatge	577
8.8. Característiques dels habitatges	578
8.9. El lloguer d'habitatge	579
8.10. Les polítiques d'accés a l'habitatge	580
9. JUSTÍCIA I ARBITRATGE	583
9.1. Introducció	583
9.2. Els jutjats i els tribunals	584
9.2.1. El Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears	584
9.2.2. Audiència provincial	584
9.2.3. Partit judicial de Palma	585
9.2.4. Partit judicial d'Inca	587
9.2.5. Partit judicial de Manacor	587
9.2.6. Partit judicial d'Eivissa	588
9.2.7. Partit judicial de Maó	588
9.2.8. Partit judicial de Ciutadella	589
9.3. La Fiscalia	589
9.3.1. Àmbit penal	589
9.3.2. Els judicis amb jurat	592
9.3.3. La vigilància penitenciària	592

9.3.4. La jurisdicció de menors	593
9.3.5. Activitat no penal	593
9.3.6. Comissió d'assistència jurídica gratuïta	594
9.3.7. L'activitat de la Fiscalia	594
9.4. L'arbitratge	596
9.4.1. La Direcció General de Consum	596
9.4.2. La Direcció General de Transports	596
9.4.3. Serveis d'arbitratge de la Cambra de Comerç	596
10. CULTURA, LLENGUA I ORGANITZACIONES ASSOCIATIVES	597
10.1. Introducció	597
10.2. Els pressuposts	598
10.3. Les arts plàstiques	599
10.3.1. La programació institucional, les fundacions i els museus	599
10.3.2. La programació comercial	602
10.4. La música	602
10.4.1. Els festivals	602
10.4.2. Activitats culturals de l'ATB	603
10.4.3. L'obra social "Sa Nostra"	604
10.4.4. La Fundació La Caixa	605
10.4.5. Discogràfiques	605
10.4.6. La fira del disc	605
10.4.7. La música al Teatre Principal de Palma	605
10.4.8. Entitats vinculades a la música	605
10.5. L'Edició	606
10.5.1. Les biblioteques	607
10.5.2. La lectura	607
10.6. El teatre	608
10.6.1. L'activitat als teatres i als auditoris	608
10.6.2. La projecció a l'exterior	609
10.7. Cinema	610
10.7.1. El cinema comercial	610
10.7.2. El cinema de filмотeca	611
10.8. Els mitjans de comunicació	611
10.8.1. Els mitjans de comunicació escrits	611
10.8.2. La ràdio	613
10.8.3. La televisió	614
10.9. L'extensió dels coneixements de llengua catalana	614
10.9.1. Els coneixements	618

10.9.2. Els usos	619
10.9.3. Les representacions i opinions sobre la situació sociolingüística	621
10.10. Les organitzacions associatives	622
ÍNDEX DE QUADRES I GRÀFICS*	625
Índex de quadres	625
Índex de gràfics	637

* Els índexs de quadres i gràfics de l'annex estadístic es poden consultar al CD-card i a la web: ces.caib.es

CAPÍTOL I

PANORAMA

ECONÒMIC

RESUM

A. L'ECONOMIA MUNDIAL I LA UNIÓ EUROPEA

El panorama internacional de l'any 2010 es caracteritza per la recuperació del creixement de l'economia internacional, si bé de forma desigual, més accentuat en les noves economies emergents, amb l'exemple paradigmàtic de la Xina i l'Índia, que estan creixent en taxes de devers el 10%, mentre les economies desenvolupades se situen a l'entorn del 2%. La taxa de creixement mundial s'ha situat en el 3,6%. On més s'ha deixat notar la recuperació és en el comerç mundial de mercaderies amb taxes superiors al 14%, que és la taxa més alta des que es va iniciar aquesta estadística l'any 1950.

Segons l'Organització Internacional del Treball (OIT), l'impacte de la crisi econòmica ha suposat la pèrdua de més de 27 milions d'ocupacions, amb un augment generalitzat de les taxes d'atur, i hi ha poques esperances que a curt termini es retorni als nivells d'abans de la crisi. La crisi econòmica comporta uns costos humans tremends en termes de reducció dels ingressos al llarg de la vida i de l'ocupabilitat, així com repercussions socials negatives diverses i en matèria de salut. Per evitar aquest increment dels costos socials de la crisi, cal mantenir o promoure mesures que ajudin a impulsar la generació d'ocupació i aconseguir una recuperació sostenible de l'ocupació.

Segons les previsions de primavera de 2011 elaborades per la Comissió Europea, el Producte Interior Brut (PIB) de la zona euro creixerà a l'entorn de l'1,8% al llarg del trienni 2010-2012. Aquest creixement econòmic es distribueix de forma desigual en els tres principals mercats turístics emissors de fluxos turístics cap a les Illes Balears: Alemanya, el Regne Unit i Espanya. Alemanya creixerà per sobre d'aquesta mitjana al llarg d'aquest trienni. El Regne Unit creixerà per sobre de la mitjana de la zona euro el 2011 i 2012, mentre que per a Espanya no es preveu un creixement superior en cap dels tres anys. La variació anual de la inflació a la zona euro presenta un augment amb un màxim del 2,6% el 2011, per caure dins els criteris d'estabilitat per sota del 2% el 2012 amb una previsió de l'1,8%. Aquest també és el perfil per a Alemanya, el Regne Unit i Espanya, si bé en el cas d'aquests dos darrers països la punta d'inflació de 2011 se situa clarament per sobre de la mitjana de la zona euro amb valors del 4,1% i 3%, respectivament. A l'abril de 2011, el Banc Central Europeu (BCE) va endurir la política monetària amb una pujada d'un quart de punt del tipus d'interès de referència, el tipus de les operacions principals de finançament, que quedava situat a l'1,25%, després d'haver-los mantingut durant gairebé dos anys en l'1%, i el 7 de juliol els va tornar a pujar un quart de punt fins a situar-los en l'1,5%.

Les disparitats regionals internes han augmentat especialment també en els països de la UE-12, cosa que posa de relleu que, dins aquests països, el creixement econòmic ha estat profundament desigual. En concret, aquest creixement s'ha concentrat, en la major part de casos, a les regions metropolitanes i, sobretot, en aquelles en què hi ha la capital del país. A l'àmbit de la UE-15, la major pèrdua registrada s'ha donat a les regions preponderantment urbanes, que han estat les menys dinàmiques, mentre que a la UE-27 les més dinàmiques han estat les regions rurals.

B. L'ECONOMIA ESPANYOLA

L'any 2010 el PIB de l'economia espanyola ha registrat un retrocés del 0,1%, enfront de la caiguda del 3,7% de 2009. D'altra banda, en termes inter trimestrals, el PIB ha mostrat taxes de creixement al llarg de tot l'any, excepte en el tercer trimestre, en el qual no va variar el ritme d'activitat en el conjunt de l'economia, encara que sí es van registrar caigudes inter trimestrals en bona part dels components de la demanda, fonamentalment en la formació bruta de capital fix i en les importacions de béns i serveis.

Des de la perspectiva de l'oferta, l'energia s'ha convertit en el sector més dinàmic de l'economia, amb un creixement interanual del 3%, seguidament la indústria, que malgrat mostrar un to encara feble, ha estat l'activitat que més s'ha recuperat respecte a l'any anterior, amb un augment del 0,9%. El sector dels serveis ha passat a registrar taxes de variació positives a partir del segon trimestre, per aconseguir en el conjunt de l'any un creixement del 0,5%. La construcció s'ha mantingut pràcticament en les mateixes taxes de variació negatives de l'any anterior (-6,3%), mentre que l'activitat del sector primari ha caigut un 1,3%.

L'evolució del mercat de treball s'ha caracteritzat per la taxa d'atur, que ha arribat al 20% de la població activa, per tancar el quart trimestre amb un total de 4,7 milions d'aturats, i l'ocupació ha continuat disminuint, encara que a ritmes cada vegada més moderats.

L'evolució de la inflació ha tornat a una variació positiva, en la línia iniciada a finals de 2009 després d'haver registrat en aquest any taxes de variació negatives. Aquesta evolució a l'alça s'ha mantingut de forma continuada al llarg de l'any, i fins i tot s'ha accelerat de forma brusca a finals de 2010, per situar la taxa de variació interanual al desembre en el 3%, 2,2 punts percentuals més que la registrada un any abans.

C. L'ECONOMIA BALEAR

Com a conseqüència de la crisi econòmica internacional, i segons l'estimació que ha fet la direcció general d'Economia del Govern de les Illes Balears, el valor afegit brut (VAB) real de l'economia balear ha estat per a l'any 2010 de 22.337,24 milions d'euros, amb una variació negativa del 0,8%. El mateix ha passat a Espanya, amb un creixement negatiu del 0,1%. La zona euro experimenta un augment de l'1,7%. Les Balears augmenten la caiguda respecte d'Espanya en 0,7 punts i en 2,5 punts respecte de la zona euro.

Per sectors econòmics, el sector primari ha caigut un 0,4% el 2010, amb la mateixa pèrdua de l'any passat, i segueix una tònica de desacceleració econòmica des de l'any 2006. El 2010 el sector de la indústria i l'energia presenta un decreixement del 2,8%, amb una pèrdua percentual de 0,7 punts en relació amb l'any passat. El sector de la construcció disminueix un 6,2%, amb una caiguda percentual de 2,4 punts percentuals en comparació amb l'any passat. Finalment, el sector serveis es recupera respecte a l'any 2009, la qual cosa representa una millora de dos punts, a conseqüència del major dinamisme de la demanda dels no residents.

Per illes, el menor impacte de la crisi econòmica internacional té lloc a les Pitiüses, amb un creixement de l'1% i amb una recuperació de 3,2 punts percentuals. Mallorca presenta una caiguda de l'1,1%

i amb una recuperació d'1,7 punts percentuals, i finalment, Menorca, que té una taxa de -1,3% i presenta una recuperació d'1,9 punts percentuals respecte de l'any 2009.

Des del punt de vista de la comptabilitat regional, el conjunt de les administracions públiques a les Balears registra una necessitat de finançament de -0,77% del PIB, la més baixa de l'Estat pel conjunt de comunitats autònomes, gràcies al superàvit fiscal que l'Estat registra a les Balears.

C.1. Anàlisi de l'oferta

El sector primari

Segons les dades de les conselleries d'Agricultura i Pesca i de Medi Ambient, el sector primari ha gaudit, el 2010, d'una producció final del valor afegit brut a cost de factors de 159,33 milions d'euros (euros corrents 2010), dels quals el 84,92% correspon al subsector agroromader; el 10,81% al subsector pesquer; i la resta, el 4,26%, al subsector forestal. Aquesta magnitud representa un increment en euros corrents de devers el 4,12% respecte al 2009.

La indústria i l'energia

Des de l'any 2000, el pes de la indústria balear i l'ocupació en el sector van perdent representativitat en l'economia balear. En termes de PIB, la indústria balear ha perdut un punt percentual en el període que va de l'exercici de 2000 al de 2010 i dos punts en termes d'ocupació per situar-se, aquests percentatges, en el darrer any, en un 5,8% i 7%, respectivament. Amb l'objectiu de modificar substancialment aquest comportament i aconseguir una representativitat molt més gran de la indústria en l'economia balear, s'ha elaborat el Pla Industrial de les Illes Balears 2011-2020. Quant a l'índex de producció industrial (IPI base 2005), les dades mostren que el període de refredament econòmic en la indústria balear es manté i amb major efecte a les Illes Balears que a la resta de l'Estat, ja que aquest indicador presenta el 2010 una variació negativa del 8,3% a Balears, mentre a Espanya es registra un creixement positiu del 0,9%.

Quant al nombre d'empreses, només en dos grups de les Illes Balears s'han obtingut resultats positius en relació amb l'exercici 2009. Alimentació, amb 13 empreses més, i begudes i tabac, amb sis empreses més en relació amb l'exercici anterior.

En referència a l'ocupació, l'any 2010 ha representat un any difícil, ja que s'han destruït 1.610 ocupacions respecte a l'exercici anterior, dels quals el 15% van ser autònoms i el 85% restants assalariats.

La construcció

L'any 2010 ha continuat essent un any complicat per al sector. Gran part dels indicadors i les ràtios d'activitat han continuat disminuint, però, a diferència de l'any anterior, ho han fet a una taxa més moderada. La majoria ha registrat taxes negatives, entre el 10% i el 30%, la meitat de les aconseguïdes durant el 2009. El descens d'activitat ha seguit ajustant la situació del mercat laboral: s'ha elevat un 1% el nombre d'aturats i ha disminuït un 11% dels ocupats.

L'Indicador Global d'Activitat, encara lluny d'assolir taxes positives, ha frenat la caiguda, ja que ha decrescut una taxa del -20,8%), amb la qual cosa registra un nivell similar al del 2008. La primera

estimació per a l'any 2010 del PIB del sector a preus corrents ha calculat un retrocés del -7,2%) a les Balears, més intens que a nivell nacional, -6,3%.

La producció, aprovisionament i consum de ciment ha continuat reduint-se. Després d'un ajust sever el 2009, amb disminucions que van superar el 50%, la producció interior de ciment ha davallat un 22%, i s'estimava una fabricació de 200,3 milers de tones. El mateix ha passat respecte de l'aprovisionament exterior de ciment. Els costos propis de la construcció s'han reduït prop d'un 2%, cosa que reflecteix la pèrdua de demanda del sector i el reajustament d'activitat.

L'obra pública, tant en edificació com en obra civil, ha continuat baixant, i ha quedat reduïda pràcticament a la meitat. S'ha arribat als 494 milions d'euros. A diferència del que havia passat l'any anterior, el 2010 la inversió pública, derivada sobretot d'obra civil, ja no ha estat el pilar de la construcció i no ha pogut compensar part de les disminucions registrades a l'àmbit privat.

L'activitat en curs s'ha frenat notablement: s'han començat 2.903 habitatges, una xifra similar a la del 2009, però se n'han acabat només la meitat (5.562 habitatges). Les perspectives futures no indiquen un canvi a curt termini. Els visats d'obres i d'habitatges van seguir disminuint a dos dígits, i la mida mitjana de les obres, que estan en retrocés des de l'any 2008, van manifestar que la construcció d'edificació plurifamiliar d'obra nova va quedar reduïda a la mínima expressió i que la mida mitjana de l'edificació residencial va ser mínima.

Els serveis privats

Els serveis privats tenien, el 2008, 57.198 empreses; això és un 6,2% menys que al 2007. El seu volum de negoci va ser de 27.402 milions d'euros, amb una contracció del 8,7% respecte de l'any anterior. Per la seva banda, el total de renda generada (VAB) pels serveis privats a les Illes Balears va ser de 8.660 milions d'euros, xifra que evidenciava una reducció respecte del 2007 que cal atribuir a la disminució de l'excedent brut d'explotació (-20,3%), ja que la remuneració d'assalariats va créixer un 3,6%. El comerç és la principal activitat entre els serveis privats pel que fa a nombre d'empreses i d'establiments, volum de negoci, valor afegit brut, remuneració d'assalariats i excedent brut d'explotació. En canvi, l'hoteleria és el sector amb més valor de la producció, amb uns majors consums intermedis i amb un major volum d'ocupació. El total de personal ocupat per part de les empreses de serveis privats va ser, el 2008, de 286.545 persones, la qual cosa representa una disminució del 3,9% respecte de 2007. El sectors amb més ocupació varen ser l'hoteleria (32%) i el comerç (28%), mentre que els que representen una menor ocupació són les activitats immobiliàries (2%) i la informació i comunicacions (3%).

A continuació es resumeix l'evolució conjuntural de les tres principals activitats privades: el turisme, el comerç i el transport.

El turisme

Les estades dels turistes estrangers han disminuït un 6,2% (es passa de 83,4 milions d'estades estrangeres el 2009 a 78,3 milions el 2010) i l'estada mitjana se situa en els 8,6 dies (un -7,8% respecte al 2009). En canvi, el nombre total d'arribats estrangers l'any 2010 es recupera amb un 1,8% (es passa de 8,9 milions de turistes estrangers arribats el 2009 a 9,1 milions el 2010). Quant a la distribució de les estades turístiques per tipologia d'allotjament, el total de turistes s'allotgen en

un 74,1% a la categoria d'hotels i similars, dels quals un 61,7% d'aquests tenen servei de paquet turístic i el 38,3% restant vénen sense paquet turístic. La variació respecte a l'any 2009 ha estat un increment del 2,6% dels allotjats a hotels i similars; en canvi, els allotjats a la resta d'allotjaments ha disminuït un 9,5%, amb un augment de la quota hotelera de 2,5 punts.

L'estacionalitat mesurada per la variació en el nombre de turistes en la temporada mitjana-baixa presenta una variació negativa de 3,5 punts, tenint en compte que l'any 2009 el total d'arribades en aquesta temporada era del 19,8% i el 2010 ha estat del 16,3%. D'acord amb un indicador sintètic de l'estacionalitat calculat amb l'índex de Gini, hi ha un empitjorament de l'estacionalitat de 0,0409 punts, que en termes d'una equidistribució igual per mesos de la mitjana de les arribades és d'un -6,63%. Aquest empitjorament de l'estacionalitat és a causa del comportament del mercat espanyol, que perd un 21,8% a la temporada mitjana-baixa.

L'ocupació sobre la planta oberta hotelera de les Balears indica un augment de la mitjana anual de 3,4 punts, que se situa en el 69,6%. A Mallorca també se situa en el 69,6%; a Menorca se situa en el 69,5%; i Eivissa i Formentera, en el 70%, el màxim per illes.

Finalment, segons EGATUR, els turistes han gastat a les Illes Balears un total de 8.753 milions d'euros, un 0,5% més que al llarg de l'any 2009. La despesa mitjana per turista ha arribat als 953 euros, amb un decreixement de l'1,2%. Altrament, la despesa mitjana per turista i dia ha estat de 110 euros, amb una recuperació del 6,7%.

El comerç

L'any 2010 hi havia a les Illes Balears 18.345 empreses del sector del comerç; és a dir, el 20,48% del total d'empreses. En números absoluts, desapareixen un total de 1.086 empreses de comerç respecte al 2009 (això representa un increment d'un 300% respecte a la desaparició d'empreses del comerç l'any anterior) i el percentatge de disminució és d'un 0,68%, quan l'any 2009 respecte al 2008 en valor absolut van disminuir un total de 369 establiments comercials, i el percentatge d'aquesta disminució era d'un 0,05%. El gran procés de desaparició durant aquest darrer any d'empreses del sector comercial ha fet que el percentatge d'empreses d'aquest sector respecte als altres hagi davallat significativament. Un 66,48% d'aquestes empreses es dedicaven al comerç al detall, un 23,68% al comerç a l'engròs i un 9,65% a la venda, manteniment i reparació de vehicles. Allà on s'ha produït aquesta disminució percentual és precisament en les empreses que es dediquen al comerç al detall, i aquesta és una tendència que ja es produeix des de l'any 2008.

El volum de negoci del sector comerç ha estat de 12.823 milions d'euros i el valor de la producció agregada, de 4.045 milions d'euros. Quasi un 60% d'aquesta producció agregada ha generat un valor afegit, distribuït entre un 60% de despeses de personal i un 40% d'excedent brut d'exploració.

El nombre de persones ocupades en el sector del comerç ha estat de 81.469 de mitjana anual, mentre que la productivitat global del sector s'ha situat entorn dels 30.900 euros per persona ocupada. Respecte a l'any anterior, tan sols en el subsector de comerç al detall es produeix un increment de la productivitat, i, en canvi, en els altres dos subsectors es produeix un descens de la productivitat mitjana del personal. L'increment del salari mitjà es dona en els tres subsectors. En els subsectors de l'automoció i comerç a l'engròs es produeix una disminució de la mitjana de persones

treballant per empresa, mentre al comerç al detall es produeix una repuntada petita, en passar d'una mitjana de 3,6 a 3,7 persones per empresa.

El transport

L'any 2008 (darreres dades disponibles de l'EAS) el volum de negoci del sector del transport va arribar als 3.160 milions d'euros, amb un valor de la producció de 3.238 milions i un VAB a cost dels factors de 1.200 milions. Aquestes xifres de producció van ser el resultat del treball de les 4.500 empreses existents en el sector del transport l'any 2008. La productivitat d'aquestes empreses se situa en els 47.500 euros per treballador. En relació amb el mercat de treball, s'ha de destacar que durant l'any 2008 el total de personal ocupat en el sector del transport va ser de 27.300 persones, 1.200 ocupats menys que l'any anterior.

En referència amb l'activitat conjuntural al llarg de l'any 2010 s'han de considerar diversos aspectes. En primer lloc, la importància del turisme de creuers, que en els últims deu anys ha passat de 638 mil passatgers a un milió i mig. El nombre de passatgers en creuers turístics de 2010 s'ha incrementat un 24,7% respecte a l'any anterior. Per altra banda, l'any 2010 el transport de passatgers en règim de cabotatge ha disminuït un 1,15% respecte a l'any anterior, i el transport en trànsit de badia ha augmentat un 10,23%. Pel que fa al transport marítim de mercaderies, després d'uns anys de caigudes progressives, l'any 2010 s'observa un estancament motivat, sobretot, per l'espectacular augment del transport de mercaderies especials (119%). Quant al transport de passatgers per via aèria, al 2010 s'ha experimentat un petit creixement de l'1,6% respecte al 2009. L'aeroport que més ha augmentat el trànsit de viatgers ha estat el d'Eivissa. Pel que fa al transport per carretera, s'ha incrementat durant l'any 2010, per retornar als nivells de 2008. Des de l'any 2001 s'aprecia un creixement constant a totes les illes. Finalment, el transport per ferrocarril ha vist truncat l'augment progressiu dels darrers anys i el 2010 ha experimentat una caiguda d'un 9% en el nombre de passatgers, que ha afectat la totalitat de les línies.

Quant a les comunicacions, l'any 2010 hi havia a les Illes Balears un total de 528.303 línies de telefonia fixa, amb un decreixement del 4% respecte a l'any anterior, i un total de 514.365 línies de telefonia mòbil, amb un creixement del 3% respecte al 2009.

Les institucions financeres

Al 2010 les institucions financeres han introduït reestructuracions per tal de mantenir l'eficiència davant les múltiples tensions derivades de la contracció de l'activitat econòmica, del dur ajust en el sector immobiliari, així com de l'esclat de la crisi del deute sobirà a Europa. En aquest context, els crèdits percebuts pel sector privat ha registrat el 2010 un decrement de l'1,4%, cosa que confirma l'existència d'un intens procés de despallanquejament de les empreses i de les famílies, iniciat el 2008. Un element que explica aquesta tendència és que la ràtio de morositat ha tornat a créixer amb intensitat, per situar-se el desembre de 2010 en el 5,81%, el nivell més alt des de desembre de 1995, en resposta a la confluència de diversos factors: l'elevat creixement del crèdit concedits en els anys passats, l'increment de la taxa d'atur i l'augment dels crèdits dubtosos a causa de l'elevat nivell d'actius immobiliaris problemàtics.

El 2010 el nombre total d'hipoteques sobre finques ha disminuït a les Balears un 10,28% respecte de l'any anterior, de manera que s'ha situat en 26.870 garanties hipotecàries. En termes monetaris, el capital prestat ha estat de 3.886,46 milions d'euros, un -8,45% que durant l'any 2009. D'aquesta

manera, per al conjunt de l'any, la quantia mitjana hipotecada s'ha situat a l'arxipèlag en 144.639 euros, 16.872 euros més que la mitjana espanyola. Cal destacar que les Illes Balears i Aragó són les úniques comunitats autònomes que presenten taxes de variació interanual positives en els imports mitjans hipotecats, amb un 3,2% i un 0,1%, respectivament.

Les dades palesen una moderació del finançament a les administracions públiques (la taxa interanual ha experimentat un creixement notablement inferior el 2010, del 5,27%, al registrat l'any anterior, del 24,13%) com a resposta a les mesures d'austeritat adoptades pel Govern l'any 2010 per aconseguir la consolidació fiscal i l'encariment del finançament, que, al novembre, va assolir màxims històrics arran de la crisi del deute sobirà.

En relació amb el passiu bancari, les fortes tensions sobre el deute sobirà a la de la Unió Europea han dificultat, el 2010, l'accés de les entitats bancàries espanyoles als mercats a l'engròs; conseqüentment, les entitats de dipòsits han competit per la captació de dipòsits al detall. L'interès creixent de les entitats financeres per captar el passiu al detall, juntament amb una reducció de la taxa d'estalvi de les Illes espanyoles (de quatre punts percentuals, per situar-se al 13,1% de la seva renda bruta disponible) explica l'increment del tipus d'interès dels dipòsits a termini, que es va col·locar al 2,74% al mes de desembre de 2010, el nivell més alt des del març de 2009. En aquest context, el volum dels dipòsits aconseguit pel conjunt d'entitats bancàries el 2010 ha augmentat a una taxa del 3,5% a les Balears, i del 0,4% per al conjunt d'Espanya.

A l'estiu es van publicar els resultats de les primeres proves d'esforç (estrès test), per part del Comitè Europeu de Supervisors Bancaris (CEBS), efectuades a 91 entitats de crèdit europees, 27 de les quals eren entitats espanyoles, que confirmaven la solidesa, en general, del sector bancari espanyol. Entre elles, Banca March, una entitat de dipòsit amb una clara vinculació al territori balear, destaca per ser la més solvent d'Espanya, amb una ràtio Tier-1 del 19%.

Les administracions públiques

El total del consum públic a les Illes Balears (els salaris més les compres de béns i serveis) ha arribat als 3.408,6 milions d'euros, la qual cosa representa el 12,6% de la renda disponible a preus de mercat, 5,7 punts per sota del nivell estatal, que és el nivell de consum públic més baix del conjunt de les comunitats autònomes. Igualment, el percentatge d'assalariats de les administracions públiques és del 6,9%, el quart més baix per comunitats autònomes, i se situa 0,4 punts per sota de la mitjana regional. En contrapartida, l'estalvi públic ha estat de 658,7 milions d'euros, mentre que la inversió pública s'ha situat en els 832,7 milions d'euros, de manera que s'ha generat una necessitat de finançament del conjunt de les administracions públiques (l'estatal, l'autonòmica, la insular i la local) de -174 milions d'euros, equivalent al 0,8% del PIB, que és el percentatge més baix de totes les comunitats autònomes.

L'exercici de 2010 ha estat el de la consolidació de l'Agència Tributària de les Illes Balears (ATIB) en el segon any d'activitat. La recaptació d'aquest any per al conjunt dels ingressos és de 928,7 milions d'euros, xifra que suposa un augment del 9,83%, respecte al 2009.

El pressupost general d'ingressos per a l'any 2010 de l'Administració general de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, en el qual queden incloses les entitats autònomes, és de 3.844,8 milions d'euros (-4,8%), en contrast amb els 4.037,5 milions d'euros que s'havien aprovat per a l'exercici de l'any anterior.

Els consells insulars presenten uns pressuposts agregats que sumen 634 milions d'euros, xifra que representa un augment del 17,8% en relació amb l'exercici anterior. Quant als pressuposts municipals, el munt total dels ingressos per a l'exercici de 2010 s'allunya de la barrera dels mil cinc-cents milions d'euros i modera el grau de creixement dels pressuposts municipals, amb una taxa de decreixement (-7,5%) que suposa, en termes absoluts, tornar a xifres de l'exercici 2008.

El deute acumulat de les Illes Balears durant l'any 2010 ha estat de 4.064 milions d'euros, 791 milions més que l'any anterior, amb un augment del 24,2%, però 7,5 punts per sota de l'increment mitjà per al conjunt de comunitats autònomes.

El 26 de juliol de 2011 el Ministeri d'Economia va publicar la liquidació del sistema de finançament de les comunitats autònomes de règim comú (totes excepte el País Basc i Navarra) corresponents a l'any 2009. D'aquestes dades es pot calcular un indicador de finançament per competències homògenes per habitant, que mostra per l'any 2007 els resultats obtinguts pel sistema anterior, i el compara amb els resultats de l'any 2009 amb el sistema actual. Els resultats demostren que la comunitat autònoma més beneficiada pel nou sistema de finançament ha estat Madrid (millora 13 punts), seguida per Balears (millora deu punts) i Catalunya (millora sis punts). València queda igual i la resta empitjora la seva situació, havent-se de destacar la pèrdua d'Andalusia (-10 punts) i d'Extremadura (-7 punts).

C.2. Anàlisi de la demanda

Les Illes Balears presenten un superàvit comercial positiu per un valor de 2.085,1 milions d'euros, el qual s'explica íntegrament pel superàvit comercial referit a l'estranger, que és de 3.270,3 milions d'euros i que permet finançar amb escreix el dèficit comercial respecte de la resta de comunitats autònomes, que és de -1.185,2 milions d'euros. El fet que aquest dèficit interior no sigui més abundant s'explica perquè en la balança comercial s'hi inclou la de serveis, que comptabilitza el superàvit turístic balear respecte de la resta de comunitats autònomes.

Així, les Balears, gràcies al turisme, presenten, després de Navarra (9,09%), el segon saldo comercial net exterior respecte de l'oferta interior (7,73%). Les altres comunitats autònomes que també presenten un saldo net exterior positiu són, per ordre d'importància: Madrid (6,69%), Catalunya (5,52%), el País Basc (4,93%) i la Comunitat Valenciana (2,38%). Aquests percentatges mostren una estabilitat estructural al llarg del decenni 2000-2009.

Aquest saldo comercial net exterior elevat comporta un percentatge més baix pel que fa als diferents components de la demanda final. Així, l'anàlisi de l'estructura de la demanda final per comunitats autònomes mostra comportaments diferents de les Illes Balears, com que és la comunitat autònoma que mostra el segon percentatge més baix de demanda interna en relació amb l'oferta interior o renda interior bruta, amb el 92,3% (1,4 punts per sobre de Navarra). Aquest fet s'explica perquè és la comunitat autònoma que mostra una participació relativa més reduïda del consum públic, la més baixa de l'Estat en consum públic amb el 12,60%, la qual cosa també comporta que, amb un 6,3% de mitjana al llarg del període 2000-2010, sigui la tercera comunitat autònoma amb un percentatge més baix d'ocupació pública respecte a l'ocupació total, només superada a la baixa per Catalunya i la Comunitat Valenciana.

C.3. Anàlisi de la inflació, de la renda per càpita i dels fluxos de finançament

La inflació com a mitjana de les taxes de variació anual valorada per l'Índex de Preus de Consum ha estat de l'1,7% a les Illes Balears i de l'1,8% a Espanya, valors que se situen per sobre de l'Índex de Preus al Consum Harmonitzat (IPCH) de la zona euro (1,6%), la qual cosa reflecteix un guany de competitivitat en relació amb els països europeus per a tots els béns i els serveis que s'ofereixen des de les Balears. La inflació interanual és del 2,7% a les Balears, 0,3 punts per sota de l'espanyola. Pel que fa a la inflació subjacent, una vegada descomptats els efectes inflacionistes dels aliments no elaborats i de l'energia, les Balears tenen un índex d'acord amb el de l'Estat (0,6%).

Les Illes Balears ocupen la desena plaça en PIB per càpita dins el conjunt de les comunitats autònomes, amb un índex de 97,29 respecte al nivell 100 d'Espanya. Per tercera vegada, hi ha un PIB per càpita a les Balears per sota del d'Espanya. Cal observar que, en comparació amb l'any 2000, hem perdut 18,1 punts, ja que la renda real per càpita regional de les Balears ha crescut per sota de la mitjana espanyola, fet que es pot explicar, inicialment, perquè la renda regional ha crescut menys que la mitjana espanyola (vegeu l'apartat 4.3), mentre que la població experimenta un dels creixements regionals més importants per comunitats autònomes.

Una característica de les Illes Balears és que, com a comunitat amb una renda per càpita superior a la mitjana estatal, presenta un nivell relatiu baix de consum privat i públic respecte de la renda que genera, la qual cosa facilita disposar d'uns nivells elevats d'estalvi regional, que en el cas de les Balears per a l'any 2009 se situen en 8.156 milions d'euros, el 92% dels quals procedeixen del sector privat i el 8%, del sector públic. Aquestes dades demostren que les Illes Balears estalvien el 31,8 del PIB regional, que és la quota més elevada del conjunt de comunitats autònomes, seguida de Madrid, amb el 28,2%.

També es pot destacar que el fet que determina la inversió regional no són les taxes regionals d'estalvi, ja que la major part de les comunitats autònomes que superen el 25% de quota regional d'estalvi respecte del PIB inverteixen per sota dels nivells d'estalvi generats, de manera que es produeix un sobrant d'estalvi que no és canalitzat cap a la inversió regional, sinó cap al transvasament de recursos financers a l'exterior en forma de capacitats de finançament. Així doncs, les regions riques no són objecte d'un sobre esforç inversor per part de l'Estat. Així, la mitjana inversora de les set comunitats autònomes que més estalvien és del 20,3%, mentre que aquesta mitjana inversora per a la resta de comunitats, que estalvien menys del 25%, és del 25,6%. Per tant, és a les comunitats autònomes més riques i amb més capacitat d'estalvi on es generen les capacitats més elevades de finançament cap a la resta de comunitats, atès el menor esforç inversor relatiu. En el cas de les Balears, l'any 2009 es pot comprovar que la capacitat de finançament de 2.085,9 milions d'euros és per mor exclusivament del sector privat, amb 2.259,1 milions d'euros, ja que el sector públic està en una situació de necessitat de finançament per un valor de -174 milions d'euros.

D. PRINCIPALS ACCIONS EN EL CAMP DEL MEDI AMBIENT I DE L'R+D+I

En matèria de territori, l'any 2010 se segueix amb la tendència a la baixa de la pressió urbanística en sòl rústic. Tot i això, cal destacar l'augment dels expedients de disciplina urbanística.

Pel que fa a les reserves hídriques, el comportament ha estat molt diferent depenent de l'illa. A Mallorca i Menorca, tot i les variacions entre principis i finals d'anys, el comportament és molt semblant al de l'any anterior. A Eivissa, les reserves hídriques experimenten un descens en el global

de l'any. Quant al volum d'aigua dessalada al conjunt de les Illes Balears, ha estat de 7.443.501 metres cúbics, la qual cosa suposa un descens del 49,6% respecte de l'any anterior, i se segueix d'aquesta manera la tendència dels últims anys.

En relació amb les energies renovables, malgrat l'augment interanual en termes absoluts del 14% a l'àmbit de les Illes Balears, s'està lluny del creixement a nivell de l'Estat espanyol, que ha estat del 31,7%. El percentatge d'energia originada per residus sòlids guanya terreny en detriment dels d'altres orígens.

Al 2010, i dins el Pla de Neteja del Litoral Balear, s'han recollit durant l'estiu un total de 173.035 quilograms de residus, la qual cosa suposa un descens del 32,1% respecte de l'any anterior. Pel que fa referència a la campanya de neteja de l'hivern 2009-10, en el conjunt de les Illes Balears s'han retirat 195.778 quilograms de residus, un 29,65% menys que a la campanya anterior.

En relació amb els incendis, el nombre total durant el 2010 va ser de cent. Malgrat el descens del nombre de sinistres respecte a l'any anterior, la superfície cremada ha estat de 605,8 hectàrees; és a dir, un 451,7% superior a l'any anterior.

En l'àmbit del medi ambient, cal destacar, per acabar, la publicació aquest any d'un nou sistema d'indicadors clau de sostenibilitat de les Illes Balears (ICIB) per a les Agendes Locals 21 de les Illes Balears. El nombre de municipis de la Comunitat amb el pla d'acció ratificat per la CBMA es manté en 50.

Actualment la iniciativa dels indicadors GIZC basats en el Dictamen del CES 5/2007 s'està calculant per a Menorca. En aquest sentit, l'OBSAM, el SOCIB i l'Ibestat varen iniciar el projecte "Implantació del Sistema d'Indicadors per a la Gestió Integrada de la Zona Costera a les Illes Balears: estudi pilot a Menorca", en el qual es treballen per a Menorca els 17 indicadors que es varen identificar d'alta importància i idoneïtat en el Dictamen del CES.

L'any 2010 ha estat el segon any de funcionament del Pla de Ciència, Tecnologia i Innovació de les Illes Balears (2009-2012). Aquest pla representa l'eina clau per continuar reforçant i articulant el sistema d'innovació de les Illes Balears.

Pel que fa al camp del coneixement i la informació, les Illes Balears continuen essent la comunitat que té un menor percentatge de la despesa en R+D sobre el PIB, concretament 0,38%, valor notablement inferior a la mitjana nacional, d'un 1,38%, però és una de les poques comunitats autònomes que sí han augmentat la despesa en R+D, concretament un 2,54%.

Pel que fa a la distribució sectorial de la despesa, el 46,88% la realitza la Universitat de les Illes Balears; un 37,6% l'Administració pública, i només un 15,52% el sector privat. Les Illes Balears encara estan molt lluny d'aconseguir que la participació privada en la despesa arribi a dos terços de la total, tal com es pretenia amb l'Estratègia de Lisboa per al 2010.

1

PANORAMA INTERNACIONAL

RESUM

El panorama internacional de l'any 2010 es caracteritza per la recuperació del creixement de l'economia internacional, si bé de forma desigual, més accentuat en les noves economies emergents, amb l'exemple paradigmàtic de la Xina i l'Índia, que estan creixent en taxes de devers el 10%, mentre les economies desenvolupades se situen a l'entorn del 2%. La taxa de creixement mundial s'ha situat en el 3,6%. On més s'ha deixat notar la recuperació és en el comerç mundial de mercaderies, amb taxes superiors al 14%, que és la taxa més alta des que es va iniciar aquesta estadística l'any 1950.

Segons l'OIT, l'impacte de la crisi econòmica ha suposat la pèrdua de més de 27 milions d'ocupacions, amb un augment generalitzat de les taxes d'atur i hi ha poques esperances que a curt termini es retorni als nivells d'abans de la crisi. La crisi econòmica comporta uns costos humans tremends en termes de reducció dels ingressos al llarg de la vida i de l'ocupabilitat, així com repercussions socials negatives diverses i en matèria de salut. Per evitar aquest increment dels costos socials de la crisi, cal mantenir o promoure mesures que ajudin a impulsar la generació d'ocupació i aconseguir una recuperació sostenible de l'ocupació.

Igualment les principals preocupacions del Fons Monetari Internacional (FMI) a curt i mitjà termini són que, després de la recuperació inicial impulsada pels estímuls fiscals i la reposició d'existències, l'actual implementació de polítiques monetàries i fiscals més restrictives no pugui afeblir l'actual fase de represa, amb més raó quan es constata que globalment el creixement no és suficientment vigorós com per produir un impacte profund en les elevades taxes d'atur.

Els Estats Units s'han convertit en el país del món que rep més finançament de l'exterior, ja que acapara el 40,1% del total dels fluxos d'importació de capitals mundials. El tercer país en importància en la captació de fluxos de finançament mundial és Espanya, que n'absorbeix el 5,4. La contrapartida d'aquests fluxos importadors són els fluxos exportadors de capital. El primer país del món que aporta fluxos de finançament per a la resta del món és la Xina, amb un 20,9% del total mundial, bona part dels quals es canalitzen cap als Estats Units. Els segueixen per ordre d'importància el Japó, amb un 13,3%, i Alemanya, amb un 12%.

1.1.

L'EVOLUCIÓ ECONÒMICA INTERNACIONAL I DE LES GRANS REGIONS ECONÒMIQUES

La taxa de creixement del PIB mundial el 2010 ha estat del 3,6% (sis punts per sobre la taxa negativa del -2,4% de 2009), amb una distribució desigual esbiaixada a la baixa a les economies desenvolupades (2,6%) i a l'alça a les economies en desenvolupament i Comunitat d'Estats Independents (CEI), amb el 7%. Aquesta recuperació econòmica mundial ha arrossegat una alça forta en el volum real d'exportacions del 14,5%¹, que és la taxa més alta des que es va iniciar aquesta sèrie de dades el 1950, i suposa una recuperació de 26,5 punts respecte a la caiguda del 12% de 2009². (Vegeu el quadre AI-1 i el gràfic AI-1).

Les perspectives a curt termini són incertes, ja que a banda de factors de risc aliens, com la catàstrofe del Japó, hi ha tendències de fons que no permeten albirar amb claredat el futur més immediat, com són la persistència de la crisi financera internacional amb la restricció creditícia, l'alça dels preus dels aliments i d'altres productes primaris i

¹ Vegeu: El comercio mundial en 2010 y perspectivas para 2011. Organización Mundial del Comercio (OMC), presentat el 7 d'abril de 2011.

² Les exportacions mundials varen augmentar quatre vegades més ràpid que el PIB mundial el 2010, mentre que normalment augmenten dues vegades més ràpid que el PIB.

de l'energia³, les revoltes en els principals països exportadors de petroli, les dures polítiques de consolidació fiscal, especialment als països europeus, que no permeten preveure una millora ràpida dels nivells d'atur (vegeu l'apartat 1.6), la qual cosa limita el creixement de la renda de les famílies, de la demanda de consum i del comerç mundial. (Vegeu el quadre A1-2).

Un altre focus creixent de tensions internacionals és la infravaloració del iuan, que dona una prima a les exportacions xineses i al seu creixement econòmic a costa d'alentir la recuperació de l'activitat industrial i de l'ocupació a la resta de les principals economies occidentals. Aquest fet va provocar una reacció en el G-20, que va reclamar una revalorització del iuan, amb el resultat que el tipus de canvi efectiu real del iuan respecte a la resta del món es va apreciar només un 1,3%, segons l'índex J.P. Morgan, mentre que el dòlar es va depreciar un 5%.

La recuperació desigual del PIB mundial també va provocar diferències en els corrents del comerç mundial, amb un creixement real de les exportacions reals mundials inferior a la mitjana en les economies desenvolupades (12,9%) (-1,6 punts per sota) i per sobre a les economies en desenvolupament i CEI (16,7%) (2,2 punts superior).

Per grans regions econòmiques, només Àsia i Amèrica del Nord han crescut més ràpidament que la mitjana mundial (23,1% i 15%), mentre ho han fet per

sota la UE-27 (11,4%), la CEI (10,1%), Orient Mitjà (9,5%), Àfrica (6,4%), Amèrica del Sud i Amèrica Central (6,2%). El menor creixement relatiu de les regions exportadores de petroli s'ha de considerar normal atesa la seva major rigidesa de la demanda a la variació de preus i d'ingressos. Per països, convé destacar el creixement real de les exportacions de la Xina (28,4%), el Japó (27,5%), l'Índia (19,9%) i els Estats Units (15,4%).

Les importacions reals de mercaderies creixen de mitjana un 13,5% i mostren un major dinamisme a Amèrica del Sud i Amèrica Central (22,75), la CEI (20,6%), Àsia (17,6%) i Amèrica del Nord (15,7%), mentre creixen per sota de la mitjana mundial a Europa (9,4%), Orient Mitjà (7,5%) i Àfrica (7,1%). Per països, destaquen els creixements del Brasil (43%), la Xina (39%), Rússia (30%) i l'Índia (25%).

En termes monetaris, les exportacions mundials de mercaderies han crescut un 22%, i per països els principals exportadors de mercaderies amb una quota del 5% o superior de les exportacions mundials han estat la Xina, que consolida la posició de lideratge, amb 1,58 bilions de dòlars (10% de les exportacions mundials i creixement del 31%), els Estats Units, que prenen el segon lloc a Alemanya⁴, afavorits per la depreciació de la seva moneda respecte a la resta del món, amb 1,28 bilions de dòlars (8% mundial i creixement del 21%), Alemanya, amb 1,27 bilions de dòlars (8% mundial i creixement del 13%) i el Japó, amb 0,77 bilions, (5% mundial i

³ El nivell dels preus del petroli s'ha estabilitzat entorn dels 78 dòlars per barril el 2010 quan aquests varen ser de 96 dòlars per barril el 2008. En general, els preus de l'energia varen caure un 37% el 2009, per recuperar-se un 26% el 2010. Aquesta pujada és inferior a la dels metalls (48%) i primeres matèries agrícoles (33%).

⁴ Uns anys després que Alemanya cedís el primer lloc a la Xina.

creixement del 33%). Ara bé, si no es té en compte el comerç dins la UE-27, llavors la primera potència exportadora mundial és la UE-27, amb 1,79 bilions de dòlars, 15% de quota mundial i creixement del 17%. Espanya comptabilitza 0,25 bilions de dòlars, l'1,6% mundial i presenta un creixement del 8%. [\(Vegeu el quadre AI-3\).](#)

Les importacions monetàries mundials de mercaderies han crescut un 21% i els principals importadors de mercaderies amb una quota del 5% o superior de les importacions mundials han estat els Estats Units, amb 1,97 bilions de dòlars (12,8% de les importacions mundials i creixement del 23%), la Xina, amb 1,4 bilions de dòlars (9,1% mundial i creixement del 39%), Alemanya, amb 1,1 bilions de dòlars (6,9% mundial i creixement del 15%) i el Japó, amb 0,7 bilions i el 4,5% (5%) mundial i creixement del 25%. La primera potència importadora mundial és la UE-27, amb 1,98 bilions de dòlars, 16,5% de quota mundial i creixement del 18%. Espanya comptabilitza 0,31 bilions de dòlars, el 2% mundial i presenta un creixement del 6%.

L'Informe 2010 de l'Organització Mundial del Comerç (OMC) també inclou dades sobre el comerç mundial de serveis. Segons aquesta informació, el creixement mundial de les exportacions monetàries de serveis ha estat del 8% i els principals exportadors de serveis amb una quota del 5% o superior de les exportacions mundials han estat els Estats Units, amb 0,5 bilions de dòlars (14% de les exportacions mundials i creixement del 8%), Alemanya, que pren la segona plaça al Regne Unit, amb 0,23 bilions de dòlars (6,3% mundial i creixement del 2%), i el Regne Unit, amb 0,23

bilions de dòlars (6,2% mundial i creixement del 0%). Igualment, la primera potència exportadora mundial de serveis és la UE-27 amb 0,7 bilions de dòlars, 24,5% de quota mundial i creixement del 5%. Espanya comptabilitza 0,12 bilions de dòlars, el 3,3% mundial i presenta un decreixement de l'1%) En aquest comentari per països no es pot deixar de fer esment al fort creixement de la Xina (32%), que ha reemplaçat França com a quart exportador mundial de serveis. [\(Vegeu el quadre AI-4\).](#)

El creixement mundial de les importacions monetàries de serveis ha estat del 7% i els principals importadors de serveis, amb una quota del 5% o superior de les importacions mundials, han estat els Estats Units, amb 0,36 bilions de dòlars (10,2% de les importacions mundials i creixement del 7%), Alemanya, amb 0,26 bilions de dòlars (7,3% mundial i creixement del 1%), i la Xina, que desplaça de la tercera posició el Regne Unit, amb 0,2 bilions de dòlars (5,5% mundial i creixement del 22%). De la mateixa manera, la primera potència importadora mundial de serveis és la UE-27, amb 0,6 bilions de dòlars, 22,1% de quota mundial i creixement del 6%. Espanya comptabilitza 0,09 bilions de dòlars, el 2,4% mundial i presenta un decreixement de l'1%.

En el cas d'Europa, tant les exportacions com les importacions monetàries de serveis creixen per sota de la mitjana mundial degut a la feblesa de la demanda de serveis de viatges. En canvi, aquest mateix mercat, juntament amb els transports, és el que ha esperonat el fort creixement de les exportacions i importacions de serveis dels països asiàtics, cas de la Xina, amb taxes del 21% i 20%, respectivament.

Els saldos per operacions corrents o diferències entre les exportacions i les importacions de béns, serveis, rendes i transferències corrents, estimats per l'FMI ens permeten classificar els països segons si presenten superàvits o dèficits comercials. Entre les grans regions econòmiques desenvolupades, els Estats Units es caracteritzen per ser el principal mercat de consum mundial, amb la qual cosa genera els dèficits per operacions corrents més importants del món per un valor, el 2010, de 470,2 mil milions de dòlars, amb un creixement del 24,3%. En el cas de la zona euro, aquest dèficit és molt menor per un valor de 77 mil milions de dòlars i un creixement de l'11%. En canvi, el Japó es destaca per generar superàvits importants, estimats, el 2010, en 194,8 mil milions de dòlars i un creixement del 37,4%. [\(Vegeu el quadre AI-5\).](#)

Aquests dèficits per operacions corrents s'han de finançar en els mercats mundials de capitals. Per això, els Estats Units són els principals demandants de capital o finançament mundial, manllevant el 40,1% del total de les importacions mundials de capital. En el cas de la zona euro, les principals economies demandants de finançament exterior són per aquest ordre: Itàlia amb una quota del 6,1%, Espanya amb una quota del 5,4%, Regne Unit amb una quota del 4,8% i França amb una quota del 4,5%. [\(Vegeu el gràfic AI-2\).](#)

Des del punt de vista dels principals exportadors de capital o finançadors nets de l'economia mundial, trobam que la Xina revalida un any més la posició de lideratge amb una quota del 20,9%. Segueix el Japó, amb una quota del 13,3%, i, per

part dels països de la zona euro, Alemanya, amb una quota del 12%.

Les previsions de primavera de l'FMI confirmen que el cicle econòmic de l'economia mundial està experimentant una certa recuperació, ja que després de la caiguda del PIB mundial d'un 0,5%, el 2009, aquest s'ha recuperat amb un 5% el 2010 (3% a les economies desenvolupades i un 7,3% a les economies en vies de desenvolupament). Aquesta recuperació es manté per al 2011 i el 2012 en un 4,4 i 4,5%, també amb estimacions esbiaixades a la baixa per les economies desenvolupades (2,4% i (2,6%) i a l'alça per les economies en desenvolupament (6,5% els dos anys). És interessant destacar que per primera vegada a la història es preveu que el PIB mundial superi els 100 bilions de dòlars (105,5 bilions en Paritat de Poder de Compra -PPC) per a 2016. Aquest valor per 2010 s'ha estimat en 74,3 bilions i per 2011 s'estima que superarà els 78,2 bilions.

Igualment, l'informe de primavera de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) constata que és un fet que s'està produint una certa recuperació a escala internacional, amb el comerç i la inversió com a protagonistes que, a poc a poc, van substituint els estímuls fiscals i monetaris aplicats a l'inici de la crisi. Tanmateix, hi ha riscos a la baixa concretats en l'alça del preu del petroli i primeres matèries bàsiques, la inestable situació financera del Japó, els Estats Units i la Unió Europea. Tot plegat suggereix que la crisi global encara no s'ha superat, ja que romandrà mentre no es torni a recuperar amb força la creació d'ocupació. Avui, hi ha més de 50 milions d'aturats a

l'àrea de l'OCDE que reclamen una solució de forma urgent.

Les principals preocupacions de l'FMI a curt i mitjà termini són en el sentit que després de la recuperació inicial impulsada pels estímuls fiscals i la reposició d'existències, l'actual implementació de polítiques monetàries i fiscals més restrictives no pugui afèblir l'actual fase de represa, amb més raó quan es constata que globalment el creixement no és suficientment vigorós com per produir una millora en les elevades taxes d'atur, que han augmentat sensiblement a les economies desenvolupades, mentre a les economies en vies de desenvolupament l'elevat atur juvenil és el principal motiu d'inquietud, per les tensions socials que s'estan produint (vegeu l'apartat 1.6).

Igualment, en el seu *Monitor Fiscal* d'abril de 2011, l'FMI mostra la seva preocupació perquè el deute dels països avançats està en el moment més alt des de la Segona Guerra Mundial, ja que el deute públic superarà en aquests països el 100% del PIB el 2011⁵. Aquest creixement fort del deute és a causa sobretot dels Estats Units i el Japó, ja que la Unió Europea està immersa en una profunda política de consolidació fiscal. Els principals beneficiaris d'aquests ajuts han estat la banca, que només el 2010 ha ingressat 820.000 milions d'euros. Els bancs irlandesos han manllevat ajuts per un import equivalent al 30% del PIB, seguits pels bancs alemanys (10,7%), el Regne Unit i Holanda (6%), Grècia (5%), Bèlgica (4%), els Estats Units (3,4%) i Espanya (2%).

⁵ L'FMI estima que el mercat de bons del deute públic mundial representa en aquests moments uns 50 bilions de dòlars; és a dir, el 67% del PIB mundial.

Aquesta situació de forts desequilibris financers ha estat analitzada a l'*Informe sobre l'estabilitat financera* de l'FMI d'abril de 2011, en què es destaca que en general no s'ha recuperat la confiança en els sistemes bancaris de moltes economies avançades. El retorn de la confiança exigirà uns majors nivells de transparència (mitjançant proves de resistència més rigoroses i realistes), capitalització, reestructuracions bancàries i, si és el cas, la resolució d'institucions amb problemes greus. També s'esmenta que un dels agreujants de la crisi en una part important d'economies avançades ha estat un creixement excessiu del crèdit a l'habitatge. En aquests casos, s'aconsella retornar a allò essencial; és a dir, a garantir un procés segur de com s'origina el préstec hipotecari i promoure contractes hipotecaris senzills i transparents.

El canvi d'orientació de la política monetària es pot veure influïda per l'encariment del preu de les matèries primeres⁶, com ha passat amb el BCE, que el 7 d'abril va pujar un quart de punt el tipus d'interès de finançament principal per situar-lo en l'1,25%, després d'haver-lo mantingut en un mínim històric de l'1% des de maig de 2009⁷. [\(Vegeu el quadre AI-6\).](#)

Aquest canvi d'orientació de la política monetària del BCE iniciada amb la primera pujada dels tipus d'interès el mes d'abril s'ha pres després que l'Índex de Preus al Consum Harmonitzat (IPCA) s'hagués situat en el 2,6% el mes de març (per sobre

⁶ Vegeu: Capítol 3: "Escasez de petróleo, crecimiento y desequilibrios mundiales" a *Perspectivas de la economía mundial*, FMI, abril, 2011.

⁷ El 7 de juliol de 2011 el BCE va tornar a pujar un quart de punt els tipus d'interès per deixar-los situats en l'1,5%.

de l'objectiu del 2%), arrossegat per la inflació importada via la pujada dels preus de les primeres matèries energètiques i no energètiques.

Aquesta aposta per una política monetària més restrictiva per part del BCE no ha estat exempta de polèmica, ja que la inflació de la zona euro mesurada per a la resta d'indicadors d'inflació no mostra tensions inflacionistes descontrolades⁸.

Sobre la implementació de polítiques fiscals fortament restrictives, l'FMI torna a insistir en la necessitat d'implementar consolidacions fiscals intel·ligents, que no siguin massa ràpides, per tal de salvar el creixement, ni massa lentes, a fi d'assegurar-ne la credibilitat i, sobretot, en el cas d'Europa reclama una major atenció per accelerar les reformes que permetin incrementar el potencial de creixement.

Així, a remolc de les crisis successives sobre el deute sobirà dels països de l'euro s'han anat promovent, al llarg de l'any 2010, les reformes institucionals de política econòmica de la Unió Europea, basades en els programes d'ajut, l'aplicació d'un fons de rescat temporal, l'actuació del BCE i la publicació de les proves de resistència per part del sistema financer.

⁸ Vegeu *Memoria sobre la situación socioeconómica y laboral. España 2010*. Consejo Económico y Social de España, pàgs: 107-118. En aquesta línia de reflexió crítica s'ha pronunciat l'Informe de Perspectives Econòmiques (World Economic Outlook) del FMI de setembre 2011, en el qual es reclama que els bancs centrals fixin els seus objectius d'inflació en termes de la inflació subjacent, que no inclou els aliments o els carburants. Així, podran guanyar credibilitat i deixaran de posar en risc l'estabilitat econòmica.

Les principals crisis de deute sobirà han estat protagonitzades per Grècia (maig de 2010) i Irlanda (novembre de 2010). En el cas de Grècia, es va articular una ajuda de 110.000 milions d'euros, la creació d'un fons de rescat temporal de fins a 750.000 milions d'euros per tres anys i, per primera vegada, la compra massiva, per part del BCE, de bons de països de la zona euro afeblits pels atacs especulatiu sobre el seu deute sobirà. La contrapartida va ser la imposició d'un pla d'ajust fiscal fins a 2014, en comptes del 2013, com es fa amb la resta de països de la UE⁹.

En el cas d'Irlanda, l'ajut va pujar fins als 85.000 milions d'euros al llarg de set anys i mig (quatre anys més que Grècia) i s'allarga el calendari per poder complir amb el programa de consolidació fiscal i l'objectiu del 3% fins al 2015.

Segurament, una de les innovacions més importants de la política econòmica de la zona euro és el paper actiu que ha tengut el BCE en la compra de bons, malgrat l'oposició dels representants del Bundesbank.

Tampoc no es pot oblidar com un bon exercici de transparència informativa per retornar la confiança als mercats la publicació de les proves de resistència fetes al sistema financer, que van permetre el juliol frenar la febre especulativa dels mercats, si bé amb la crisi de la banca irlandesa s'ha tornat a minar la confiança dels mercats en els supervisors d'aquestes proves ubicats al Comitè de Supervisors Bancaris Europeus (CEBS), ja que havien donat la màxima garantia de solvència a la banca irlandesa.

⁹ Vegeu la *Memòria del CES 2009*, pàg: 16

Al mateix temps, els ciments de la nova arquitectura de la política econòmica europea no s'ha concretat fins a la Cimera dels líders de l'Eurogrup de l'11 i el 12 de març de 2011, en què es va aprovar el Pacte per l'Euro, que és una versió més consensuada que la inicialment presentada per França i Alemanya sota el nom de Pacte per la Competitivitat. El Consell Europeu de 24 i 25 de març va formalitzar l'acord dels líders de l'Eurogrup en aprovar el Pacte per l'Euro Plus, que amplia els acords inicials de l'Eurogrup amb les mesures relatives a consolidar el creixement econòmic, reduir el dèficit públic i protegir l'euro, i s'amplia a la resta de països que no formen part de l'euro i que voluntàriament s'hi han volgut adherir, com Dinamarca, Polònia, Bulgària, Romania, Lituània i Letònia.

El Consell Europeu de 24 i 25 de març suposa una altra fita històrica en el procés de consolidació de la governança econòmica de la UE¹⁰ en definir els primers instruments que han de conformar la futura política econòmica europea comú: el Semestre Europeu i la governança econòmica, el Pacte per l'Euro Plus, restaurar la salut del sector bancari i enfortir l'estabilitat de l'euro.

El Semestre Europeu significa prioritzar el restabliment dels equilibris pressupostaris, les reformes del mercat de treball i afavorir el creixement econòmic mitjançant el reforçament de la governança econòmica. Aquestes prioritats i la seva concreció s'aproven al Consell Europeu de març¹¹ i

s'hauran d'incloure en els programes d'estabilitat o de convergència i en els programes nacionals de reforma, que faran que la Comissió Europea pugui elaborar les seves propostes de dictamen i recomanacions per als estats membres amb anterioritat al Consell Europeu de juny. Els mesos de juny i juliol, el Consell Europeu estableix les orientacions sobre política econòmica i pressupostària, abans de l'aprovació dels pressupostos per cada estat membre. La Comissió farà, l'any següent, informes de seguiment sobre la implementació de les recomanacions per part dels estats.

Aquests esforços de sanejament s'hauran de complementar amb reformes estructurals d'acord amb les proposades per l'Estratègia 2020. (Vegeu l'apartat 2.1).

També, es vol potenciar el Mercat Únic seguint les propostes de la *Single Market Act*, presentada per la Comissió a finals de 2010, que pretén desenvolupar abans de 2012 el Mercat Únic Digital i la reducció de les càrregues administratives per a les petites i mitjanes empreses. Per això, caldrà que els estats membres implementin plenament la Directiva de Serveis i les reformes necessàries per millorar els mercats interns.

El Pacte per l'Euro Plus compromet els estats membres de l'Eurogrup i als qui voluntàriament l'hagin subscrit a complir una sèrie de compromisos, com són: la reforma dels procediments de fixació dels salaris, amb més vinculació a la productivitat; reformar el mercat de treball; assegurar la sostenibilitat de les finances públiques mitjançant un major control pressupostari i de la despesa de les pensions públiques, sanitat i prestacions socials; i harmonitzar

¹⁰ Vegeu: *Memòria del CES 2009*, pàg: 16-19.

¹¹ Aquestes prioritats per a 2012 són el control de la despesa, la reducció del deute i la reducció del dèficit fins al límit del 3% del PIB, mitjançant una reducció anual superior al 0,5%.

la base de l'impost de societats (no els tipus impositius).

Per restablir la salut del sistema financer s'estan realitzant noves proves de resistència més exigents a la banca i s'establiran per part dels estats membres estratègies específiques per reestructurar les entitats poc solvents.

La contrapartida del Pacte per l'Euro Plus ha suposat desbloquejar l'augment de la dotació del Fons Europeu d'Estabilitat Financera (FEEF) per poder disposar efectivament dels 440.000 milions d'euros¹². Igualment, el Consell Europeu va aprovar crear a partir de 2013 el Mecanisme Europeu d'Estabilitat, (MEDE), que preveu un fons de 500.000 milions d'euros. El fons disposarà d'un capital desemborsat de 80.000 milions d'euros, que s'aportarà al llarg de cinc terminis anuals iguals. Aquests dos mecanismes són bàsics per enfortir l'estabilitat de l'euro.

La Confederació de Sindicats Europeus (CES) s'ha posicionat en contra del Pacte per l'Euro Plus mitjançant el Manifest d'Atenes, aprovat en el 12è Congrés del CES celebrat del 16 al 19 de maig de 2011, ja que el considera contraproduent pel que fa a matèria de salaris, negociació col·lectiva o la fixació de controls constitucionals estrictes sobre el deute i la despesa pública.

Des del Parlament Europeu circula la idea que les turbulències sobre el deute sobirà dels estats de la zona euro no s'acabarà realment fins que es no creï un veritable tresor europeu que emeti deute públic de la mateixa zona euro garantida pel BCE¹³. La contrapartida haurà de ser la pèrdua de la sobirania nacional a l'hora de conformar els pressuposts públics, si aquests contravenen als criteris de rigor fiscal que hagi aprovat el Parlament Europeu¹⁴.

¹² Aprovat el mes de maig de 2010 només s'han utilitzat 22.500 milions d'euros per Irlanda, ja que l'ajut a Grècia s'ha fet per la via de préstams bilaterals entre els Estats.

¹³ Per això són importants els acords de la Cimera de 21 de juliol de 2011 dels caps d'Estat i primers ministres de la UE, amb l'aprovació d'un nou fons de rescat per a Grècia de 109.000 milions d'euros a pagar a terminis més llargs (de 7,5 a un mínim de 15 anys ampliable a 30 anys, amb deu anys de carència) i amb tipus d'interès més baixos (de més del 5% al 3,5%), l'aportació privada al rescat de 50.000 milions d'euros, l'ampliació de les funcions del fons de rescat a intervenir amb programes preventius, a finançar recapitalitzacions d'entitats financeres i, sobretot, a comprar bons en el mercat secundari (creació d'uns eurobons) i també la creació d'un pla Marshall europeu que faciliti fons estructurals a Grècia per afavorir-ne el creixement i millorar-ne la competitivitat. Amb tot, la continuació dels atacs especulatius sobre Espanya i Itàlia demostra que les reformes estructurals no són suficients i que cal avançar més ràpid, en opinió de Luis Garicano, de la London School of Economics, en la posada en marxa d'uns veritables eurobons, un ministre de Finances europeu i en la unificació de la política fiscal, que permeti parlar d'una autèntica unió econòmica i monetària, juntament amb un programa d'inversions públiques a escala europea com l'anunciat per Grècia, i mentre tot això no operi, segons Santiago Carbo, comptar amb l'ajut del BCE mitjançant la compra de deute públic, ja que és l'única solució que tenim a curt termini per "calmar" els mercats, com es va poder comprovar en la intervenció del 9 d'agost. Finalment, aquest mes de setembre s'ha anunciat per part de la CE la creació d'una Agència Europea del Deute.

¹⁴ Vegeu: "Motion for a European Parliament Resolution on the financial, economic and social crisis: recommendation concerning the measures and initiatives to be taken (final report) (2010/2242(INI))", CRIS secretariat, Parlament Europeu, 27-5-2011, conegut com a Berès report, aprovat pel Parlament Europeu en la sessió de 5 de juliol de 2011, i l'Informe de Torsten Niechoj "Stability by Balanced Growth. Expertise on the reform of the Stability and Growth Pact for the Group of the Progressive Alliance Of Socialist&Democrats in the European Parliament", 15 de gener de 2011. En la mateixa línia sobre la controvèrsia de les polítiques de consolidació fiscal de la UE, vegeu: Yanis Varoufakis i Stuart Holland, *A modest proposal for overcoming the euro crisis*, Policy Note, n.3 de 2011, Levy Economics Institute of Bard College. També, Paul Krugman: "Cuando la austeridad falla", El País, 24 de maig 2011. Igualment l'estudi del secretari general adjunt de l'ONU, Jomo Kwame Sundaram, "La crisis social global. Un informe sobre la situación en el mundo 2011".

La Memòria del CES d'Espanya 2010 també fa una sèrie d'observacions en aquesta línia de reflexió crítica a l'actual orientació de la política econòmica europea. En concret, manifesta¹⁵:

“En primer lloc, i des del punt de vista de l'estabilització econòmica a curt termini, és previsible que les polítiques econòmiques generalitzades d'ajustament fiscal tinguin un efecte de contracció sobre la demanda agregada, afegit a l'originat per la contracció del crèdit, que farà que es retardi la recuperació econòmica i impedirà la creació d'ocupació a bona part dels països europeus, també Espanya. En aquest sentit, la decisió recent del Banc Central Europeu (BCE) d'apujar els tipus d'interès introdueix dificultats afegides a la recuperació del consum i la inversió interns. A més a més, l'apreciació de l'euro respecte al dòlar els primers mesos de 2011 resultant de les polítiques de demanda contractives posa també en qüestió la pretesa recuperació econòmica europea basada en l'augment de les exportacions.

En segon lloc, i quant a les mesures per al creixement a llarg termini, es posa un èmfasi excessiu en la millora de la competitivitat-preu de les exportacions per mitjà de la reducció dels costos laborals unitaris. S'hauria d'incidir en major mesura en la competitivitat estructural de l'economia i en els factors determinants de la productivitat i l'eficiència econòmica, potenciant bàsicament la inversió en capital físic, humà, social, organitzatiu i tecnològic, la qual cosa permetria

l'augment tant de les rendes salarials com dels beneficis empresarials.

En aquest àmbit, s'aprecia a més a més una falta de coherència entre les noves propostes de governança econòmica, centrades en l'ajustament fiscal i salarial, i l'estratègia macroestructural Europa 2020, l'objectiu de la qual és potenciar un model de creixement intel·ligent, sostenible i integrador. Per aconseguir-ho, és necessari un sector públic econòmicament fort i eficaç, capaç de fer les inversions necessàries i d'articular les polítiques fiscals que calguin sense afectar els drets socials, per la qual cosa sembla necessari trobar un equilibri virtuós entre els objectius de consolidació fiscal i de recuperació de l'activitat econòmica i l'ocupació sobre bases productives sostenibles a mig termini.

Finalment, els caps d'Estat i de Govern de l'eurozona estan adoptant decisions en àmbits que a la major part dels estats entren en l'esfera de la negociació i el diàleg entre els interlocutors socials, com les relatives a la negociació de salaris, les condicions laborals o l'estructura de la negociació col·lectiva. Seria convenient que les decisions que es prenen a l'àmbit europeu en relació amb aquestes matèries respectin al màxim l'autonomia d'interlocució dels agents socials”.

1.2.

ELS ESTATS UNITS

En relació amb els Estats Units, l'Informe de primavera de l'FMI assenyalava que la recuperació avança i es consolida la represa amb creixements del PIB del 2,8% el bienni 2010-

¹⁵ Per la rellevància que té, reproduïm aquesta cita textual de la Memoria sobre la situació socioeconòmica i laboral. España 2010. Consejo Económico y Social de España, pàg. 107.

2011 i del 2,9% el 2012, al mateix temps que es dona una millora de les condicions financeres que permeten apuntalar la demanda final privada enfront l'alça dels preus de les matèries primeres. [\(Vegeu el quadre AI-5\).](#)

Amb tot, la creació de llocs de treball no avança a un ritme satisfactori i la taxa d'atur es manté elevada a l'entorn del 9,6% el 2010.

Considerant els forts desequilibris exteriors de l'economia americana, l'FMI advoca per un major reequilibri, en què la demanda interna cedeixi protagonisme a l'externa per tal d'afavorir les exportacions i alleujar la intensa activitat importadora, que permetria reduir el fort dèficit exterior i les necessitats de finançament. Igualment, el *Monitor Fiscal* de l'FMI assenyala que aquesta via hauria d'anar acompanyada per una acceleració en l'adopció de mesures creïbles per reduir el dèficit fiscal dels Estats Units, situat el 2010 en el 10,6% i amb un endeutament del 91,6%, que es converteix en un 124% del PIB si es comptabilitza l'endeutament de les administracions locals i el de les empreses públiques *Fannie Mae* i *Freddie Mac*.

1.3.

LA UNIÓ EUROPEA¹⁶

En general, l'activitat econòmica es manté per sota del seu potencial amb creixements de l'1,7% i l'1,6% al llarg del bienni 2010-2011 i de l'1,8% el 2012, mentre la taxa d'atur és alta (10% per la zona euro). El grau de subutilització dels equips

¹⁶ El lector pot ampliar la informació sobre la UE a l'apartat 2.

productius és més gran en els països de la perifèria de la zona euro respecte dels països centrals. L'economia dels mercats emergents principals ja està funcionant a ple rendiment. [\(Vegeu quadre AI-5\).](#)

Les turbulències financeres dels països perifèrics de la zona euro han ampliat els diferencials sobirans, que en alguns casos han registrats valors màxims des de la creació de la Unió Econòmica i Monetària, la qual cosa els ha obligat a adoptar polítiques econòmiques d'austeritat que han limitat encara més el seu potencial de creixement. [\(Vegeu l'apartat 1.1\).](#)

1.4.

EL JAPÓ

El creixement del Japó a una taxa del 3,9% el 2010, de l'1,4% el 2011 i del 2,1% el 2012 permet mantenir la taxa d'atur a nivells de plena ocupació (a l'entorn del 5% el bienni 2010-2011 i per sota del 5% el 2012). Aquest millor comportament de l'economia japonesa enfront de la crisi és a causa dels forts estímuls fiscals que s'han aplicat i a un repunt important de les exportacions. Els darrers esdeveniments provocats pel terratrèmol de Tohoku han fet créixer les incerteses de futur.

1.5.

LA RESTA DEL MÓN

El creixement xinès se situa molt per sobre de la mitjana mundial amb taxes del 10,3% el 2010 i del 9,5% per al bienni

2011-2012. Aquest creixement cada vegada es basa més en la demanda privada, especialment de consum i exportacions, que pren el relleu a la pública. En el cas de la demanda privada de consum, l'impuls se sustenta en la pujada dels ingressos disponibles de les llars, en unes condicions favorables del mercat de treball i en una expansió ràpida del crèdit.

En el cas de l'Índia també es comptabilitza un dinamisme fort, amb taxes de creixement del 8,3% el 2011 i del 7,8% el 2012. El seu creixement obeeix més a la demanda d'inversió en infraestructures i en la inversió empresarial, que està trobant per al seu desplegament unes bones condicions de finançament i un creixement fort tant de la demanda interior com exterior.

La regió d'Amèrica Llatina i el Carib ha suportat relativament millor els efectes de la crisi econòmica mundial, amb taxes de creixement del 6,5% per a Amèrica del Sud, amb creixements superiors al 7% en el cas del Paraguai (15,3%), l'Argentina (9,2%), el Perú (8,8%), l'Uruguai (8,5%) i el Brasil (7,5%). Amèrica Central ha crescut a l'entorn del 3,6% i el Carib un 3,4%. El conjunt de la regió ha crescut un 6,1%. Aquest fort creixement s'ha beneficiat dels alts preus de les matèries primes i la forta aflluència de capitals. Aquest fort creixement pot suposar en alguns casos riscos de sobreescalfament.

L'Àfrica subsahariana creix fins a una taxa global del 5%. Per sobre d'aquest valor se situen les economies exportadores de petroli amb un 6,5%, seguides per les economies de baix ingrés (5,35) i les economies d'ingressos mitjans (3,1%).

La regió d'Orient Mitjà i Nord d'Àfrica han crescut un 3,8%; un 3,5% les exportadores de petroli i un 4,5% les importadores de petroli.

1.6.

MERCATS DE TREBALL

L'Informe *Tendències mundials de l'ocupació 2011: els reptes de la recuperació de l'ocupació*, publicat per l'Oficina Internacional del Treball (OIT) planteja els resultats següents a escala mundial:

- 1) El nombre de desocupats s'ha situat en 205 milions el 2010 (taxa del 6,2%), semblant al nivell de 2009 (6,3%) i 27,6 milions superior al nivell de 2007 (5,6%). Hi ha poques esperances que a curt termini es retorni als nivells d'abans de la crisi.
- 2) La relació ocupació-població ha decrescut del 61,7% el 2007 al 61,1% el 2010, la qual cosa indica que no s'estan generant oportunitats suficients d'ocupació per absorbir el creixement de la població activa.
- 3) La taxa d'atur dels joves ha estat d'un 12,6% el 2010, superior a l'11,8% del 2007, i augmenta el nombre de joves que abandonen el mercat de treball desanimats, per la qual cosa no computen en les xifres relatives a l'atur.
- 4) El creixement de la productivitat de treball ha estat del 3,1% el 2010, la qual cosa no s'està traduint en una

millora dels salaris reals. Aquesta discordança pot posar en perill les perspectives de recuperació, ja que hi ha una relació estreta entre l'ocupació i el creixement dels salaris reals, per un costat, i el consum, per l'altre.

- 5) L'estimació del nombre de treballadors en situació d'ocupació vulnerable l'any 2009 era de 1.530 milions, amb una taxa del 50,1%, i es calcula que la proporció de treballadors que viuen amb les famílies per sota del llindar de pobresa de dos dòlars dels Estats Units al dia està a l'entorn del 39%; és a dir, 1.200 milions de treballadors.
- 6) Atesa la fràgil situació en què es troba el mercat de treball a escala mundial, els elevats nivells de deute públic i la vulnerabilitat permanent que pateix el sistema financer i les famílies, predominen els riscos de fluctuacions a la baixa.
- 7) La crisi econòmica comporta uns costos humans tremends en termes de reducció dels ingressos al llarg de la vida i de l'ocupabilitat, així com repercussions socials negatives diverses i en matèria de salut.
- 8) Per evitar aquest increment dels costos socials de la crisi, cal mantenir o promoure mesures que ajudin a impulsar la generació d'ocupació i aconseguir una recuperació sostenible de l'ocupació. Així, un enfocament limitat en la reducció dels dèficits públics que no contempli el repte de la creació d'ocupació no farà més que afeblir les perspectives de l'ocupació i posarà en perill la recuperació.
- 9) En les economies avançades caldrà comptar amb polítiques i incentius per estimular la inversió privada, al mateix temps que es donen a conèixer plans creïbles per reduir el dèficit pressupostari a mitjà termini. Els països en desenvolupament no només han de dependre de les exportacions per apuntalar el creixement, sinó que també hauran d'estimular la demanda interna.
- 10) L'enfortiment dels mecanismes de cooperació internacional, cas del G-20 és indispensable per assegurar una recuperació sostenible i equilibrada.

2

UNIÓ EUROPEA

RESUM

Segons les previsions de primavera de 2011 elaborades per la Comissió Europea, el PIB de la zona euro creixerà a l'entorn de l'1,8% al llarg del trienni 2010-2012. Aquest creixement econòmic es distribueix de forma desigual en els tres principals mercats turístics emissors de fluxos turístics cap a les Illes Balears: Alemanya, el Regne Unit i Espanya. Alemanya creixerà per sobre d'aquesta mitjana al llarg d'aquest trienni. El Regne Unit creixerà per sobre de la mitjana de la zona euro el 2011 i el 2012, mentre que per a Espanya no es preveu un creixement superior en cap dels tres anys. La variació anual de la inflació a la zona euro presenta un augment amb un màxim del 2,6% el 2011, per caure dins els criteris d'estabilitat per sota del 2% el 2012 amb una previsió de l'1,8%. Aquest també és el perfil per a Alemanya, el Regne Unit i Espanya, si bé en el cas d'aquests dos darrers països la punta d'inflació de 2011 se situa clarament per sobre de la mitjana de la zona euro amb valors del 4,1% i 3%, respectivament. A l'abril de 2011, el BCE va endurir la política monetària amb una pujada d'un quart de punt del tipus d'interès de referència, el tipus de les operacions principals de finançament, que quedava situat en l'1,25%, després d'haver-los mantingut durant gairebé dos anys en l'1,0%, i el 7 de juliol els va tornar a pujar un quart de punt fins a situar-los en l'1,5%.

Una vegada aprovada l'Estratègia UE 2020 i els seus objectius, el Consell va demanar als estats membres d'aplicar-los, de manera que haurien de fixar en els programes nacionals de reforma (PNR) els objectius nacionals, segons les situacions respectives de partida.

Les disparitats regionals internes han augmentat especialment també en els països de la UE-12, fet que posa de relleu que, dins aquests països, el creixement econòmic ha estat profundament desigual. En concret, aquest creixement s'ha concentrat, en la major part de casos, a les regions metropolitanes i, sobretot, en aquelles en què hi ha la capital del país. A l'àmbit de la UE-15, la major pèrdua registrada s'ha donat a les regions preponderantment urbanes, que han estat les menys dinàmiques, mentre a la UE-27 les més dinàmiques han estat les regions rurals.

2.1.

INTRODUCCIÓ¹⁷

Al 2010, les institucions de la Unió Europea han afrontat els reptes plantejats per la crisi econòmica internacional a l'estabilitat econòmica de la mateixa UE. En primer lloc, amb un instrument de préstec d'emergència a Grècia i, a continuació, amb un mecanisme de suport financer complementari per a la zona euro en conjunt. Més endavant, en el decurs de l'any, la mateixa resposta ha permès contenir els riscos plantejats per les dificultats econòmiques greus d'Irlanda. Igualment, s'han adoptat mesures per disposar d'un Mecanisme Europeu d'Estabilitat permanent, que hauria d'entrar en vigor a partir de 2013. (Vegeu l'apartat 1.1).

En paral·lel, s'han introduït nous controls del sistema financer, concebuts per evitar la recurrència dels problemes que varen provocar la crisi dels darrers dos anys. La UE també ha col·laborat amb els seus socis internacionals per procurar actuar de mutu acord en assumptes relacionats amb la governança econòmica mundial.

En el Consell Europeu de juny, els líders de la UE es varen pronunciar sobre les propostes de la Comissió Europea d'un programa desenal destinat a assolir un nivell alt de creixe-

¹⁷ Vegeu: *Informe General sobre la actividad de la Unión Europea (2010)*. Comissió Europea. SEC (2011) 189.

ment sostenible, que es coneix amb el nom d'Estratègia Europa 2020¹⁸. Aquesta estratègia es concreta en cinc objectius principals:

- 1) El 75% de la població entre 20 i 64 anys haurà de tenir feina.
- 2) El 3% del PIB de la UE s'haurà d'invertir en R+D.
- 3) S'assoliran els objectius 20/20/20 a l'àmbit del clima i l'energia¹⁹.
- 4) La taxa d'abandonament escolar haurà de ser inferior al 10%, i almenys el 40% dels joves hauran de tenir una qualificació o un diploma.
- 5) Hi haurà 20 milions de persones menys exposades al risc de la pobresa.

Per tal d'assolir aquests objectius, l'Estratègia Europa 2020 planteja set grans iniciatives:

- 1) La Unió de la innovació, per superar el *gap* entre ciència i mercat.
- 2) La joventut en moviment, per augmentar la mobilitat dels estudiants universitaris i joves professionals.
- 3) Una agenda digital per a Europa, per aprofitar millor les oportunitats del mercat digital únic basat en Internet d'alta velocitat, el 2013.

¹⁸ Comunicació de la Comissió "Europa 2020. Una estratègia para un crecimiento inteligente, sostenible e integrador" (COM(2010) 2020).

¹⁹ Es tracta de reduir un 20% les emissions de gasos d'efecte hivernacle mitjançant un augment del 20% de l'energia renovable i una reducció del consum energètic d'un 20%.

- 4) Una Europa eficient en termes de recursos, per aconseguir els objectius 2020 quant al consum, rendiment i producció d'energia.
- 5) Una política industrial per al creixement verd, per crear milions de llocs de treball en noves activitats.
- 6) Una agenda per a les noves qualificacions i llocs de treball, per augmentar els nivells d'ocupació i assegurar la sostenibilitat del model social europeu.
- 7) Una plataforma europea contra la pobresa, per garantir la cohesió econòmica, social i territorial.

La legitimitat democràtica de la Unió Europea s'ha reforçat amb el paper cada vegada més important del Parlament Europeu com a col·legislador en la majoria de matèries i la major participació dels parlaments nacionals, que fan que la Unió sigui més responsable de les seves accions. Igualment, suposa un avanç democràtic la introducció del vot per majoria qualificada en el Consell a gairebé tots els àmbits polítics. També millora el control jurisdiccional, ja que el Tribunal de Justícia assumirà la supervisió de tots els aspectes relacionats amb la seguretat, la justícia i la llibertat, mentre que la Carta dels Drets Fonamentals de la UE passa a ser jurídicament vinculant.

Les accions en aquest terreny estan enunciatades en el Programa d'Estocolm, que se centra en els interessos i les necessitats dels ciutadans, i estableix l'obligació de respectar les llibertats fonamentals i la integració, al mateix temps que garanteix la seguretat.

El 2010, la Unió Europea (UE) ha estat pionera a garantir la seguretat de subministrament d'energia a Europa, lluitar contra el canvi climàtic a escala mundial i protegir el medi ambient per a les generacions futures. L'objectiu de la política energètica de la UE és crear un mercat interior de l'energia competitiu que ofereixi serveis de qualitat a preu baix. Les tres prioritats són desenvolupar fonts d'energia renovables, reduir la dependència dels combustibles importats i intensificar l'eficiència energètica.

La UE ha liderat iniciatives concretes per limitar les emissions de CO₂ i ha establert el major règim de comerç de drets d'emissió del planeta. Aquests esforços són una part fonamental de l'Estratègia Europa 2020, que se centra en un creixement intel·ligent, sostenible i integrador.

El Tractat de Lisboa, vigent des de l'1 de desembre de 2009, ha tingut un impacte immediat en el treball de les institucions el 2010. El Parlament ha guanyat capacitat de codecisió a 50 àmbits legislatius addicionals, que el situen en un pla d'igualtat amb el Consell en matèria d'agricultura, seguretat energètica, immigració, justícia i interior, salut i fons estructurals. Pel que fa referència al pressupost de la UE, el Tractat col·loca el Parlament al mateix nivell que el Consell pel fet de decidir totes les despeses de la Unió i simplifica el procediment decisor. Al mateix temps, amplia l'ús en nous àmbits de la votació per majoria qualificada en el Consell, amb la qual cosa garanteix una presa de decisions més eficient.

Actualment, la totalitat de la nova legislació està precedida per una avaluació del seu impacte socioeconòmic i en matèria

de drets humans, així com de la seva viabilitat a llarg termini. També s'han obtingut resultats positius en relació amb el reforç de la transparència en la gestió de fons i la millora dels procediments de treball.

El pressupost de 2011 va ser aprovat el 15 de desembre; es tracta del primer adoptat d'acord amb el nou procediment instituït pel Tractat de Lisboa. Ascendeix a 141.900 milions d'euros en crèdits de compromís i a 126.500 en crèdits de pagament. [\(Vegeu els gràfics AI-3 i AI-4\).](#)

2.2.

PERSPECTIVES ECONÒMIQUES (ZONA EURO)

Segons les previsions de primavera de 2011 elaborades per la Comissió Europea, el PIB de la zona euro creixerà devers l'1,8% al llarg del trienni 2010-2012. Aquest creixement econòmic es distribueix de forma desigual en els tres principals mercats turístics emissors de fluxos turístics cap a les Illes Balears: Alemanya, el Regne Unit i Espanya. Alemanya creixerà per sobre d'aquesta mitjana al llarg d'aquest trienni. El Regne Unit creixerà per sobre de la mitjana de la zona euro el 2011 i 2012, mentre que per a Espanya no es preveu un creixement superior en cap dels tres anys. [\(Vegeu el quadre AI-7\).](#)

D'acord amb els principals indicadors macroeconòmics de l'evolució de la situació econòmica internacional elaborats per la Comissió Europea, començarem primer per fer l'anàlisi en relació amb els indicadors relatius a la demanda interna: con-

sum i inversió. Seguidament, s'analitza el comportament del sector exterior: saldo de la balança per a operacions corrents amb la resta del món. A continuació, s'incideix en els dos indicadors de mercat de treball: ocupats i aturats. Finalment, es comenten els tres principals indicadors de convergència i polítiques d'estabilitat, que són els preus, la necessitat de finançament de les administracions públiques (–) (dèficit públic) o capacitat (+) (superàvit fiscal) i el deute públic com a percentatge del PIB.

El consum privat –respecte al PIB– segueix un camí de creixement més feble, a l'entorn de l'1%. El creixement del consum privat per a Alemanya a partir de 2011 ja supera la mitjana de la zona euro. Les previsions al Regne Unit són les pitjors i en cap dels tres anys no superen la mitjana de la zona euro. Espanya se situa en una zona intermèdia de creixement i només per al 2012 es preveu un creixement una dècima inferior al de la zona euro.

La inversió en capital fix en béns d'equip es veu esperonada per aquest inici de la recuperació econòmica amb creixements de devers el 6%. Alemanya se situa, tots els anys, clarament per sobre de la mitjana de la zona euro. El Regne Unit també presenta més creixement excepte per a l'any 2012, mentre que en el cas d'Espanya les taxes de creixement són inferiors a la mitjana de la zona euro al llarg del trienni.

La balança per a operacions corrents presenta un dèficit de devers el -0,3% del PIB el 2010, per recuperar-se al llarg del bienni 2011-2012 en un 0,1% i 0,3%, respectivament, gràcies als superàvits d'Alemanya, que se situen a l'entorn del

5% del seu PIB. En el cas del Regne Unit, només registra un petit superàvit del 0,1% el 2012, mentre que Espanya mostra un dèficit per a operacions corrents els tres anys de devers el 3,5% del seu PIB, que són nivells semblants als de França i Itàlia.

En relació amb l'ocupació i per al conjunt de la zona euro, es calcula que s'iniciarà la recuperació d'aquesta variable a partir de 2011 i 2012, amb taxes del 0,4% i 0,7%, respectivament. Alemanya i el Regne Unit ja mostren recuperació de l'ocupació a partir de 2010, en cap cas en taxes que superin l'1%, mentre que Espanya no mostra recuperació de l'ocupació fins a l'any 2012, amb una taxa del 0,9%.

Pel que fa a la taxa mitjana d'atur, se situa a la zona euro a l'entorn del 10%. Espanya dobla aquest valor i és el país de la zona euro que presenta la major taxa d'atur. Alemanya i el Regne Unit presenten taxes d'atur inferiors a la mitjana de la zona euro.

La variació anual de la inflació a la zona euro presenta un augment, amb un màxim del 2,6% el 2011, per caure dins els criteris d'estabilitat per sota del 2% el 2012, amb una previsió de l'1,8%. Aquest també és el perfil per a Alemanya, el Regne Unit i Espanya, si bé en el cas d'aquests dos darrers països la punta d'inflació de 2011 se situa clarament per sobre de la mitjana de la zona euro, amb valors del 4,1% i 3%, respectivament.

La crisi econòmica ha comportat un esclat generalitzat de dèficits públics creixents provocats per les polítiques fiscals expansives d'estímul a la demanda aplicades

el 2009 al començament de la crisi i pels efectes que, al llarg del 2010 i 2011, aquesta ha tingut en la davallada dels ingressos fiscals i l'augment de les despeses socials, per la qual cosa s'han hagut d'augmentar les necessitats de finançament de les administracions públiques i s'han acabat per arbitrar polítiques de consolidació fiscal a partir del segon semestre de 2010. Així, a la zona euro, l'evolució del dèficit públic presenta un valor màxim del -6% el 2010, per seguir una senda de control progressiu del -4,3% el 2011 i del -3,5% el 2012, per ajustar-se a l'objectiu d'estabilitat del -3% o inferior a partir del 2013. Alemanya ja aconsegueix l'objectiu d'estabilitat pressupostària a partir de 2011, amb un dèficit del 2%. Ni el Regne Unit ni Espanya compliran aquest objectiu d'estabilitat durant el trienni 2010-2012. Es preveu que Espanya acabi el 2011 amb un dèficit del -6,3% i del -5,3% el 2012, mentre que aquests valors per al Regne Unit serien del -8,6% i -7%, respectivament.

En relació amb l'endeutament públic, cal referir-se a la dificultat que la crisi planteja per complir amb els criteris de Maastricht, que estableixen que no pot superar-se el 60% del PIB. Així, la zona euro no s'hi ajusta, ja que mostra un 85,4% del PIB el 2010, amb una tendència lleugera a l'augment, segons les previsions del 2011 (87,7%) i 2012 (88,5%). Dins aquest àmbit, Alemanya no compleix el criteri al llarg del trienni 2010-2012, amb taxes del 83,2%, 82,4% i 81,1%. El Regne Unit tampoc no el compleix, amb un 80% el 2010, un 84,2% i un 87,9% el 2011 i 2012. Espanya presenta un deute públic inferior al d'Alemanya i el Regne Unit del 60,1% el 2010; 68,1 el 2011 i es preveu

que arribi al 71% el 2012, que és un dels més baixos dels grans països de la zona euro (França o Itàlia).

2.3.

LA POLÍTICA ECONÒMICA I MONETÀRIA²⁰

En aquest apartat, ens centram en els programes nacionals de reformes i en l'anàlisi de la política monetària i l'evolució de l'euro.

2.3.1. ELS PROGRAMES NACIONALS DE REFORMA (PNR) EN EL CONTEXT DE LA CRISI

Una vegada aprovada l'Estratègia UE 2020 i els seus objectius, el Consell va demanar als estats membres d'aplicar-los, de manera que haurien de fixar en els programes nacionals de reforma (PNR) els objectius nacionals, segons les situacions respectives de partida.

En relació amb l'objectiu d'ocupació, el balanç realitzat per la Comissió per al conjunt de països de la UE²¹ és positiu, a diferència de la resta d'objectius, en considerar que la majoria dels estats membres se n'han "apropiat" (entenent per apropiació que ha estat objecte de debat polític intern). Els objectius més ambiciosos en relació amb la taxa d'ocupació per al 2020 del 75% són els de Suècia (80%), Dinamarca (78,5%), Finlàndia (78%) i Àustria (77-78%). Els que s'allunyen més de l'ob-

²⁰ Breu resum de la Memòria del CES d'Espanya 2010, pàg. 101-118 i 266 a 269.

²¹ Vegeu: *Estudio Prospectivo Anual sobre Crecimiento: anticipo de la respuesta global de la UE a la crisis*, COM (2011) 11 final.

jectiu proposat per la Comissió són el de Malta (62,9%), Grècia, Romania (70%) i Polònia (71%). L'objectiu d'Espanya, 74%, tracta d'aproximar-se a l'objectiu europeu, encara que se situa un punt per sota.

Els objectius nacionals presentats no són suficients per assegurar l'objectiu d'ocupació del 2020 fixat en el 75%, ja que si tots els estats membres aconseguissin els objectius presentats la taxa d'ocupació se situaria entre el 72,4% i el 72,8%; és a dir, 2,2 punts i 2,6 punts per sota de l'objectiu fixat per la UE.

Igualment, l'Estudi Prospectiu Anual ha ofert una orientació general per tal que els estats membres finalitzin els plans nacionals de reforma amb un contingut més realista i ambiciós. Les orientacions específiques per la política d'ocupació han establert els àmbits prioritaris en els quals els estats membres haurien d'actuar, així com les reformes estructurals que haurien d'atendre de forma imminent. [\(Vegeu el quadre AI-8\).](#)

Pel que fa a Espanya, l'esborrany de PNR ha estat remès pel Govern als interlocutors socials més representatius per tal que fessin les observacions que considerassin oportunes.

En línies generals, les organitzacions sindicals manifesten que els problemes d'atur de l'economia espanyola requereixen de la reactivació econòmica i unes polítiques d'ocupació diferents a les que s'havien desenvolupat fins llavors. Consideren que s'ha de posar l'accent en la formació, tant d'aturats com d'actius, en la millora de la intermediació laboral des dels serveis públics

d'ocupació, en la millora de la protecció per desocupació, així com en la reforma del sistema financer, per dotar de major liquiditat les empreses, els autònoms i les famílies. En relació amb els joves, advoquen per reduir l'abandonament escolar i augmentar la participació en la formació professional.

Les organitzacions empresarials, de la seva banda, consideren que els problemes requereixen millorar el funcionament del mercat de treball mitjançant reformes més decidides. Concretament, consideren necessari afavorir la contractació indefinida, facilitar la flexibilitat en les empreses i reduir els costos empresarials. En allò que afecta l'elaboració del PNR, reclamen una participació més activa i rellevant dels interlocutors socials, com proposa l'Estratègia UE 2020.

2.3.2. ANÀLISI DE LA POLÍTICA MONETÀRIA I L'EVOLUCIÓ DE L'EURO

Des de l'inici de la crisi financera, els bancs centrals de tot el món han implantat nombroses mesures de política monetària, més o menys convencionals, que s'han emmarcat en el conjunt de decisions i respostes a la crisi adoptades pels governs i altres institucions supranacionals. Per als responsables de la política monetària, el mateix desenvolupament de la crisi i els efectes que ha generat han suposat un repte enorme, que els ha obligat a replantejar-se el paper que ha de dur a terme la política monetària en relació amb el conjunt d'instruments de política econòmica.

En aquest sentit, ja el 2008 els bancs centrals es varen veure obligats a anar més en

enllà de les reduccions dels tipus de interès i varen adoptar diferents mesures per assegurar el subministrament de liquiditat, entre les quals destacaven les mesures de relaxació quantitativa per part de la Reserva Federal dels Estats Units (FED) o la política de relaxació quantitativa del Banc d'Anglaterra. Aquestes mesures s'han mantingut durant 2010 i, a més, s'han reforçat, com és el cas de les decisions adoptades per la FED, en què anunciava programes de compra de deute sobirà al llarg de l'any.

Per la seva banda, el BCE, en un principi, es va mostrar reticent a aquest tipus de mesures, però finalment es va veure obligat a posar en marxa el programa de suport reforçat al crèdit el maig de 2009, que, entre altres mesures, incloïa un subministrament de liquiditat il·limitat, la prolongació del termini màxim de venciment de les operacions principals de finançament o les adquisicions directes en el mercats de bons garantits.

L'agreujament de la crisi financera a finals d'abril i començaments de maig de 2010 (vegeu la *Memòria del CES de les Illes Balears*, apartat 1 del capítol I, pàgines 17-19) va provocar que el BCE anunciàs la posada en marxa d'una nova mesura, el Programa dels Mercats de Valors. D'acord amb aquest programa, l'Eurosistema podia realitzar intervencions en els mercats secundaris de deute públic i privat de la zona euro per garantir la liquiditat en els segments de mercat amb un comportament disfuncional i restablir el funcionament adequat del mecanisme de transmissió de la política monetària. Amb l'objectiu que la situació de liquiditat no es veiés afectada, totes les compres s'esterilitzarien

íntegrament mitjançant operacions d'ajust d'absorció de liquiditat. Des de llavors, la política monetària del BCE ha mantingut la mateixa orientació, ja que les tensions en els mercats de deute s'han mantingut al llarg de 2010 i, fins i tot, continuen el 2011. Així, la política monetària ha tengut un caràcter més acomodatici, en resposta a les circumstàncies de la crisi econòmica.

En qualsevol cas, la incertesa sobre la recuperació en molts països de la Unió Econòmica i Monetària (UEM), el repunt inflacionista motivat per l'increment dels preus de l'energia i les matèries primeres, o l'aparició d'alguns conflictes geopolítics i les seves conseqüències podrien influir sobre l'orientació de la política monetària. De fet, a l'abril de 2011 el BCE va decidir canviar aquesta orientació, i va endurir la política monetària amb una pujada d'un quart de punt del tipus d'interès de referència, el tipus de les operacions principals de finançament, que quedava situat en l'1,25%, després d'haver-los mantingut durant gairebé dos anys en l'1%. Els tipus d'interès de les facilitats de crèdit i de dipòsit se situaven en el 2,0% i 0,5%, respectivament. Aquesta pujada dels tipus d'interès, que ja havia estat preanunciada el març, responia, segons el BCE, al fet que existien riscos inflacionistes a l'alça, preocupants segons l'anàlisi econòmica, i era necessari mantenir ancorades les perspectives d'inflació amb l'objectiu de l'estabilitat de preus a mig termini. En qualsevol cas, és un factor que dificulta encara més la recuperació econòmica, especialment als països de la zona euro que encara tenen el ritme de creixement feble. (Vegeu l'apartat 1.1.).

Pel que fa als mercats de valors, la crisi del deute sobirà ha suposat un canvi de tendència respecte a l'evolució més positiva que havien tengut els mercats de valors des de mitjan 2009. A finals de l'any 2010, s'ha constatat un creixement important dels beneficis empresarials i, fins i tot, l'índex EuroStoxx es va revaloritzar un 13,4% de mitjana enfront de l'any anterior²².

2.4.

LA POLÍTICA REGIONAL²³

La Comissió Europea ha publicat, fa poc, el seu cinquè informe sobre la cohesió econòmica, social i territorial, titulat "Invertint en el futur d'Europa". Una de les principals conclusions de l'informe és la que sosté que la política de cohesió "ha contribuït en gran mesura a propagar el creixement i la prosperitat mitjançant la Unió, i ha reduït al mateix temps les disparitats econòmiques, socials i territorials".

L'informe revisa, inicialment, la situació de les disparitats regionals de la UE i, a continuació, fa una sèrie de propostes de reforma de la política de cohesió per coadjuvar en una reducció més gran de les disparitats.

L'anàlisi sobre la situació i les tendències de les regions de la UE al llarg del període 2000-2007 es fa posant atenció no només

en els aspectes econòmics i socials sinó també, i com a mostra de la preocupació creixent que hi ha sobre la matèria, als aspectes mediambientals. En tots, es constata que les disparitats regionals són bastant intenses i que, encara que en alguns casos s'han reduït, en altres s'han mantingut i, fins i tot, ampliat.

Centrant-nos en els aspectes econòmics, l'informe subratlla que entre l'any 2000 i el 2007 es va produir una reducció important de les disparitats regionals en el PIB per càpita (expressat en paritats de poder de compra, PPC). Aquesta reducció ha estat sustentada, sobretot, en el major creixement registrat a les regions de la UE-12. [\(Vegeu el quadre AI-9\).](#)

Al mateix temps, les disparitats regionals internes han augmentat especialment també en els països de la UE-12, cosa que posa de relleu que, dins aquests països, el creixement econòmic ha estat profundament desigual. En concret, aquest creixement s'ha concentrat, en la major part de casos, a les regions metropolitanes i, sobretot, en aquelles en què hi ha la capital del país. A l'àmbit de la UE-15, la major pèrdua registrada s'ha donat a les regions preponderantment urbanes, que han estat les menys dinàmiques, mentre que a la UE-27 les més dinàmiques han estat les regions rurals.

Prenent com a referència el PIB per càpita del 2007 i el seu creixement en el període 2000-2007, és possible distingir quatre tipus de regions:

- Regions "lleó": les que tenen un PIB per càpita superior a la mitjana (UE-27=100)

²² Vegeu: Memoria del CES d'Espanya, pàg: 116.

²³ Vegeu: José Villaverde Castro (2011), "La política territorial de la Unión Europea: ¿invertiendo en el futuro de Europa?" a *Cuadernos de Información Económica*, 220, p. 91-100.

i han crescut, així mateix, per sobre de la mitjana (UE-27=1,8 per 100).

- Regions “elefant”: les que tenen un PIB per càpita superior a la mitjana, però han crescut per sota d'aquesta mitjana.
- Regions “llebre”: les que tenen un PIB per càpita inferior a la mitjana i han crescut per sobre d'aquesta mitjana.
- Regions “tortuga”: les que, simultàniament, tenen un PIB per càpita inferior a la mitjana europea i han crescut, així mateix, per sota d'aquesta mitjana.

D'acord amb aquesta classificació, l'informe ens permet comentar els trets més notables, que es mostren a continuació:

- 119 regions europees, de les 269, gaudien el 2007 d'un nivell de desenvolupament superior a la mitjana de la UE-27; d'elles, 50 s'enquadraven en el grup dels “lleons” i 69 dels “elefants”. El nivell de desenvolupament de les 150 regions restants era inferior a la mitjana europea, encara que en 90 casos el ritme de creixement va ser superior (“llebres”); en els altres 60 casos el dinamisme productiu va estar per sota de la mitjana comunitària (“tortugues”).
- Les diferències regionals són realment extraordinàries. La ràtio entre la regió més desenvolupada (Inner London) i la menys desenvolupada (Severozapaden, Bulgària) era igual a 13,05; és a dir, el poder de compra d'un londinenc era, el 2007, tretze vegades superior al d'un resident de la regió búlgara esmentada.

Quant al dinamisme, les diferències regionals comunitàries són, així mateix, molt àmplies: Letònia va ser la regió (país) que, amb una taxa mitjana del 9,6%, va créixer més entre el 2000 i el 2007, mentre que, a l'extrem oposat hi ha les Balears, que van anotar un descens interanual del 0,6%. [\(Vegeu el quadre AI-10\).](#)

- Les regions més dinàmiques s'ubiquen, en gran mesura, en els països de la UE-12, amb la qual cosa van ser artífexs vertaders de la convergència.

Segons la informació subministrada, es posa de relleu que cinc de les regions espanyoles (per ordre de major a menor dinamisme, Castella i Lleó, País Basc, Cantàbria, Aragó i Navarra) formen part del grup dels “lleons”, quatre (Madrid, Catalunya, La Rioja i Balears) del dels “elefants”, set (Extremadura, Ceuta, Astúries, Galícia, Melilla, Andalusia i Castella-La Manxa) del de les “llebres”, i les tres restants (Múrcia, Canàries i Comunitat Valenciana) del de les “tortugues”.

Quant a la part propositiva, l'informe manifesta explícitament que “amb l'objectiu d'assolir un creixement intel·ligent, sostenible i integrador, al mateix temps que es promou el desenvolupament harmoniós de la Unió Europea i les seves regions mitjançant la reducció de les disparitats regionals, la política de cohesió ha de seguir desenvolupant un paper fonamental en aquests temps difícils”. En aquest sentit, la Comissió Europea ha posat en marxa una consulta pública sobre el futur (a partir del 2014) de la política de cohesió i, en particular, sobre:

- 1) Com incrementar l'eficàcia i millorar l'impacte amb l'objectiu d'augmentar el valor afegit europeu.
- 2) Com reforçar la governança.
- 3) Com racionalitzar i simplificar l'aplicació de la política.
- 4) Com millorar l'arquitectura.

En el primer punt, es tracta d'intensificar la programació estratègica (traduir els objectius de l'Estratègia Europa 2020 en prioritats d'inversió) i d'incrementar la concentració temàtica (focalitzar els recursos en un nombre reduït de prioritats).

Des del punt de vista de la governança, es tracta de consolidar la col·laboració,

(reforçant la participació de les autoritats locals i regionals, així com dels agents socials i la societat civil, i d'introduir la cohesió territorial com a nova dimensió europea.

En el tercer punt, la finalitat és establir un sistema d'aplicació racionalitzat i simplificat que comporti una millor gestió financera, una reducció de les càrregues administratives, una simplificació de la disciplina financera i un major esforç de control financer.

Finalment, es tracta de veure si s'estableix una "nova arquitectura" (estructura) de la política de cohesió, que distingeixi entre regions "més" o "manco" desenvolupades i que substitueixi l'actual sistema del *phasing-out* i *phasing-in* per una nova categoria de regions intermèdies.

3

L'ECONOMIA ESPANYOLA²⁴

RESUM

L'any 2010 el PIB de l'economia espanyola ha registrat un retrocés del 0,1%, enfront de la caiguda del 3,7% de 2009. D'altra banda, en termes intertrimestrals, el PIB ha mostrat taxes de creixement al llarg de tot l'any, excepte en el tercer trimestre, en el qual no va variar el ritme d'activitat en el conjunt de l'economia, encara que sí s'han registrat caigudes intertrimestrals en bona part dels components de la demanda, fonamentalment en la formació bruta de capital fix i en les importacions de béns i serveis.

Des de la perspectiva de l'oferta, l'energia s'ha convertit en el sector més dinàmic de l'economia, amb un creixement interanual del 3,0%; seguidament la indústria, que malgrat mostrar un to encara feble, ha estat l'activitat que més s'ha recuperat respecte a l'any anterior, amb un augment del 0,9%. El sector serveis ha passat a registrar taxes de variació positives a partir del segon trimestre, per aconseguir en el conjunt de l'any un creixement del 0,5%. La construcció s'ha mantingut pràcticament en les mateixes taxes de variació negatives de l'any anterior (-6,3%), mentre que l'activitat del sector primari ha caigut un 1,3%.

L'evolució del mercat de treball s'ha caracteritzat per la taxa d'atur, que ha arribat al 20% de la població activa, per tancar el quart trimestre amb un total de 4,7 milions d'aturats, i l'ocupació ha continuat disminuint, encara que a ritmes cada vegada més moderats.

Per sectors, els serveis, l'energia i, molt especialment, la indústria han presentat taxes de creixement positives, que han aturat les caigudes de 2009; en canvi, l'agricultura i, novament, la construcció han experimentat retrocessos en el valor afegit brut generat.

L'evolució de la inflació ha tornat a una variació positiva, en la línia iniciada a finals de 2009 després d'haver registrat en aquest any taxes de variació negatives. Aquesta evolució a l'alça s'ha mantingut de forma continuada al llarg de l'any 2010 i, fins i tot, s'ha accelerat de forma brusca a finals d'any, per la taxa de variació interanual el desembre en el 3,0%, 2,2 punts percentuals més que la registrada un any abans.

La situació actual de crisi econòmica i la necessitat d'avançar en el canvi de model productiu basat en la competitivitat i el coneixement exigeixen nivells alts de formació i qualificació de la major part de la població. Per tant, disposar d'una educació i formació de qualitat és imprescindible per impulsar el creixement econòmic, l'ocupació i la cohesió social.

3.1.

EVOLUCIÓ ECONÒMICA

L'any 2010 l'economia espanyola ha mostrat una millora lleu com a conseqüència de l'evolució favorable del sector exterior, especialment de les exportacions, i d'una atenuació en el deteriorament de la demanda interna. El PIB ha registrat un retrocés del 0,1%, enfront de la caiguda del 3,7% de 2009. No obstant això, aquest resultat s'allunya de la mitjana de la Unió Europea, on, després de l'intens ajustament registrat el 2009, superior, fins i tot, a l'espanyol, l'activitat econòmica es va tornar positiva el primer trimestre de 2010, amb un avanç de l'1,8%. (Vegeu el quadre AI-11).

D'altra banda, en termes intertrimestrals, el PIB ha mostrat taxes de creixement al llarg de tot l'any, excepte en el tercer trimestre, en el qual no va variar el ritme d'activitat en el conjunt de l'economia, encara que sí s'han registrat caigudes intertrimestrals en bona part dels components de la demanda, fonamentalment en la formació bruta de capital fix i en les importacions de béns i serveis.

L'anunci de la pujada de l'IVA a partir del mes de juliol de 2010, juntament amb la

²⁴ En aquest apartat es presenta un breu resum de l'apartat «Economía española» de la *Memoria sobre la situación socioeconómica y laboral. España 2010*, CES España. Madrid, pàg. 118-248.

finalització dels incentius a la compra de vehicles contemplats en el Pla 2000E, van donar lloc, al llarg del primer semestre, a un avanç de la despesa en consum de les llars, fonamentalment en béns duradors. D'aquesta manera, després de començar l'any amb una taxa negativa del 0,3%, la despesa en consum privat va mostrar en el segon trimestre de 2010 un creixement del 2,2%, la qual cosa suposa el primer registre positiu des de l'inici de la crisi. La formació bruta de capital fix ha continuat caient, encara que a un ritme més moderat, un -7,6%. Aquesta petita millora s'explica, en gran part, pel component de béns d'equipament, que el 2010 ha crescut un 1,8%. No obstant això, la inversió empresarial ha continuat acusant el nivell baix de confiança, la debilitat del consum intern i les dificultats persistents d'accés al crèdit, al mateix temps que, en la segona part de l'any, s'ha vist afectada per l'increment de l'IVA.

La millora registrada per l'economia espanyola el 2010 ha estat fonamentalment pel bon comportament del sector exterior, i en concret, per la fortalesa mostrada per les exportacions de béns i serveis, que han augmentat un 10,3%. Aquesta evolució ha respost a diversos factors, entre els quals cal destacar l'augment de la demanda global davant la recuperació gradual de l'economia internacional i, més concretament, de l'eurozona; la creixent diversificació geogràfica dels béns i serveis exportats, i els guanys de competitivitat derivats, en part, de la depreciació de l'euro.

Des de la perspectiva de l'oferta, l'energia s'ha convertit en el sector més dinàmic de l'economia, amb un creixement interanual del 3,0%; seguidament la indústria, que

malgrat mostrar un to encara feble, ha estat l'activitat que més s'ha recuperat respecte a l'any anterior, amb un augment del 0,9%. El sector serveis ha registrat taxes de variació positives a partir del segon trimestre, per aconseguir en el conjunt de l'any un creixement del 0,5%. La construcció s'ha mantingut pràcticament en les mateixes taxes de variació negatives de l'any anterior, el -6,3%, mentre que l'activitat del sector primari ha caigut un 1,3%.

En l'àmbit del mercat de treball, el 2010 la taxa d'atur ha arribat el 20% de la població activa, i va tancar el quart trimestre amb un total de 4,7 milions d'aturats. L'ocupació equivalent a temps complet ha seguit disminuint, encara que a ritmes cada vegada més moderats, i va mostrar en el quart trimestre un retrocés de l'1,4%, i del 2,4% en el conjunt de 2010, després de la caiguda del 6,6% registrada el 2009. Aquesta nova destrucció d'ocupació ha donat lloc a un avanç de la productivitat, de caràcter passiu, que, unida a la reducció de la remuneració d'assalariats, com a conseqüència en part de la retallada dels sous dels treballadors de les administracions públiques, ha fet que disminuís el cost laboral unitari.

Les previsions econòmiques per a Espanya el 2011 apunten a una recuperació gradual i moderada de l'activitat, sustentada en una millora lleugera de la demanda interna i, molt especialment, en la fortalesa de les exportacions espanyoles, encara que no eximeix de riscos i està marcada encara per un elevat nivell d'incertesa. Així, tant el Govern com l'FMI preveuen que el creixement moderat de l'activitat redundi en un augment lleuger de l'ocupació, exclusi-

vament en el sector privat, per acabar, en conseqüència, l'ajustament iniciat el 2008, i produir, a més, una reducció lleugera de la taxa d'atur.

3.2.

ELS SECTORS PRODUCTIUS

Per sectors, el comportament de l'economia espanyola ha estat dual. D'una banda, els serveis, l'energia i, molt especialment, la indústria han presentat taxes de creixement positives que han aturat les caigudes de 2009. En canvi, l'agricultura i, de nou, la construcció han experimentat retrocessos en el valor afegit brut generat. En aquest últim cas, a més, la continuació de la caiguda de preus i la disminució forta del nombre d'ocupats revelen que la construcció no ha estabilitzat encara la caiguda i que el procés de redimensionament en el sector persisteix. [\(Vegeu el quadre A I-12\).](#)

3.2.1. EL SECTOR PRIMARI

El 2010 el valor afegit brut (VAB) de les branques agrària, ramadera i pesca ha disminuït una mitjana de l'1,3%, amb un increment de la caiguda durant els tres primers trimestres de manera progressiva (-1,2, -2,1 i -2,2%, respectivament), per remuntar en el quart amb una pujada del 0,3%.

L'ocupació en el sector primari, mesurada en llocs de treball equivalent a temps complet, ha registrat un ascens de l'1,3%, fet que ha trencat la tendència negativa d'anys anteriors. Si bé en els dos primers

trimestres la taxa de variació interanual va continuar amb el comportament negatiu d'anys anteriors (-0,3 i -0,6%, respectivament), en els dos següents va experimentar uns increments significatius, especialment en el quart trimestre (1,3 i 4,7%).

Una de les qüestions sobre les quals més intensament s'ha debatut durant 2010 ha estat la futura PAC 2014-2020. En el Consell d'Agricultura celebrat el 29 de març es va arribar a la conclusió que la nova PAC ha d'integrar-se en l'Estratègia UE-2020, ja que contribueix a objectius i prioritats com ara el creixement, l'ocupació, el manteniment de la població i l'activitat econòmica en el medi rural, la necessitat d'una economia més respectuosa amb el medi ambient i la seguretat alimentària.

3.2.2. LA INDÚSTRIA I L'ENERGIA

El sector industrial ha estat la branca de producció que, després de l'energia, ha resistit millor el context recessiu de l'economia espanyola el 2010, en registrar un creixement mitjà del 0,8%. No obstant això, el perfil trimestral de l'activitat en el sector ha estat divers, de manera que, després d'una disminució del producte de mitjana, en els tres primers mesos de l'any, del 2,0%, es va passar a un significatiu augment del 2,5% ja en el segon trimestre. En la segona meitat de l'any s'han moderat aquestes taxes de creixement, entre altres motius per la retirada progressiva d'algunes ajudes públiques a certes branques de la indústria, així com per l'augment del tipus impositiu en l'IVA en el mes de juliol. No obstant això, el camí positiu s'ha mantingut al llarg de l'any, la qual cosa as-

senyala la indústria com un dels sectors dinamitzadors de la recuperació econòmica.

Amb tot, en termes d'ocupació equivalent a temps complet durant el 2010 ha continuat disminuint el nombre d'ocupats en la indústria, en una mitjana trimestral del -5,8%, una caiguda que a escala sectorial tan sols ha estat superada per la construcció. De tota manera, la disgregació trimestral d'aquesta variable permet veure que la magnitud de la caiguda de l'ocupació ha anat moderant-se constantment al llarg de l'any des del -10,4% del primer trimestre fins al -2,2% del darrer.

La branca energètica ha protagonitzar una recuperació significativa el 2010, fins a convertir-se en el sector productiu que ha experimentar un major creixement del valor afegit brut, del 3,0%. Aquesta xifra constitueix un senyal de dinamisme pel que fa al mal registre de l'any anterior, en què es va produir una caiguda del 6,4%. En tot cas, els registres d'energia i indústria, tant en la caiguda com en la recuperació, tornen a suggerir la correlació i dependència mútua de l'activitat de tots dos sectors.

3.2.3. LA CONSTRUCCIÓ

Des de 1998, el sector de la construcció, gràcies al segment de l'edificació residencial, ha experimentat un creixement mitjà anual de devers un 6,0%, de manera que s'ha convertit al llarg de gairebé una dècada en el motor de l'activitat productiva. El 2007 el sector va arribar a representar un 18,6% del valor afegit brut, tenint en compte tant l'efecte directe com l'efecte

d'arrossegament, quan deu anys abans arribava a un 11,3%²⁵.

El 2008 va començar a descendir l'activitat i durant el 2010 ha continuar patint els efectes de l'ajustament al qual s'ha vist sotmès els darrers anys i que ha adquirit un paper substancial en la crisi econòmica actual. D'aquesta manera, al llarg de l'any ha continuat la destrucció d'ocupació en el sector, alhora que s'han aconseguit mínims en les quantitats d'habitatge nou iniciat. A més, a l'atonía del sector residencial, s'hi ha afegit la del subsector d'obra pública, que ha patit les conseqüències de les retallades de recursos públics destinats a pal·liar les xifres de dèficit.

Aquest panorama també ha tingut reflex en les xifres d'ocupació, ja que a finals d'any el nombre d'ocupats en el sector havia disminuït un 12,5% respecte a l'any anterior. Com que des de l'inici de la crisi aquest descens de l'ocupació en el sector se situava molt per sobre de la caiguda mitjana en el conjunt de l'economia (-1,3%), almenys la xifra ha representat una moderació destacable pel que fa a la caiguda mitjana trimestral del 24,6 experimentada el 2009.

La baixada dràstica de venda d'habitatges ha provocat que, a conseqüència del tradicional desajust en el sector entre oferta i demanda, augmenti l'estoc d'habitatges. Les estadístiques sobre aquesta qüestió han de ser preses amb precaució, encara que les estimacions sobre l'estoc d'habitatges pendants de venda se situen entorn del milió, la qual cosa representaria prop

²⁵ SEOPAN, *Informe anual de la construcción*, 2007.

del 4% del parc total d'habitatges. En qualsevol cas, sembla que l'estoc ja hauria aconseguit el punt màxim.

El panorama de crisi en el sector s'ha vist esmorteït el 2010 per algunes mesures que, malgrat tenir objectiu recaptador i caràcter temporal, han ajudat a estabilitzar les compravendes d'habitatges. Així, es preveia que l'anunciada elevació de l'IVA el mes de juliol de 2010 comportàs, de forma associada, l'acceleració de la compra d'habitatges. Així mateix, s'esperava un efecte similar per l'eliminació de la part estatal en la deducció de l'IRPF per compra d'habitatge per a contribuents amb rendes superiors als 24.107 euros anuals, prevista des de l'1 de gener de 2011. No obstant això, en aquest cas, els efectes no han estat significatius si atenem la debilitat de les transaccions el darrer trimestre de 2010 i els primers mesos de 2011.

3.2.4. ELS SERVEIS

El valor afegit brut del sector serveis ha registrat el 2010 una taxa de creixement positiu, del 0,4%, i ha suavitzat d'aquesta forma el context econòmic recessiu general de l'economia espanyola. Igual que el 2009, la branca de serveis de no mercat ha crescut més que els serveis de mercat fins a doblar el registre anual (0,8 i 0,4%, respectivament). No obstant això, l'avanç progressiu de les taxes de creixement al llarg de 2010 ha estat responsabilitat de la branca de mercat. En aquest subsector s'ha registrat un increment del valor afegit brut constant i notable al llarg de l'exercici, mentre que els serveis de no mercat han mantingut un perfil molt més estable.

Dins del moderat increment global, un dels grups més dinàmics ha estat el de comerç, que ha augmentar un 0,9% en relació amb l'any anterior. De tota manera, aquest progrés ha estat causat per l'increment del comerç a l'engròs, que ha crescut molt més que el comerç al detall (3,4 i 0,7%, respectivament). També destaca l'estabilització de la partida de transport i emmagatzematge, que ha aconseguit una taxa de creixement positiu (2,9%) després de l'enorme descens de 2009 (-13,3%). En canvi, l'hoteleria s'ha vist arrossegada per la debilitat del consum privat i ha continuat amb la reculada respecte al 2009, i la caiguda ha estat encara més profunda en les partides de serveis a empreses i informació i comunicació.

Per la seva banda, l'ocupació del sector ha experimentat una disminució lleugera respecte al 2009, del 0,27%, encara que la caiguda ha estat més moderada que aquell any, quan el nombre d'ocupats va retrocedir un 2,5%.

Cal destacar que el 2010 s'ha anunciat l'impuls final a la Llei de Serveis Professionals, per desenvolupar al llarg del 2011. La reforma es planteja com un estímul a la competitivitat, la productivitat i la mobilitat dels serveis professionals, generadors d'alt valor afegit i que, gràcies als desenvolupaments tecnològics recents i les TIC en particular, han trobat oportunitats de mercat fins ara inexistents.

Quant al turisme, Espanya ha rebut 52,7 milions de visitants el 2010, la qual cosa suposa un augment de l'1% respecte a l'any anterior. La despesa realitzada pels turistes ha estat de 48,9 mil milions d'euros, la qual

cosa representa un augment del 2,2% en relació amb l'any anterior i situa la despesa mitjana per persona en els 932 euros, un 1,2% més que el 2009. Els mercats emissors han experimentat un canvi rellevant, ja que els països que tradicionalment aporten més turistes, el Regne Unit i Alemanya, han perdut pes en favor d'italians i els visitants procedents dels països nòrdics.

3.3.

LA INFLACIÓ

L'evolució de la inflació, a partir de la taxa de variació de l'índex de preus de consum (IPC) ha tornat a una variació positiva, en la línia iniciada a finals de 2009 després d'haver registrat, en aquest any, taxes de variació negatives. Aquesta evolució a l'alça s'ha mantingut de forma continuada al llarg de 2010, i fins i tot s'ha accelerat de forma brusca a finals d'any, per situar la taxa de variació interanual, el desembre, en el 3%, 2,2 punts percentuals més que la registrada un any abans. Tot i això, l'evolució positiva de la inflació es produeix en un context de crisi econòmica en què l'atonía de la demanda interna, especialment la contracció del consum privat, no estava exercint una pressió a l'alça sobre els preus. De fet, aquesta evolució de la inflació responia a factors concrets, com l'encariment de les matèries primeres als mercats internacionals, les pujades impositives adoptades per les administracions públiques o l'augment d'alguns preus regulats.

Durant el primer semestre de 2010, l'evolució de la inflació ha estat condicionada

de forma important pel comportament dels preus energètics, que han resultat el factor determinant de la seva taxa de creixement aquests mesos. Han augmentat els preus de consum del gas natural i del butà, així com el preu de l'electricitat, el gener i l'octubre de 2010, fet que, juntament amb l'augment dels preus del petroli, ha suposat un major increment del component energètic en l'IPC.

L'increment de l'IVA, derivat dels plans de consolidació fiscal adoptats pel Govern central, també ha tengut impacte sobre els preus.

La inflació subjacent que exclou del càlcul de l'índex general els components més volàtils, com ara els preus de l'energia i dels aliments no elaborats, i que reflecteix de forma més ajustada les pressions inflacionistes internes, s'ha mantingut el primer semestre de 2010 a nivells molt moderats en resposta a la despesa limitada en consum de les famílies, amb taxes de creixement pròximes a zero i, en qualsevol cas, inferiors a mig punt percentual. En termes interanuals, la inflació subjacent ha repuntat ràpidament i ha tancat l'any amb una taxa de variació interanual de l'1,5%, explicada pels factors ja assenyalats de pujades impositives i augment en alguns preus regulats. El creixement interanual mitjà s'ha situat en el 0,6%.

Totes les comunitats autònomes han registrat un nivell d'inflació més alt que l'any 2009. Les comunitats amb una inflació més elevada han estat Castella-La Manxa, amb un 3,4%, seguida d'Andalusia, Astúries i Castella i Lleó amb el 3,2%. Les Illes Balears presenten un índex més baix

(2,7%) que la mitjana nacional (3%) i cinc comunitats autònomes -Catalunya, Extremadura, Madrid, Múrcia i La Rioja- s'han situat en el mateix nivell d'inflació mitjà espanyol. [\(Vegeu el quadre AI-13\).](#)

3.4.

EL SECTOR PÚBLIC

Per tercer any consecutiu, les administracions públiques han tancat els comptes amb un dèficit del 9,2% del PIB, la qual cosa suposa una reducció, respecte al 2009, de 19.100 milions d'euros (1,8% del PIB) i que s'acompleix l'objectiu d'ajustament pressupostari del Govern plasmat al Programa d'Estabilitat. La necessitat de finançar tant els saldos deficitaris, com les mesures de suport al sector bancari instrumentades a través del FROB²⁶, han donat lloc al fet que el pes del deute públic s'incrementàs des del 53,3% al 60,1% del PIB, un percentatge que, no obstant això, continua sent sensiblement més baix que la mitjana de la zona euro (84,1%). [\(Vegeu el quadre AI-14\).](#)

Al voltant de tres quartes parts de la disminució de la necessitat de finançament de les administracions públiques de 2010 és per l'augment dels ingressos (+14.100 milions) i una quarta part a la reducció de la despesa (-5.000 milions). Amb tot, una part important de la reducció del dèficit respon a un factor molt concret, la disminució enorme de les devolucions per IVA respecte al 2009.

²⁶ Des de juny de 2009 i fins a desembre de 2010, els desemborsaments del FROB van ascendir a 11.559 milions (1,1% del PIB), i es van destinar a donar suport als processos d'integració (11.167 milions d'euros) i a la reestructuració de Cajasur (392 milions d'euros).

Veient l'evolució dels ingressos no financers, dels quals aproximadament un terç correspon a les administracions territorials, es comprova que la seva evolució favorable és a causa del dinamisme de la imposició indirecta, la recaptació de la qual augmenta un 17,8%. Aquest resultat contrasta amb la contracció de l'1,6% de la imposició directa i amb la reculada lleugera de les cotitzacions socials (-0,2%), en aquest cas a causa de la reducció de l'afiliació en el règim general, però també de la disminució de les cotitzacions dels perceptors de prestacions contributives per desocupació. [\(Vegeu el quadre AI-15\).](#)

Quant a la despesa, l'agregat no financer, responsabilitat en un 50% de les administracions territorials, ha registrat una disminució de l'1%, i ha reduït la participació en el PIB nou dècimes, fins al 45%. Les mesures importants d'ajustament de la despesa han estat en gran mesura compensades pel dinamisme d'algunes partides més lligades al cicle econòmic.

Amb molta diferència, la major retallada s'ha produït en les despeses de capital, tant en inversió directa com en transferències de capital, que en conjunt es redueixen un 15,5% i acusen les retallades extraordinàries aprovades al gener i al maig. Malgrat la seva rigidesa a la baixa, també s'han contret les despeses de funcionament, que en un 80% corresponen a les administracions territorials. La disminució ha estat més gran en els consums intermedis (-4,0%) que en la remuneració d'assalariats (-0,9%), partida que acusa l'ajust del 5% dels salaris públics, aplicada des de juny. També es redueix bastant la partida d'"altres transferències", un 11,4%, per

la disminució tant de les aportacions a la Unió Europea, la principal partida, com de l'ajuda oficial al desenvolupament.

Els pressuposts aprovats per a 2011 reflecteixen el canvi d'orientació de la política pressupostària cap a un camí de consolidació fiscal accelerada i sostinguda en el temps, per aconseguir la reducció del dèficit conjunt de les administracions públiques fins al 3% del PIB el 2013.

3.5.

EDUCACIÓ I SOCIETAT DEL CONEIXEMENT

L'educació és una de les estratègies clau per augmentar la competitivitat, el creixement econòmic i l'ocupació, però també per aconseguir més equitat i inclusió social. No obstant això, a Espanya persisteixen problemes importants de qualitat en el sistema educatiu que frenen les possibilitats de desenvolupament econòmic i social. Per tant, l'assoliment d'una millora en la qualitat de l'educació és bàsic per aconseguir una sortida sostenible de la crisi econòmica i per avançar cap a un model productiu amb més potencial estratègic en termes de competitivitat, innovació i valor afegit, la qual cosa implica la necessitat de comptar amb un capital humà més i millor format.

A l'educació se li ha atorgat un paper rellevant a la nova Estratègia Europea 2020 per a l'ocupació i el creixement. Les metes que es marca aquesta estratègia per millorar els nivells d'educació són: reduir l'índex d'abandonament escolar per sota del 10%

i incrementar al 40% el percentatge de la població, entre 30 i 34 anys, que finalitza els estudis d'ensenyament superior o equivalent. El nou marc estratègic d'Educació i Formació 2020 és l'eix vertebrador de la política europea en aquestes àrees, encara que l'educació està també íntimament lligada a altres prioritats i iniciatives europees, que formen part de l'Estratègia 2020, com l'Agenda de Noves Capacitats per a Noves Ocupacions o de la Joventut en moviment. [\(Vegeu el quadre AI-16\).](#)

Un creixement intel·ligent que permeti innovar, diversificar i estendre noves maneres de produir requereix augmentar el nivell de les competències bàsiques d'adults i joves, ja que aquestes determinen la capacitat d'aprenentatge, el desenvolupament de noves capacitats per a noves ocupacions i el nivell d'acompliment que es pot aconseguir. Per això, des de la UE s'insta els estats membres a fer una sèrie d'actuacions per augmentar el nivell de les capacitats bàsiques dels escolars i de les competències que serveixen de base a l'aprenentatge permanent.

L'educació també és considerada com una condició prèvia per aconseguir el desenvolupament sostenible mediambiental. Per això, des de la UE s'insta a realitzar un esforç sistemàtic per incorporar l'educació per a la sostenibilitat com un objectiu transversal en els sistemes educatius i formatius, l'educació.

Finalment, garantir la igualtat d'oportunitats per aconseguir els millors resultats educatius i intentar donar a tots el més alt nivell de competències clau esdevé crucial no només per al creixement econòmic i la

competitivitat, sinó també per fomentar la inclusió social. Per això, des d'instàncies europees es demana als estats que enforteixin la dimensió social dels sistemes d'educació i formació (SEF), establint una sèrie de recomanacions a seguir a cada nivell educatiu.

Espanya és encara lluny dels objectius i nivells de referència establerts en aquest nou marc estratègic d'Educació i Formació 2020. Els esforços han d'anar dirigits, de forma prioritària, a reduir l'alta taxa d'abandonament escolar primerenc, a incrementar el nombre de joves que completen estudis post-obligatoris i a reduir la proporció d'escolars espanyols que tenen uns rendiments mínims a les àrees instrumentals bàsiques i, especialment, en lectura. Però també s'ha d'ampliar l'escolarització en el primer cicle d'educació infantil

i augmentar l'alumnat universitari graduat en disciplines científiques i tecnològiques.

Per això, fa poc la Comissió Europea ha elaborat una sèrie de propostes polítiques generals per combatre l'abandonament primerenc de l'educació²⁷. Segons aquest document, el disseny de les polítiques educatives necessita basar-se en una informació exacta i detallada del procés d'abandonament, amb la finalitat d'orientar millor les mesures. En aquest sentit, mesures orientades a una obtenció sistemàtica d'informació basada en fets, engegades en altres països, com el nombre d'identificació de l'alumne, han tengut bastant èxit.

²⁷ Comunicació de la Comissió Europea al Parlament Europeu, al Consell, al Comitè Econòmic i Social Europeu, i al Comitè de les Regions. *Abordar l'abandonament escolar prematur: una contribució clau a l'agenda Europa 2020*. COM (2011) 18 final.

4

EL PANORAMA ECONÒMIC DE LES ILLES BALEARS

RESUM

Com a conseqüència de la crisi econòmica internacional, i segons l'estimació que ha fet la direcció general d'Economia del Govern de les Illes Balears, el valor afegit brut real de l'economia balear ha estat per a l'any 2010 de 22.337,24 milions d'euros, amb una variació negativa del 0,8%. El mateix ha passat a Espanya, amb un creixement negatiu del 0,1%. La zona euro experimenta un augment de l'1,7%. Les Balears augmenten la caiguda respecte d'Espanya en 0,7 punts i en 2,5 punts respecte de la zona euro.

Per sectors econòmics, el sector primari ha caigut un 0,4% el 2010, amb la mateixa pèrdua de l'any passat, i segueix una tònica de desaceleració econòmica des de l'any 2006. El 2010 el sector de la indústria i l'energia presenta un decreixement del 2,8%, amb una pèrdua percentual de 0,7 punts en relació amb l'any passat. El sector de la construcció disminueix un 6,2%, amb una caiguda percentual de 2,4 punts percentuals en comparació amb l'any passat. Finalment, el sector serveis es recupera respecte a l'any 2009, la qual cosa representa una millora de dos punts, a conseqüència del major dinamisme de la demanda dels no residents.

Les dades de l'INE mostren que per a l'any 2010 el PIB de les Illes Balears és el setè per comunitats autònomes; així, amb un PIB del -0,3%, presenta una caiguda superior en 0,2 punts percentuals a la mitjana espanyola. També es pot indicar que el creixement del període 2000-2010 ha estat de l'1,4%, el més baix en el conjunt de comunitats autònomes.

Des del punt de vista de l'estructura de la demanda final, les Illes Balears presenten el percentatge més baix de demanda interna en relació amb l'oferta interior o renda interior bruta, amb el 68,90%. Aquest fet s'explica perquè és la comunitat autònoma que mostra una participació relativa més reduïda del consum privat, amb el 57,10%, la més baixa de l'Estat en consum públic, amb el 12,60%, i és la desena en inversió, amb el 22,50%.

Des del punt de vista de la comptabilitat regional, el conjunt de les administracions públiques a les Balears (Estat, Comunitat Autònoma, consells insulars i ajuntaments) registren una necessitat de finançament del -0,77% del PIB, la més baixa de l'Estat en el conjunt de comunitats autònomes, gràcies al superàvit fiscal que l'Estat mateix registra a les Balears.

4.1

INTRODUCCIÓ

Aquest apartat s'inicia amb l'anàlisi de l'oferta productiva, continua amb l'anàlisi de la demanda regional, la inversió estrangera, els preus, l'evolució de la renda real per càpita, l'estalvi, la inversió i la capacitat de finançament regional, i, finalment, s'estudia la distribució funcional de la renda regional.

4.2.

L'ANÀLISI DE L'OFERTA PRODUCTIVA

En aquest apartat analitzam, en primer lloc, l'estructura productiva de l'oferta de les Balears per sectors econòmics i per illes a partir de les estimacions macroeconòmiques que ha fet la direcció general d'Economia del Govern de les Illes Balears per al període 2004-2010.

A continuació, i a partir de la comptabilitat regional d'Espanya elaborada per l'INE, que utilitza fonts diferents de les usades per la direcció general, es presenta l'oferta productiva de les Balears en relació amb la resta de comunitats autònomes.

4.2.1. L'ANÀLISI DE L'OFERTA PRODUCTIVA DE LES ILLES BALEARS PER ILLES

Segons les dades de la direcció general d'Economia, el valor afegit brut a preus corrents de l'economia de les Illes Balears l'any 2010 se situa en 22.337,2 milions d'euros. La distribució del valor afegit brut

per sectors econòmics mostra una estructura productiva en què el 82% de l'activitat econòmica es concentra en el sector terciari, mentre que el 10% restant es genera a la construcció, el 6% a la indústria i l'energia, i el sector primari representa menys del 2% del PIB regional. (Vegeu els quadres I-1 i I-2).

QUADRE I-1. VARIACIÓ INTERANUAL DEL VAB PER SECTORS ECONÒMICS EN EUROS CORRENTS (2007-2010)						
	2007	% VAB	% var	2008	% VAB	% var
Sector primari	343.038,38	1,61%	9,0%	345.729,67	1,53%	0,8%
Energia i indústria	1.322.305,02	6,20%	7,7%	1.404.369,70	6,23%	6,2%
Construcció	2.459.081,76	11,54%	6,2%	2.512.195,07	11,14%	2,2%
Serveis	17.189.529,28	80,65%	6,8%	18.291.564,67	81,10%	6,4%
Total Illes Balears	21.313.954,44	100,00%	6,8%	22.553.859,12	100,00%	5,8%
	2009	% VAB	% var	2010	% VAB	% var
Sector primari	346.248,31	1,54%	0,2%	371.811,92	1,66%	7,4%
Energia i indústria	1.430.280,25	6,38%	1,8%	1.418.165,05	6,35%	-0,8%
Construcció	2.267.950,14	10,12%	-9,7%	2.281.991,93	10,22%	0,6%
Serveis	18.373.387,56	81,96%	0,4%	18.265.273,15	81,77%	-0,6%
Total Illes Balears	22.417.866,26	100,00%	-0,6%	22.337.242,04	100,00%	-0,4%

Unitat: en milers d'euros

Font: Direcció General d'Economia.

QUADRE I-2. VARIACIÓ INTERANUAL DEL VAB PER SECTORS ECONÒMICS EN EUROS CONSTANTS DEL 2004 (2007-2010)						
	2007	% VAB	% var.	2008	% VAB	% var.
Sector primari	336.418,98	1,77%	2,0%	339.194,44	1,77%	0,8%
Energia i indústria	1.165.974,03	6,14%	1,5%	1.171.512,41	6,10%	0,5%
Construcció	2.020.303,81	10,64%	3,7%	1.992.878,19	10,37%	-1,4%
Serveis	15.468.582,81	81,45%	3,1%	15.713.759,85	81,77%	1,6%
Total Illes Balears	18.991.279,64	100,00%	3,0%	19.217.344,89	100,00%	1,2%
	2009	% VAB	% var.	2010	% VAB	% var.
Sector primari	337.752,86	1,81%	-0,4%	336.486,29	1,81%	-0,4%
Energia i indústria	1.131.095,23	6,05%	-3,5%	1.099.424,56	5,93%	-2,8%
Construcció	1.822.467,18	9,75%	-8,6%	1.709.929,83	9,22%	-6,2%
Serveis	15.401.841,72	82,39%	-2,0%	15.394.826,87	83,03%	0,0%
Total Illes Balears	18.693.156,98	100,00%	-2,7%	18.540.667,55	100,00%	-0,8%

Unitat: en milers d'euros

Font: Direcció General d'Economia.

Com a conseqüència dels efectes de la crisi econòmica internacional, el creixement regional real de l'economia balear el 2010 ha sofert un segon any de caiguda, amb una taxa del -0,8% (-2,7% el 2009). El mateix ha passat a Espanya, amb un creixement negatiu del 0,1% i 3,7%, respectivament. La zona euro experimenta, ja el 2010, una recuperació de l'1,7%. En termes relatius, i per al 2010, Balears presenta una major

caiguda respecte d'Espanya en 0,7 punts i en 2,5 punts respecte de la zona euro. (Vegeu el quadre I-3 i el gràfic I-1).

Les estimacions sobre el creixement econòmic regional de les Balears l'any 2010 fetes pels diferents serveis d'estudis es mouen en una forquilla compresa entre el -0,3% (INE) i el -1,2% (CAEB). (Vegeu el gràfic I-2).

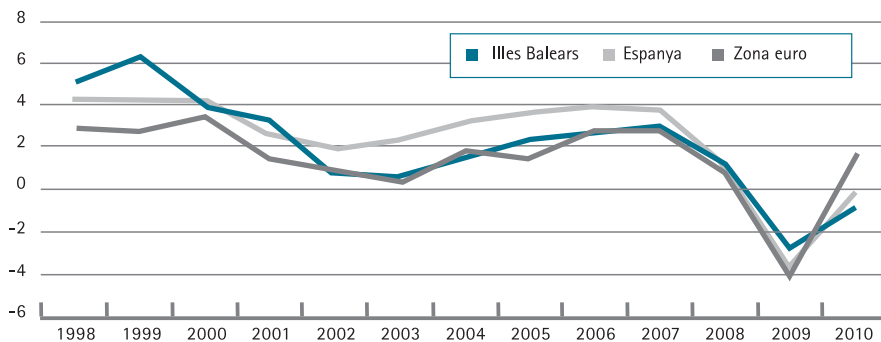
QUADRE I-3. EVOLUCIÓ I PERSPECTIVES DE LES ILLES BALEARS (2006-2010)					
TAXES DE VARIACIÓ DEL PIB A PREUS CONSTANTS (EN %)					
	2006	2007	2008	2009 (p)	2010 (a)
Zona euro	3,0	2,8	0,5	-4,1	1,7
Espanya	4,0	3,6	0,9	-3,7	-0,1
Illes Balears	2,8	3,0	1,2	-2,7	-0,8
Mallorca	3,1	3,2	1,3	-2,8	-1,1
Menorca	1,5	1,4	0,4	-3,2	-1,3
Pitiüses	2,1	2,7	1,4	-2,2	1,0

(p): provisional

(a): avanç

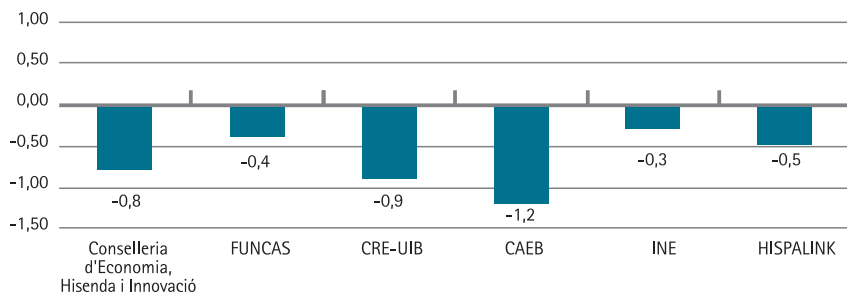
Font: Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació. *Cojuntura Econòmica*, març 2011.

Gràfic I-1
Estimació del creixement del PIB (1998-2010)

Font: elaboració pròpia i Direcció General d'Economia. *Cojuntura Econòmica*, març 2011.

Gràfic I-2

Estimació del PIB de l'any 2010 a les Illes Balears

Font: elaboració pròpia.

Si analitzam el creixement econòmic de les Balears al llarg del darrer trienni 2008-2010; és a dir, des de l'inici de la crisi econòmica internacional, i el comparam amb Espanya i la zona euro, resulta que les dades per a les Balears (-0,77% en taxa mitjana de creixement) són pitjors que les de la zona euro (-0,63%), però millors que les de l'economia espanyola (-0,97%)²⁸.

Si analitzam l'evolució del creixement econòmic real per sectors econòmics, veim que la crisi econòmica internacional ha afectat negativament el creixement de tots els sectors econòmics, si bé amb una menor intensitat respecte a la caiguda de l'any 2009. Així, el sector primari ha caigut un 0,4% el 2010, amb la mateixa pèrdua de l'any passat, i segueix una tònica de desacceleració econòmica des de l'any 2006. Al 2010 el sector de la indústria i l'energia presenta un decreixement del 2,8%, amb un guany percentual de 0,7 punts en relació amb l'any

passat. El sector de la construcció disminueix un 6,2%, amb un guany percentual de 2,4 punts percentuals en comparació amb l'any passat. Finalment, el sector serveis presenta un creixement pla respecte al 2009, amb una millora de dos punts, a conseqüència del millor comportament del sector turístic. (Vegeu el quadre I-4 i l'apartat 9).

Aquestes dades es poden complementar amb les que ha elaborat Hispalink. Per a l'any 2010 no hi ha cap branca del sector secundari (energia, béns intermedis, béns d'equip i béns de consum) que presenti un creixement per sobre de la mitjana regional (-0,4%). Totes presenten creixements negatius, especialment els béns d'equip (-3,4%). El sector de la construcció també presenta una contracció forta, molt superior a la mitjana regional (-5,7%). El sector primari presenta també un creixement negatiu (-0,5%). Quant a les branques de serveis (transports i comunicacions, serveis destinats a la venda i serveis no destinats a la venda), totes presenten un creixement positiu i superior a la mitjana regional. (Vegeu el quadre I-5).

²⁸ Les fonts estadístiques usades per la direcció general d'Economia i l'INE difereixen a l'hora de fer les estimacions sobre el creixement del PIB. Per tant, aquesta afirmació només es pot sustentar a partir de la informació de la direcció general d'Economia.

**QUADRE I-4. TAXES DE VARIACIÓ INTERANUAL DEL PIB A PREUS CONSTANTS PER SECTORS PRODUCTIUS (EN %)
(2006-2010)**

	2006	2007	2008	2009 (p)	2010 (a)
Sector primari	3,5	2,0	0,8	-0,4	-0,4
Indústria	1,7	1,5	0,5	-3,5	-2,8
Construcció	3,7	3,7	-1,4	-8,6	-6,2
Serveis	2,8	3,1	1,6	-2,0	0,0

(p): provisional

(a): avanç

Font: Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació. *Cojuntura Econòmica*, març 2011.

Si analitzam ara el valor afegit brut per illes, es pot comprovar que en valors absoluts i en euros constants del 2010 Mallorca assolix un valor afegit brut (VAB) real de 14.706,6 milions d'euros. A les Pitiüses i a Menorca, ha estat de 2.311,4 i de 1.522,7 milions d'euros, respectivament. Quant al valor absolut en euros corrents, Mallorca arriba a un VAB de 17.718,1 milions d'euros, mentre que a les Pitiüses i a Menorca ha estat de 2.784,7 i de 1.834,5 milions d'euros, respectivament. (Vegeu els quadres I-6 i I-7).

L'estructura econòmica per illes identifica el pes preponderant de Mallorca entorn del 79,3%, mentre que les Pitiüses i Menorca es distribueixen el 20,7% restant (el 12,5% les Pitiüses, i el 8,2% Menorca).

Per illes, el menor impacte de la crisi econòmica internacional té lloc a les Pitiüses, amb un creixement de l'1% i amb una recuperació de 3,2 punts percentuals. Mallorca presenta una caiguda del 1,1% i una recuperació d'1,7 punts percentuals, i, finalment, Menorca, amb una taxa de -1,3% i una recuperació d'1,9 punts per-

centuals respecte de l'any 2009. (Vegeu el quadre I-3)

4.2.2. L'ANÀLISI DE L'OFERTA PRODUCTIVA DE LES ILLES BALEARS PER COMUNITATS AUTÒNOMES

Les dades de la comptabilitat regional d'Espanya, en base a l'any 2000, que elabora l'INE per al període 2000-2010 permeten estimar la caiguda del creixement relatiu de les Illes Balears en comparació amb la resta de comunitats autònomes. Aquestes dades mostren que per a l'any 2010 el decreixement de les Illes Balears és el setè més alt per comunitats autònomes; així, amb un PIB de -0,3%, presenta una caiguda superior en 0,2 punts percentuals a la mitjana espanyola. (Vegeu el gràfic I-3)

També es pot indicar que el creixement del període 2000-2010 ha estat de l'1,4%, per la qual cosa les Illes Balears presenten la menor taxa real de creixement anual acumulatiu del període per comunitats autònomes. (Vegeu els gràfics I-4a i I-4b).

QUADRE I-5. CREIXEMENT REGIONAL A 9 SECTORS: TAXES DE VARIACIÓ REAL (2010-2011)

	Agricultura		Energia		Béns intermedis		Béns d'equip		Béns de consum		Construcció		Transports i comunicacions		Serveis destinats al mercat		Serveis no destinats al mercat		Total	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Andalusia	-1,4	1,2	-0,3	2,0	-5,6	1,5	-2,8	1,2	1,2	3,0	-6,0	-3,7	2,1	2,6	0,3	1,6	0,5	-0,4	-0,6	0,7
Aragó	-0,3	0,4	0,2	1,9	-1,6	2,0	-0,1	2,6	-1,7	0,9	-3,2	-1,6	-0,3	0,8	-0,3	1,3	0,1	-0,7	-0,6	0,7
Astúries	-2,3	-2,6	-2,9	0,2	2,4	2,5	3,1	1,5	1,9	2,3	-4,8	-1,9	0,3	0,7	1,1	1,9	0,0	-1,4	0,1	0,7
Cantàbria	-3,0	-1,9	-1,0	0,1	1,8	2,1	2,0	2,2	2,7	3,1	-7,1	-3,8	0,6	0,7	1,3	1,0	1,4	0,5	0,2	0,5
Castella i Lleó	3,5	1,8	1,4	1,8	-0,8	1,2	1,2	1,8	0,5	1,4	-5,1	-3,3	0,8	1,4	0,2	1,4	0,7	0,3	-0,1	0,7
Castella-la Manxa	-0,1	-0,1	-0,4	1,7	-1,0	0,7	-0,4	1,3	0,1	1,4	-2,7	-2,4	1,0	1,1	-0,8	0,9	0,6	-0,2	-0,6	0,2
Catalunya	0,7	1,8	3,3	1,9	-1,4	0,4	2,5	2,2	1,6	2,5	-8,9	-5,6	1,9	2,0	0,3	1,7	0,1	-1,0	-0,3	0,8
Comunitat Valenciana	-0,2	0,3	2,6	2,0	-1,0	1,2	1,3	2,0	2,0	2,6	-7,0	-4,4	1,5	2,2	0,3	1,5	0,5	-0,5	-0,4	0,7
Extremadura	-1,4	0,8	1,5	2,3	-1,0	1,0	0,9	1,8	1,8	2,7	-5,8	-3,8	1,3	1,6	0,5	1,3	0,2	-0,2	-0,6	0,2
Galícia	-3,5	0,2	3,3	2,8	-3,1	1,3	-0,9	2,2	-0,3	1,8	-1,7	0,1	1,4	1,6	0,2	1,3	0,2	0,1	-0,2	1,0
Illes Balears	-0,5	-0,1	-1,6	0,2	-3,2	-0,2	-3,4	-0,3	-1,2	0,3	-5,7	-1,5	0,7	2,1	0,3	1,2	0,2	0,1	-0,4	0,7
Illes Canàries	0,7	1,1	1,1	1,3	-3,3	0,3	-2,8	1,1	0,6	1,9	-4,1	-2,3	1,5	1,5	-0,2	0,8	-0,1	-0,4	-0,4	0,4
La Rioja	0,1	0,2	1,3	1,3	-0,8	1,9	1,7	2,1	2,0	2,4	-6,5	-4,1	1,1	1,6	0,9	1,6	0,6	0,5	0,1	0,8
Madrid	-1,6	0,1	4,0	3,3	-0,4	1,9	1,5	2,5	1,8	2,9	-7,5	-5,0	1,5	2,1	0,5	1,6	0,3	-0,3	-0,1	0,9
Múrcia	-0,1	0,3	-0,2	1,1	0,4	1,1	0,5	1,3	0,7	1,4	-7,0	-5,7	1,3	1,7	-0,1	1,3	1,0	0,4	-0,5	0,4
Navarra	0,1	0,2	1,3	1,4	2,5	2,5	3,3	2,5	1,8	2,4	-6,6	-4,1	1,8	2,0	0,8	1,5	0,7	0,6	0,5	1,0
País Basc	-7,8	2,0	3,0	2,5	-0,4	1,4	1,6	2,3	3,3	2,5	-5,0	-3,4	1,7	2,0	0,4	1,6	0,5	0,1	0,2	1,1
Espanya	-0,5	0,8	1,9	2,2	-1,2	1,1	1,1	2,1	1,6	2,4	-6,5	-3,9	1,5	2,0	0,3	1,5	0,3	-0,3	-0,3	0,7

Font: Hispalink.

QUADRE I-6. VARIACIÓ INTERANUAL DEL VAB PER ILLES EN EUROS CORRENTS (2007-2010)

	2007	% VAB	% var.	2008	% VAB	% var.
Mallorca	16.940.631,93	79,48%	7,0%	17.936.821,56	79,53%	5,9%
Menorca	1.782.519,89	8,36%	5,1%	1.870.923,30	8,30%	5,0%
Pitiüses	2.590.802,62	12,16%	6,5%	2.746.114,27	12,18%	6,0%
Total de les Balears	21.313.954,44	100,00%	6,8%	22.553.859,12	100,00%	5,8%
	2009	% VAB	% var.	2010	% VAB	% var.
Mallorca	17.824.350,59	79,51%	-0,6%	17.718.102,68	79,32%	-0,6%
Menorca	1.850.134,51	8,25%	-1,1%	1.834.480,16	8,21%	-0,8%
Pitiüses	2.743.381,15	12,24%	-0,1%	2.784.659,20	12,47%	1,5%
Total de les Balears	22.417.866,26	100,00%	-0,6%	22.337.242,04	100,00%	-0,4%

Unitat: en milers d'euros
Font: Direcció General d'Economia.

QUADRE I-7. VARIACIÓ INTERANUAL DEL VAB PER ILLES EN EUROS CONSTANTS DEL 2004 (2007-2010)

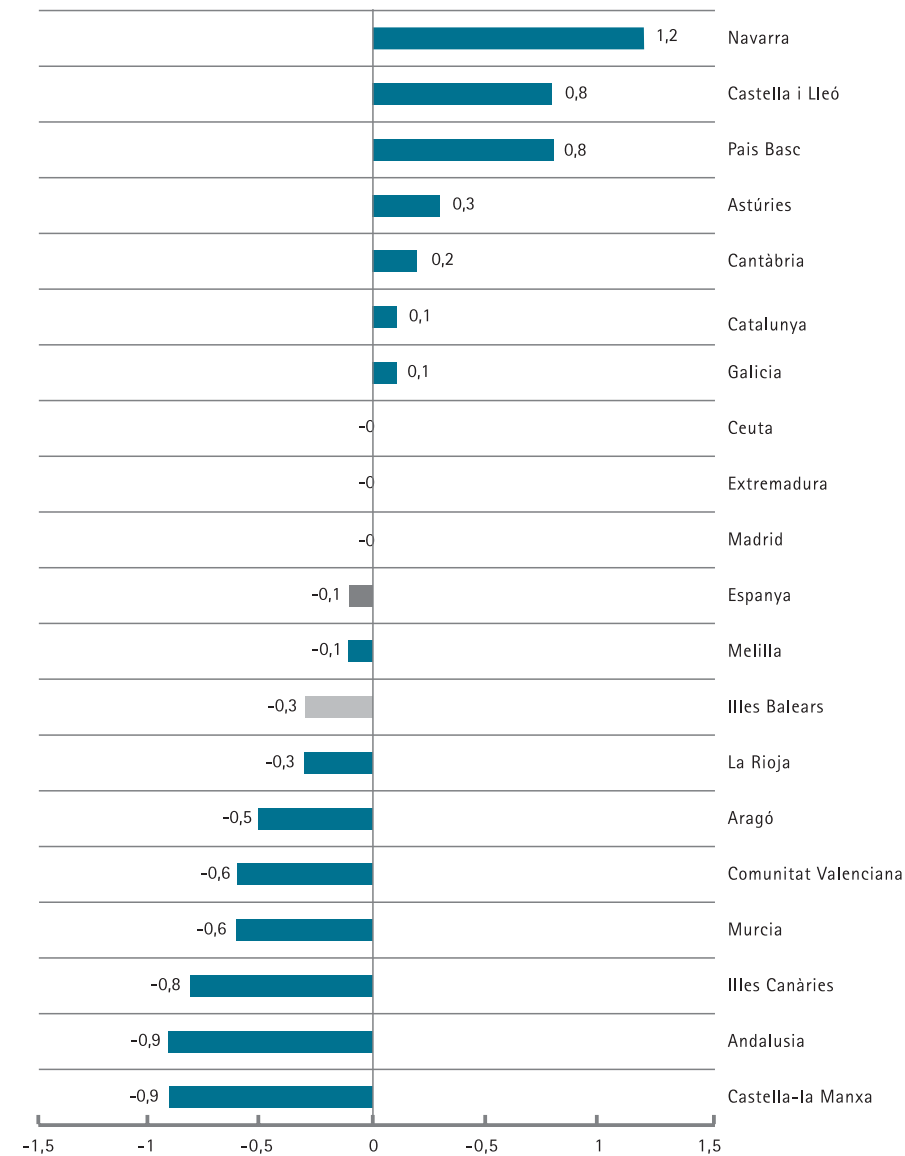
	2007	% VAB	% var.	2008	% VAB	% var.
Mallorca	15.094.537,20	79,48%	3,2%	15.283.330,63	79,53%	1,3%
Menorca	1.588.270,90	8,36%	1,4%	1.594.147,51	8,30%	0,4%
Pitiüses	2.308.471,53	12,16%	2,7%	2.339.866,75	12,18%	1,4%
Total de les Balears	18.991.279,64	100,00%	3,0%	19.217.344,89	100,00%	1,2%
	2009	% VAB	% var.	2010	% VAB	% var.
Mallorca	14.862.850,01	79,51%	-2,8%	14.706.625,42	79,32%	-1,1%
Menorca	1.542.736,25	8,25%	-3,2%	1.522.680,68	8,21%	-1,3%
Pitiüses	2.287.570,73	12,24%	-2,2%	2.311.361,46	12,47%	1,0%
Total de les Balears	18.693.156,98	100,00%	-2,7%	18.540.667,55	100,00%	-0,8%

Unitat: en milers d'euros
Font: Direcció General d'Economia.

A partir de la base de dades de la comptabilitat regional de l'INE, s'analitza a continuació l'evolució comparativa regional per sectors productius de les Illes Balears en relació amb la resta de comunitats autònomes. Pel que fa a l'anàlisi sectorial, cal tenir en compte que les estimacions per a les Balears poden mostrar —pel poc

pes relatiu que té l'economia sectorial balear en el conjunt espanyol— un elevat biaix a l'alça o la baixa en les estimacions que en resulten. Per això, aquestes dades s'han de prendre amb precaució i reserves, ja que difereixen respecte d'altres aportades per distintes institucions d'estudis regionals.

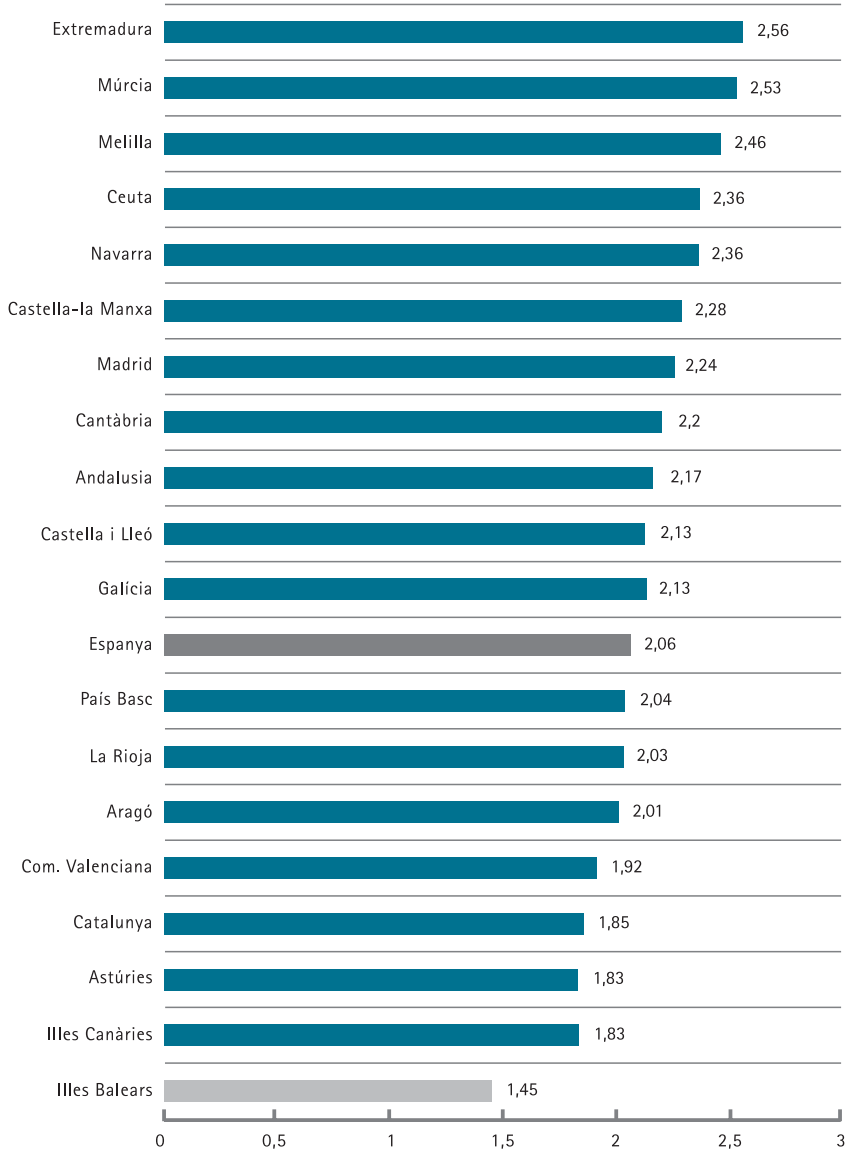
Gràfic I-3
Taxa de creixement del PIB (2010) en termes reals

Font: INE

Gràfic I-4a

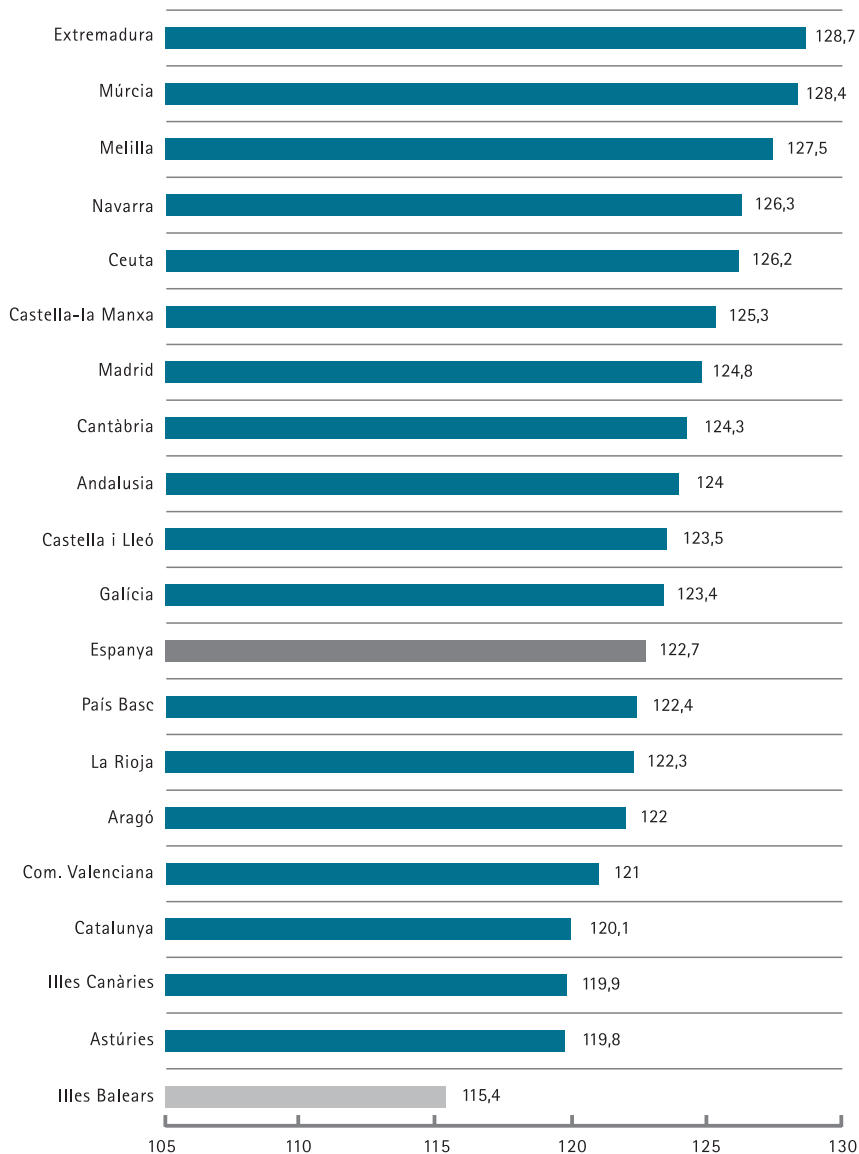
Taxa de creixement del PIB (2000-2010) en termes reals

Font: INE

Gràfic I-4b

Taxa de creixement del PIB (2000-2010).
Índex de volum encadenat, referència any 2000 = 100

Font: INE

4.2.2.1. El sector primari

Segons l'INE, el sector primari balear presenta un decreixement real del 4,3%, molt més alta que la caiguda del 1,3% que ha registrat l'Estat. Aquesta xifra es desglossa en un creixement de la productivitat del 26,6% i en un decreixement de l'ocupa-

ció del 24,4%. El pes estructural del sector primari balear és de l'1%, la qual cosa representa 1,4 punts per sota del seu pes a Espanya. Exceptuant Ceuta i Melilla, les Balears són la segona comunitat autònoma després de Madrid amb un menor pes sectorial del sector primari. (Vegeu el quadre I-8 i l'apartat 5, Sector primari).

QUADRE I-8. AGRICULTURA I PESCA: PRODUCTE INTERIOR BRUT A PREUS DE MERCAT PER CA¹ (2009-2010)

	2009	2010	Pes sobre PIB	Variació	PIB	Ocupació	Productivitat
	(milions d'euros corrents)				Taxa real de variació interanual		
Andalusia	5.731,95	5.545,56	3,87	-303,79	-5,30	6,01	-6,67
Aragó	1.312,73	1.313,46	4,02	22,32	1,70	22,27	-16,82
Astúries	392,75	390,47	1,69	-4,32	-1,10	-1,51	0,42
Cantàbria	358,73	341,27	2,51	-19,01	-5,30	-25,69	27,44
Castella i Lleó	3.330,27	3.468,80	6,06	129,88	3,90	-4,56	8,86
Castella-la Manxa	2.671,72	2.683,66	7,47	-2,67	-0,10	-1,57	1,49
Catalunya	2.591,18	2.586,89	1,31	-64,78	-2,50	14,90	-15,14
Ceuta	3,32	2,82	0,17	-0,55	-16,60	-	0,00
Comunitat Valenciana	2.044,08	2.106,92	2,06	-14,31	-0,70	-16,90	19,49
Extremadura	1.382,66	1.391,69	7,65	-11,06	-0,80	-9,92	10,12
Galícia	2.286,24	2.329,12	4,19	-9,14	-0,40	-5,46	5,35
Illes Balears	264,91	272,26	1,02	-11,39	-4,30	-24,43	26,64
Illes Canàries	470,30	489,07	1,18	-6,58	-1,40	24,92	-21,07
La Rioja	442,87	441,61	5,61	-2,21	-0,50	0,42	-0,92
Madrid	265,95	271,46	0,14	3,99	1,50	-50,09	103,37
Melilla	9,21	9,28	0,60	-0,08	-0,90	-	-0,90
Múrcia	1.263,74	1.252,12	4,58	-59,40	-4,70	18,52	-19,59
Navarra	464,56	475,76	2,56	5,11	1,10	-10,48	12,94
País Basc	667,82	689,79	1,03	10,69	1,60	-10,33	13,30
Espanya	25.955,00	26.062,00	2,45	-337,42	-1,30	0,88	-2,16

¹. Base 2000.

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, Enquesta de Població Activa i elaboració pròpia.

4.2.2.2. La indústria i l'energia

La indústria i l'energia a les Illes Balears presenten una baixada del creixement real del 3,3%, de manera que queden 4,6 punts per sota del que ha registrat l'Estat. Aquesta xifra es desglossa en un decreixement de la productivitat de l'11% i en una

caiguda de l'ocupació del 6,2%. El pes estructural de la indústria i l'energia a les Balears és del 5,8%, la qual cosa representa 8,5 punts per sota del seu pes a Espanya. Exceptuant Ceuta i Melilla, les Balears són la comunitat autònoma amb un menor pes sectorial de la indústria i l'energia. (Vegeu el quadre I-9 i l'apartat 6, Sector industrial)

QUADRE I-9. INDÚSTRIA I ENERGIA: PRODUCTE INTERIOR BRUT A PREUS DE MERCAT PER CA ¹ (2009-2010)							
	2009	2010	Pes sobre PIB	Variació	PIB	Ocupa- ció	Producti- vitat
	(milions d'euros corrents)				Taxa real de variació interanual		
Andalusia	13.416,71	13.723,32	9,58	9,61	0,07	-5,85	-8,33
Aragó	5.911,93	6.021,18	18,44	128,25	2,13	-2,74	-13,38
Astúries	3.975,57	4.117,15	17,81	137,92	3,35	-4,27	-11,33
Cantàbria	2.224,56	2.331,80	17,17	92,81	3,98	-9,48	-4,53
Castella i Lleó	8.907,59	9.128,13	15,94	323,14	3,54	-10,51	-2,91
Castella-la Manxa	5.226,19	5.170,91	14,40	-46,02	-0,89	-7,15	-8,26
Catalunya	34.079,53	35.013,95	17,69	1.151,96	3,29	-3,45	-12,66
Ceuta	105,06	108,35	6,55	3,66	3,38	0,00	-14,06
Comunitat Valenciana	15.204,92	15.215,33	14,91	111,07	0,73	-6,46	-8,34
Extremadura	1.551,34	1.570,60	8,63	15,86	1,01	-5,76	-7,12
Galícia	8.747,38	8.870,25	15,94	141,04	1,59	-11,54	-2,54
Illes Balears	1.600,24	1.539,71	5,78	-51,43	-3,34	-6,18	-11,06
Illes Canàries	2.391,66	2.424,39	5,87	-24,97	-1,03	-11,51	-3,24
La Rioja	1.707,83	1.657,76	21,07	-28,51	-1,72	-2,01	-9,99
Madrid	20.952,81	20.232,12	10,63	-424,87	-2,10	-5,57	-7,57
Melilla	58,50	59,23	3,85	1,06	1,79	-31,25	22,91
Múrcia	3.719,67	3.661,29	13,40	-66,27	-1,81	-7,17	-6,02
Navarra	4.624,16	4.770,01	25,65	210,83	4,42	-10,79	3,17
País Basc	15.719,35	16.200,49	24,22	309,43	1,91	-1,61	-8,91
Espanya	150.125,00	151.816,00	14,29	1.958,43	1,29	-5,93	-8,24

¹. Base 2000.

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, Enquesta de Població Activa i elaboració pròpia.

4.2.2.3. La construcció

La construcció a les Illes Balears presenta un decreixement real del 7,2%, de manera que queden 0,9 punts per sota del que ha registrat l'Estat. Aquesta xifra es desglossa en un creixement de la productivitat del 13,6% i en una disminució de l'ocupació del 19,7%.

El pes estructural del sector de la construcció a les Illes Balears és del 8,2%, la qual cosa representa un punt per sota del seu pes a Espanya. Exceptuant Ceuta i Melilla, les Balears és la tercera comunitat autònoma després de Madrid i Catalunya amb un menor pes sectorial del sector de la construcció. (Vegeu el quadre I-10 i l'apartat 7, Construcció)

QUADRE I-10. CONSTRUCCIÓ: PRODUCTE INTERIOR BRUT A PREUS DE MERCAT PER CA¹ (2009-2010)

	2009	2010	Pes sobre PIB	Variació	PIB	Ocupa- ció	Producti- vitat
	(milions d'euros corrents)				Taxa real de variació interanual		
Andalusia	16.270,97	15.176,27	10,59	-1.025,07	-6,30	-13,41	3,25
Aragó	3.352,60	3.194,54	9,78	-127,40	-3,80	-6,97	1,90
Astúries	2.763,83	2.655,81	11,49	-168,59	-6,10	-5,41	-1,58
Cantàbria	1.529,15	1.428,58	10,52	-131,51	-8,60	-17,08	12,04
Castella i Lleó	5.924,62	5.580,09	9,74	-355,48	-6,00	-8,22	6,56
Castella-la Manxa	4.475,11	4.144,26	11,54	-393,81	-8,80	-15,09	10,94
Catalunya	17.613,17	16.049,91	8,11	-1.391,44	-7,90	-14,10	11,06
Ceuta	112,18	109,57	6,62	-2,47	-2,20	37,93	-31,34
Comunitat Valenciana	10.871,58	9.689,24	9,49	-902,34	-8,30	-15,56	11,08
Extremadura	2.507,42	2.493,60	13,70	-67,70	-2,70	-0,46	-4,66
Galícia	6.440,48	6.185,57	11,12	-302,70	-4,70	-9,07	6,24
Illes Balears	2.351,95	2.196,87	8,25	-169,34	-7,20	-19,66	13,64
Illes Canàries	3.761,39	3.483,87	8,44	-218,16	-5,80	-6,18	-6,95
La Rioja	800,25	771,32	9,80	-18,41	-2,30	-5,93	1,84
Madrid	16.443,36	14.836,63	7,79	-1.068,82	-6,50	-18,66	16,42
Melilla	127,11	121,43	7,90	-8,39	-6,60	10,00	-13,55
Múrcia	2.618,61	2.455,81	8,99	-96,89	-3,70	-2,57	-7,93
Navarra	1.739,38	1.681,50	9,04	-80,01	-4,60	-10,38	7,34
País Basc	5.818,86	5.536,12	8,28	-151,29	-2,60	-6,87	4,16
Espanya	105.522,00	97.791,00	9,20	-6.647,89	-6,30	-12,57	7,17

¹. Base 2000.

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, Enquesta de Població Activa i elaboració pròpia.

4.2.2.4. Els serveis

Els serveis a les Balears presenten un creixement real del 0,8%, de manera que queden 0,3 punts per damunt del registrat per l'Estat. Aquesta xifra es desglossa en un decreixement de la productivitat del (-4,5%) i en un augment de l'ocupació del

2,3%. El pes estructural del sector terciari a les Balears és del 76,5%, la qual cosa representa 11 punts per sobre del seu pes a Espanya. Exceptuant Ceuta i Melilla, les Balears és la comunitat autònoma més terciaritzada de l'Estat, seguida de les Canàries i Madrid. (Vegeu el quadre I-11 i l'apartat 8, Els serveis privats)

QUADRE I-11. SERVEIS: PRODUCTE INTERIOR BRUT A PREUS DE MERCAT PER CA¹ (2009-2010)

	2009	2010	Pes sobre PIB	Variació	PIB	Ocupa- ció	Producti- vitat
	(milions d'euros corrents)				Taxa real de variació interanual		
Andalusia	97.505,58	96.692,60	67,48	0,00	0,0	-1,05	0,05
Aragó	19.631,83	19.355,89	59,27	-176,69	-0,9	-5,95	5,58
Astúries	13.993,12	13.990,38	60,52	83,96	0,6	-3,62	4,27
Cantàbria	8.294,04	8.323,58	61,30	74,65	0,9	1,24	-0,73
Castella i Lleó	34.255,34	34.240,87	59,78	274,04	0,8	1,68	-2,05
Castella-la Manxa	20.891,96	20.865,87	58,10	104,46	0,5	1,73	-1,41
Catalunya	127.583,93	127.470,10	64,41	510,34	0,4	0,34	-1,14
Ceuta	1.293,93	1.293,82	78,18	-1,29	-0,1	-9,71	10,09
Comunitat Valenciana	66.504,46	66.390,03	65,05	133,01	0,2	-1,48	-0,12
Extremadura	11.218,59	11.200,70	61,54	56,09	0,5	0,44	-0,64
Galícia	33.520,36	33.524,35	60,26	167,60	0,5	-1,73	1,76
Illes Balears	20.328,40	20.360,45	76,46	162,63	0,8	2,26	-4,46
Illes Canàries	31.729,71	31.386,39	76,02	-95,19	-0,3	-2,80	0,41
La Rioja	4.340,13	4.330,59	55,03	21,70	0,5	-3,76	3,60
Madrid	138.755,87	138.890,97	72,95	1.387,56	1,0	1,10	-2,67
Melilla	1.208,30	1.216,43	79,15	4,83	0,4	3,79	-4,04
Múrcia	17.666,28	17.636,32	64,54	70,67	0,4	-3,66	3,49
Navarra	10.074,65	10.090,53	54,26	70,52	0,7	5,06	-4,82
País Basc	38.639,48	38.795,48	57,99	270,48	0,7	2,66	-3,18
Espanya	698.097,00	696.734,00	65,57	3.490,48	0,5	-0,27	-0,73

¹. Base 2000.

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, Enquesta de Població Activa i elaboració pròpia.

QUADRE I-12. TOTAL: PRODUCTE INTERIOR BRUT A PREUS DE MERCAT PER CA¹ (2009-2010)

	2009	2010	Variació	PIB	Ocupació	Productivitat
	(milions d'euros corrents)			Taxa real de variació interanual		
Andalusia	142.994,68	143.300,45	-1.286,95	-0,9	-2,18	-1,45
Aragó	32.497,51	32.656,84	-162,49	-0,5	-4,06	-0,35
Astúries	22.725,58	23.115,78	68,18	0,3	-3,78	0,08
Cantàbria	13.346,29	13.577,64	26,69	0,2	-3,74	0,25
Castella i Lleó	56.388,62	57.279,52	451,11	0,8	-1,91	-1,52
Castella-la Manxa	35.784,89	35.912,82	-322,06	-0,9	-2,21	-1,11
Catalunya	195.644,83	197.919,37	195,64	0,1	-1,61	-2,53
Ceuta	1.629,22	1.655,03	0,00	0,0	-6,88	5,56
Comunitat Valenciana	101.793,15	102.064,28	-610,76	-0,6	-4,34	0,04
Extremadura	17.922,05	18.201,46	0,00	0,0	-1,47	-0,54
Galícia	54.857,45	55.631,00	54,86	0,1	-4,41	1,48
Illes Balears	26.404,89	26.629,48	-79,21	-0,3	-1,78	-2,06
Illes Canàries	41.258,42	41.288,07	-330,07	-0,8	-2,89	-1,35
La Rioja	7.843,40	7.869,18	-23,53	-0,3	-3,43	-0,18
Madrid	189.782,16	190.390,70	0,00	0,0	-1,47	-1,76
Melilla	1.509,41	1.536,81	-1,51	-0,1	3,40	-4,64
Múrcia	27.182,45	27.324,74	-163,09	-0,6	-1,58	-1,85
Navarra	18.183,17	18.596,18	218,20	1,2	-1,49	-1,03
País Basc	65.454,74	66.900,05	523,64	0,8	0,73	-4,20
Espanya	1.053.914,00	1.062.591,00	-1.053,91	-0,1	-2,28	-1,35

¹. Base 2000.

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, Enquesta de Població Activa i elaboració pròpia.

4.2.2.5. El creixement regional

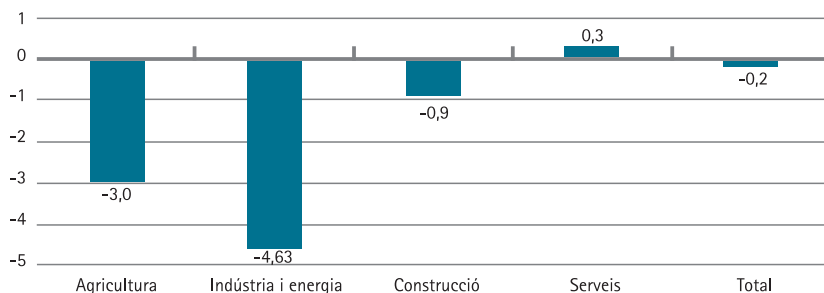
Les Balears presenten un decreixement regional del (-0,3%), de manera que queden 0,2 punts per sota del que ha registrat l'Estat. Aquesta xifra es desglossa

en un decreixement de la productivitat del (-2,1%) i en una caiguda de l'ocupació de (-1,8%)²⁹. (Vegeu el quadre I-12.)

²⁹ El creixement de la productivitat s'explica bàsicament per l'ajust de l'ocupació i les empreses.

Gràfic I-5

**Diferencial de les taxes de creixement a preus de mercat (base 2000)
de les Illes Balears/Espanya, per sectors econòmics, període 2009–2010**

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya

4.2.2.6. El creixement diferencial sectorial

El gràfic de convergència sectorial entre les Illes Balears i Espanya mostra aquests decreixements diferencials sectorials, en què es veu clarament que el menor creixement relatiu del PIB a preus de mercat a les Balears al llarg de l'any 2010 està motivat pel major decreixement relatiu de tots els sectors, excepte en el cas dels serveis, ja que és l'únic sector que presenta un creixement diferencial positiu. (Vegeu el gràfic I-5)

4.2.3. EL TEIXIT EMPRESARIAL BALEAR

A partir de les dades DIRCE de l'INE, es pot comprovar que l'any 2011³⁰ el nombre d'empreses a les Illes Balears ha disminuït en 2.264 (-2,47%), amb un total de 89.562 empreses. Les quatre principals branques

d'activitat pel nombre d'empreses són: comerç al detall, amb 12.195 empreses i una disminució de 551 empreses (-4,32%); construcció, amb 11.067 empreses i una disminució de 1.211 empreses (-9,86%); serveis de menjars i begudes, amb 8.433 empreses i una disminució de 307 empreses (-3,51); activitats de construcció especialitzada, amb 5.529 empreses i una disminució de 307 empreses (-5,26%); i comerç a l'engròs, amb 4.380 empreses i una disminució de 155 empreses (-3,42%).

L'activitat que creix més són els serveis a edificis i activitats de jardineria (105,78%), amb 750 empreses més, i la que creix menys són les activitats de descontaminació i altres serveis de gestió de residus, amb una caiguda del 84% i 26 empreses menys. Cal destacar un any més la pulsació positiva de les activitats que conformen el "nucli dur" de la nova economia del coneixement, com són la investigació i el desenvolupament, amb creixements positius del 5,52% i 26 empreses més. (Vegeu el quadre I-13)

³⁰ Les dades del DIRCE tenen com a referència temporal l'1 de gener. Així, les dades del 2011 recullen en realitat les dades del 2010.

QUADRE I-13. NOMBRE D'EMPRESSES PER ACTIVITAT PRINCIPAL (2009-2010). CNAE2009

	2009	2010	Dif. 10/09	(%)
Total grups CNAE2009	91.826	89.562	-2.264	-2,47
Extracció d'antracita, hulla i lignit	1	2	1	100,00
Altres indústries extractives	67	62	-5	-7,46
Indústria d'alimentació	435	448	13	2,99
Fabricació de begudes	98	104	6	6,12
Indústria del tabac	1	1	0	0,00
Indústria Textil	147	132	-15	-10,20
Confecció de peces de vestir	118	104	-14	-11,86
Indústria del cuir i del calçat	177	161	-16	-9,04
Indústria de la fusta i del suro, excepte mobles; cistelleria i esparteria	594	552	-42	-7,07
Indústria del paper	22	20	-2	-9,09
Arts gràfiques i reproducció de suports gravats	359	352	-7	-1,95
Indústria química	43	43	0	0,00
Fabricació de productes farmacèutics	3	3	0	0,00
Fabricació de productes de cautxú i plàstics	34	33	-1	-2,94
Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	291	280	-11	-3,78
Metal·lúrgia; fabricació de productes de ferro, acer i ferroaliatges	9	9	0	0,00
Fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equip	805	766	-39	-4,84
Fabricació de productes informàtics, electrònics i òptics	30	29	-1	-3,33
Fabricació de material i equip elèctric	23	21	-2	-8,70
Fabricació de maquinària i equip n.c.o.p.	47	38	-9	-19,15
Fabricació de vehicles de motor, remolcs i semiremolcs	5	4	-1	-20,00
Fabricació d'un altre material de transport	46	46	0	0,00
Fabricació de mobles	436	406	-30	-6,88
Altres indústries manufactureres	248	246	-2	-0,81
Reparació i instal·lació de maquinària i equip	940	759	-181	-19,26
Subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	264	206	-58	-21,97

continua

QUADRE I-13. NOMBRE D'EMPRESSES PER ACTIVITAT PRINCIPAL (2009-2010). CNAE2009

	2009	2010	Dif. 10/09	(%)
Captació, depuració i distribució d'aigua	165	163	-2	-1,21
Recollida i tractament d'aigües residuals	10	8	-2	-20,00
Recollida, tractament i eliminació de residus; valorització	115	77	-38	-33,04
Activitats de descontaminació i altres serveis de gestió de residus	31	5	-26	-83,87
Construcció d'edificis	12.278	11.067	-1.211	-9,86
Enginyeria civil	461	433	-28	-6,07
Activitats de construcció especialitzada	5.836	5.529	-307	-5,26
Venda i reparació de vehicles de motor i motocicletes	1.677	1.770	93	5,55
Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, excepte de vehicles de motor i motocicletes	4.535	4.380	-155	-3,42
Comerç al detall, excepte de vehicles de motor i motocicletes	12.746	12.195	-551	-4,32
Transport terrestre i per canonada	4.142	4.012	-130	-3,14
Transport marítim i per vies navegables interiors	66	67	1	1,52
Transport aeri	20	17	-3	-15,00
Emmagatzematge i activitats annexes al transport	430	415	-15	-3,49
Activitats postals i de correus	101	105	4	3,96
Serveis d'allotjament	1.654	1.639	-15	-0,91
Serveis de menjars i begudes	8.740	8.433	-307	-3,51
Edició	272	250	-22	-8,09
Activitats cinematogràfiques, de vídeo i de programes de televisió, enregistrament de so i edició musical	175	151	-24	-13,71
Activitats de programació i emissió de ràdio i televisió	70	64	-6	-8,57
Telecomunicacions	128	129	1	0,78
Programació, consultoria i altres activitats relacionades amb la informàtica	447	544	97	21,70
Serveis d'informació	86	91	5	5,81
Serveis financers, excepte assegurances i fons de pensions	98	166	68	69,39
Assegurances, reassegurances i fons de pensions, excepte Seguretat Social obligatòria	14	14	0	0,00
Activitats auxiliars als serveis financers i a les assegurances	1.625	1.580	-45	-2,77

continua

QUADRE I-13. NOMBRE D'EMPRESSES PER ACTIVITAT PRINCIPAL (2009-2010). CNAE2009

	2009	2010	Dif. 10/09	(%)
Activitats immobiliàries	3.986	4.003	17	0,43
Activitats jurídiques i de comptabilitat	4.043	3.975	-68	-1,68
Activitats de les seus centrals; activitats de consultoria de gestió empresarial	555	558	3	0,54
Serveis tècnics d'arquitectura i enginyeria; assajos i anàlisis tècniques	3.192	3.161	-31	-0,97
Investigació i desenvolupament	471	497	26	5,52
Publicitat i estudis de mercat	875	862	-13	-1,49
Altres activitats professionals, científiques i tècniques	846	962	116	13,71
Activitats veterinàries	221	224	3	1,36
Activitats de lloguer	1.511	1.492	-19	-1,26
Activitats relacionades amb l'ocupació	95	99	4	4,21
Activitats d'agències de viatges, operadors turístics, serveis de reserves i activitats que hi estan relacionades	498	485	-13	-2,61
Activitats de seguretat i investigació	64	77	13	20,31
Serveis a edificis i activitats de jardineria	709	1.459	750	105,78
Activitats administratives d'oficina i altres activitats auxiliars a les empreses	2.224	2.129	-95	-4,27
Educació	1.556	1.574	18	1,16
Activitats sanitàries	3.202	3.308	106	3,31
Assistència en establiments residencials	61	63	2	3,28
Activitats de serveis socials sense allotjament	93	94	1	1,08
Activitats de creació, artístiques i espectacles	768	730	-38	-4,95
Activitats de biblioteques, arxius, museus i altres activitats culturals	56	96	40	71,43
Activitats de jocs d'atzar i apostes	344	328	-16	-4,65
Activitats esportives, recreatives i d'entreteniment	1.128	1.075	-53	-4,70
Activitats associatives	776	713	-63	-8,12
Reparació d'ordinadors, efectes personals i articles d'ús domèstic	590	715	125	21,19
Altres serveis personals	2.797	2.752	-45	-1,61

Font: INE. Directori Central d'Empreses.

Cal destacar que les microempreses (de 0 a 9 assalariats) representen el 95,5% del total (85.520 empreses), de les quals el 55,7% (47.635 empreses) són empresaris autònoms i el 28,8% (24.667 empreses) tenen només un o dos assalariats. Les petites empreses (de 10 a 49 assalariats) representen el 3,9% (3.490 empreses), mentre que les mitjanes i les grans (de 50 i més assalariats) només representen el 0,6% (552 empreses). La crisi econòmica de l'any 2010 ha afectat de forma generalitzada tots aquests col·lectius d'empreses, si bé en menor proporció les microempreses, amb caigudes de l'1,8%, del 14,8% per a les petites, i del 6,4% per a les mitjanes i grans.

4.3.

L'ANÀLISI DE LA DEMANDA DE LES ILLES BALEARS PER COMUNITATS AUTÒNOMES

Les Illes Balears presenten un superàvit comercial positiu per un valor de 2.085,1 milions d'euros, el qual s'explica íntegrament pel superàvit comercial referit a l'estranger, que és de 3.270,3 milions d'euros i que permet finançar amb escreix el dèficit comercial respecte de la resta de comunitats autònomes, que és de -1.185,2 milions d'euros. El fet que aquest dèficit interior no sigui més abundant s'explica perquè en la balança comercial s'hi inclou la de serveis, que comptabilitza el superàvit turístic balear respecte de la resta de comunitats autònomes. (Vegeu el quadre I-14)

Així, les Balears, gràcies al turisme, presenten, després de Navarra (9,09%), el

segon saldo comercial net exterior respecte de l'oferta interior (7,73%). Les altres comunitats autònomes que també presenten un saldo net exterior positiu són, per ordre d'importància, Madrid (6,69%), Catalunya (5,52%), el País Basc (4,93%) i la Comunitat Valenciana (2,38%). Aquests percentatges mostren una estabilitat estructural al llarg del decenni 2000-2009.

Igualment, es pot observar que hi ha una gran correlació entre les comunitats autònomes que tenen un superàvit comercial important respecte de l'oferta interior i l'elevat rànquing en el seu grau de desenvolupament regional.

Aquest saldo comercial net exterior elevat comporta un percentatge més baix pel que fa als diferents components de la demanda final. Així, l'anàlisi de l'estructura de la demanda final per comunitats autònomes mostra comportaments diferents de les Illes Balears, com el fet que és la comunitat autònoma que mostra el segon percentatge més baix de demanda interna en relació amb l'oferta interior o renda interior bruta, amb el 92,3% (1,4 punts per sobre de Navarra). Aquest fet s'explica perquè és la comunitat autònoma que mostra una participació relativa més reduïda del consum públic, amb el 12,6%, la més baixa de l'Estat, la qual cosa també comporta que, amb un 6,3% de mitjana al llarg del període 2000-2010, sigui la tercera comunitat autònoma amb un percentatge més baix d'ocupació pública respecte a l'ocupació total, només superada a la baixa per Catalunya i la Comunitat Valenciana. (Vegeu el quadre I-15 i l'addenda).

QUADRE I-14. VARIABLES EXPLICATIVES DEL SUPERÀVIT COMERCIAL A LES BALEARS (2002-2009)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	(milions d'euros corrents)							
1.Oferta interior (1=2+3)	20.247,40	21.263,10	22.487,30	23.934,80	25.687,80	27.193,00	27.926,90	26.958,50
2. Demanda interior	18.149,50	19.498,90	20.830,40	22.534,60	24.449,60	25.852,30	26.527,00	24.873,40
2.1 Consum privat	10.929,90	11.525,80	11.765,20	12.911,60	14.892,60	15.474,00	15.849,10	15.393,60
2.2 Consum públic	2.345,80	2.534,90	2.965,70	3.007,00	2.408,40	2.733,20	3.242,80	3.408,60
2.3 Formació bruta de capital	4.873,80	5.438,20	6.099,50	6.616,00	7.148,60	7.645,10	7.435,10	6.071,20
3. Saldo comercial	2.097,90	1.764,20	1.656,90	1.400,20	1.238,20	1.340,70	1.399,90	2.085,10
3.1 Exportacions de béns i serveis	16.214,50	16.851,80	17.784,00	18.521,70	19.675,50	20.449,00	21.859,90	20.667,60
3.2 Importacions de béns i serveis	14.116,60	15.087,60	16.127,10	17.121,50	18.437,30	19.108,30	20.460,00	18.582,50
3.3 Saldo comercial interior (resta de comunitats autònomes) (3.3=3.3.1-3.3.2)	-552,10	-370,50	-548,90	-634,90	-954,60	-1.276,60	-1.978,00	-1.185,20
3.3.1 Exportacions de béns i serveis	10.813,10	11.968,80	12.390,50	13.112,90	13.780,20	13.784,40	14.883,70	14.595,90
3.3.2 Importacions de béns i serveis	11.365,20	12.339,30	12.939,40	13.747,80	14.734,80	15.061,00	16.861,70	15.781,10
3.4 Saldo comercial amb l'estranger ((3.4= 3.4.1+3.4.2)-(3.4.3+3.4.4))	2.650,00	2.134,70	2.205,80	2.035,10	2.192,80	2.617,30	3.377,90	3.270,30
3.4.1 Exportacions de béns	1.270,80	995,00	1.186,20	1.064,30	1.190,40	1.619,50	1.568,20	1.225,80
3.4.2 Exportacions de serveis	4.130,60	3.888,00	4.207,30	4.344,50	4.704,90	5.045,10	5.408,00	4.845,90
3.4.3 Importacions de béns	1.727,50	1.707,40	2.018,70	2.049,00	2.208,40	2.374,50	1.885,80	1.318,80
3.4.4 Importacions de serveis	1.023,90	1.040,90	1.169,00	1.324,70	1.494,10	1.672,80	1.712,50	1.482,60

continua

QUADRE I-14. VARIABLES EXPLICATIVES DEL SUPERÀVIT COMERCIAL A LES BALEARS (2002-2009)									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
4. Balanç de rendes i transferències netes	-1.991,80	-1.888,20	-1.415,80	413,90	378,49	173,49	56,09	-910,36	
5. Saldo per operacions corrents(5=3+4)	106,10	-124,00	241,10	1.814,10	1.616,69	1.514,19	1.455,99	1.174,74	
Pro memòria:									
% Superàvit comercial /oferta interior a Navarra	11,08	8,86	7,59	7,22	6,39	4,57	6,06	9,09	
% Superàvit comercial /oferta interior a les Balears	10,36	8,30	7,37	5,85	4,82	4,93	5,01	7,73	
% Superàvit comercial /oferta interior a Madrid	4,22	4,55	4,71	4,61	3,66	4,09	4,44	6,69	
% Superàvit comercial /oferta interior a Catalunya	5,82	5,23	4,01	3,56	2,80	2,85	3,17	5,52	
% Superàvit comercial /oferta interior al País Basc	7,94	6,50	5,87	4,88	3,89	3,04	3,69	4,93	
% Superàvit comercial /oferta interior a la C. Valenciana	4,26	3,30	2,87	2,80	1,93	0,98	1,35	2,38	

Font: FUNCAS, Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000 a 2009, i elaboració pròpia.

QUADRE I-15. ESTRUCTURA DE LA DEMANDA FINAL PER CA (2009)

Autonomies	Consum privat	Consum públic	Inversió	Demanda interna	Vendes externes	Compres externes	Saldo exterior
Madrid	57,80	13,90	21,70	93,30	93,10	86,40	6,70
Catalunya	59,80	15,10	20,10	95,10	112,20	107,30	4,90
Andalusia	61,00	27,30	22,10	110,30	84,90	95,20	-10,30
C. Valenciana	57,70	17,40	22,50	97,60	92,60	90,20	2,40
País Basc	57,10	18,20	19,20	94,50	86,90	81,40	5,50
Castella i Lleó	59,00	29,00	27,90	115,90	74,00	89,80	-15,90
Galícia	60,70	25,10	28,60	114,40	89,80	104,20	-14,40
Illes Canàries	59,10	26,00	23,30	108,30	115,90	124,30	-8,30
Castella-la Manxa	60,00	27,20	32,00	119,10	73,70	92,90	-19,10
Aragó	61,50	20,40	23,40	105,30	89,90	95,20	-5,30
Múrcia	62,50	22,40	21,70	106,70	78,70	85,40	-6,70
Illes Balears	57,10	12,60	22,50	92,30	76,70	68,90	7,70
Astúries	61,50	26,40	24,40	112,20	66,70	78,90	-12,20
Navarra	56,20	20,00	14,70	90,90	93,10	84,00	9,10
Extremadura	56,20	34,80	32,20	123,20	53,70	77,00	-23,20
Cantàbria	61,90	20,00	20,70	102,50	74,30	76,80	-2,50
La Rioja	61,30	16,90	21,50	99,60	89,90	89,50	0,40
Espanya	60,30	18,26	26,92	105,48	92,55	98,03	-5,48

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000 a 2009*, i elaboració pròpia.

continua addenda

En el cas de les Balears, podem ampliar aquesta informació sobre el saldo net exterior comercial a partir de les dades de duanes, que donen informació desglossada per productes de les exportacions i de

les importacions. (Vegeu el quadre I-16 i el gràfic I-6)³¹

³¹ Aquesta informació ha tengut la col·laboració de Catalina Barceló.

ADDENDA

QUADRE I-15A. NIVELL DE TREBALL PÚBLIC PER COMUNITAT AUTÒNOMA (2000-2010)													
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Var. 2010- 2000	(%)
Andalusia	445.295	454.588	477.005	516.942	517.445	513.223	511.187	504.426	507.006	547.329	571.006	125.711	18,3
Aragó	72.052	78.353	74.853	78.704	86.190	84.441	95.274	98.792	103.547	96.924	97.589	25.537	3,7
Astúries	67.372	69.075	66.956	65.314	73.808	71.737	70.499	70.621	75.581	74.612	71.849	4.477	0,7
Cantàbria	29.824	31.176	30.903	36.382	34.632	36.688	41.266	40.819	39.084	39.920	43.824	14.000	2,0
Castella i Lleó	166.096	169.667	164.426	175.240	174.509	180.305	178.946	179.251	180.539	185.060	195.735	29.639	4,3
Castella-la Manxa	11.040	114.136	119.183	122.078	123.322	131.501	137.493	151.359	144.569	155.718	161.480	47.440	6,9
Catalunya	282.092	282.800	285.611	315.724	344.677	379.041	365.198	364.538	367.693	400.032	405.632	123.540	18,0
Ceuta i Melilla	18.866	22.795	23.252	22.607	22.644	21.850	19.491	21.945	21.254	23.283	19.806	940	0,1
C. Valenciana	201.838	211.232	210.529	224.048	224.646	242.026	243.291	245.675	251.899	258.593	266.923	65.085	9,5
Extremadura	72.044	78.633	83.320	85.831	88.405	88.143	93.765	100.156	99.182	101.620	99.790	27.746	4,0
Galícia	146.809	155.058	153.637	175.334	172.870	179.732	190.214	190.926	197.955	191.598	195.571	48.762	7,1
Illes Balears	42.999	50.287	58.477	57.032	51.722	56.233	61.829	58.452	58.075	63.906	69.548	26.549	3,9
Illes Canàries	121.059	124.807	136.983	141.009	143.054	147.048	142.140	141.552	145.196	144.372	138.589	17.530	2,6
La Rioja	13.833	14.275	15.156	17.066	14.559	18.531	18.025	21.044	19.491	19.730	18.557	4.724	0,7
Madrid	415.705	409.022	435.826	422.807	466.408	468.437	450.013	471.167	459.609	492.907	493.286	77.581	11,3
Múrcia	71.229	68.116	77.847	78.000	75.953	80.677	79.445	78.413	87.975	95.772	89.715	18.486	2,7
Navarra	34.173	36.379	36.791	32.811	34.545	38.394	39.002	38.259	39.622	37.253	38.465	4.292	0,6
País Basc	115.123	125.204	124.082	130.097	128.482	124.857	136.491	135.545	136.743	132.196	139.259	24.136	3,5
Espanya	2.430.449	2.495.603	2.574.837	2.697.026	2.777.871	2.862.864	2.873.569	2.912.940	2.935.020	3.060.825	3.116.624	686.175	100,0

Font: Miguel Angel Malo, Luis Garrido y Begoña Cueto, "El empleo público en España" en Dos ensayos de actualidad sobre la economía española. FUNCAS 2011.

continua addenda

ADDENDA

QUADRE I-15B. INCIDÈNCIA RELATIVA DEL TREBALL PÚBLIC PER CA (TREBALL PÚBLIC DIVIDIT PER LA RESTA DEL TREBALL, EN PERCENTATGE) (2000-2010)													
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Var. 2010- 2000	Mitjana 2000	
Andalusia	6,6	6,6	6,9	7,4	7,3	7,2	7,0	6,8	6,7	7,2	7,5	0,9	7,0
Aragó	6,5	7,1	6,7	7,0	7,6	7,3	8,2	8,4	8,7	8,0	8,1	1,6	7,6
Astúries	6,8	7,0	6,8	6,6	7,5	7,3	7,2	7,2	7,7	7,6	7,3	0,5	7,2
Cantàbria	6,0	6,3	6,2	7,3	6,8	7,2	8,0	7,8	7,4	7,5	8,3	2,3	7,1
Castella i Lleó	7,3	7,5	7,3	7,8	7,7	8,0	7,9	7,9	7,9	8,1	8,6	1,3	7,8
Castella-la Manxa	7,1	7,0	7,3	7,3	7,3	7,6	7,8	8,5	7,9	8,3	8,7	1,6	7,7
Catalunya	4,8	4,7	4,7	5,1	5,5	5,9	5,5	5,4	5,4	5,8	5,9	1,1	5,3
Ceuta i Melilla	16,2	20,1	20,5	19,8	19,8	19,0	16,6	18,9	17,9	19,7	15,6	-0,6	18,6
C. Valenciana	5,3	5,4	5,3	5,5	5,3	5,6	5,5	5,4	5,4	5,5	5,7	0,4	5,4
Extremadura	7,4	8,1	8,6	8,8	9,1	9,0	9,7	10,3	10,2	10,5	10,2	2,9	9,3
Galícia	5,8	6,1	6,1	7,0	6,9	7,1	7,6	7,6	7,8	7,6	7,7	1,9	7,0
Illes Balears	5,5	6,3	7,1	6,7	5,8	6,2	6,7	6,1	5,9	6,4	6,9	1,4	6,3
Illes Canàries	7,7	7,7	8,3	8,3	8,3	8,3	7,8	7,6	7,6	7,5	7,1	0,6	7,8
La Rioja	5,5	5,6	5,8	6,4	5,3	6,7	6,4	7,4	6,7	6,7	6,3	0,9	6,3
Madrid	8,7	8,4	8,7	8,2	8,9	8,7	8,2	8,4	8,0	8,5	8,5	-0,2	8,5
Múrcia	6,6	6,1	6,9	6,7	6,3	6,6	6,3	6,0	6,6	7,1	6,6	0,0	6,5
Navarra	6,7	7,1	7,1	6,2	6,5	7,1	7,2	6,9	7,0	6,5	6,7	0,0	6,8
País Basc	5,9	6,5	6,4	6,7	6,6	6,4	7,0	6,9	6,9	6,7	7,0	1,1	6,6
Espanya	6,5	6,6	6,7	6,9	7,0	7,1	7,0	7,0	6,9	7,2	7,3	0,8	6,9

Font: Miguel Ángel Malo, Luis Garrido y Begoña Cueto, "El empleo público en España" en Dos ensayos de actualidad sobre la economía española. FUNCAS 2011.

QUADRE I-16. COMERÇ EXTERIOR PER SECCIONS ARANZELÀRIES (2009-2010). MILERS D'EUROS

	Exportacions			Importacions			Saldo exterior			
	2009	2010	%	2009	2009	%	2009	2010	Diferència	%
Total	1.193.523	808.978	-32,2%	1.156.010	1.558.638	34,8%	37.513	-749.659	-787.172	-2098,4%
Partides distorsionants	365.764	179.016	-51,1%	166.517	648.831	289,6%	199.247	-469.815	-669.062	-335,8%
Productes minerals	447.035	227.898	-49,0%	367.556	350.222	-4,7%	79.479	-122.374	-201.803	-253,9%
Total sense partides distorsionants	380.724	402.064	5,6%	621.936	559.584	-10,0%	-241.212	-157.520	83.692	-34,7%
Aliments	21.089	25.173	19,4%	55.541	54.575	-1,7%	-34.452	-29.402	5.050	-14,7%
Preparacions d'aliments i begudes	9.588	11.224	17,1%	38.491	35.905	-6,7%	-28.903	-24.681	4.221	-14,6%
6 Productes d'indústries químiques i derivats	23.172	53.394	130,4%	18.938	19.856	4,8%	4.234	33.538	29.304	692,1%
7 Materials plàstics artificials, cautxú i les manufactures relacionades	2.947	21.953	645,0%	10.790	11.051	2,4%	-7.843	10.901	18.745	-239,0%
8 Pells, cuirs, pel·leteria i les manufactures relacionades	13.111	22.556	72,0%	24.313	28.945	19,1%	-11.202	-6.389	4.814	-43,0%
9 Fusta, carbó vegetal, suro i les manufactures relacionades	273	1.329	387,5%	7.967	9.868	23,8%	-7.695	-8.539	-844	11,0%
10 Paper i manufactures, arts gràfiques	1.143	6.680	484,2%	11.174	10.097	-9,6%	-10.030	-3.417	6.613	-65,9%
11 Materials tèxtils i les manufactures relacionades	4.900	5.695	16,2%	50.757	49.063	-3,3%	-45.858	-43.368	2.490	-5,4%
12 Calçat, capells, paraigües, plomes i flors artificials	111.423	121.060	8,6%	36.830	46.027	25,0%	74.592	75.033	441	0,6%
13 Manufactures de pedra, ciment, ceràmica i vidre	3.792	4.290	13,1%	9.077	10.229	12,7%	-5.285	-5.939	-654	12,4%
14 Perles fines, pedres, metalls preciosos i bijuteria	6.029	5.476	-9,2%	8.678	10.346	19,2%	-2.648	-4.869	-2.221	83,9%
15 Metalls comuns i les manufactures relacionades	15.179	18.826	24,0%	18.084	14.830	-18,0%	-2.905	3.996	6.901	-237,5%
16 Màquines i aparells, material elèctric	103.733	59.906	-42,3%	254.911	178.087	-30,1%	-151.178	-118.181	32.997	-21,8%
17 Material de transport	52.799	33.836	-35,9%	20.500	30.637	49,5%	32.299	3.198	-29.101	-90,1%
18 Òptica, fotografia i cinema, aparells de precisió	2.361	2.915	23,5%	14.300	15.918	11,3%	-11.939	-13.003	-1.064	8,9%
19 Armes i munició, les parts que les conformen i els accessoris	0	0	0,0%	89	43	-51,7%	-89	-43	46	-51,7%
20 Mercaderies i productes diversos	5.494	5.153	-6,2%	39.288	31.879	-18,9%	-33.794	-26.726	7.068	-20,9%
21 Objectes d'art, de col·lecció o d'antiguitat	1.302	914	-29,8%	1.687	1.164	-31,0%	-385	-250	135	-35,1%
22 No classificats	2.389	1.685	-29,5%	522	1.065	104,3%	1.867	619	-1.248	-66,8%

Partides distorsionants: aeronaus, vehicles especials i les parts que els conformen, vaixells i la resta d'artefactes flotants.

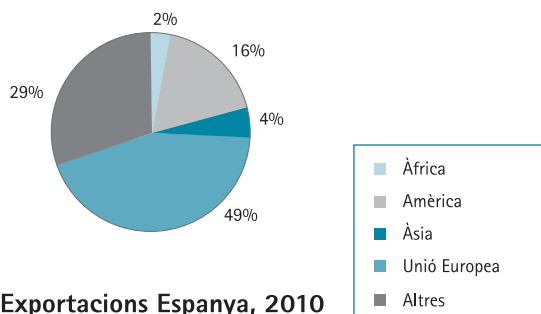
Font: Elaboració pròpia amb dades dels CSC - Agència Tributària

Les dades corresponen a origen i destinació a les Illes Balears (classificació per unitat de producció)

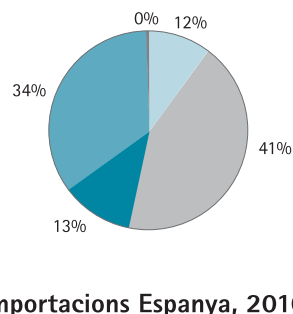
Gràfic I-6

Comparació d'exportacions i importacions de les Illes Balears amb Espanya, 2010

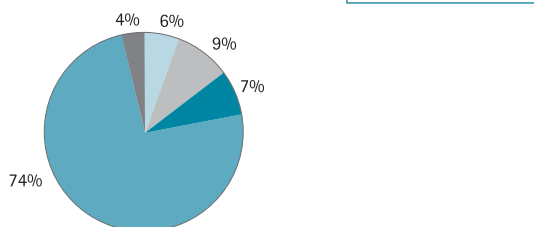
Exportacions Illes Balears, 2010

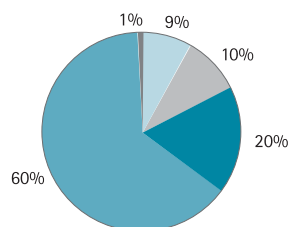
Importacions Illes Balears, 2010

Exportacions Espanya, 2010

Importacions Espanya, 2010

Font: Elaboració pròpia amb dades dels CSC - Agència Tributària

Així, la feble situació econòmica del 2010 i el fràgil escenari de les economies europees i internacionals han continuat repercutint en ajustaments a la baixa a les exportacions³². Al 2010, les exportacions s'han reduït un 32,2%. En total, s'han aconseguit 808,9 milions d'euros,

enfront dels 1.193,5 milions d'euros del 2009. No obstant això, aquestes xifres han estat distorsionades per unes partides no productives que han alterat el resultat. Aquestes exportacions, considerades tradicionalment distorsionadores, són les partides d'aeronaus i de vaixells. I, a més a més, el 2010, igual que els tres anys anteriors, s'hi ha d'incloure també el petroli. Aquesta partida ha tenguut un paper destacat, ja que més del 28% del total exportat ha correspost a combustibles. No obstant això, la xifra que serveix per analitzar la situació real del comerç exterior és la que descompta les partides distorsionadores. En aquest cas, les exportacions de partides produc-

³² La informació estadística que s'analiza procedeix del CSC-Agència Tributària corresponent a la classificació «Origen/destinació – Fiscal». És a dir, es té en compte la classificació relativa a la duana des d'on es fa l'operació (aquest és el criteri utilitzat pel Departament de Duanes, Ministeri d'Economia), i, si aquesta es desconeix, s'utilitzaria la classificació «Fiscal», que utilitza el codi de domicili fiscal de l'empresa per classificar l'operació.

A més, les estadístiques utilitzades per al 2009 no són definitives. És a dir, poden patir canvis en un futur. Les dades definitives no es tanquen fins al mes de desembre de cada any. Per tant, les valoracions d'aquest epígraf estan subjectes a revisió en l'elaboració de la Memòria del CES de cada any.

tives han vist com en els seus imports es reflectia la recuperació econòmica dels països centreeuropeus, els nostres principals clients. Les exportacions productives, que s'obtenen per diferència entre les exportacions de totes les partides i les distorsionadores, han crescut un 5,6% i han registrat els 402,1 milions d'euros, enfront els 380,7 milions d'euros de l'any anterior. El 2010 la importància de les exportacions productives ha superat la del 2009, ja que s'ha passat d'una quota del 30% a una del 50%.

Per importància de productes exportats, mesurats en termes monetaris, les grans partides quasi no registren diferències respecte a l'any anterior. Dins les primeres deu partides exportades, les coincidències d'un any a l'altre són elevades. Amb tot, és oportú comentar algunes peculiaritats.

En primer lloc, continua destacant el paper fonamental de la partida de combustibles minerals, les exportacions de la qual corresponen al subministrament per a embarcacions i aeronaus estrangeres. Des del 2005, els combustibles s'havien posicionat en tercer lloc amb imports propers als 95.000 milers d'euros, creixent unes taxes properes al 10%. Tot i així, des de 2007 i fins als nostres dies, les seves exportacions s'han convertit en les primeres com a conseqüència de l'increment incessant del seu preu. El 2010 les seves exportacions s'han reduït un 49% i han arribat als 227.898 milers d'euros. Aquestes exportacions s'han englobat en la partida de productes combustibles.

En segon lloc, s'ha de destacar que les exportacions de mobles i de bijuteria han perdut quota respecte al 2009 i no estan

entre les primeres deu partides més exportades. Per segon any consecutiu ha disminuït el volum de les seves exportacions.

En tercer lloc, crida l'atenció el comportament de les exportacions de productes plàstics, que inclouen insecticides i herbicides, no només per l'import, 18 milions d'euros, sinó també pel creixement, multiplicat per nou, respecte al 2009. Les exportacions de fundició, ferro i acer, que han correspost a desapropitaments metàl·lics, s'han mantingut per segon any consecutiu. Aquests desapropitaments, els han generat part dels cotxes vells donats de baixa pel Pla Renove.

Des de fa anys, el calçat és, per excel·lència, la principal partida exportada i el 2010 es manté al capdavant de les exportacions. El protagonisme que han tenguut les exportacions de calçat a l'activitat productiva exportadora de les Illes Balears ha continuat essent contundent. Tres de cada deu euros exportats corresponen a calçat, convertint-se en el producte d'especialitat exportadora més elevat a les Illes Balears. Se n'han venut 121.009 milers d'euros, enfront els 111.396 milers d'euros de l'any anterior. L'impuls de la demanda interna dels països europeus, principal mercat receptor, han fet augmentar un 8,6% les vendes a fora. Per països, cap a França s'han exportat 24.030 milers d'euros de calçat, prop del 20% del total. Aquest país ha recuperat la seva quota i s'ha convertit en el primer país importador. El segueixen, molt de prop, Alemanya (22.319 milers d'euros) i Itàlia (22.305 milers d'euros). A aquests tres països s'hi envia més del 56% de les exportacions de calçat, que sumen, en total, 68.653 milers d'euros l'any.

Repetint a la segona posició, s'hi situen les exportacions de calderes, màquines i artefactes mecànics. S'han exportat 53.520 milers d'euros, un 37,2% menys que el 2009. Aquesta partida engloba les exportacions de dos productes diferents distribuïts a dos mercats geogràfics distints. Per una part, s'han exportat calderes, refrigeradors, congeladors o altres màquines elèctriques per a establiments hotelers. La major part d'aquests productes s'han exportat a Mèxic, la República Dominicana i Cap Verd. La diferència respecte al 2009 és que les exportacions s'han atomitzat en més de 60 productes diferents d'escàs import. I, per altra part, s'han exportat turboreactors i turbopropulsors de gas, que s'han enviat a Portugal (21.445 milers d'euros) i a Suècia (10.444 milers d'euros). Aquesta partida s'ha classificat en la general de màquines i material elèctric, que ha arribat als 59.906 milers d'euros, un 42,3% menys que el 2009.

En tercer lloc, també mantenint la posició, hi ha les exportacions de vehicles automòbils, englobades a la secció de material de transport. El 2010 s'han exportat 33.836 milers d'euros de vehicles, enfront els 52.798 milers d'euros de l'any 2009. Aquestes exportacions corresponen, en bona part, als cotxes destinats a lloguer, els principals destins dels quals han estat Alemanya (26.591 milers d'euros) i, a més distància, França (3.357 milers d'euros).

Guanyant una posició i situant-se en el quart lloc, el producte més exportat ha estat el d'olis essencials, que corresponen a perfum i a aigua de flor d'ametla produïda a Mallorca. Aquest producte ha generat un total de 24.407 milers d'euros,

amb un increment d'un 48,0%, respecte al 2009. Aquest producte ha anant guanyant quota, i ha passat de representar un 4,2% de les exportacions productives el 2009 a un 6,1% el 2010. Aquestes exportacions s'inclouen en la secció de productes d'indústries químiques i derivats, que sumen un total de 53.394 milers d'euros (un 130,4% més que el 2009). Per destinacions, aquestes essències s'han continuat enviant, principalment, als Països Baixos (7.317 milers d'euros), Alemanya (3.246 milers d'euros) i el Regne Unit (2.344 milers d'euros).

En cinquena posició, i guanyant-ne una respecte a l'any passat, hi ha les exportacions de pells (excepte la pel·leteria) i cuir. S'han registrat 19.485 milers d'euros, amb un creixement d'un 78,7% respecte a l'any anterior. Aquestes exportacions han correspost, bàsicament, a cuirs preparats després de l'adobat o de l'assecat (14.861 milers de euros) i a cuirs i pells acamussades o enxarolades i les seves imitacions (2.343 milers d'euros). Els dos productes se solen utilitzar per a la fabricació de calçat i de roba de vestir. Els mercats als quals s'han enviat han estat, principalment, el Marroc (8.150 milers d'euros), la Xina (6.343 milers d'euros) i Hong Kong (1.996 milers d'euros).

A la sisena posició, i entrant per primera vegada en el rànquing dels principals productes exportats des de fa anys, s'hi han situat els productes de plàstic i les seves manufactures. S'ha exportat per valor de 18.144 milers d'euros, la qual cosa suposa un creixement del 637,5% respecte a l'any anterior. El 27% de les exportacions corresponen a polímers acrílics de formes

primàries, un 21% a polièster de formes primàries i un 14% a articles de plàstic per a la construcció. Per països, s'ha exportat a Alemanya (10.455 milers d'euros), a França (3.246 milers d'euros) i la República Dominicana (2.231 milers d'euros).

En setè lloc, amb un creixement espectacular, s'hi han situat els diversos productes d'indústries químiques, que han passat d'exportar uns 205.000 euros el 2009 a 17.902 milers d'euros l'any 2010. Aquesta partida recull les exportacions d'insecticides, raticides, fungicides i herbicides. Alemanya ha estat l'únic país al qual s'han exportat aquests productes químics.

Les gomes, resines i altres suc i extractes vegetals s'han mantingut en vuitè lloc. Corresponen a exportacions d'espessants derivats de vegetals. El 2010 s'han exportat 10.391 milers d'euros, la qual cosa ha suposat un 55,2% més que el 2009. Per països, més del 76% del total d'exportacions d'aquest producte s'ha destinat a Alemanya (3.038 milers d'euros), Dinamarca (1.821 milers d'euros), el Japó (1.770 milers d'euros) i els Estats Units (1.275 milers d'euros).

En novena posició s'hi han mantingut les exportacions de ferro i acer, que el 2009 van ser una novetat per mor del seu import. En aquesta partida, s'hi engloben els desaprovaments i deixalles (ferralla) de fundició, ferro o acer, que el 2009 varen correspondre, bàsicament, a cotxes vells entregats dins el Pla Renove i donats de baixa. Les exportacions d'aquestes deixalles es varen usar com a matèries primeres a les empreses siderúrgiques no integrades en la fabricació de materials per la

construcció. El 2010 la xifra ha continuat augmentant: s'han exportat 8.076 milers d'euros, un 28,3% més que el 2009 (que va registrar els 6.296 milers d'euros, enfront dels 110.000 euros de 2008). Les exportacions d'aquesta partida s'han enviat gairebé exclusivament a Portugal (7.784 milers d'euros).

A la desena posició, s'hi ha situat les exportacions d'hortalisses i tubercles, després d'ascendir una posició; corresponen íntegrament a enviaments de patates. Se n'han exportades per valor de 7.863 milers d'euros, tot i que no han arribat a recuperar el bon impuls de l'any 2006. El 2010 les seves vendes han continuat disminuint per segon any consecutiu: un 21,5% el 2009 i un 13,4% el 2010. Aquestes exportacions s'engloben en la partida de productes alimentaris, que ha arribat als 25.173 milers d'euros, amb un creixement d'un 19,4% respecte al 2009. Els països als quals s'han exportat tubercles han estat el Regne Unit (2.732 milers d'euros), Dinamarca (2.837 milers d'euros) i Alemanya (895 milers d'euros).

Les exportacions d'aquests deu productes han representat el 78,3% del total exportat, sense partides distorsionadores, i han sumat 314.632 milers d'euros. S'observa que el 2010 es produeix una major concentració de vendes de productes a menys països.

El 2010 s'ha importat un total de 1.558,6 milions d'euros, un 34,8% més que el 2009. Igual que en les exportacions, el 2010 hi ha hagut tres partides distorsionadores (les aeronaus, els vaixells i els combustibles minerals), que han alterat el resultat de les importacions de productes. Aquestes

tres partides han sumat un total de 999,1 milions d'euros. L'impacte d'aquestes tres partides en les importacions totals (64,1%) ha estat major que el 2009 (46,2%). Una vegada descomptades aquestes partides, el valor de les importacions productives s'ha estimat en 559,5 milions d'euros, un 10% menys que el 2009. L'impacte d'una demanda interna debilitada s'ha traslladat a les importacions de partides productives. Tot i haver continuat decreixent, el descens ha estat menor: un 28,2% el 2009 i un 10% el 2010.

Per importància dels principals productes importats, mesurats en termes monetaris, es constaten algunes diferències respecte a l'any 2009. Convé destacar que per primera vegada des de fa sis anys, la primera partida comprada no han estat els combustibles minerals. Tot i així, continua havent-hi un índex elevat de dependència d'aquest producte. El 2010 s'han importat 350.222 milers d'euros, amb una disminució d'un 4,7% respecte al 2009. Per homogeneïtzar el càlcul amb les exportacions i amb el saldo comercial, es va considerar partida distorsionadora.

També crida l'atenció que dins les principals importacions de 2010 hi hagi una partida nova: conjunts industrials, que són materials elèctrics d'una central elèctrica. Aquestes compres han procedit, únicament, de Brasil. La partida ha superat els 9,2 milions d'euros. Per evitar desvirtuar les estadístiques històriques, s'incorporarà l'import a la partida general de màquines i aparells, material elèctric.

El 2010, la partida de reactors, calderes i màquines i aparells mecànics s'ha mantin-

gut com la primera partida importada, de la qual un 60% del total ha correspost a reactors d'aeronaus. A diferència de l'any anterior, l'import d'aquesta partida ha registrat una taxa de variació anual negativa. El 2010 s'han aconseguit els 126.855 milers d'euros, enfront els 210.020 milers d'euros de 2009, la qual cosa suposa una disminució del 39,6%. Aquestes importacions es classifiquen en la partida global de màquines i material elèctric, que ha registrat un total de 178.087 milers d'euros, un 30,1% menys que l'any 2009. Per productes, les importacions de reactors, turboreactors, turbopropulsors i la resta de turbines de gas han arribat als 75.775 milers d'euros, mentre que la resta de productes importats han correspost a màquines d'aire condicionat, congeladors, campanes o bombes d'aire, entre d'altres. Es tracta de productes que registren imports moderats i es dispersen entre més de 87 subclassificacions. Per països, i a escala general, s'han de destacar les importacions de Portugal (43.162 milers d'euros), els Estats Units (27.754 milers d'euros) i la Xina (21.950 milers d'euros).

En segon lloc, i guanyant una posició respecte a l'any anterior, s'ha importat calçat per valor de 44.752 milers d'euros. Aquesta partida ha augmentat un 25,1% respecte al 2009, en què es varen importar 35.787 milers d'euros. L'índex de dependència cap al Marroc ha continuat essent elevada, ja que d'aquest país s'ha importat el 35% del valor i de la quantitat total d'importacions de calçat. Mesurat en euros, s'han importat 15.739 milers d'euros. Segueix la Xina, amb 10.457 milers d'euros (un 23% del total) i Itàlia, amb 4.385 milers d'euros (un 10% del total). Aques-

ta partida ha correspost a calçat, barrets, paraigües, plomes i flors artificials, amb 46.027 milers d'euros, un 25,0% més que l'any 2009.

En tercer lloc, i perdent una posició, s'han importat aparells i material elèctric, que també s'engloben dins la partida de màquines i material elèctric. Aquesta partida ha reduït un 6,4% les importacions respecte al 2009, quan va disminuir més d'un 71%. Només s'han importat 42.017 milers d'euros, enfront els 154.632 milers d'euros de 2008. Desglossant la partida, més de 27.000 milers d'euros han correspost a aparells elèctrics diversos (senyalització, televisió, gravació, il·luminació, entre altres) i més de 14.355 milers d'euros han estat importacions de calentadors elèctrics. Per països, cal destacar que els tres principals països als quals hem comprat material elèctric han estat la Xina (30.415 milers d'euros), el Regne Unit (3.357 milers d'euros) i Alemanya (2.527 milers d'euros).

Les importacions de vehicles automòbils han continuat augmentant i han passat a la quarta posició, amb la qual cosa han guanyat un lloc respecte al 2009, en què varen destacar perquè varen duplicar l'import. El 2010 s'han importat 30.563 milers d'euros, amb un creixement del 49,2% respecte al 2009. Amb aquest comportament, en només dos anys han passat de situar-se en una posició allunyada dels deu primers productes (concretament, la posició número 20) a la quarta el 2010. En aquest capítol, parlem de vehicles d'Alemanya (14.530 milers d'euros), de Bèlgica (5.420 milers d'euros) i de la República Txeca (3.306 milers d'euros).

En cinquena posició, s'hi han situat les importacions de mobles, que han perdut una posició respecte al 2009. Tot i que durant l'any 2010 han aconseguit un valor total de 21.860 milers d'euros, s'ha reduït un 6,6% respecte al 2009. En total, les compres d'aquest producte han representat el 3,9% de les importacions productives. Per països, de Polònia s'han importat 4.163 milers d'euros; segueixen la Xina, amb 3.694 milers d'euros, Itàlia, amb 2.555 milers d'euros i Alemanya, amb 2.436 milers d'euros. El conjunt d'importacions de mobles, juntament amb les de joguets, s'engloben a la partida de mercaderies i productes diversos, que han arribat als 31.879 milers d'euros, que també s'han reduït un 18,9% respecte a l'any anterior.

A continuació, segueixen les importacions de peces i complements de vestir, excepte els de punt, que han estat la sisena partida més importada, amb 20.064 milers d'euros (un 0,8% més que el 2009). S'han importat tot tipus de peces de vestir i altres complements no fabricats amb punt. Aquesta partida s'engloba a la general de materials tèxtils i les seves manufactures, que ha registrat 49.063 milers d'euros en importacions i ha suposat un 3,3% menys que el 2009. Per països, d'Itàlia han procedit el 23% de les importacions, on s'han comprat per 4.603 milers d'euros i un pes de 62.128 milers de quilos; de la Xina, el 12%, amb 2.399 milers d'euros; i de França, el 17%, amb 3.359 milers d'euros.

En dos anys, les importacions de peces i complements de vestir de punt, que inclou des de vestits i altres peces de vestir fins a roba blanca i de parament per

als allotjaments turístics i els uniformes de treball, s'han anat moderant. El 2010 no han aconseguit mantenir-se en el sisè lloc i han descendit al setè. Així, només s'han importat peces de punt per valor de 18.890 milers d'euros, la qual cosa ha suposat un 8,3% menys que el 2009. Per països, cal destacar que de la Xina es varen importar 5.163 milers d'euros; d'Itàlia, 4.897 milers d'euros; i de França, 1.723 milers d'euros.

En vuitè lloc, s'han situat les importacions de pells (excepte la pelleteria) i cuirs amb 18.812 milers d'euros. Aquest import contrasta amb el de 2009, que ha arribat als 12.744 milers d'euros. Per països, i similar a l'any anterior, el 78% de les importacions han procedit d'un sol país, Itàlia, d'on s'ha importat per valor de 14.639 milers d'euros en pells i cuirs. Segueixen, a distància l'Índia, amb 1.127 milers d'euros, i el Regne Unit, amb 1.008 milers d'euros.

A la novena posició, hi ha les importacions de begudes i líquids alcohòlics. S'han registrat 13.731 milers d'euros, la qual cosa ha suposat un 2,3% del total d'importacions productives. D'aquestes importacions, més del 43% han estat d'aiguardents, licors i altres begudes espirituoses, el 27% de cervesa de malta i la resta aigua embotellada. El 2010, aquestes importacions s'han reduït un 9,5% respecte al 2009. En general, d'Alemanya s'han importat 4.336 milers d'euros; d'Itàlia, 2.753 milers d'euros; i dels Països Baixos, 1.822 milers d'euros.

Finalment, a la desena posició, s'han importat cereals per 11.638 milers d'euros, un 12,7% més que el 2009. El mercat s'ha

repartit entre dos països: el Regne Unit, amb 5.631 milers d'euros, que ha abastat més del 48% del total, i França, amb 4.061 milers d'euros.

Les importacions d'aquests primers deu productes només han cobert el 59,5% del valor total de les importacions, sense tenir en compte les partides distorsionadores. Aquest percentatge és menor que anys anteriors, en què cobrien el 70% del total. S'ha arribat als 349.183 milers d'euros.

El 2010, el saldo comercial ha empitjorat com a conseqüència del deteriorament més important a les exportacions que a les importacions. Les empreses han limitat les exportacions per l'increment de competència i han augmentat les importacions perquè, tot i que la demanda interna ha continuat essent dèbil, ha millorat respecte al 2009. Aquest comportament dual en què s'han deteriorat més les exportacions que les importacions, s'ha traduït en un saldo comercial de signe contrari. S'ha passat d'una situació de superàvit de 37,5 milions el 2009 a una altra de dèficit comercial de 759,7 milions d'euros el 2010.

Només els tres últims anys el dèficit comercial ha quedat reduït a una desena part. Si el 2006 el dèficit va ser de 1.154,73 milions d'euros, el 2010 ha registrat 749,9 milions d'euros. Una vegada excloses les partides distorsionadores, el dèficit comercial productiu s'ha reduït un 34,7%, en passar de 241.212 milers d'euros el 2009 a 157.520 milers d'euros el 2010. De les 18 seccions aranzelàries en què es desglossen les exportacions i les importacions, cinc han registrat un su-

peràvit, mentre que les 13 restants han tengut saldos negatius.

En aquest sentit, les seccions que han destacat pel fet de tenir el saldo deficitari més elevat han estat la de màquines i aparells elèctrics, amb un dèficit de 118.181 milers d'euros, tot i que una reducció del 21,8%; la de materials tèxtils, que ha disminuït un 5,4% i un dèficit de 43.368 milers d'euros; i el d'aliments, que, tot i la millora del dèficit respecte al 2009 en reduir-se un 14,7%, ha continuat essent deficitari, amb 29.402 milers d'euros.

Cinc seccions aranzelàries han mostrat superàvits comercials. Els productes d'indústries químiques, que per tercer any han registrat un saldo positiu de 33.538 milers d'euros; els materials plàstics, amb 10.901 milers d'euros; el calçat, amb 75.033 milers d'euros; els metalls comuns, amb 3.996 milers d'euros; i el material de transport, amb 3.198 milers d'euros.

4.4.

LA INVERSIÓ ESTRANGERA

Les dades del Registre d'Inversions Exteriors del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç permeten afirmar que la inversió bruta estrangera sense entitats de tinença de valors estrangers (ETVE) per comunitats autònomes dona per a les Illes Balears un import de 150,6 milions d'euros, amb un descens del 63,6%. (Vegeu el quadre I-17).

En el conjunt de les comunitats autònomes té lloc, en canvi, un decreixement del 5%; s'arriba a 10.987 milions d'euros, amb un

decrement de 612 milions d'euros, per la qual cosa les Balears perden dos punts en la seva participació, que per a l'any 2010 és de l'1,29%.

Les principals comunitats autònomes són Madrid (4.985,6 milions d'euros, amb el 43% del total, que en part s'expliquen per l'efecte de centralitzar bona part de les seus socials de les grans empreses transnacionals i de les que estan subjectes a grans operacions d'adquisició o presa de control) i Catalunya, 3.951,9 milions d'euros, que en conjunt reben el 77% de la inversió bruta estrangera assignada. La inversió bruta total, inclosa la partida sense assignar per comunitat autònoma de 650,1 milions d'euros, és d'11.637 milions d'euros, amb una caiguda del 15,4%.

4.5.

ELS PREUS

La inflació com a mitjana de les taxes de variació anual valorada per l'índex de preus de consum ha estat de l'1,7% a les Illes Balears i de l'1,8% a Espanya, valors que se situen per sobre de l'índex de preus al consum harmonitzat (IPCH) de la zona euro (1,6%), la qual cosa reflecteix una pèrdua de competitivitat en relació amb els països europeus per a tots els béns i els serveis que s'ofereixen des de les Balears.

La inflació interanual és del 2,7% a les Balears (-0,3 punts) per sota de l'espanyola. Per comunitats autònomes, només Canàries se situa per sota amb un 2%. (Vegeu el gràfic I-7).

QUADRE I-17. INVERSIÓ ESTRANGERA PER COMUNITATS AUTÒNOMES (SENSE ETVES*) (2009-2010)

	Any 2009		Any 2010		
	Milions d'euros	% sobre el total	Milions d'euros	% sobre el total	% var. 10/09
Andalusia	314,48	2,57	1.140,09	9,80	262,53
Aragó	133,66	1,09	47,48	0,41	-64,48
Astúries	6,34	0,05	10,55	0,09	66,40
Cantàbria	12,10	0,10	2,93	0,03	-75,79
Castella i Lleó	71,80	0,59	12,93	0,11	-81,99
Castella-la Manxa	178,26	1,46	55,37	0,48	-68,94
Catalunya	1.410,01	11,51	3.951,92	33,96	180,28
Ceuta i Melilla	0,72	0,01	0,00	0,00	-100,00
Comunitat Valenciana	449,34	3,67	125,20	1,08	-72,14
Extremadura	28,63	0,23	30,39	0,26	6,15
Galícia	159,27	1,30	47,34	0,41	-70,28
Illes Balears	413,65	3,38	150,57	1,29	-63,60
Illes Canàries	76,68	0,63	110,54	0,95	44,16
La Rioja	3,60	0,03	36,41	0,31	911,39
Madrid	8.082,08	65,98	4.985,58	42,84	-38,31
Múrcia	11,67	0,10	20,49	0,18	75,58
Navarra	27,82	0,23	109,44	0,94	293,39
País Basc	100,73	0,82	149,88	1,29	48,79
Total CA	12.249	100,00	11.637	100,00	-4,99
Espanya	768,07	6,27	650,10	5,59	-15,36

* Entitats tenidores de valors estrangers

Font: Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme (Secretaria de l'Estat de Comerç i Turisme). Registre d'Inversions Exteriors.
<http://datainvox.comercio.es/principalinvox.aspx>

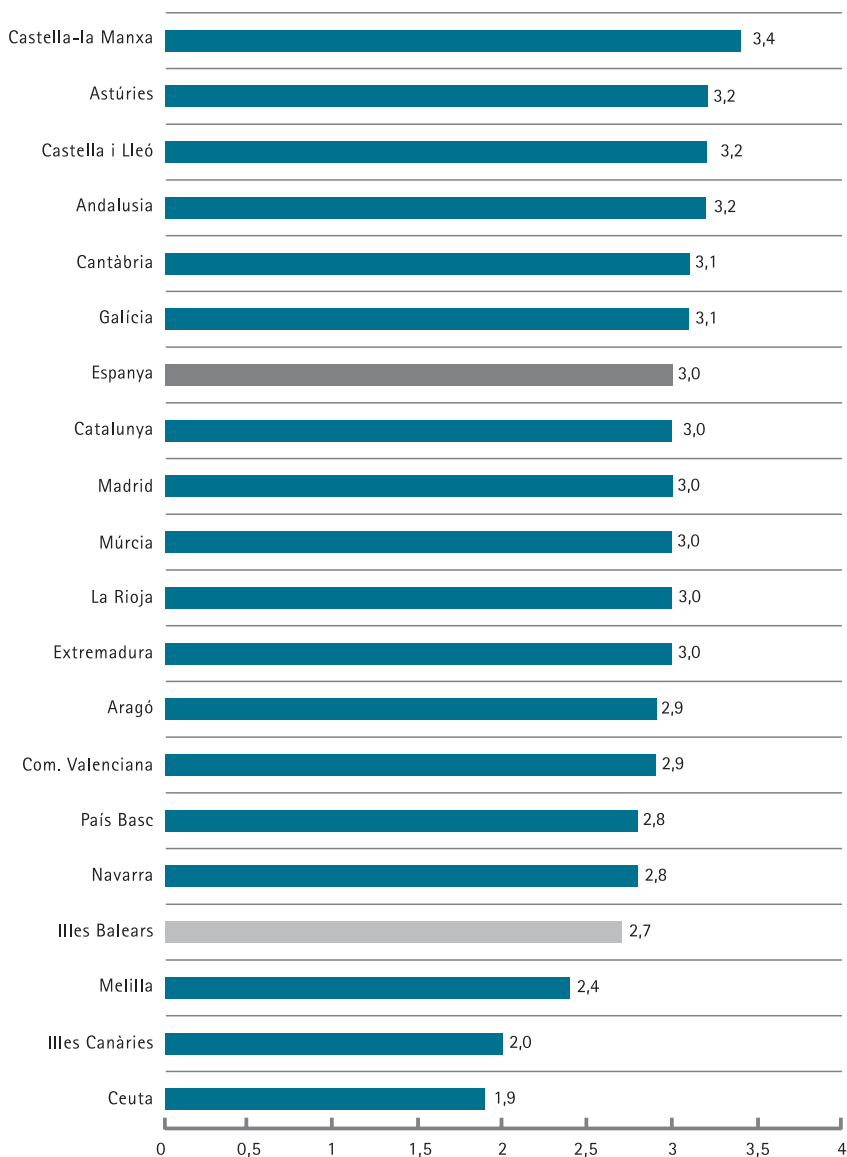
Per rúbriques, els creixements positius d'inflació a les Balears, per a l'any 2010, s'han produït amb més intensitat a les begudes alcohòliques i el tabac (+14,2 punts), transport (+8,6%), habitatge (+4,7%), altres béns i serveis i parament (+2,9%) i ensenyament (+2,1%). (Vegeu el quadre I-18).

Pel que fa a la inflació subjacent, una vegada descomptats els efectes inflacionistes dels aliments no elaborats i de l'energia, les Balears la tenen d'acord amb la de l'Es-

tat (0,6%). La més baixa és la de les Canàries (-0,3%) i la més alta és la de Melilla (1,2%). (Vegeu l'addenda al quadre I-18).

La variació dels índexs de preus implícits en el PIB a preus bàsics (deflector del PIB) al llarg del trienni 2008-2010 mostra unes taxes de decreixement de la inflació més accentuades a les Balears que a Espanya. Els valors per al 2010 són del -1,6% per a les Balears i del -1,3% per a tot Espanya. (Vegeu el gràfic I-8).

Gràfic I-7
IPC per comunitats autònomes. Taxes de variació anual (2010)

Font: INE, *Índice de Precios de Consumo (IPC)*. Base 2006, Desembre 2010 i elaboració pròpia.

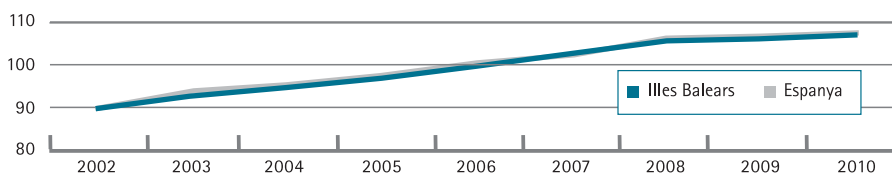
QUADRE I-18. ÍNDEX DE PREUS DE CONSUM A ESPANYA. BASE 2006 (DESEMBRE 2010)

	Índex	% Var. en un any I. Balears	% Var. en un any Espanya	Diferència (Balears - Espanya)
Aliments i begudes no alcohòliques	107,2	0,2	0,7	-0,5
Begudes alcohòliques i tabac	140,7	14,2	15,2	-1,0
Vestit i calçat	107,9	0,5	0,6	-0,1
Habitatge	117,6	4,7	5,7	-1,0
Parament	108,7	0,9	1,0	-0,1
Medicina	95,0	-1,9	-1,2	-0,7
Transport	112,7	8,6	9,2	-0,6
Comunicacions	99,7	-0,7	-0,7	0,0
Oci i cultura	97,5	-0,4	-1,1	0,7
Ensenyament	111,5	2,1	2,3	-0,2
Hotels, cafès i restaurants	110,5	0,0	1,7	-1,7
Altres béns i serveis	112,1	2,9	2,8	0,1
Índex General	110,0	2,7	3,0	-0,3

Font: INE, Índice de Precios de Consumo (IPC). Base 2006. Desembre 2010, i elaboració pròpia.

ADDENDA

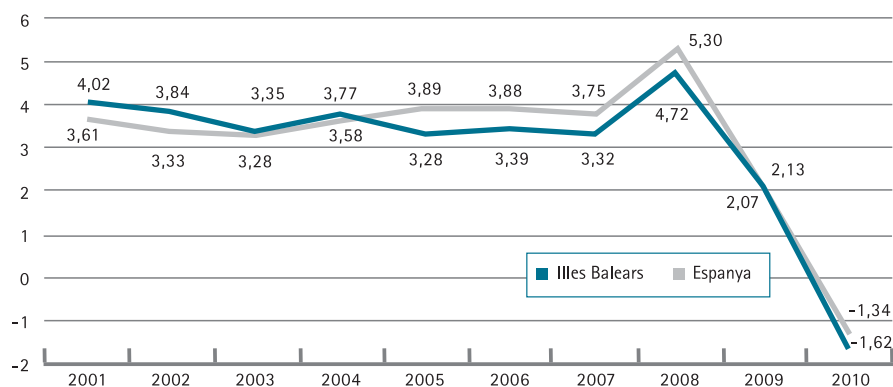
**IPC per comunitats autònomes sense aliments no elaborats
ni productes energètics (2002-2010)**

Font: INE, Índice de Precios de Consumo (IPC). Base 2006. Desembre 2010, i elaboració pròpia

Gràfic I-8

Índex de preus implícits en el PIB a preus bàsics. Base 2009. (2001-2010)

Font: FUNCAS, Cuadernos de Información Económica, núm 214, gener-febrer, 2011.

4.6.

L'EVOLUCIÓ DE LA RENDA REAL PER CÀPITA I ELS SEUS DETERMINANTS

En aquest apartat hi desglossam, d'acord amb la nota metodològica dels anys anteriors, l'anàlisi de l'evolució de la renda regional des del punt de vista de l'evolució de la renda real per càpita i dels seus determinants, que són la productivitat i els factors demogràfics.

4.6.1. L'EVOLUCIÓ DE LA RENDA REAL PER CÀPITA

Les Illes Balears ocupen la desena plaça en PIB per càpita dins el conjunt de les comunitats autònomes, amb un índex (97,29) respecte al nivell 100 d'Espanya. Per tercera vegada, hi ha un PIB per càpita a les Balears per sota del d'Espanya. Cal observar que en comparació amb l'any 2000 hem perdut 18,1 punts, ja que la renda real per càpita regional de les Balears ha crescut per sota de la mitjana espanyola, fet que es pot explicar, inicialment, perquè la renda regional ha crescut menys que la mitjana espanyola (vegeu l'apartat 4.2.2.), mentre que la població experimenta un dels creixements regionals més importants per comunitats autònomes. (Vegeu el quadre I-19 i l'apartat 1 del capítol III).

Si es té en compte el concepte de renda familiar bruta disponible per càpita corregida pel poder de compra, les Illes Balears se situen en desena posició dins el conjunt de comunitats autònomes, amb un índex respecte d'Espanya (100) de 97,03. En re-

lació amb l'any 2000, les Balears perden cinc posicions. (Vegeu el quadre I-20)

El canvi de posicions de les comunitats autònomes en renda per càpita és per l'evolució dels factors determinants: la productivitat i els factors demogràfics³³.

4.6.2. L'EVOLUCIÓ DELS FACTORS DETERMINANTS DE L'EVOLUCIÓ DE LA RENDRA REAL PER CÀPITA: LA PRODUCTIVITAT I ELS FACTORS DEMOGRÀFICS³⁴

Es pot observar que el creixement de la renda real per càpita es pot explicar pel comportament de dues variables: la productivitat, que fa referència a la renda o el PIB generat per l'assalariat i que recull el component del progrés tècnic, i la taxa d'ocupació regional, que fa referència a la dinàmica demogràfica i laboral i de la qual es poden extreure les tres variables explicatives. En primer lloc, la relació entre els ocupats i els actius; en segon lloc, la taxa d'activitat (mesurada per la relació entre els actius i la població potencialment activa o població en edat de treballar) i, finalment, el factor demogràfic, mesurat per la relació entre la població potencialment activa o població en edat de treballar i la població resident. (Vegeu el quadre I-21 i el gràfic I-9).

³³ Per fer una reflexió de les tendències a més llarg termini, vegeu: Guillem López Casanovas i Joan Rosselló Villalonga, «Evolución económica de Baleares: una perspectiva de treinta años», a *Islas Baleares. Serie de Estudios Regionales* 2003, BBVA, Madrid. Carles Manera, "L'eixam i les abelles. Per un nou model de creixement a les Illes Balears". Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 2009. Carles Manera, "La recta raó. Economia, història econòmica i sostenibilitat a les Illes Balears". Ed. Moll. 2010. Miquel Alenyà i Ferran Navinés, "L'economia balear: 1970-2010". Institut Balear d'Economia. Govern de les Illes Balears, 2010.

³⁴ Per elaborar aquest apartat, ens hem remès a la nota metodològica i a l'anàlisi feta a la *Memòria del CES 2006*, pàg. 99-106.

QUADRE I-19. RÀNKING DE LES AUTONOMIES ESPANYOLES (2000 I 2010).
ÍNDEX PER HABITANT (MITJANA ESPANYOLA=100)

Comunitats	PIB		Renda regional bruta		Demanda interior	
	2000	2010	2000	2010	2000	2010
Andalusia	73,09	74,26	74,22	74,85	82,36	80,97
Aragó	109,54	108,68	106,67	106,44	109,71	109,85
Astúries	86,15	93,82	84,67	92,53	94,87	101,43
Cantàbria	96,72	102,77	95,02	101,32	96,19	101,78
Castella i Lleó	92,02	98,94	91,70	98,11	101,09	111,04
Castella-la Manxa	79,57	73,18	79,85	74,00	93,77	86,15
Catalunya	122,60	117,57	121,61	116,51	110,06	108,93
Ceuta	87,28	104,94	83,56	100,14	108,43	123,68
Comunitat Valenciana	92,77	87,88	95,17	89,21	90,04	85,53
Extremadura	65,25	72,70	64,97	72,65	77,90	87,54
Galícia	79,17	87,09	78,46	86,57	87,77	96,80
Illes Balears	115,36	97,29	121,38	101,87	108,42	91,93
Illes Canàries	86,68	82,03	93,15	87,04	97,53	92,14
La Rioja	114,49	109,58	116,48	111,13	111,14	108,61
Madrid	136,83	135,89	134,33	134,81	126,09	123,64
Melilla	87,23	91,36	84,11	87,44	114,71	120,02
Múrcia	83,43	78,71	84,17	79,59	87,92	83,30
Navarra	127,30	128,55	128,29	129,07	111,16	114,97
País Basc	127,78	138,70	123,77	135,56	115,11	125,76
Espanya	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Font: FUNCAS, Cuadernos de Información Económica, núm.214, gener-febrer del 2011.

QUADRE I-20. RÀNKING DE LES COMUNITATS AUTÒNOMES (2000 I 2010).
ÍNDEX PER HABITANT (MITJANA ESPANYOLA=100)

Comunitats	Renda regional bruta en poder de compra	
	2000	2010
Andalusia	75,78	78,24
Aragó	109,65	111,43
Astúries	84,89	93,85
Cantàbria	95,52	103,65
Castella i Lleó	95,38	105,33
Castella-la Manxa	86,88	84,06
Catalunya	117,95	107,57
Ceuta	88,73	94,99
Comunitat Valenciana	94,62	88,83
Extremadura	71,20	84,40
Galícia	81,88	89,92

continua

QUADRE I-20. RÀNKING DE LES COMUNITATS AUTÒNOMES (2000 I 2010).
ÍNDEX PER HABITANT (MITJANA ESPANYOLA=100)

Comunitats	2000	2010
Illes Balears	117,38	97,03
Illes Canàries	95,37	101,27
La Rioja	112,87	102,60
Madrid	131,58	129,39
Melilla	87,47	86,68
Múrcia	85,40	80,66
Navarra	124,45	125,95
País Basc	117,82	127,66
Espanya	100,00	100,00

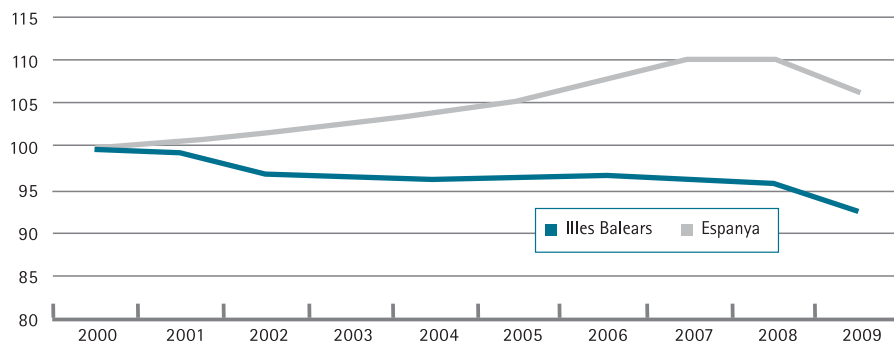
Font: FUNCAS, *Cuadernos de Información Económica*, núm.214, gener-febrer del 2011.

QUADRE I-21. TAXA DE CREIXEMENT ANUAL DEL VAB PER CÀPITA I DELS SEUS COMPONENTS A LES ILLES BALEARS I ESPANYA (2000-2009)

	Balears		Espanya		Diferència taxes anuals acumulatives 2009/2000
	2009	Taxa anual acumulativa 2009/2000	2009	Taxa anual acumulativa 2009/2000	
Renda per càpita real	15.234,24	-0,87	16.621,14	0,67	-1,54
Productivitat del treball	34.356,32	-0,74	40.543,69	0,29	-1,03
Taxa d'ocupació	0,8198	-1,49	0,8199	-0,82	-0,67
Taxa d'activitat	0,7730	1,19	0,7346	1,11	0,08
Factor demogràfic	0,6997	0,18	0,6806	0,10	0,08

Font: FUNCAS, *Balance económico Regional (autonomías y provincias) años 2000 a 2009*, i elaboració pròpia.

Gràfic I-9
Renda per càpita real de les Illes Balears i Espanya (2000-2009)
(Any 2000 base 100)

Font: FUNCAS, *Balance económico Regional (autonomías y provincias) años 2000 a 2009*, i elaboració pròpia.

QUADRE I-22. PRODUCTE INTERIOR BRUT A PREUS BÀSICS PER OCUPAT

PIB per ocupat, mitjana Espanya = 100
Any 2009

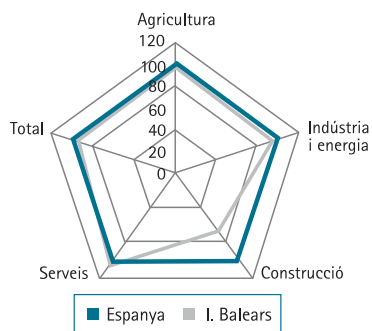
Comunitats	Agricultura	Indústria i energia	Construcció	Serveis	Total
Andalusia	106,63	93,1	98,7	93,4	92,8
Aragó	88,12	100,0	100,7	97,5	98,4
Astúries	85,22	113,7	121,7	96,3	101,5
Cantàbria	83,68	105,9	94,7	98,9	98,5
Castella i Lleó	113,65	104,5	100,5	100,6	101,3
Castella-la Manxa	105,97	82,2	93,6	90,6	90,0
Catalunya	92,62	130,8	102,5	102,4	103,5
Ceuta	26,86	247,7	75,8	103,0	102,2
Comunitat Valenciana	105,63	81,4	95,1	96,8	94,8
Extremadura	108,59	87,2	93,3	87,6	87,8
Galícia	82,91	92,5	99,2	91,6	91,8
Illes Balears	97,19	94,5	66,5	102,1	95,7
Illes Canàries	91,55	93,2	91,7	101,3	98,1
La Rioja	126,94	95,8	91,1	106,9	104,8
Madrid	57,23	121,0	108,1	107,3	108,8
Melilla	65,42	98,2	64,3	96,5	91,2
Múrcia	90,90	83,6	84,8	95,1	91,2
Navarra	95,55	105,6	108,5	101,8	105,4
País Basc	105,88	118,5	124,7	109,7	115,7
Espanya	100,00	100,0	100,0	100,0	100,0

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE (comptabilitat regional d'Espanya. Base 2000)

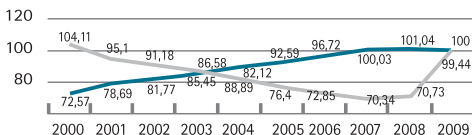
ADDENDA

Variació de la productivitat a Espanya – Illes Balears (2000–2009)

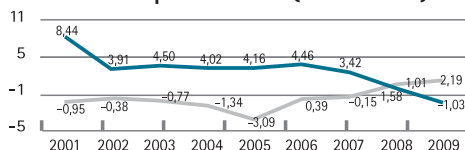
Productivitat Espanya–Illes Balears, 2008

Evolució productivitat (2000–2009) (Nivells)

Evolució productivitat (2001–2009)

Com es pot observar, la productivitat al llarg del període 2000-2009 creix un punt per sota de l'espanyola i els factors demogràfics ho fan 0,5 punts per sota. La suma dels dos factors explica que la renda per càpita real hagi caigut a les Balears respecte a Espanya fins a una taxa anual acumulativa de -1,5 punts diferencials al llarg d'aquests deu anys.

En relació amb el comportament de la productivitat, es presenta a continuació l'actualització de 2009 de les dades de la comptabilitat regional d'Espanya (CRE, base 2000) de l'INE. (Vegeu el quadre I-22 i addenda).

Com es pot veure en les dades anteriors i per a l'any 2009, la productivitat aparent del treball del conjunt de l'economia de les Illes Balears està per sota de la mitjana nacional (95,7, la vuitena comunitat autònoma). Només hi ha per sobre de la productivitat espanyola la del sector serveis (102,1, la sisena d'Espanya). En canvi, són inferiors la productivitat del sector primari (97,19, la desena d'Espanya), la del sector de la indústria i l'energia (94,5, la dotzena d'Espanya) i la del sector de la construcció (66,5, la segona més baixa de l'Estat després de Melilla). (Vegeu l'addenda del quadre I-22).

Com s'afirma a l'estudi sobre el sector de la construcció del CES: "La millora de la productivitat del sector de la construcció és, per tant, on hi ha una de les fonts potencials d'ajust estructural sectorial més important a les Illes Balears per millorar els registres de l'evolució de la productivitat regional"³⁵.

Atesos els comportaments regionals observats, el PIB per ocupat de les diferents comunitats autònomes l'any 2009 es va situar en una forquilla els valors màxims de la qual varen correspondre al País Basc i Madrid, amb índexs (Espanya=100) de 115,7 i 108,8, respectivament, i els valors més baixos a Extremadura (87,8) i Castella-La Manxa (90). La diferència entre els índexs de les regions millor i pitjor situades ha disminuït des dels 33,6 punts del 2000 fins als 28 punts del 2009, i continua essent, en tot cas, inferior a la que hi ha quan es considera el PIB per càpita.

L'evolució de la productivitat relativa de les Illes Balears en relació amb l'Estat es pot consultar a l'addenda del quadre I-22, en què es pot observar que els nivells de productivitat de les Illes Balears han estat superiors als d'Espanya fins a l'any 2003. També es pot observar que el creixement anual de la productivitat per al període 2000-2009 ha estat sempre inferior a les Illes Balears, excepte per a l'any 2009, en què per primera vegada es registra un diferencial positiu de 3,2 punts.

4.7.

L'ESTALVI, LA INVERSIÓ I LA CAPACITAT DE FINANÇAMENT

Una característica que presenten les comunitats autònomes amb una renda per càpita superior a la mitjana espanyola és el fet que tinguin un baix nivell relatiu de consum privat i públic respecte de la renda que generen, la qual cosa els facilita disposar d'uns nivells elevats d'estalvi regional, que en el cas de les Balears per a l'any

³⁵ El sector de la construcció a les Illes Balears. CES, Palma, 2008, pàg. 194.

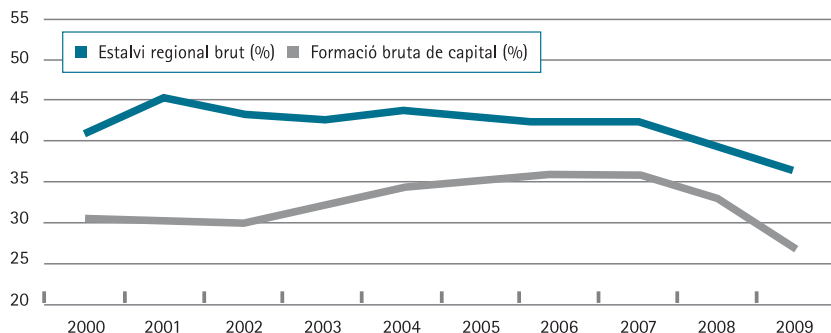
QUADRE I-23. BALANÇ ECONÒMIC PER SECTORS INSTITUCIONALS PRIVATS I PÚBLICS A LES ILLES BALEARS (2002-2009)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	(milions d'euros corrents)							
1. Renda disponible a preus de mercat	20.247,40	21.263,10	22.487,30	23.934,80	25.687,80	27.193,00	27.926,90	26.958,50
1.1 Consum regional	13.275,70	14.060,70	14.730,90	15.918,60	17.301,00	18.207,20	19.091,90	18.802,20
1.1.1 Consum privat	10.929,90	11.525,80	11.765,20	12.911,60	14.892,60	15.474,00	15.849,10	15.393,60
1.1.2 Consum públic	2.345,80	2.534,90	2.965,70	3.007,00	2.408,40	2.733,20	3.242,80	3.408,60
1.2 Estalvi regional brut	6.971,70	7.202,40	7.756,40	8.016,20	8.386,80	8.985,80	8.835,00	8.156,30
1.2.1 Estalvi privat	3.697,50	3.642,30	4.078,10	3.609,80	2.796,80	3.207,00	5.009,50	7.497,60
1.2.2 Estalvi públic	3.274,20	3.560,10	3.678,30	4.406,40	5.590,00	5.778,80	3.825,50	658,70
2 Formació bruta de capital	4.873,80	5.438,20	6.099,50	6.616,00	7.148,60	7.645,10	7.435,10	6.071,20
2.1 Inversió privada	4.383,70	4.907,60	5.562,30	6.021,10	6.481,50	6.932,80	6.674,70	5.238,50
2.2 Inversió pública	490,10	530,60	537,20	594,90	667,10	712,30	760,40	832,70
3. Capacitat (+) / necessitat de finançament (-)	2.097,90	1.764,20	1.656,90	1.400,20	1.238,20	1.340,70	1.399,90	2.085,10
3.1 Sector privat	-686,20	-1.265,30	-1.484,20	-2.411,30	-3.684,70	-3.725,80	-1.665,20	2.259,10
3.2 Sector públic	2.784,10	3.029,50	3.141,10	3.811,50	4.922,90	5.066,50	3.065,10	-174,00
Pro Memòria:								
4. PIB a preus bàsics	16.130,20	16.903,80	17.815,50	18.842,80	20.028,00	21.316,60	22.643,30	22.489,00
Capacitat de finançament del sector públic a les Balears en % PIB	17,26	17,92	17,63	20,23	24,58	23,77	13,54	-0,77
Capacitat de finançament del sector públic a Madrid en % PIB	12,75	13,08	13,29	11,09	13,86	15,10	8,95	-2,58
Capacitat de finançament del sector públic a Catalunya en % PIB	7,96	8,34	8,69	10,48	11,78	11,89	6,06	-3,88
Capacitat de finançament del sector públic al País Basc en % PIB	2,20	2,15	1,93	3,04	4,50	5,35	0,17	-5,47
Capacitat de finançament del sector públic a la C. Valenciana en % PIB	4,41	4,43	4,74	6,02	7,52	7,38	1,74	-5,60
Capacitat de finançament del sector públic a La Rioja en % PIB	0,17	0,32	0,68	1,64	1,71	2,13	-2,53	-6,78
Capacitat de finançament del sector públic a Navarra en % PIB	0,32	0,27	2,04	1,59	2,46	2,42	-6,08	-10,39

Font: FUNCAS. Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000 a 2009, i elaboració pròpia.

continua addenda

ADDENDA

Estalvi, inversió i capacitat de finançament de Balears (2000–2009)

Font: elaboració pròpia

2009 se situen en 8.156 milions d'euros, el 92% dels quals procedeixen del sector privat i el 8%, del sector públic. (Vegeu el quadre I-23 i addenda).

Aquestes dades demostren que les Balears estalvien el 31,8 del PIB regional, que és la quota més elevada en el conjunt de comunitats autònomes. A continuació hi ha Madrid, amb el 28,2%. (Vegeu el quadre I-24).

També es pot destacar que el fet que determina la inversió regional no són les taxes regionals d'estalvi, ja que la major part de les comunitats autònomes que superen el 25% de quota regional d'estalvi respecte del PIB inverteixen per sota dels nivells d'estalvi generats, de manera que es produeix un sobrant d'estalvi que no és canalitzat cap a la inversió regional, sinó cap al transvasament de recursos financers a l'exterior en forma de capacitats de finançament.

Així doncs, les regions riques no són ob-

jecte d'un sobre esforç inversor per part de l'Estat. D'aquesta manera, la mitjana inversora de les set comunitats autònomes que més estalvien és del 20,3%, mentre que aquesta mitjana inversora per a la resta de comunitats, que estalvien menys del 25%, és del 25,6%³⁶.

Per tant, és a les comunitats autònomes més riques i amb més capacitat d'estalvi on es generen les capacitats més elevades de finançament cap a la resta de comunitats, atès el menor esforç inversor relatiu. En el cas de les Balears, l'any 2009 es pot comprovar que la capacitat de finançament de 2.085,9 milions d'euros es atribuïble exclusivament al sector privat, amb 2.259,1 milions d'euros, ja que el sector públic està en una situació de necessitat de finançament per un valor de -174 milions d'euros.

Altrament, les dades aclareixen que les Illes Balears són la comunitat autònoma que, respecte del PIB, presenta el percentatge

³⁶ Aquest és una qüestió clau per explicar els processos de convergència real entre les comunitats riques i les comunitats menys desenvolupades.

QUADRE I-24. QUOTA DE L'ESTALVI REGIONAL EN PERCENTATGE DEL PIB I DE LA INVERSIÓ EN PERCENTATGE DE LA RENDA INTERIOR BRUTA (2009)

	Estalvi	Inversió
1. Illes Balears	31,78	22,50
2. Madrid	28,16	21,70
3. Comunitat Valenciana	25,28	22,50
4. Catalunya	24,83	20,10
5. País Basc	24,08	19,20
6. Navarra	23,88	14,70
7. La Rioja	22,21	21,50
Mitjana (1 a 7)	25,74	20,31
8. Cantàbria	17,88	20,70
9. Aragó	17,69	23,40
10. Illes Canàries	15,84	23,30
11. Murcia	15,23	21,70
12. Galícia	14,12	28,60
13. Castella-la Manxa	12,98	32,00
14. Astúries	11,99	24,40
15. Castella i Lleó	11,92	27,90
16. Andalusia	11,86	22,10
17. Extremadura	9,00	32,20
Mitjana (8 a 17)	13,85	25,63
Espanya	20,69	26,92

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000 a 2009*, i elaboració pròpia.

més baix de necessitat de finançament del sector públic en relació amb la resta de comunitats autònomes, que per a l'any 2009 és del -0,77%³⁷. S'ha d'observar també que la crisi fiscal ha afectat per primera vegada el conjunt de comunitats autònomes que des de l'any 2000 van registrant persistentment capacitats de finançament del sector públic, ja que, per a l'any 2009, totes presenten una necessitat de finançament.

³⁷ Vegeu l'apartat 4.4.5 «El comportament de la inversió pública i el finançament regional» de la *Memòria del CES 2004 sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears*, pàg. 75-80.

4.8.

LA DISTRIBUCIÓ FUNCIONAL DE LA RENDA

La distribució funcional de la renda a cost dels factors (treball i capital) mesura la part de la renda que s'assigna als salaris, com a contrapartida a la retribució del factor treball, i els excedents bruts d'explotació, com a contrapartida a la retribució del factor capital. A les Balears, la remuneració dels salaris representa el 51,6% de la renda regional, i els excedents bruts d'explotació, el 48,4% restant. (Vegeu el quadre I-25).

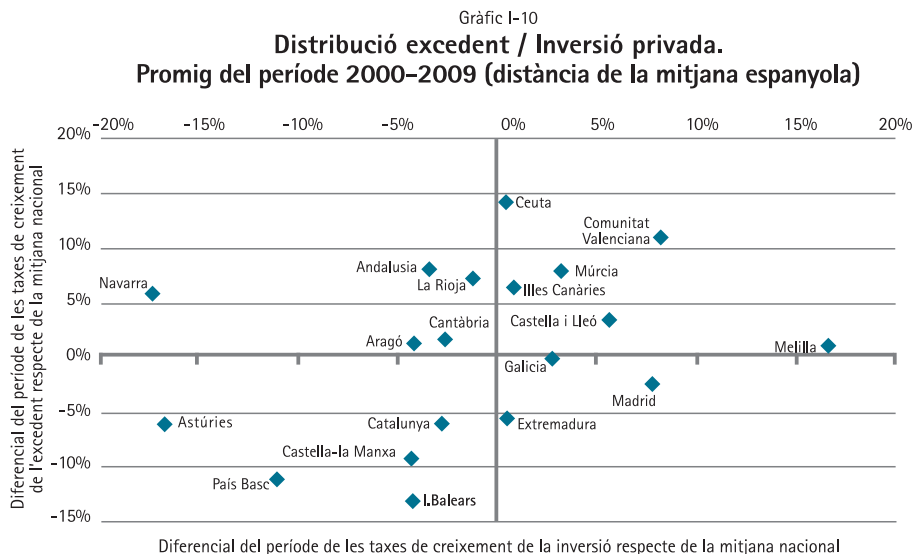
QUADRE I-25. VARIACIONS DE LES TAXES D'EXCEDENT

Conceptes	2008	2009	Var. absoluta 09/08
Taxa salarial	0,5368	0,5162	-0,0206
Taxa d'excedent	0,4632	0,4838	0,0206
Total	1	1	0

Variables explicatives de la variació de la taxa d'excedent

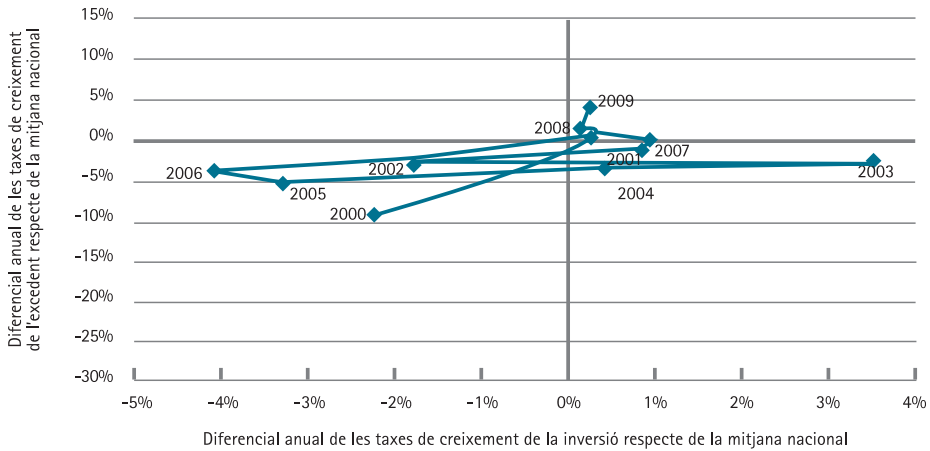
	1	2	3=2/1
Conceptes	2008	2009	Factor de creixement
1. Cost salarial per treballador (w)	28.819,00	30.012,00	1,041396301
2. Productivitat (n)	53.684	58.141	1,083022875
3. Factor de creixement (w/n)			0,961564456
4. Taxa salarial 2008			0,5368
5=(3)*(4). Taxa salarial 2009			0,5162
6=(5)-(4). Var. absoluta de la taxa salarial			-0,0206
7=(-6). Var. absoluta taxa d'excedent			0,0206

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000 a 2009*, i elaboració pròpia.

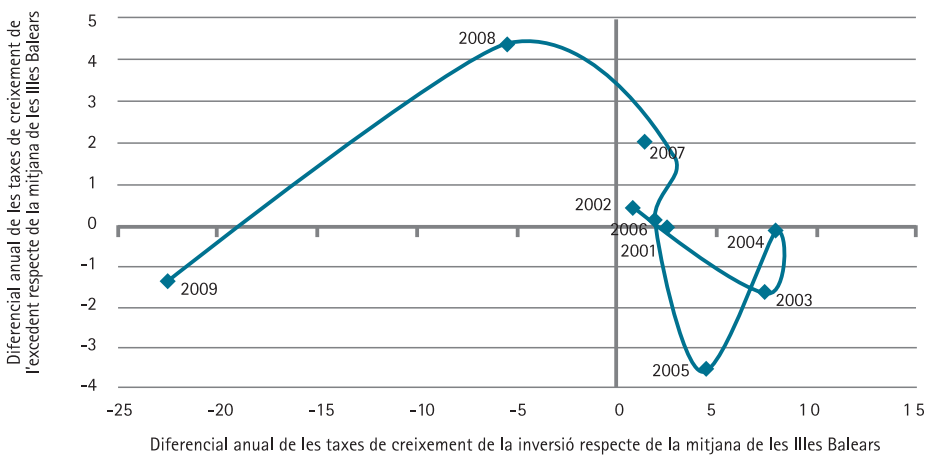

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000 a 2009*, i elaboració pròpia.

Gràfic I-11a
Comportament excedents / inversió. Illes Balears, 2000-2009
(diferències amb la mitjana espanyola)

Gràfic I-11b
Comportament excedents / inversió. Illes Balears, 2001-2009
(diferències amb la mitjana regional)

Fuente: FUNCAS, *Balance Económico Regional (Autonomías y Provincias) años 2000 a 2009* i elaboració pròpia

D'acord amb el quadre esmentat, es pot observar que l'any 2009 la taxa d'excedent a les Illes Balears va augmentar dos punts percentuals en detriment de les rendes salarials. La causa que explica aquest fet rau en la circumstància que el creixement monetari de la productivitat del treball va ser de 4,2 punts superior al creixement monetari dels costos salarials per treballador, per la qual cosa es va donar una caiguda (o millora) dels costos laborals unitaris en termes monetaris (CLU) del (-3,9%)³⁸.

El comportament dels excedents bruts d'exploració i la relació que tenen amb la inversió privada s'analitzen a continuació amb el mateix criteri metodològic de les memòries del CES dels anys anteriors³⁹.

La situació de les Balears en el tercer quadrant del gràfic I-10, indica una posició en què es produeixen diferències negatives de creixement a les Illes respecte de la mitjana nacional pel que fa a la inversió i als excedents, fet que explica el menor creixement acumulat de la nostra comunitat en relació amb la resta de comunitats autònomes al llarg del període 2000-2009. (Vegeu el gràfic I-10 i l'apartat 4.3, Anàlisi regional per comunitats autònomes).

A continuació, s'ha representat l'evolució de les Illes Balears des de l'any 2000 fins al 2009 en el seguiment de les diferències de creixement que presenten els excedents bruts i les taxes d'inversió en relació amb la mitjana de l'Estat. (Vegeu els gràfics I-11a i I-11b).

Segons aquesta anàlisi, es produeix una major taxa de creixement relatiu de les inversions respecte de la mitjana de l'Estat al llarg dels anys 2001, 2003, 2004, 2007, 2008 i 2009. Quant als anys 2001, 2008 i 2009, aquesta major inversió relativa es dona conjuntament amb un superior creixement relatiu dels excedents⁴⁰.

³⁸ Aquesta anàlisi d'acord amb les dades de FUNCAS és coherent amb el de la Comptabilitat Regional de l'INE, que registra una millora dels excedents empresarials per l'any 2009 de 0,7 punts en detriment de les rendes salarials. En termes de la Comptabilitat Regional, aquesta disminució de la participació de les rendes salarials en la renda regional s'explica per una caiguda de l'ocupació assalariada del (-5,8%) i un creixement del salari per treballador (o salari unitari) del 4,3%, que no compensa la caiguda de l'ocupació.

³⁹ S'ha d'observar que l'Informe *European Economic Forecast, spring 2011*, pàg. 25, de la CE, lliga la recuperació de la inversió a la millora de les condicions de demanda, del grau d'utilització dels equips productius i a la millora dels beneficis empresarials.

⁴⁰ La resta d'anys s'ha fet amb una major apel·lació relativa a l'endeutament privat. S'ha d'observar que la mitjana de l'estalvi privat sobre la inversió privada dels anys 2003, 2004 i 2007 va ser del 64,6%, mentre que per al trienni 2001, 2008 i 2009 és del 104,3% (vegeu el quadre I-23). Per sota de 100, aquest percentatge denota increment de l'endeutament privat per finançar la inversió i per sobre indica una disminució d'acord amb l'autofinançament. Al gràfic I-11b es mostra, a més a més, que en el cas només de Balears aquesta correlació entre excedents i inversió es dona pel que fa als anys 2002, 2006 i 2007.

5

SECTOR PRIMARI

RESUM

Segons les dades de les conselleries d'Agricultura i Pesca i de Medi Ambient, el sector primari ha gaudit el 2010 d'una producció final del valor afegit brut a cost de factors de 159,33 milions d'euros (euros corrents 2010), dels quals el 84,92% correspon al subsector agroramader, un 10,81% al subsector pesquer i la resta, el 4,26%, al subsector forestal. Aquesta magnitud representa un increment en euros corrents de l'ordre del 4,12% respecte al 2009. La situació del sector primari es pot resumir en els trets següents:

- Es registra una disminució de l'1,56% dels treballadors del sector primari afiliats a la Seguretat Social, descens que bàsicament es concentra en els afiliats al règim d'autònoms i especial de la mar. Es constata, per l'altra part, un increment dels treballadors afiliats al règim especial agrari i general de la Seguretat Social, especialment en aquest darrer en silvicultura, explotació forestal i activitats de serveis i pesca i aquicultura, que hi estan relacionats.
- Es produeix un increment de la producció total agrària respecte de l'any anterior, disminueixen les despeses fora del sector i minven les subvencions, així com un augment lleuger del 0,2% respecte al de les superfícies de producció. Pel que fa a la producció ramadera, disminueixen els valors de la producció de carn i d'altres productes ramaders, la qual cosa suposa un retrocés de l'1% respecte l'any anterior.
- El sector forestal presenta una lleugera variació. Destaca l'augment del valor de la producció de fusta i llenya així com el de la producció de caceres, que incrementen la seva superfície.
- El subsector pesquer experimenta una disminució del valor afegit brut a cost dels factors de l'ordre del 2%. Per altra banda, s'ha produït un gran increment de l'aquicultura marina.
- Entre les tasques que duu a terme la Conselleria d'Agricultura i Pesca, el 2010 cal destacar el canvi d'orientació de la promoció de la producció local. La divulgació de les activitats beneficioses que representa la producció pròpia per al medi ambient, la salut, la societat i el turisme ha estat un dels eixos principals de les polítiques dutes a terme. Aquestes activitats beneficioses, anomenades externalitats positives, són el motiu pel qual la Conselleria ha impulsat de forma decidida una nova marca, Producte Local, que garanteix l'origen de les produccions agrícoles i pesqueres de les Illes Balears.
- Per altra banda, des de la Conselleria es continua amb la promoció de productes de les Illes Balears, les campanyes de proveïment de llavors i fitosanitaris, els cursos de formació per a agricultors, la gestió i protecció dels recursos marins (repoblacions, esculls artificials, vedes...), les campanyes ramaderes d'eradicació de malalties, la vigilància de les reserves marines i les noves aplicacions informàtiques en la gestió de la comptabilitat vitivinícola i oleícola.

5.1.

INTRODUCCIÓ

Aquest apartat dedicat al sector primari pretén, primerament, analitzar-ne el marc estructural general, per passar, posteriorment, a una anàlisi de la situació dels diferents subsectors en què s'articula: l'agrari, el ramader, el forestal i el pesquer. Per tant, l'objectiu és presentar una primera aproximació que farà referència a les dades principals del sector considerat en conjunt, als recursos humans que hi treballen i a altres trets que permetin una aproximació i avaluació del sector senzilla.

Les dades bàsiques usades per a aquesta anàlisi es basen en un ampli ventall d'informacions estadístiques que majoritàriament han estat facilitades per la Unitat d'Estadística de la Conselleria d'Agricultura i Pesca del Govern de les Illes Balears, dades que són completades parcialment amb altres provinents de l'Institut Balear d'Estadística (IBESTAT), el Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB), de la Conselleria de Turisme del Govern de les Illes Balears, de la Conselleria de Medi Ambient del Govern de les Illes Balears, del Ministeri del Medi Ambient i Medi Rural i Marí (MARM), de l'Institut Nacional d'Estadística (INE) i de la Secretaria d'Estat de la Seguretat Social del Ministeri de Treball i Immigració (MTIN).

Segons les dades de la Secció d'Estadística de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, rela-

tives a les produccions agràries i pesqueres, i de la Conselleria de Medi Ambient (producció forestal) relatives a l'any 2010, el sector primari ha gaudit d'un valor afegit brut (VAB) a cost de factors de 159,54 milions d'euros (euros corrents 2010). La major part correspon al sector agrari (agricultura més ramaderia) que, amb el 84,92% del total, ha arribat als 135,31 milions d'euros, mentre que el valor afegit brut registrat en els sectors pesquer i forestal sols representa el 10,82 % i el 4,26 %, respectivament. [\(Vegeu el quadre I-26 i gràfic AI-5\).](#)

Quant al pressupost de la Conselleria d'Agricultura i Pesca per a l'any 2010, ha estat de 60,93 milions d'euros, que representen un descens important de l'11,68 % respecte a l'any anterior, amb canvis referents a la reducció de quasi totes les partides, llevat de la d'ordenació del sector pesquer i direcció i serveis generals d'Agricultura i Pesca. Destaca el pes del pressupost dedicat al foment del sector agrari, al qual es dedica el 72,80% de la quantia total del pressupost de la Conselleria, seguit per les partides dedicades a infraestructures agràries de les zones rurals, que representen el 13,80%, amb concentració de les dues partides de les despeses del departament [\(Vegeu el quadre AI-17\).](#)

5.2.

ELS RECURSOS HUMANS EN EL SECTOR PRIMARI

L'ocupació en el sector agrari de les Illes al llarg de 2010 ha estat, segons les dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA), d'una mitjana de 4.950 persones, xifra que representa l'1,05 % del total de la població activa ocupada de les Illes Balears, mentre que l'atur presenta unes xifres mitjanes de 1.000 aturats. Globalment, es registra una variació negativa a tots els trimestres respecte a la població ocupada, i de manera semblant es detecta un increment de l'índex mitjà dels aturats llevat del tercer trimestre del 2010, en què el nombre d'aturats disminueix. [\(Vegeu el quadre AI-18\).](#)

D'altra banda, les xifres d'afiliació dels treballadors del sector primari en els distints règims de la Seguretat Social referents al 2010 registren 8.335 persones. Aquesta xifra, comparada amb la de l'any 2009, comporta una caiguda de 132 afiliats en el sector primari, cosa que suposa una variació negativa de l'1,56 %, fet que s'ha de relacionar amb la davallada de 175 afiliats en el règim d'autònoms de la Seguretat Social i especial de la mar, que

QUADRE I-26. MACROMAGNITUDS ECONÒMIQUES DE LES ACTIVITATS PRIMÀRIES DE LES ILLES BALEARS (2010)

Subsector	VAB a cost dels factors (euros corrents)
Agrari	135.310.679
Forestal*	6.786.178
Pesquer	17.237.421
Total	159.334.278

Font: Unitat d'Estadística.Conselleria d'Agricultura i Pesca

(*) Conselleria de Medi Ambient.Dades de producció forestal total

disminueix en 98 afiliats. Només s'incrementa lleugerament el nombre d'afiliats en el règim especial agrari, amb 101, i en el general de la Seguretat Social, amb 40 noves altes. De la seva banda, el subsector de la pesca es manté estable en el règim general mentre baixen les afiliacions en el règim especial de la mar. La pèrdua més alta es registra entre els treballadors afiliats al règim d'autònoms, amb una reducció de 176 afiliats, que s'ha de relacionar amb la jubilació de pagesos que van arribant a les edats superiors i amb

el tancament de diverses explotacions a causa de la crisi econòmica. (Vegeu el quadre I-27).

Cal assenyalar que el 2010 una mitjana de 181 dels afiliats al règim general de la Seguretat Social són de nacionalitat estrangera, xifra que representa el 20,6% del total, lleugerament superior a la del 2009, cosa que indica una certa recuperació del paper dels immigrants estrangers en les tasques laborals en el sector agrari i pesquer. (Vegeu quadre AI-19).

QUADRE I-27. AFILIACIÓ DELS TREBALLADORS DEL SECTOR PRIMARI ALS DIFERENTS RÈGIMS LABORALS DE LA SEGURETAT SOCIAL (2009-2010)

	Variació 2010-2009			
	2009	2010	Absoluta	Relativa (%)
Treballadors afiliats al règim general de la Seguretat Social				
Agricultura, ramaderia, caça i activitats dels serveis que hi estan relacionats	376	369	-7	-1,93
Silvicultura, explotació forestal i activitats dels serveis que hi estan relacionats	400	441	41	10,21
Pesca, aqüicultura	64	70	6	9,38
Total	840	880	40	4,71
Treballadors afiliats al règim general d'autònoms de la Seguretat Social				
Agricultura, ramaderia, caça i activitats dels serveis que hi estan relacionats	2.880	2.707	-173	-6,00
Silvicultura, explotació forestal i activitats dels serveis que hi estan relacionats	21	21	0	-1,59
Pesca, aqüicultura	7	5	-2	-25,00
Total	2.908	2.733	-175	-6,01
Treballadors afiliats al règim especial agrari				
Total de treballadors	2.649	2.750	101	3,82
Treballadors afiliats al règim especial de la mar				
Total de treballadors	2.070	1.972	-98	-4,75
Treballadors afiliats al règim del sector primari				
Total de treballadors	8.467	8.335	-132	-1,56

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social. Elaboració: Observatori del Treball.

5.3.

EL SUBSECTOR AGRARI

Tradicionalment la importància agrària d'una regió i el seu potencial apareixien definits per la contribució de l'agricultura i la ramaderia al valor afegit brut del sector primari. Això no obstant, actualment s'han de tenir en compte també altres factors per valorar encertadament la influència del sector en la societat atès que la seva importància sobrepassa l'estricta contribució econòmica resultant de la seva activitat productiva. L'activitat agrària gestiona una part molt important del paisatge i de la biodiversitat de les Illes Balears i, per tant, la seva importància en el terreny ecològic i turístic és elevada. A més, una producció agrària pròpia garanteix el manteniment de les varietats autòctones i la seguretat alimentària, i té un component patrimonial important com a valedor dels costums i les tradicions pròpies. Aquestes particularitats fan d'aquest sector un cas especial en què la mesura del seu pes no és suficient per determinar-ne la importància.

En els apartats següents, analitzam els trets generals del subsector agrari, per aprofundir posteriorment en les característiques més significatives del comportament de l'agricultura i la ramaderia al llarg del 2010.

5.3.1. ELS TRET GENERALS

El sector agroramader de les Illes Balears, que inclou les activitats lligades a l'agricultura i la ramaderia, registra globalment el 2010 una producció final agrària de 213,73 milions d'euros corrents. Així ma-

teix, el valor afegit brut (VAB) a cost dels factors arriba a la quantia de 135,31 milions d'euros. Per la seva part, la renda agrària se situa en 122,52 milions d'euros, xifra que representa un índex positiu del 4,9% en relació amb l'any anterior. En aquest resultat, hi han influït la disminució de les despeses de fora del sector, l'augment de la producció agrària total, a pesar la disminució de les subvencions, i l'increment dels impostos lligats a la producció. (Vegeu el quadre I-28).

En referència a la maquinària agrària inscrita a les Illes Balears al llarg del 2010, s'observa una certa relantització del procés de millora tècnica iniciat al llarg dels darrers decennis, en què també han incidit els efectes de la crisi econòmica. Aquest fet es constata amb una disminució de l'increment de 352 unitats respecte del 2009, xifra inferior a increments d'anys enrere. Aquest cert estancament de les xifres implica que l'augment de la potència total de la maquinària també sigui inferior a èpoques anteriors, essent sols de 19.499 CV. Així mateix es registra un increment petit de la potència mitjana per unitat, que passa de 39,26 CV el 2009 a 39 CV el 2010. Els tractors amb rodes representen la maquinària agrària amb més altes respecte de l'any 2009, amb 392 noves altes, si bé aquest grup també és el que també ha tengut més baixes. [\(Vegeu el quadre AI-20\).](#)

Altres indicadors del procés d'innovació al camp són els avanços en determinades tipologies de reg i en la superfície d'hivernacles. Les dades són molts fluctuants segons els anys. D'acord amb l'enquesta sobre superfícies i rendiments de cultius de 2010 realitzada pel Ministeri del Medi

QUADRE I-28. VALORACIÓ ECONÒMICA DE LA PRODUCCIÓ AGRÀRIA DE LES ILLES BALEARS (2010)

	Euros corrents 2010	Euros corrents 2009	Variació corrent 09-10	Euros constants 2010 (base 2009)	Variació real 09/10	Deflactor
Producció agrícola final	152.052.634	133.640.570	13,8%	126.115.955	-5,6%	1,06
Producció ramadera final	61.686.534	67.946.163	-9,2%	67.165.314	-1,1%	1,01
Total producció agrària	213.739.168	201.586.733	6,0%	193.281.269	-4,1%	1,04
Despeses fora del sector	122.196.103	129.331.200	-5,5%	122.196.103	-5,5%	1,06
VAB a preus de mercat	91.543.065	72.255.533	26,7%	71.085.166	-1,6%	1,02
Subvencions	44.145.932	56.964.910	-22,5%	44.145.932	-22,5%	1,29
Imposts lligats a la producció*	378.318	356.809	6,0%	378.318	6,0%	0,94
VAB a cost dels factors	135.310.679	128.863.634	5,0%	114.852.780	-10,9%	1,12
Amortitzacions*	12.781.602	12.054.887	6,0%	12.781.602	6,0%	0,94
Renda agrària	122.529.077	116.808.747	4,9%	102.071.178	-12,6%	1,14

*Estimacions realitzades en base a dades estructurals

Font: Unitat d'Estadística. Conselleria d'agricultura i Pesca.

Ambient i Medi Rural i Marí, la superfície de reguiu avaluada per al 2010 era de 17.799 hectàrees, dada que representa un increment important respecte de l'any anterior. S'ha d'assenyalar que es dediquen 104 hectàrees a hivernacles entre les quals predominen els hivernacles normals, que representen el 62,5% de la superfície d'hivernacle total, mentre que la resta són hivernacles elementals i no hi apareixen hivernacles tecnificats. Quant al tipus de reg, destaca l'avanç experimentat pel reg localitzat o reg gota a gota, que s'estén sobre més de la meitat de la superfície de reguiu, el 53,66%. Destaquen també l'extensió assolida pels regs per aspersió, en què domina el tipus d'aspersió normal, que s'estén sobre el 30,75% del regadiu, mentre que l'automotriu representa el 9,36% de les terres regades. Els sistemes de reg tradicionals experimenten una regressió important i són substituïts per nous

sistemes de reg que aconseguixen un estalvi d'aigua major ([Vegeu el gràfic AI-6](#)).

Entre els elements indicadors de la implantació de noves activitats no agràries en el món rural destaca l'evolució dels establiments d'agroturisme. Aquesta activitat és valorada de manera positiva en el marc de les estratègies de dinamització del món rural i està inclosa en les polítiques de desenvolupament rural que s'han establert a diferents etapes de la política agrària comunitària. A les Illes Balears, més que com elements de dinamització, poden ser considerats com incentius importants per diversificar l'oferta turística illenca. El 2010 el nombre d'agroturismes era de 208 establiments, amb una oferta total de 2.989 places, la qual cosa representa un increment respecte al 2009 del 10,05% en el nombre d'establiments i de l'11,12% en el nombre de places ofertes. ([Vegeu el gràfic AI-7](#)).

D'altra banda, s'ha d'assenyalar el programa d'Illes Balears Qualitat, que ha implicat un impuls important en la promoció de distints productes originaris de les Illes Balears, fet que incideix en la comercialització i en el valor comercial.

Respecte a l'any 2009, les marques relatives a les begudes espirituoses de denominació geogràfica Herbes Eivissenques, Gin de Menorca i Palo de Mallorca mostren una minva en la facturació mentre, que Herbes de Mallorca augmenta tant el volum de comercialització com el valor comercial. Entre els vins es registra un important retrocés dels que tenen denominació Vi de la Terra Illes Balears, si bé augmenta la comercialització i el valor en els casos dels de Serra de Tramuntana-Costa Nord, Eivissa, Illa de Menorca, terra Formentera i terra Mallorca. També en menor percentatge registren increments tant el vi amb denominació d'origen Binissalem com el Pla i Llevant. Finalment, entre les denominacions d'origen d'aliments destaquen les variacions negatives de la denominació d'origen del formatge Mahón-Menorca i de la indicació geogràfica protegida de la Sobrassada de Mallorca, la denominació d'origen Oli de Mallorca es recupera de manera positiva, mentre que en el cas de la indicació geogràfica protegida Ensaïmada de Mallorca es registra una caiguda del volum de comercialització, però s'incrementa el valor. De totes maneres, cal destacar els valors comercials importants en euros de la denominació d'origen Mahón-Menorca (formatges) i la indicació geogràfica protegida Sobrassada de Mallorca. ([Vegeu el quadre AI-21](#)).

En el mateix marc de les promocions de productes illencs, hi ha el programa les

Agrorutes del Bon Gust a les diferents illes i la promoció de l'oleoturisme, entre d'altres.

5.3.2. L'AGRICULTURA

Segons les dades de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, la superfície agrícola en producció que han ocupat els diferents cultius el 2010 ha estat de 144.491 hectàrees, extensió que representaria aproximadament el 28% del territori total de les Illes Balears. Aquesta extensió superficial representa un increment de 351 hectàrees respecte al 2009. A l'agricultura balear, hi ha dos tipus principals de maneig agrícola: Per una banda, l'agricultura de secà, que en gran part es mostra poc competitiva, però que té un valor estratègic important des de la perspectiva mediambiental, paisatgística i social com a externalitat positiva, i, per l'altra, les terres de regadiu, concentrades a pocs indrets, amb produccions hortícoles, tubercles, cítrics, flors i fruita dolça, en què es fan inversions significatives en la modernització tant dels processos productius com de la comercialització. Destaca la pèrdua superficial respecte al 2009 de les terres dedicades a cereals, només compensades amb l'increment de la superfície de cultius de farratges. Pel que fa a la distribució de superfícies ocupades, destaquen els conreus agrupats en la tipologia de farratges i cereals que ocupen el 36,46% i 21,45% de la superfície en producció, respectivament. Tots dos grups de cultius s'estenen sobre més de la meitat del sòl ocupat agrícolament el 2010. Si hi afegim els fruiters no cítrics, aquestes tres grans agrupacions ocupen més de les tres quartes parts del sòl en producció, essent definidores dels principals trets caracte-

rístics que dominen l'estructura territorial agrícola de les Illes. [\(Vegeu el gràfic AI-8\).](#)

La producció agrícola del 2010 ha estat de 665.748 tones, de les quals 434.975 tones han estat de consum dins les explotacions. Aquestes dades representen un augment respecte al 2009. Disminueix el volum de la venda fora de les explotacions, que ha estat de 274.684 tones, dada que no afecta la valoració de la producció final agrícola, que ha estat de 151,99 milions d'euros, xifra que representa un increment respecte al 2009. [\(Vegeu el quadre AI-22\).](#)

Per grups de cultius, els més productius han estat les hortalisses, que amb una extensió de tan sols l'1,73% de la superfície agrícola ocupada, han aportat 34,25 milions d'euros a la producció final agrícola, xifra que representa el 22,53% de la quantia total. En aquest grup, hi destaquen per ordre del volum de la seva aportació econòmica a la producció agrícola final les produccions de tomàtiques, xampinyons, cebes, lletugues, síndries, cols, pastanagues, melons, carabassons i pebres, tots amb aportacions superiors al milió d'euros. També destaca la producció de tubercles, basada en el cultiu de la patata, que, amb una extensió de només un 0,96%, aporta un 10,56% de la producció final agrícola, si bé ha sofert una reducció en extensió i valor en la producció final en relació amb anys anteriors.

Així mateix, el volum de fruites que al llarg del 2010 s'han comercialitzat mitjançant Mercapalma ha estat de 70.551 tones, xifra que representa un increment del 9% en relació amb l'any 2009. Per altra part, cal assenyalar que el 2009 Mercapalma ha

comercialitzat també 76.441 tones d'hortalisses, quantitat que representa una reducció de devers l'1% en relació amb l'any anterior. S'ha d'assenyalar el paper distint que representen a tots dos grups els productes comercialitzats per mitjà de Mercapalma procedents de les Illes Balears. Mentre que en el cas de les hortalisses, el pes ha estat del 63%, en el de les fruites només representa el 20,8%. En el cas de les fruites provinents de Balears, experimenten una caiguda important en relació amb el 2009, de devers el 4%. Respecte als productes provinents de fora de les Illes Balears comercialitzats per Mercapalma l'any 2010, destaquen en relació amb els llocs d'origen València i Barcelona, que en el cas dels productes fruiters han concentrat més de la meitat de les tones comercialitzades. [\(Vegeu els quadres AI-23 i AI-24\).](#)

5.3.3. LA RAMADERIA

La producció ramadera ha disminuït lleugerament respecte el 2009. La producció ramadera final ha estat de 67,16 milions d'euros, xifra que representa una disminució de devers l'1% en relació amb 2009. Així mateix, la ramadera experimenta una disminució del pes de la seva aportació a la producció agrària final, que ha estat del 31,42% el 2010 mentre que el 2009 representava el 33,71%. [\(Vegeu el quadre I-29\).](#)

Quant al volum de ramat sacrificat, destaca la producció de carn d'aus, que representa el 35,39% de les tones en canal, si bé en valor econòmic és la producció de carn de porcí la que concentra el 31,19% del total de la producció de carn del ramat sacrificat. [\(Vegeu el quadre AI-25\).](#)

QUADRE I-29. VALORACIÓ ECONÒMICA DE LA PRODUCCIÓ RAMADERA DE LES ILLES BALEARS (2010)		
Productes Ramadres	Unitats	Euros corrents
Carn (kg vius)	22.065.479	29.624.940,00
Moviment comercial pecuari	14.148	897.988,00
Llet (litres)	77.844.659	23.800.811,00
Ous (milers de dotzenes)	6.805,37	6.029.119,00
Mel (kg)	105.150	1.314.375,00
Cera (kg)	3.217	19.302,00
Producció ramadera final		61.686.535,00

Font: Unitat d'Estadística. Conselleria d'Agricultura i Pesca

La distribució de les produccions ramaderes per tipus de productes ramaders (en euros) està encapçalades clarament per la producció de carn, que representa el 49,16% del total de la producció ramadera. En segon lloc, hi ha la producció de llet, que ha concentrat el 39,12% de la producció final en euros corrents, producció lligada en un 99,45% a la llet de vaca. El tercer escaló en importància és per a la producció d'ous, que representen el 10,89%. Dels restants grups de producció ramadera només destaca la producció de mel. Globalment, la ramaderia experimenta un retrocés en el valor de les produccions lligades a carn i ous, mentre que s'incrementa el valor de la producció de mel i cera. [\(Vegeu el quadre AI-26\).](#)

5.4.

EL SUBSECTOR FORESTAL

La producció forestal total l'any 2010 ha estat de 6,78 milions d'euros corrents, que representen un increment lleuger del 2,84% respecte al 2009, essent la seva

contribució a la producció final del sector primari del 4,26% de la seva producció total. El 95,42% de la producció en euros prové de les aportacions econòmiques de les caceres, que han comportat 6,47 milions d'euros l'any 2010. Això queda explícit en el fet que la producció de fusta només ha representat un 3,27% i encara ha estat més baix el pes de la producció de llenya, que tan sols ha estat de l'1,31%. (Vegeu el quadre I-30).

En les produccions de fusta i llenya, totes dues en retrocés respecte al 2009, destaquen les aportacions de l'espècie del pi blanc, que representa econòmicament el 67,78% de la fusta i el 42,88% de la llenya. Finalment, s'ha de subratllar la gran importància que tenen per la valoració econòmica de la producció forestal la producció de serveis en els espais forestals. Hi destaca bàsicament el cas de les caceres, lligades a la caça a través de vedats i gestionades moltes vegades per societats de caçadors. L'any 2010, els vedats de caça ocupaven 364.699,64 hectàrees, la qual cosa indica que el 72,73% del territori de les Illes Balears gaudeix de la condició de

vedat de caça. L'extensió de la superfície dedicada a caceres ha disminuït un 2,39% en relació amb l'any 2009, fet que ha implicat una disminució econòmica en la producció final forestal.

5.5.

LA PESCA

Tot i que actualment mostra un situació més o manco estable, l'activitat de la pesca ha perdut pes econòmic i social les darreres dècades. Els obstacles més importants amb què topa la possible reconversió del sector són la problemàtica de la comercialització dels productes pesquers, l'increment del cost dels consums inter-

medis, especialment lligat a l'augment del preu del combustible, i la situació de l'entorn biològic en què es mou. El nombre de treballadors afiliats en el grup de la pesca i l'aqüicultura en el règim general de la Seguretat Social ha registrat sis altes en relació amb l'any 2009. Però s'ha registrat l'important nombre de baixes d'afiliats en el règim especial de la mar, que perd 98 afiliats pescadors. El valor afegit brut al cost de factors en euros corrents ha estat l'any 2010 de 17,23 milions d'euros, quantia que significa un descens del 2% respecte a l'any anterior. El 73,12% de la producció econòmica del sector pesquer extractiu balear correspon a la producció pesquera, mentre que la producció aquícola representa el 26,88% de la producció pesquera final. (Vegeu el quadre I-31).

QUADRE I-30. PRODUCCIÓ FORESTAL DE LES ILLES BALEARS (2010)

Producció de fusta	Producció (m³ d'arbres drets)	Euro/m³	Producció (en euros)
Pi blanc (<i>Pinus halepensis</i>)	6.885,21	21,85	150.442
Alzina (<i>Quercus ilex</i>)	760,97	41,39	31.497
Ullastre (<i>Olea europaea</i>)	910,74	41,39	37.696
Altres	66,17	34,84	2.305
Total fusta	8.623,09		221.940
Producció de llenya	Producció (en esteris)	Euro/esteri	Producció (en euros)
Pi blanc (<i>Pinus halepensis</i>)	13.770,42	2,76	38.006
Alzina (<i>Quercus ilex</i>)	909,10	24,16	21.964
Ullastre (<i>Olea europaea</i>)	1.093,46	24,16	26.418
Altres	132,34	17,03	2.254
Total llenya	15.905,32		88.642
Activitats secundàries no forestals no separables	Superfície (en ha)	Euro/ha	Producció (en euros)
Total producció de caceres (*)	365.852,90	17,70	6.475.596

(*) Vedats de caça

Font: Conselleria de Medi Ambient.

QUADRE I-31. VALORACIÓ ECONÒMICA DE LA PRODUCCIÓ PESQUERA DE LES ILLES BALEARS (2010)

	Euros corrents 2010	Euros corrents 2009	Variació corrent 09-10	Euros constants 2010 (base 2009)	Variació real 09/10	Deflactor
Total espècies pescades	21.006.542	20.505.599	2%	22.137.489	8%	0,93
Total espècies criades en aqüicultura	7.723.890	6.849.507	13%	10.381.388	52%	0,66
Producció pesquera final	28.730.432	27.355.106	5%	32.518.877	19%	0,84
Despeses fora del sector	12.530.885	12.049.345	4%	12.530.885	4%	0,96
VAB a preus de mercat	16.199.547	15.305.761	6%	19.987.992	31%	0,77
Subvencions	1.105.932	2.262.313	-51%	1.105.932	-51%	2,05
Imposts llegats a la producció	68.058	65.652	4%	68.058	4%	0,96
VAB a cost dels factors	17.237.421	17.502.421	-2%	21.093.924	21%	0,83
Amortitzacions	3.504.979	3.381.091	4%	3.504.979	4%	0,96
Renda pesquera	13.732.442	13.705.533	0%	17.588.945	28%	0,78

Font: Elaborat per la Unitat d'Estadística amb dades de la Direcció General de Pesca

Quant a les espècies pescades, dominen els peixos, que amb 2.470,50 tones, representen el 74,58% de la quantitat pescada, volum que representa una reducció respecte al 2009. Aquesta proporció no es correspon amb el valor econòmic, ja que els crustacis i mol·luscos, amb només el 25,42% de total de tones estretes, han generat una producció en euros que representa el 36,36% de la producció pesquera final. [\(Vegeu el quadre AI-27\).](#)

Les espècies de peix que més s'han pescat, d'acord amb el volum de pesca, són sardines, xucles, gerrets, sorells, peixos de fons, molls, rajades i llampugues, totes superant les 100 tones. En el grup dels mol·luscos, destaquen els pops, seguits dels calamars,

mentre que entre els crustacis és la gamba vermella la més pescada. Aquesta darre- ra és l'espècie més valorada i representa el 18,63% de la producció total pesquera en euros.

La distribució del volum de pesca desem- barcada per illes presenta trets diferenci- als. A totes les illes es registra un incre- ment en la quantitat total del volum de la pesca desembarcada respecte al 2009, llevat d'Eivissa que presenta una caiguda de l'1%, amb un creixement monetari del 21%, mentre que s'experimenta un augment lleuger del valor de la pesca de- sembarcada, en què destaca el cas de For- mentera amb un creixement monetari del 21%. [\(Vegeu el quadre AI-28\).](#)

SECTOR INDUSTRIAL

RESUM

Des de l'any 2000, el pes de la indústria balear i l'ocupació en el sector van perdent representativitat en l'economia balear. En termes de PIB, la indústria balear ha perdut un punt percentual en el període que va des de 2000 a l'exercici 2010 i dos punts en termes d'ocupació, per situar aquests percentatges el darrer any en un 5,8% i 7%, respectivament. Amb l'objectiu de modificar substancialment aquest comportament i aconseguir més representativitat de la indústria en l'economia balear s'ha elaborat el Pla Industrial de les Illes Balears 2011-2020. Quant a l'índex de producció industrial (IPI base 2005), les dades mostren que el període de refredament econòmic en la indústria balear es manté i amb major efecte a les Illes Balears que a la resta de l'Estat, ja que aquest indicador presenta el 2010 una variació negativa del 8,3% a Balears, mentre a Espanya registra un creixement positiu del 0,9%.

Malgrat això, s'observa durant el 2008 que el nivell de cartera de comandes presenta, en el cas de Illes Balears, una atenuació del pendent negatiu, la qual cosa podria explicar l'augment sobtat i sensible de l'indicador de clima industrial durant el primer trimestre de 2008. Aquest millor comportament del clima industrial té reflex sobre la capacitat d'utilització dels equips industrials que, en la seva tendència i per al període que va del tercer trimestre de 2008 al darrer de 2009, creix 15 punts bàsics. Aquest fet pot explicar el millor comportament relatiu dels preus industrials a les Illes Balears enfront de la resta de l'Estat.

Quant al nombre d'empreses, només en dos grups de Illes Balears s'han obtingut resultats positius en relació amb l'exercici 2009. Alimentació, amb 13 empreses més, i begudes i tabac, amb sis empreses més en relació amb l'exercici anterior.

En referència a l'ocupació, 2010 ha representat un any difícil, ja que s'han destruït 1.610 ocupacions respecte a l'exercici anterior, dels quals el 15% han estat autònoms i el 85% restants assalariats.

Si analitzam els ingressos d'explotació del sector, han ascendit fins als 4.266 milions d'euros, la qual cosa suposa una caiguda del 22,34% respecte a l'exercici anterior. Quant a les despeses d'explotació, l'exercici 2010 s'han comptabilitzat 3.885 milions d'euros, amb un decreixement del 20,8%. Quant a la inversió en noves indústries, les dades editades pel Registre Industrial de la direcció general d'Indústria reflecteixen un millor comportament en relació amb l'exercici anterior. Així, en termes d'inversió, la xifra ha arribat a 883 milions d'euros. Cal remuntar-se fins a 2002 per quantificar una xifra similar.

6.1.

INTRODUCCIÓ

En aquest apartat, s'analitza l'evolució de la producció i l'ocupació del sector industrial. Aquesta informació es desglossa i s'amplia per estructures d'empreses i per les principals branques productives del sector industrial a les Illes Balears a partir de les dades de l'IBESTAT, relatives a l'enquesta industrial. També s'analitzen l'índex de producció industrial (IPI), l'índex de preus industrials (IPRI) i altres indicadors conjunturals del sector industrial, com l'evolució de la utilització de la capacitat industrial, l'índex de clima industrial, el nivell de cartera de comandes i la tendència de la producció industrial i de la inversió industrial.

Començant per l'evolució del PIB i de l'ocupació en el sector, s'aprecia que des de començament de 2000, tant en termes del pes de la indústria balear com de l'ocupació, es perd importància en relació amb el conjunt de l'economia de les Illes Balears. Així, referent al PIB, la pèrdua de representativitat és de més d'un punt bàsic des de començament de decenni (del 7% a 5,8%) i de dos punts en termes d'ocupació (del 9% el 2000, al 7,1% el 2010). L'evolució 2000-2010 mostra una tendència persistent a la baixa any radera any, excepte el 2008 pel PIB i el 2009 per l'ocupació. [\(Vegeu el gràfic AI-9\).](#)

Entrant en l'anàlisi purament conjuntural, el sector industrial continua presentant certes dificultats. Si començam amb l'índex de producció industrial, s'observa que per al cas de les Illes Balears des de 2005 fins a 2010, aquest índex descendeix 30 punts bàsics (de valor 100 el 2005 a 70,4 el 2010), mentre que per a Espanya cau aproximadament la meitat que a les Illes Balears (de valor 100 el 2005 a 83,4 el 2010). [\(Vegeu el quadre AI-29\).](#)

En el nivell de cartera de comandes i de la producció, el canvi de tendència negatiu ja es deixa notar a partir del segon semestre de 2007. [\(Vegeu els gràfics AI-10 i AI-11\).](#)

En canvi, en termes de l'índex de preus industrials, les Illes Balears han mantingut una tendència relativa millor respecte a Espanya des del segon semestre del 2004. [\(Vegeu el gràfic AI-12\).](#)

En correspondència amb aquest millor comportament relatiu dels preus industrials, s'observa un repunt durant el 2008 i el primer semestre del 2009, tant en l'evolució de la capacitat d'utilització dels equips industrials a Balears com en l'indicador de clima industrial. [\(Vegeu els gràfics AI-13 i AI-14\).](#)

i tabac, presenten un creixement respecte de l'exercici anterior (13 empreses més que el 2009 en el primer i sis més en el segon). La resta de grups tanquen amb un balanç negatiu, la qual cosa en termes agregats es tradueix en una reducció de 484 empreses menys de les existents el 2009, i en termes percentuals representa una reducció del 8,7%. [\(Vegeu el quadre AI-30\).](#)

Els resultats negatius de cinc dels grups recullen el 81% de la caiguda del nombre d'empreses industrials a les Illes Balears. Així, el grup de reparació i instal·lació de maquinària i equip, amb una caiguda de 181 empreses respecte a 2009 (-19,26%) lidera la pèrdua d'empreses, seguida d'aigua i residus amb 68 empreses menys (-21,18%); subministrament d'electricitat i gas amb 58 empreses que han tancat durant el 2010 (-21,97%), tèxtil, confecció, cuir i calçat amb 45 menys (-10,18%) i, finalment, fusta i suro, amb una caiguda de 42 empreses, la qual cosa significa una reducció del 7,07%. Aquests cinc grups presenten en termes agregats, 394 menys de les existents el 2009.

6.3.

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ

6.2.

L'EVOLUCIÓ DE LES EMPRESSES INDUSTRIALS

Quant al nombre d'empreses industrials de tots els grups que componen la indústria balear, només dues, alimentació i begudes

En termes d'ocupació, l'exercici 2010 a la indústria balear no es pot considerar positiu. El balanç és la destrucció de 1.610 ocupacions respecte a l'exercici anterior, de les quals el 15% correspon a treballadors autònoms i el 85% restant a assalariats. L'únic grup que presenta un

balanç clarament positiu és el de reparació i instal·lació de maquinària i equips, que amb un augment del 5,4%, crea 14 nous llocs de treballadors autònoms i 87 treballadors assalariats més dels existents en 2009; és a dir, un total de 100 ocupacions noves. Quant als grups amb pitjor comportament, en destaquen que suposen gairebé el 70% de la pèrdua d'ocupacions del sector. Per ordre d'importància són: fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equips (289 ocupacions menys); fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics (278 treballadors menys); fabricació d'altres tipus de material de transport (redueixen en 216 persones el nombre de llocs de treball); indústries de la fusta i el suro, excepte mobles, cistelleria i esparteria (una caiguda de 178 persones); i la indústria de l'alimentació (132 ocupacions menys que el 2009). [\(Vegeu el quadre AI-31\).](#)

6.4.

L'EVOLUCIÓ DE LES BRANQUES INDUSTRIALS

Aquest punt es subdivideix en quatre apartats, els dos primers (6.4.1 i 6.4.2.) presenten dades relatives a l'enquesta industrial de l'INE, a partir de la informació elaborada per l'IBESTAT. Els apartats 6.4.3 i 6.4.4 analitzen amb més atenció algunes de les branques industrials més importants de la indústria balear, com són la branca no manufacturera principal, energia i aigua, i dins de les branques manufactureres, cal destacar l'activitat de les

indústries relacionades amb el sector de la construcció.

6.4.1. DADES GENERALS DE L'ENQUESTA INDUSTRIAL

Començant pel costat dels ingressos, i per a l'exercici 2009, els ingressos d'explotació van aconseguir 4.266 milions d'euros, la qual cosa suposa una caiguda del 22,34% respecte al resultat obtingut durant l'exercici anterior. El grup de subministrament d'electricitat i gas va recaptar el 36,23% del total (1.546 milions d'euros), alimentació l'11,11% i aigua i residus el 10,38%, per repartir-se la resta de grups en percentatges més reduïts el romanent de la partida d'ingressos d'explotació. (Vegeu el quadre I-32).

Si descendim en l'anàlisi d'aquesta partida, crida l'atenció que el grup de subministrament d'electricitat i gas, que ingressa el 36,23% del total, sigui, al seu torn, el que dins dels seus ingressos es trobi amb més del 50% de les subvencions, donacions i llegats que rep tot el sector. És a dir, la partida per a aquest concepte va aconseguir el 2009 la quantitat de 95 milions d'euros, dels quals 50,2 milions van acabar en el grup de subministraments d'electricitat i gas. Aquesta quantitat percebuda en forma de subvencions supera el registrat en concepte d'ingressos d'explotació pels grups d'indústria química i farmacèutica, cautxú i matèries plàstiques, productes minerals no metàl·lics diversos, metal·lúrgia i fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equips, material i equip elèctric, electrònic i òptic i maquinària i equip mecànic.

QUADRE I-32. RESULTATS D'EXPLOTACIÓ PER AGRUPACIÓ I SECTOR D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS. 2009

ACTIVITAT	Ingrés d'exploació	Import net de la xifra de negoci	Treballs fets per l'empresa per al seu actiu	Subvencions, donacions i llegats	Resta d'ingressos d'exploació
Total indústria	4.266.921	4.083.594,60	23.855,90	95.432,90	64.037,40
Indústries extractives i del petroli	56.820	52.982,10	1.061,60	42,60	2.734,00
Alimentació	473.897	466.943,70	2.211,50	3.157,20	1.584,40
Begudes i tabac	273.329	267.184,60	-	872,60	5.271,50
Tèxtil, confecció, cuir i calçat	273.603	264.764,80	4,50	1.814,80	7.018,70
Fusta i suro	92.974	91.154,50	-	188,50	1.630,80
Paper i arts gràfiques	105.955	104.055,00	137,40	783,20	979,60
Indústria química i farmacèutica	46.785	44.601,60	162,30	281,20	1.740,20
Cautxú i matèries plàstiques	24.961	24.726,20	4,70	127,70	102,50
Productes minerals no metàl·lics diversos	320.238	301.045,10	250,30	11.840,30	7.102,30
Metal·lúrgic i fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equip	188.247	185.302,40	158,30	432,90	2.353,00
Material i equip elèctric, electrònic i òptic	9.983	9.905,10	-	46,10	32,00
Maquinària i equip mecànic	44.502	43.647,40	284,80	184,60	385,30
Vehícles de motor i material de transport	42.232	41.551,50	4,30	144,70	532,00
Indústries manufactures diverses	119.932	118.501,50	327,30	658,70	444,20
Reparació i instal·lació de maquinària i equip	204.481	196.130,40	419,30	105,40	7.825,50
Subministrament d'electricitat i gas	1.545.980	1.469.297,40	12.501,20	50.201,70	13.979,30
Aigua i residus	443.003	401.801,20	6.328,40	24.550,90	10.322,30

continua

QUADRE I-32. RESULTATS D'EXPLOITACIÓ PER AGRUPACIÓ I SECTOR D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS. 2009

ACTIVITAT	Despeses d'exploitació	Compres netes de mercaderies	Compres netes de matèries primeres	Compres netes d'altres provisions	Despeses en serveis exteriors	Despeses de personal	Treballs fets per altres empreses	Resta de despeses d'exploitació
Total indústria	3.885.679,20	591.539,10	1.093.471,30	147.384,90	619.569,50	793.835,70	224.138,60	415.739,90
Indústries extractives i del petroli	48.899,00	54,40	7.952,60	4.225,60	14.397,40	11.014,40	4.431,60	6.823,00
Alimentació	460.373,20	61.804,00	189.067,20	19.962,20	84.323,00	84.106,20	3.177,10	17.933,50
Begudes i tabac	298.826,10	12.110,80	147.524,60	10.260,30	72.094,20	45.042,10	204,50	11.589,70
Tèxtil, confecció, cuir i calçat	249.806,40	4.389,50	47.004,80	9.652,80	66.155,40	49.959,00	50.199,60	22.445,20
Fusta i suro	92.137,20	1.375,90	32.592,40	2.195,00	11.127,10	33.409,40	5.706,90	5.730,40
Paper i arts gràfiques	97.906,40	7.332,70	28.222,80	1.581,40	16.952,80	31.958,00	4.355,60	7.503,10
Indústria química i farmacèutica	44.886,80	4.049,90	9.595,10	1.204,20	13.472,70	11.348,80	1.005,90	4.210,20
Cautxú i matèries plàstiques	24.477,40	5.695,80	5.983,40	1.096,20	3.389,70	5.522,90	1.350,10	1.439,40
Productes minerals no metàl·lics diversos	303.992,40	16.912,40	90.896,90	16.079,90	64.705,70	73.056,20	16.733,80	25.607,50
Metal·lúrgic i fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equip	188.968,60	2.629,30	76.180,20	4.281,90	16.988,70	64.365,70	13.145,60	11.377,30
Material i equip elèctric, electrònic i òptic	9.932,90	664,10	2.353,10	565,40	1.140,70	3.947,00	772,60	490,00
Maquinària i equip mecànic	49.028,00	4.473,40	11.024,50	13.492,40	4.746,10	11.184,80	2.639,70	1.467,10
Vehicles de motor i material de transport	44.650,00	895,60	8.223,20	2.529,40	6.197,10	15.216,20	9.864,40	1.724,00
Indústries manufactures diverses	115.538,80	1.224,50	35.649,70	3.587,50	16.389,50	46.471,20	4.836,00	7.380,40
Reparació i instal·lació de maquinària i equip	187.306,20	5.966,90	28.517,60	16.672,50	28.570,90	60.733,30	35.205,40	11.639,60
Subministrament d'electricitat i gas	1.275.573,10	448.709,60	337.901,40	10.100,70	131.958,50	102.616,60	13.540,80	230.745,40
Aigua i residus	393.376,50	13.250,30	34.781,80	29.897,70	66.960,00	143.883,90	56.968,90	47.633,90

Font: Enquesta industrial d'empreses. Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) a partir de dades de l'INE.

Quant a les despeses d'explotació, durant el 2009 l'import en el sector industrial balear va aconseguir els 3.885 milions d'euros, un 20,8% inferior a la dada registrada en l'exercici anterior. El 32,83% d'aquest import es produeix en el grup de subministrament d'electricitat i gas, i l'11,85% en alimentació. Si analitzam el resultat d'explotació i, en concret, el quocient resultant del benefici d'explotació sobre la despesa d'explotació s'obté que el grup més rendible és el de subministrament d'electricitat i gas, amb un 21,20%, seguit d'indústries extractives i del petroli, amb un 16,2%, i aigua i residus amb un 12,6%. En canvi, es donen grups amb resultats negatius; així begudes i tabac presenta un resultat d'explotació negatiu de 25 milions d'euros durant 2009; maquinària i equip mecànic presenta pèrdues per 4,5 milions d'euros; i vehicles de motor i material de transport presenta un balanç d'explotació negatiu de 2,4 milions d'euros; i metal·lúrgia i fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equip, perd 722 mil euros.

6.4.2. PRINCIPALS RESULTATS DE L'ENQUESTA INDUSTRIAL PER BRANQUES D'ACTIVITAT

Començant per l'ocupació, aquesta ha descendit en 2009 un 13,10%, la qual cosa representa un total de 3.745 ocupats menys que l'exercici anterior. En termes absoluts, el grup que més descendeix és metal·lúrgia i fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equips, amb 790 ocupats menys, seguit de fusta i suro amb 771; tèxtil, confecció, cuir i calçat amb 551 ocupats menys; alimentació, que descendeix en 459, i indústries

manufactureres diverses, amb 452 ocupats menys que en 2008. Només aquests grups engloben el 81% del descens total en el nombre d'ocupants. La resta també presenta un balanç negatiu amb excepció de quatre grups, tres dels quals presenten creixements escassos: subministrament d'electricitat i gas (quatre ocupats més); indústria química i farmacèutica (sis persones més); i begudes i tabac (36 ocupats més que el 2008). L'únic grup que creix amb força en ocupació és el de l'aigua i residus, amb un augment del 23,35%, la qual cosa representa 657 ocupats més que l'exercici anterior. (Vegeu el quadre I-33).

Analitzant les dades en termes percentuals, l'anàlisi dels grups que presenten creixements en l'ocupació no varia, però quant als grups que presenten descensos, sí que s'aprecien diferències. Així, el grup que més descendeix en termes percentuals és maquinària i equip mecànic, que perd el 40,19% dels ocupats el 2009; material i equip elèctric, electrònic i òptic, amb un descens del 34,74%; fusta i suro, amb un descens del 33,59%; indústries extractives i del petroli amb un -25,81% i, finalment, cautxú i matèries plàstiques, amb un descens del 23,62% en el nombre d'ocupants el 2009 respecte de l'exercici anterior, 2008.

En termes de la productivitat aparent del treball en la indústria balear, aquesta se situa el 2009 entorn dels 63.700 euros per ocupat, però s'ha d'observar que el grup de subministrament d'electricitat i gas distorsiona aquesta dada agregada, ja que amb els seus 588.400 euros per ocupat afecta a l'alça la dada global. Si recalculam la productivitat ometent aquest últim grup, el valor descendeix un

poc més de 20. euros fins a 40.980 euros per treballador. A banda d'aquest grup, destaquen vehicles de motor i material de transport (78.000 euros per ocupat), aigua i residus (69.400 per ocupat) i indústries extractives i del petroli (69.200 euros per ocupat). (Vegeu el quadre I-34.)

Partint del fet que la productivitat aparent del factor treball es pot descompondre en l'excedent brut d'explotació per ocupat i cost salarial unitari, es pot constatar com es reparteix aquesta productivitat entre

tots dos conceptes en termes percentuals. Doncs bé, només subministrament d'electricitat i gas, juntament amb indústries extractives i del petroli, presenta un pes del cost laboral unitari en la productivitat aparent del factor treball per sota del 50%, la qual cosa reflecteix el pes important que el factor humà té en la indústria balear. Així, aquells grups que presenten pitjor productivitat aparent del factor treball comparteixen una característica comuna, ja que el pes del cost laboral unitari supera, en tots els casos, el 80%.

QUADRE I-33. PERSONAL OCUPAT PER AGRUPACIÓ I SECTOR D'ACTIVITAT (2008-2009)

ACTIVITAT	2008	2009	Dif.09/08	%Var.09/08
Total indústria	28.584	24.839	-3.745	-13,10
Indústries extractives i del petroli	496	368	-128	-25,81
Alimentació	3.994	3.535	-459	-11,49
Begudes i tabac	1.060	1.096	36	3,40
Tèxtil, confecció, cuir i calçat	2.717	2.166	-551	-20,28
Fusta i suro	2.295	1.524	-771	-33,59
Paper i arts gràfiques	1.360	1.255	-105	-7,72
Indústria química i farmacèutica	283	289	6	2,12
Cautxú i matèries plàstiques	254	194	-60	-23,62
Productes minerals no metàl·lics diversos	2.579	2.205	-374	-14,50
Metal·lúrgic i fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equip	3.631	2.841	-790	-21,76
Material i equip elèctric, electrònic i òptic	213	139	-74	-34,74
Maquinària i equip mecànic	525	314	-211	-40,19
Vehicles de motor i material de transport	439	366	-73	-16,63
Indústries manufactureres diverses	2.438	1.986	-452	-18,54
Reparació i instal·lació de maquinària i equip	2.462	2.062	-400	-16,25
Subministrament d'electricitat i gas	1.025	1.029	4	0,39
Aigua i residus	2.814	3.471	657	23,35

Font: Enquesta industrial d'empreses. Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) a partir de dades de l'INE i elaboració pròpia.

QUADRE I-34. PRODUCTIVITAT APARENT DEL TREBALL, EBE PER OCUPAT I COST LABORAL UNITARI A LES ILLES BALEARS (2009)

ACTIVITAT	Productivitat aparent del treball		EBE per ocupat		Cost laboral unitari	
	Milers d'euros	% Productivitat treball	Milers d'euros	% Productivitat treball	Milers d'euros	% Productivitat treball
Total indústria	63,70	48,98	31,20	48,98	32,50	51,02
Indústries extractives i del petroli	69,20	56,07	38,80	56,07	30,40	43,93
Alimentació	29,30	18,09	5,30	18,09	24,00	81,91
Begudes i tabac	39,30	-5,85	-2,30	-5,85	41,60	105,85
Tèxtil, confecció, cuir i calçat	38,10	39,37	15,00	39,37	23,10	60,63
Fusta i suro	25,10	11,95	3,00	11,95	22,10	88,05
Paper i arts gràfiques	39,10	34,02	13,30	34,02	25,80	65,98
Indústria química i farmacèutica	61,40	35,18	21,60	35,18	39,80	64,82
Cautxú i matèries plàstiques	-26,50	-207,92	-55,10	-207,92	28,60	107,92
Productes minerals no metàl·lics diversos	51,00	33,92	17,30	33,92	33,70	66,08
Metal·lúrgic i fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equip	28,80	20,83	6,00	20,83	22,80	79,17
Material i equip elèctric, electrònic i òptic	32,70	12,84	4,20	12,84	28,50	87,16
Maquinària i equip mecànic	24,30	-46,50	-11,30	-46,50	35,60	146,50
Vehicles de motor i material de transport	78,00	46,41	36,20	46,41	41,80	53,59
Indústries manufactures diverses	29,30	19,45	5,70	19,45	23,60	80,55
Reparació i instal·lació de maquinària i equip	42,30	30,02	12,70	30,02	29,60	69,98
Subministrament d'electricitat i gas	588,40	82,31	484,30	82,31	104,10	17,69
Aigua i residus	69,40	39,05	27,10	39,05	42,30	60,95

Font: Enquesta industrial d'empreses. Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) a partir de dades de l'INE i elaboració pròpia.

6.4.3. L'ENERGIA

Començant amb la facturació d'energia elèctrica per usos, s'observa que, a diferència de 2009, presenta un resultat positiu, amb un increment anual del 3,65%. Aquest balanç és principalment fruit d'un augment substancial de l'ús domèstic d'un 10,24%, quan a l'exercici anterior va ser de -5,42%. Mallorca és l'illa que hi participa en major mesura, ja que supera el 75% del total en cadascun dels usos de facturació. [\(Vegeu el quadre AI-32\).](#)

Quant a sectors, malgrat l'augment important respecte a 2009 en l'agricultura (12,1%) i en la construcció (6%), el creixement escàs en el sector serveis (1,2%) i la caiguda en la indústria (-2,8%) donen com resultat un estancament en la dada global, amb una escassa taxa de creixement del 0,6%. [\(Vegeu el quadre AI-33\).](#)

El consum de productes petrolífers líquids s'ha reduït el 2010 un 2,96%, principalment causat per la caiguda del 5,67% del consum a Mallorca i malgrat l'augment del 14,5% a Menorca i del 7,22% a les Pitiüses. [\(Vegeu el quadre AI-34\).](#)

Pel que fa referència al consum energètic global el balanç a les Illes Balears, el 2009⁴¹ presenta un descens d'un 4,13% respecte a l'exercici anterior. Més del 80% del consum d'energia procedeix de carbó i en major mesura de productes petrolífers lleugers. Cal destacar que aquesta importància creix amb els anys, i guanyen en pes els productes petrolífers de lliga en detriment del car-

bó. Si ja el 2000 el percentatge que sobre el total del consum energètic balear tenien aquests dos grups era el 82,51% (30,6% per al carbó i el 51,91% per als productes petrolífers lleugers), el 2009 el percentatge puja fins al 84,46% (26,57% del total en carbó, que redueix el pes, i 57,89% en productes petrolífers lleugers, amb augment). [\(Vegeu els quadres AI-35 al AI-38\).](#)

Centrant-nos en l'exercici 2009 i en el consum agregat per a les Illes Balears, aquest es va comptabilitzar en 2.951.679 tep⁴², del qual l'1,8% es va obtenir mitjançant variació de l'estoc existent, el 3,2% va ser de producció pròpia, dels quals el 43,4% es va obtenir mitjançant energies renovables (33.827 amb biomassa i 7.428 amb energia solar i eòlica) i el 94,9% restant va ser importat, principalment productes petrolífers. Del 100% del consum energètic a les Illes Balears durant el 2009, el 3,37% es va destinar al sector industrial, el 57,88% al transport (34,07% al terrestre i 23,81% a l'aeri), el 4,67% al sector primari, el 14,11% al sector serveis, el 16,56% al residencial i el 3,14% restant al sector públic.

6.4.4. LES INDÚSTRIES RELACIONADES AMB EL SECTOR DE LA CONSTRUCCIÓ

La indústria del ciment és l'activitat principal de les indústries relacionades amb el sector de la construcció. L'evolució d'aquesta indústria es presenta, com cada any, en l'apartat 7.2.1., ja que la producció i el consum de ciment s'usen com un dels principals indicadors d'activitat del sector de la construcció. [\(Vegeu l'apartat 7\).](#)

⁴¹ Vegeu "Estadístiques energètiques Illes Balears, 2009", Conselleria d'Indústria, Comerç i Energia. Govern de les Illes Balears.

⁴² Aquesta unitat de mesura utilitzada és una tona equivalent de petroli: 10.000.000 Kcal.

En termes agregats, durant el 2010 s'ha extret un total de 4,1 milions de tones de minerals no metàl·lics dels quals el 89,16% han estat calcàries. Quant al lloc d'extracció, el 77,72% del total s'ha fet a Mallorca, seguida d'Eivissa i Formentera amb el 14,51%, de manera que queda per a Menorca el 7,77% restant.

Respecte a l'exercici anterior, l'extracció ha pujat un 19,87% gràcies a un augment considerable a Mallorca respecte al 2009, d'un 60,81%, en passar d'1,9 milions a 3,2 milions el 2010, amb la qual cosa ha compensat les dades negatives de Menorca, on s'han extret 0,2 tones menys que el 2009 (-40,09%) i d'Eivissa i Formentera, amb un descens respecte a l'exercici anterior de 0,3 tones (-34,41%). (Vegeu els quadres AI-39 al AI-40).

6.5.

LA INVERSIÓ INDUSTRIAL

Es pot observar que l'estadística de l'any 2010, corresponent als expedients de noves indústries que ha tramitat el Registre Industrial de la direcció general d'Indústria en termes agregats i d'acord amb l'escenari econòmic actual, reflecteix un millor comportament al recollit en l'exercici anterior. Així, en termes d'inversió, la xifra ha arribat a 883 milions d'euros. Cal remuntar-se fins a 2002 per quantificar una xifra similar. El 89% d'inversió s'ha materialitzat a Mallorca, el 8,8% a Menorca i l'1,8% restant a Eivissa i Formentera. (Vegeu el quadre AI-41).

Quant a la potència elèctrica, també des d'una tendència ascendent, la xifra també

supera la de l'exercici anterior i cal remuntar-se fins al 2007 per trobar un valor similar. El 83% de la potència s'ha destinat a Mallorca, l'11% a Menorca i el 6% a Eivissa i Formentera. En la mateixa línia, quant a personal, la xifra també millora respecte a 2009 i cal remuntar-se fins a 2007 per trobar un resultat similar. El total aconseguit és el de 5.144 persones, de les quals el 89% s'han comptabilitzat a Mallorca, el 6% a Menorca i el 5% restant a Eivissa i Formentera. Finalment, si calculam la ràtio inversió total per personal, obtenim que mentre a Mallorca el resultat és de 172.000 euros, a Menorca aconsegueix la xifra de 237.000 euros, per superar àmpliament els 70.000 d'Eivissa i 6.000 euros a Formentera.

6.6.

EL PLA INDUSTRIAL DE LES ILLES BALEARS 2011-2020

En un món cada vegada més globalitzat, la competitivitat i el dinamisme són eixos fonamentals per encarar el futur amb èxit. És clar que les institucions tenen molt per dir, promoure i facilitar. Com a resposta a aquest repte i amb un horitzó de deu anys, s'ha elaborat el Pla Industrial de les Illes Balears 2011-2020 del Govern de les Illes Balears⁴³.

Segons aquest pla, la indústria balear presenta elements negatius, com són la insularitat, el poc automatisme en els processos productius, la dependència excessiva de

⁴³ Vegeu Pla Industrial de les Illes Balears 2011-2020. Govern de les Illes Balears.

proveïdors externs, la poca especialització, la falta de finançament o l'excés de rigideses, entre altres factors. D'altra banda, presenta factors positius; per exemple, la tradició, l'especialització, l'elaboració de productes de qualitat, la relació de les Illes amb una marca de qualitat garantida. L'objectiu que es pretén aconseguir mitjançant aquest pla industrial és incrementar la base de les empreses de les Illes Balears en aspectes tan rellevants com són l'especialització, la competitivitat, l'estratègia, la sostenibilitat, la flexibilitat o la internacionalització.

També segons el pla, el camí per aconseguir l'augment del pes de la indústria en el PIB regional passa per promoure la cooperació empresarial, la competència, la col·laboració entre administracions públiques i entitats privades, així com la formalització d'un pacte de competitivitat entre administracions públiques, associacions d'empreses i treballadors.

El pla d'acció passa per incentivar la formació de teixits empresarials diversificats i interrelacionats i infraestructures que, juntament amb les forces del mercat i la dinàmica tecnològica, afavoreixin les sinèrgies pròpies dels clústers. Tot això, dins d'un marc d'economia sostenible.

En definitiva, els objectius que es persegueixen són els següents:

1. Augmentar el pes de la indústria en les Illes Balears el 2020.
2. Desenvolupar instruments financers específics per a la indústria.
3. Desenvolupar una indústria sostenible.

4. Incrementar la base d'empreses exportadores.
5. Augmentar la despesa en investigació i desenvolupament tecnològic.
6. Incrementar el nivell de qualificació dels recursos humans a la indústria.
7. Flexibilitzar l'actuació de l'Administració cap als sectors industrials.

El finançament d'aquest pla per a 2011 s'estima entorn dels 53 milions d'euros, repartits en quatre eixos. L'assignació pressupostària apareix entre parèntesi:

1. Innovació en gestió i tecnologia (12,1 milions d'euros).
2. Internacionalització (1,9 milions d'euros).
3. Formació i recursos humans (32,8 milions d'euros).
4. Infraestructures i suport de l'Administració (6,7 milions d'euros).

Per a l'evolució pressupostària durant tot el període, s'han previst tres escenaris possibles (positiu, neutre i pessimista) i s'ha estimat una quantitat total de 638 milions d'euros en un escenari neutre per al període 2011-2020. L'òrgan responsable de fer el seguiment d'aquest pla industrial serà el Consell Assessor de la Indústria, si bé la direcció general de Promoció Industrial coordinarà el seguiment de les mesures que s'hi preveuen. Una vegada acabat el termini del pla el 2020, es farà una avaluació final per comprovar-ne el grau de compliment. [\(Vegeu el quadre AI-42\).](#)

7

CONSTRUCCIÓ

RESUM

L'any 2010 ha continuat essent un any complicat per al sector de la construcció. Gran part dels indicadors i les ràtios d'activitat han seguit disminuint, però, a diferència de l'any anterior, ho han fet a un ritme més moderat. La majoria ha registrat taxes negatives, que s'han situat entre el 10% i el 30%. El descens d'activitat ha continuat ajustant la situació del mercat laboral: s'ha elevat un 1% el nombre d'aturats i ha disminuït un 11% el dels ocupats.

L'Indicador Global d'Activitat, encara lluny d'assolir taxes positives, ha frenat la caiguda, ja que ha decrescut a una taxa del 20,8%, amb un nivell similar al del 2008. La primera estimació per a l'any 2010 del Producte Interior Brut (PIB) del sector a preus corrents ha calculat un retrocés del 7,2% a les Illes Balears, més intens que en el panorama nacional (-6,3%).

La producció, l'aprovisionament i el consum de ciment ha continuat reduint-se. Després d'un ajust sever el 2009, amb disminucions que van superar el 50%, la producció interior de ciment ha davallat un 22,0%, i se n'ha estimat una fabricació de 200,3 milers de tones. El mateix ha passat respecte de l'aprovisionament exterior de ciment. Els costos propis de la construcció s'han reduït, prop d'un 2%, amb la qual cosa ha reflectit la pèrdua de demanda del sector i el reajustament d'activitat.

L'obra pública, tant en edificació com en obra civil, ha continuat baixant, i ha quedat reduïda, pràcticament, a la meitat. S'ha arribat als 494 milions d'euros. A diferència del que havia passat l'any anterior, el 2010 la inversió pública, derivada sobretot d'obra civil, ja no ha estat el pilar de la construcció i no ha pogut compensar part de les disminucions registrades a l'àmbit privat.

L'activitat en curs s'ha frenat notablement: s'han començat 2.903 habitatges, una xifra similar a la del 2009, però se n'han acabat només la meitat (5.562 habitatges). Les perspectives futures no indiquen un canvi a curt termini. Els visats d'obres i d'habitatges han continuat disminuint a dos dígits, i la mida mitjana de les obres, que estan en retrocés des de l'any 2008, han manifestat que la construcció d'edificació plurifamiliar de nova obra ha quedat reduïda a la mínima expressió i que la mida mitjana de l'edificació residencial ha estat també mínima.

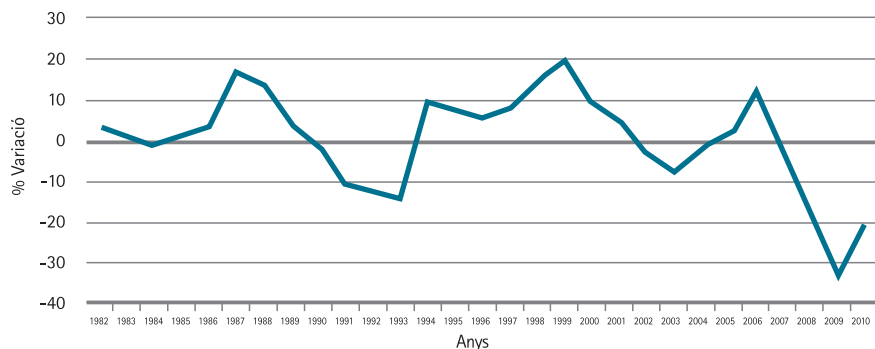
7.1

INTRODUCCIÓ

El 2010 ha continuat essent un any complicat per al sector. Gran part dels indicadors i les ràtios d'activitat han seguit disminuint, però, a diferència de l'any anterior, ho han fet de forma més moderada. La majoria ha registrat taxes negatives situades entre el 10% i el 30%, la meitat de les registrades durant el 2009. El descens d'activitat ha continuat ajustant la situació del mercat laboral: s'ha elevat el nombre d'aturats i ha disminuït el dels ocupats.

El 2010, l'Indicador Global d'Activitat ha decrescut a una taxa del 20,8%, amb un nivell similar al de 2008. Es tracta d'un índex que mesura l'evolució del sector mitjançant el comportament de les vendes de ciment i de la mà d'obra ocupada. El 2010 l'índex s'ha situat en 12,3 punts per sobre de l'anterior. Així, encara molt lluny d'aconseguir taxes positives, ha frenat la caiguda. També és important indicar que, atesa la naturalesa de les dues variables que l'integren, aquest indicador tendeix a donar més importància a l'evolució de l'activitat futura del sector que a la activitat realitzada i que només mesura variables físiques, i no monetàries, a diferència del PIB i del valor afegit brut. (Vegeu el gràfic I-12).

Gràfic I-12
Indicador global d'activitat (1982-2010)

Font: elaboració pròpia

La Comptabilitat Regional d'Espanya, que va publicar l'abril de 2011 la primera estimació per a l'any 2010 del Producte Interior Brut (PIB) del sector a preus corrents, va calcular una reculada del 7,2% a les Illes Balears, més intens que a escala nacional (-6,3%). En valors absoluts, el sector ha produït 2.196,9 milions d'euros, la qual cosa ha suposat una aportació del 8,2% a l'estructura sectorial del PIB total de la Comunitat. L'evolució del sector per al conjunt del país va ser un poc millor. El pes ha estat del 9,2%, i ha perdut 0,8 punts percentuals respecte a l'any anterior, i el PIB ha superat els 97.791 milions d'euros, enfront dels 105.522 milions d'euros del 2009.

Tot i que l'INE no publiqui dades desagregades per illes, les institucions locals i autonòmiques confirmen que el millor comportament s'ha donat a les Pitiüses, així ho reflecteixen les variables; mentre que a Mallorca i Menorca continuen mostrant una activitat en descens.

Una altra manera d'aproximar-se al comportament del sector és per mitjà de l'anà-

lisi de l'evolució que han experimentat els indicadors d'activitat dels factors que intervenen d'una manera més destacada en la producció. A continuació es comenten de forma individualitzada els diferents indicadors d'activitat.

7.2.

FACTORS DE PRODUCCIÓ

En aquest apartat analitzam l'evolució dels materials de construcció, el ciment i la resta de materials de construcció, l'ocupació i els costos directes dels factors de producció.

7.2.1. MATERIALS DE CONSTRUCCIÓ

Històricament, l'evolució dels materials de construcció, ja siguin el ciment o altres materials, com la fusta, el vidre o l'acer, han reflectit amb precisió raonable la variació del nivell de l'activitat de la construcció. Es presenten les dades relatives al ciment (producció, consum aparent i vendes de

ciment), així com les dades relatives a les entrades i sortides dels ports de les Illes Balears tant de ciment com d'altres materials de construcció.

7.2.1.1. Ciment

El ciment és una de les variables explicatives més importants de l'activitat de construcció, ja que és un material que s'hi usa en la primera fase i reflecteix els moviments del sector. El 2010, any en què el sector ha continuat disminuint l'activitat, la producció, l'aprovisionament i el consum de ciment han continuat reduint-se. Després d'un ajust sever el 2009, amb disminucions que van superar el 50%, la producció interior de ciment ha davallat un 22,0%, i s'estima una fabricació de 200,3 milers de tones, enfront de les 256,7 mil de l'any anterior. [\(Vegeu el quadre AI-43\).](#)

El mateix ha passat respecte a l'aprovisionament exterior de ciment. La quantitat de ciment procedent de l'exterior per via marítima -una vegada descomptades les sortides, xifres que facilita l'Autoritat Portuària de Balears- s'ha reduït un 9,9%, enfront del -3,1% del 2009, i ha aconseguit els 280,6 milers de tones. Cal destacar que el gran descens es va registrar durant el 2008, quan l'aprovisionament es va reduir un 34,5%. Aquesta variable avança els moviments de l'activitat del sector a curt termini, ja que és un material que s'incorpora a la primera fase del procés de construcció. A finals de 2008 el sector es va desplomar: la crisi financera i el descens de demanda van fer ajornar les decisions d'iniciar projectes nous i l'entrada de ciment es va reduir significativament. Tant va ser així, que el port de Palma va registrar el 2009, i

per primera vegada a la història de la sèrie, un aprovisionament net negatiu de 43,5 milers de tones. És a dir, van sortir més tones de ciment de les que van entrar, ja que la producció interior va sobrar per satisfer la demanda interna. Els últims quatre anys, l'aprovisionament anual de ciment ha anat registrant taxes interanuals negatives, amb un mínim el 2008, ja que el 2009 i el 2010 s'ha anat moderant.

Els ports de Mallorca i de Menorca han registrat una activitat menor que el 2009, mentre que només les Pitiüses han avançat. Concretament, a Palma el moviment net de ciment ha estat un 4,5% menor, amb un aprovisionament total de 68,3 milers de tones l'any. A Maó, el proveïment net s'ha reduït un 5,6% respecte a l'any anterior, per arribar als 55,7 milers de tones; a les Pitiüses ha crescut un 5,8%, amb 96,1 milers de tones.

El consum aparent de ciment, indicador elaborat a partir d'agregar el saldo net d'aprovisionament exterior dels diferents ports i la producció interior, s'ha reduït reduir un 15,3%, enfront del -33% de l'any anterior. Respecte al ciment, se n'han venut 268,0 milers de tones, enfront de les 343,6 milers de tones del 2009. Aquesta variació ha suposat una disminució del 22%.

7.2.1.2. La resta dels materials de construcció

Després de quatre anys consecutius registrant descensos en les entrades de materials de construcció, el 2010 s'ha obtingut la primera taxa positiva, tot i que el volum encara ha estat moderat. Les entrades de materials han crescut un 14% i han arribat

als 247,2 milers de tones. [\(Vegeu el quadre AI-44\).](#)

Fent una anàlisi retrospectiva, durant el període 1996-2000, les entrades augmentaven cada any, i reflectien una línia ascendent en l'activitat de la construcció. No obstant això, el 2001 es va produir un canvi, ja que va tenir lloc la primera taxa de variació negativa (-16,5%). Aquest comportament s'ha repetit els últims quatre anys, amb decreixements propers a l'1,5%. Tot i així, el 2005, i per primera vegada després de quatre anys consecutius de reduccions, les entrades dels diferents materials de construcció, excloent-ne el ciment, varen créixer un 19,1%. Aquest augment va durar poc, ja que el 2006 (-1,6%) i el 2007 (-17,8%) les taxes de variació varen tornar a ser negatives. El 2008, les entrades de materials de construcció, excloent-ne el ciment, pels ports van arribar a un total de 309,7 milers de tones, la qual cosa va suposar un 32,9% menys que el 2007. L'any 2009 la disminució també va ser significativa (30,0%). Amb tot, el 2010, i a diferència del comportament de l'aprovisionament de ciment, que s'ha reduït, les entrades de diversos materials han augmentat dos dígits (14,0%).

Per illes, el gruix de les entrades s'ha focalitzat a Mallorca. Pels ports de Palma i d'Alcúdia, hi han entrat 149,9 milers de tones, el 60,6% del total de les entrades de les Illes Balears. Han registrat una taxa de variació positiva de l'1,2% respecte al 2009. Els ports menorquins han rebut 27,7 milers de tones, l'11,2% del total de les entrades, amb un creixement del 12,2% respecte a l'any anterior. Els ports de les Pitiüses han absorbit 69,5 milers de

tones, la qual cosa ha suposat un 28,2% del total i un augment del 58,2%.

7.2.2. OCUPACIÓ

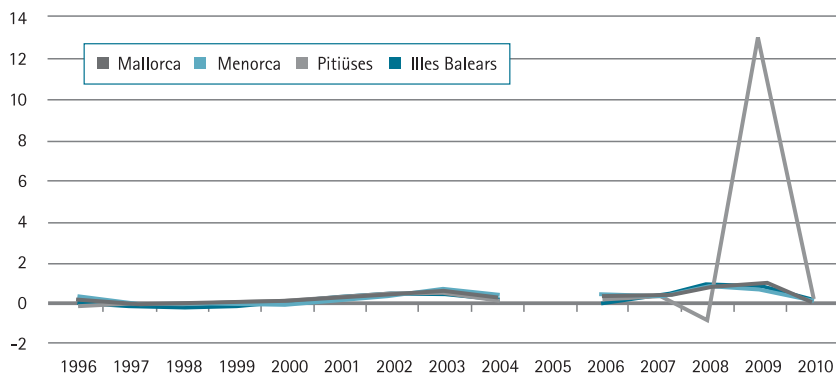
L'activitat dèbil de la construcció s'ha continuat reflectint en el mercat laboral, on s'han observat retrocessos importants. La població ocupada ha seguit ajustant-se i l'aturada ha continuat augmentant; però les dues a unes taxes més moderades que el 2009.

Els afiliats a la Seguretat Social s'han reduït un 11,5% i els registrats han estat, de mitjana, 46.857 treballadors (enfront els 52.969 treballadors del 2009). Per règims, set de cada deu han estat contractes de treball dependent, i han sumat en total 32.106 afiliacions al règim general, un 12,5% menys que el 2009. La resta han estat autònoms: 14.751 persones, la qual cosa ha suposat una reducció del 9,3% respecte al 2009.

Amb dades de l'Enquesta de Població Activa, segons la Classificació Nacional d'Activitats Econòmiques CNAE-09, la població ocupada en el sector ha continuat decreixent. Ho ha fet a una taxa mitjana del 19,6%, similar a la de 2009 i ha arribat als 52.400 treballadors, enfront els 65.200 de 2009. A l'àmbit nacional, l'evolució de la població ocupada també ha empitjorat, tot i que s'ha moderat la taxa de reducció: ha passat d'un -23% el 2009 a un -12,3% el 2010, amb 1.655,8 milers d'ocupats.

Per altra banda, les xifres d'atur per al conjunt de la Comunitat han continuat empitjorant respecte al 2009, però de forma

Gràfic I-13
Evolució de la taxa d'atur (1996-2010)

Font: INEM i SOIB

més moderada. Amb dades de l'INEM, el nombre mitjà d'aturats registrats el 2010 s'ha situat en 17.726 persones, enfront les 17.500 de 2009. Aquest últim any, la població aturada s'ha incrementat, de mitjana, un 1,3%, enfront el 70,3% del 2009. [\(Vegeu el quadre AI-45 i el gràfic I-13\).](#)

7.2.3. COSTOS DELS FACTORS

Per segon any, des de l'any 2000 en què va començar la sèrie, els costos propis de la construcció s'han reduït i han reflectit la pèrdua de demanda del sector i el reajustament d'activitat. Segons dades de l'Associació de Constructors de Balears, i després d'una anàlisi d'elaboració pròpia, el 2010 els costos directes del sector, que exclouen el cost del sòl, han decrescut prop d'un 2%. L'evolució dels preus dels costos dels factors, que és un termòmetre fidel de l'activitat constructora, ha reflectit la pèrdua de demanda del sector. No obstant això, el mecanisme de

translació de les correccions cícliques del sector als costos no és immediata, ja que un dels seus components més importants, la mà d'obra, es regula amb paràmetres rígids. Durant el període 2000-2003 l'activitat del sector es va anar afeblint i els costos directes van traslladar aquesta pèrdua de ritme a una taxa de creixement positiva cada vegada més reduïda. Es va passar d'un 4,8% el 2000 a un moderat 0,1% el 2003. No obstant això, a partir de 2004 la bonança econòmica del sector va fer tornar créixer els costos, que van passar d'un 4,5% anual el 2004 a un 6,1% el 2007. El 2008, any en què va començar la crisi del sector i els indicadors d'activitat ja disminuïen de forma significativa, els costos dels factors van continuar creixent, encara que més moderadament (3,7%). El 2009 i 2010 els costos han disminuït només un 1,1% i un 1,9%, respectivament, en resposta, precisament, a aquesta rigidesa dels costos laborals, que ha traslladat amb retard l'ajust als costos totals.

Per setè any consecutiu, el dia del lliurament de l'informe, manca informació sobre les partides de coure, alumini i energia. I per tercer any tampoc no es disposa de dades sobre els costos dels lligants. En aquest sentit, l'anàlisi és provisional i no contempla totes les partides en la seva magnitud. La partida més important, el cost de la mà d'obra, ha seguit incrementant-se, malgrat que s'ha continuat destruint ocupació en el sector. Ho ha fet un 1,5%, de forma més moderada que el 2009. No obstant això, el cost total agregat ha disminuït com a conseqüència, sobretot, de la baixada del preu del ciment, que es va reduir un 6,4%, enfront del creixement del 5,6% de l'any anterior. El comportament dels preus de la resta de materials ha estat diferent. El preu de la fusta també s'ha reduït, en passar d'un 1,7% el 2009 a un -1,7% el 2010. Més moderat ha estat el comportament de la ceràmica, que ha crescut un discret 0,8%. I positiva ha estat l'evolució del preu de l'acer, amb un increment d'un 3,5%, enfront de la reducció del 26,7% del 2009.

7.3.

LA PRODUCCIÓ

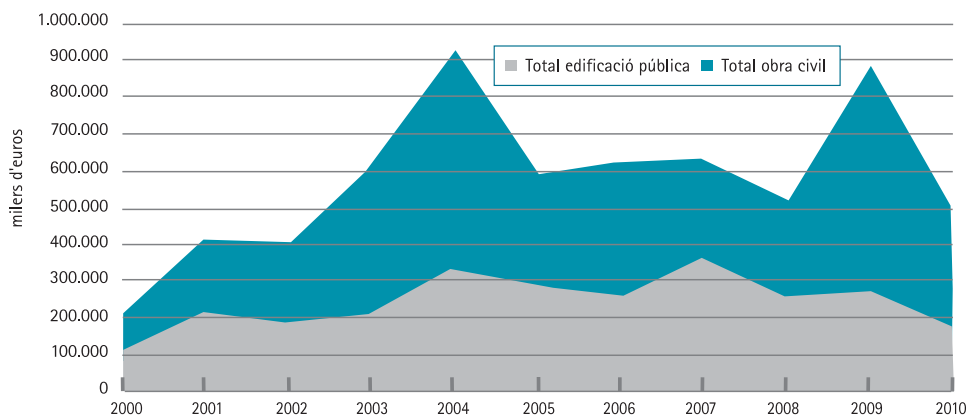
En aquest apartat s'analiza el comportament dels dos components bàsics de l'activitat del sector: la inversió pública i l'edificació privada.

7.3.1. INVERSIÓ PÚBLICA

El 2010 l'obra pública, tant en edificació com en obra civil, ha continuat baixant, i ha quedat reduïda, pràcticament, a la meitat. S'ha arribat als 494 milions d'euros. Per tipologies, la construcció en edificació i en obra civil s'ha reduït un 35% i un 50%, respectivament. L'edificació ha arribat als 183,39 milions d'euros, mentre que l'obra civil ha aconseguit 310,62 milions d'euros. [\(Vegeu el quadre AI-46 i el gràfic I-14.\)](#)

Gràfic I-14

Licitació oficial (2000-2010)

Font: Seopan

A diferència del que havia passat durant l'any anterior, el 2010 la inversió pública, derivada sobretot d'obra civil, ja no ha estat el pilar de la construcció i no ha pogut compensar part de les disminucions registrades a l'àmbit privat. Al llarg de l'any, només l'impuls de les obres públiques ha contribuït a evitar una aturada major en la construcció.

Segons dades de SEOPAN, a partir de l'any 2000, però sobretot del 2003, la licitació pública s'havia caracteritzat per un creixement molt ràpid, amb taxes mitjanes superiors al 20% i, a més, havia anat guanyant pes dins del sector de la construcció. No obstant això, a partir de 2005, uns mesos abans de les eleccions autonòmiques i el canvi de govern, va canviar la tendència i l'obra pública es va frenar per licitar només la meitat del que es licitava en anys anteriors. Es va passar de licitar 931,65 milions d'euros el 2004 a 599,42 milions d'euros el 2005, un 35,7% menys.

La situació es va anar moderant els tres anys següents. El 2006, la licitació encara creixia, però a un ritme més suau (4,4%) i va registrar 625,55 milions d'euros. El 2007 només va augmentar un 1,1% i va arribar als 632,27 milions d'euros. I el 2008, les polítiques d'inversió pública varen continuar essent restrictives i es va reduir la licitació un 17,8%, es varen comptabilitzar 519,78 milions d'euros.

El 2009, amb una situació econòmica debilitada, sobretot en el sector privat de la construcció, el Govern central va utilitzar la licitació pública com a mesura d'impuls per pal·liar la crisi. Va posar en marxa el Pla E. Amb aquest pla es va recuperar l'impuls d'anys anteriors per arribar als

893,58 milions d'euros, un dels nivells més alts des de l'any 2000 i similar al registrat el 2004. Aquesta injecció pública va suposar un 71,9% més que l'any 2008. Les diferències a escala nacional són notables. A Espanya, la licitació pública va decreixer un 2,3%.

El Pla E en el sector turístic va tenir molt bona acollida a les Illes Balears. Va ser la comunitat autònoma que més sol·licituds va presentar al Ministeri. No obstant això, finalment, va ser una solució d'escàs desenvolupament efectiu per les limitacions administratives i el marc normatiu, sobretot urbanístic, que posteriorment pal·liaria el "Decret Nadal".

Respecte a l'origen d'aquestes inversions públiques, el 2010 no hi ha hagut canvis: el gran finançador ha continuat essent l'Administració local. Durant el període 2005-2008 el Govern central finançava la majoria de les licitacions, mentre que a partir d'aleshores l'Administració local ha anat guanyant pes. El 2010, el percentatge d'obres finançades per l'Administració local s'ha aproximat al 56% del total, i ha estat l'Administració central la que ha finançat el 17% de les obres, el 27% ho ha estat per l'Administració autonòmica.

7.3.2. INVERSIÓ PRIVADA

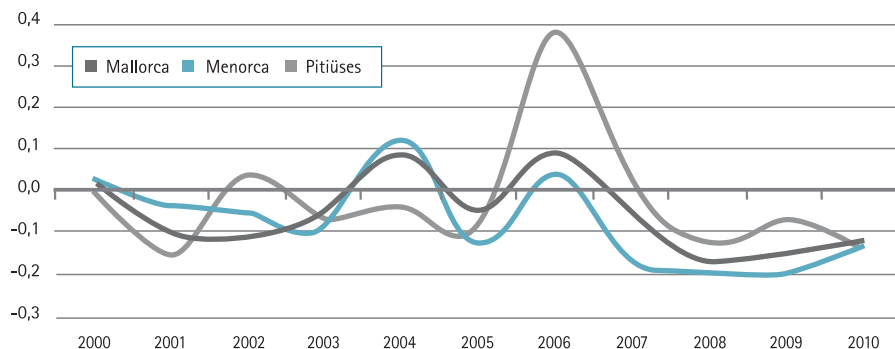
L'any 2010 s'han continuat patint els efectes d'un sector en crisi. L'activitat ha descendit a un nou mínim, encara que moderant el ritme de reducció. El 2009 les obres i habitatges visats, que representen un consistent indicador avançat de l'activitat futura del sector, varen

experimentar el retrocés més important dels últims 40 anys, que es va sumar al descens de l'any anterior. El 2010 s'ha arribat a un mínim nou, encara que ha moderat la taxa de variació negativa. Tampoc no s'ha recuperat la ràtio d'habitatge per obra visada, que el 2010 ha continuat amb una tendència a zero, un

valor no aconseguit des del 1968, any de l'inici de la sèrie. Pel que fa a l'activitat en curs, s'han començat 2.903 habitatges (218 més que el 2009), però se n'han acabat aproximadament la meitat (5.562 habitatges, 3.848 menys que el 2009). (Vegeu els quadres AI-47 i AI-48 i els gràfics I-15 i I-16).

Gràfic I-15

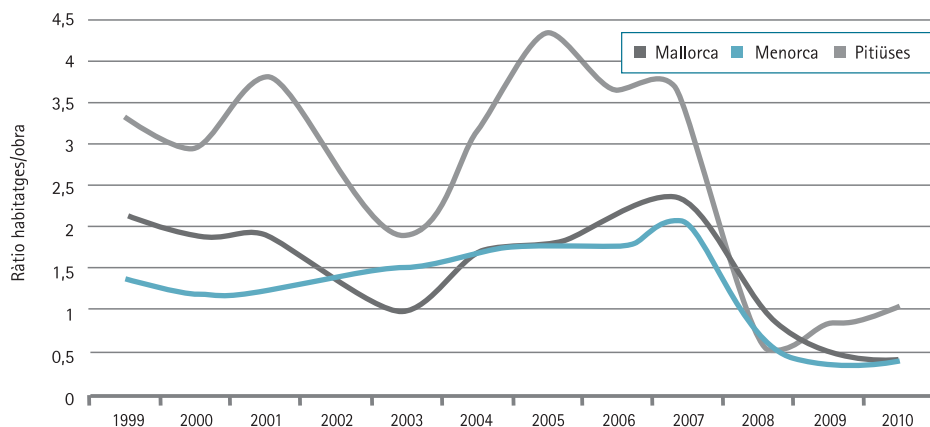
Taxa de variació interanual de projectes visats (2000-2010)

Font: COAIB

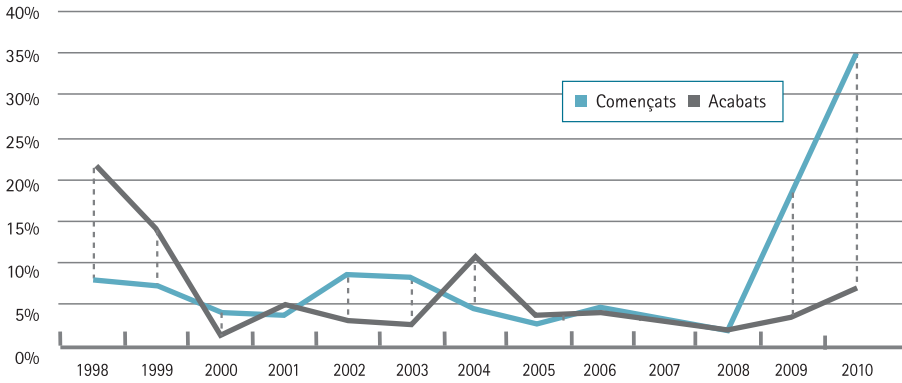
Gràfic I-16

Ràtio: habitatges/obra (1999-2010)

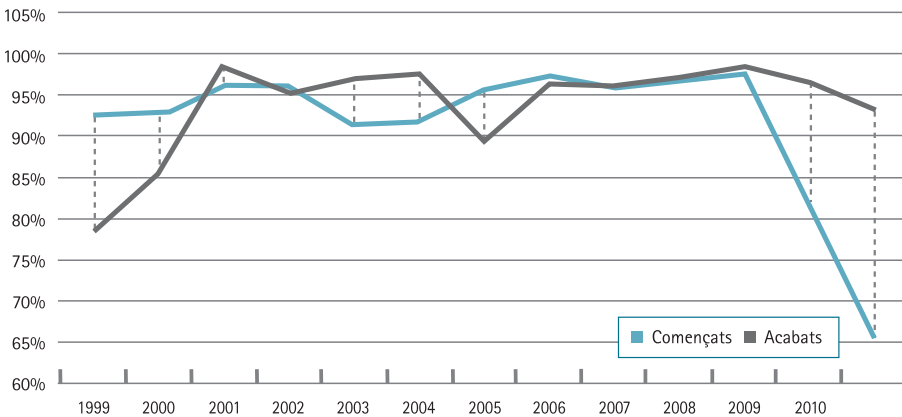
Font: COAIB

Gràfic I-17
Habitatges protegits (1998-2010)

Font: COAIB

Gràfic I-18
Habitatges lliures (1999-2010)

Font: COAIB

Les restriccions econòmiques i creditícies, que han afectat tant empresaris del sector com compradors, i el deteriorament progressiu de l'economia i l'ocupació ha limitat amb força el cicle d'habitatges iniciats. La correcció cíclica que estava afectant el sector durant l'any 2008, unit a les conseqüències de la crisi financera,

va generar un descens superior al 53% en el nombre d'habitatges iniciats, i del 58% el 2009. La situació el 2010 ha millorat moderadament en créixer un 8,1%, amb 2.903 habitatges. D'aquests, la seva gran majoria han continuat essent lliures (65,2%), encara que aquest percentatge s'ha continuat reduint respecte a anys

anterior: el 2008 va ser del 97,6%. El restant 34,8% han estat habitatges iniciats protegits. En taxes de variació, el comportament ha estat diferent entre la tipologia d'habitatge. En el cas de les lliures, han disminuït un 13,4% respecte al 2009, mentre que les protegides s'han incrementat un 102,6%. (Vegeu el quadre AI-49 i els gràfics I-17 i I-18).

Al llarg del 2010 s'han acabat 5.562 habitatges. Si durant el 2009 la inèrcia constructora dels anys anteriors va explicar que es va acabar un elevat nombre d'habitatges (9.410) i que l'activitat en curs continuà dinàmica, el 2010 l'activitat s'ha ajustat en exhaurir-se els efectes dels habitatges iniciats en anys anteriors. S'ha acabat un 40,9% menys que el 2009, quan van decreïxer un 22%. El comportament per tipologia ha estat similar a les iniciades: hi ha hagut un impuls fort dels habitatges de protecció oficial. S'han acabat 5.171 habitatges lliures, el que ha suposat un 43,0% menys que el 2009, i 391 habitatges HPO, amb un increment d'un 15,3% respecte a l'any anterior (41,8%).

És important destacar l'acceleració de la construcció dels habitatges de protecció oficial impulsades per les polítiques expansives a l'activitat residencial de protecció oficial. Entre 2008 i 2010, l'activitat residencial pública ha esdevingut un reforç anticíclic important per al sector que ha ajudat a esmorteir, encara que amb poca consistència, el descens de la construcció residencial privada. El 2010 s'ha iniciat el doble d'habitatges protegits que en anys anteriors, en passar d'un pes en el total d'habitatges iniciats del 2,4% el 2008 a un 34,8% el 2010. Allò habitual és trobar un

pes d'entre el 3% i el 5%. El mapa per a les acabades és diferent: s'ha passat d'un moderat 3,6% el 2009, a un 7,0% el 2010.

A més a més, un altre indicador que ha reflectit la pèrdua de dinamisme del sector s'observa mitjançant la ràtio entre els habitatges iniciats sobre els acabats. Aquesta ràtio, que sintetitza l'impuls d'activitat del sector de la construcció residencial, no es realimenta com en anys anteriors. Com s'explica detalladament en el capítol d'Habitatge, a mesura que s'aguditzen les restriccions creditícies a promotors i compradors i la demanda cau, és habitual observar que les obres iniciades s'alenteixen, o es fracciona la construcció, o, directament, s'ajorna l'inici de les obres. En aquest cas, l'impuls de la producció es redueix i la ràtio és inferior a un. No obstant això, durant els anys d'activitat expansiva, la ràtio és superior a un. És a dir, el nombre d'habitatges iniciats supera els acabats. El 2010, la ràtio habitatge iniciada per habitatge acabat ha estat de 0,52, el doble de la registrada el 2009, encara que se segueix considerant baixa. Es va registrar una ràtio similar a la del 2008.

Pel que fa als indicadors avançats d'activitat relatius a projectes visats, variables que facilita el Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears, i fent una anàlisi retrospectiva del comportament de les obres i dels habitatges visats, la conducta recent més similar es trobaria en la dècada dels noranta, fet explicat detalladament en el capítol d'habitatge. El 2010, les obres i els habitatges visats han continuat ajustant-se a la baixa: -12,6% i un -17,1%, respectivament. El ritme es disminueix respecte al 2009, que va registrar descensos del 14% i del 53%, respectivament.

Per tercer any consecutiu, les obres visades durant el 2010 han decrescut a un ritme de dos dígits. A les Illes Balears, s'han visat 4.167 obres, enfront de les 4.769 obres de l'any anterior. A Mallorca, la reducció ha estat del 12,3%, amb 3224 obres visades. A Menorca, s'han visat 448 obres, la qual cosa ha suposat un 13,5% menys que el 2009, en què va decreixer un 19,4%. I, finalment, a les Pitiüses, s'han visat 495 obres, un 13,9% menys que el 2009, en què va decreixer un 6,8%. [\(Vegeu quadre AI-47\).](#)

Per nombre d'habitatges, s'ha moderat el descens amb una taxa del 17,1%, enfront del 53,6% de l'any anterior. En cap altra etapa recessiva anterior des de 1968 no es va produir una correcció tan violenta i de tanta intensitat com la de 2009. No es registrava una xifra d'habitatges visats tan baixa des de feia 40 anys. El 2010 els habitatges han continuat baixant per quantificar un total de 2.036 visats. Per illes, les que han tengut el millor comportament, per segon any consecutiu, han estat les Pitiüses, que han crescut un 9,3% més, després de la caiguda del 81,6% de l'any 2008. A Mallorca, s'han visat 1.355 habitatges, un 24,9% menys que l'any 2009, mentre que a Menorca s'han visat 163 habitatges, un 7,4% menys.

Pel que fa a la grandària mitjana de les promocions, mesurada en termes d'habitatges, tant d'obra nova com de reforma, ha continuat el retrocés iniciat el 2008. Per tercer any consecutiu, la ràtio habitatge per obra a estat inferior a un: s'ha situat en 0,49, inferior al 0,51 del 2009. Aquesta ràtio contrasta amb la situació del 2007, en què la ràtio calculada va ser de 2,37 habitatges per obra i es creixia a una taxa del

5,8%. Enguany, aquesta ràtio ha disminuït un 5,1%, que sumat a la disminució de l'any anterior, han situat l'any 2010 com el pitjor en nombre d'habitatges col·lectius per obra. Per illes, a Mallorca la ràtio ha estat de 0,42 habitatges per obra, la qual cosa ha suposat una disminució del 14,4% respecte al 2009, en què va decreixer un 51,9%. Aquest decreixement ha reflectit la disminució important de l'habitatge col·lectiu visat. A Menorca, la ràtio ha estat de 0,36, la qual cosa ha suposat un 7,1% més que el 2009, en què va decreixer un 50,0%. Només a les Pitiüses, que han estat les illes amb millor comportament, la ràtio ha millorat, per situar-se en l'1,05 i créixer un 26,9% respecte al 2009, en què també va tenir un bon comportament (12,3%). [\(Vegeu el quadre AI-48\).](#)

Aquestes dues variables (els visats d'obres i d'habitatges i la grandària mitjana de les obres) han manifestat que la construcció d'edificació plurifamiliar de nova obra ha quedat reduïda a la mínima expressió i que la mida mitjana de l'edificació residencial també ha estat mínim.

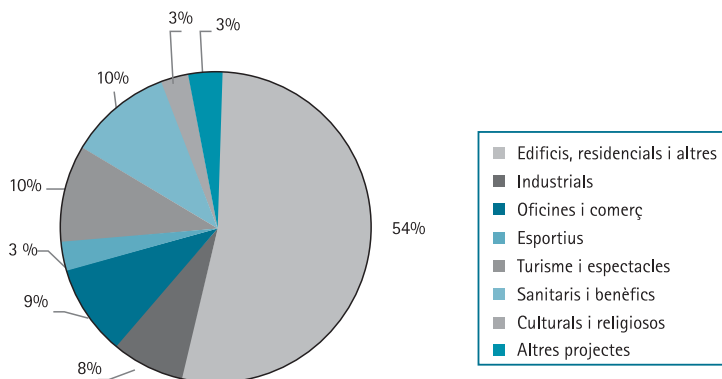
Sol ser habitual que en èpoques recessives es produeixi un efecte substitució d'obres noves per reformes o ampliacions o bé que el comportament de les reformes sigui menys negatiu que per a les obres noves. L'any 2010 no ha estat una excepció. Les reformes visades s'han reduït un 8,6%, enfront del -12,6% registrat a les obres noves totals. Per al conjunt de l'any, s'han visat 1.870 obres de reforma, enfront de les 2046 de l'any anterior. Això ha suposat que el 44,9% de les actuacions d'obra visada ha correspost a reformes. Aquest percentatge és similar a l'assolit el 2004 (43,5%).

Des de l'any 2002 i fins al 2008, els visats per ampliació i reforma van anar perdent pes, a conseqüència del major increment en les obres visades de nova construcció. A partir del 2008, any en què s'inicia la crisi derivada de les hipoteques *subprime*, les reformes comencen de nou a demanar-se i la ràtio augmenta. [\(Vegeu el quadre AI-50\).](#)

Per illes, les més perjudicades per l'obra nova visada han estat les més beneficiades per les reformes. A Mallorca, les obres d'ampliació i reforma han disminuït un 7,9%, amb una ràtio del 44,6%. A Menorca, s'han reduït un moderat 0,4%, amb una ràtio del 54,7%. A les Pitiüses, que van ser les illes que millor s'han comportat, les reformes s'han reduït un 21,3% i la ràtio s'ha quedat en un 38,0%, similar a l'assolit els anys 2001 i 2002. Pel que fa al pes de les reformes sobre el total, totes les illes l'han augmentat: a Mallorca un 4,9%; a Menorca un 15,1%, i a les Pitiüses un 8,9%.

La distribució per tipus d'edificació de la superfície visada pel Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears aporta una descripció aproximada dels segments de la demanda privada del sector. El 2010 s'han visat un poc més d'1,31 milions de metres quadrats, un 6,6% menys que el 2009 (1,40 milions de metres quadrats), dels quals s'han distribuït gairebé a parts iguals entre el sector residencial i el no residencial. En els últims anys la producció d'habitatge residencial s'ha anat moderant. Si l'any 2007 el pes de la superfície dels projectes visats en edificis residencials representava el 83,1% del total visat, el 2010 la superfície en edificis residencials ha perdut pes, com passa amb el nombre d'habitatges visats, i ha suposat només un 50,2% de la superfície total. S'han visat un 20,2% menys de metres quadrats d'edificis residencials. [\(Vegeu el quadre AI-51 i el gràfic I-19\).](#)

Gràfic I-19
Tipologia de projectes visats a les Illes Balears (2010)

Font: COAIB

Tot i que la superfície residencial, per al conjunt de les Illes Balears, ha continuat perdent pes respecte als anys anteriors, ha seguit essent el primer gran segment demandat, amb un pes del 50,2%. La distribució per illes no ha seguit un patró tan semblant al d'anys anteriors: els pesos de la superfície en edificis ha estat del 49,8% a Mallorca; del 43,0% a Menorca, i del 60,1% a les Pitiüses. Els ritmes de variació també han oscil·lat: decreixements de devers el 20% a Mallorca i les Pitiüses i un descens del 10% a Menorca.

Pel que fa a la resta de tipologies, la majoria s'han comportat millor que el 2009, excepte les instal·lacions esportives i les culturals i

religioses. La superfície dels projectes turístics i d'espectacles es manté després de tres anys consecutius millorant. En segon lloc, destaca la superfície dels projectes sanitaris, que també creixen respecte al 2009. I els industrials i oficines i comerços. Els comportaments per illes tampoc no han estat iguals: a Mallorca els metres visats s'han reduït un 12,2%, enfront del -37,2% del 2009, a Menorca un -23,7%, enfront del -34,9% del 2009, mentre que a les Pitiüses se n'ha accentuat el creixement, en passar d'un 6% a un 33,1%.

ELS SERVEIS PRIVATS

RESUM

L'any 2008 es dedicaven als serveis privats 57.198 empreses, un 6,2% menys que el 2007. El volum de negoci va ser de 27.402 milions d'euros, amb una contracció del 8,7% respecte de l'any anterior. Per la seva banda, el total de renda generada (VAB) pels serveis privats a les Illes Balears va ser de 8.660 milions d'euros, cosa que evidenciava una reducció respecte del 2007, que cal atribuir a la disminució de l'excedent brut d'explotació (-20,3%), ja que la remuneració d'assalariats va créixer un 3,6%.

El comerç és la principal activitat entre els serveis privats pel que fa a nombre d'empreses i d'establiments, volum de negoci, valor afegit brut, remuneració d'assalariats i excedent brut d'explotació. En canvi, l'hoteleria és el sector amb un major valor de la producció, amb uns majors consums intermedis i amb un major volum d'ocupació.

Les empreses dedicades a serveis privats ocupaven el 2008 a les Balears una mitjana de 4,5 treballadors, amb un cost laboral unitari de 21.100 euros i una productivitat de 33.500 euros. Respecte del 2007, hi va haver un increment dels costos laborals (5,5%) i una caiguda de la productivitat (-5,3%). Així, les despeses de personal representaven de mitjana el 2008 un 63% del valor afegit, percentatge que va augmentar quasi deu punts respecte de l'any anterior, principalment per la caiguda dels beneficis empresarials i de l'excedent brut d'explotació, probablement associada als efectes incipients de la crisi econòmica.

El total de personal ocupat per part de les empreses de serveis privats va ser el 2008 de 286.545 persones, la qual cosa representa una disminució del 3,9% respecte del 2007. El sectors amb una major ocupació varen ser l'hoteleria (32%) i el comerç (28%), mentre que els que representen una menor ocupació són les activitats immobiliàries (2%) i la informació i comunicacions (3%).

8.1

INTRODUCCIÓ

En aquest capítol es presenten les dades corresponents a l'any 2008 de l'Enquesta de Serveis, que a l'àmbit de les Illes Balears han estat elaborades per l'IBESTAT. Aquesta enquesta d'àmbit estatal és elaborada per l'INE amb caràcter anual des de 1998 i pretén analitzar les principals característiques estructurals i econòmiques de les empreses privades l'activitat principal de les quals s'inclou en algun dels subsectors que conformen el sector serveis privats. (Sobre l'enquesta de serveis a les Illes Balears, vegeu les publicacions del CES i l'INE dels anys 2001 i 2002 i les de 2003 a 2005 del CES, INE i l'IBAE/IBESTAT).

Com s'ha referit en edicions anteriors de la Memòria, cal tenir en compte que hi ha tota una sèrie d'activitats considerades també serveis que escapen de l'objecte d'anàlisi d'aquesta enquesta: bàsicament serveis públics de no mercat, educació i sanitat de mercat, activitats socials i les activitats d'intermediació financera i assegurances.

En aquest punt, és important subratllar els canvis metodològics aplicats des de l'exercici 2008, arran de la publicació d'una nova Classificació Nacional d'Activitats Econòmiques (CNAE-2009), davant la necessitat d'adaptar l'antiga CNAE-93 als

canvis estructurals en els sectors econòmics provocats pel pas del temps. El canvis metodològics també han contemplat la necessitat d'aplicar nous criteris comptables després de l'entrada en vigor d'un nou Pla General de Comptabilitat (2007). Finalment, s'ha aprofitat també per adaptar la classificació nacional a la normativa comunitària, segons els criteris establerts pel Sistema de Comptes Europeu (SEC-95). Tot plegat ha significat la ruptura de la sèrie de l'Enquesta Anual de Serveis existent fins a l'any 2008.

Aquests canvis han afectat aspectes com les agrupacions de sectors d'activitat (han passat de set a vuit agrupacions) o la valoració de les macromagnituds (deixen de ser valorades a 'preus de mercat' i a 'cost de factors' per valorar-se únicament a 'preus bàsics'), de forma que en molts casos no ha estat possible aplicar referències d'anys anteriors a l'hora de valorar i analitzar les dades.

D'altra banda, la classificació elaborada per l'IBESTAT no coincideix exactament amb la de l'INE, per la qual cosa s'ha optat per no fer comparacions amb els agregats estatals.

En els apartats que segueixen a continuació presentarem, doncs, les principals macromagnituds, els principals indicadors i els resultats d'explotació del sector dels serveis privats, i també analitzarem les característiques de l'ocupació. Les dades es presenten desagregades per sectors d'activitat, si bé és possible obtenir-ne un major detall a escala de subbranques, perspectiva que en aquesta Memòria se circumscriu a les activitats de comerç i transport, que tenen els apartats respectius (Vegeu els apartats 10 i 11 d'aquest capítol).

8.2.

PRINCIPALS MACROMAGNITUDS

El sector serveis privats tenia el 2008 57.198 empreses, un 6,2% menys que el 2007. Així mateix, el volum de negoci va ser de 27.402 milions d'euros, amb una contracció del 8,7% respecte de l'any anterior. El total de renda generada (VAB) pels serveis privats a les Illes Balears va ser de 8.660 milions d'euros, fet que va evidenciar una reducció respecte del 2007, que cal atribuir a la disminució de l'excedent brut d'explotació (-20,3%), ja que la remuneració d'assalariats va créixer un 3,6%. (Vegeu el quadre I-35).

Si abordam l'anàlisi per sectors d'activitat, veim que el comerç és la principal activitat de serveis privats pel que fa a nombre d'empreses i d'establiments, volum de negoci, valor afegit brut, remuneració d'assalariats i excedent brut d'explotació. En canvi, l'hoteleria és el sector amb més valor de la producció, amb uns majors consums intermedis i amb més volum d'ocupació.

En el conjunt dels serveis privats, el valor afegit generat en relació al valor total de la producció és de gairebé el 50%. Les activitats amb un major valor afegit són les activitats immobiliàries (64%) i el comerç (60%), si bé en el primer cas cal atribuir-ho bàsicament al valor de l'excedent brut d'explotació (70%), mentre que en el cas del comerç, el 62% del valor afegit es canalitza en forma de remuneració d'assalariats. En canvi, les activitats que generen un menor valor afegit, en les quals la major part del valor de la producció s'explica pels consums intermedis, són el transport i emmagatzematge (37%) i les activitats administratives i serveis auxiliars (41%).

QUADRE I-35. PRINCIPALS MACROMAGNITUDES DELS SERVEIS PRIVATS PER SECTOR D'ACTIVITAT (2008)

Illes Balears

	Comerç	Transport	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals	Activitats administratives	Activitats recreatives	Total
Nombre d'empreses	18.716	4.501	10.283	1.138	4.185	9.458	4.567	4.349	57.198
Nombre d'establiments	23.238	4.908	11.579	1.237	4.358	9.595	5.255	4.791	64.960
Volum de negoci*	12.823.124	3.159.230	4.240.126	1.258.092	519.409	1.348.494	3.219.009	834.344	27.401.828
Valor producció a preus bàsics*	4.044.994	3.237.456	4.347.905	1.246.772	551.660	1.364.040	2.086.968	816.467	17.696.261
VAB a preus bàsics*	2.426.616	1.204.255	2.150.627	524.821	353.405	742.343	862.522	394.957	8.659.546
Remuneració d'assalariats*	1.499.184	840.735	1.455.504	243.486	98.924	414.305	596.668	308.137	5.456.943
Consums intermedis*	1.618.378	2.033.201	2.197.278	721.951	198.255	621.696	1.224.446	421.509	9.036.715
Excedent brut d'exploració*	916.323	427.904	642.133	356.400	248.743	385.093	275.526	138.115	3.390.237
Població ocupada a 30/09	81.470	27.297	90.450	7.340	6.815	22.120	31.766	19.286	286.545

* (milers d'euros)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) a partir de dades de l'INE

8.3.

PRINCIPALS COEFICIENTS

Les empreses dedicades a serveis privats ocupaven el 2008 a les Balears una mitjana de 4,5 treballadors, amb un cost laboral unitari de 21.100 euros i una productivitat de 33.500 euros. Respecte del 2007, hi va haver un increment dels costos laborals (5,5%) i una caiguda de la productivitat (-5,3%). (Vegeu el quadre I-36)

Les despeses de personal representaven de mitjana el 2008 un 63% del valor afegit, percentatge que va caure quasi deu punts respecte de l'any anterior, principalment per la caiguda dels beneficis empresarials i de l'excedent brut d'explotació, probablement associada als efectes incipients de la crisi econòmica. Les taxes d'estabilitat laboral, d'assalariats femenina i de personal extern en el sector es varen mantenir entorn al 54%, el 40% i l'1%, respectivament.

Per sectors d'activitat, l'hoteleria tenia la major ràtio d'ocupats per empresa (7), en contraposició a les activitats immobiliàries (1,6). El sector de la informació i les comunicacions va ser novament el sector amb una major productivitat (73.800 euros), essent les activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment i altres serveis el sector amb una menor productivitat (22.700 euros). El sector de la informació i les comunicacions va ser també el que va presentar uns majors nivells salarials de mitjana (26.400 euros), en contrast amb els 12.000 euros del sector d'activitats immobiliàries.

El sectors de l'hoteleria (86%) i les activitats administratives i serveis auxiliars (85%) són les que tenen més proporció d'assalariats, mentre que el comerç (58%) i les activitats d'informació i comunicacions (57%) tenen un major grau d'estabilitat laboral. En canvi, els sectors més feminitzats són les activitats administratives i serveis auxiliars (54%) i l'hoteleria (45%), amb taxes que més que dupliquen la participació femenina en el sector transport i emmagatzematge (22%). Finalment, el sector de la informació i les comunicacions (2,4%) i les activitats immobiliàries (2,3%) usen en major mesura personal extern.

8.4.

PRINCIPALS RESULTATS D'EXPLOTACIÓ

Pel que fa als resultats d'explotació, s'ha de comentar que el 2008 els ingressos d'explotació de les empreses dedicades a la prestació de serveis privats varen ser de 28.083 milions d'euros, les despeses d'explotació varen pujar a 25.940 milions d'euros, mentre que les inversions en actius materials varen ser de 1.345 milions d'euros. (Vegeu el quadre I-37).

Pel que fa a les despeses d'explotació, en termes agregats del sector serveis privats, el 40% corresponen a consum de mercaderies, el 21% a despeses de personal, el 18% a despeses en serveis exteriors i el 10% a consum de primeres matèries i altres aprovisionaments. Les diferències entre sectors quant a la distribució de les despeses d'explotació són notòries, depenent principalment de la intensitat amb què faci ús del factor treball.

QUADRE I-36 PRINCIPALS INDICADORS DELS SERVEIS PRIVATS PER SECTOR D'ACTIVITAT (2008)

Illes Balears

	Comerç	Transport	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals	Activitats administratives	Activitats recreatives	Total
Ocupats per empresa	4,2	5,6	7,0	6,3	1,6	2,3	6,5	4,0	4,5
Productivitat (euros)	30.900	47.500	29.700	73.800	53.000	34.300	29.300	22.700	33.500
Salari mitjà	15.000	25.800	15.600	26.400	12.000	15.300	15.600	14.000	16.500
Cost laboral unitari (euros)	19.100	33.200	20.100	34.200	14.800	19.100	20.200	17.700	21.100
Taxa de valor afegit (%)	59,99	37,2	49,46	42,09	64,06	54,42	41,33	48,37	48,93
Taxa de despeses de personal (%)	61,78	69,81	67,68	46,39	27,99	55,81	69,18	78,02	63,02
Taxa d'assalariats (%)	76,57	72,3	86,03	80,54	53,39	61,25	84,93	79,68	78,65
Taxa d'estabilitat laboral (%)	57,98	52,96	53,11	57,16	47,58	51,69	50,24	54,26	54,1
Taxa d'assalariats femenina (%)	38,89	21,81	45,02	34,34	30,83	36,38	53,57	39,74	40,38
Taxa personal extern (%)	1,32	2,06	0,69	2,41	2,28	0,93	0,50	0,60	1,10

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) a partir de dades de l'INE

QUADRE I-37 PRINCIPALS RESULTATS D'EXPLOTACIÓ DELS SERVEIS PRIVATS PER SECTOR D'ACTIVAT (2008)

Illes Balears

	Comerç	Transport	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals	Activitats administratives	Activitats recreatives	Total
Ingressos d'explotació	13.073.270	3.250.683	4.364.382	1.274.299	535.860	1.394.058	3.330.491	859.853	28.082.896
Volum de negoci	12.823.124	3.159.230	4.240.126	1.258.092	519.409	1.348.494	3.219.009	834.344	27.401.828
Altres ingressos d'ocupació	250.146	91.453	124.255	16.207	16.451	45.564	111.483	25.509	681.067
Despeses d'explotació	12.302.337	3.043.596	3.960.294	1.154.264	389.120	1.114.906	3.163.565	812.279	25.940.361
Consum de matèries primeres i altres aprovisionaments	223.917	687.344	1.081.119	104.191	6.784	57.177	347.656	123.826	2.632.012
Consum de mercaderies	9.020.560	16.112	26.148	50.334	4.327	45.188	1.240.710	19.320	10.422.698
Treballs realitzats per altres empreses	155.831	370.747	71.889	296.169	39.430	219.287	419.211	53.540	1.626.103
Despeses de personal	1.499.184	840.735	1.455.504	243.486	98.924	414.305	596.668	308.137	5.456.943
Despeses en serveis exteriors	1.217.563	965.717	1.035.435	317.404	151.033	290.989	381.466	236.386	4.595.994
Altres despeses de gestió	21.066	9.393	8.836	4.187	1.009	54.244	76.112	7.758	182.605
Dotació per a amortitzacions	164.217	153.548	281.364	138.493	87.613	33.717	101.742	63.314	1.024.007
Inversions en actius materials	214.466	282.875	351.212	88.026	144.986	42.967	101.307	119.642	1.345.479
Adquisició d'immobilitzat material	268.942	308.985	396.048	98.820	160.330	59.908	393.778	125.270	1.812.081
Vendes d'immobilitzat material	54.477	26.110	44.837	10.794	15.344	16.940	292.471	5.629	466.602

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) a partir de dades de l'INE

En aquest apartat també és interessant constatar com les activitats immobiliàries són el sector amb més marge d'exploració (38%), seguides de les activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment i altres serveis (25%), molt per sobre del marge d'exploració mitjà del conjunt del sector (8%). Aquest fet es tradueix en el cas de les activitats immobiliàries en un major esforç inversor (27%), enfront al 5% que representen les inversions en el conjunt del sector de serveis privats.

8.5.

L'OCUPACIÓ

El total de personal ocupat per part de les empreses de serveis privats va ser el 2008 de 286.545 persones, la qual cosa representa una disminució del 3,9% respecte del 2007. El sectors amb més ocupació varen ser l'hoteleria (32%) i el comerç (28%), mentre que els que representen menys ocupació són les activitats immobiliàries (2%) i la informació i comunicacions (3%). (Vegeu el quadre I-38).

El personal remunerat representa el 82,6% del personal ocupat en el sector. De fet, el personal remunerat supera el llindar del 80% en tots els subsectors d'activitat, excepte en els casos de les activitats immobiliàries (54,7%) i les activitats professionals, científiques i tècniques (62,7%).

L'estructura ocupacional del sector és majoritàriament masculina (51,4%), excepte en els subsectors d'activitats administratives i serveis auxiliars (42,1% d'homes), les activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment

i altres serveis (48,5%) i l'hoteleria (49,2%). Aquesta estructura ocupacional per al conjunt del sector es manté tant si ens referim al personal fix com a l'eventual, encara que sí que s'aprecien algunes diferències quan davallam a l'anàlisi per subsectors.

Una altra dada interessant d'observar en relació amb el factor gènere és que la proporció de dones remunerades (51,3%) és superior a la d'homes (48,7%), mentre que la relació s'inverteix, i amb més desproporció, en el cas del personal no remunerat, en què els homes representen el 63,9%, enfront del 36,1% de les dones.

8.6.

L'ESTACIONALITAT

Les dades d'ocupació també ens permeten observar el comportament estacional que es dona en el sector dels serveis privats. El nivell màxim d'ocupació es registra en el tercer trimestre, coincidint amb els mesos de més afluència turística a l'estiu, mentre que el nivell mínim correspon al primer trimestre. El diferencial entre la punta màxima d'ocupació i la mínima és del 23%. (Vegeu el quadre I-39).

Per subsectors d'activitat, el panorama divergeix notablement. L'hoteleria, com a sector turístic per antonomàsia, presenta un diferencial del 67%, mentre que a d'altres sectors el factor estacional hi té un impacte molt més moderat –com és el cas del transport i l'emmagatzematge (12%), les activitats administratives i serveis auxiliars (10%) o el comerç (6%)–, o, fins i tot, lleugerament invers: activitats immobiliàries (-1%).

QUADRE I-38. PERSONAL OCUPAT ALS SERVEIS PRIVATS PER SECTOR D'ACTIVITAT (2008)

Illes Balears

	Comerç	Transport	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals	Activitats administratives	Activitats recreatives	Total
Personal ocupat	81.470	27.297	90.450	7.340	6.815	22.120	31.766	19.286	286.545
Personal remunerat	65.474	23.380	79.631	6.588	3.726	13.866	28.620	15.468	236.751
Personal fix	47.233	14.456	48.035	4.196	3.243	11.435	15.960	10.464	155.022
Personal fix homes	23.407	9.981	23.213	2.386	1.389	4.587	5.722	5.183	75.868
Personal fix dones	23.826	4.475	24.822	1.810	1.854	6.848	10.238	5.281	79.154
Personal eventual	15.146	5.278	29.780	1.716	396	2.114	11.021	4.902	70.353
Personal eventual homes	7.292	3.801	13.879	1.006	148	914	4.242	2.520	33.801
Personal eventual dones	7.854	1.478	15.901	711	247	1.200	6.779	2.382	36.552
Personal no remunerat	15.996	3.917	10.819	753	3.089	8.254	3.147	3.818	49.793
Personal no remunerat homes	9.018	3.490	6.540	633	2.127	5.688	2.708	1.601	31.805
Personal no remunerat dones	6.978	427	4.279	120	962	2.566	439	2.216	17.988

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) a partir de dades de l'INE

Quadre I-39. Nombre mitjà d'ocupats per trimestre i mitjana anual per any i grup d'activitat a les Illes Balears (2008)

	Comerç	Transport	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals	Activitats administratives	Activitats recreatives	Total
1r trimestre	77.057,1	24.474,5	55.002,7	7.244,6	6.776,2	21.564,5	28.398,4	14.899,4	235.417,5
2n trimestre	81.497,2	26.384,7	83.746,5	7.347,7	6.751,1	21.923,7	30.699,4	18.427,7	276.778,0
3r trimestre	81.353,8	27.279,2	92.002,5	7.350,5	6.710,8	21.928,8	31.248,5	20.262,1	288.136,2
4t trimestre	76.132,3	24.611,8	58.684,6	7.227,5	6.436,7	21.429,8	28.170,3	16.093,6	238.786,7
Mitjana anual	79.010,1	25.687,5	72.359,1	7.292,6	6.668,7	21.711,7	29.629,2	17.420,7	259.779,6

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) a partir de dades de l'INE

9

EL TURISME

RESUM

L'índex de posició competitiva turística de les Balears (IPCTB) indica que en el darrer any ha empitjorat un 1,4%, a partir del darrer trimestre del 2009 i fins al darrer del 2010, ja que la revaloració euro/dòlar (TCEN) és d'un 2,2%, calculat com una mitjana ponderada de 21 destinacions, i l'índex de posició competitiva turística de les Balears en preus (IPR) és d'un (-0,8%), per la qual cosa, la rebaixa ponderada de preus no ha compensat la revalorització ponderada del tipus de canvi.

Les estades dels turistes estrangers ha disminuït un 6,2% (es passa de 83,4 milions d'estades estrangeres el 2009 a 78,3 milions al 2010) i l'estada mitjana se situa en els 8,6 dies (un -7,8% respecte del 2009). En canvi, el nombre total d'arribats estrangers l'any 2010 es recupera amb un 1,8% (es passa de 8,9 milions de turistes estrangers arribats el 2009 a 9,1 milions el 2010). Quant a la distribució de les estades turístiques per tipologia d'allotjament, el total de turistes s'allotgen en un 74,1% a la categoria d'hotels i similars, dels quals un 61,7% d'aquests tenen servei de paquet turístic i el 38,3% restant vénen sense paquet turístic. La variació respecte de l'any 2009 ha estat un increment del 2,6% dels allotjats a hotels i similars; en canvi, els allotjats a la resta d'allotjaments ha disminuït un 9,5%, amb un augment de la quota hotelera de 2,5 punts.

L'estacionalitat mesurada per la variació en el nombre de turistes en la temporada mitjana-baixa presenta una variació negativa de 3,5 punts, tenint en compte que l'any 2009 el total d'arribades en aquesta temporada era del 19,8% i el 2010 ha estat del 16,3%. D'acord amb un indicador sintètic de l'estacionalitat calculat amb l'índex de Gini, hi ha un empitjorament de l'estacionalitat de 0,0409 punts, que en termes d'una equidistribució igual per mesos de la mitjana de les arribades és d'un -6,63%. Aquest empitjorament de l'estacionalitat es deu principalment al comportament del mercat espanyol, que cau un 21,8% en la temporada mitjana-baixa, mentre els estrangers ho fan en un 17,1%.

L'ocupació sobre la planta oberta hotelera de les Balears indica un augment de la mitjana anual de 3,4 punts, que se situa en el 69,6%. A Mallorca també se situa en el 69,6%, a Menorca se situa en el 69,5% i a Eivissa i Formentera se situa en el 70% (el màxim per illes).

Finalment, les dades d'EGATUR 2010 publicades per l'Institut d'Estudis Turístics (IET) reflecteixen que els turistes han gastat a les Illes Balears un total de 8.753 milions d'euros, un 0,5% més que al llarg de l'any 2009. La despesa mitjana per turista ha assolit els 953 euros, amb un decreixement de l'1,2%). Altrament, la despesa mitjana per turista i dia ha estat de 110 euros, amb una recuperació del 6,7%.

9.1

INTRODUCCIÓ

L'Observatori del Turisme, adscrit a la direcció general de Planificació Estratègica de la Conselleria de Turisme i Treball, és l'organisme responsable de la publicació de l'Informe "El turisme a les Illes Balears. Anuari 2010", el qual preveu les dades principals del turisme a les Illes Balears. En edicions anteriors aquest informe estava elaborat pel CITIB.

L'informe 2010 presenta una sèrie de canvis metodològics que han comportat algunes modificacions respecte a la informació disponible en edicions anteriors. En concret les dades relatives a les arribades de turistes a les Illes Balears, s'ajusten a les dades de l'Enquesta de Moviments Turístics a Fronteres (Frontur) i de l'Enquesta de Despesa Turística (Egatur), per la qual cosa, presenten una menor desagregació per nacionalitats, i el turisme espanyol no inclou la via marítima. Les dades per al conjunt de l'any només estan disponibles per al conjunt regional, mentre que en l'àmbit d'illes només estan disponibles per al segon semestre, i no es disposa d'una estimació global per al conjunt de l'any, per la qual cosa, s'ha desestimat aquesta informació insular. Les dades per tipus d'allotjament es desagreguen en hotels i similars i resta d'allotjament i l'organització del viatge discrimina entre

aquells que s'han gestionat via paquet turístic i sense paquet turístic. Aquestes mateixes limitacions es donen per a l'anàlisi de les estades, estada mitjana i despesa dels turistes. Sí que s'amplia la informació mensual relativa a aquestes dades, la qual cosa ha permès ampliar l'anàlisi de l'estacionalitat a tot aquest conjunt de dades. També s'han modificat les dades de l'ocupació dels establiments turístics, que ara es circumscriu a la informació facilitada per l'INE a partir de les seves enquestes d'Ocupació Hotelera (EOH), Apartaments Turístics (EOAT) i Allotjaments de Turisme Rural (EOTR). Per altra banda es manté la informació disponible sobre l'oferta turística i s'amplia la informació a ports esportius i camps de golf. Igualment s'ha ampliat la informació relativa a les dades de mercat de treball relatives al sector turístic, amb una major desagregació de les activitats econòmiques, contractació, i desagregació de les ocupacions més contractades en el sector turístic, així com, l'evolució per mesos, que ha permès ampliar també l'anàlisi de l'estacionalitat a les dades del mercat de treball. Malgrat aquests canvis significatius en la informació disponible s'ha intentat respectar al màxim l'estructura de l'índex de les edicions anteriors⁴⁴.

⁴⁴ Sobre la importància de les estadístiques turístiques i la necessitat de racionalitzar el disseny de dades, assegurar l'elaboració de les estadístiques turístiques bàsiques i la seva continuïtat en el temps, disposar de dades fiables en l'àmbit de les illes, elaborades amb metodologies contrastades, homologades i homogènies, comparables amb la resta de comunitats autònomes, vegeu l'epígraf d'introducció a l'apartat de Turisme de les memòries del CES dels anys 2002 a 2005.

9.2.

EVOLUCIÓ DELS PRINCIPALS MERCATS TURÍSTICS INTERNACIONALS COMPETIDORS DE LES BALEARS

L'informe sobre la competitivitat del sector turístic que, elaborat pel CES⁴⁵, ha definit que les principals destinacions turístiques internacionals, per ordre d'importància, que competeixen amb les Illes Balears en el mateix segment de sol i platja són —a part de les principals destinacions turístiques de l'Estat (les Illes Canàries, Andalusia, Catalunya i la Comunitat Valenciana)—les següents: el sud de la Mediterrània (Turquia, Tunísia, Egipte i el Marroc); el nord de la Mediterrània (Croàcia, Bulgària, Grècia i Itàlia); el Carib i Amèrica (la República Dominicana, Cuba, Puerto Rico, Mèxic, el Brasil i Costa Rica), i Àsia i el Pacífic (Tailàndia, Indonèsia i Malàisia).

Espanya representa la destinació principal, amb 52,7 milions de turistes; la segueix en importància l'altra gran destinació madura, que és Itàlia, amb 43,6 milions. Com a destinacions emergents destaquen Turquia, amb 27 milions de turistes; Malàisia, amb 24,6 milions; i Mèxic, amb 22,4 milions. (Vegeu el quadre I-40).

⁴⁵ Vegeu: *Informe sobre la competitivitat del sector turístic de les Illes Balears*, Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, Palma, 2006.

QUADRE I-40. INGRESSOS I TURISTES DE LES PRINCIPALS DESTINACIONS COMPETIDORES DE LES BALEARS ORDENADES PER LA POTENCIALITAT COMPETIDORA (2007-2010)

Països i regions	Ingressos* (milers de milions de dòlars)					Turistes (milers)					Despesa mitjana (dòlars/turista)				
	2007	2008	2009	2010	% 10/09	2007	2008	2009	2010	% 10/09	2007	2008	2009	2010	% 10/09
Espanya	57,6	61,6	53,2	52,5	-1,3	58,7	57,2	52,2	52,7	1,0	981,3	1076,9	1019,2	996,2	-2,3
Mediterrània sud	37,6	43,1	41,5	42,7	3,0	47,0	52,2	52,6	57,3	8,9	800,0	825,7	788,0	745,2	-5,4
Turquia	18,5	22,0	21,3	20,8	-2,3	22,2	25,0	25,5	27,0	5,9	833,3	880,0	835,3	770,4	-7,8
Egipte	9,3	11,0	10,8	12,5	15,7	10,6	12,3	11,9	14,1	18,5	877,4	894,3	907,6	886,5	-2,3
Tunísia	2,6	3,0	2,8	2,7	-1,8	6,8	7,0	6,9	6,9	0,0	382,4	421,4	398,6	391,3	-1,8
El Marroc	7,2	7,2	6,6	6,7	1,5	7,4	7,9	8,3	9,3	12,0	973,0	905,1	795,2	720,4	-9,4
Mediterrània nord	71,0	78,0	67,3	63,4	-5,8	74,4	73,8	73,1	64,6	-11,6	953,6	1056,9	920,7	981,4	6,6
Croàcia**	9,3	11,0	8,9	8,3	-6,7	9,3	9,4	9,3	-	-	994,6	1170,2	957,0	-	-
Bulgària	3,5	4,2	3,7	3,6	-2,7	5,2	5,8	5,7	6,0	5,3	673,1	724,1	649,1	600,0	-7,6
Grècia	15,5	17,1	14,5	12,7	-12,4	16,2	15,9	14,9	15,0	0,7	956,8	1075,5	973,2	846,7	-13,0
Itàlia	42,7	45,7	40,2	38,8	-3,5	43,7	42,7	43,2	43,6	0,9	977,1	1070,3	930,6	889,9	-4,4
Carib i Amèrica	29,5	31,4	28,3	29,9	5,5	38,2	39,8	38,2	40,0	4,8	773,3	787,6	741,7	747,3	0,7
Rep. Dominicana	4,1	4,2	4,1	4,2	2,4	4,0	4,0	4,0	4,1	2,5	1025,0	1050,0	1025,0	1024,4	-0,1
Mèxic	12,9	13,3	11,3	11,9	5,3	21,4	22,6	21,5	22,4	4,2	602,8	588,5	525,6	531,3	1,1
Cuba	2,1	2,3	2,1	2,2	5,8	2,1	2,3	2,4	2,5	3,7	1014,2	974,0	863,1	880,0	2,0
Brasil	5,0	5,8	5,3	5,9	11,3	5,0	5,1	4,8	5,2	8,3	990,0	1137,3	1104,2	1134,6	2,8
Puerto Rico	3,4	3,5	3,5	3,6	3,5	3,7	3,7	3,6	3,7	4,2	924,1	948,9	977,5	970,3	-0,7
Costa Rica	2,0	2,3	2,1	2,1	1,4	2,0	2,1	1,9	2,1	9,4	1023,2	1091,4	1078,1	1000,0	-7,2
Àsia i Pacífic	36,0	40,9	38,0	45,1	18,7	41,0	42,9	44,0	47,4	7,7	878,9	953,8	863,6	951,5	10,2
Tailàndia	16,7	18,2	15,9	19,8	24,5	14,5	14,6	14,1	15,8	12,1	1154,9	1248,3	1127,7	1253,2	11,1
Indonèsia	5,3	7,4	6,3	7,0	11,1	5,5	6,2	6,3	7,0	11,1	963,6	1193,5	1000,0	1000,0	0,0
Malàisia	14,0	15,3	15,8	18,3	15,8	21,0	22,1	23,6	24,6	4,2	666,7	692,3	669,5	743,9	11,1
Total	231,7	255,0	228,3	233,6	2,3	259,2	265,9	260,1	262,0	0,7	893,7	958,9	877,7	891,6	1,6

Font: OMT (e-library) Tourism factbook i Observatori del Turisme.

* Ingressos de les entitats turístiques.

** Dades no disponibles del nombre de turistes.

L'evolució relativa de les taxes de creixement en el nombre de turistes internacionals per a l'any 2010 mostra una diferència clara entre les destinacions madures principals, com ara Espanya i Itàlia, amb taxes de l'1% i el 0,9% respectivament, i les destinacions emergents, entre les quals Egipte és la zona més expansiva, amb un creixement del 18,5%. També es pot observar que per segon any les destinacions de la Mediterrània sud sumen més turistes que Espanya, i que aquesta diferència es va accentuant, així per a l'any 2009 sumaven més de 400.000 turistes més i per a l'any 2010 ja sumen més de 4,6 milions de turistes.

Pel que fa als ingressos internacionals, les destinacions més importants que superen els 10.000 milions de dòlars són, per ordre d'importància, Espanya, Itàlia, Turquia, Tailàndia, Malàisia, Grècia, Egipte i Mèxic. En termes interanuals i per grans àrees regionals, les regions que creixen són Àsia Pacífic (18,7%), Carib i Amèrica (5,5%) i Mediterrània sud (3%). En canvi només decreix la Mediterrània nord en un 5,8%.

L'any 2010 es pot comprovar que la despesa mitjana entre les destinacions més madures, que són Espanya i Itàlia, és de 996,2 i 889,9 dòlars per turista, respectivament. Quant als països turísticament emergents, superen la ràtio espanyola Tailàndia, el Brasil, República Dominicana, Costa Rica i Indonèsia. La destinació internacional amb una despesa per turista més alta és Tailàndia, amb 1.253 dòlars i també és la que més creix (11,1%), i la destinació internacional amb una despesa per turista més baixa és Tunísia, amb 391 dòlars. La destinació que menys creix és Grècia amb una caiguda del 13%.

9.3.

L'ÍNDEX DE POSICIÓ COMPETITIVA TURÍSTICA DE LES BALEARS (IPCTB)

El càlcul de l'índex de posició competitiva turística de les Balears (IPCTB) pondera per a aquestes 21 destinacions les evolucions relatives pel que fa als tipus de canvi (TCEN) i les taxes d'inflació (IPR) respecte de les Balears, de manera que una devaluació de les seves monedes (en bona part indexades al dòlar) o una taxa d'inflació més petita en determina una millora de la posició competitiva en relació amb les Balears⁴⁶.

Com es pot comprovar, l'evolució d'aquest índex inclou el període comprès entre el primer trimestre del 2000 i el quart del 2010⁴⁷, i se'n pot estudiar l'evolució de manera agregada per a les 21 destinacions seleccionades. (Vegeu el gràfic I-20).

La seva evolució en el darrer any ens indica que l'IPCTB ha empitjorat un 1,4%, a partir del darrer trimestre del 2009 i fins al darrer del 2010, ja que la revaloració euro/dòlar (TCEN) és d'un 2,2%, calculat com una mitjana ponderada d'aquestes 21 destinacions, i l'índex de posició competitiva turística de les Balears en preus (IPR) és d'un -0,8%, per la qual cosa, la rebaixa ponderada de

⁴⁶ Una disminució del valor de l'IPCTB indica una millora relativa de la posició competitiva de les Illes Balears contra les 21 destinacions principals competidores seves en el segment de sol i platja; un augment indica el contrari.

⁴⁷ A partir del segon trimestre del 2005, l'actualització de l'IPCTB s'ha fet per part del CITIIB. En aquesta edició l'actualització s'ha fet per part de l'Observatori del Turisme.

preus no ha compensat la revalorització ponderada del tipus de canvi.

moviments turístics en fronteres (FRONTUR) dels turistes estrangers i de FAMILIATUR respecte dels espanyols.

9.4.

L'EVOLUCIÓ DE LES BALEARS EN RELACIÓ AMB LES COMUNITATS AUTÒNOMES COMPETIDORES DE LES ILLES EN TURISME NACIONAL I INTERNACIONAL

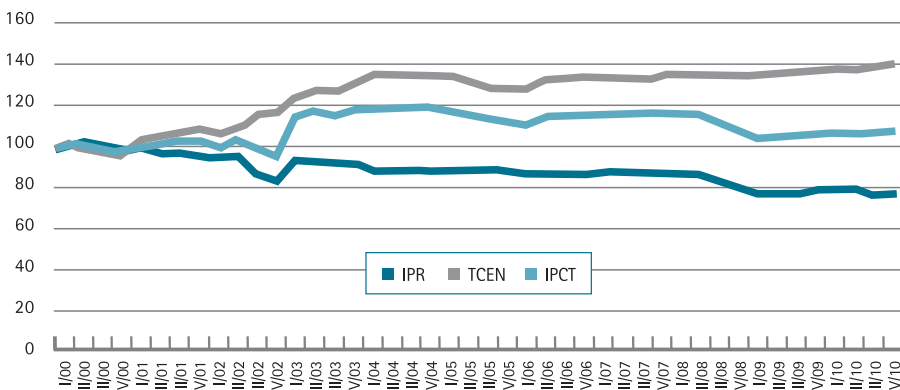
En aquest apartat ens referim a l'evolució del nombre de turistes nacionals i internacionals, a les estades i a l'estada mitjana dels anys 2009 i 2010 a les comunitats autònomes que l'informe sobre la competitivitat del sector turístic del CES ha definit com a principals competidores de les Balears (vegeu l'apartat 9.2.). Aquestes dades s'han obtingut a partir de les enquestes de

9.4.1 L'EVOLUCIÓ DE LES ILLES BALEARS EN RELACIÓ AMB LES COMUNITATS AUTÒNOMES COMPETIDORES EN EL SEGMENT DE SOL I PLATJA EN TURISME NACIONAL

Pel que fa al turisme nacional, les Illes Balears és l'única comunitat que té un creixement del nombre de viatges, amb un augment del 0,7%. La resta de comunitats disminueixen el nombre de viatges. Destaca sobretot la Comunitat Valenciana, en què disminueixen un 13,2%. Andalusia i Catalunya continuen liderant el rànquing de comunitats autònomes per nombre de viatges, amb 26,5 milions de viatges i 21,1 milions, respectivament. Les Illes Balears assoleixen els 2,8 milions de

Gràfic I-20

L'indicador trimestral de posició competitiva turística (IPCT) de les Balears en preus (2000-2010)

Font: elaboració pròpia.

viatges i representen una quota de mercat de l'1,9% sobre el total de viatges nacionals. Per a les Canàries aquestes dades són de 5 milions de viatges amb una quota del 3,4%. (Vegeu el quadre I-41).

Quant al nombre d'estades totals, se segueix la mateixa tendència que el nombre de viatges. Les dades indiquen una caiguda general, llevat de les Illes Balears, que augmenten un 7%, i destaca Catalunya, amb una caiguda de les estades de l'11%. En valors absoluts, Andalusia és la comunitat autònoma líder pel que fa al nombre d'estades, amb 120,6 milions. Els dos arxipèlags registren 25,4 milions d'estades a les Canàries i 16,8 milions a les Illes Balears, amb una quota d'estades respecte del mercat nacional del 3,9% i 2,6%, respectivament.

La Comunitat Valenciana és la comunitat on augmenta més l'estada mitjana, que ho fa en un 7,6%, seguida de les Illes Balears, amb un 6,3%. L'estada mitjana més alta la tenen les Illes Balears, amb 6,1 dies (un dia més que Canàries), i la més baixa, Catalunya, amb 3,6 dies. La d'Espanya és de 4,3 dies.

9.4.2 L'EVOLUCIÓ DE LES ILLES BALEARS EN RELACIÓ AMB LES COMUNITATS AUTÒNOMES COMPETIDORES EN EL SEGMENT DE SOL I PLATJA EN TURISME INTERNACIONAL

Pel que fa al turisme internacional, Catalunya, amb un creixement del 3,7%, lidera el rànquing de comunitats autònomes per nombre de turistes estrangers, amb 13,2 milions, seguida de les Balears,

amb 9,2 milions de turistes, un creixement de l'1,7% i una quota de mercat del 17,4%. Les Canàries registren 8,6 milions de turistes i té el creixement més important (4,9%). Andalusia i la Comunitat Valenciana són les úniques que presenten un decreixement respecte el 2009, amb un -0,3% i -1,4%, respectivament. Espanya arriba als 52,7 milions de turistes estrangers, amb un increment del 0,95%. Per tant, s'observa una millora del turisme internacional a totes les comunitats respecte a l'any anterior, quan tots els creixements varen ser negatius, llevat d'Andalusia i la Comunitat Valenciana. (Vegeu el quadre I-42).

Quant al nombre d'estades, les Illes Balears és la comunitat autònoma que en perd més, amb una caiguda del 5,8%, i presenten una quota de mercat en estades del 15,9%. Catalunya presenta el guany més important amb el 8,7%, seguida de les Illes Canàries, amb un 3%, i la Comunitat Valenciana amb un 1,4%. Espanya perd el 0,7% respecte del 2009. Aquesta disminució de les estades a les Balears es pot explicar per la disminució de l'estada mitjana en un 7,45%, que és el decreixement més important en comparació amb la resta de comunitats. Totes les comunitats registren variacions negatives de l'estada mitjana, excepte Catalunya i la Comunitat Valenciana.

L'estada mitjana més alta és de 12,5 dies a la Comunitat Valenciana, i la més baixa és la de Catalunya, amb 8,2 dies. Les Illes Balears se situen en els 8,7 dies (1,8 dies menys que les Canàries), i l'estada mitjana espanyola és de 9,6 dies.

QUADRE I-41. EVOLUCIÓ DELS VIATGES, ESTADES I ESTADA MITJANA DE LES BALEARS EN RELACIÓ AMB LES CA ESPANYOLES COMPETIDORES DE LES BALEARS EN TURISME NACIONAL (2007-2010)

Viatges							
	2007	2008	% var. 08/07	2009	% var. 09/08	2010	% var. 10/09
Espanya	146.781.703	157.614.545	7,38	158.849.805	0,78	148.591.192	-6,46
Andalusia	27.855.906	28.456.420	2,16	29.254.836	2,81	26.526.980	-9,32
Balears, Illes	2.670.718	2.970.993	11,24	2.743.399	-7,66	2.762.250	0,69
Canàries, Illes	4.024.507	4.308.093	7,05	5.146.257	19,46	5.002.772	-2,79
Catalunya	21.178.216	22.843.296	7,86	23.022.469	0,78	21.145.840	-8,15
C. Valenciana	15.717.548	17.323.886	10,22	18.138.568	4,70	15.748.179	-13,18
Estades							
Espanya	660.186.882	681.693.979	3,26	683.866.501	0,32	643.721.775	-5,87
Andalusia	130.412.439	129.742.537	-0,51	131.238.427	1,15	120.610.865	-8,10
Balears, Illes	17.620.197	16.851.935	-4,36	15.717.668	-6,73	16.822.811	7,03
Canàries, Illes	21.556.458	21.450.959	-0,49	25.930.150	20,88	25.406.663	-2,02
Catalunya	85.603.589	88.852.133	3,79	85.880.576	-3,34	76.388.088	-11,05
C. Valenciana	86.921.725	88.740.458	2,09	90.599.866	2,10	84.662.987	-6,55
Estada mitjana							
Espanya	4,50	4,33	-3,84	4,31	-0,46	4,33	0,63
Andalusia	4,68	4,56	-2,61	4,49	-1,61	4,55	1,35
Balears, Illes	6,60	5,67	-14,03	5,73	1,01	6,09	6,30
Canàries, Illes	5,36	4,98	-7,04	5,04	1,19	5,08	0,79
Catalunya	4,04	3,89	-3,77	3,73	-4,10	3,61	-3,16
C. Valenciana	5,53	5,12	-7,37	4,99	-2,49	5,38	7,63

Font: IET. FAMILITUR (Moviments Turístics dels Espanyols).

QUADRE I-42. EVOLUCIÓ DELS TURISTES, ESTADES I ESTADA MITJANA DE LES BALEARS EN RELACIÓ AMB LES CA ESPANYOLES COMPETIDORES DE LES BALEARS EN TURISME INTERNACIONAL (2007-2010)

Turistes							
	2007	2008	% var. 08/07	2009	% var. 09/08	2010	% var. 10/09
Espanya	58.665.504	57.192.014	-2,51	52.177.640	-8,77	52.672.370	0,95
Andalusia	8.429.556	7.975.202	-5,39	7.465.415	-6,39	7.442.711	-0,30
Balears, Illes	9.956.426	10.020.782	0,65	9.024.439	-9,94	9.179.349	1,72
Canàries, Illes	9.454.984	9.356.641	-1,04	8.207.486	-12,28	8.610.972	4,92
Catalunya	15.233.723	14.344.334	-5,84	12.704.584	-11,43	13.169.164	3,66
C. Valenciana	5.713.180	5.713.312	0,00	5.096.340	-10,80	5.024.558	-1,41

continua

QUADRE I-42. EVOLUCIÓ DELS TURISTES, ESTADES I ESTADA MITJANA DE LES BALEARS EN RELACIÓ AMB LES CA ESPANYOLES COMPETIDORES DE LES BALEARS EN TURISME INTERNACIONAL (2007-2010)

Estades							
	2007	2008	% var. 08/07	2009	% var. 09/08	2010	% var. 10/09
Espanya	542.993.204	542.275.946	-0,13	505.070.906	-6,86	501.530.911	-0,70
Andalusia	99.708.937	93.830.821	-5,90	90.877.264	-3,15	87.336.779	-3,90
Balears, Illes	87.085.246	90.085.777	3,45	84.803.027	-5,86	79.854.990	-5,83
Canàries, Illes	98.757.861	99.251.158	0,50	87.659.662	-11,68	90.272.698	2,98
Catalunya	108.535.397	105.197.561	-3,08	98.606.359	-6,27	107.192.518	8,71
C. Valenciana	71.276.288	72.944.393	2,34	61.927.691	-15,10	62.810.827	1,43

Estada mitjana							
	2007	2008	% var. 08/07	2009	% var. 09/08	2010	% var. 10/09
Espanya	9,3	9,5	2,15	9,7	2,11	9,6	-1,03
Andalusia	11,8	11,8	0,00	12,2	3,39	11,7	-4,10
Balears, Illes	8,7	9,0	3,45	9,4	4,44	8,7	-7,45
Canàries, Illes	10,4	10,6	1,92	10,7	0,94	10,5	-1,87
Catalunya	7,2	7,4	2,78	7,8	5,41	8,2	5,13
C. Valenciana	12,5	12,8	2,40	12,2	-4,69	12,5	2,46

Font: IET. FRONTUR (Moviments Turístics en Fronteres) i EGATUR.

9.5.

ANÀLISI SINTÈTICA DELS PRINCIPALS INDICADORS DE DEMANDA DELS TURISTES ESTRANGERS A LES ILLES BALEARS: TURISTES ARRIBATS, ESTADA MITJANA, ESTADES TOTALS I DESPESA DELS TURISTES

L'estudi gràfic que es presenta a continuació inclou una anàlisi sintètica del nombre de turistes estrangers arribats i l'estada mitjana, que ens expliquen el comportament de les estades. A causa dels canvis estadístics de les dades proporcionades per l'Observatori del Turisme (vegeu l'apartat 9.1), aquest any l'anàlisi de la demanda fa referència als turistes

estrangers, i s'hi torna a incorporar l'indicador de despesa, referit en aquest cas als turistes estrangers. El lector trobarà tot aquest conjunt de variables desagregades de manera molt més detallada en els apartats següents. (Vegeu els gràfics I-21 a I-24).

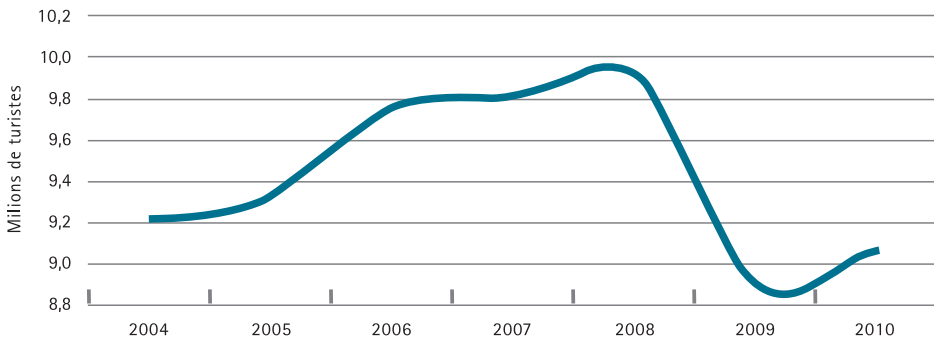
En primer lloc, si ens fixam amb el gràfic del nombre de turistes estrangers arribats, veim que presenta un creixement al llarg del quinquenni 2004-2008, que es romp amb una disminució important l'any 2009. L'any 2010 es produeix una recuperació d'un 1,8% (es passa de 8,9 milions de turistes estrangers arribats el 2009 a 9,1 milions). Seguidament, podem observar l'evolució de l'estada mitjana dels turistes estrangers que, per a l'any 2010, fluctua a la inversa dels arribats; és a dir, quan augmenta el nombre

d'arribats estrangers disminueix l'estada mitjana, i se situa el 2010 en els 8,6 dies (un -7,8% respecte del 2009). Pel que fa al total de les estades dels turistes estrangers, després de diverses oscil·lacions des del 2004 fins al 2008, observam que, des d'aquest any, ha anat disminuint fins a situar-se en els 78,3 milions d'estades

el 2010 (un -6,2% menys que el 2009, que varen ser 83,4 milions d'estades). Finalment, pel que fa a la despesa dels turistes estrangers, l'any 2008 en vàrem tenir el valor màxim amb 9.300 milions d'euros, que va disminuir un 7,9% l'any 2009 i ha remuntat un 0,8% l'any 2010 amb 8.600 milions d'euros.

Gràfic I-21

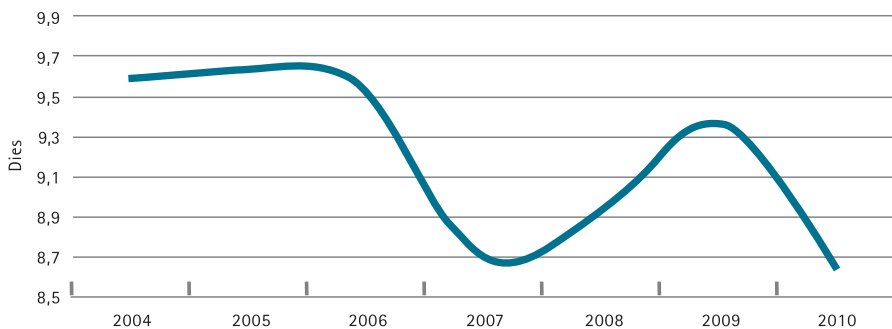
Arribades de turistes estrangers (2004-2010)

Font: L'Observatori de Turisme.

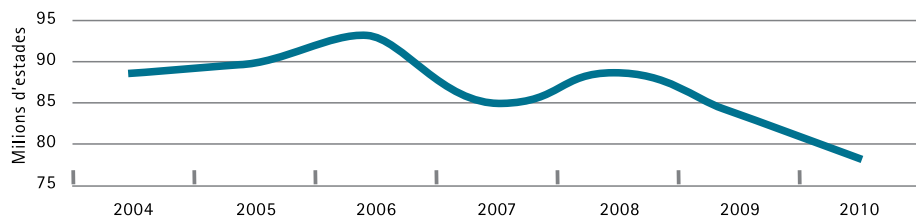
Gràfic I-22

Estada mitjana dels turistes estrangers (2004-2010)

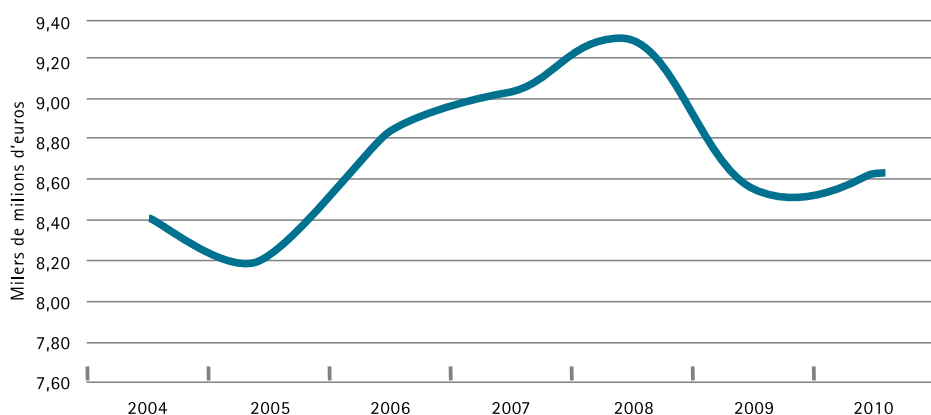
Font: L'Observatori de Turisme.

Gràfic I-23

Estada de turistes estrangers (2004-2010)

Font: L'Observatori de Turisme.

Gràfic I-24

Despesa dels turistes estrangers (2004-2010)

Font: L'Observatori de Turisme.

9.6.

LA DEMANDA TURÍSTICA A LES BALEARS DES DEL PUNT DE VISTA DE LES ARRIBADES

En aquest apartat analitzam els punts següents: el nombre de turistes arribats a les Balears per país de residència, per tipus d'allotjament i organització del viatge i el *hub* de l'aeroport de Palma i el transport aeri de baix cost. El mercat

nacional no inclou els turistes arribats per via marítima.

9.6.1 EL NOMBRE DE TURISTES ARRIBATS A LES BALEARS

Les Balears han sumat un total d'11.047.556 turistes, cosa que representa una disminució del 0,9% en comparació amb els 11.142.669 turistes arribats el 2009. (Vegeu el quadre I-43)

QUADRE I-43. ARRIBADA DE TURISTES A LES ILLES BALEARS PER PAÍS DE RESIDÈNCIA (2009-2010)

	2009	2010	Var. 10/09
Alemanya	3.607.240	3.592.939	-0,4
Regne Unit	2.819.877	2.737.562	-2,9
Itàlia	407.006	520.744	27,9
Països Baixos	200.328	301.583	50,5
Suïssa	255.032	282.831	10,9
França	330.798	312.300	-5,6
Altres	1.292.670	1.323.854	2,4
Estrangers	8.912.951	9.071.813	1,8
Espanyols	2.229.718	1.975.743	-11,4
Total	8.912.951	9.071.813	1,8

Nota: El mercat nacional no inclou l'arribada de turistes per via marítima.

Font: L'Observatori de Turisme.

QUADRE I-44. ARRIBADA DE TURISTES A LES ILLES BALEARS PER TIPUS D'ALLOTJAMENT I ORGANITZACIÓ DEL VIATGE (2009-2010)

	2009	2010	Var. 10/09
Hotels i similars	6.492.899	6.862.456	5,7
Amb paquet turístic	4.071.118	4.369.816	7,3
Sense paquet turístic	2.421.781	2.492.640	2,9
Resta allotjament	2.420.050	2.209.362	-8,7
INTERNACIONAL	8.912.949	9.071.818	1,8
Hotels i similars	1.483.326	1.320.236	-11,0
Amb paquet turístic	797.951	680.949	-14,7
Sense paquet turístic	685.375	639.287	-6,7
Resta allotjament	746.391	655.504	-12,2
NACIONAL	2.229.717	1.975.740	-11,4
Hotels i similars	7.976.225	8.182.692	2,6
Amb paquet turístic	4.869.069	5.050.765	3,7
Sense paquet turístic	3.107.156	3.131.927	0,8
Resta allotjament	3.166.441	2.864.866	-9,5
TOTAL	11.142.666	11.047.558	-0,9

Nota: El mercat nacional no inclou l'arribada de turistes per via marítima.

Font: L'Observatori de Turisme.

Les arribades dels estrangers han fet un total de 9.071.813, xifra que creix un 1,8%. Els espanyols han sumat 1.975.743 arribades, i amb una caiguda de l'11,4% expliquen la caiguda general del nombre de turistes arribats. Veim, doncs, que els turistes estrangers constitueixen el 82,1% del total de les arribades (2,1 punts més que l'any anterior), mentre que els espanyols no arriben al 18% restant.

9.6.1.1. Les arribades turístiques per país de residència

Els turistes estrangers segons el país de residència es comporten de la manera següent: hi ha hagut 3,6 milions de turistes alemanys, que, amb una caiguda del 0,4%, representen el 32,5% del total del turisme, que és el percentatge més important. Els britànics arribats han estat 2,7 milions, disminueixen un 2,9% i representen el 24,8% de les arribades totals. Cal destacar, que malgrat que el turisme italià i holandès només representi el 4,7% i 2,7%, respectivament, presenten un creixement considerable respecte del 2009, amb un 27,9% més de turistes italians i un 50,5% més d'holandesos. Les tres nacionalitats més importants en nombre de turistes estrangers són l'alemanya, la britànica i la italiana, que aglutinen el 74,7% de total de les arribades dels estrangers.

9.6.1.2. Les arribades turístiques per tipus d'allotjament i organització del viatge

L'anuari 2010 de l'Observatori del Turisme distingeix dos tipus d'allotjaments: hotels i similars i resta d'allotjaments, i dins de la categoria dels hotels i similars classifica els

que ofereixen paquet turístic i els que no⁴⁸. (Vegeu el quadre I-44).

El total de turistes s'allotgen en un 74,1% a la categoria d'hotels i similars, dels quals un 61,7% tenen servei de paquet turístic, i el 38,3% restant ve sense paquet turístic. La variació respecte de l'any 2009 ha estat un increment del 2,6% dels allotjats a hotels i similars; en canvi, els allotjats a la resta d'allotjaments ha disminuït un 9,5%, amb un augment de la quota hotelera de 2,5 punts.

Quant als turistes estrangers arribats a les Illes Balears, un 75,6% s'allotja a la categoria d'hotels i similars, dels quals un 63,7% tenen servei de paquet turístic, i el 36,3% restant ve sense paquet turístic. La variació respecte de l'any 2009 ha estat un increment del 5,7% dels allotjats a hotels i similars; en canvi, els allotjats a la resta d'allotjaments ha disminuït un 8,7%, la qual cosa explica un creixement de la quota hotelera de 2,8 punts.

Els turistes nacionals s'allotgen en un 66,8% a hotels i similars, dels quals un 51,6% utilitza paquet turístic i el 48,4% ve sense paquet turístic. Com a conseqüència de la disminució del nombre d'arribats espanyols, els allotjats en qualsevol de les categories també ha disminuït, en un 11% als hotels i similars i en un 12,2% a la resta d'allotjaments. Aquesta major disminució de la resta d'allotjaments explica també que en el segment dels espanyols s'hagi donat una millora relativa de la quota hotelera de 0,3 punts.

⁴⁸ El paquet turístic és un producte que es comercialitza de forma única i que conté dos o més serveis de caràcter turístic (allotjament, manutenció i transport), pel qual s'abona un preu global que el consumidor no és capaç d'establir en un preu individual per cada servei que se li presta.

9.6.2. EL HUB DE L'AEROPORT DE PALMA I EL TRANSPORT AERI DE BAIX COST I BAIX PREU⁴⁹

El total d'arribades i de sortides de Palma del trànsit de l'aeroport de connexió va sumar 7,05 milions de passatgers, amb un creixement respecte del 2009 del 3,8%. Observam un creixement positiu en la majoria dels casos, i destaquen, sobretot, els passatgers que arriben de la Península o de Portugal i continuen el seu viatge cap a ciutats europees; és a dir, que fan escala a Palma, que ha crescut un 16,6% el 2010. Això explica que els passatgers que arriben de la Península o de Portugal que resten a Mallorca hagi disminuït un 28,9%. (Vegeu el quadre I-45).

Amb referència als vols de baix cost i baix preu⁵⁰, cal remarcar que al llarg de l'any 2010 han arribat més de 7 milions de passatgers, amb un creixement del 4,1% (4,4 punts per sota de la mitjana de l'Estat). Cal destacar que les Balears representen el 21,9% del total d'entrades de passatgers en companyies aèries de baix cost i baix preu, la més elevada del conjunt de l'Estat, i supera Catalunya, amb 6,4 milions d'entrades i amb un pes del 20%. El total de passatgers entrats a l'Estat és de 32,1 milions, amb un creixement del 8,1%. Els aeroports que més creixen a l'Estat són Madrid (24%) i Canàries (22,1%). Per illes es pot observar un creixement generalitzat, però destaca Eivissa amb un increment del 23,7%, només superat per Madrid. Palma creix un 0,7% i Maó un 6%. (Vegeu el quadre I-46).

⁴⁹ Sobre les explicacions del *hub*, baix cost i baix preu, vegeu la *Memòria del CES 2006*, pàg. 194-195

⁵⁰ La diferència és que en el cas del baix preu sí que es poden comprar els tiquets a les agències de viatge.

9.7.

LA DEMANDA DEL TURISME ESTRANGER A LES ILLES BALEARS DES DEL PUNT DE VISTA DE L'ESTADA MITJANA I LES ESTADES⁵¹

En aquest apartat analitzam, en primer lloc, l'estada mitjana per temporades, per país de residència i per tipus d'establiment del turisme estranger. A continuació, estudiem els mateixos ítems respecte de l'anàlisi de les estades.

9.7.1 L'ESTADA MITJANA PER TEMPORADA MITJANA-ALTA I MITJANA-BAIXA PER PAÍS DE RESIDÈNCIA I PER TIPUS D'ESTABLIMENT

L'estada mitjana és de 8,6 dies i ha disminuït en 0,8 dies (-8,5%). La variació respecte a l'any anterior és positiva a la temporada mitjana-baixa, amb 10,2 dies (0,5 dies més), i la variació és negativa en el cas de la temporada mitjana-alta, amb 8,5 dies (0,8 dies menys). (Vegeu el quadre I-47).

Pel que fa a les principals nacionalitats estrangeres (alemanys, britànics i altres), també afecta als tres grups la disminució de l'estada mitjana. Així, els resultats són els següents: una caiguda del 6,6% quant als alemanys (de 9,1 dies a 8,5), un -9,8% quant als britànics (de 9,2 dies a 8,3 dies), i un -7,1% pel que fa als altres estrangers

⁵¹ Els canvis metodològics introduïts per l'Observatori del Turisme limiten l'anàlisi de les dades anuals d'aquest apartat al turisme estranger i pel total d'estades en el conjunt regional, sense disposar de dades anuals en l'àmbit insular (vegeu l'apartat 9.1.).

(de 9,4 dies a 8,6 dies). Val a dir, que si ho estudiem per temporades observem que a la temporada mitjana-baixa totes les

nacionalitats augmenten l'estada mitjana, mentre que a la temporada mitjana-alta la redueixen.

QUADRE I-45. El HUB A L'AEROPORT DE PALMA (2006-2010)

	Arribades CE>Palma			Sortides Palma>Pen/Portugal	
	Total	Destinació (1)	Trànsits (2)	Origen (3)	Total
2006	1.279.559	778.613	500.946	277.352	778.298
2007	1.756.975	1.756.975	1.756.975	1.756.975	1.756.975
Var. 07/06	37,31	125,65	250,73	533,48	125,75
2008	2.400.277	1.863.156	537.121	454.519	991.640
Var. 08/07	36,61	6,04	-69,43	-74,13	-43,56
2009	2.414.854	1.865.759	549.095	411.702	960.797
Var. 09/08	0,61	0,14	2,23	-9,42	-3,11
2010	2.513.870	1.934.001	579.869	421.633	1.001.502
Var. 10/09	4,10	3,66	5,60	2,41	4,24

	Arribades Pen/Portugal>Palma			Sortides Palma>CE	
	Total	Destinació (4)	Trànsits (5)	Origen (6)	Total
2006	808.209	272.092	536.117	765.643	1.301.760
2007	1.756.975	1.756.975	1.756.975	1.756.975	1.756.975
Var. 07/06	117,39	545,73	227,72	129,48	34,97
2008	1.008.132	377.373	630.759	1.819.423	2.450.182
Var. 08/07	-42,62	-78,52	-64,10	3,55	39,45
2009	971.579	302.029	669.550	1.776.166	2.445.716
Var. 09/08	-3,63	-19,97	6,15	-2,38	-0,18
2010	995.646	214.763	780.883	1.759.059	2.539.942
Var. 10/09	2,48	-28,89	16,63	-0,96	3,85

(1) Passatgers que arriben de ciutats europees (CE) i resten a Mallorca.

(2) Passatgers que arriben de ciutats europees i continuen el viatge cap a la Península o Portugal.

(3) Passatgers que comencen a Mallorca el viatge cap a la Península o Portugal.

(4) Passatgers que arriben de la Península o Portugal i resten a Mallorca.

(5) Passatgers que arriben de la Península o Portugal i continuen el viatge cap a ciutats europees (CE).

(6) Passatgers que comencen a Mallorca el viatge cap a ciutats europees (CE).

Font: Departament de Planificació i Operacions. Divisió d'Operacions. Aeroport de Palma. AENA.

QUADRE I-46. ENTRADA DE PASSATGERS EN COMPANYIES AÈRIES DE BAIX COST (2010)

	Total passatgers	Percentatge vertical	% Variació interanual
TOTAL	32.086.240	100,0%	8,4
Catalunya	6.422.163	20,0%	3,5
Andalusia	4.628.626	14,4%	5,2
C. Valenciana	4.334.894	13,5%	7,8
Madrid	3.318.247	10,3%	24,0
Illes Balears	7.033.109	21,9%	4,1
Palma	5.518.128	17,2%	0,7
Maó	399.705	1,2%	6,0
Eivissa	1.115.276	3,5%	23,7
Illes Canàries	4.978.366	15,5%	22,1
Resta de CA	1.370.835	4,3%	-5,7

Font: Institut d'Estudis Turístics, a partir de dades d'AENA.

QUADRE I-47. ESTADES MITJANES DELS TURISTES ESTRANGERS A LES BALEARS PER NACIONALITATS I ALLOTJAMENT (2009-2010)

	2009			2010		
NACIONALITATS	T. mitjana- alta	T. mitjana- baixa	Mitjana	T. mitjana- alta	T. mitjana- baixa	Mitjana
Alemanys	9,2	8,9	9,1	8,4	9,4	8,5
Britànics	9,1	9,0	9,2	8,1	9,4	8,3
Altres nacionalitats	9,7	12,3	9,9	8,9	12,6	9,2
TOTAL NACIONALITATS	9,3	9,7	9,4	8,5	10,2	8,6
ALLOTJAMENT	T. mitjana- alta	T. mitjana- baixa	Mitjana	T. mitjana- alta	T. mitjana- baixa	Mitjana
Hotels i similars	8,1	7,5	8,1	7,5	7,1	7,6
Amb paquet turístic	-	-	8,6	-	-	8,1
Sense paquet turístic	-	-	7,3	-	-	6,7
Resta d'allotjaments	12,6	13,6	12,8	11,5	13,9	11,9
TOTAL ALLOTJAMENTS	9,3	9,7	9,4	8,5	10,2	8,6

Mitjana-alta: de maig a octubre.
Mitjana-baixa: de novembre a abril.

Font: L'Observatori de Turisme.

En relació amb els allotjaments, la disminució de l'estada mitjana també es dona de manera generalitzada. Les variacions són les següents: caiguda de 0,5 dies als hotels i similars (7,6 dies d'estada mitjana), 0,5 dies també als hotels i similars amb paquet turístic i 0,6 dies als que no tenen paquet turístic, amb 8,1 i 6,7 dies d'estada mitjana, respectivament. La resta d'allotjaments cau 0,9 dies amb 11,9 dies d'estada.

9.7.2 L'ANÀLISI DE LES ESTADES DELS TURISTES ESTRANGERS

Es presenta, a continuació, l'anàlisi de les estades estrangeres a les Balears per país de residència i per tipus d'allotjament i organització del viatge. Les estades s'entenen com les pernoctacions o nits que realitza un turista registrat a qualsevol establiment turístic col·lectiu o privat.

9.7.2.1 Les estades dels turistes estrangers a les Illes Balears per país de residència

El total d'estades dels turistes estrangers a les Balears assoleix els 78,3 milions d'estades, la qual cosa representa una pèrdua de 5,1 milions d'estades, amb una caiguda del 6,2% respecte del 2009. (Vegeu els quadres I-48).

Les estades segons el país de residència es distribueixen de la manera següent: el turisme alemany representa un 38,9% sobre el total de les estades estrangeres, amb 30,5 milions d'estades, un 7,2 que l'any anterior; seguidament se situa el grup dels britànics amb el 30% sobre total de les estades estrangeres, amb 22,7 milions d'estades, un

descens del 12,7%; finalment, la resta de nacionalitats representen el 32,1% de les estades estrangeres totals, amb 25,2 milions i un increment del 2%.

9.7.2.2 Les estades dels turistes estrangers a les Illes Balears per tipus d'allotjament i organització del viatge

Les estades del turisme estranger a hotels i similars representa el 66,6% del total d'estades; això fa un total de 52,2 milions d'estades i una caiguda respecte de l'any 2009 del 0,4%. Un 67,9% de les estades en hotels i similars s'ha gestionat via paquet turístic, i el 32,1% restant ho ha fet sense paquet turístic. D'aquestes dues modalitats l'única que ha crescut ha estat la de paquet turístic, que ho ha fet en un 1,8% i ha totalitzat 35,4 milions d'estades. Les estades a la resta d'allotjaments representen un 33,3% sobre el total de les estades estrangeres, i ha disminuït un 15,8% amb 26,1 milions d'estades. (Vegeu el quadre I-49).

9.8.

LA DESPESA TURÍSTICA DE LES BALEARS

Les dades d'EGATUR 2010 publicades per l'Institut d'Estudis Turístics (IET) reflecteixen que els turistes han gastat a les Illes Balears un total de 8.753⁵² milions d'euros (el 17,9% del total de l'Estat, percentatge només superat per Catalunya i les Illes Canàries, amb

⁵² Aquestes dades presenten una diferència de 124 milions d'euros més amb les publicades per l'Observatori del Turisme, a causa de les diferències d'estimació per part de l'IET pel que fa a entrades per ports.

QUADRE I-48. ESTADES DELS TURISTES ESTRANGERS A LES ILLES BALEARS PER PAÍS DE RESIDÈNCIA (2009-2010)

	2009	2010	Var. 10/09
Alemanya	32.823.659	30.457.397	-7,2
Regne Unit	25.947.684	22.664.404	-12,7
Altres	24.659.901	25.164.492	2,0
Total	83.431.244	78.286.293	-6,2

Font: L'Observatori de Turisme.

QUADRE I-49. ESTADES DELS TURISTES ESTRANGERS A LES ILLES BALEARS PER TIPUS D'ALLOTJAMENT I ORGANITZACIÓ DEL VIATGE (2009-2010)

	2009	2010	Var. 10/09
Hotels i similars	52.413.934	52.183.341	-0,4
Amb paquet turístic	34.809.966	35.445.980	1,8
Sense paquet turístic	17.603.968	16.737.361	-4,9
Resta allotjament	31.017.310	26.102.952	-15,8
Total	83.431.244	78.286.293	-6,2

Font: L'Observatori de Turisme.

un 21,5% i 18,3%, respectivament), amb una variació positiva del 0,5% (1,5 punts per sota de la mitjana del conjunt de CA). La despesa mitjana per turista ha assolit els 953 euros, amb una caiguda de l'1,2% (2,3 punts menys que la mitjana per CA). Altra-ment, la despesa mitjana per turista i dia ha estat de 110 euros, amb un creixement del 6,7% (quatre punts per sobre de la mitjana per CA). (Vegeu el quadre I-50).

9.8.1 La despesa dels turistes estrangers a les Illes Balears per país de residència, per tipus d'allotjament i organització del viatge

Segons les dades de l'Observatori del Turisme, els turistes estrangers han gastat

a les Illes Balears un total de 8.628 milions d'euros, un 0,8% més que l'any anterior. El grup que ha gastat més ha estat del del el turisme alemany, amb un total de 3.216 milions d'euros, xifra que suposa el 37,3% de total de la despesa del turisme internacional. A continuació, es troben els britànics amb una despesa de 2.417 milions d'euros, que representa el 28%. Ambdós grups han vist disminuïts la despesa en un 0,8% i 5%, respectivament. Finalment, la resta de nacionalitats han suposat el 34,7% restant, amb 2.994 milions d'euros i amb un increment respecte del 2009 del 7,9%. (Vegeu el quadre I-51).

Pel que fa a la despesa segons el tipus d'allotjament, cal destacar l'augment dels

turistes allotjats a hotels i similars, d'un 6%, que suma, així, 6.397 milions d'euros. Les dues categories d'organització del viatge també es veuen incrementades: l'organització amb paquet turístic creix un 8,7% i sense paquet turístic un 1,8%. En canvi, la resta d'allotjaments té una caiguda de l'11,7%. Se sumen, així, 2.231 milions d'euros.

Per tant, es constata que s'està donant un transvasament de fluxos turístics, des de la resta d'allotjaments cap a hotels i similars, i, en aquest segment, especialment cap a la contractació amb paquet turístic en

detriment de la contractació sense paquet turístic.

9.8.2. Despesa mitjana diària dels turistes estrangers a les Illes Balears

La despesa mitjana dels turistes estrangers se situa en els 110,2 euros per dia, xifra que creix un 7,4% respecte del 2009 (102,6 euros). Els alemanys gasten una mitjana de 105,5 euros/dia, els britànics 106,7 i les altres nacionalitats 119. Tots els grups han vist incrementada la despesa, sobretot els britànics, amb un 8,8%. (Vegeu el quadre I-52).

QUADRE I-50. DESPESA TOTAL DELS TURISTES ESTRANGERS SEGONS COMUNITAT AUTÒNOMA DE DESTÍ PRINCIPAL. (2010)
(MILIONS D'EUROS)

	Despesa total			Despesa mitjana persona		Despesa mitjana diària	
	Total 2010	% Vertical	Variació	Euros	% Variació	Euros	% Variació
Total	48.930	100	2,0	932	1,1	98	2,7
Andalusia	7.830	16,0	5,6	1.052	6,0	90	9,9
Aragó	359	0,7	1,0	1.080	6,2	111	-12,3
Astúries	227	0,5	5,2	1.271	-0,9	103	23,7
Balears	8.753	17,9	0,5	953	-1,2	110	6,7
Canàries	8.948	18,3	-1,7	1.039	-6,3	99	-4,5
Cantàbria	265	0,5	-19,6	964	-6,0	88	-0,9
Castella-La Manxa	154	0,3	-29,3	1.032	-11,2	108	-5,2
Castella i Lleó	570	1,2	-15,0	579	-15,9	95	5,0
Catalunya	10.513	21,5	9,7	805	6,0	98	0,9
Comunitat Valenciana	4.208	8,6	3,4	838	4,9	67	1,9
Extremadura	127	0,3	8,6	679	10,2	77	-4,5
Galícia	646	1,3	-4,8	939	5,3	91	-6,7
Madrid	5.060	10,3	-0,5	1.103	3,8	150	7,3
Múrcia	641	1,3	-14,8	949	6,1	71	2,7
Navarra	100	0,2	-29,8	569	-20,9	98	5,7
País Basc	502	1,0	4,8	558	-7,2	97	-1,5
La Rioja	29	0,1	-27,7	545	-25,4	71	2,2

Font: IET, Institut d'Estudis Turístics.

QUADRE I-51. DESPESA DELS TURISTES ESTRANGERS A LES ILLES BALEARS PER PAÍS DE RESIDÈNCIA, PER TIPUS D'ALLOTJAMENT I ORGANITZACIÓ DEL VIATGE (2009-2010)			
País	2009	2010	Var. 10/09
Alemanya	3.241.551.871	3.216.795.554	-0,8
Regne Unit	2.544.831.937	2.417.441.974	-5,0
Altres	2.776.340.882	2.994.547.078	7,9
TOTAL	8.562.724.690	8.628.784.606	0,8
Allotjament	2009	2010	Var. 10/09
Hotels i similars	6.034.086.952	6.397.095.518	6,0
Amb paquet turístic	3.692.549.105	4.012.494.116	8,7
Sense paquet turístic	2.341.537.847	2.384.601.402	1,8
Resta allotjaments	2.528.637.738	2.231.689.088	-11,7
TOTAL	8.562.724.690	8.628.784.606	0,8

Font: L'Observatori de Turisme.

QUADRE I-52. DESPESA MITJANA DIÀRIA DELS TURISTES ESTRANGERS A LES ILLES BALEARS PER PAÍS DE RESIDÈNCIA, PER TIPUS D'ALLOTJAMENT I ORGANITZACIÓ DEL VIATGE (2009-2010)			
País	2009	2010	Var. 10/09
Alemanya	98,8	105,6	6,9
Regne Unit	98,1	106,7	8,8
Altres	112,6	119,0	5,7
TOTAL	102,6	110,2	7,4
Allotjament	2009	2010	Var. 10/09
Hotels i similars	115,1	122,6	6,5
Amb paquet turístic	106,1	113,2	6,7
Sense paquet turístic	133,0	142,5	7,1
Resta allotjaments	81,5	85,5	4,9
TOTAL	102,6	110,2	7,4

Font: L'Observatori de Turisme.

Els turistes estrangers allotjats a hotels i similars gasten una mitjana diària de 122,6 euros amb un increment del 6,5%; en can-

vi, els allotjats a altres establiments gasten uns 85,5 euros al dia, amb un increment inferior del 4,9%.

9.9.

L'ESTACIONALITAT

En aquest subapartat analitzam els punts següents: l'estacionalitat de les arribades dels espanyols i dels estrangers a les Balears, l'estacionalitat de les estades dels turistes estrangers i l'estacionalitat segons la despesa dels turistes estrangers.

9.9.1 L'ESTACIONALITAT DE LES ARRIBADES A LES BALEARS

L'estacionalitat del total d'arribades s'analitza a partir de la distribució per temporades mitjana-alta (de maig a octubre) i mitjana-baixa (de novembre a abril).

L'estacionalitat mesurada per la variació en el nombre de turistes en la temporada mitjana-baixa presenta una variació negativa de 3,5 punts, tenint en compte que l'any 2009 el total d'arribades en aquesta temporada era del 19,8% i el 2010 ha estat del 16,3%. (Vegeu el gràfic I-25).

D'acord amb un indicador sintètic de l'estacionalitat calculat amb l'índex de Gini, hi ha un empitjorament de l'estacionalitat de 0,0409 punts, que en termes d'una equidistribució igual per mesos de la mitjana

de les arribades és d'un -6,63%⁵³. (Vegeu el quadre I-53).

9.9.1.1. L'estacionalitat de les arribades a les Balears segons país de residència

Aquest empitjorament de l'estacionalitat es deu al descens en general de les arribades a la temporada mitjana-baixa, sobretot dels turistes espanyols. En la temporada mitjana-baixa del 2010 s'han comptabilitzat 572.240 turistes espanyols, amb un descens del 21,8%, i 1.223.237 estrangers, que signifiquen un descens d'un 17,1%. Els espanyols perden 3,8 punts i els estrangers 3,1 punts. (Vegeu el quadre I-54).

Així, les arribades de turisme espanyol en la temporada mitjana-baixa han suposat el 31,9% del total de les arribades en aquesta temporada, mentre que les referides a la temporada del 2009 varen representar el 33,2%, amb una pèrdua d'1,3 punts de quota de mercat, a favor del turisme estranger, que ha passat de representar el 66,8% el 2009 a tenir una quota de mercat el 2010 del 68,1%.

El turisme amb una estacionalitat més baixa és l'alemany, ja que durant la temporada mitjana-baixa ha representat el 40,7%, el percentatge més alt dels turistes durant

⁵³ L'índex de Gini calcula en un interval de 0 a 1 l'equidistribució d'una variable, en aquest cas, l'equidistribució de les arribades turístiques al llarg dels 12 mesos d'un any. Com més s'apropa a zero, més igualitària és la distribució. Per tant, disminucions d'aquest índex indiquen una millora de l'estacionalitat. L'estimació de la variació del rang equivalent mensual ens permet valorar indirectament la millora de l'índex de Gini en termes de temps. En aquest cas, un augment del valor del rang equivalent mensual indica un allargament del temps de les arribades turístiques distribuïdes igualitàriament al llarg dels mesos. És a dir, la redistribució equitativa igual per mesos de les arribades turístiques omplen 7,7 mesos el 2007, mentre que el 2008 aquesta redistribució equitativa és de 7,61 mesos. Per tant, es dona un empitjorament en temps de l'estacionalitat de l'1,25%. Per ampliar aquest tema sobre la metodologia emprada per calcular l'índex de Gini i ajustar-lo al temps equivalent en mesos, es pot consultar el treball d'Anastassios Tsitouras (2004), «Adjusted Gini coefficient and 'months equivalent' degree of tourism seasonality: a research note», *Tourism Economics*, 10 (1), pàg. 95-100. Valgui aquesta nota metodològica per a la resta d'aquest apartat.

aquesta temporada. No obstant això, el nombre de turistes alemanys arribats en temporada mitjana-baixa ha disminuït un 17,3% (730.996 alemanys). Els turistes britànics són el grup més estacional, ja que només representen un 11,4% sobre el total d'arribats en els mesos de temporada

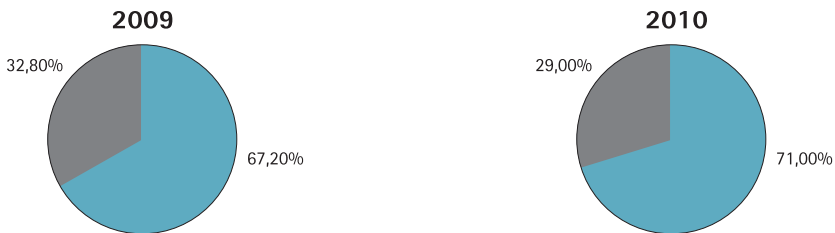
mitjana-baixa, amb un total de 204.752 turistes britànics, amb una pèrdua de 84.293 turistes i una caiguda del 29,2%.

Observi's que en temporada mitjana-baixa els alemanys i els espanyols representen gairebé el 73% del total d'arribats.

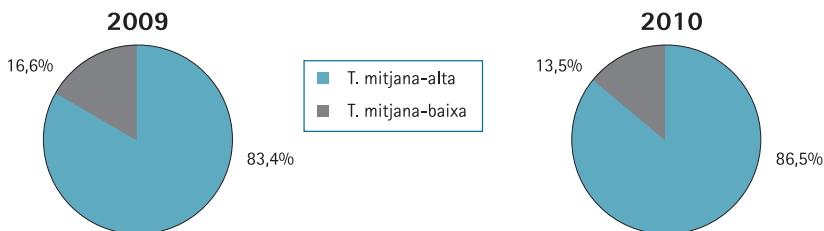
Gràfic I-25

Distribució de les temporades 2009 i 2010 dels arribats per nacionalitats a les Illes Balears

% Temporades dels turistes arribats espanyols

% Temporades dels turistes arribats estrangers

% Temporades dels turistes arribats totals

Font: L'Observatori de Turisme.

QUADRE I-53. ÍNDEX DE GINI: NOMBRE D'ARRIBADES (2009-2010)

	IG 2009	Rang equivalent mensual	IG 2010	Rang equivalent mensual	Variació IG en punts	Variació (%) rang equivalent mensual 10/09
Nacionalitat						
Espanya	0,2865	8,5614	0,3299	8,0410	0,0434	-6,0784
Alemanya	0,3148	8,2228	0,3572	7,7133	0,0424	-6,1962
Regne Unit	0,4732	6,3210	0,5068	5,9182	0,0336	-6,3724
Altres	0,4914	6,1032	0,5147	5,8230	0,0233	-4,5910
Total	0,3821	7,4151	0,4230	6,9238	0,0409	-6,6257
Tipus allotjament						
Hotels i similars	0,3847	7,3833	0,4484	6,6187	0,0637	-10,3558
Amb paquet turístic	0,4378	6,7458	0,4980	6,0246	0,0602	-10,6911
Sense paquet turístic	0,3101	8,2792	0,3738	7,5139	0,0637	-9,2436
Resta allotjament	0,3884	7,3397	0,3685	7,5779	-0,0199	3,2454
Total	0,3821	7,4151	0,4230	6,9238	0,0409	-6,6257

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme.

Si tornam al quadre de l'índex de Gini observam que els grups de turistes que empitjoren més l'estacionalitat respecte de l'any 2009 són els espanyols, ja que l'any 2010 se situen en un 0,33, mentre que en el 2009 se situaven en el 0,29 (-6,1%), i els alemanys, amb un índex del 0,36 l'any 2010 i del 0,31 al 2009 (-6,2%). Així i tot són els grups que te-

nen els valors que s'aproximen més a zero; per tant, tenen una millor distribució dels arribats per mesos.

Per nacionalitats, el principal agreujament de l'estacionalitat es produeix al mercat britànic, seguit dels alemanys i dels espanyols. A la resta de nacionalitats s'agreuja menys l'estacionalitat.

QUADRE I-54. ESTACIONALITAT DE LES ARRIBADES TURÍSTIQUES PER TEMPORADES, NACIONALITATS I TIPUS D'ALLOTJAMENT A LES BALEARS (2009-2010)

2009											
Temporades	País de residència					Tipus d'allotjament					
	Espanya	Alemanya	Regne Unit	Altres	Total	Hotels i similars		Resta allotjaments		Total	
						Amb paquet turístic	Sense paquet turístic	Amb paquet turístic	Sense paquet turístic	Total	Total
T. mitjana-alta	1.497.849	2.723.081	2.530.832	2.183.310	8.935.072	4.124.459	2.314.626	6.439.085	2.495.983	8.935.068	
T. mitjana-baixa	731.869	884.159	289.045	302.524	2.207.597	744.610	792.530	1.537.140	670.458	2.207.598	
Total	2.229.718	3.607.240	2.819.877	2.485.834	11.142.669	4.869.069	3.107.156	7.976.225	3.166.441	11.142.666	
% temporada sobre el total de l'any						Amb paquet turístic	Sense paquet turístic	Total	Resta allotjaments	Total	
T. mitjana-alta	67,2	75,5	89,7	87,8	80,2	84,7	74,5	80,7	78,8	80,2	
T. mitjana-baixa	32,8	24,5	10,3	12,2	19,8	15,3	25,5	19,3	21,2	19,8	
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
% sobre el total per país de residència i tipus allotjament						Amb paquet turístic	Sense paquet turístic	Total	Resta allotjaments	Total	
T. mitjana-alta	16,8	30,5	28,3	24,4	100,0	46,2	25,9	72,1	27,9	100,0	
T. mitjana-baixa	33,2	40,1	13,1	13,7	100,0	33,7	35,9	69,6	30,4	100,0	
Total	20,0	32,4	25,3	22,3	100,0	43,7	27,9	71,6	28,4	100,0	

continua

QUADRE I-54. ESTACIONALITAT DE LES ARRIBADES TURÍSTIQUES PER TEMPORADES, NACIONALITATS I TIPUS D'ALLOTJAMENT A LES BALEARS (2009-2010)

2010										
Temporades	País de residència					Tipus d'allotjament				
	Espanya	Alemanya	Regne Unit	Altres	Total	Hotels i similars		Resta allotjaments		Total
						Amb paquet turístic	Sense paquet turístic	Amb paquet turístic	Sense paquet turístic	
T. mitjana-alta	1.403.503	2.861.943	2.532.810	2.453.823	9.252.079	4.479.832	2.526.272	7.006.104	2.245.969	9.252.073
T. mitjana-baixa	572.240	730.996	204.752	287.489	1.795.477	570.933	605.655	1.176.588	618.897	1.795.485
Total	1.975.743	3.592.939	2.737.562	2.741.312	11.047.556	5.050.765	3.131.927	8.182.692	2.864.866	11.047.558
% temporada sobre el total de l'any						Amb paquet turístic	Sense paquet turístic	Total	Resta allotjaments	Total
T. mitjana-alta	71,0	79,7	92,5	89,5	83,7	88,7	80,7	85,6	78,4	83,7
T. mitjana-baixa	29,0	20,3	7,5	10,5	16,3	11,3	19,3	14,4	21,6	16,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
% sobre el total per país de residència i tipus allotjament						Amb paquet turístic	Sense paquet turístic	Total	Resta allotjaments	Total
T. mitjana-alta	15,2	30,9	27,4	26,5	100,0	48,4	27,3	75,7	24,3	100,0
T. mitjana-baixa	31,9	40,7	11,4	16,0	100,0	31,8	33,7	65,5	34,5	100,0
Total	17,9	32,5	24,8	24,8	100,0	45,7	28,3	74,1	25,9	100,0

Mitjana-alta: de maig a octubre.

Mitjana-baixa: de novembre a abril.

Font: L'Observatori de Turisme.

9.9.1.2. L'estacionalitat de les arribades a les Balears segons el tipus d'allotjament

Pel que fa a l'estacionalitat, quant al tipus d'allotjament, val a dir que els que tenen més nombre d'arribats els mesos de temporada mitjana-baixa són els hotels i similars, que representen el 65,5% del total d'arribats aquesta temporada, però sobre el total de l'any només representen un 14,4%. Segons l'indicador sintètic, els tipus d'allotjaments que tenen una millor equidistribució per mesos són la categoria de resta d'allotjaments i els hotels i similars sense paquet turístic, amb 0,37 punts ambdues categories. Per contra, el segment que presenta una major estacionalitat és el que ve amb paquet turístic i s'allotja en hotels i similars, mentre que millora l'estacionalitat del segment que s'allotja en la resta d'allotjaments.

9.9.2. L'ESTACIONALITAT DE LES ESTADES DELS TURISTES ESTRANGERS A LES BALEARS⁵⁴

L'evolució de les estades estrangeres també es pot analitzar a partir de la distribució per temporades mitjana-alta i mitjana-baixa. L'estacionalitat mesurada per la variació en el nombre d'estades dels turistes estrangers en la temporada mitjana-baixa presenta una variació negativa de 2,6 punts, tenint en compte que l'any 2009 el total d'arribades en aquesta temporada era del 16,7% i el 2010 ha estat del 14,6%. En la temporada mitjana-baixa del

2010 s'han comptabilitzat 11,4 milions d'estades de turistes estrangers, amb un descens del 18%. (Vegeu el quadre I-55)

D'acord amb l'indicador sintètic de l'estacionalitat calculat amb l'índex de Gini, hi ha un empitjorament de l'estacionalitat de 0,0182 punts, que en termes d'una equidistribució igual per mesos de la mitjana de les estades és d'un -3,15%. (Vegeu el quadre I-56)

9.9.2.1. L'estacionalitat de les estades dels turistes estrangers a les Balears segons el país de residència

El turisme amb una estacionalitat més baixa quant a estades és l'alemany, ja que durant la temporada mitjana-baixa va representar el 57,5%, el percentatge més alt dels turistes durant aquesta temporada. No obstant això, el nombre d'estades dels turistes alemanys en temporada mitjana-baixa va disminuir un 17,1% (6,6 milions d'estades alemanyes), igual que els turistes britànics i d'altres països. Els turistes britànics són el grup més estacional, ja que només representen un 31,5% sobre el total d'estades en els mesos de temporada mitjana-baixa, amb un total d'1,7 milions d'estades.

L'índex de Gini ens indica que els grups de turistes que empitjoren més l'estacionalitat respecte de l'any 2009 són els alemanys, ja que l'any 2010 se situen en un 0,34, mentre que en el 2009 se situaven en el 0,32 (-4,1%), i els britànics, amb un índex del 0,52 l'any 2010 i del 0,50 el 2009 (-4%). Els grups que tenen els valors que s'aproximen més a zero i que, per tant, tenen una millor distribució dels arribats per mesos són els grups dels altres estrangers.

⁵⁴ A diferència dels altres anys les estades només fan referència als turistes estrangers, és a dir, l'any 2010 no disposam de les dades de les estades dels espanyols (vegeu l'apartat 9.1.).

QUADRE I-55. ESTACIONALITAT DE LES ESTADES DELS TURISTES ESTRANGERS PER TEMPORADES, NACIONALITATS I TIPUS D'ALLOTJAMENT A LES BALEARS (2009-2010)

2009									
Temporades	País de residència				Tipus d'allotjament				Total
	Alemanya	Regne Unit	Altres	Total	Hotels i similars	Resta allotjaments	Total	Total	
T. mitjana-alta	24.901.912	23.370.421	21.229.468	69.501.801	44.781.869	24.719.932	69.501.801		
T. mitjana-baixa	7.921.747	2.577.263	3.430.433	13.929.443	7.632.064	6.297.379	13.929.443		
Total	32.823.659	25.947.684	24.659.901	83.431.244	52.413.933	31.017.311	83.431.244		
% temporada sobre el total de l'any									
T. mitjana-alta	75,9	90,1	86,1	83,3	85,4	79,7	83,3		
T. mitjana-baixa	24,1	9,9	13,9	16,7	14,6	20,3	16,7		
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		
% sobre el total per país de residència i tipus allotjament									
T. mitjana-alta	35,8	52,2	85,9	100,0	64,4	35,6	100,0		
T. mitjana-baixa	56,9	33,8	54,5	100,0	54,8	45,2	100,0		
Total	39,3	49,5	79,5	100,0	62,8	37,2	100,0		

continua

QUADRE I-55. ESTACIONALITAT DE LES ESTADES DELS TURISTES ESTRANGERS PER TEMPORADES, NACIONALITATS I TIPUS D'ALLOTJAMENT A LES BALEARS (2009-2010)

2010									
Temporades	País de residència				Tipus d'allotjament				Total
	Alemanya	Regne Unit	Altres	Total	Hotels i similars	Resta allotjaments	Total	Total	
T. mitjana-alta	23.891.344	20.943.192	22.035.065	66.869.601	46.721.945	20.147.656	66.869.601		
T. mitjana-baixa	6.566.053	1.721.212	3.129.427	11.416.692	5.461.396	5.955.296	11.416.692		
Total	30.457.397	22.664.404	25.164.492	78.286.293	52.183.341	26.102.952	78.286.293		
% temporada sobre el total de l'any									
T. mitjana-alta	78,4	92,4	87,6	85,4	89,5	77,2	85,4		
T. mitjana-baixa	21,6	7,6	12,4	14,6	10,5	22,8	14,6		
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		
% sobre el total per país de residència i tipus allotjament									
T. mitjana-alta	35,7	44,8	109,4	100,0	69,9	30,1	100,0		
T. mitjana-baixa	57,5	31,5	52,5	100,0	47,8	52,2	100,0		
Total	38,9	43,4	96,4	100,0	66,7	33,3	100,0		

Mitjana-alta: de maig a octubre.
Mitjana-baixa: de novembre a abril.
Font: L'Observatori de Turisme.

QUADRE I-56. ÍNDEX DE GINI: NOMBRE D'ESTADES DELS TURISTES ESTRANGERS (2009-2010)

	IG 2009	Rang equivalent mensual	IG 2010	Rang equivalent mensual	Variació IG en punts	Variació (%) rang equivalent mensual 10/09
Nacionalitat						
Alemanya	0,3169	8,1971	0,3447	7,8641	0,0278	-4,0624
Regne Unit	0,5014	5,9832	0,5215	5,7423	0,0201	-4,0263
Altres	0,4894	6,1271	0,4945	6,0655	0,0051	-1,0054
Total	0,4230	6,9238	0,4412	6,7055	0,0182	-3,1529
Tipus allotjament						
Hotels i similars	0,4417	6,6997	0,4962	6,0461	0,0545	-9,7557
Resta allotjament	0,4075	7,1099	0,3531	7,7625	-0,0544	9,1788
Total	0,4230	6,9238	0,4412	6,7055	0,0182	-3,1529

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme.

9.9.2.2. L'estacionalitat de les estades dels turistes estrangers a les Balears segons el tipus d'allotjament

Pel que fa a l'estacionalitat, quant al tipus d'allotjament, val a dir que els que tenen més nombre d'estades els mesos de temporada mitjana-baixa són la resta d'allotjaments que representen el 52,2% del total d'estades aquesta temporada, i sobre el total de l'any només representen un 22,8%. Segons l'indicador sintètic, els tipus d'allotjaments que tenen una equidistribució millor per mesos són la categoria de resta d'allotjaments, amb 0,35 punts, i una millora respecte del 2009 del 9,2%, mentre que els hotels i similars empitjoren l'estacionalitat en un 9,8%.

9.9.3. L'ESTACIONALITAT DE LA DESPESA ECONÒMICA DELS TURISTES ESTRANGERS A LES BALEARS

L'estacionalitat de la despesa turística segueix la mateixa tendència de l'estaciona-

litat de les arribades i les estades. L'estacionalitat mesurada per la variació en la despesa econòmica dels turistes estrangers en la temporada mitjana-baixa presenta una variació negativa de 3,3 punts, tenint en compte que l'any 2009 el total de despesa en aquesta temporada era del 16,1% i el 2010 ha estat del 12,8%. (Vegeu el quadre I-57).

D'acord amb l'indicador sintètic de l'estacionalitat calculat amb l'índex de Gini, hi ha un empitjorament de l'estacionalitat de la despesa de 0,035 punts, que en termes d'una equidistribució igual per mesos de la mitjana de la despesa és d'un -6,23%. (Vegeu el quadre I-58).

Aquest empitjorament de l'estacionalitat es deu al descens en general de la despesa turística estrangera a la temporada mitjana-baixa. En la temporada mitjana-baixa del 2010 s'han comptabilitzat 1.100 milions d'euros, amb un descens del 20,1%.

QUADRE I-57. ESTACIONALITAT DE LA DESPESA DELS TURISTES ESTRANGERS PER TEMPORADES, NACIONALITATS I TIPUS D'ALLOTJAMENT A LES BALEARS (2009-2010)

2009							
País de residència					Tipus d'allotjament		
Temporades	Alemanya	Regne Unit	Altres	Total	Hotels i similars	Resta allotjaments	Total
T. mitjana-alta	2.462.978.969	2.318.469.840	2.402.604.473	7.184.053.282	5.109.819.170	2.074.234.112	7.184.053.282
T. mitjana-baixa	778.572.902	226.362.097	373.736.408	1.378.671.407	924.267.781	454.403.626	1.378.671.407
Total	3.241.551.871	2.544.831.937	2.776.340.881	8.562.724.689	6.034.086.951	2.528.637.738	8.562.724.689
% temporada sobre el total de l'any	Alemanya	Regne Unit	Altres	Total	Hotels i similars	Resta allotjaments	Total
T. mitjana-alta	76,0	91,1	86,5	83,9	84,7	82,0	83,9
T. mitjana-baixa	24,0	8,9	13,5	16,1	15,3	18,0	16,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
% sobre el total per país de residència i tipus allotjament	Alemanya	Regne Unit	Altres	Total	Hotels i similars	Resta allotjaments	Total
T. mitjana-alta	34,3	32,3	33,4	100,0	71,1	28,9	100,0
T. mitjana-baixa	56,5	16,4	27,1	100,0	67,0	33,0	100,0
Total	37,9	29,7	32,4	100,0	70,5	29,5	100,0

continua

QUADRE I-57. ESTACIONALITAT DE LA DESPESA DELS TURISTES ESTRANGERS PER TEMPORADES, NACIONALITATS I TIPUS D'ALLOTJAMENT A LES BALEARS (2009-2010)

2010									
Temporades	País de residència					Tipus d'allotjament			
	Alemanya	Regne Unit	Altres	Total		Hotels i similars	Resta allotjaments	Total	
T. mitjana-alta	2.582.801.091	2.278.656.492	2.666.034.518	7.527.492.101		5.740.988.890	1.786.503.211	7.527.492.101	
T. mitjana-baixa	633.994.463	138.785.482	328.512.559	1.101.292.504		656.106.627	445.185.877	1.101.292.504	
Total	3.216.795.554	2.417.441.974	2.994.547.077	8.628.784.605		6.397.095.517	2.231.689.088	8.628.784.605	
% temporada sobre el total de l'any	Alemanya	Regne Unit	Altres	Total		Hotels i similars	Resta allotjaments	Total	
T. mitjana-alta	80,3	94,3	89,0	87,2		89,7	80,1	87,2	
T. mitjana-baixa	19,7	5,7	11,0	12,8		10,3	19,9	12,8	
Total	100,0	100,0	100,0	100,0		100,0	100,0	100,0	
% sobre el total per país de residència i tipus allotjament	Alemanya	Regne Unit	Altres	Total		Hotels i similars	Resta allotjaments	Total	
T. mitjana-alta	34,3	30,3	35,4	100,0		76,3	23,7	100,0	
T. mitjana-baixa	57,6	12,6	29,8	100,0		59,6	40,4	100,0	
Total	37,3	28,0	34,7	100,0		74,1	25,9	100,0	

Mitjana-alta: de maig a octubre.

Mitjana-baixa: de novembre a abril.

Font: L'Observatori de Turisme.

QUADRE I-58. ÍNDEX DE GINI: DESPESA DELS TURISTES ESTRANGERS (2009-2010)

	IG 2009	Rang equivalent mensual	IG 2010	Rang equivalent mensual	Variació IG en punts	Variació (%) rang equivalent mensual 10/09
Nacionalitat						
Alemanya	0,3292	8,0499	0,3774	7,4717	0,0482	-7,1827
Regne Unit	0,5257	5,6916	0,5535	5,3583	0,0278	-5,8560
Altres	0,4985	6,0181	0,5278	5,6666	0,0293	-5,8407
Total	0,4389	6,7328	0,4739	6,3127	0,0350	-6,2396
Tipus allotjament						
Hotels i similars	0,4441	6,6708	0,5093	5,8884	0,0652	-11,7287
Resta allotjament	0,4347	6,7840	0,3965	7,2424	-0,0382	6,7571
Total	0,4389	6,7328	0,4739	6,3127	0,0350	-6,2396

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme.

9.9.3.1. L'estacionalitat de la despesa econòmica dels turistes estrangers a les Balears segons el país de residència

El turisme amb una estacionalitat més baixa quant a despesa és l'alemany, ja que durant la temporada mitjana-baixa va representar el 57,6%, el percentatge més alt de la despesa turística durant aquesta temporada. No obstant això, la quantitat de despesa dels turistes alemanys en temporada mitjana-baixa va disminuir un 18,6% (630 milions d'euros), igual que la dels turistes britànics i d'altres països. Els turistes britànics són el grup més estacional, ja que només representen un 38,7% sobre el total de la despesa en els mesos de temporada mitjana-baixa, amb un total de 130 milions d'euros.

L'índex de Gini ens indica que els grups de turistes que empitjoren més l'estacionalitat respecte de l'any 2009 són els alemanys, ja que l'any 2010 se situen en un 0,38, mentre que en el 2009 se situaven en el

0,33 (-7,2%). Així i tot, són els alemanys els que tenen els valors que més s'aproximen a zero, i que, per tant, tenen una distribució millor de la despesa per mesos.

9.9.3.2. L'estacionalitat de la despesa econòmica dels turistes estrangers a les Balears segons el tipus d'allotjament

Pel que fa a l'estacionalitat, quant al tipus d'allotjament, val a dir que els que gasten més durant els mesos de temporada mitjana-baixa són els turistes allotjats a hotels i similars, que representen el 59,6% del total de la despesa aquesta temporada, però sobre el total de l'any només en representen un 10,3%. Segons l'indicador sintètic, els tipus d'allotjaments que generen una millor equidistribució de la despesa per mesos són la categoria de resta d'allotjaments, amb 0,40 punts, i una millora respecte del 2009 del 6,75, mentre que l'empitjorament d'aquest indicador als hotels i similars és del -1,7%.

QUADRE I-59. TOTAL USUARIS DEL PROGRAMA DE TURISME SÈNIOR INTERIOR PER ZONES I ORÍGENS.
TEMPORADA 2010/2011

Origen	Destí			Total
	Pitiüses	Mallorca	Menorca	
Eivissa	---	904	399	1.303
Maó	428	1.182	---	1.610
Palma (Mallorca)	1.639	---	2.318	3.957
Formentera	---	12	---	12
Total	2.067	2.098	2.717	6.882

Font: Mundo Senior.

9.9.4. ELS PROGRAMES DESESTACIONALITZADORS

Cal destacar el paper desestacionalitzador que fan els programes de l'Imserso i el Pla Oci 60 del Govern de les Illes Balears, i, a partir de l'hivern del 2010, el programa Calypso de la UE.

9.9.4.1. El Pla Oci 60

Amb referència al Pla Oci 60⁵⁵ i a l'evolució de les dades per a la temporada 2010-2011, en total hi ha hagut 6.882 usuaris amb destinació a les Illes Balears, amb una disminució del 6,3%. (Vegeu el quadre I-59).

9.9.4.2. El programa de l'Imserso

En relació amb l'Imserso, s'ha arribat a les 183.728 places venudes en la temporada d'octubre a abril de 2009-2010, amb una caiguda del 0,7% amb comparació a la temporada de l'any passat. Cal observar que, quant a la resta de destinacions, les Balears continuen essent una de les principals destinacions de l'Imserso, amb el 16,05% del total de places. També es pot

destacar que totes les comunitats autònomes experimenten un creixement, llevat de Múrcia i els itineraris de naturalesa, que disminueixen un 39,3% i 24,2%, respectivament. La comunitat amb un major creixement són les Illes Canàries, amb un 32%. (Vegeu el quadre I-60)

Pel que fa al total d'estades, les Balears en sumen 1.617.710, amb una quota del 16,3%, un descens del 4,1% i una estada mitjana que es troba en els 8,8 dies (1,5 dies menys en relació amb la temporada del 2003-2004). En relació amb la variació de quotes participatives per comunitat autònoma en el total dels viatges de l'Imserso, es pot destacar que en el cas de les Canàries són 1.656.090 estades, 9,6 dies d'estada mitjana i una quota del 16,7%, quan la temporada 2000-2001 només era de l'1,6%. En el cas de les Balears, la variació respectiva de quotes ha passat del 36,5% la temporada 2000-2001 al 16,3% aquesta darrera temporada, amb una pèrdua de 20,2 punts.

9.9.4.3. El programa Calypso

El Govern d'Espanya i els governs dels estats de la UE i les institucions europees han impulsat un projecte pilot sobre

⁵⁵ Vegeu la Memòria del CES 2006, pàg. 204.

el turisme social europeu (Europe Senior Tourism o programa Calypso), que és una aposta per a la desestacionalització de l'activitat turística i l'ocupació, mitjançant una política activa.

Els grans objectius del projecte pilot són convertir en una realitat un projecte transnacional de turisme social europeu i donar a conèixer la proposta entre totes les institucions, estats i regions d'Europa.

D'altra banda, els objectius del projecte global són:

1. Reactivar l'activitat econòmica en temporada mitjana i baixa, i lluitar, així, contra l'estacionalitat.
2. Mantenir i crear llocs de treball. Política activa d'ocupació.
3. Ciutadania europea.
4. Envelliment actiu.

Les destinacions de la primera edició 2009-2010 han estat: Andalusia, (la Costa del Sol i la Costa de la Luz) i les Illes Balears (Mallorca, Menorca i Eivissa). En total hi havia 80.000 places durant els mesos d'octubre de 2009 a abril de 2010. El requisit fonamental del programa és que els usuaris tinguin més de 55 anys. Els països emissors varen ser: Àustria, Dinamarca, Grècia, Itàlia, República Txeca, Bèlgica, Eslovàquia, Holanda, Polònia, Romania, Bulgària, França, Irlanda, Portugal i Hongria.

Polònia, la República Txeca, Hongria i Eslovàquia tenen una bonificació de 150 euros i la resta de països de 100 euros.

Els preus finals oscil·len entre 343 euros per l'estada de vuit dies a 829 euros per 29 dies, per persona, per als països amb més bonificació, i de 365 euros per vuit dies d'estada a 855 per 29 dies per persona per als països amb menys bonificació. El preu final inclou el viatge d'anada i tornada, els transports, hotel de quatre estrelles amb pensió completa, assegurança de viatge i activitats d'oci.

El total de turistes beneficiaris d'aquest programa arribats a Espanya va ser de 43.952⁵⁶. La nacionalitat més nombrosa fou Grècia amb 15.254 turistes, seguida de Polònia amb 6.892 turistes, Irlanda amb 5.485, i Itàlia amb 5.431. En darrer lloc s'hi situa Hongria amb 33 turistes. A les Illes Balears hi varen arribar 7.437 turistes beneficiaris del programa; és a dir, el 16,9% del total.

Segons el qüestionari de satisfacció dels clients, la valoració de la relació qualitat-preu fou d'un 9; el 82,7% tornarien participar en el programa i un 92% era la primera vegada que viatjava a Espanya.

Si parlem en xifres econòmiques, l'impacte directe en l'economia de la UE va ser de 29,1 milions d'euros, concretament, l'activitat neta en destí fou de 22,5 milions d'euros i l'activitat neta en origen fou de 6,6 milions d'euros. Tot això, amb una inversió pública de 5,2 milions d'euros i la creació de 690 llocs de treball directes en el sector turístic europeu. L'Estat espanyol ha recuperat 1,32 euros per cada euro invertit, i, en

⁵⁶ Encara que les reserves reals foren de 50.067 places, però es varen veure reduïdes a 43.952 per la suspensió de vols aeris a causa de les cendres volcàniques procedents d'Islàndia.

QUADRE I-60. PLACES DE L'IMERSO CONTRACTADES PER DESTINACIONS TURÍSTIQUES (2006-2010)

Destinació turística	2006-2007					2007-2008						
	Nre. places	Var. 06-07 / 05-06	Estades	Var. 06-07 / 05-06	Estada mitjana	Nre. places	Var. 07-08 / 06-07	Estades	Var. 07-08 / 06-07	Estada mitjana	Var. 07-08 / 06-07	
Andalusia	186.156	12,3	1.940.659	15,3	10,4	2,7	218.586	17,4	2.104.395	8,4	9,6	-7,7
Múrcia	25.508	36,2	225.568	12,3	8,8	-17,6	26.168	2,6	242.840	7,7	9,3	4,9
Illes Balears	185.850	7,3	1.906.345	7,3	10,3	-0,1	198.434	6,8	1.837.131	-3,6	9,3	-9,7
Illes Canàries	71.196	116,3	764.225	200,3	10,7	38,8	122.004	71,4	1.187.436	55,4	9,7	-9,3
Catalunya	109.006	11,3	1.166.907	10,6	10,7	-0,6	134.526	23,4	1.214.399	4,1	9,0	-15,7
Comunitat Valenciana	171.279	8,6	1.842.631	15,1	10,8	6,0	209.691	22,4	1.931.883	4,8	9,2	-14,4
Circuits culturals	69.418	181,4	347.090	181,4	5,0	0,0	77.702	11,9	388.510	11,9	5,0	0,0
Itinerari naturalesa	4.082	41,6	16.328	41,6	4,0	0,0	4.938	21,0	19.752	21,0	4,0	0,0
Intercanvi Portugal	-	-	-	-	-	-	7.925	-	55.475	-	7,0	-
Total	822.495	22,1	8.209.753	22,4	10,0	29	999.974	21,6	8.981.821	9,4	9,0	-10,0

Destinació turística	2008-2009					2009-2010						
	Nre. places	Var. 08-09 / 07-08	Estades	Var. 08-09 / 07-08	Estada mitjana	Nre. places	Var. 07-08 / 06-07	Estades	Var. 07-08 / 06-07	Estada mitjana	Var. 07-08 / 06-07	
Andalusia	217.058	-0,7	1.980.167	-5,9	9,1	-5,2	261.780	20,6	2.381.582	20,3	9,1	-0,3
Múrcia	31.048	18,6	278.685	14,8	9,0	-3,3	18.860	-39,3	155.469	-44,2	8,2	-8,2
Illes Balears	184.982	-6,8	1.686.497	-8,2	9,1	-1,5	183.728	-0,7	1.617.710	-4,1	8,8	-3,4
Illes Canàries	130.706	7,1	1.208.098	1,7	9,2	-5,0	172.543	32,0	1.656.090	37,1	9,6	3,8
Catalunya	128.337	-4,6	1.151.257	-5,2	9,0	-0,6	138.796	8,1	1.254.163	8,9	9,0	0,7
Comunitat Valenciana	205.177	-2,2	1.932.909	0,1	9,4	2,3	245.220	19,5	2.226.167	15,2	9,1	-3,6
Circuits culturals	88.238	13,6	441.190	13,6	5,0	0,0	108.943	23,5	544.715	23,5	5,0	0,0
Itinerari naturalesa	5.463	10,6	21.852	10,6	4,0	0,0	4.143	-24,2	16.572	-24,2	4,0	0,0
Intercanvi Portugal	9.065	14,4	63.455	14,4	7,0	0,0	10.131	11,8	70.917	11,8	7,0	0,0
Total	1.000.074	0,0	8.764.110	-2,4	8,8	-2,4	1.144.144	14,4	9.923.385	13,2	8,7	-1,0

Nota: Les temporades de l'IMERSO van des d'octubre fins al mes d'abril, aproximadament.

Font: Mundo Senior.

total, per cada euro invertit per l'administració espanyola, en el seu conjunt, les institucions europees han recuperat 1,55 euros.

Per a la temporada 2010-2011, el programa té previst oferir 111.000 places distribuïdes de la manera següent:

1. Illes Balears (Mallorca, Menorca i Eivissa): 20.000 places;
2. Andalusia (Costa del Sol, Costa de la Luz, Almeria i Granada): 60.000 places;
3. Comunitat Valenciana (Peníscola, Gandia i Benidorm): 16.000 places;
4. Illes Canàries (Gran Canària, Tenerife, Fuerteventura i Lanzarote): 15.000 places.

El desenvolupament del programa té previst, en un futur pròxim, incloure més comunitats autònomes espanyoles de costa i interior, crear una xarxa d'intercanvis de turistes sèniors europea (un Erasmus sènior), i implicar de manera activa les institucions de la UE i tots els estats membres. L'objectiu per a l'any 2020 és que cinc milions de turistes sèniors de tot Europa es puguin beneficiar del programa.

9.10.

EL PERFIL DEL TURISTA

El perfil del turista s'estableix d'acord amb les característiques següents: l'edat, el motiu del viatge, l'allotjament, la cate-

goria hotelera i el paquet turístic. Pel que fa a les tres principals nacionalitats, cal destacar que el perfil més jove fins als 44 anys és el del turisme espanyol. En relació amb el motiu del viatge i amb l'allotjament, el mercat britànic destaca per tenir els percentatges més alts a totes les illes, perquè el motiu principal del viatge és l'oci i les vacances (0,6 dècimes més que l'any passat) i pel fet que el principal allotjament que tria és l'hotel. La categoria dels hotels més elegida són els de tres estrelles, en totes les nacionalitats i la majoria ho fa amb paquet turístic. (Vegeu el quadre I-61)

9.10.1 EL NIVELL DE SATISFACCIÓ DELS TURISTES ESTRANGERS ARRIBATS A LES BALEARS

El grau de satisfacció del turisme estranger és bastant elevat: en una escala de l'1 al 10, el grau de satisfacció és d'un 8,32 (0,13 dècimes menys que la valoració de l'any anterior). Un 95,1% dels arribats estrangers valoren entre un 7 i un 10 l'estada a les Illes Balears. (Vegeu el quadre I-62).

9.11.

L'OFERTA TURÍSTICA A LES BALEARS

En aquest subapartat estudiam l'oferta d'allotjament, el nivell d'ocupació, la rendibilitat, el tot inclòs i l'oferta complementària.

QUADRE I-61. EL PERFIL DEL TURISTA DE LES ILLES BALEARS (2009 i 2010)

Atributs	Alemany			Britànic			Espanyol			Total	
	2009	2010	2009	2009	2010	2009	2009	2010	2009	2010	2010
Sexe											
Home	51,2%	49,4%	50,2%	50,2%	44,9%	50,8%	50,8%	46,6%	50,9%	47,2%	47,2%
Dona	48,8%	50,6%	49,8%	49,8%	55,1%	49,2%	49,2%	53,4%	49,1%	52,8%	52,8%
Edat											
Menys de 25	9,3%	8,6%	7,9%	7,9%	10,3%	19,0%	19,0%	13,3%	11,8%	10,9%	10,9%
Entre 25 i 44	46,2%	50,2%	35,3%	35,3%	46,0%	42,0%	42,0%	51,5%	43,1%	50,1%	50,1%
Entre 45 i 64	37,1%	36,4%	42,4%	42,4%	34,0%	20,8%	20,8%	20,4%	33,8%	31,0%	31,0%
Més de 64	7,4%	4,8%	14,4%	14,4%	9,7%	18,2%	18,2%	14,8%	11,2%	7,9%	7,9%
Motiu del viatge											
Oci i vacances	96,6%	96,7%	97,6%	97,6%	98,1%	84,9%	84,9%	84,1%	93,5%	94,6%	94,6%
Altres motius	3,4%	3,3%	2,4%	2,4%	1,9%	15,1%	15,1%	15,9%	6,5%	5,4%	5,4%
Allotjament											
Hotels i similars	72,3%	73,3%	72,2%	72,2%	76,4%	65,3%	65,3%	66,9%	71,1%	74,3%	74,3%
Allotjament en propietat	9,6%	8,7%	8,0%	8,0%	5,6%	6,4%	6,4%	5,6%	7,6%	6,3%	6,3%
Allotjament llogat	8,9%	6,5%	11,9%	11,9%	8,2%	7,3%	7,3%	7,3%	9,2%	7,4%	7,4%
Casa d'amics o familiars	5,7%	7,9%	5,7%	5,7%	6,1%	19,2%	19,2%	17,7%	9,5%	9,1%	9,1%
Altres	3,6%	3,6%	2,2%	2,2%	3,7%	1,9%	1,9%	2,4%	2,4%	3,0%	3,0%
Categoria hotelera											
Hotel 5 estrelles	3,7%	3,7%	2,8%	2,8%	2,4%	1,9%	1,9%	1,6%	3,2%	3,1%	3,1%
Hotel 4 estrelles	36,9%	39,2%	27,0%	27,0%	23,9%	21,1%	21,1%	30,3%	29,6%	32,2%	32,2%
Hotel 3 estrelles	47,9%	46,6%	52,6%	52,6%	57,6%	57,2%	57,2%	49,7%	49,9%	49,3%	49,3%
Hotel 1 o 2 estrelles	3,3%	3,8%	3,1%	3,1%	4,0%	2,6%	2,6%	3,4%	3,4%	4,0%	4,0%
Altres allotjaments col·lectius	8,2%	6,8%	14,5%	14,5%	12,1%	17,2%	17,2%	15,0%	14,0%	11,4%	11,4%
Paquet turístic											
No viatja amb paquet turístic	33,7%	36,2%	40,8%	40,8%	38,8%	48,1%	48,1%	48,1%	39,6%	38,2%	38,2%
Viatja amb paquet turístic	66,3%	63,8%	59,2%	59,2%	61,2%	51,9%	51,9%	51,9%	60,4%	61,8%	61,8%

Font: L'Observatori de Turisme.

QUADRE I-62. GRAU DE SATISFACCIÓ DELS TURISTES ESTRANGERS A LES ILLES BALEARS (2008-2010)

		2008	% estrangers 2008	2009	% estrangers 2009	2010	% estrangers 2010
Valoració del viatge a les Illes Balears	TOTAL	9.909.569		8.912.951		9.071.813	
	1	5.946	0,06%	4.672	0,05%	14.636	0,16%
	2	10.944	0,11%	8.169	0,09%	8.106	0,09%
	3	11.015	0,11%	9.229	0,10%	24.964	0,28%
	4	25.047	0,25%	30.221	0,34%	22.572	0,25%
	5	100.869	1,02%	111.326	1,25%	113.112	1,25%
	6	416.463	4,20%	230.643	2,59%	265.460	2,93%
	7	1.742.169	17,58%	1.252.519	14,05%	1.360.553	15,00%
	8	3.521.002	35,53%	3.022.366	33,91%	3.378.249	37,24%
	9	2.496.987	25,20%	2.328.238	26,12%	2.277.768	25,11%
	10	1.579.127	15,94%	1.915.567	21,49%	1.606.393	17,71%
		100,00%		100,00%		100,00%	
Valoració mitjana		8,25		8,45		8,32	

Font: IET, Egatur.

9.11.1. LA CAPACITAT DE L'OFERTA D'ALLOTJAMENT PER ILLES

En aquest epígraf analitzam els aspectes següents de l'oferta turística reglada⁵⁷: la capacitat de l'oferta d'allotjament per illes i la capacitat de l'oferta d'allotjament per categories.

9.11.1.1. La capacitat de l'oferta d'allotjament per illes

Per illes, Mallorca disposa del 68,2% del total de places de les Balears, amb 286.618 places; Eivissa, el 18,1%, amb 75.937 places; Menorca, l'11,8%, amb 49.720 places; i Formentera en té l'1,8%, amb 7.708 places. (Vegeu el quadre I-63).

L'oferta reglada es distribueix de la manera següent: els hotels⁵⁸ tenen la major quota amb un 70,2% i 294.882 places; els apartaments turístics⁵⁹ en representen el 21,7%, amb 91.301; el turisme rural, en sentit ampli⁶⁰, disposa d'unes 5.200 places, amb una quota de l'1,2%; i els càmpings tenen devers 3.137 places, amb una quota del 0,7%. Formentera, oficialment, no disposa d'establiments de càmpings, i el 2007 introdueix 12 places de turisme rural. En general, la tendència dels darrers anys és que els allotjaments de tipus rural són els que presenten un creixement més gran. La part més gran de l'oferta reglada d'allotjament turístic

⁵⁸ L'oferta hotelera inclou hotels, hotels residència i hotels apartament.

⁵⁹ L'oferta d'apartaments turístics inclou els apartaments i residència apartament.

⁶⁰ Inclou els hotels rurals, els agroturismes i el turisme d'interior.

⁵⁷ La capacitat d'allotjament de les Illes Balears pot ser de dos tipus: reglada o no reglada. La reglada es recull en l'anuari de l'Observatori de Turisme, i la no reglada s'obté a partir d'altres fonts no oficials, que es poden consultar a la Memòria del CES 2004.

QUADRE I-63. CAPACITAT D'ALLOTJAMENT PER TIPUS D'ESTABLIMENT A LES ILLES BALEARS (2010)

Tipus establiment	Mallorca		Menorca		Eivissa		Formentera		Illes Balears	
	Nre. Places	Distribució %	Nre. Places	Distribució %	Nre. Places	Distribució %	Nre. Places	Distribució %	Nre. Places	Distribució %
Apartament	43.689	15,24	20.631	41,49	21.472	28,28	3.019	39,17	88.811	21,15
Hotel rural	1.134	0,40	119	0,24	123	0,16	-	0,00	1.376	0,33
Agroturisme	2.507	0,87	120	0,24	348	0,46	12	0,16	2.987	0,71
Turisme d'interior	773	0,27	44	0,09	20	0,03	-	0,00	837	0,20
Càmping turístic	500	0,17	1.039	2,09	1.598	2,10	-	0,00	3.137	0,75
Ciutat de vacances	1.778	0,62	816	1,64	4.093	5,39	1.193	15,48	7.880	1,88
Hotel	151.014	52,69	13.477	27,11	32.671	43,02	1.749	22,69	198.911	47,36
Hotel residència	781	0,27	331	0,67	2.823	3,72	-	0,00	3.935	0,94
Hotel apartament	75.008	26,17	10.340	20,80	6.688	8,81	-	0,00	92.036	21,91
Residència apartament	-	0,00	1.684	3,39	806	1,06	-	0,00	2.490	0,59
Hostal	4.633	1,62	443	0,89	1.025	1,35	1.195	15,50	7.296	1,74
Hostal residència	3.964	1,38	591	1,19	3.642	4,80	385	4,99	8.582	2,04
Casa d'hostes	566	0,20	63	0,13	539	0,71	125	1,62	1.293	0,31
Fonda	248	0,09	22	0,04	89	0,12	30	0,39	389	0,09
Pensió	23	0,01	-	0,00	-	0,00	-	0,00	23	0,01
TOTAL	286.618	100,00	49.720	100,00	75.937	100,00	7.708	100,00	419.983	100,00

Font: L'Observatori de Turisme.

(el 92%) continua essent la dels hotels i la dels apartaments.

9.11.1.2. La capacitat de l'oferta d'allotjament per categories

Quant a una distribució i evolució per categories de l'allotjament reglat a les Balears, només amb referència al grup d'hotels en sentit ampli, tenim les dades següents: el 0,5% per als inferiors a una estrella (cases d'hostes, fondes i pensions), un 0,8% menys que l'any anterior; els hotels d'una estrella són el 3,9%, amb un descens del 9,6%; el 9,1% és per als hotels de dues estrelles, que han disminuït un 7,7%; el 51% és per als hotels de tres estrelles, que han disminuït un 1,4%; els hotels de quatre estrelles representen el 32,8% i han augmentat un 6,3%; i, finalment, els de cinc estrelles suposen el 2,5%, amb un increment del 2,9%. Aquest any s'hi ha afegit una nova categoria, la dels hotels de cinc estrelles de luxe, que suposen un 0,3% sobre el total. Els hotels de tres i quatre estrelles representen el 83,8% del total (un punt més que l'any passat). Des de fa un grapat d'anys, els hotels d'una i dues estrelles van disminuint el nombre de places, això pot indicar que van millorant la qualitat, i fan les adaptacions corresponents per pujar de categoria. (Vegeu el quadre I-64).

Segons la tipologia dels allotjaments turístics, la classificació queda de la manera següent: el 61,2%, hotels, amb una augment del 0,2%; el 28,5%, hotels apartaments, amb una augment del 2,4%; el 2,7%, hostals residència, amb un descens de l'1,3%; el 2,4%, ciutats de vacances, igual que l'any anterior; el 2,2%, hostals, amb un descens del

14,5%; l'1,2%, hotels residència, amb un descens del 1,8%; el 0,8%, apartaments residència, amb un descens de l'1,7%; i el 0,5%, els de tipus inferiors (cases d'hostes, pensions i fondes), que augmenten un 0,4%.

Per illes, observam que Mallorca segueix la mateixa tendència que el conjunt de les Illes: disposa de 238.015 places. Els hotels de tres i quatre estrelles representen la majoria de places amb el 87,3% del total i és l'única illa que disposa de places hoteleres de luxe, amb un total de 899 places. Sobre el total de places oferides segons el tipus d'allotjament, el 63,4% són a hotels i el 31,5% a hotels apartament.

Menorca té un total de 27.767 places, de les quals un 84,9% són establiments de tres i quatre estrelles. Sobre el total de places oferides segons el tipus d'allotjament, el 48,5% són a hotels i el 37,2% a hotels apartament.

Eivissa disposa d'un total de 52.376 places. És l'única illa que té més places de dues estrelles que de quatre, per tant, els establiments de dues i tres estrelles sumen la majoria de places amb un 72,9%. Sobre el total de places oferides segons el tipus d'allotjament, el 62,4% són a hotels i el 12,8% a hotels apartament.

Formentera té un total de 4.677 places, de les quals un 64,2% són establiments de tres i quatre estrelles. Sobre el total de places oferides segons el tipus d'allotjament, difereix de la resta d'illes, per què el 37,4% són a hotels, el 25,6% són a hostals i el 25,5%, a ciutats de vacances.

QUADRE I-64. TIPUS I CATEGORIES DE L'OFERTA HOTELERA (SENTIT AMPLI) PER ILLES (2010)													
Places d'hotels i resta d'oferta reglada	Altres d'inferiors	Hotels 1 estrella	Hotels 2 estrelles	Hotels 3 estrelles	Hotels 4 estrelles	Hotels 5 estrelles	Hotels 5 estrelles luxe		Oferta total 09	Oferta total 10	Var. 10/09		Distribució %
								Places			%		
Illes Balears													
Hotel		3.487	13.475	114.086	60.641	6.323	899		198.420	198.911	491	0,2	61,7
Hotel residència		740	1.627	1.184	374				3.998	3.925	-73	-1,8	1,2
Hotel apartament		210	2.573	42.983	44.642	1.628			89.890	92.036	2.146	2,4	28,5
Residència apartament		172	1.264	1.054					2.532	2.490	-42	-1,7	0,8
Hostal		3.288	3.326	324					8.119	6.938	-1.181	-14,5	2,2
Hostal residència		4.707	3.551	324					8.698	8.582	-116	-1,3	2,7
Ciutat vacances			3.441	4.439					7.880	7.880	0	0,0	2,4
Altres d'inferiors *	1.705								1.719	1.705	-14	-0,8	0,5
Totals (places)	1.705	12.604	29.257	164.394	105.657	7.951	899	321.256	322.467	1.211	0,4		100
Variació places	-14	-1334	-2424	-2410	6267	227	899			1211			
% variació	-0,8	-9,6	-7,7	-1,4	6,3	2,9				0,4			
% distribució	0,5	3,9	9,1	51,0	32,8	2,5	0,3			100,0			
Mallorca													
Hotel		2.723	9.365	83.864	49.029	5.134	899		-	151.014	-	-	63,4
Hotel residència		130	244	251	156				-	781	-	-	0,3
Hotel apartament		106	1.502	36.319	36.515	566			-	75.008	-	-	31,5
Residència apartament									-	0	-	-	0,0
Hostal		2.193	2.058	382					-	4.633	-	-	1,9
Hostal residència		2.298	1.526	140					-	3.964	-	-	1,7
Ciutat vacances			660	1.118					-	1.778	-	-	0,7
Altres d'inferiors *	837								-	837	-	-	0,4
Totals (places)	837	7.450	15.355	122.074	85.700	5.700	899	-	238.015	-	-		100,0
Variació places	-	-	-	-	-	-	-			-			
% variació	-	-	-	-	-	-	-			-			
% distribució	0,4	3,1	6,5	51,3	36,0	2,4	0,4			100,0			

continua

Quadre I-64. Tipus i categories de l'oferta hotelera (sentit ampli) per illes (2010)												
Places d'hotels i resta d'oferta reglada	Altres d'inferiors	Hotels 1 estrella	Hotels 2 estrelles	Hotels 3 estrelles	Hotels 4 estrelles	Hotels 5 estrelles	Hotels 5 estrelles luxe	Oferta total 09	Oferta total 10	Var. 10/09 Places	%	Distribució %
Menorca												
Hotel		175	113	8.849	4.186	154		-	13.477	-	-	48,5
Hotel residència		29	82	220				-	331	-	-	1,2
Hotel apartament			588	3.228	5.462	1.062		-	10.340	-	-	37,2
Residència apartament		72	816	796				-	1.684	-	-	6,1
Hostal		147	264	32				-	443	-	-	1,6
Hostal residència		367	224					-	591	-	-	2,1
Ciutat vacances				816				-	816	-	-	2,9
Altres d'inferiors *	85							-	85	-	-	0,3
Totals (places)	85	790	2.087	13.941	9.648	1.216	0	-	27.767	-	-	100,0
Variació places	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
% variació	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
% distribució	0,3	2,8	7,5	50,2	34,7	4,4	0,0		100,0			
Eivissa												
Hotel		335	3.948	21.027	6.326	1.035		-	32.671	-	-	62,4
Hotel residència		581	1.311	713	218			-	2.823	-	-	5,4
Hotel apartament		104	483	3.436	2.665			-	6.688	-	-	12,8
Residència apartament		100	448	258				-	806	-	-	1,5
Hostal		353	656	16				-	1.025	-	-	2,0
Hostal residència		1.815	1.756	71				-	3.642	-	-	7,0
Ciutat vacances			2.781	1.312				-	4.093	-	-	7,8
Altres d'inferiors *	628							-	628	-	-	1,2
Totals (places)	628	3.288	11.383	26.833	9.209	1.035	0	-	52.376	-	-	100,0
Variació places	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
% variació	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
% distribució	1,2	6,3	21,7	51,2	17,6	2,0	0,0		100,0			

continua

QUADRE I-64. TIPUS I CATEGORIES DE L'OFERTA HOTELERA (SENTIT AMPLI) PER ILLES (2010)											
Places d'hotels i resta d'oferta reglada	Altres d'inferiors	Hotels 1 estrella	Hotels 2 estrelles	Hotels 3 estrelles	Hotels 4 estrelles	Hotels 5 estrelles	Hotels 5 estrelles luxe	Oferta total 09	Oferta total 10	Places	Var. 10/09 %
Distribució %											
Formentera											
Hotel		254	49	214	1.232			-	1.749	-	- 37,4
Hotel residència								-	0	-	- 0,0
Hotel apartament								-	0	-	- 0,0
Residència apartament								-	0	-	- 0,0
Hostal		595	348	252				-	1.195	-	- 25,6
Hostal residència		227	45	113				-	385	-	- 8,2
Ciutat vacances				1.193				-	1.193	-	- 25,5
Altres d'inferiors *	155							-	155	-	- 3,3
Totals (places)	155	1.076	442	1.772	1.232	0	0	-	4.677	-	- 100,0
Variació places	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
% variació	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
% distribució	3,3	23,0	9,5	37,9	26,3	0,0	0,0		100,0		

* Cases d'hostes, fondes i pensions.

Font: L'Observatori de Turisme.

9.11.2. EL NIVELL D'OCUPACIÓ DELS ESTABLIMENTS TURÍSTICS

Els resultats d'ocupació de la planta oberta es classifiquen en establiments hotelers, apartaments turístics i establiments de turisme rural.

Els resultats globals de les Balears indiquen un augment de la mitjana anual de l'ocupació sobre la planta oberta hotelera de 3,4 punts, que se situa en el 69,6%.⁶¹ Els de Mallorca també indiquen un augment de 2,2 punts, de manera que se situa en el 69,6%. Els de Menorca indiquen una millora de l'ocupació sobre planta oberta de 5,5 punts, de manera que se situa en el 69,5%. Els d'Eivissa i Formentera indiquen un increment de l'ocupació sobre la planta oberta de 8,6 punts, de manera que se situa en el 70% (el màxim per illes). Pel que fa a la planta oberta dels apartaments, els resultats del conjunt de les Balears són positius, amb un 52,1%, amb un millora de l'ocupació de l'1,8% i, respecte a l'ocupació dels allotjaments rurals, indiquen un descens del 0,3%, de manera que se situa en el 41%. (Vegeu el quadre I-65).

Aquests mateixos resultats respecte de la taxa d'ocupació de les places obertes sobre la planta total dels hotels per a les Balears indiquen un augment de l'ocupació de 0,6 punts, que se situa en el 81%⁶². A Mallorca les dades indiquen una millora de l'ocupació de 2,3 punts, i se situa en el 83,2%. A Menorca les dades també indiquen una millora de 3,2 punts, i se situa

en el 86,5% (el màxim de les Balears). En canvi, a Eivissa i Formentera les dades indiquen un empitjorament del 0,9% i se situa en el 82,8%. Quant a la planta oberta dels apartaments, els resultats del conjunt de les Balears són negatius. Amb un empitjorament del 0,4%, se situen en el 81,4% i respecte de l'ocupació sobre la planta total dels allotjaments rurals, indiquen un augment del 0,9%, de manera que se situa en el 77,2%. (Vegeu el quadre I-66).

9.11.3. EL TOT INCLÒS

Segons les dades oficials del Servei d'Inspecció i Estratègia Turística de la Conselleria de Turisme, quant als hotels que ofereixen el tot inclòs en exclusivitat i que fan referència només a Mallorca, s'ha passat de 45 establiments el 2009 a 48 el 2010. Per categories, el 90% de les places es concentra en els hotels de tres i quatre estrelles, amb un total de 43 hotels. (Vegeu el quadre I-67).

Quant a la capacitat, els establiments turístics d'entre 201 a 1.000 places concentren el 93,5% del total dels establiments, amb un total de 44 establiments.

9.11.4. L'OFERTA COMPLEMENTÀRIA

Les dades de l'oferta complementària que ha recollit l'anuari de l'Observatori de Turisme fan referència a l'oferta de restaurants, cafeteries i bars. En total, són 11.398 establiments i 635.238 places, amb una mitjana de 55,7 places per establiment. (Vegeu el quadre I-68)

⁶¹ Representa el percentatge del total de places ocupades sobre el total de places obertes.

⁶² Representa el percentatge de places obertes sobre el total de places.

QUADRE I-65. TAXA DE L'OCUPACIÓ DE LA PLANTA OBERTA (2009-2010)

Establiments hotelers									
Illes Balears				Mallorca			Menorca		
	2009	2010	Punts var. sobre any anterior	2009	2010	Punts var. sobre any anterior	2009	2010	Punts var. sobre any anterior
Gener	38,1	32,8	-5,3	39,7	33,1	-6,6	28,7	32,5	3,8
Febrer	46,0	43,8	-2,2	46,5	44,2	-2,3	44,2	45,0	0,9
Març	54,6	53,6	-1,0	54,3	53,2	-1,2	57,7	61,2	3,5
Abril	60,2	54,5	-5,7	61,0	54,4	-6,7	55,2	60,5	5,3
Maig	56,1	58,3	2,3	59,8	61,1	1,4	44,9	48,3	3,4
Juny	71,3	73,6	2,3	75,2	74,7	-0,5	61,7	68,2	6,5
Juliol	81,0	85,9	4,8	83,1	86,1	3,0	79,4	88,0	8,5
Agost	81,8	89,6	7,8	82,1	89,2	7,1	86,3	91,2	4,9
Setembre	69,0	75,4	6,4	71,4	77,3	5,8	65,7	71,5	5,8
Octubre	51,7	52,7	1,0	53,1	54,3	1,1	45,8	42,8	-3,0
Novembre	42,4	46,0	3,5	41,1	46,0	4,9	53,8	..	..
Desembre	34,7	35,4	0,7	35,0	36,7	1,7	35,8	..	..
Total	66,2	69,6	3,4	67,4	69,6	2,2	64,0	69,5	5,5

Establiments hotelers				Apartaments turístics			Allotjaments de turisme rural		
Eivissa i Formentera				Illes Balears			Illes Balears		
	2009	2010	Punts var. sobre any anterior	2009	2010	Punts var. sobre any anterior	2009	2010	Punts var. sobre any anterior
Gener	21,0	28,7	7,7	30,7	20,4	-10,4	11,7	8,9	-2,8
Febrer	38,1	35,6	-2,5	33,5	30,5	-3,0	20,7	19,1	-1,5
Març	57,0	56,6	-0,4	30,8	36,4	5,6	26,4	22,4	-4,0
Abril	49,4	54,5	5,1	40,8	31,5	-9,3	40,0	26,6	-13,4
Maig	43,7	49,5	5,7	37,0	34,8	-2,2	44,6	42,3	-2,3
Juny	60,2	71,8	11,6	51,9	50,1	-1,9	50,0	49,7	-0,2
Juliol	73,6	84,0	10,4	64,7	66,8	2,1	55,9	51,6	-4,3
Agost	78,4	90,5	12,0	68,8	72,9	4,1	62,4	65,9	3,5
Setembre	60,7	69,8	9,1	50,2	54,1	3,9	50,8	55,1	4,3
Octubre	45,4	48,5	3,1	30,1	33,6	3,5	30,9	40,7	9,7
Novembre	46,9	37,3	-9,6	40,4	32,6	-7,8	14,5	18,1	3,6
Desembre	30,1	..	..	12,0	21,5	9,5	9,0	14,3	5,3
Total	61,4	70,0	8,6	50,5	52,2	1,8	41,3	41,0	-0,3

NOTA: (..) Dada no significativa
Font: L'Observatori de Turisme.

QUADRE I-66. PERCENTATGE DE LA PLANTA OBERTA (2009-2010)

Establiments hotelers									
Illes Balears			Mallorca			Menorca			
2009	2010	Punts var. sobre any anterior	2009	2010	Punts var. sobre any anterior	2009	2010	Punts var. sobre any anterior	
Gener	9,6	9,2	-0,4	11,8	11,2	-0,6	5,6	5,2	-0,4
Febrer	18,1	16,0	-2,2	22,4	19,8	-2,6	9,1	7,2	-1,9
Març	25,1	23,8	-1,3	31,5	30,0	-1,5	9,4	8,6	-0,8
Abril	43,0	38,8	-4,2	54,1	49,7	-4,4	13,3	10,7	-2,7
Maig	87,8	88,0	0,2	91,3	92,2	0,9	86,7	81,2	-5,6
Juny	95,2	94,4	-0,7	94,8	94,9	0,1	96,0	97,8	1,8
Juliol	96,2	96,0	-0,2	95,8	96,2	0,4	96,4	98,8	2,5
Agost	96,9	96,8	-0,1	96,8	96,9	0,1	96,4	98,8	2,4
Setembre	95,2	95,4	0,2	95,1	95,6	0,5	95,5	96,9	1,4
Octubre	73,6	76,0	2,4	81,3	82,9	1,6	60,2	63,3	3,1
Novembre	11,0	9,5	-1,5	12,9	11,1	-1,8	8,9	..	..
Desembre	8,1	6,5	-1,6	9,6	8,0	-1,6	5,5	..	..
Total	80,4	81,0	0,6	80,9	83,2	2,3	83,3	86,5	3,2

Establiments hotelers			Apartaments turístics			Allotjaments de turisme rural			
Eivissa i Formentera			Illes Balears			Illes Balears			
2009	2010	Punts var. sobre any anterior	2009	2010	Punts var. sobre any anterior	2009	2010	Punts var. sobre any anterior	
Gener	2,8	2,9	0,1	4,4	4,1	-0,3	23,3	30,3	7,0
Febrer	5,4	4,6	-0,8	5,0	4,8	-0,1	40,8	40,0	-0,8
Març	6,5	6,3	-0,1	7,5	5,1	-2,4	59,7	56,5	-3,3
Abril	12,3	8,4	-3,9	23,1	18,5	-4,7	81,3	79,9	-1,4
Maig	73,8	74,2	0,4	75,2	77,0	1,8	87,0	90,8	3,8
Juny	96,3	90,8	-5,4	92,1	88,5	-3,6	89,8	92,2	2,4
Juliol	97,8	93,6	-4,2	92,9	96,7	3,7	90,2	92,1	1,9
Agost	97,7	95,6	-2,0	96,4	97,8	1,4	91,1	92,4	1,3
Setembre	95,7	93,8	-1,9	97,9	89,3	-8,6	89,5	90,9	1,4
Octubre	49,2	54,1	4,9	60,7	60,7	0,0	76,5	76,3	-0,2
Novembre	4,5	4,2	-0,3	3,3	3,8	0,5	37,3	34,5	-2,8
Desembre	3,3	..	..	3,7	3,3	-0,4	28,3	28,8	0,5
Total	83,7	82,8	-0,9	81,8	81,4	-0,4	76,3	77,2	0,9

NOTA: (..) Dada no significativa
Font: L'Observatori de Turisme.

QUADRE I-67. TOT INCLÒS A MALLORCA PER CATEGORIES I PLACES (ESTABLIMENTS EXCLUSIUS DE TOT INCLÒS) (2010)

Per categories								
	Nombre d'establiments				% sobre el total d'establiments			
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
Clau (1 a 3)	-	3	2	4	0,0	7,5	4,4	5,5
2 Estrelles	2	-	1	1	5,6	0,0	2,2	2,9
3 Estrelles	26	29	35	36	72,2	72,5	77,8	73,3
4 Estrelles	8	8	7	7	22,2	20,0	15,6	18,3
Total	36	40	45	48	100	100	100	100

Per capacitat (places)								
	Nombre d'establiments				% sobre el total d'establiments			
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
Fins a 100	-	-	-	1	-	-	-	0,4
De 101 a 200	2	3	2	2	5,6	7,5	4,4	1,4
De 201 a 400	13	16	17	15	36,1	40,0	37,8	19,1
De 401 a 500	5	10	6	9	13,9	25,0	13,3	17,5
De 501 a 1.000	14	11	20	20	38,9	27,5	44,4	56,9
Més de 1.000	2		0	1	5,6	0,0	0,0	4,7
Total	36	40	45	48	100	100	100	100

Font: Servei d'Inspecció i Estratègia Turística. Conselleria de Turisme.

QUADRE I-68. NOMBRE I CAPACITAT DELS RESTAURANTS, CAFETERIES I BARS A LES ILLES BALEARS (2010)

	Restaurants		Cafeteries		Bars		Total	
	Establi- ments	Places	Establi- ments	Places	Establi- ments	Places	Establi- ments	Places
Mallorca	3.107	219.647	1.730	88.371	3.402	132.599	8.239	440.617
Menorca	488	32.662	220	10.746	387	17.752	1.095	61.160
Eivissa	884	67.893	488	25.881	494	27.553	1.866	121.327
Formentera	110	7.983	38	1.718	50	2.433	198	12.134
Total	4.589	328.185	2.476	126.716	4.333	180.337	11.398	635.238

Font: L'Observatori de Turisme.

Per segments de l'oferta complementària, cal destacar per ordre d'importància, pel que fa al nombre de places, els restaurants, amb 328.185 places (el 51,7%); els bars, amb 180.337 places (28,4%); i les cafeteri-

es, amb 126.616 places (el 19,9% restant).

Per illes, Mallorca representa el 69,4% del total de places, Eivissa el 19,1%, Menorca el 9,6% i Formentera el 1,9% restant.

9.11.5. LA DIVERSIFICACIÓ DELS PRODUCTES TURÍSTICS

Amb relació a l'oferta d'altres productes, podem destacar el turisme nàutic i el de golf. (Vegeu els quadres I-69 i I-70).

Pel que fa al turisme nàutic, les Balears disposen de 20.488 amarradors repartits en 69 ports esportius de diferents competències (estatals, autonòmiques i concessions privades).

Mallorca aglutina el 71,6% de l'oferta nàutica amb 47 ports i 14.663 amarradors, dels quals el 84,7% són amarradors de fins a 12 metres de longitud. Menorca té un total de deu ports amb 2.530 amarradors, dels quals un 88,5% són de fins a 12 metres. Eivissa disposa de nou ports i 2.935 amarradors amb el 83,6% d'amarradors de fins de a 12 metres. Finalment, Formentera té tres ports amb un total de 360 amarradors i és l'única illa que té la majoria dels amarradors de més de 12 metres de longitud (62,2%).

Quant al turisme de golf, destaca el gran nombre de camps de golf de Mallorca, amb un total de 24 dels quals quatre són clubs privats. Aquests sumen 387 forats i 1.654 pars⁶³. Menorca té un camp amb 18 forats i 69 pars i Eivissa en té dos, amb 27 forats i 107 pars.

9.11.6. EL TURISME URBÀ A PALMA

Segons les darreres dades facilitades per l'Observatori Turístic de Palma, les dades sobre el bus turístic indiquen un descens

⁶³ Par és la quantitat fixada de cops per ficar la bola en un forat o camp, segons quines siguin les distàncies. Hi ha forats de par tres, quatre i cinc.

del 6,9%, amb un total de 180.312 usuaris. Quant al nombre de consultes fetes a les oficines d'informació turística de Palma, se n'han fetes un total de 279.021, tenint en compte que no disposam de les dades del primer trimestre de l'any. Pel que fa al nombre de consultes fetes a l'oficina virtual turística per nacionalitat (mitjançant telefonades, correus postals i correus electrònics), observam que els espanyols són els que fan més consultes, seguits dels residents. (Vegeu els quadres AI-52 al AI-54.)

Igualment, es pot destacar el nombre de visites guiades amb un total de 5.487 visites. A més, les visites guiades que tenen més demanda són, per ordre, la dels patis de Palma, amb 1.921 visites; Palma monumental, amb 695 visites guiades; unes visites especials que es fan durant les festes de Nadal (Absorbeix Nadal), amb 401 visites; i el recorregut Històries i llegendes, amb 351 visites. (Vegeu els quadres AI-55 i AI-56).

9.12.

L'OCUPACIÓ LABORAL EN EL SECTOR DE L'HOSTALATGE I LA RESTAURACIÓ

Les dades per elaborar aquest apartat són les de la Tresoreria de la Seguretat Social, que ha publicat l'Observatori de Turisme. Aquestes dades corresponen a les activitats de l'hostalatge i de la restauració i s'ofereixen per trimestres i per les categories d'assalariats i d'autònoms. (Vegeu el quadre I-71)⁶⁴.

⁶⁴ Dades per illes del total de les dues CNAES 55 i 56 i referides al darrer dia del trimestre de referència.

QUADRE I-69. PORTS ESPORTIUS I NOMBRE D'AMARRADORS PER LONGITUD I PER ILLES (2010)											
Nre. ports esportius*	Nre. amarradors	Nre. amarradors per longitud									
		<7m	≥7m	≥8m	≥10m	≥12m	≥15m	≥20m	≥24m	≥30m	
Mallorca	47	14.663	4.253	1.535	3.173	1.808	1.655	1.210	596	366	67
Menorca	10	2.530	709	436	423	574	97	220	46	25	-
Eivissa	9	2.935	700	211	626	535	383	303	120	49	8
Formentera	3	360	-	26	10	82	18	70	24	130	-
Illes Balears	69	20.488	5.662	2.208	4.232	2.999	2.153	1.803	786	570	75

* Inclou tots el tipus d'explotacions portuàries: concessions a clubs nàutics, concessions a societats mercantils, ports de la CAIB i ports de l'Autoritat Portuària (estatals).

Font: L'Observatori de Turisme.

QUADRE I-70. CAMPS DE GOLF, FORATS, PARS I NOMBRE DE BARRES (2010)									
	Nre. forats	Nre. pars	Nre. barres (m)						
			Blanca	Groga	Blava	Vermella			
Mallorca									
Son Vida Golf	18	71	5.601	5.601	-	4.738	-	-	-
Golf Son Muntaner	18	72	6.261	5.920	5.440	5.113	-	-	-
Golf Son Quint	18	72	6.199	5.929	5.498	5.130	-	-	-
Golf Son Quint Executive course (Pitch & Putt)	9	54	-	1.276	-	1.276	-	-	-
Real Golf de Bendinat	18	70	-	5.660	-	4.990	-	-	-
Golf de Poniente	18	72	6.430	6.140	5.400	5.100	-	-	-
Golf Santa Ponsa I	18	72	6.543	6.219	5.603	5.258	-	-	-
Golf Santa Ponsa II *	18	72	6.053	5.706	5.128	4.872	-	-	-
Golf Santa Ponsa III *	9	60	-	3.198	-	2.664	-	-	-
Golf d'Andratx	18	72	6.089	5.683	5.268	4.913	-	-	-
Golf Son Termens	18	70	5.582	5.282	4.912	4.510	-	-	-
Golf Pollença	9	70	5.148	4.982	4.612	4.508	-	-	-

continua

QUADRE I-70. CAMPS DE GOLF, FORATS, PARS I NOMBRE DE BARRES (2010)							
	Nre. forats	Nre. pars	Blanca	Groga	Blava	Nre. barres (m)	
Mallorca							Verda
Capdepera Golf	18	72	5.890	5.589	5.066	4.726	-
Canyamel Golf	18	73	6.185	-	-	5.412	-
Pula Golf	18	72	6.246	5.812	5.409	5.107	-
Maioris Golf	18	72	6.309	6.000	5.625	5.301	-
Son Gual Golf	18	72	6.257	5.983	5.475	4.961	6.621
Club de Golf Son Servera *	9	72	-	6.018	-	5.108	-
La Reserva Rotana Golf *	9	36	5.550	-	-	-	-
Vall d'Or Golf	18	71	5.538	5.335	5.024	4.742	-
Marriott's Golf Son Antem East	18	72	6.318	6.041	5.325	5.102	-
Marriott's Golf Son Antem West	18	72	6.293	5.913	5.396	5.007	-
Golf Park Puntiró	18	71	6.027	5.546	5.074	4.530	-
TOTAL MALLORCA	387	1.654	121.018	119.985	89.900	108.309	6.621
Menorca							
Golf Son Parc	18	69	5.169	4.872	4.652	4.303	-
TOTAL MENORCA	18	69	5.169	4.872	4.652	4.303	0
Eivissa							
Club de Golf Ibiza I	18	72	6.083	5.842	5.478	4.980	-
Club de Golf Roca Llisa	9	35	-	2.899	-	2.466	-
TOTAL EIVISSA	27	107	6.083	8.741	5.478	7.446	0
TOTAL ILLES BALEARS	432	1.830	132.270	133.598	100.030	120.058	6.621

* Club privat.

Font: L'Observatori de Turisme.

QUADRE I-71. OCUPATS A L'HOSTALATGE I A LA RESTAURACIÓ (2009-2010)

Ocupats a la restauració												
2009 Restauració					2010 Restauració							
	Assal- riats	Var. 09/08	Autònoms	Var. 09/08	Total	Var. 09/08	Assal- riats	Var. 10/09	Autònoms	Var. 10/09	Total	Var. 10/09
Ocupats 1r trimestre	17.555	-8,21	10.030	-1,68	27.585	-5,94	17.631	0,43	9.867	-1,62	27.498	-0,31
Ocupats 2n trimestre	30.710	-6,37	11.735	-1,65	42.444	-5,11	30.983	0,89	11.658	-0,65	42.641	0,46
Ocupats 3r trimestre	36.110	-4,34	12.289	-1,84	48.399	-3,72	36.839	2,02	12.202	-0,71	49.041	1,33
Ocupats 4t trimestre	20.131	3,15	10.558	-1,87	30.689	1,37	20.349	1,08	10.459	-0,93	30.808	0,39
Mitjana anual	26.127	-4,29	11.153	-1,76	37.279	-3,55	26.451	1,24	11.047	-0,95	37.498	0,59
Ocupats a l'hostalatge												
2009 Hostalatge					2010 Hostalatge							
	Assal- riats	Var. 09/08	Autònoms	Var. 09/10	Total	Var. 09/10	Assal- riats	Var. 10/09	Autònoms	Var. 10/09	Total	Var. 10/09
Ocupats 1r trimestre	17.786	-10,66	930	-3,09	18.716	-10,31	17.003	-4,40	911	-2,08	17.914	-4,29
Ocupats 2n trimestre	44.327	-8,73	1.074	-1,77	45.401	-8,58	43.976	-0,79	1.061	-1,21	45.037	-0,80
Ocupats 3r trimestre	51.017	-8,63	1.169	-1,38	52.186	-8,48	52.515	2,94	1.155	-1,20	53.670	2,84
Ocupats 4t trimestre	18.221	0,75	974	-3,02	19.195	0,56	18.567	1,90	968	-0,65	19.535	1,77
Mitjana anual	32.838	-7,76	1.037	-2,25	33.875	-7,60	33.016	0,54	1.024	-1,25	34.040	0,49
Ocupats restauració i l'hostalatge												
2009					2010							
	Assal- riats	Var. 09/08	Autònoms	Var. 09/10	Total	Var. 09/10	Assal- riats	Var. 10/09	Autònoms	Var. 10/09	Total	Var. 10/09
Ocupats 1r trimestre	35.341	-9,46	10.960	-1,80	46.301	-7,76	34.634	-2,00	10.778	-1,66	45.412	-1,92
Ocupats 2n trimestre	75.037	-7,78	12.809	-1,66	87.845	-6,93	74.960	-0,10	12.719	-0,70	87.679	-0,19
Ocupats 3r trimestre	87.127	-6,90	13.458	-1,80	100.585	-6,25	89.355	2,56	13.357	-0,75	102.712	2,11
Ocupats 4t trimestre	38.352	2,00	11.532	-1,97	49.884	1,05	38.916	1,47	11.427	-0,91	50.343	0,92
Mitjana anual	58.964	-6,25	12.190	-1,80	71.154	-5,52	59.466	0,85	12.070	-0,98	71.536	0,54

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social. Ministeri de Treball i Afers Socials.

Aquestes dades ens indiquen que la mitjana anual de l'ocupació total ha arribat als 71.536; un fet que suposa 383 ocupats més que l'any passat, amb un creixement del 0,54%. D'aquests ocupats, 59.466 són assalariats (el 83,1%), amb un creixement del 0,9%, i 12.070 són autònoms (el 16,9%), amb un decreixement de l'1%. Per trimestres, l'estacionalitat de l'ocupació (diferència entre la punta trimestral màxima i la mínima) es pot estimar en 57.300 persones (3.016 persones més que l'any anterior).

La restauració, amb 37.498 persones ocupades de mitjana anual, representa el 52,4% del total, i l'hostalatge, amb 34.040 ocupats, representa el 47,6% restant. La taxa de creixement de la restauració és del 0,59% i la de l'hostalatge és del 0,49%. Pel que fa a la restauració, el trimestre que presenta un major creixement és el tercer, amb una taxa positiva de l'ocupació de l'1,3%, i el trimestre amb un pitjor creixement és el primer, que empitjora un 0,3%. Quant a l'hostalatge, en el tercer trimestre es dona una taxa de creixement positiva, amb un

2,8%, i el primer és el que pateix més empitjorament, amb un decrement del 4,3% respecte del 2009.

La distribució entre els assalariats i els autònoms també presenta diferències significatives. Pel que fa a la restauració, els assalariats representen el 70,5% i els autònoms el 29,5%, mentre que en l'hostalatge el 97% són assalariats i el 3% són autònoms. Per trimestres, l'estacionalitat de l'ocupació en la restauració és de 21.500 persones, i en l'hostalatge, de 35.600 persones.

D'acord amb l'indicador sintètic dels treballadors d'alta a la seguretat social calculat amb l'índex de Gini, hi ha un petit empitjorament de 0,007 punts al conjunt de les Balears, que en termes d'una equidistribució igual per mesos de la mitjana de les altes a la Seguretat Social és d'un -0,88%. Formentera és l'illa on es millora més la distribució per mesos de persones donades d'alta, amb un 1,9%, i l'illa que té una pitjor distribució és Eivissa, amb un 1,8%. (Vegeu el quadre I-72).

QUADRE I-72. ÍNDEX DE GINI: TREBALLDORS D'ALTA A LA SEGURETAT SOCIAL EN ACTIVITATS D'HOTELERIA (2009-2010)

	IG 2009	Rang equivalent mensual	IG 2010	Rang equivalent mensual	Variació IG en punts	Variació (%) rang equivalent mensual 10/09
Mallorca	0,1831	9,8025	0,1876	9,7494	0,0045	-0,5417
Menorca	0,2651	8,8192	0,2691	8,7712	0,004	-0,5443
Eivissa	0,2798	8,6422	0,2929	8,4851	0,0131	-1,8178
Formentera	0,3839	7,3927	0,3719	7,5366	-0,012	1,9465
Illes Balears	0,2042	9,5498	0,2112	9,4658	0,007	-0,8796
Altres províncies	0,0884	10,9394	0,0618	11,2589	-0,0266	2,9206

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme.

9.12.1 TREBALLADORS D'ALTA A LA SEGURETAT SOCIAL PER TIPUS D'OCCUPACIONS EN EL SECTOR TURÍSTIC I PER ILLES

Les activitats econòmiques descrites per la CNAE-09 relacionades amb el sector turístic són: transports, allotjaments, restauració, agències de viatges i altres activitats turístiques. Al conjunt de les Illes Balears l'any 2010 la major ocupació és per a la restauració, que representa el 37,2% del sector turístic, seguit dels allotjaments, amb el 34%; altres activitats turístiques, amb el 15,2%; els transports, amb el 9,1%; i les agències de viatges, amb el 4,4%. Respecte del 2009, les que han incrementat més el nombre de treballadors d'alta han estat els allotjaments amb un 1,5%, i les que han empitjorat més són els transports (-5,4%). (Vegeu el quadre I-73).

Per illes, Mallorca segueix el mateix patró que el global balear amb predomini d'altres a la Seguretat Social al sector de la restauració i allotjaments, i també amb el descens dels transports d'un 7,2%. L'única activitat que augmenta una mica és la de serveis d'allotjaments, amb un 0,1%. A Menorca destaca el sector d'allotjaments, amb el 44,6% respecte del total, i l'activitat que s'ha vist més afectada ha estat la restauració, amb un descens del 3,5%. Les Illes Pitiüses, també tenen un sector d'allotjaments i restauració importants que sumats representen el 78,4% dels treballadors, i el sector que ha vist incrementat més els treballadors és el de les altres activitats turístiques, amb un 10,4%, i el pitjor, les agències de viatges, amb una disminució del 8,9%.

La mitjana anual de contractes registrats a l'activitat turística ha estat de 7.939 contractes a les Balears, un 3% més que l'any anterior, repartits en un 69,6% a Mallorca, un 9,5% a Menorca i un 20,9% a les Pitiüses. (Vegeu el quadre I-74).

9.12.2 LES OCUPACIONS MÉS CONTRACTADES EN EL SECTOR TURÍSTIC

Segons la classificació de la CNAE-09, les ocupacions més contractades del sector turístic l'any 2010 són els cambrers, *barmans* i similars, amb un total de 32.617 contractats, seguits del personal de neteja, amb 19.404 contractes, i dels cuiners i similars, amb 12.978 contractats. Aquestes tres categories suposen el 84% sobre el total. El grup que més ha vist incrementat els contractes és el d'empleats d'agències de viatges i els vigilants, amb un 26,7% i 24,6%, respectivament, i, per contra, els que han vist disminuïts els contractes són els músics, cantants i ballarins d'espectacles, els agents de viatges i dependents de botigues, amb un 35%, 24,8% i 24,4%, respectivament. (Vegeu el quadre I-75).

QUADRE I-73. MITJANA ANUAL DEL TREBALLADORS D'ALTA A LA SEGURETAT SOCIAL EN EL SECTOR TURÍSTIC (CNAE-09, 3 DÍGITS) PER ILLES (2009-2010)

Codi CNAE 09	DESCRIPCIÓ DE LES ACTIVITATS ECONÒMIQUES	Illes Balears			Mallorca		
		2009	2010	Var. 10/09	2009	2010	Var. 10/09
491	Transport interurbà de passatgers per ferrocarril	330	329	-0,5	330	329	-0,5
493	Altres tipus de transport terrestre de passatgers	5.956	5.992	0,6	4.721	4.690	-0,7
501	Transport marítim de passatgers	30	31	4,2	20	20	0,0
503	Transport de passatgers per vies de navegació interiors	5	4	-10,5	3	2	-27,3
511	Transport aeri de passatgers	3.397	2.832	-16,6	3.227	2.665	-17,4
	Subtotal TRANSPORT	9.717	9.189	-5,4	8.301	7.705	-7,2
551	Hotels i allotjaments similars	28.939	29.327	1,3	24.146	24.220	0,3
552	Allotjaments turístics i altres allotjaments de curta durada	4.653	4.761	2,3	3.077	3.017	-1,9
553	Càmpings	107	105	-1,6	84	86	1,8
559	Altres allotjaments	103	105	2,2	41	40	-1,8
	Subtotal ALLOTJAMENT	33.802	34.298	1,5	27.348	27.363	0,1
561	Restaurants i establiments de menjars	20.262	20.714	2,2	15.078	15.238	1,1
562	Provisió de menjars preparats per a esdeveniments i altres serveis de menjars	1.497	1.583	5,7	1.314	1.361	3,6
563	Establiments de begudes	15.359	15.180	-1,2	11.545	11.310	-2,0
	Subtotal RESTAURACIÓ	37.118	37.476	1,0	27.937	27.908	-0,1
791	Activitats d'agències de viatges, operadors turístics	4.094	4.057	-0,9	3.855	3.839	-0,4
799	Altres serveis de reserves i activitats que hi estan relacionades	443	424	-4,5	349	325	-6,9
	Subtotal AGÈNCIES DE VIATGE	4.538	4.481	-1,3	4.204	4.164	-0,9
771	Lloguer de vehicles de motor	1.819	1.826	0,4	1.403	1.331	-5,1
773	Lloguer d'un altre tipus de maquinària, equips i béns tangibles	1.095	1.094	-0,1	954	944	-1,0
522	Activitats annexes als transports	5.396	5.370	-0,5	4.472	4.421	-1,1
900	Activitats de creació, artístiques i espectacles	1.350	1.440	6,7	1.134	1.219	7,5
910	Activitats de biblioteques, arxius, museus i altres activitats culturals	567	539	-5,0	433	420	-3,1
931	Activitats esportives	2.921	2.897	-0,8	2.360	2.336	-1,0
932	Activitats recreatives i d'entreteniment	2.042	2.177	6,6	1.509	1.546	2,4
	Subtotal d'ALTRES ACTIVITATS TURÍSTIQUES	15.189	15.341	1,0	12.264	12.217	-0,4
	TOTAL SECTOR TURÍSTIC	100.363	100.784	0,4	80.052	79.357	-0,9

continua

QUADRE I-73. MITJANA ANUAL DEL TREBALLADORS D'ALTA A LA SEGURETAT SOCIAL EN EL SECTOR TURÍSTIC (CNAE-09, 3 DÍGITS) PER IL·LES (2009-2010)

Codi CNAE 09	DESCRIPCIÓ DE LES ACTIVITATS ECONÒMIQUES	Menorca		Eivissa i Formentera	
		2009	2010	2009	2010
			Var. 10/09		Var. 10/09
491	Transport interurbà de passatgers per ferrocarril	0	0,0	0	0,0
493	Altres tipus de transport terrestre de passatgers	365	3,6	870	925
501	Transport marítim de passatgers	8	9,1	1	2
503	Transport de passatgers per vies de navegació interiors	0	0,0	2	12,5
511	Transport aeri de passatgers	2	-100,0	169	168
	Subtotal TRANSPORT	375	3,2	1.042	1.096
551	Hotels i allotjaments similars	1.120	-0,3	3.674	3.990
552	Allotjaments turístics i altres allotjaments de curta durada	554	3,7	1.023	1.170
553	Càmpings	8	-9,4	14	12
559	Altres allotjaments	50	-4,5	13	18
	Subtotal ALLOTJAMENT	1.731	0,8	4.723	5.189
561	Restaurants i establiments de menjars	1.616	-5,0	3.568	3.941
562	Provisió de menjars preparats per a esdeveniments i altres serveis de menjars	90	13,9	93	119
563	Establiments de begudes	1.081	-2,8	2.733	2.820
	Subtotal RESTAURACIÓ	2.787	-3,5	6.394	6.879
791	Activitats d'agències de viatges, operadors turístics	80	-1,6	160	140
799	Altres serveis de reserves i activitats que hi estan relacionades	43	7,0	51	53
	Subtotal AGÈNCIES DE VIATGE	123	1,4	211	193
771	Lloguer de vehicles de motor	144	4,9	273	344
773	Lloguer d'un altre tipus de maquinària, equips i béns tangibles	60	-2,1	81	91
522	Activitats annexes als transports	360	2,6	564	579
900	Activitats de creació, artístiques i espectacles	87	4,9	129	129
910	Activitats de biblioteques, arxius, museus i altres activitats culturals	78	-15,4	57	53
931	Activitats esportives	266	2,3	296	289
932	Activitats recreatives i d'entreteniment	77	-7,4	456	560
	Subtotal d'ALTRES ACTIVITATS TURÍSTIQUES	1.071	0,7	1.853	2.046
	TOTAL SECTOR TURÍSTIC	6.086	-1,0	14.224	15.403

Font: L'Observatori de Turisme.

**QUADRE I-74. MITJANA ANUAL DELS CONTRACTES REGISTRATS PER ACTIVITAT ECONÒMICA
(CNAE-09, 2 DÍGITS) DEL SECTOR TURÍSTIC PER ILLES (2009-2010)**

	2009	2010	Var. 10/09
Illes Balears			
Serveis allotjament	3.537	3.701	4,6
Oferta complementària:			
Agències de viatges, operadors turístics, serveis de reserves i altres	326	296	-9,2
Serveis de menjars i begudes	3.844	3.943	2,6
Subtotal oferta complementària	4.170	4.239	1,6
Total	7.707	7.939	3,0
Mallorca			
Serveis allotjament	2.639	2.650	0,4
Oferta complementària:			
Agències de viatges, operadors turístics, serveis de reserves i altres	266	222	-16,4
Serveis de menjars i begudes	2.620	2.651	1,2
Subtotal oferta complementària	2.886	2.874	-0,4
Total	5.524	5.523	0,0
Menorca			
Serveis allotjament	313	356	14,0
Oferta complementària:			
Agències de viatges, operadors turístics, serveis de reserves i altres	38	53	38,6
Serveis de menjars i begudes	354	348	-1,7
Subtotal oferta complementària	392	400	2,2
Total	704	757	7,4
Pitiüses			
Serveis allotjament	586	695	18,6
Oferta complementària:			
Agències de viatges, operadors turístics, serveis de reserves i altres	22	21	-5,7
Serveis de menjars i begudes	871	944	8,4
Subtotal oferta complementària	893	965	8,0
Total	1.479	1.659	12,2

Font: L'Observatori de Turisme.

QUADRE I-75. VINT OCUPACIONS MÉS CONTRACTADES EN EL SECTOR TURÍSTIC A LES ILLES BALEARS (ACUMULAT GENER-SETEMBRE 2010)					
Codi CNAE 09	Ocupació	Gen-set 2010	Var. 10/09	Var. 07/09	
5020	Cambrers, bàrmans i similars	32.617	6,4%	-21,0%	
9121	Personal de neteja	19.404	1,3%	-24,7%	
5010	Cuiners i similars	12.978	4,7%	-17,0%	
4522	Recepcionistes d'establiments que no siguin oficines	2.670	0,5%	-26,8%	
5030	Caps de cuina, cambrers i similars	1.596	-7,2%	-24,6%	
5199	Altres treballadors de serveis personals	1.076	9,7%	-38,5%	
9220	Vigilants, guardians i similars	794	24,6%	-51,7%	
3023	Tècnics en electricitat	766	9,3%	-28,8%	
4521	Empleats d'agències de viatges	749	26,7%	-42,3%	
3532	Animadors comunitaris	698	-15,1%	-51,0%	
5143	Guies i hostesses de terra	678	-16,9%	-15,9%	
3314	Agents de viatges	617	-24,8%	-6,8%	
9122	Bugaders, planxadors i similars	549	13,0%	-15,2%	
4400	Aux.administratius d'atenció al públic no classificats en altres apartats	466	-6,6%	-59,0%	
7110	Paletes i paredadors	306	13,3%	-44,9%	
5330	Dependents de botigues i mercats ambulants	298	-24,4%	-57,5%	
7240	Pintors, envernissadors, empaperadors i similars	291	2,8%	-23,1%	
4300	Aux.administratius sense atenció al públic no classificats en altres apartats	287	19,6%	-51,4%	
3543	Músics, cantants i ballarins d'espectacles de cabaret i similars	277	-35,0%	-42,0%	
6022	Treballadors per compte d'altri qualificats en activitats agrícoles d'hortes, planters i jardins	249	6,9%	-37,9%	

Font: L'Observatori de Turisme.

10

COMERÇ

RESUM

L'any 2010 hi havia a les Illes Balears 18.345 empreses del sector del comerç; és a dir, el 20,48% del total d'empreses. En nombres absoluts desapareixen un total de 1.086 empreses de comerç respecte al 2009 (això representa un increment d'un 300% respecte a la desaparició d'empreses de comerç de l'any anterior), i el percentatge de disminució és d'un 0,68%. Quant a l'any 2009, respecte al 2008, en valors absoluts es produí una disminució de 369 establiments comercials, el que suposà un percentatge d'un 0,05%. El gran procés de desaparició durant aquest darrer any d'empreses del sector comercial ha fet que el percentatge d'empreses d'aquest sector respecte als altres sectors hagi davallat significativament. Un 66,48% d'aquestes empreses es dedicaven al comerç al detall, un 23,68% al comerç a l'engròs, i un 9,65% a la venda, manteniment i reparació de vehicles. Allà on s'ha produït aquesta disminució percentual és precisament en les empreses que es dediquen al comerç al detall, i aquesta és una tendència que ja es produeix des de l'any 2008.

El volum de negoci del sector comerç va ser de 12.823 milions d'euros, i el valor de la producció agregada va ser de 4.045 milions d'euros. Quasi un 60% d'aquesta producció agregada generà un valor afegit, distribuït entre un 60% de despeses de personal i un 40% d'excedent brut d'explotació.

El nombre de persones ocupades en el sector del comerç va ser de 81.469 de mitjana anual, mentre que la productivitat global del sector es va situar entorn dels 30.900 euros per persona ocupada. Respecte a l'any anterior, tant sols en el subsector de comerç al detall es produeix un increment de la productivitat, i, en canvi, en els altres dos subsectors es produeix un descens de la productivitat mitjana del personal. L'increment del salari mitjà es dona en els tres subsectors. En els subsectors de l'automoció i del comerç a l'engròs es produeix una disminució de la mitjana de persones treballant per empresa, mentre que en el comerç al detall es produeix una petita repuntada i es passa d'una mitjana de 3,6 a 3,7 persones per empresa.

Si feim una comparativa del volum de negoci del sector comerç del 2008 (darreres dades) amb les dades del 2005, constatarem un increment de la xifra d'un 29,73%, i aquest fet es produeix per l'increment del volum de negoci en el subsector del comerç al detall, en què ha crescut un 54,16%, mentre que al subsector del comerç a l'engròs ha crescut un 18,72%, i en el de l'automoció ha obtingut un decreixement d'un 7,22%.

10.1.

INTRODUCCIÓ

Aquest capítol, dedicat a l'anàlisi del sector del comerç, s'estructura en quatre grans blocs. En el primer s'aborda l'anàlisi des d'un punt de vista estructural. Així, s'estableix una mesura del sector comercial en relació amb la resta de sectors econòmics pel que fa al nombre d'empreses registrades. A més, per copsar el pes de l'activitat comercial també es recorre a les dades que cada any publica La Caixa amb l'Anuari Econòmic d'Espanya, gràcies a les quals és possible observar el detall de l'activitat comercial per tipus de comerç.

El bloc central d'aquest capítol fa referència als principals agregats del sector del comerç i es basa en l'explotació de l'Enquesta anual de comerç que cada any publica l'INE i que està vinculada a l'Enquesta de serveis⁶⁵. En aquest cas, les dades corresponen a l'any 2008. Aquesta enquesta pren com a referència la classificació nacional d'activitats econòmiques (CNAE 93), de manera que el conjunt de l'activitat comercial queda compresa en tres grans branques d'activitats:

- Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor, motocicletes i ciclomotors; venda al detall de combustible per

⁶⁵ Vegeu *Enquesta de serveis a les Illes Balears*, Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, IBESTAT, INE, Palma, 2008 i l'apartat 8.1 d'aquest capítol.

a vehicles de motor (en endavant, venda, manteniment i reparació de vehicles).

- Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, llevat de vehicles de motor i motocicletes (en endavant, comerç a l'engròs).
- Comerç al detall, llevat de comerç de vehicles de motor, motocicletes i ciclomotors; reparació d'efectes personals i estris domèstics (en endavant, comerç al detall).

En el tercer bloc s'enfoca l'anàlisi del sector del comerç des d'un vessant més conjuntural i, a partir de l'índex de comerç al detall que publica l'INE, s'estudia l'evolució més recent del sector, tant en termes d'activitat com d'ocupació.

10.2.

ESTRUCTURA EMPRESARIAL DEL SECTOR COMERCIAL

A les Illes Balears, l'any 2010, segons el Directori Central d'Empreses (DIRCE) que elabora l'Institut Nacional d'Estadística (INE), hi havia un total de 18.345 empreses dedicades a l'activitat comercial. Aquesta dada representa, en valor absolut, un descens més marcat del nombre d'empreses del sector del comerç respecte a l'any anterior, quasi un 300%. Des de l'any 2004, hi ha hagut un descens de 3.319 empreses, això és una disminució de més del 15% en sis anys (Hem agafat el valor del exercici 2004 perquè a partir d'aquest any el sector del comerç ha començat un decreixement en quan a nombre d'establi-

ments, incrementat en aquest darrer any 2010 de forma exponencial).

Si es compara amb la resta de sectors econòmics, s'observa que l'activitat comercial l'any 2010 ha concentrat el 20,48% del total d'empreses que hi havia a les Illes Balears. A més, dins el sector dels serveis, l'activitat comercial ha representat el 27,20%. Aquest any 2010 es dona la paradoxa que tant sols és el sector de serveis incrementa el percentatge (molt insignificant) del nombre d'empreses, un 0,78%, mentre que tots els altres sectors disminueixen els percentatges de manera molt considerable, tant la indústria que l'any anterior fins i tot l'havia incrementat, com el sector de la construcció que segueix en la caiguda des dels darrers dos anys. Els percentatges de davallada són del 8,70% al sector industrial i del 8,32% al sector de la construcció. Quant al propi sector del comerç, aquesta disminució es d'un 3,23%.

També destaca que cada empresa de la branca del comerç presentàs una mitjana d'1,22 locals, per a un total de 22.401 locals comercials. Cal destacar en aquest apartat que s'ha produït una davallada de 1.181 locals respecte a l'any anterior, i, en canvi, la mitjana de locals de comerç per empresa s'incrementa un 0,01, fet que ens indica que la desaparició de comerços ve donada per aquells que tant sols tenen un local comercial. Aquesta ràtio, però, es manté com la més elevada de tots els sectors, la qual cosa és indicativa de l'alt grau de sucursalització del món del comerç. (Vegeu el quadre AI-57).

L'índex comercial que elabora La Caixa i que, en base a la recaptació de l'impost

d'activitats econòmiques (IAE), reflecteix el pes relatiu de l'activitat comercial respecte del total de l'Estat espanyol, referit en aquest cas a l'any 2008, era de 2.134; és a dir, que l'activitat comercial a les Illes Balears representava el 2,14% de l'activitat comercial arreu de l'Estat espanyol. L'activitat comercial de caire minorista tenia una posició relativa millor que la del comerç a l'engròs. D'altra banda, hem de comentar el canvi de tendència que constatarem enguany, donat que per primera vegada i des de l'any 2003, en què el pes de l'activitat comercial anava disminuint, aquest any 2008 s'ha produït un augment que trenca aquesta tendència, si bé encara se situa per sota del pes demogràfic i del pes econòmic general que tenien les Illes Balears en el context espanyol. [\(Vegeu el quadre AI-58\).](#)

L'any 2010, el 66,48% de les empreses comercials es dedicaven al comerç al detall, mentre que el 23,88% ho feien al comerç a l'engròs, i el 9,65% eren empreses del subsector de venda, manteniment i reparació de vehicles. La pronunciada disminució del nombre d'empreses comercials experimentat el 2010 que hem assenyalat més amunt és atribuïble exclusivament a la disminució del nombre d'empreses dedicades al comerç al detall (-3,23%), amb 613 empreses menys que l'any 2009 i 3.319 menys que l'any 2004. [\(Vegeu el quadre AI-59\).](#)

Si ens fixam en el nombre d'assalariats de les empreses comercials, veim com el 46,02% de les empreses no registrava cap persona assalariada, mentre que el 44,99% tenien d'un a cinc assalariats, i el 7,71% en tenien de sis a 19. A partir de 20 treballadors els percentatges cauen a

nivells poc significatius. El comerç al detall era el grup d'activitat que presentava globalment un menor nombre d'assalariats per empresa, mentre que les empreses que es dedicaven a la venda, manteniment i reparació de vehicles eren les que més persones assalariades ocupaven per empresa.

També convé parar esment en la superfície mitjana dels establiments comercials i en les diferències que s'hi observaven segons el tipus d'activitat. En aquest cas, la font d'informació és l'Anuari Econòmic d'Espanya que publica La Caixa, segons el qual el nombre d'activitats comercials es dedueix a partir de les llicències de comerç subjectes a l'IAE.

El nombre d'establiments comercials, dels quals no hi ha informació censal, es dedueix a partir del nombre d'activitats econòmiques (malgrat que un establiment comercial pot tenir una o diverses activitats). Així, el 2009 hi havia a les Illes Balears 27.168 establiments comercials, el 7,41% menys que el 2008, quan fins a 2008 sempre havia anat creixent, i l'any passat es va produir una petita davallada en comparació amb aquest any 2009. Parlem de 3.865 activitats comercials a l'engròs i de 23.303 activitats comercials al detall. Cal destacar, respecte a l'any anterior, que el comerç a l'engròs ha sofert una disminució d'un 10,07%. L'any 2008 respecte al 2007 no va sofrir cap variació; per tant, aquest any 2009 no podem donar tot el pes de la disminució al comerç al detall, ja que en percentatge aquest ha disminuït un 6,95%, si bé en valors absoluts hi ha hagut una desaparició o tancament de 1.740 establiments de comerç al detall. [\(Vegeu el quadre AI-60\).](#)

Durant el període 2002-2009 el nombre d'establiments comercials a l'engròs va créixer el 9,12%, mentre que els de comerç al detall varen créixer el 12,9%. El comerç al detall de productes d'alimentació va créixer el 14,60%, el de productes de no-alimentació va créixer el 12,30%, mentre que el comerç mixt va créixer el 12,00%. Bona part d'aquest increment és imputable a l'exercici 2004, i a partir d'aquí el creixement és els altres anys molt més moderat, fins que arribam a l'any 2007, i a partir d'aquest any es va produïnt una disminució contínua; és a dir, que es constata la realitat de la crisi econòmica que estam patint. [\(Vegeu el quadre AI-61\).](#)

En conjunt, els establiments de comerç al detall tenien una superfície mitjana de 114,07 m² per establiment, quan la mitjana de l'any 2007 era de 117 m² i la de l'any 2008 era de 118,37 m². Això ens mostra que els establiments que han tancat durant aquest darrer any eren majoritàriament de grandària superior a la mitjana i d'un sol establiment, donat que el percentatge de mitjana de superfície ha davallat i, en canvi, la mitjana d'establiments s'ha incrementat lleugerament. D'entre aquests, els establiments l'activitat principal dels quals era la distribució de productes d'alimentació eren els de menor superfície mitjana, amb 63,60 m²; els comerços que no eren d'alimentació (vestit i calçat, llar i d'altres) ocupaven de mitjana 129,70 m²; per altra banda, el comerç mixt (grans magatzems, hipermercats, magatzems populars, mercats i comerç ambulant, i d'altres) era el que disposava d'establiments més grans, amb 187,22 m² de mitjana. Cal destacar que el 2009 hi va haver una disminució de grandària mitjana en tots els tipus de comerç. [\(Vegeu el quadre AI-62\).](#)

La superfície total del comerç al detall va experimentar, entre 1999 i 2009, un increment del 21,80%, i, si fins al 2008 era el sector de l'alimentació que manifestava aquest increment de forma més accentuada, l'any 2009, a causa de la disminució de superfície comercial en l'alimentació i una caiguda no tant marcada en el sector de la no-alimentació, els percentatges d'increment respecte al 1999, s'han situat en un 24,89% en alimentació i en un 24% en no-alimentació, i és insignificant l'evolució pel que fa a la superfície comercial del comerç mixt. [\(Vegeu el quadre AI-63\).](#)

10.3.

ELS CENTRES COMERCIALS

Durant el 2009 el nombre de centres comercials a les Illes Balears es va mantenir estable. Tot i això, al llarg de l'any el total de la superfície bruta arrendable va sofrir una lleugera disminució, però gens destacable, i passà a ser de 178.940 m², aproximadament 220 m² menys que l'any anterior. La superfície mitjana era així de 19.882 m², mentre que la densitat de centres comercials de les Illes Balears (dia 31 de desembre de 2009) era de 163 m² per cada 1.000 habitants, una xifra inferior als 283 m²/1.000 hab. de l'Estat espanyol. [\(Vegeu el quadre AI-64\).](#)

Aquí hem de tenir en compte el fet de l'aprovació de la nova llei de comerç, que si bé té un caire més liberalitzador per l'adaptació a la Directiva de Serveis de la CEE, el cert és que encara no s'ha traduït

en un major nombre d'establiments, a causa de l'escàs marge de temps que ha transcorregut. Serà una dada a tenir en compte, en properes anàlisis, l'efecte de la Directiva de Serveis en l'entrellat comercial de la nostra comunitat.

10.4.

PRINCIPALS MACROMAGNITUTS DEL SECTOR COMERCIAL

Segons les dades de la comptabilitat regional d'Espanya (INE), el PIB generat pel sector del comerç a les Illes Balears l'any 2008 va ser de 2.274,2 milions d'euros, xifra que representa el 8,4% del PIB de les Illes Balears i que el converteix en el quart sector d'activitat de la nostra economia, només darrere de l'hostaleria (19,7%), les activitats immobiliàries (16,7%) i la construcció (9,6%). A Espanya, té un pes del 9,6%.

10.4.1. GRANS TRETS DEL SECTOR DEL COMERÇ A LES ILLES BALEARS I A L'ESTAT ESPANYOL

La productivitat en el sector del comerç a les Illes Balears, entesa com l'aportació de cada persona ocupada a la generació de rendes de les empreses, va ser l'any 2008 de 30.900 euros. Si la comparem amb la de l'any 2006, aquesta va ser de 26.338 euros, cosa que ens indica que en dos anys la productivitat que genera cada treballador del sector a les Balears ha tengut un increment positiu de més de 4.500 euros, i representa 17,32 euros d'augment. Ara bé, si feim

una comparació amb l'any anterior, el 2007 (inici de la recessió), no existeix tal increment, sinó que es produeix una disminució lleugera de 200 euros en la productivitat en el sector comercial. Però on es produeix aquesta davallada de la productivitat és en el subsector de l'automoció, fonamentalment, i també en el del comerç a l'engròs. Contràriament, en el subsector del comerç al detall hi va haver una major productivitat per càpita el 2008 respecte al 2007 de 600 euros, que va donar peu al fet que la reducció en l'índex global de tot el sector comercial no fos tan marcada. (Vegeu el quadre I-76).

També hem de comentar que durant el període 2007-2008 es va produir un increment del salari mitjà en 700 euros de mitjana, i que aquest increment va ser conseqüència d'augmentos en cadascun dels subsectors comercials, cosa que va fer incrementar per analogia el cost laboral unitari el 2008 en 900 euros respecte a l'any anterior.

També observam un decreixement any rere any de la generació de valor afegit a partir de la producció, ja que, en termes globals, durant el 2008 va ser del 60%, mentre que l'any 2007 havia estat del 62%. Aquest descens es va produir, fonamentalment, en els subsectors de l'automoció i del comerç a l'engròs. Contràriament, el comerç al detall es va mantenir estable respecte al 2007.

Quant a la taxa de despesa de personal, aquesta es va incrementar en més de tres punts respecte a l'any anterior, i va passar del 58,6% al 61,8% en termes globals del sector comerç. El subsector que més va

influir en el fet que això sigui així va ser el de l'automoció, que va passar d'un 67,3% el 2007 al 79,1% el 2008.

Si analitzam l'estabilitat en l'ocupació del darrer període, ens trobam que s'hi produeix un descens del 59,4% l'any

2007 al 58% el 2008, la qual cosa és lògica perquè hi ha un major nombre de persones que estan a l'atur, però on més s'accentua aquesta davallada és en el subsector del comerç a l'engròs que va passar del 66,5% al 62,9%, més de 3,5 punts de diferència.

QUADRE I-76 PRINCIPALS COEFICIENTS DEL SECTOR DEL COMERÇ SEGONS EL TIPUS D'ACTIVITAT (2008)

	Venda de vehicles de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
Persones ocupades per empresa	4,8	5,3	3,7	4,2
Productivitat (euros)	28.900	37.300	28.200	30.900
Salari mitjà (euros)	17.600	19.000	12.500	15.000
Cost laboral unitari (euros)	19.100	22.900	24.000	19.100
Taxa de valor afegit	48,0%	57,7%	64,6%	60,0%
Taxa de despeses de personal	79,1%	64,4%	57,0%	61,8%
Taxa d'assalariats	82,0%	83,8%	72,1%	76,6%
Taxa d'estabilitat en l'ocupació	67,6%	62,9%	54,0%	58,0%
Taxa d'ocupació femenina remunerada	12,9%	24,3%	50,4%	38,9%
Taxa d'externalitat en l'ocupació	1,7%	1,6%	1,1%	1,3%

Font: INE. Enquesta anual de comerç.

QUADRE I-77 PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DEL SECTOR COMERCIAL SEGONS EL TIPUS D'ACTIVITAT, UNITAT DADES ECONÒMIQUES EN MILERS D'EUROS (2008)

	Venda de vehicles de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
Nombre d'empreses	1.702	4.383	12.632	18.717
Nombre d'establiments	1.953	5.093	16.192	23.238
Volum de negoci	1.376.021	5.039.445	6.407.658	12.823.124
Valor de la producció a preus bàsics	488.292	1.501.746	2.054.955	4.044.994
VAB a preus bàsics	234.175	865.877	1.326.564	2.426.616
Remuneració d'assalariats	185.221	557.420	756.543	1.499.184
Consums intermedis	254.118	635.869	728.391	1.618.378
Excedent brut d'explotació	47.538	309.928	558.858	916.323
Població ocupada el 30/09	8.270	23.973	49.226	81.469

Font: INE. Enquesta anual de comerç.

QUADRE I-78. PRINCIPALS RESULTATS D'EXPLOTACIÓ DEL SECTOR DEL COMERÇ SEGONS EL TIPUS D'ACTIVITAT (2008)

	Venda de vehícles de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
Ingressos d'explotació	1.407.797,40	5.118.875,00	6.546.597,30	13.073.269,80
Volum de negoci	1.376.021,00	5.039.445,10	6.407.657,70	12.823.123,80
Altres ingressos d'explotació	31.776,50	79.429,90	138.939,60	250.145,90
Despeses d'explotació	1.372.864,90	4.873.260,10	6.056.212,20	12.302.337,20
Consum de matèries primeres i uns altres aprovisionaments	130.448,20	53.927,10	39.541,60	223.916,90
Consum de mercaderies	919.110,70	3.614.409,20	4.487.039,80	9.020.559,60
Treballs realitzats per altres empreses	19.184,40	83.159,10	53.487,90	155.831,40
Despeses de personal	185.221,40	557.419,80	756.542,60	1.499.183,80
Despeses en serveis exteriors	102.285,90	495.035,50	620.241,40	1.217.562,80
Altres despeses de gestió	2.199,20	3.747,10	15.119,70	21.066,00
Dotació per a amortitzacions	14.415,20	65.562,20	84.239,10	164.216,60
Inversions en actius materials	19.356,60	103.296,00	91.813,20	214.465,80
Adquisició d'immobilitzat material	38.269,60	119.952,60	110.720,00	268.942,20
Vendes d'immobilitzat material	18.912,90	16.656,60	18.906,90	54.476,50

Font: INE. Enquesta anual de comerç.

10.4.2. ANÀLISI DEL SECTOR DEL COMERÇ A LES ILLES BALEARS

Segons es desprèn de les dades de l'enquesta, el sector del comerç va moure l'any 2008 una xifra de negoci de 12.823 milions d'euros (quasi dos milions més que l'any anterior, exactament 1.868 milions d'euros). Aquest indicador ens informa que l'any 2008 el sector comerç encara no patia la crisi econòmica i havia incrementat la xifra de negoci a les Balears un 17%. (Vegeu els quadres I-77 i I-78).

D'aquesta manera, el valor de la producció agregada va ser de 4.045 milions d'euros i gairebé el 62% d'aquesta producció va generar un valor afegit, distribuït entre

quasi el 62% de despeses de personal i el 38% d'excedent brut d'explotació. Hem de comentar que es va produir un increment de dos punts pel que fa a les despeses de personal respecte a l'any anterior.

Si l'any 2007 era el comerç a l'engròs el que generava més negoci respecte als altres dos subsectors, l'any 2008 la tendència va canviar i va ser el comerç al detall el que va generar quasi el 50% (l'any 2007 era del 42%) de la xifra de negoci del conjunt del sector, mentre que el comerç a l'engròs i l'automoció en representaven el 39% i el 10,7%, respectivament. Cal tenir en compte que l'any 2007 aquests darrers dos subsectors del comerç en representaven el 43% i el 15%; per tant, la davallada

és significativa i podem assegurar que on es va notar primer la crisi econòmica va ser en els subsectors del comerç a l'engròs i el de venda de vehicles de motor. En canvi, pel que fa al valor de la producció, el pes del comerç al detall va ser gairebé del 51%, que comporta un increment de quasi cinc punts respecte a l'any anterior.

Aquesta mateixa pauta de major pes aquest any 2008 del comerç al detall es manté en relació amb el valor afegit generat a partir del procés productiu, i novament el comerç al detall és el responsable en aquest cas de més del 54,7% del valor afegit del sector comerç (percentatge superior en més de sis punts respecte a l'any 2007 que arribava al 48%). Així, el comerç al detall va obtenir com a resultat de la seva producció el 65% de valor afegit, percentatge que es va reduir en el cas del comerç a l'engròs i l'automoció al 58% i al 48%, respectivament.

La distribució del valor afegit també va ser molt desigual entre els diferents subsectors. Mentre que el comerç al detall distribuïa pràcticament en un diferencial més reduït el valor afegit entre despeses de personal del 57%, el comerç a l'engròs i l'automoció varen haver de respondre d'unes despeses de personal relativament molt més importants, 64,4% i 79,1%, respectivament.

Una dada a tenir en compte en l'anàlisi és la taxa d'ocupació femenina. Pel que fa al comerç al detall aquesta taxa sempre ha estat molt elevada i l'any 2008 es va estabilitzar després que hagués patit una disminució l'any 2007 respecte al 2006, quan va passar del 62% al 50%. Pel que

fa als altres dos subsectors, l'automoció i el comerç a l'engròs, la variació de la taxa d'ocupació femenina no és significativa i es manté en les mateixes proporcions que els anys anteriors.

Els valors de l'externalització de l'ocupació en el sector comerç és encara pràcticament nul·la, i vénen donats per la pròpia tipologia del sector en qüestió.

El nombre de persones ocupades en el sector del comerç va ser el 2008 de 81.470 en dades de valor de finals d'octubre. Si n'observem el comportament per subsectors, veim que més del 60% del personal que fa feina al sector comerç treballa al comerç al detall, mentre que els de comerç a l'engròs automoció representen 29,5% i 10,5%, respectivament. La taxa d'ocupació fixa està al voltant del 72,14%. Observam una dada curiosa, en el sentit que el percentatge de dones és similar al d'homes, ja que es produeix una inversió de sexes segons el subsector del qual parlem. En el subsector del comerç al detall el percentatge de personal femení és molt alt i el contrari es produeix en els subsectors del comerç a l'engròs i automoció. (Vegeu el quadre I-79).

Una dada a tenir en compte és l'estabilitat de l'ocupació del 2008, que segueix un procés a la baixa respecte al darrer any 2007 (quan es comencen a donar els primers indicis de la crisi econòmica internacional). La taxa d'assalariats disminueix respecte a l'any anterior, però encara és superior a l'any 2006; en canvi, la taxa d'estabilitat en l'ocupació segueix la tendència a disminuir de forma molt preocupant en passar del 72% l'any 2006 a no arribar al 60% l'any 2007, i aquest any

QUADRE I-79 DADES D'OCUPACIÓ DEL SECTOR COMERÇ SEGONS EL TIPUS D'ACTIVITAT (2008)

	Venda de vehicles de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
Personal ocupat	8.270	23.973	49.226	81.470
Personal remunerat	6.990	21.019	37.465	65.474
Personal fix	5.594	15.066	26.573	47.233
Personal fix homes	4.707	10.712	7.988	23.407
Personal fix dones	887	4.355	18.585	23.826
Personal eventual	1.189	5.033	8.924	15.146
Personal eventual homes	1.010	3.556	2.726	7.292
Personal eventual dones	180	1.476	6.198	7.854
Personal no remunerat	1.280	2.955	11.761	15.996
Personal no remunerat homes	1.227	2.421	5.369	9.018
Personal no remunerat dones	53	533	6.392	6.978

Font: INE. Enquesta anual de comerç.

2008 és d'un 58%. Aquesta davallada ha tengut incidència en els tres subsectors, però és en el sector del comerç al detall on la incidència és més marcada any rere any.

10.5.

EVOLUCIÓ CONJUNTURAL DEL COMERÇ AL DETALL

A l'hora d'analitzar l'evolució més recent del comerç al detall disposam de la informació que proporciona l'Enquesta de conjuntura de comerç al detall, publicada mensualment per l'INE. L'índex de comerç al detall en base 2005 ens mostra l'evolució de les vendes del comerç al detall, les quals varen decreixer durant el 2010 un 1,78% a les illes Balears. Quant a la mitjana d'Espanya, es va produir un creixement del 0,7%. [\(Vegeu el quadre AI-65\).](#)

Quant a l'índex d'ocupació per comunitats autònomes, ens adonam que un any més les Illes Balears són capdavanteres en la destrucció de llocs de feina en el sector del comerç al detall, respecte la mitjana de la resta de les comunitats autònomes. L'any 2010 la variació respecte l'any anterior a les Illes Balears fou de -2,26%. Observi's que des de l'any 2007 s'està produint una davallada molt important (conjuntament amb les Canàries), mentre que a la resta de comunitats també han sofert una davallada respecte a l'any anterior. Però hem de considerar que fins aleshores el comportament de la resta de les comunitats en aquest sentit era millor. [\(Vegeu el quadre AI-66\).](#)

Si analitzam l'estructura laboral del sector comercial, veim com l'estabilitat de l'ocupació va ser del 77,6%, i es va produir un canvi de tendència quant a la diferència d'estabilitat amb els treballadors de les petites empreses respecte a les grans empreses.

És significatiu el fet que aquest decreixement es produeix en els dos arxipèlags; és a dir, a les Canàries i les Balears, si bé també hem d'afegir-hi les comunitats autònomes d'Andalusia, Múrcia, el País Basc i La Rioja.

Al llarg del 2010 el comerç al detall va marcar, per segona vegada des que es fan aquests estudis, la variació interanual negativa des de gener a desembre en tots els mesos, excepte març, agost i novembre, fet que dona més força a la situació de crisi generalitzada d'aquest sector a les Balears, si bé la davallada no ha estat tan pronunciada com l'any anterior, que va ser d'un 10%. (Vegeu el quadre AI-67 i el gràfic AI-15).

L'ocupació en el comerç al detall va decreixer durant el 2010 l'1,09%, set dècimes més que en l'àmbit de l'Estat espanyol, on l'ocupació també va decreixer el 0,35%. En l'anàlisi del índex d'ocupació durant l'any 2010 de les Balears respecte a l'Estat Espanyol, aquest sempre és més negatiu per a les Balears que per a la resta de l'Estat, a excepció del mes de juliol i agost, cosa que explica clarament que aquest darrer any només els dos mesos forts de la temporada d'estiu varen ajudar al comerç a donar una dada positiva respecte al conjunt de l'Estat. En termes de la variació mensual interanual de l'índex d'ocupació a les Balears, cal destacar una variació negativa per a tots els mesos de l'any. (Vegeu el quadre AI-68 i el gràfic AI-16).

11

TRANSPORTS I COMUNICACIONS

RESUM

Des d'un punt de vista estructural, i d'acord amb les dades de l'Enquesta Anual de Serveis facilitades per l'IBESTAT i referides a l'any 2008, el volum de negoci del sector del transport va arribar aquest any als 3.160 milions d'euros, amb un valor de la producció de 3.238 milions i un VAB a cost dels factors de 1.200 milions. Aquestes xifres de producció varen ser el resultat del treball de les 4.500 empreses existents en el sector del transport l'any 2008. La productivitat d'aquestes empreses se situa en els 47.500 euros per treballador.

En relació amb el mercat de treball, s'ha de destacar que durant l'any 2008 el total de personal ocupat en el sector del transport va ser de 27.300 persones, cosa que suposa 1.200 ocupats menys que l'any anterior. Sobre el total d'ocupats, un 85,7% és personal remunerat, mentre que el restant 14,3% es considera personal no remunerat. Del total de remunerats, 14.460 tenen un lloc de treball indefinit, mentre que 5.280 tenen una ocupació eventual. És lleugerament menor el percentatge d'homes amb ocupació fixa que amb ocupació eventual, un 69% i un 72%, respectivament. Contràriament, és una mica major el percentatge de dones que tenen una ocupació fixa comparat amb el de les que tenen un lloc de treball eventual, un 31% i un 28%, respectivament. S'inverteixen, així, les dades de l'any anterior.

En referència amb l'activitat conjuntural, al llarg de l'any 2010 s'han de considerar diversos aspectes. En primer lloc la importància del turisme de creuers, que en els últims deu anys ha passat de 638 mil passatgers a un milió i mig. El nombre de passatgers en creuers turístics de 2010 s'incrementà un 24,7% respecte a l'any anterior. Per altra banda, l'any 2010 el transport de passatgers en règim de cabotatge ha disminuït un 1,15% respecte a l'any anterior, i el transport en trànsit de badia ha augmentat un 10,23%. Pel que fa al transport marítim de mercaderies, després d'uns anys de caigudes progressives, l'any 2010 s'observa un estancament motivat sobretot per l'espectacular augment del transport de mercaderies especials (119%). Quant al transport de passatgers per via aèria, el 2010 s'ha experimentat un petit creixement de l'1,6% respecte al 2009. L'aeroport que més ha augmentat el trànsit de viatgers ha estat el d'Eivissa. Pel que fa al transport per carretera, s'ha incrementat durant l'any 2010, i ha assolit els nivells de 2008. Des de l'any 2001 s'aprecia un creixement constant a totes les illes. Per últim, el transport per ferrocarril ha vist truncat l'augment progressiu dels darrers anys i el 2010 ha experimentat una caiguda d'un 9% en el nombre de passatgers, que ha afectat la totalitat de les línies.

Quant a les comunicacions, l'any 2010 hi havia a les Illes Balears un total de 528.303 línies de telefonia fixa, amb un decreixement del 4% respecte a l'any anterior, i un total de 514.365 línies de telefonia mòbil, amb un creixement del 3% respecte al 2009.

11.1.

INTRODUCCIÓ

Aquest capítol, dedicat a l'anàlisi del sector del transport, està dividit en dues parts. La primera part tracta de les principals macromagnituds del sector del transport, així com de tots els aspectes relacionats amb el mercat de treball. En la segona part ens centrarem en l'anàlisi i l'evolució de les activitats conjunturals. Així, s'inclou el transport de viatgers en totes les variants possibles: regular en règim de cabotatge, creuers turístics, trànsit de badia, per carretera, avió i ferrocarril, el transport de mercaderies, així com, finalment, la situació de les comunicacions.

S'ha de puntualitzar que pel que fa la Enquesta Anual de Serveis (EAS) s'ha produït un canvi de metodologia a causa d'haver passat d'una sèrie de dades basades en la classificació CNAE-93 (sèrie 2001-2007) a una altra fonamentada amb la classificació de la CNAE-09 (dades del 2008). Aquest fet ha ocasionat alguns ajustos en la forma de presentar les dades, i també algunes diferències en relació amb els treballs d'anys anteriors.

11.2.

MACROMAGNITUDS DEL SECTOR DEL TRANSPORT I LES COMUNICACIONS

En aquest apartat estudiarem les principals macromagnituds i els coeficients del sector del transport i comunicacions, en base a l'Enquesta de serveis, a partir de l'exploració que ens ha facilitat l'IBESTAT per les Illes Balears, a partir de les darreres dades disponibles referides a l'any 2008.

11.2.1. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DEL SECTOR DEL TRANSPORT I COMUNICACIONS

El nombre d'empreses dedicades a les activitats del transport se situen sobre les 4.500, el 7,9% del total de l'Enquesta Anual de Serveis. (Vegeu el quadre I-80 i I-81).

Dins del sector del transport, el major nombre de negocis pertany al subsector del transport de viatgers i mercaderies, amb 4.217 empreses. En aquest apartat l'evolució ha estat ascendent (en contra de les tendències globals), ja que en els últims quatre anys s'ha passat d'un 7,13%, els anys 2005 i 2007, un 6,98% l'any 2006, a un 7,37% de l'any 2008, un fet que suposa la xifra més alta d'aquests anys. Per contra, les activitats annexes sofreixen un notable retrocés en el nombre de negocis. En concret es passa de percentatges màxims i mínims situats entre el 0,51% i el 0,53% en els últims quatre anys, a un 0,43% l'any 2008. En xifres absolutes això ha provocat passar d'una

mitjana de 300 empreses a una mitjana de 244. Les activitats postals també han experimentat una forta reducció en relació amb el nombre d'empreses. De representar entre el 0,16% i el 0,12% del total d'empreses de les Illes Balears (al voltant de 100 en nombres absoluts en el trienni 2005-2007), s'ha passat a un 0,07% del total, és a dir, un fort retrocés de més del 50% (un total de 41 empreses l'any 2008). El repartiment dels subsectors del transport, l'any 2008, ens mostra que un 92% de les empreses pertanyia al transport terrestre, un 1,36% al sector marítim, un 0,33% a l'aeri, un 5,42% a les activitats annexes i, finalment, un 0,91% a les activitats postals. (Vegeu el quadre I-82).

Si ens fixam en el nombre d'establiments, podem observar com a l'any 2008 hi havia 64.960 establiments a les Illes Balears, dels quals 4.908 pertanyien al sector del transport, la qual cosa representa un 7,56% del total, i suposa la xifra absoluta més alta del darrer quadrienni amb una relació establiments - empreses d'un 1,09. Les relacions respectives per als anys 2005-2007 varen ser d'un 1,08, un 1,07 i un 1,09, valors relativament estables. Les xifres percentuals en base anual, que ens mostren el nombre d'establiments, varien des d'un màxim (l'any 2006) d'un 7,22%, fins a un mínim (l'any 2005) amb un 7,12%, sempre sobre el total global de negocis.

En aquest sentit, és important analitzar la xifra de negocis i comparar-la amb la tendència del conjunt de sectors. D'aquesta forma podem apreciar que el camí de creixement en el volum de negoci continua des de l'any 2005, fins

QUADRE I-80. PRINCIPALS MAGNITUDS DEL SECTOR DEL TRANSPORT (2006-2008)

	Nombre d'empreses	Nombre d'establiments	Volum de negoci	Valor de la producció	VAB a cost de factors	Remuneració d'assalariats	Consums intermedis	Població ocupada el 30/09	Excedent brut d'explotació
2008									
TOTAL (EAS)	57.198	64.960	27.401.828	17.696.261	8.659.546	5.456.943	9.036.715	286.545	3.390.237
TRANSPORT	4.501	4.908	3.159.230	3.237.456	1.204.255	840.735	2.033.201	27.297	427.904
Transport de viatgers i mercaderies	4.217	4.335	2.232.156	2.290.201	646.862	491.689	1.643.339	18.367	223.625
Activitats annexes al transport	244	370	854.691	872.436	517.812	298.999	354.624	6.773	213.283
Activitats postals	41	204	72.383	74.820	39.582	50.047	35.238	2.157	(9.004)
2007									
TOTAL (EAS)	60.976	68.072	30.014.024	17.448.798	9.337.808	5.269.170	8.094.965	298.209	4.254.078
TRANSPORT	4.462	4.867	3.306.875	2.976.742	1.380.113	853.750	1.657.091	28.495	538.719
Transport de viatgers i mercaderies	4.080	4.219	2.430.877	2.200.896	842.486	517.400	1.425.455	19.329	328.219
Activitats annexes al transport	301	405	807.094	725.467	499.863	288.019	218.835	7.022	220.719
Activitats postals	81	243	68.904	50.379	37.764	48.331	12.801	2.144	-10.219
2006									
TOTAL (EAS)	57.965	65.079	27.517.930	15.637.099	8.334.084	4.867.038	7.234.964	290.361	3.693.450
TRANSPORT	4.358	4.701	2.799.254	2.500.708	1.111.106	739.524	1.428.759	25.761	378.675
Transport de viatgers i mercaderies	3.995	4.085	2.211.196	2.006.161	772.741	456.033	1.275.302	17.752	320.043
Activitats annexes al transport	296	415	520.646	441.196	298.989	242.317	139.389	5.937	60.150
Activitats postals	68	201	67.413	53.351	39.377	41.174	14.067	2.072	-1.518

Font: Enquesta Anual de Serveis (EAS). Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) a partir de dades de l'INE, i elaboració pròpia.

QUADRE I-81. TAXES SOBRE EL TOTAL GLOBAL ANUAL DEL TRANSPORT (2007-2008)

	Nombre d'empreses	Nombre d'establiments	Volum de negoci	Valor de la producció	VAB a cost de factors	Remuneració d'assalariats	Consums intermedis	Població ocupada el 30/09	Excedent brut d'exploació
2008									
TRANSPORT	7,87	7,56	11,53	18,29	13,91	15,41	22,50	9,53	12,62
Transport de viatgers i mercaderies	7,37	6,67	8,15	12,94	7,47	9,01	18,19	6,41	6,60
Activitats annexes al transport	0,43	0,57	3,12	4,93	5,98	5,48	3,92	2,36	6,29
Activitats postals	0,07	0,31	0,26	0,42	0,46	0,92	0,39	0,75	-0,27
2007									
TRANSPORT	7,32	7,15	11,02	17,06	14,78	16,20	20,47	9,56	12,66
Transport de viatgers i mercaderies	6,69	6,20	8,10	12,61	9,02	9,82	17,61	6,48	7,72
Activitats annexes al transport	0,49	0,59	2,69	4,16	5,35	5,47	2,70	2,35	5,19
Activitats postals	0,13	0,36	0,23	0,29	0,40	0,92	0,16	0,72	-0,24

Font: Enquesta Anual de Serveis (EAS). Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) a partir de dades de l'INE, i elaboració pròpia.

QUADRE I-82. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DE LES PRINCIPALS MAGNITUDS DEL TRANSPORT (2008)

	Nombre d'empreses	Nombre d'establiments	Volum de negoci	Valor de la producció	VAB a cost de factors	Remuneració d'assalariats	Consums intermedis	Població ocupada el 30/09	Excedent brut d'exploació
Transport terrestre i per canonada	92,00	86,15	23,21	22,75	32,27	30,46	17,11	47,54	45,60
Transport marítim i per vies de navegació interior	1,36	1,49	5,64	6,26	1,82	2,12	8,88	2,65	1,76
Transport aeri i espacial	0,33	0,69	41,80	41,74	19,63	25,90	54,84	17,10	4,90
Emmagatzematge i activitats annexes	5,42	7,54	27,05	26,95	43,00	35,56	17,44	24,81	49,84
Activitats postals i de correus	0,91	4,16	2,29	2,31	3,29	5,95	1,73	7,90	-2,10

Font: Enquesta Anual de Serveis (EAS). Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) a partir de dades de l'INE, i elaboració pròpia.

al 2007, i que assoleix aquest últim un total de 30.014 milions d'euros. Per exemple, l'any 2005 les vendes tan sols varen assolir els 25.422 milions d'euros. D'aquestes vendes, aproximadament un 10% corresponen al sector del transport. En dades percentuals, els valors oscil·len entre un mínim d'un 10,17% l'any 2006 i un màxim d'un 11,53%, l'any 2008.

Amb aquestes dades sobre el volum de negoci, és interessant analitzar l'excedent brut d'explotació que es va generar. A nivell global, aquest excedent va sofrir una forta caiguda durant el bienni 2007-2008. Exactament es va passar d'una xifra de 4.258 milions d'euros a una de 3.390 milions d'euros. Això representa un retrocés del 25% si tenim en compte els percentatges en base a l'any 2008. Els valors respectius serien, si donam un valor de 100 a l'excedent de l'any 2008, un 125% per al 2007, un 108% per al 2006 i un 105% per a l'any 2005. Si miram l'evolució del transport, veim que el seu excedent brut segueix una pauta similar: una primera fase de creixement, amb valors mínims d'un 10,57% per a l'any 2005 i un valors màxims pel 2007. Assoleix, així, un percentatge d'un 15,89%. L'any 2008 es produeix la inflexió de la tendència, amb un excedent que se situa en el 12,62% del total. En conjunt, una caiguda anual d'un 20,58%. En xifres absolutes es passa d'un excedent brut de 538 milions de euros l'any 2007 fins als 427 milions d'euros de l'any 2008.

El VAB a cost de factors ha sofert una tendència similar a la de l'evolució de l'excedent empresarial, amb una disminució l'any 2008 del 12,8%. Assoleix, així, els 1.200 milions d'euros. Observi's que l'ac-

tivitat de transport que genera un VAB a cost de factors i un excedent més elevat és la d'emmagatzematge i activitats annexes amb un 43%. (Vegeu el quadre I-82 i els gràfics AI-17 i AI-18).

Les activitats de serveis privats de les Illes Balears tenien en conjunt una mitjana de 4,5 ocupats per empresa durant l'any 2008, la qual cosa representa un 1,1% més del que hi havia el 2005. De fet, l'evolució d'aquest paràmetre és altament estable. En el quadrienni 2005-2008 les variacions interanuals amb prou feines sobrepassen l'1%, amb un màxim durant l'any 2006 d'un 1,16%. Si feim la mateixa anàlisi per al sector del transport, veim que les variacions són notablement majors que la mitjana global de tots els sectors. En concret, l'any 2008, els ocupats per empresa se situaven en una mitjana de 5,6 ocupats, la qual cosa suposa un increment d'un 5,66% enfront de la dada de 2005 (l'any base de la taxa escollida) en què hi havia 5,3 ocupats per empresa. L'any 2006 es va incrementar un 3,77%, fins assolir els 5,5 empleats. L'any 2007 va experimentar la major ocupació, amb un increment d'un 13,21%, fins arribar als sis empleats per empresa. Podem veure que, com succeeix amb la majoria dels indicadors de conjuntura, el creixement dels últims anys sofreix una inflexió durant l'any 2008. (Vegeu el quadre I-83).

Pel que fa al salari mitjà, en el còmput global de tots els sectors, l'any 2008 obté una mitjana de 16,5 milers d'euros, un 17,02% més que el 2005 (any base) en què els sous es varen situar en 14,1 milers d'euros. Els anys posteriors al 2005 varen experimentar creixements d'un 4,96% i d'un 10,68%, respectivament.

QUADRE I-83. PRINCIPALS DADES EMPRESARIALS DEL TRANSPORT (2006-2008)

	Ocupats per empresa	Productivitat	Salari mitjà	Cost laboral unitari	Taxa de valor afegit	Taxa de despeses de personal	Taxa d'assalariats	Taxa d'estabilitat laboral	Taxa d'assalariades femenina	Taxa de treball externalitzat
2008										
TOTAL (EAS)	4,5	33,5	16,5	21,1	48,93	63,02	78,65	54,1	40,38	1,1
TRANSPORT	5,6	47,5	25,8	33,2	37,2	69,81	72,3	52,96	21,81	2,06
Transport de viatgers i mercaderies	4,1	22								
Activitats annexes al transport	25,7	82,7	38,1	47,8	59,35	57,74	80,46	56,74	29,18	1,76
Activitats postals	49,6	19,4	20,1	24,6	52,9	126,44	70,7	44,72	41,05	0,95
2007										
TOTAL (EAS)	4,3	35,4	15,6	20	53,52	56,4	81,55	54,43	40,55	0,96
TRANSPORT	6	51,5	25,5	31,8	46,36	61,9	86,27	63,49	23,67	1,03
Transport de viatgers i mercaderies	4,4	46,7	22,3	28,7	38,28	61,4	80,68	59,5	17,09	0,52
Activitats annexes al transport	22,3	74,6	35,9	43	68,9	57,6	98,06	71,86	36,94	1,9
Activitats postals	25,5	18,3	19,5	23,4	74,96	128	98,03	72,08	39,57	2,57
2006										
TOTAL (EAS)	4,4	32,3	14,8	18,9	53,3	58,4	81,03	54,02	39,65	1,16
TRANSPORT	5,5	46,3	24,4	30,8	44,43	66,6	85,52	62,31	21,85	1,79
Transport de viatgers i mercaderies	4,2	46,4	21,3	27,4	38,52	59	79,7	58,99	16,24	0,75
Activitats annexes al transport	18,1	55,9	36,3	45,3	67,77	81	98,47	69,2	31,56	2,06
Activitats postals	29	20	17,8	20,9	73,81	104,6	98,27	71,04	42,11	9,84

Font: Enquesta Anual de Serveis (EAS). Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) a partir de dades de l'INE, i elaboració pròpia.

Les dades de salaris del sector del transport mostren igualment una senda de creixement a pesar que els increments sempre han estat inferiors al de la mitjana global. Si partim de l'any 2005, observam que els tres anys següents es varen experimentar augments en el salari mitjà equivalents a un 4,27%, un 8,97% i un 10,26%. A pesar que aquests augments varen ser menors que la mitjana, en xifres absolutes els salaris mitjans del sector del transport són bastant superiors als de la mitjana. Per al 2008 la mitjana del transport va tenir un salari de 25,8 milers d'euros, un 56,4% per sobre de la mitjana de les empreses de serveis. Més important és la diferència, en valors absoluts, si ens fixam en els subsectors del transport. Per exemple, les activitats annexes al transport tenen sous majors de 30 mil euros, amb un màxim l'any 2008 de 38,1 milers d'euros. Per contra, les activitats postals, encara que amb increments percentuals molt notables, que arriben a un 22,56% l'any 2008, manté els salaris més reduïts. Per a l'any 2005 varen assolir els 17,8 milers d'euros, i varen augmentar progressivament fins als 20,1 milers l'any 2008. Tot i així, aquest salari està per sobre de la mitjana global de sectors. (Vegeu el quadre I-84).

L'any 2008 els ingressos d'explotació del total de les activitats de serveis privats de les Illes Balears varen assolir els 28.082 milions d'euros. Novament trobam amb un indicador que mostra clarament el canvi de tendència que es va produir l'any 2007. En el trienni 2005-2007 les xifres d'ingressos no havien deixat de créixer, amb un valor mínim de 26.146 milions d'euros durant el 2005. En el 2007 es va aconseguir el valor màxim amb un total de 31.148 milions d'euros. En taxa percentual, els valors anuals serien d'un 93,1%, 100,87% i 110,92% (base any 2008). El sector del transport no va ser aliè a aquesta evolució, amb un màxim, com era d'esperar l'any 2007, de 3.461 milions d'euros. Aquesta xifra es va reduir, un any després, als 3.250 milions d'euros. En xifres percentuals per al quadrienni analitzat, les dades serien, respectivament, un 9,65%, un 10,35%, un 12,32%, i, finalment, un 11,58% per a l'any 2008. Curiosament, les activitats postals no sofreixen cap reducció; de fet augmenten fins als 75 milions d'euros, un 8% més que la dada del 2007, que se situava en els 69 milions d'euros. (Vegeu el quadre I-85).

QUADRE I-84. VARIACIÓ SALARIS MITJANS EN EL TRANSPORT EN BASE 2005 (2006-2008)

	2008	2007	2006
TOTAL (EAS)	17,02%	10,64%	4,96%
TRANSPORT	10,26%	8,97%	4,27%
Transport de viatgers i mercaderies	6,28%	7,73%	2,90%
Activitats annexes al transport	11,73%	5,28%	6,45%
Activitats postals	22,56%	18,90%	8,54%

Font: Enquesta Anual de Serveis (EAS). Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) a partir de dades de l'INE, i elaboració pròpia.

QUADRE I-85. PRINCIPALS INDICADORS DEL TRANSPORT PER ANY, AGRUPACIÓ I SECTOR D'ACTIVITAT (2006-2008)

	Ingresos explotació	Volum de negoci	Altres ingressos d'explotació	Despeses d'explotació	Consum de matèries primeres i altres aprovisionaments	Consum de mercaderies	Treballs realitzats per altres empreses
2008							
TOTAL (EAS)	28.082.896	27.401.828	681.067	25.940.361	2.632.012	10.422.698	1.626.103
TRANSPORT	3.250.683	3.159.230	91.453	3.043.596	687.344	16.112	370.747
Transport de viatgers i mercaderies	2.298.921	2.232.156	66.765	2.212.332	662.849	10.314	238.511
Activitats annexes al transport	876.549	854.691	21.858	743.011	23.444	5.647	114.026
Activitats postals	75.213	72.383	2.830	88.253	1.051	150	18.210
2007							
TOTAL (EAS)	31.148.859	30.014.024	1.134.836	28.995.759	3.137.335	11.758.124	2.796.009
TRANSPORT	3.461.033	3.306.875	154.158	3.060.388	589.796	35.049	376.134
Transport de viatgers i mercaderies	2.553.469	2.430.877	122.592	2.285.967	577.946	26.442	253.599
Activitats annexes al transport	838.144	807.094	31.050	691.608	10.774	8.395	103.988
Activitats postals	69.421	68.904	517	82.813	1.076	212	18.546
2006							
TOTAL (EAS)	28.327.768	27.517.930	809.838	26.699.184	2.893.629	11.060.945	2.467.507
TRANSPORT	2.906.891	2.799.254	107.637	2.663.527	580.297	26.482	333.785
Transport de viatgers i mercaderies	2.307.835	2.211.196	96.639	2.060.369	554.234	23.821	232.758
Activitats annexes al transport	531.300	520.646	10.654	531.965	25.278	1.762	87.785
Activitats postals	67.756	67.413	343	71.193	786	898	13.241

continua

QUADRE I-85. PRINCIPALS INDICADORS DEL TRANSPORT PER ANY, AGRUPACIÓ I SECTOR D'ACTIVITAT (2006-2008)

	Despeses de personal	Despeses en serveis exteriors	Altres despeses de gestió	Amortitzacions	Inversions en actius materials	Adquisició d'immobilitzat material	Vendes d'immobilitzat material
2008							
TOTAL (EAS)	5.456.943	4.595.994	182.605	1.024.007	1.345.479	1.812.081	466.602
TRANSPORT	840.735	965.717	9.393	153.548	282.875	308.985	26.110
Transport de viatgers i mercaderies	491.689	736.822	5.157	66.989	104.804	126.523	21.719
Activitats annexes al transport	298.999	213.149	4.005	83.741	173.578	177.868	4.290
Activitats postals	50.047	15.746	231	2.817	4.493	4.594	102
2007							
TOTAL (EAS)	5.269.170	4.822.019	135.611	1.077.491	2.091.829	2.752.679	660.851
TRANSPORT	853.750	1.055.800	11.495	138.364	529.366	558.469	29.103
Transport de viatgers i mercaderies	517.400	844.924	2.586	63.071	379.514	399.480	19.966
Activitats annexes al transport	288.019	199.492	8.568	72.371	144.998	153.978	8.979
Activitats postals	48.331	11.384	341	2.923	4.854	5.012	157
2006							
TOTAL (EAS)	4.867.038	4.188.016	153.319	1.068.731	1.708.326	2.204.986	496.660
TRANSPORT	739.524	842.810	5.651	134.978	296.140	352.613	56.474
Transport de viatgers i mercaderies	456.033	718.185	2.884	72.455	224.881	239.591	14.710
Activitats annexes al transport	242.317	111.610	2.501	60.711	67.905	109.553	41.648
Activitats postals	41.174	13.015	266	1.812	3.354	3.469	116

Font: Enquesta Anual de Serveis (EAS). Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) a partir de dades de l'INE, i elaboració pròpia.

Influïts pels descensos en el volum de negoci i de les vendes, les despeses d'explotació varen sofrir una important contracció. En el 2008, aquestes despeses, en el conjunt de sectors, varen suposar un total de 25.940 milions d'euros, mentre que un any abans assolien els 28.995 milions d'euros; és a dir, una reducció d'un 11%. En el sector del transport, que segueix la tendència global, les despeses d'explotació s'han reduït, però menys que proporcionalment pel que fa a la disminució dels ingressos. L'any 2007 aquestes despeses ascendien a 3.060 milions d'euros, mentre que un any després aquestes descendien fins als 3.043. Llavors, podem observar com davant d'una caiguda dels ingressos d'un 6%, les despeses únicament es redueixen un 0,1%.

Les despeses de personal en el sector del transport varen experimentar forts increments: varen passar de 739 milions d'euros el 2005 a un màxim en el 2007 de 853 milions d'euros. L'any següent es va produir un canvi lleu en la tendència, la qual cosa va suposar que el valor se situés en els 840 milions d'euros. Sobre la base de les despeses de personal del 2008, els percentatges d'aquesta despesa, en el període analitzat, varen ser els següents, respectivament: un 12,84% per a l'any 2005, un 13,55% per a l'any 2006, un 15,65% per a l'any 2007, i, finalment, un 15,41% per a l'any 2008. Es pot apreciar com la reducció d'aquestes despeses ha estat gairebé mínima.

És interessant veure com han evolucionat les inversions de les empreses en la conjuntura econòmica actual. Un cop d'ull a les dades ens mostren unes xifres molt volàtils. Partint de l'any 2005, en què la inversió en actius materials va ascendir a 190 milions d'euros,

passam a gairebé 300 milions d'euros l'any següent, per assolir un màxim de 529 milions d'euros el 2007. El 2008 es produeix una acusada disminució d'aquestes inversions fins als 282 milions d'euros, que assoleixen de nou xifres semblants a les que hi havia dos anys abans. Del total d'inversions en tots els sectors de l'any 2008, un 21,02% va correspondre al sector del transport. Un any abans, la inversió en el transport arribava a un 39% (en base 2008), el 2006 un 22%, mentre que el 2005 assolía un 14,17%. [\(Vegeu el gràfic AI-19\)](#)

11.2.2. MACROMAGNITUDS DEL MERCAT LABORAL

L'any 2008 el personal ocupat en el sector del transport es va situar en els 27.297 empleats, xifra que representava un 9,53% del total de persones ocupades (amb un total global ocupat de 286.545 treballadors). Així, doncs, podem dir que el transport és el quart "ocupador" de les Illes Balears, després de l'hostaleria, el comerç i els serveis personals a empreses (amb un total del 31,57%, 28,43%, i 18,81%, respectivament). Més de la meitat dels ocupats en el transport, un 6,41% del total del 9,53% esmentat anteriorment, apareix en la categoria de transport de viatgers i mercaderies; 2,36% pertanyen a les activitats annexes al transport; i només 0,75% corresponen a les activitats postals. Dins del subsector més important, el transport de viatgers i mercaderies, el transport terrestre aglutina més de la meitat dels ocupats, en concret el 4,53% (del total citat del 6,41%); en segon lloc en importància se situa el transport aeri, amb 1,63% i; en darrer lloc, el transport marítim, amb un 0,25%. [\(Vegeu el quadre I-86\).](#)

QUADRE I-86. PRINCIPALS DADES DEL MERCAT DE TREBALL DEL TRANSPORT (2005-2008)

	Personal ocupat	Personal remunerat	Personal fix	Personal fix, homes	Personal fix, dones	Personal eventual	Personal eventual, homes	Personal eventual, dones	Personal no remunerat, homes	Personal no remunerat, dones
2008										
TOTAL (EAS)	286.545	236.751	155.022	75.868	79.154	70.353	33.801	36.552	49.793	31.805
TRANSPORT	27.297	23.380	14.456	9.981	4.475	5.278	3.801	1.478	3.917	3.490
Transport de viatgers i mercaderies	18.367	14.500	9.649	7.338	2.311	3.112	2.330	781	3.867	3.459
Activitats annexes al transport	6.773	6.726	3.843	2.332	1.510	1.606	1.141	466	47	30
Activitats postals	2.157	2.154	964	310	654	560	329	231	3	1
2007										
TOTAL (EAS)	298.209	243.197	162.305	85.283	77.022	80.892	36.986	43.906	55.011	35.071
TRANSPORT	28.495	24.582	18.091	13.318	4.774	6.491	4.519	1.972	3.913	3.400
Transport de viatgers i mercaderies	19.329	15.596	11.500	9.132	2.368	4.095	3.161	935	3.734	3.299
Activitats annexes al transport	7.022	6.885	5.046	3.261	1.785	1.839	1.030	809	137	89
Activitats postals	2.144	2.102	1.545	925	620	556	328	228	42	13
2006										
TOTAL (EAS)	290.361	235.284	156.868	82.533	74.335	78.417	37.624	40.792	55.077	35.615
TRANSPORT	25.761	22.031	16.052	12.229	3.822	5.979	4.172	1.807	3.730	3.291
Transport de viatgers i mercaderies	17.752	14.149	10.471	8.485	1.987	3.677	2.781	896	3.603	3.212
Activitats annexes al transport	5.937	5.846	4.109	2.896	1.212	1.738	1.076	662	91	69
Activitats postals	2.072	2.036	1.472	849	623	564	315	249	36	10

Font: Enquesta Anual de Serveis (EAS). Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) a partir de dades de l'INE, i elaboració pròpia.

Si analitzam l'evolució de l'ocupació en els últims tres anys podem veure que hi ha un punt d'inflexió l'any 2008. En concret el percentatge d'ocupació en el sector del transport experimenta una caiguda a partir de l'any 2008, quan des del 2005 estava estabilitzat o, de fet, s'incrementava. Pel que fa al quadrienni 2005-2008 les dades varen ser, respectivament (2008 any base), d'un 9%, 8,99%, 9,94% i 9,53%. En total una disminució en termes absoluts de 1.200 persones, un 4,07% menys que l'any 2007. Dins de cada any, el repartiment de la població ocupada en les categories de remunerada, no remunerada, fixa i eventual ens mostra un patró de distribució sense canvis. No obstant això, és de destacar que el 2008 presenta, sobre l'últim quadrienni, els percentatges menors d'ocupació, tant fixa com eventual, i la major ocupació no remunerada. Per il·lustrar aquest fet ens fixam que el 2008 el treball fix en el sector del transport disminueix fins al 9,33%, quan el 2007 era d'un 11,15%, i els anys 2006 i 2005 una xifra pràcticament similar d'un 10,23% i un 10,22%, respectivament. En contraposició, el treball no remunerat augmenta, des d'un mínim del 6,77% l'any 2006, fins a un màxim, el 2008, en què gairebé aconseguí els vuit punts, en concret un 7,78%.

Una anàlisi de les xifres, en base 2008, i no en base anual ens donarà una visió més adequada de l'evolució de l'ocupació. En concret podem dir que l'evolució global de l'ocupació en l'últim quadrienni és de lleuger creixement, fins a arribar al 2007 en què hi ha una caiguda remarcable del 4,07% en xifres globals. Els anys 2005-2006 va haver-hi un mínim creixement

de l'1,33%, i el 2007 un màxim amb 298.209 ocupats.

L'evolució del sector del transport segueix una tendència similar a la global, però amb diferències molt més acusades en els màxims i els mínims. En termes relatius ens trobam novament que els anys 2005-2006 les dades són pràcticament similars, un 9% i un 8,99%, respectivament. L'any 2007 l'augment és notable, i s'assoleix el 9,94%, per descendir al 9,53% l'any següent.

L'evolució en els tipus d'ocupació anual, en el sector del transport en el quadrienni analitzat és el següent. L'ocupació remunerada seguia una senda lleugerament ascendent fins arribar al 2007, any en què va iniciar un lleu declivi. En concret l'ocupació remunerada assolí un 84,53% el 2005, un 85,52% el 2006, i aconseguí el seu major valor el 2007, amb un 86,27%, per caure el 2008 a un 85,65%. Consegüentment el treball no remunerat cau en els últims anys des d'un 15,47% el 2005 fins a un mínim del 13,73% el 2007, i experimenta un repunt el 2008, cosa que permet assolir la xifra del 14,35%. Si comparam les xifres globals i les del subsector del transport any rere any, ens adonam que fins l'any 2007 la bretxa entre les dues xifres percentuals era cada vegada major. En concret, el diferencial entre tots dos, sempre favorable al sector serveis, era d'un 3,23% el 2005, d'un 4,49% el 2006 i d'un 4,77% el 2007. Aquesta tendència creixent es trenca el 2008, amb una diferència de només un 3% (una disminució pel que fa al 2007 de més d'un 37%). (Vegeu el quadre I-87 i el gràfic AI-20).

QUADRE I-87. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DEL MERCAT LABORAL EN EL TRANSPORT EN BASE ANUAL (2006-2008)

	% Remunerat	Homes fix/ total fix	Dones fix/ total fix	% Eventual homes / total eventual	% Eventual dones / total eventual	% No remunerat	%No remunerat homes / total no remunerat
2008							
TOTAL (EAS)	82,62	48,94	51,06	48,04	51,96	17,38	63,87
TRANSPORT	85,65	69,04	30,96	72,02	28,00	14,35	89,10
Transport de viatgers i mercaderies	78,95	76,05	23,95	74,87	25,10	21,05	89,45
Activitats annexes al transport	99,31	60,68	39,29	71,05	29,02	0,69	63,83
Activitats postals	99,86	32,16	67,84	58,75	41,25	0,14	33,33
2007							
TOTAL (EAS)	81,55	52,54	47,46	45,72	54,28	18,45	63,75
TRANSPORT	86,27	73,62	26,39	69,62	30,38	13,73	86,89
Transport de viatgers i mercaderies	80,69	79,41	20,59	77,19	22,83	19,32	88,35
Activitats annexes al transport	98,05	64,63	35,37	56,01	43,99	1,95	64,96
Activitats postals	98,04	59,87	40,13	58,99	41,01	1,96	30,95
2006							
TOTAL (EAS)	81,03	52,61	47,39	47,98	52,02	18,97	64,66
TRANSPORT	85,52	76,18	23,81	69,78	30,22	14,48	88,23
Transport de viatgers i mercaderies	79,70	81,03	18,98	75,63	24,37	20,30	89,15
Activitats annexes al transport	98,47	70,48	29,50	61,91	38,09	1,53	75,82
Activitats postals	98,26	57,68	42,32	55,85	44,15	1,74	27,78

Font: Enquesta Anual de Serveis (EAS). Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) a partir de dades de l'INE, i elaboració pròpia.

És de destacar la reducció notable de l'ocupació fixa, amb la consegüent pujada de l'ocupació eventual. Fins l'any 2007 la divisió de treball remunerat tant fix com eventual indicava que gairebé tres quarts parts del total, entre un 71,81% i un 73,59%, eren personal fix. El treball eventual tenia un màxim en el quadrienni analitzat del 28,19% l'any 2005. L'any 2008 la tendència es trenca amb claredat, i el treball fix cau en detriment de l'eventual.

L'ocupació estable representa un 61,83% del total.

La divisió del treball fix en homes i dones també presenta diferències significatives en arribar l'any 2008. Fins arribar a aquesta data l'ocupació masculina fixa mai baixava del 70%, i sempre amb valors creixents, amb un mínim durant l'any 2005, d'un 75,87%, i un màxim del 76,18% l'any 2006. Ja el 2007 es

va apreciar una lleugera caiguda, amb un 73%. La caiguda es va accentuar el 2008, quan es va assolir un percentatge del 69,04%. Conseqüentment l'ocupació fixa femenina es va incrementar percentualment, des d'un mínim del 23% l'any 2006 (menys d'una quarta part) fins aconseguir, gairebé, una tercera part l'any 2008 (amb un 30,96%). S'ha de fer notar que, globalment, tenint en compte tots els sectors de l'economia al mateix temps, la divisió del treball entre homes i dones ens mostra un repartiment pràcticament homogeni, al 50%, amb variacions lleus any rere any. S'ha de fer esment que l'any 2008 és el primer en què l'ocupació fixa femenina supera lleugerament la masculina (un 48,94% enfront d'un 51,06%). És, per tant, evident que en el sector del transport l'ocupació fixa masculina supera en molt a la mitjana global.

El repartiment de l'ocupació eventual entre homes i dones ens mostra una pauta semblant a la de l'estable, encara que amb valors més suaus. En concret, podem dir que l'ocupació masculina eventual descendeix fins al 2006, es manté el 2007 i puja el 2008 per situar-se en els nivells del 2005. Els valors percentuals concrets són, respectivament, els següents per al quadrienni analitzat: 71,35%, 69,78%, 69,62%, per finalitzar el 2008 amb un 72,02%. L'anàlisi per a l'ocupació eventual femenina és, òbviament, la inversa; l'any 2008 es produeix una caiguda percentual fins a situar-se en el 28%, enfront d'un 30,38% de l'any anterior.

És de destacar en tots els casos que, globalment, el repartiment de l'ocupació eventual

és bastant homogènia, i propera al 50%. Novament, en el sector del transport hi ha una diferència acusada. ja que l'ocupació eventual masculina és molt més gran i arriba al màxim ja esmentat del 72%.

Respecte als ocupats no remunerats, podem dir que, globalment, la variació percentual és mínima, amb percentatges durant tots els anys analitzats. En tot cas, podem apreciar una disminució l'any 2008 de fins al 17,38% sobre el total ocupat. Els tres anys anteriors, la xifra va oscil·lar sempre al voltant del 18%.

El repartiment d'aquestes xifres entre homes i dones és molt estable, sense canvis en el quadrienni considerat. El percentatge d'homes ocupats i no remunerats oscil·la entre el 63% i el 64%, mentre que el de les dones està estabilitzat entre un 35% i un 36%.

11.3.

ANÀLISI DE LA CONJUNTURA

En aquest apartat s'analitza l'evolució conjuntural del sector del transport i comunicacions. Per a les Illes Balears els transports marítim i l'aeri tenen una importància fonamental, a causa de la insularitat i al fet de ser una destinació turística internacional de primer ordre. Aquesta anàlisi conjuntural del sector del transport es divideix en quatre activitats: transport marítim, transport aeri, transport per carretera i transport per ferrocarril. Finalment, s'analitza la conjuntura per a les activitats de comunicacions.

11.3.1. EL TRANSPORT PER VIA MARÍTIMA

En aquest apartat analitzem el transport marítim de passatgers amb creuers turístics, en règim de cabotatge, en trànsit de badia, i el transport marítim de mercaderies per illes i ports, i per grups de productes.

11.3.1.1. El transport de passatgers per via marítima amb creuers turístics

Començam l'anàlisi dels diversos tipus de transport que hi ha a les Illes Balears per un que consideram d'importància cabdal per al desenvolupament econòmic de les Illes Balears: el turisme de creuers.

Les xifres d'arribades de passatgers ens mostren per a l'any 2010 un notable creixement, fins arribar als 1,542 milions de turistes, la qual cosa suposa pel que fa a l'any anterior una pujada del 24,69%. L'any 2009 les xifres absolutes es varen situar en els 1,237 milions. Aquest increment és més remarcable en observar que, des de l'any 2001, els increments anuals han estat molt irregulars, amb variacions negatives els anys 2003-2004, 2005-2006, i 2008-2009. La distribució per ports ens mostra, com era d'esperar, que el port de Palma suporta el major trànsit d'aquest tipus de turistes, amb un total d'1.346 milions d'euros l'any 2010, enfront dels 1.056 milions d'euros de l'any anterior cosa que suposa, en conjunt, una pujada interanual d'un 27,52%. La resta de ports de les Balears aporten unes xifres més reduïdes, tal com és el cas, per exemple, del d'Eivissa, amb 132.000 turistes, que suposa un increment interanual d'un 27,7%. En tercer lloc se situa el port de Maó amb 63.000 turistes, xifra que suposa

un descens del 16,9%. De tota manera, s'ha de tenir en compte que és més interessant observar la tendència experimentada des de l'any 2001. Així, podem veure que el port de Palma en deu anys ha més que duplicat l'arribada de turistes de creuers, exactament un 253%. El conjunt de les Illes Balears ha crescut aquesta dècada en uns valors molt similars, un 241%. (Vegeu els quadres AI-69, AI-70, AI-71 i AI-72 i els gràfics AI-21 i AI-22).

A més del nombre de turistes hem analitzat l'arribada de creuers als ports. És curiós observar que la xifra de vaixells s'ha reduït (o ha augmentat lleugerament) la qual cosa, tenint en compte l'augment en el nombre de passatgers, ens dur a constatar la dada que la grandària mitjana dels vaixells dedicats als creuers turístics ha crescut espectacularment. El port de Palma ha passat d'acollir 474 vaixells el 2005 a acollir-ne 523 el 2010, una pujada d'un 10%. Per contra, la resta de ports de l'illa ha vist reduïda l'arribada d'aquest tipus de vaixells. El port de Maó ha baixat un 22% (de 120 vaixells el 2007 a només 93 el 2010), el d'Eivissa es manté amb una reducció d'un 5% (fins als 101 creuers). En el conjunt de tots els ports, les xifres mostren una gran estabilitat, ja que durant el 2010 amb prou feines va augmentar un 2% respecte de les xifres de l'any 2007.

11.3.1.2. El transport de passatgers per via marítima en règim de cabotatge

El transport en règim de cabotatge sofreix un clar estancament durant els anys 2009 i 2010. Per observar tendència podem dir que entre els anys 2002 i 2008 la xifra global de passatgers transportats va ser

sempre superior als dos milions, amb un màxim absolut l'any 2007, en què es va arribar a la xifra de 2,583 milions. Per contra, des del 2009 la xifra s'ha estabilitzat en els 1,7 milions. El 2010 la variació ha estat d'un 1,15% negatiu. Si observem les xifres per illes, veim que Mallorca és la primera, però seguida a poca distància per la resta. En concret, el 2010, els ports mallorquins varen veure passar un total de 830.000 passatgers, enfront dels 604.000 de les Pitiüses i els 332.000 de Menorca. Aquestes dues últimes illes varen tenir una variació interanual molt lleu, amb un creixement d'un 0,56% i un 0,49%, respectivament. En dades percentuals, l'últim any Mallorca suma un 46% del total de transport en règim de cabotatge, les Pitiüses un 34% i Menorca un 18%. [\(Vegeu els quadres AI-73, AI-74 i AI-75 i els gràfics AI-23 i AI-24\).](#)

11.3.1.3. El transport de passatgers en trànsit de badia

En contraposició a la caiguda de passatgers en règim de cabotatge, el del transport en trànsit de badia ha crescut en el conjunt de les Illes Balears un 10,23% en el 2010, i ha passat dels 4,3 milions de passatgers el 2009 als 4,7 milions. L'explicació d'aquesta pujada és l'augment interanual del 23,58% en el nombre de passatgers que varen experimentar les Pitiüses, en passar dels 2,7 milions de viatgers als 3,4 milions. La resta d'illes acumulen creixements altament negatius, com és el cas de Menorca, amb una caiguda global del 43% (de 229.000 viatgers als 130.000 en el 2010), i Mallorca, amb un descens en el conjunt dels ports d'un 9,4%. El repartiment percentual

entre les illes ens mostra el pes i la importància de les Pitiüses, amb un 72,88% del total del transport en trànsit de badia; les segueix Mallorca amb un 24,35% i, finalment, Menorca amb un 2,77%. [\(Vegeu els quadres AI-76, AI-77 i AI-78 i els gràfics AI-25 i AI-26\).](#)

11.3.1.4. El transport marítim de mercaderies per illes i ports

Les estadístiques referents a l'arribada de mercaderies a les Illes Balears ens mostren de forma clara l'evolució de l'activitat econòmica a partir del 2008, any en què les dades mostren un punt d'inflexió evident. L'any 2010 es varen descarregar en el conjunt dels ports de les Illes Balears un total d'11.849 milions de tones, la qual cosa representa gairebé exactament el mateix tonatge que el descarregat l'any anterior. Aquesta dada es presenta després de dos anys successius de fortes caigudes, com va ser el bienni 2007-2008, amb una caiguda del 8,06%, i el 2008-2009 en què la caiguda va ser del 12,97%. La dada global hauria estat negativa si no hagués estat pel creixement en l'arribada de mercaderies a Eivissa, única illa que experimenta una variació positiva, amb una pujada del 14,88% en el 2010. La resta d'illes tenen variacions negatives: Mallorca un 3,16% menys, i Menorca un 3,46% menys. Si feim una comparació en base a l'any 2001, veim que en el conjunt de les Illes Balears, l'any 2010 està pràcticament en els mateixos nivells que els de l'any 2003, després d'haver aconseguit un màxim l'any 2007 amb un 136%, comparat amb el 2001. [\(Vegeu els quadres AI-79, AI-80 i AI-81 i els gràfics AI-27, AI-28 i AI-29\).](#)

11.3.1.5. El transport marítim de mercaderies per grups de productes

Si observam els tipus concrets de mercaderies, trobam que l'any 2010 l'entrada de materials de construcció se situa en la meitat (un 50,22%) del tonatge transportat l'any 2004. Així mateix, els productes metal·lúrgics se situen en un 58,69% i els siderúrgics en un 52,24% dels valors de l'any pres com a base (2004). L'únic apartat que mostra un valor més elevat és el referent als transports especials, mentre que els productes químics i energètics se situen en uns nivells pràcticament similars als de l'any base. [\(Vegeu els quadres AI-82, AI-83, AI-84 i AI-85 i els gràfics AI-30 i AI-31\).](#)

Altrament, la caiguda en l'arribada de contenidors de càrrega ha estat molt acusada. En termes globals, l'any 2007 varen arribar a les Illes Balears 194.000 contenidors; quatre anys després, en varen arribar 78.000; és a dir, es produeix una caiguda del 60%. El port de Palma, pel fet de ser el de més importància, és el que sofreix les caigudes majors. En un quadrienni ha perdut 100.000 unitats (de 151.000 contenidors ha passat a 54.000), una disminució d'un 64%. La resta de ports sofreixen caigudes menors: Alcúdia disminueix un 37%, Maó un 63% i Eivissa un 32%.

11.3.2. TRANSPORT DE PASSATGERS PER VIA AÈRIA

El nombre de passatgers que varen passar pels aeroports de les Illes Balears durant el 2010 va experimentar un lleu creixement de l'1,6% pel que fa a l'any 2009, amb una xifra global situada en 28,669 mili-

ons d'entrades i sortides. Aquest lleuger augment té gran importància si tenim en compte el fet que els dos anys anteriors els increments interanuals havien estat negatius. La variació percentual en el 2007-2008 havia estat d'un -2,22%, mentre que el 2008-2009 va ser del -6,24%. Si analitzam els resultats per aeroports, veim que Mallorca (el més important amb 21,117 milions d'entrades i sortides) pràcticament s'estabilitza, amb una caiguda molt lleugera d'un 0,46% pel que fa al 2009. El segon aeroport en importància, el d'Eivissa, amb 5,040 milions d'entrades i sortides el 2010, obté un increment del 10,2% respecte a l'any anterior. L'aeroport de Menorca també augmenta el nombre de passatgers pel que fa al 2010, encara que d'una forma més moderada, un 3,2%, fins a situar-se en els 2,511 milions d'entrades i sortides. [\(Vegeu els quadres AI-86, AI-87 i AI-88 i els gràfics AI-32 i AI-33\).](#)

11.3.3. TRANSPORT REGULAR DE PASSATGERS PER CARRETERA

L'any 2010 el nombre de passatgers transportats per carretera s'ha incrementat en un 4,22% pel que fa a la dada de l'any anterior (fins a situar-se en els 16,065 milions de passatgers). D'aquesta forma, l'any 2010 s'ha situat en els mateixos nivells existents l'any 2008. La tendència a llarg termini ens mostra un creixement d'aquest tipus de transport (malgrat la lleu caiguda ja citada). L'illa de Mallorca acapara un 56% del total d'aquest tipus de transport, fins aconseguir els 9,5 milions d'usuaris (un 3,83% de creixement). La segueix (sempre en dades del 2010) l'illa d'Eivissa, amb 4,2 milions (un creixement d'un 6%),

i Menorca, amb 2,1 milions (amb una lleugera caiguda d'un 0,67%). Si comparem les xifres amb les de l'any 2001 és fàcil apreciar el creixement constant global experimentat a totes les illes, en què en deu anys el nombre de passatgers ha crescut una tercera part, exactament un 33,23%. Per illes, Mallorca ha experimentat el creixement menor, i ha multiplicat per 1,37 les xifres del 2001. [\(Vegeu els quadres AI-89, AI-90 i AI-91 i els gràfics AI-34 i AI-35\).](#)

11.3.4. TRANSPORT DE PASSATGERS PER FERROCARRIL I METRO

La senda ascendent que experimentaven els ferrocarrils s'ha truncat lleugerament l'any 2010, amb una caiguda de gairebé un 10% en el nombre de passatgers (exactament un 9,02% de caiguda, fins assolir els 7,041 milions de passatgers). D'aquesta forma, el valor més alt es va aconseguir el 2009, en què pràcticament es va arribar als vuit milions d'usuaris (7,739 milions). La caiguda de l'any 2010 s'explica per un quasi estancament del tramvia del port de Sóller (després d'un negatiu 2009

en què la xifra de passatgers va caure un 13%) i una forta reducció de passatgers a la resta de línies, amb caigudes d'un 4% i un 14% al tren Palma-Sóller, Palma-Inca i Palma-Manacor. [\(Vegeu els quadres AI-92, AI-93 i AI-94 i el gràfic AI-36\).](#)

11.3.5. LES COMUNICACIONS

A partir de l'any 2010 i amb motiu de la liberalització del mercat d'activitats postals, les dades de la Societat Estatal de Correus i Telègrafs, SA no estan disponibles perquè afecten el secret comercial d'aquesta empresa, per la qual cosa, en aquesta edició només podem oferir les dades de telecomunicacions.

Segons aquestes dades, a les Illes hi havia un total de 528.303 línies de telefonia fixa, fet que suposa un decreixement del 4%. D'aquestes línies, 338.088 són d'RTB (-6%), 20.371 d'RDSI (-9%) i 175.846 d'ADSL, que creixen un 1,2%. Les línies de telefonia mòbil sumen un total de 514.365, la qual cosa suposa un creixement del 3%. [\(Vegeu el quadre AI-95\).](#)

12

INSTITUCIONS FINANCERES

RESUM

En aquest context de crisi, els crèdits percebuts pel sector privat ha registrat el 2010 un decreixement de l'1,43%, i s'ha confirmat l'existència d'un procés de despalanquejament intens de les empreses i de les famílies, iniciat el 2008. Un element que explica aquesta tendència és que la ràtio de morositat va tornar créixer amb intensitat i es va situar el desembre de 2010 en el 5,81%, el nivell més alt des de desembre de 1995, en resposta a la confluència de diversos factors: l'elevat creixement del crèdit concedits en els anys passats, l'increment de la taxa d'atur, l'augment dels crèdits dubtosos (a causa de l'elevat nivell d'actius immobiliaris problemàtics).

El 2010 el nombre total d'hipoteques sobre finques va disminuir a les Balears en un 10,28% respecte de l'any anterior, de manera que es va situar en 26.870 garanties hipotecàries. En termes monetaris, el capital prestat va ser de 3.886,46 milions d'euros, un 8,45% menys que durant l'any 2009. D'aquesta manera, per al conjunt de l'any, la quantia mitjana hipotecada es va situar a l'arxipèlag en 144.639 euros, 16.872 euros més que la mitjana espanyola. Cal destacar que la nostra comunitat i Aragó són les úniques comunitats autònomes que presenten taxes de variació interanual positives en els imports mitjans hipotecats, amb un 3,2% i un 0,1%, respectivament.

Les dades palesen una moderació del finançament a les administracions públiques (la taxa interanual va experimentar un creixement notablement inferior el 2010, del 5,27%, al registrat l'any anterior, del 24,13%), com a resposta a les mesures d'austeritat adoptades pel Govern l'any 2010 per aconseguir la consolidació fiscal i a l'encariment del finançament, que, al novembre, va assolir màxims històrics, arran de la crisi del deute sobirà.

L'interès creixent de les entitats financeres per captar el passiu al detall, juntament amb una reducció de la taxa d'estalvi de les llars espanyoles (de quatre punts percentuals, per situar-se en el 13,1% de la seva renda bruta disponible), explica l'increment del tipus d'interès dels dipòsits a termini, que es va col·locar en el 2,74% al de desembre de 2010, el nivell més alt des del març de 2009. En aquest context, el volum dels dipòsits aconseguit pel conjunt d'entitats bancàries el 2010 va augmentar a una taxa del 3,50% a les Balears, i del 0,40% pel conjunt d'Espanya.

El saldo net de la intermediació financera, definit per la diferència entre els crèdits nets totals i els dipòsits nets totals, mostra com la tendència registrada a les Illes Balears ha estat a l'increment; en els darrers sis anys s'ha quasi més que triplicat, i s'ha situat en els 25.059 milions d'euros el 2010, cosa que ha evidenciat la situació deutora neta de la comunitat insular. De fet, les Balears són la comunitat autònoma on la ràtio crèdits/dipòsits presentava el valor més alt (un 2,29).

El 2010, les oficines bancàries que operen a les Balears, a pesar de mostrar un grau de productivitat inferior que en l'àmbit nacional (tant respecte a la concessió de crèdits com a la captació de dipòsits), han seguit presentant una millora de la productivitat. Així, les oficines que operen en el marc de les Balears han atorgat el 2010, en concepte de crèdits, 8.409,14 milers d'euros més respecte del 2006, i el volum de dipòsit captat per oficina ha augmentat en 3.481,71 milers d'euros durant aquest període.

Durant l'any s'han publicat els resultats de les primeres proves d'esforç (tests d'estress), per part del Comitè Europeu de Supervisors Bancaris (CEBS), efectuades a 91 entitats de crèdit europees, 27 de les quals són entitats espanyoles, que confirmen la solidesa, en general, del sector bancari espanyol. Entre elles, Banca March, una entitat de dipòsit amb una vinculació clara al territori balear, destaca per ser la més solvent d'Espanya, amb una ràtio Tier-1 del 19%.

Al llarg de l'exercici 2010, ISBA ha ajudat a crear 121 noves empreses a les Illes Balears, amb 606 llocs de feina nous derivats d'aquest fet, cosa que suposa un increment del 20% respecte al 2009.

12.1.

INTRODUCCIÓ

L'any 2010 s'ha caracteritzat perquè hem estat sumits plenament en la crisi econòmica i financera mundial que s'ha traduït en una fràgil activitat empresarial i taxes de creixement incompatibles amb la creació d'ocupació. Les institucions financeres no han estat alienes a aquestes circumstàncies econòmiques. En efecte, el conjunt del sistema financer ha estat sotmès a múltiples tensions derivades de la contracció de l'activitat econòmica, del dur ajust en el sector immobiliari, així com de l'esclat de la crisi del deute sobirà a Europa. La crisi del deute sobirà, amb gestació al sector públic i els seus dèficits excessius (cas de Grècia) o al sector bancari⁶⁶ (cas d'Irlanda), ha tengut una incidència enorme en l'evolució econòmica de l'eurozona, en l'accés a la liquiditat per part dels sistemes bancaris dels països amb major risc sobirà, i, fins i tot, en l'estabilitat financera de la zona euro. L'absència d'instruments i d'institucions per fer-hi front i una certa falta d'agilitat en la presa de decisions han agreujat la situació. Aquesta difícil conjuntura s'ha reflectit en una intensa pressió sobre els resultats de les institucions financeres, originada primordialment per l'estrenyiment del marge d'interessos i el creixement de les provisions.

⁶⁶ El problema de solvència es va traslladar via ajudes de rescat al dèficit públic.

En aquest context, la pressió sobre l'eficiència operativa ha provocat una recerca d'economies d'escala i de gamma, i ha desencadenat el procés de consolidació més intens de la història recent del sistema financer espanyol. Aquesta situació ha afectat especialment les caixes d'estalvis, que durant l'any 2010 han acusat una notable reducció (s'ha passat de 45 a 17 entitats o grups), per corregir el sobredimensionament del sector i contribuir a la millora de la capacitat d'aquestes entitats a l'hora d'obtenir finançament. El procés de concentració de les institucions financeres ha anat acompanyat d'una reforma decidida del seu marc regulador. Així, a l'estiu de 2010 s'ha endurit la normativa comptable de sanejament d'actius (provisions), amb l'objectiu fonamental d'accelerar la cobertura dels préstecs⁶⁷, si bé la principal fita històrica ha estat l'aprovació del Reial Decret llei 11/2010, del 9 de juliol, d'òrgans de govern i altres aspectes del règim jurídic de les caixes d'estalvis. [\(Vegeu el quadre AI-96\).](#)

Aquesta reforma, probablement la més profunda del règim jurídic de les caixes des de 1977, persegueix, sobretot, dos objectius davant les perspectives de majors recursos propis de primera qualitat que exigeix Basilea III⁶⁸: la capitalització de les caixes,

a través de l'opció que cadascuna triï⁶⁹, i una major professionalització dels òrgans de govern⁷⁰. Addicionalment, des del mes de novembre de 2010, el Banc d'Espanya exigeix un major esforç addicional de transparència a les entitats de crèdit, mitjançant la publicació de dades detallades i individualitzades sobre els riscos amb el sector de promoció i construcció immobiliària, així com del volum de finançament majorista i de la situació de la liquiditat. Totes aquestes mesures tenen per objectiu posicionar les entitats financeres amb vista als reptes de futur, i millorar la confiança en els mercats financers internacionals.

L'any 2010 també s'ha caracteritzat per la publicació de les proves de resistència (*stress tests*), coordinades pel Comitè Europeu de Supervisors Bancaris (CEBS), que han posat de manifest la fortalesa i capacitat de resistència de la major part d'entitats bancàries que configuren el sistema financer espanyol.

Amb el propòsit de conèixer les implicacions dels esdeveniments desenvolupats durant el 2010 sobre el conjunt de les institucions financeres que operen a les Balears, i partint de la idea que a l'arxipèlag ³/₄com succeeix en el conjunt de l'Estat espanyol i en molts d'altres països desenvolupats³/₄ les llars i les petites i mitjanes empreses mostren una alta dependència del finançament

⁶⁷ Mitjançant la implementació de tres mesures: primera, reconèixer el valor de les diferents garanties immobiliàries (en funció del tipus d'actiu), encara que, per precaució, s'apliquin retalls importants i s'escurci el termini en què s'ha d'aprovisionar el conjunt del risc; segona, augmentar les dotacions mínimes per als actius adjudicats, que no sols dependran del valor actualitzat de les taxacions, sinó també del temps que hagi passat; i, tercera, incentivar que en el moment de la concessió dels crèdits s'estableixin uns marges de prudència superiors i es prenguin més caucions quan es valorin les garanties.

⁶⁸ El Banc d'Espanya a l'informe núm. 19 d'estabilitat financera (novembre de 2010) recull les noves mesures de Basilea III en matèria de capital.

⁶⁹ Les opcions poden ser: mantenir el seu estatus i emetre quotes participatives en drets polítics, limitades al 50% del seu patrimoni, o, alternativament, traspasar el negoci financer a un banc de la seva propietat i gestionar l'obra social mitjançant una fundació, o també es poden transformar en fundació cedint tot el seu negoci com a entitat de crèdit a un banc en què participin.

⁷⁰ El consell ha d'estar format per professionals en un 50% com a mínim, i no pot incloure càrrecs polítics electes.

QUADRE I-88. NOMBRE D'OFICINES A LES ILLES BALEARS I A ESPANYA (2009-2010)

	I. Balears			Espanya		
	2010	2009	Diferència	2010	2009	Diferència
Bancs	534	542	-8	15.227	14.840	387
Caixes d'estalvi	633	650	-17	22.649	24.202	-1.553
Cooperatives de crèdit	31	30	1	5.018	5.043	-25
Total	1.198	1222	-24	42.894	44.085	-1.191

Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia.

bancari, s'analitzarà, en primer lloc, quin ha estat el comportament d'aquestes entitats durant el 2010. Cal esmentar que les petites i mitjanes empreses de les Illes Balears disposen, a més, de la Societat de Garantia Recíproca ISBA, que els permet accedir al finançament amb unes condicions més favorables, i que ha tengut un paper important davant la situació econòmica del moment. Aquesta institució també és estudiada en aquest capítol. Finalment, resulta necessari fer referència a l'evolució que ha seguit el mercat borsari, en general, i també passar a estudiar quin ha estat el comportament concret de les empreses de les Balears que operen en aquest mercat, en particular.

12.2.1. LA DIMENSIÓ DE LA XARXA D'OFICINES

Un indicador estructural del sistema bancari balear és el nombre d'oficines operatives en aquest mercat. Si observem les dades regionalitzades que ofereix el Banc d'Espanya, al final de 2010, el nombre d'oficines operatives a les Balears era de 1.198 (24 menys que les registrades l'any anterior), xifra que representa el 2,79% del total d'oficines operatives a Espanya. El retall en el nombre d'oficines ha estat comú a tot el territori espanyol, com prova el fet que al conjunt d'Espanya durant l'any 2010 s'ha eliminat un total de 1.191 oficines. (Vegeu el quadre I-88).

12.2.

LES ENTITATS BANCÀRIES

Atesa la importància que tenen les entitats bancàries per a les Balears, en el primer apartat ens aturarem a analitzar-les. Aspectes com la dimensió i l'evolució de la xarxa d'oficines, el servei bancari, les activitats principals del costat de l'actiu (els crèdits, els efectes de comerç retornats, les hipoteques), i del passiu (dipòsits), el flux financer i la productivitat d'aquestes entitats durant el 2010 seran aquí objecte d'estudi.

Aquestes xifres palesen com l'estratègia seguida per les institucions financeres a l'hora de comercialitzar els productes financers, mitjançant l'obertura de noves oficines per guanyar quota de mercat, pareix que ha arribat a la fi. En efecte, la caiguda en el ritme de creixement de l'activitat bancària, registrada des de l'inici de la crisi, ha obligat les institucions financeres a introduir reestructuracions per tal de mantenir-ne l'eficiència. Especialment important ha estat el procés d'integració protagonitzat per la majoria de les caixes

d'estalvis que operen a Espanya el 2010, que ha reduït el nombre d'entitats de 45 a 17. Aquests processos, en què han participat 40 entitats, amb uns actius que representen el 95% del sector de les caixes, han tengut com a conseqüència la reducció de la xarxa d'oficines, per reduir els costos d'explotació. [\(Vegeu el quadre AI-97\).](#)

Aquesta nova realitat explica que hagin estat les caixes d'estalvis les institucions que apostassin, el 2010, més fermament per l'aplicació d'una reducció en el nombre d'oficines a les Balears (en 17) i a Espanya (en 1.553), mentre que els bancs han tengut un comportament diferent; així, a les Balears s'han tancat vuit oficines, mentre que a Espanya el nombre s'ha incrementat en 387. Les cooperatives de crèdit han manifestat, en aquest aspecte, un comportament diferent en l'àmbit balear i en l'espanyol: mentre que el 2010, a les Illes Balears, el nombre d'oficines de les cooperatives de crèdit ha augmentat en una, a Espanya s'ha reduït en 25. [\(Vegeu el quadre I-88\).](#)

A pesar d'aquests canvis observats, el 2010, les caixes d'estalvis han seguit mantenint un protagonisme més gran pel que fa al nombre d'oficines, amb una quota del 52,84%, enfront dels seus competidors més directes, els bancs (amb un 44,57%), mentre que les cooperatives tan sols han representat el 2,59%. Si la mateixa anàlisi es fa a escala de l'Estat espanyol, s'observa com també són les caixes les entitats que més oficines tenen (el 52,80%), però el que resulta més diferent és que la representació, en termes relatius, de les oficines dels bancs és molt inferior (del 35,50%); per contra, les cooperatives han mostrat

una presència, comparativament amb les Balears, considerablement superior, amb un 11,70%. [\(Vegeu el gràfic AI-37\).](#)

L'índex de simetria espacial (IS), definit com el quocient entre el nombre d'oficines que pertanyen a caixes d'estalvis en relació amb les que corresponen a bancs, resulta una manera alternativa i fàcil d'analitzar la importància relativa de les caixes respecte dels bancs, quant a la variable nombre d'oficines. Quan aquest valor és unitari, hi ha una simetria en el mercat analitzat, en el sentit que les caixes d'estalvis i els bancs tenen el 50% de les oficines bancàries. Igualment, si la participació de les caixes (bancs) en el mercat és superior a la dels bancs (les caixes), l'índex serà superior (inferior) a la unitat. Les Illes Balears es caracteritzen, en relació amb el nombre d'oficines, pel predomini de les caixes enfront dels bancs, com prova el fet que l'índex és superior a la unitat (1,18). Cal remarcar que aquesta ha estat una característica comuna en la gran part de comunitats autònomes; només Astúries (amb un valor del 0,86) i Castella-la Manxa (amb un valor del 0,72) en són l'excepció.

Les dades fan palès, així mateix, que l'estratègia per la qual havien apostat inicialment les caixes d'estalvis d'ampliar la xarxa d'oficines, en el desig de reforçar els vincles amb els clients mitjançant la banca relacional amb l'existència d'una extensa xarxa d'oficines⁷¹ pareix que ha arribat a

⁷¹ Aquesta estratègia, per la qual s'aconsegueix una relació directa amb el client a llarg termini, beneficiava l'entitat ja que li permetia tenir informació acurada i exhaustiva sobre els clients amb vista a la seva planificació de finançament i el client perquè podia gaudir de serveis i de preus més convenients i d'un tractament més personal.

la fi el 2010. Així, en el cas concret de les Balears, el valor de la ràtio ha minvat, i ha passat d'1,20 el 2009 a 1,18 el 2010, i en el conjunt d'Espanya s'ha passat d'1,63 a 1,48 el mateix període de temps. [\(Vegeu el gràfic AI-38\).](#)

12.2.2. EL SERVEI BANCARI

A més de conèixer el nombre d'oficines operatives resulta interessant analitzar el grau de servei que ofereixen les entitats, a través de la ràtio nombre d'oficines / població. Mitjançant aquesta variable es tendrà informació relativa al grau de bancarització de la regió. Les xifres palesen que el 2010 a les Balears el grau de cobertura bancària era considerablement més elevat (108 oficines per cada 100.000 habitants) que a l'Estat espanyol (91 oficines per cada 100.000 habitants).

En l'àmbit autonòmic cal remarcar, així mateix, l'existència de diferències importants en el grau de bancarització. Aspectes com el caràcter rural o urbà del territori, el model de distribució de la població en el territori, les condicions competitives o la pròpia configuració institucional del sector bancari són, entre d'altres, factors explicatius d'aquests diferents valors. El 2010, les Illes Balears (108) eren, després de La Rioja (145), Aragó (125), Castella i Lleó (113) i Navarra (109), una de les comunitats amb un grau més alt de servei bancari. [\(Vegeu el gràfic AI-39\).](#)

Una anàlisi retrospectiva mitjançant la comparació de les xifres de 2010 enfront de les de 2005, permet concloure que a les Balears la cobertura bancària s'ha re-

duït; així, a les Illes els darrers cinc anys la ràtio ha minvat en nou oficines per cada 100.000 habitants. L'anàlisi territorial de la ràtio, i pel mateix període de temps, fa palès que aquesta ha estat la tendència a la major part de les altres comunitats autònomes, exceptuant el País Basc, Astúries, Cantàbria i les Illes Canàries, com a conseqüència de la reestructuració soferta per les entitats de dipòsit. Al conjunt d'Espanya, la ràtio ha disminuït en tres oficines per cada 100.000 habitants durant aquests darrers cinc anys.

Si bé el nombre d'oficines per habitants és una variable clau per avaluar la cobertura bancària, en la mesura que la societat consideri oportú operar fent ús de les noves tecnologies, com la banca en línia o els caixers automàtics, el nombre d'oficines deixarà de ser una variable clau i determinant del grau de competitivitat. Així, a pesar que a les Balears s'ha registrat una disminució en el nombre d'oficines per habitants el darrer exercici, els esforços realitzats per les diferents entitats bancàries que operen al territori insular a l'hora d'incorporar novetats tecnològiques, fan possible que la qualitat del servei no es vegi repercutida negativament.

12.2.3. EL CRÈDIT DELS BANCs, DE LES CAIXES D'ESTALVIS I DE LES COOPERATIVES DE CRÈDIT A LES BALEARS

A les Illes Balears, el crèdit total concedit per les entitats de dipòsit que operen en aquest territori ha estat, el 2010, de 46,197 milions d'euros, xifra que indica que el sector de les entitats bancàries ha canalitzat el 2,49% del crèdit concedit al total d'Espanya.

El 2010 el BCE, davant els successius capítols de crisi viscuts al mercat del deute sobirà i la feblesa del creixement en bona part de l'àrea euro, ha continuat la política d'aportar liquiditat a les institucions financeres, i al mateix temps ha adoptat mesures extraordinàries addicionals: extensió de les subhastes il·limitades de liquiditat, canvi en les condicions dels col·laterals, programa de compra de deute públic, participació en l'ajuda financera a Grècia i Irlanda i la cooperació en les proves de resistència a la banca. Amb aquestes mesures s'ha aconseguit, juntament amb les accions d'altres institucions (Comissió Europea, FMI i governs), suavitzar les tensions i evitar un escenari molt més advers, com el col·lapse d'alguna economia, la fallida de les seves finances públiques o una discussió més sòlida sobre la ruptura de l'àrea euro. No obstant això, aquestes mesures no han impedit que el tipus d'interès EURIBOR a dotze mesos, utilitzat àmpliament com a referència en molts contractes crediticis, hagi augmentat des del mes d'abril per situar-se a final d'any en l'1,526, 28,4 punts bàsics més que un any abans, a pesar que el tipus d'interès de referència (els de les operacions principals de finançament) s'ha mantingut en l'1% el 2010. En aquest context, la taxa de variació interanual del crèdit bancari ha registrat el 2010 un decrement del 0,99% a les Balears, mentre que a Espanya ha pujat tan sols un 0,89%. [\(Vegeu el gràfic AI-40\).](#)

D'acord amb les dades del Banc d'Espanya, els principals receptors d'aquest volum de crèdit a les Balears han estat les empreses i famílies (en el 93,08%), mentre que les administracions públiques han rebut una quantia més aviat petita d'aquest volum,

almenys en termes relatius (del 6,92%). Aquests percentatges són molt similars als registrats a l'àmbit d'Espanya, del 96% i el 4%, respectivament. [\(Vegeu el gràfic AI-41\).](#)

La taxa de variació interanual percebuda pel sector privat ha registrat el 2010 un decrement de l'1,43%. Aquestes xifres, comparades amb l'augment del 8,9% registrat el 2008, confirmen l'existència d'un intens procés de despallanquejament o *deleveraging* de les empreses i de les famílies, iniciat el 2008. Procés que s'explica, d'una banda, perquè les entitats financeres han endurit lleugerament les condicions de l'oferta de finançament, a causa, sobretot, de les dificultats experimentades per accedir als mercats a l'engròs arran de la crisi fiscal, l'augment de la morositat, el clima d'incertesa, i pel fet que les entitats de dipòsit s'han enfrontat amb la necessitat de destinar part dels recursos captats al refinançament dels deutes contrets prèviament i no a la concessió de nous crèdits. D'altra banda, l'augment de l'atur, la caiguda de les rendes, com també el deteriorament de les expectatives, han obligat les llars i les empreses a emprendre un procés intens d'ajustament, procés que s'ha intensificat durant els darrers mesos de l'any 2010, segons apunta la darrera enquesta de préstecs bancaris elaborada pel Banc d'Espanya.

Diferent comportament ha manifestat el finançament net a les administracions públiques, que ha continuat la tendència a incrementar-se, de manera que la taxa d'increment interanual percebuda pel sector públic ha registrat el 2010 un augment, tant a les Balears (del 5,27%)

com al conjunt d'Espanya (del 21,27%). No obstant això, s'aprecia a les Balears un alentiment important de l'increment, ja que se situa més de 19 punts percentuals per sota del registrat el 2009 (a Espanya aquest alentiment ha estat inferior, de set punts percentuals). Aquesta moderació del finançament a les administracions públiques respon a les mesures d'austeritat adoptades pel Govern l'any 2010 per aconseguir la consolidació fiscal, i a l'encaïment del finançament, que, al novembre, ha assolit màxims històrics, arran de la crisi del deute sobirà.

Alternativament, la importància que té la concessió de crèdits per a la societat de les Illes es pot mesurar per l'anàlisi del valor dels crèdits concedits per habitant, com a indicador que ens aproxima a l'endeutament per càpita, que a les Balears s'ha situat en els 41,77 milers d'euros per habitant l'any 2010. A pesar que a l'arxipèlag balear la xifra ha estat inferior (en 0,82 milers d'euros per càpita) a la registrada durant el 2009, ha seguit superant (en 2,34 milers d'euros) la mitjana espanyola del mateix període de temps.

Una anàlisi comparativa palesa, a més, que el 2010, com ha estat habitual els darrers anys, les caixes d'estalvis han seguit mantenint una major activitat creditícia en l'àmbit de les Balears que en el d'Espanya. Així, la quota del mercat de les caixes d'estalvis a les Illes, quant a la concessió de crèdits, ha estat del 52,35%, enfront del 47,08% d'Espanya; els bancs han tengut a les Balears una quota (del 46,46%) molt semblant a la que mantenen els que operen en el conjunt d'Espanya (del 47,62%); mentre que les cooperatives de crèdit a les

Balears han tengut un paper molt residual en la concessió de crèdits, ja que només han canalitzat l'1,19% del total dels crèdits, a diferència del que succeeix a Espanya, en què aquest tipus d'entitat ha tengut una major importància comparativa, ja que ha concedit el 5,30% dels crèdits. (Vegeu el gràfic AI-42).

Resulta d'interès destacar, amb l'observació de les darreres dades de l'Informe d'Estabilitat Financera del Banc d'Espanya, que l'any 2010 la ràtio de morositat ha tornat a créixer amb intensitat, i s'ha situat al desembre de 2010 en el 5,81%, el nivell més alt des de desembre de 1995. Aquest intens repunt de la morositat respon a la confluència de diversos factors: l'elevat creixement del crèdit concedit els anys passats, l'increment de la taxa d'atur, l'augment dels crèdits dubtosos (a causa de l'elevat nivell d'actius immobiliaris problemàtics)⁷².

12.2.3.1. Els efectes de comerç impagats

D'acord amb la informació elaborada per l'Institut Nacional d'Estadística, a les Illes Balears el nombre d'efectes vençuts impagats en el conjunt de l'any 2010 ha estat de 44.954, que representa el 4,76% del nombre d'efectes vençuts en aquest període de temps, el percentatge més alt, després del registrat a les Canàries (4,99%), del conjunt espanyol (4,09%). (Vegeu el quadre I-89).

⁷² Aquests actius immobiliaris de caire problemàtic, segons les dades facilitades per les entitats, a instàncies del Banc d'Espanya, representaven 150 milions d'euros el 2010; una xifra que equival a dos terços del total del crèdit promotor en mans de bancs i de caixes.

QUADRE I-89. ESTADÍSTICA D'EFECTES DE COMERÇ VENÇUTS I IMPAGATS A LES ILLES BALEARS (2010)

	Efectes vençuts		Efectes impagats		% impagats Sobre vençuts	
	Nombre	Import	Nombre	Import	Nombre	Import
Andalusia	6.705.502	16.435.078.198	295.873	869.422.124	4,41	5,29
Aragó	3.433.928	6.893.533.717	125.871	269.099.476	3,67	3,9
Astúries	1.983.684	4.215.934.798	72.617	118.872.747	3,66	2,82
Illes Canàries	829.888	2.443.868.338	41.416	130.301.170	4,99	5,33
Cantàbria	732.696	1.910.071.162	26.087	48.652.389	3,56	2,55
Castella i Lleó	3.192.931	8.065.741.901	102.684	252.109.223	3,22	3,13
Castella-la Manxa	2.606.470	6.165.185.393	96.150	236.329.799	3,69	3,83
Catalunya	35.412.994	58.052.370.078	1.540.631	1.820.347.164	4,35	3,14
C. Valenciana	11.722.941	23.039.861.834	471.768	814.555.045	4,02	3,54
Extremadura	868.298	2.580.599.567	36.582	86.249.505	4,21	3,34
Galícia	5.310.394	12.701.671.514	166.186	376.831.559	3,13	2,97
Illes Balears	944.479	2.097.426.005	44.954	140.342.634	4,76	6,69
La Rioja	1.001.429	2.024.461.841	34.526	62.682.397	3,45	3,1
Madrid	17.962.956	45.948.677.357	826.989	1.366.653.030	4,6	2,97
Múrcia	2.694.143	7.251.963.174	103.532	252.207.351	3,84	3,48
Navarra	2.235.329	5.073.047.816	59.398	133.046.645	2,66	2,62
País Basc	6.183.701	16.178.937.193	202.889	435.116.516	3,28	2,69
Ceuta i Melilla	39.934	59.455.471	1.207	2.670.053	3,02	4,49
Espanya	103.861.697	221.137.885.357	4.249.360	7.415.488.827	4,09	3,35

Font: INE i elaboració pròpia.

D'acord amb la mateixa font informativa, cal remarcar que a les Balears l'import dels efectes vençuts impagats ha pujat a 140.342,634 milers d'euros el 2010. Les Balears destaquen perquè són la comunitat autònoma que presenta l'import d'efectes comercials que ja havien vençut el 2010 respecte als impagats més elevat de l'Estat espanyol (6,69%), i supera notablement el percentatge mitjà registrat pel conjunt d'Espanya (3,35%). Dades, totes, que confirmen com els efectes de la situació

recessiva també es manifesten en un augment de la morositat.

D'aquestes dades es desprèn que el 2010, a les Illes, l'import mitjà de l'efecte de comerç impagat, per al conjunt de les entitats bancàries, ha estat, després de les Canàries (3.146,16 euros), el més alt d'Espanya, amb un valor de 3.122,92 euros, i ha superat la mitjana espanyola en 1.377,83 euros. Cal destacar que en totes les comunitats autònomes el 2010 s'ha registrat

una disminució en aquest import respecte a les xifres de l'any anterior, reducció que en el cas de les Illes ha estat de 1.112,87 euros. [\(Vegeu el gràfic AI-43\).](#)

12.2.3.2. El mercat hipotecari

El 2010 el nombre total d'hipoteques sobre finques ha disminuït a les Balears en un 10,28% respecte de l'any anterior, de manera que s'ha situat en 26.870 garanties hipotecàries. En termes monetaris, el capital prestat ha estat de 3.886,46 milions d'euros, un 8,45% menys que durant l'any 2009. D'aquesta manera, per al conjunt de l'any, la quantia mitjana hipotecada s'ha situat a l'arxipèlag en 144.639 euros, 16.872 euros més que la mitjana espanyola. Cal destacar que la comunitat balear i Aragó són les úniques comunitats autònomes que presenten taxes de varia-

ció interanual positives en els imports mitjans hipotecats, amb un 3,2% i un 0,1%, respectivament. [\(Vegeu el quadre I-90\).](#)

Les Illes Balears són, després de La Rioja i Cantàbria, la comunitat autònoma amb un nombre més gran de finques amb hipoteques constituïdes per habitant, amb un total de 3.053 hipoteques per cada 100.000 habitants. S'hi ha superat la mitjana espanyola en 508 hipoteques constituïdes; xifra que contrasta amb les de Ceuta (1.802) i les de Navarra (1.971), les més baixes del panorama espanyol. [\(Vegeu el gràfic AI-44\).](#)

La major part del nombre i de l'import de les hipoteques constituïdes a les Balears han estat sobre finques urbanes, el 93,56% i el 90,58%, respectivament. [\(Vegeu el gràfic AI-45\).](#)

QUADRE I-90. CONSTITUCIÓ DE GARANTIES HIPOTECÀRIES SOBRE BÉNS IMMOBLES (2009-2010)

	2010		2009		Variació 2010/2009	
	Nombre	Import	Nombre	Import	Nombre	Import
Finques rústiques	1.730	366.113	2.064	459.385	-16,18	-20,3
Finques urbanes	25.140	3.520.354	27.885	3.786.026	-9,84	-7,02
Concedides per bancs	10.641	1.769.811	11.993	1.764.277	-11,27	0,31
sobre finques urbanes	10.078	1.619.745	11.120	1.544.148	-9,37	4,9
sobre finques rústiques	563	150.066	873	220.129	-35,51	-31,83
Concedides per caixes d'estalvis	13.856	1.749.519	15.565	2.111.667	-10,98	-17,15
sobre finques urbanes	12.953	1.586.068	14.670	1.934.703	-11,7	-18,02
sobre finques rústiques	903	163.451	895	176.964	0,89	-7,64
Concedides per altres entitats	2.373	367.137	2.391	369.467	-0,75	-0,63
sobre finques urbanes	2.109	314.541	2.095	307.175	0,67	2,4
sobre finques rústiques	264	52.596	296	62.292	-10,81	-15,57
Total d'hipoteques	26.870	3.886.467	29.949	4.245.411	-10,28	-8,45

Font: INE i elaboració pròpia.

No obstant això, la comparació de l'evolució de les dades de 2010 amb les registrades en anys anteriors posen de manifest com tant el nombre com l'import d'hipoteques adreçades al finançament de les finques urbanes ha retrocedit de manera important els darrers anys, en consonància amb la realitat que viu el sector immobiliari. Així, el 2010 s'han constituït 2.745 hipoteques urbanes menys que el 2009, i l'import d'aquest tipus d'hipoteques s'ha vist reduït en 265,672 milions d'euros, en el mateix període de temps. Les dades publicades per l'INE fan palès com de les 25.140 hipoteques urbanes constituïdes a les Balears, un 67,71% han estat subscrites sobre els habitatges, que agrupen un total de 2.026,992 milions d'euros. Per ordre d'importància, quant a l'import, les segueixen les hipoteques destinades a finançar la compra d'oficines i garatges (28,83%) i de solars (13,58%). L'increment del tipus de gravamen de l'impost sobre el valor afegit, a partir de l'1 de juliol de 2010, per als habitatges nous i la supressió parcial, a partir del gener de 2011, de la desgravació en l'impost sobre la renda de les persones físiques s'ha reflectit en l'evolució temporal especialment de l'import de les hipoteques durant l'any. [\(Vegeu el gràfic AI-46\).](#)

Segons el tipus d'entitat que concedeix les garanties, a les Illes Balears, el 2010 han estat les caixes d'estalvis, tot i la reducció experimentada en el nombre d'hipoteques (del 10,98%) tramitades respecte a l'any anterior, les que s'han caracteritzat perquè n'han concedit un nombre més gran (el 51,57%). Les segueixen en ordre d'importància, quant al nombre, els bancs, que, a pesar de la reducció experimentada en el

nombre (d'un 11,27%), han concedit un total de 10.641 hipoteques. Les altres entitats també han disminuït el nombre d'hipoteques concedides respecte a l'any 2009 en un 0,75%. En relació amb la quantia concedida, cal esmentar que les caixes d'estalvis han estat les entitats que han experimentat una reducció més acusada (d'un 17,15%) respecte a l'anterior exercici, mentre que els bancs han registrat un increment en l'import de les hipoteques concedides del 0,31%. La resta d'entitats, per la seva part, també han acusat una reducció lleugera en l'import (d'un 0,63%). Aquesta evolució ha conduït al fet que, a diferència dels anys anteriors, hagin estat els bancs les entitats que hagin concedit un import més gran d'hipoteques, un total de 1.769,81 milions d'euros, que en representa el 45,54%, mentre que les caixes han minvat la representació en un 4,72% respecte a l'any 2009. Els 367.137 milions d'euros restants, que impliquen el 9,45% del total d'hipoteques concedides a l'arxipèlag, han estat concedides per les altres entitats. [\(Vegeu el gràfic AI-47 i el quadre I-89\).](#)

12.2.4. ELS DIPÒSITS EN ELS BANCs, EN LES CAIXES D'ESTALVIS I EN LES COOPERATIVES DE CRÈDIT A LES BALEARS

Els dipòsits en bancs, caixes d'estalvis i cooperatives de crèdit que operen a l'arxipèlag balear representen una quantitat, per al conjunt de 2010, de 21.054 milions d'euros, l'1,72% del total dels dipòsits del sistema financer de l'Estat espanyol.

Les fortes tensions sobre el deute sobirà al si de la Unió Europea han dificultat, el 2010, l'accés de les entitats bancàries

espanyoles als mercats a l'engròs; consegüentment, les entitats de dipòsit han continuat la captació de dipòsits al detall. En aquest context, el volum dels dipòsits aconseguit pel conjunt d'entitats bancàries el 2010 ha augmentat a una taxa del 3,50% a les Balears, i del 0,40% per al conjunt d'Espanya.

Consegüentment, l'estalvi financer mitjà per persona, mesurat per la relació dipòsit per habitant, ha registrat a les Illes Balears un increment lleuger (de 0,46 milions d'euros per càpita) respecte a l'any anterior, i ha passat a ser de 19,04 milers d'euros per càpita. En qualsevol cas, la xifra continua sent notablement inferior a la del conjunt de l'Estat espanyol (de 26,05 milers d'euros). Així mateix, cal destacar que a la comunitat insular el nivell mitjà de l'estalvi financer ha seguit sent notablement inferior a l'endeutament mitjà, corresponent al crèdit expressat en termes per càpita, que, com s'ha indicat prèviament, ha estat de 41,77 milers d'euros per habitant en el mateix període de temps.

Per tipus de dipositant, el sector privat ha realitzat el 96,58% dels dipòsits totals, mentre que el sector públic tan sols n'ha aportat el 3,42% restant. A Espanya, l'aportació feta pel sector públic ha estat un poc superior del 6,15%. [\(Vegeu el gràfic AI-48\).](#)

El Banc d'Espanya, dins els dipòsits en "Altres sectors residents" distingeix entre dipòsits a la vista, d'estalvi i a termini, en funció de la rendibilitat i la liquiditat (s'entén que el dipòsit més líquid és el dipòsit a la vista, i el més rendible, el dipòsit a termini). La major part dels dipòsits constituïts

el 2010, tal com és habitual en els darrers exercicis econòmics, han estat a termini, amb un pes del 58,52% per a les Balears, i del 58,70% per a Espanya. Les entitats financeres han aconseguit augmentar la captació d'aquesta modalitat de dipòsits en un 5,91% a l'arxipèlag i en un 0,92% a Espanya. En el context actual, aquests tipus de dipòsit són els més favorables per a les entitats financeres, perquè, a pesar d'implantar un cost més gran per a les entitats financeres, els permeten una estructura de finançament més estable que la basada en dipòsits a la vista. Els dipòsits a la vista han estat la segona opció més triada pel sector privat, tant a la nostra regió (20,89%) com al conjunt nacional (22,92%), a pesar que se n'ha registrat una reducció del 3,78% a les Illes i del 0,82% al conjunt del territori espanyol. La resta de dipòsits (d'un 20,60% a les Balears i d'un 18,39% a Espanya) s'han materialitzat en comptes d'estalvis, saldos que han registrat una taxa de variació interanual positiva del 5,47% i de l'1,68%, conseqüència de la precaució manifestada per les Illes.

La distribució dels dipòsits en les diferents entitats bancàries evidencia que el 2010 a les Balears les caixes d'estalvis han incrementat l'import dels dipòsits captats en un 4,59%, fins arribar als 13.226 milions d'euros, i han aconseguit mantenir el lideratge dels dipòsits constituïts a les Illes, amb unes quotes del mercat del 62,82% del total. Els bancs comercials han registrat un augment del saldo de dipòsits xifrat en un 13,16%, i han arribat a concentrar el 35,73% del total dels dipòsits, mentre que l'1,44% dels dipòsits restants han estat en mans de les cooperatives de crèdit, que han vist minvar la capacitat de crear-ne en un 5,59%.

En l'àmbit de l'Estat espanyol destaca, igual que succeeix a les Illes Balears, el protagonisme més gran mantingut per les caixes d'estalvis, si bé en un percentatge inferior (del 48,24%), i, a diferència del que ha succeït a les Balears, les cooperatives de crèdit s'han caracteritzat perquè han tengut una activitat més gran en el negoci dels dipòsits (del 6,77%), aspecte que està en clara consonància amb el protagonisme més gran que tenen aquestes entitats a Espanya. [\(Vegeu el gràfic AI-49\).](#)

L'interès creixent de les entitats financeres per finançar-se amb dipòsits a termini dels clients, per augmentar la base de liquiditat, ha provocat una forta competència entre les entitats per captar el passiu al detall. Aquesta circumstància, juntament amb una reducció de la taxa d'estalvi de les llars espanyoles (de quatre punts percentuals, per situar-se al 13,1% de la seva renda bruta disponible), explica l'increment del tipus d'interès dels dipòsits a termini, que s'ha col·locat en el 2,74% al mes de desembre de 2010, el nivell més alt des de març de 2009. Aquesta competència manifestada entre les diferents institucions financeres per la captació de dipòsits bancaris, atesa la necessitat de liquiditat, ha tengut un damnificat clar l'any 2010: els fons d'inversió. Així, el patrimoni d'aquests fons, el 31 de desembre de 2010, s'ha reduït fins als 138.080 milions d'euros, el 15% per sota de la dada de l'any anterior; xifra que representava gairebé la meitat del patrimoni acumulat el 2007, any en què se'n va assolir el nivell màxim. Un altre dels factors que també poden haver propiciat aquests reemborsaments ha estat la reduïda rendibilitat durant l'exercici, que, de mitjana, s'ha situat en el 0,1%.

12.2.5. EL FLUX FINANCER DE LES BALEARS

Una de les funcions principals que tenen atribuïdes les entitats financeres és canalitzar els recursos financers des de l'estalvi cap a la inversió, funció que se sol materialitzar mitjançant la creació de dipòsits i la concessió de crèdits. El saldo net de la intermediació financera, definit per la diferència entre els crèdits nets totals i els dipòsits nets totals, mostra com la tendència registrada a les Illes Balears ha estat l'increment. Així, mentre que el saldo el 2004 era de 7.431 milions d'euros, sis anys després, el 2010, s'ha quasi més que triplicat, i s'ha situat en els 25.059 milions d'euros, fet que ha evidenciat la situació deutora neta de la comunitat insular. Aquesta característica, comuna a totes les comunitats autònomes espanyoles, posa en evidència la necessitat que tenen les entitats financeres de gestionar eficientment els recursos de liquiditat per poder seguir atenent la demanda dels crèdits, tasca força complexa, com a conseqüència de la pèrdua de confiança a la qual s'enfronten els mercats financers.

Una forma alternativa per determinar el signe i la magnitud d'aquesta necessitat (o capacitat) de finançament, en termes relatius, és mitjançant la ràtio crèdits/dipòsits, que indica el grau relatiu de palanquejament financer. Quan aquesta ràtio, que es pot interpretar com la quantia de crèdit que és coberta per cada euro de dipòsit en les institucions financeres, presenta valors superiors (o inferiors) a la unitat, l'estalvi captat mitjançant els dipòsits és inferior (o superior) que el volum del crèdit concedit per les entitats bancàries que operen en aquest territori. Resulta necessari interpre-

tar aquest indicador amb una certa cautela, ja que la ràtio no reflecteix la possibilitat de fluxos financers interregionals produïts pels mateixos circuits interns de capital de les entitats que operen en diferents territoris. Feta aquesta puntualització, un estudi comparatiu per comunitats autònomes palesa com el 2010 totes les regions han presentat valors superiors a la unitat (la mitjana espanyola ha estat d'1,53), dada que manifesta com el volum dels crèdits era superior al dels dipòsits. Destaca com aquesta realitat s'ha registrat de manera més accentuada en aquells territoris on el sector immobiliari i els preus dels habitatges havien crescut amb més intensitat abans de l'esclat de la crisi; així, el 2010 eren ja quatre les comunitats autònomes (Illes Balears, les Canàries, Andalusia i Múrcia) on el valor superava el dos; entre aquestes, les Balears s'ha configurat com la comunitat autònoma on la ràtio presentava el valor més alt (un 2,29). No obstant això, una anàlisi comparativa de les dades registrades el 2010 amb les de l'any anterior conclou que, exceptuant el País Basc, Madrid i la Comunitat Valenciana, en totes les altres regions espanyoles el grau d'endeutament ha minvat; i és a les Balears on el quocient ha registrat una reducció més notable en termes relatius. (Vegeu el gràfic AI-50).

12.2.6. LA PRODUCTIVITAT DE LES ENTITATS BANCÀRIES

En un mercat financer altament competitiu, com és l'espanyol i el de les Balears, resulta necessari valorar la productivitat de l'oficina bancària, mesurada a partir de la dimensió mitjana del negoci captat i concedit per cada sucursal.

El 2010, les oficines bancàries que operen a les Balears s'han caracteritzat perquè han seguit presentant un grau de productivitat inferior que el d'àmbit nacional, tant respecte a la concessió de crèdits com a la captació de dipòsits. Així, durant l'exercici esmentat, com a terme mitjà, una oficina de les Illes Balears concedia un import de 4.663,81 milers d'euros, en concepte de crèdits, inferior al que oferia una oficina de l'àmbit de l'Estat espanyol. Ara bé, quan l'anàlisi es fa en relació amb el volum de dipòsits aconseguits per oficina, l'oficina a escala nacional mostra un grau de productivitat encara molt superior. Concretament, el nombre de dipòsits que ha rebut una oficina dins l'àmbit nacional ha estat, com a mitjana, de 10.978,28 milers d'euros més que una oficina operativa a les Balears.

D'altra banda, una dada positiva és la millora de la productivitat de l'oficina bancària ubicada a les Balears. Així, si es fa una anàlisi comparativa de les dades registrades els darrers quatre anys, les oficines que operen en el marc de les Balears han atorgat el 2010, en concepte de crèdits, 8.409,14 milers d'euros més, respecte de 2006, i el volum de dipòsit captat per oficina ha augmentat en 3.481,71 milers d'euros durant aquest mateix període. (Vegeu el gràfic AI-51).

Una fita que cal destacar de l'any 2010 és el dia 23 de juliol, quan el Comitè Europeu de Supervisors Bancaris (CEBS) va publicar els resultats de les proves d'esforç (*stress tests*)⁷³ efectuades a 91 entitats de crèdit europees, 27 de les quals eren entitats es-

⁷³ Per a més informació es pot consultar les pàgines web: <http://www.c-ebs.org/EU-wide-stress-testing.aspx> i www.bde.es/webbde/es/.../ES_resultados_pruebas_resistencia.pdf.

panyoles.⁷⁴ En paraules del governador del Banc d'Espanya, les proves de resistència han confirmat la solidesa del sector bancari espanyol, atès que la majoria de les 27 entitats i grups espanyols que s'han analitzat havien superat el nivell objectiu de capital acordat pel CEBS.⁷⁵ Addicionalment, pel que fa referència a la solvència, d'acord amb dades subministrades pel Banc d'Espanya, a pesar que des de gener de 2008 fins a 2010, el conjunt del sector bancari espanyol havia reconegut i assumit pèrdues en el valor dels actius per un import equivalent quasi al 9% del PIB (52 mm d'euros per a les caixes d'estalvis i 39 mm per als bancs), les entitats de dipòsit havien aconseguit reforçar el capital des que es va iniciar la crisi, a través, principalment de reserves. Així, la ràtio Tier 1 havia passat del 7,6% a final de 2007 al 9,5%, el desembre de 2010, xifra que equival al 3,7% del PIB.

Una altra dada que cal destacar és que, a pesar que l'evolució dels beneficis generats per les entitats de crèdit que operen a Espanya mostra signes d'una tendència a la baixa com a conseqüència, principalment, en el curt termini, dels increments de provisions específiques per l'increment

de la morositat, i, en el mig termini, perquè el volum d'activitat no ha estat tan elevat com anys enrere, atès que s'ha iniciat un procés de despallanquejament del sector financer, el conjunt d'entitats de dipòsit espanyoles ha aconseguit tancar l'exercici 2010 amb un resultat net per al grup de 23.936 milions d'euros.

12.3.

LA SOCIETAT DE GARANTIA RECÍPROCA (ISBA)

Els darrers anys la Societat de Garantia Recíproca, ISBA, s'ha configurat com una peça clau en el sistema financer balear, per la seva repercussió econòmica i social. Des de la seva constitució, el 18 de juliol de 1979, aquesta societat de caire financer sense ànim de lucre ha contribuït al desenvolupament de l'economia balear mitjançant la concessió d'avalis que permeten a les petites i mitjanes empreses accedir al finançament en les millors condicions de mercat. S'ha de tenir en compte que l'objecte social de l'ISBA és, precisament, prestar garanties personals, per aval o per qualsevol altre mitjà admès en dret diferent de l'assegurança de caució, a favor dels seus socis, per a les operacions que aquests realitzin dins el gir o el tràfic de les empreses de què siguin titulars i el domicili social de les quals sigui a la comunitat autònoma de les Illes Balears. A més, pot prestar serveis d'assistència i d'assessorament financer als socis.

El nombre de socis que conformaven l'ISBA el 2010 era de 7.430, 377 socis més

⁷⁴ A Espanya es varen sotmetre al test tots els bancs cotitzats i totes les caixes d'estalvis.

⁷⁵ Quatre agrupacions de caixes d'estalvis: Unnim (el grup promogut per Caixa Catalunya, Tarragona i Manresa), Diada (fusió de Caixa Sabadell, Terrassa i Manlleu), Espiga (la fusió de Caja Duero i Caja España), Banca Cívica (format per Caja Navarra, General de Canarias i la de Burgos) i la intervinguda CajaSur, d'acord amb les proves de resistència, necessitarien recapitalització perquè la seva Tier-1 ¾proporció de recursos propis de màxima qualitat del total d'actius ponderats per risc¾ es trobava per davall del 6% (valor utilitzat com a referència en l'exercici europeu), encara que superava el 4% legal fins al moment (Unnim, 4,5%; Diada, un 3,9%; Espiga, un 5,6%; Banca Cívica, un 4,7%, i Cajasur, un 4,3%). A l'altre extrem es trobava la Banca March, una entitat de dipòsit amb una clara vinculació al territori balear, que va ser la més solvent d'Espanya, amb una ràtio Tier 1 del 19%.

que els registrats l'any anterior; aquests socis es concentraven majoritàriament en dos sectors: el comerç (29,15%) i els serveis (21,14%).

L'any 2010 el capital subscrit pels socis protectors ha estat de 4.507,63 milers d'euros. Una anàlisi més detallada permet destacar la implicació de la comunitat de les Illes Balears i de la Caixa d'Estalvis "Sa Nostra", ja que ambdues institucions havien subscrit en data 31 de desembre de 2010 la quantia de 2.622,03 milers d'euros i 950,990 milers d'euros, respectivament, quasi el 80% del total del capital subscrit pels socis protectors.

L'ISBA s'ha consolidat com la societat de garantia recíproca que més suport ha donat als emprenedors, segons els nombres de tancament de l'exercici 2010. Així, del total de 1.972 empreses que tenien l'aval de la societat, per a un import absolut de 195 milions d'euros, 570 s'emmarcaven en el capítol d'emprenedors, amb un finançament de 49 milions d'euros. Aquest conjunt d'empreses ha donat feina a 40.375 persones. Durant l'exercici 2010, l'ISBA ha ajudat a crear 121 noves empreses a les Illes Balears, amb 606 llocs de treball nous derivats d'aquest fet, que suposa un increment del 20% respecte a 2009. Xifres, totes aquestes, que reafirmen la importància d'aquesta societat de garantia recíproca, pel que fa a la creació de riquesa a través de la creació d'empreses i, en conseqüència, de llocs de treball en un context tan complicat com l'actual. [\(Vegeu el quadre AI-98\).](#)

Del total d'operacions avalades l'any passat, 44 milions d'euros (el 44%) han

tengut com a destinació la inversió; les operacions de circulat han suposat el 36%, i el 20% restant va ser per a obra pública. L'ISBA va aprovar el curs passat el 67% de les sol·licituds d'aval que va rebre.

Finalment, en relació amb les condicions financeres, el tipus mitjà d'interès per al soci (inclòs el cost mitjà de l'aval d'ISBA) s'ha situat en el 3,00%, que suposa una reducció de l'1,32% respecte a l'exercici 2009; el termini mitjà s'ha reduït en un mes i ha passat a ser de 85 mesos, mentre que la quantia mitjana s'ha incrementat notablement, en 13.187 euros, de manera que s'ha situat en els 96.008 euros. La morositat, fruit de l'actual conjuntura econòmica, s'ha situat, al tancament de l'exercici 2010, en el 5,20%.

12.4.

EL MERCAT DE LA BORSA

L'anàlisi del sistema financer de les Illes Balears requereix una referència necessària al comportament de la borsa el 2010. En efecte, encara que la via tradicional utilitzada per les empreses de les Balears a l'hora de rebre finançament siguin les entitats bancàries, fet que s'explica bàsicament per la petita dimensió de les empreses ubicades a l'arxipèlag, també hi ha empreses molt vinculades al territori insular que operen en el mercat borsari.

Els accelerats ritmes de creixement de les economies emergents i les expectatives de recuperació dels Estats Units, han provocat que els mercats globals de renda variable

s'hagin caracteritzat el 2010, d'una banda, per les seves divergències geogràfiques, i, d'altra banda, per la falta de tendència definida en els índexs europeus, afectats directament per la crisi sobirana. En aquest escenari, les diferents expectatives que planaven sobre cada una de les economies nacionals i el diferent grau de contagi que experimentaven els principals mercats de renda variable del vell continent, arran de l'onada de la crisi del deute sorgida en l'àmbit europeu, expliquen que les cotitzacions hagin presentat el comportament més desfavorable del panorama internacional el 2010. Entre tots els índexs comunitaris, només el DAX alemany ha pogut anotar guanys mínims (16,06%), en un context en què destacaven, pel seu pobre comportament, l'espanyol IBEX 35 (-17,43%), i l'italià MIBTEL (-11,29%), seguits a certa distància de l'agregat europeu Eurostoxx50 (-5,33%), i el francès CAC (-2,17%). En aquest mateix període, els índexs nord-americans han aconseguit anotar guanys, tal com palesen el Dow Jones (10,87%), el S&P500 (12,73%) i el tecnològic Nasdaq (17,39%). El principal compost de la borsa de Tòquio, el Nikkei, també ha tancat l'any amb signe negatiu (-3,01%), en no haver estat capaç de sobreposar-se a les pèrdues acumulades durant la primera meitat de l'exercici econòmic.

La crisi viscuda al mercat del deute sobirà, que espantava els inversors de tots els productes financers vinculats a Espanya, i la crisi del sector financer, amb un pes primordial a l'IBEX 35, expliquen que el principal indicador borsari espanyol, l'IBEX 35, hagi registrat el 2010 la major baixada de la dècada ¾després de la registrada l'any 2008, quan va presentar fallida Lehman Brothers (-39,4%) i el 2002 (-28%), amb la crisi d'Amèrica Llatina¾, a pesar que, si s'observa el conjunt de la dècada, l'any 2010 la borsa espanyola ha estat la més rendible entre les principals borses mundials, atès que els guanys acumulats anuals han arribat al 4,39%, si es té en compte l'efecte dels dividendes. Només vuit de les empreses que cotitzen a l'IBEX 35 han acabat l'any amb guanys. Entre aquests valors cal destacar dues empreses amb clara vinculació a les Balears: Sol Meliá (22,79%) i Corporación Financiera Alba (5,42%). Per contra, el grup del Banc Popular, en el qual figura la filial balear Es Crèdit, d'acord amb els negatius resultats aconseguits pels títols del sector financer (que de mitjana ha baixat un 28%), ha registrat unes pèrdues considerablement elevades (-25,33%); Endesa (-21,51%) també ha acumulat pèrdues considerables, notablement superiors a les registrades per l'IBEX 35. [\(Vegeu el gràfic AI-52\).](#)

13

ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES I CÀRREGA FISCAL

RESUM

El total del consum públic a les Illes Balears (els salaris més les compres de béns i serveis) ha arribat als 3.408,6 milions d'euros, la qual cosa representa l'12,6% de la renda disponible a preus de mercat, 5,7 punts per sota del nivell estatal, que és el nivell de consum públic més baix del conjunt de les comunitats autònomes. Igualment, el percentatge d'assalariats de les administracions públiques és del 6,9%, el quart més baix per CA, i se situa 0,4 punts per sota de la mitjana regional. En contrapartida, l'estalvi públic ha estat de 658,7 milions d'euros, mentre que la inversió pública s'ha situat en els 832,7 milions d'euros, de manera que s'ha generat una necessitat de finançament del conjunt de les administracions públiques (l'estatal, l'autonòmica, la insular i la local) de -174 milions d'euros, equivalent al 0,8% del PIB, que és el percentatge més baix de totes les comunitats autònomes.

L'any 2010 l'Agència Tributària de les Illes Balears (ATIB) ha tengut un pressupost inicial de 13,8 milions d'euros i una plantilla de personal de 300 persones. Aquest any ha donat una recaptació per al conjunt dels ingressos de 928,8 milions d'euros, amb un augment del 9,8%.

El pressupost general d'ingressos per a l'any 2010 de l'Administració general de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears (en el qual queden incloses les entitats autònomes) és de 3.844,8 milions d'euros (-4,8%), en contrast amb els 4.037,5 milions d'euros que s'havien aprovat per a l'exercici de l'any anterior.

Per a l'exercici del 2010, els consells insulars presenten uns pressuposts agregats que sumen 634 milions d'euros, xifra que representa un augment del 17,8% en relació amb l'exercici anterior, que continua la taxa de creixement significativa iniciada en l'exercici precedent i consolida el canvi de tendència enfront de la moderació dels exercicis anteriors.

Quant a la Hisenda municipal, la suma total dels ingressos per a l'exercici del 2010 és de 1.328,2 milions d'euros, amb un decreixement del 7,5% en relació amb l'exercici precedent, i assoleix els nivells de 2008. En aquestes circumstàncies es produeix un menor pes de les hisendes municipals en el conjunt de l'economia il·lenca.

El deute acumulat de les Illes Balears durant l'any 2010 ha estat de 4.064 milions d'euros, un 24,2% superior al de l'any anterior, però 7,5 punts per sota de l'increment mitjà per al conjunt de comunitats autònomes.

La comunitat autònoma més beneficiada pel nou sistema de finançament ha estat Madrid (millora 13 punts), seguida de les Balears (millora 10 punts) i Catalunya (millora 6 punts). València queda igual i la resta empitjora la situació. Destaca la pèrdua d'Andalusia (-10 punts) i d'Extremadura (-7 punts).

13.1.

ANÀLISI PRESSUPOSTÀRIA

L'exposició d'aquest apartat es divideix en els subapartats següents: en primer lloc, s'analitzen els pressuposts generals de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears i l'evolució del deute acumulat; en segon lloc, els pressuposts dels consells insulars; en tercer lloc, els dels ajuntaments, i en quart lloc, es presenta l'anàlisi de la recaptació tributària que va obtenir la Delegació Especial d'Hisenda a les Illes Balears. Finalment, s'analitza la càrrega fiscal a les Balears per illes i per municipis i es fa una reflexió final sobre el nou sistema de finançament.

13.2.

LA COMUNITAT AUTÒNOMA

En aquest subapartat analitzam els pressuposts de l'Administració General, els dels ens de dret públic i de les societats públiques, i també el deute acumulat.

13.2.1. EL PRESSUPOST DE L'ADMINISTRACIÓ GENERAL

En aquest subapartat analitzam, en primer lloc, els capítols dels ingressos i, tot seguit, s'estudia l'evolució de les despeses.

13.2.1.1. Els ingressos

L'exercici de 2010 ha estat el de la consolidació de l'Agència Tributària de les Illes Balears (ATIB), com a segon any de la seva activitat⁷⁶, la qual cosa permet ja fer una anàlisi comparativa interanual de la seva activitat. Pel que fa a l'estructura, el pressupost de 2010 suma 13,8 milions d'euros (un 13% per sota de l'any precedent) i una plantilla de personal més reduïda, de 300 persones de les quals 124 corresponen als serveis centrals, 154 a la recaptació de tributs i 22 a les delegacions de Menorca i Eivissa.

Cal destacar el canvi que suposa l'assumpció per part de l'ATIB de l'activitat que desenvolupaven les oficines de districte hipotecari (registres), a les quals estava delegada la gestió de tributs cedits, delegació instrumentada mitjançant convenis que varen ser denunciats en data del 26 d'octubre de 2009, amb efectes de 2010. A partir d'aquest fet l'ATIB assumeix la gestió amb el consegüent estalvi de mitjans i despesa.

El funcionament d'aquest segon any, contrastat amb les dades de 2009 es recull en el quadre I-91.

En el conjunt dels ingressos l'evolució presenta una evolució del 3,8% lleugerament per damunt de l'IPC balear (2,7% al desembre) per la qual cosa el creixement real (deduït la depreciació monetària) ha estat de l'1,1%.

Per una banda, els ingressos per tributs cedits gestionats per l'Administració Autònoma, es mantenen en xifres de l'any anterior, que és quan, amb una caiguda del 33,3% es varen sofrir els efectes de la crisi immobiliària en tota la seva intensitat, mentre que els tributs propis presenten un balanç recaptatori amb un increment rellevant del 44,7% fonamentalment pel creixement en 42,5 milions d'euros dels ingressos per reintegraments, multes i sancions. Pel que fa als tributs locals gestionats mitjançant convenis amb les entitats locals (48), presenten encara una evolució positiva amb un creixement conjunt del 7,1%, amb especial rellevància dels ingressos de l'IBI, que representen més de la meitat de la recaptació dels tributs locals, i creix el 4,9%, aliè a la crisi del mercat immobiliari per la seva característica de tribut censal.

Respecte als tributs cedits, els ingressos evolucionen de manera desigual. S'observa un increment de recaptació rellevant en les transmissions d'immobles, amb un nombre d'operacions semblant, que implica l'aflorament de bases per la revisió de valors (639 milions d'euros) o l'activitat inspectora, mentre que disminueix la recaptació per actes jurídics com a conseqüència de la menor activitat econòmica mercantil i d'obra nova. (Vegeu el quadre AI-99).

⁷⁶ Vegeu *Memòria del CES 2009* pàg: 242.

QUADRE I-91. INGRESSOS TOTALS DE L'AGÈNCIA TRIBUTÀRIA* (2009-2010)

Concepte	2010	2009	% Variació
Tributs gestionats per la CAIB	400.046.324,98	385.432.538,14	3,79%
Tributs propis	138.403.330,49	95.671.463,69	44,67%
Tributs locals**	390.019.879,06	364.155.656,37	7,10%
Recursos d'ens públics autonòmics**	288.446,48	365.251,94	-21,03%
Total	928.757.981,01	845.624.910,14	9,83%

*Ingressos totals comptabilitzats el 2009 i el 2010 corresponents a l'exercici corrent i tancat.

**Ingressos recaptats els anys corresponents

Font: Informe de funcionament de l'Agència Tributària 2009 i 2010.

Quant als tributs propis, a més del ja mencionat increment d'ingressos per reintegraments, multes i sancions, els ingressos presenten un creixement destacat del 44,7%. La principal font de recursos ha deixat de ser el cànon de sanejament d'aigües, estancat en els 53 milions, mentre que els tributs residuals presenten un comportament desigual, amb la disminució d'ingressos pel derogat impost sobre les estades en empreses turístiques d'allotjament, i el creixement d'ingressos per l'impost sobre instal·lacions que incideixen en el medi ambient, a pesar que ha estat declarat inconstitucional. (Vegeu el quadre AI-100).

Quant als tributs locals gestionats, cal destacar, tot i la seva menor importància relativa en el conjunt, l'augment dels ingressos per l'impost sobre l'increment del valor dels terrenys de naturalesa urbana (plusvàlua), la qual cosa suposa un esforç gestor i inspector de neteja de liquidacions pendents, tenint en compte que aquest impost el gestionen directament els ajuntaments (on s'aprecia la disminució de l'activitat immobiliària) i que l'ATIB tant sols recapta els impagats en executi-

va, fonamentalment pendents de cobrament d'anys anteriors. (Vegeu el quadre AI-101).

En el conjunt, la conclusió des del punt de vista dels ingressos és que l'esforç de gestió i d'inspecció ha permès mantenir els nivells d'ingressos a l'Administració Autonòmica, que es veu més afectada per la seva dependència de l'activitat econòmica, mentre que a les administracions locals els tributs de pagament periòdic permeten compensar amb el seu creixement l'evolució negativa dels ingressos vinculats al món econòmic.

El pressupost general d'ingressos per a l'any 2010 de l'Administració general de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears (en el qual queden incloses les entitats autònomes) és de 3.844,8 milions d'euros, i presenta un descens respecte els 4.037,5 milions d'euros que s'havien aprovat per a l'exercici de l'any anterior. (Vegeu els quadres I-92 i AI-102 a AI-107).

Observant l'estructura de finançament de la CAIB, es veu que el finançament autonòmic és redueix en 323,8 milions d'eu-

ros, el rendiment dels tributs cedits ho fa en 116,9 milions d'euros, el rendiment dels tributs propis cauen en 1,2 milions d'euros, els altres ingressos propis ho fan en 2,5 milions d'euros, mentre que les transferències externes augmenten en 318,6 milions d'euros (bàsicament per l'augment de les transferències corrents procedents de l'Estat per un import de 328,2 milions d'euros), per la qual cosa el deute pressupostat es va poder reduir en 48,7 milions d'euros. [\(Vegeu el quadre AI-106\).](#)

Per altra banda, el dèficit previsible de caixa no financer s'estima en 623,8 milions d'euros l'any 2010, amb una disminució de 38,4 milions d'euros (-5,8%) respecte l'any anterior. [\(Vegeu el quadre AI-107\).](#)

El rendiment previst de l'impost sobre la renda de les persones físiques s'incrementa en 8,5 milions d'euros, mentre que les previsions per l'IVA donen una caiguda de 310,3 milions d'euros i sobre transmissions patrimonials i actes jurídics preveien una disminució de 126,5 milions d'euros. [\(Vegeu els quadres AI-102 i AI-103\).](#)

A partir de la previsió d'ingressos per al 2010 i de la comparació amb les dades homogeneïtzades del 2009, i suposant assumides dins la previsió inicial les competències de sanitat mitjançant els mecanismes que deriven del nou sistema de finançament, es desprèn un important descens del 4,8%. Cal destacar com un efecte de la crisi econòmica la disminució dels impostos indirectes (-460 milions d'euros).

QUADRE I-92. PRESSUPOST CONSOLIDAT PER CAPÍTOL D'INGRÉS DE LA COMUNITAT AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS: DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA (2009-2010)

Capítols	2009	2010	Variació		Valor relatiu	
	Import (en milers d'euros)		2009-10	(%) 2009-10	2009	2010
I Impostos directes	537.748,15	560.568,37	22.820,22	4,24	13,32	14,58
II Impostos indirectes	1.792.153,52	1.332.093,48	-460.060,04	-25,67	44,39	34,65
III Taxes, prestació de serveis i altres ingressos	222.727,57	215.768,58	-6.958,98	-3,12	5,52	5,61
IV Transferències corrents	346.317,74	713.953,34	367.635,59	106,16	8,58	18,57
V Ingressos patrimonials	14.659,33	14.608,53	-50,80	-0,35	0,36	0,38
Total operacions corrents	2.913.606,30	2.836.992,29	-76.614,01	-2,63	72,16	73,79
VI Alienació d'inversions reals	50.989,28	38.646,41	-12.342,86	n.a.	1,26	1,01
VII Transferències de capital	154.195,94	125.647,18	-28.548,76	-18,51	3,82	3,27
Total operacions de capital	205.185,22	164.293,59	-40.891,62	-19,93	5,08	4,27
Total ingrés no financer	3.118.791,52	3.001.285,89	-117.505,63	-3,77	77,25	78,06
VIII Actius financers	435,05	416,79	-18,26	-4,20	0,01	0,01
IX Passius financers	918.248,99	843.095,08	-75.153,90	-8,18	22,74	21,93
Total operacions financeres	918.684,04	843.511,88	-75.172,16	-8,18	22,75	21,94
Total ingrés	4.037.475,56	3.844.797,76	-192.677,79	-4,77	100,00	100,00

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Economia i Hisenda.

A partir de l'anàlisi per capítols, es pot observar que els corresponents a les operacions corrents són els més importants pel que fa al pes relatiu sobre el total del pressupost, ja que representen en conjunt el 73% dels ingressos prevists.

13.2.1.2. Les despeses

Els crèdits corresponents a l'estat de despeses dels pressuposts de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears del 2010 es presenten en tres nivells d'agregació corresponents a les classificacions econòmica, funcional per programes i orgànica. El conjunt de les despeses arriba als 3.844,8 milions d'euros, amb un descens del 4,8% respecte del 2009. [\(Vegeu els quadres I-93 i I-94 i AI-108 a AI-111\).](#)

La classificació econòmica presenta els crèdits agrupats d'acord amb la naturalesa econòmica i distingeix entre operacions corrents (capítols I, II, III i IV), les operaci-

ons de capital (capítols VI i VII) i el total d'operacions financeres (capítols VIII i IX).

El conjunt de les operacions corrents experimenta un descens del 3,1%, cosa que suposa 91,2 milions d'euros menys respecte de la xifra del 2009 i 1,7 punts percentuals per sobre de la variació global del pressupost. Quant al pes relatiu sobre el total, les operacions corrents passen del 72,2% el 2009 al 73,42% en el pressupost del 2010, fet que suposa un descens d'1,24 punts percentuals.

Pel que fa a les operacions de capital, cauen un 7,2%, suposen una variació de -67,1 milions d'euros per sota de la xifra del 2009, 2,4 punts percentuals per sota de la variació global del pressupost. Quant al pes relatiu sobre el total, les operacions de capital passen del 23,2% el 2009 al 22,6% en el pressupost del 2010, és a dir, un decrement de 0,6 punts percentuals.

QUIADRE I-93. EVOLUCIÓ DEL PRESSUPOST DE DESPESES A LA COMUNITAT AUTÒNOMA (2001-2010)

Import (en milers d'euros)			
Any	Despesa	Variació	%
2001	950.491,98	62.883,62	7,08
2002	1.069.802,54	119.310,56	12,55
2003	1.796.610,00	726.807,46	67,94
2004	1.859.185,68	62.575,68	3,48
2005	2.587.788,97	728.603,29	39,19
2006	2.713.974,46	126.185,49	4,88
2007	2.894.384,59	180.410,13	6,65
2008	3.787.267,26	892.882,67	30,85
2009	4.037.475,55	250.208,29	6,61
2010	3.844.797,76	-192.677,79	-4,77

Font: Govern de les Illes Balears. Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació.

QUADRE I-94. PRESSUPOST CONSOLIDAT PER CAPÍTOLS DE DESPESA DE LA COMUNITAT AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS: DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA (2009-2010)

	Import (en milers d'euros)		Variació		Valor relatiu	
	2009	2009	2009-10	(%) 2009-10	2009	2010
I Despeses de personal	1.422.265,14	1.390.395,03	-31.870,11	-2,24	35,23	36,16
II Compra de béns corrents i serveis	515.256,19	492.730,19	-22.526,00	-4,37	12,76	12,82
III Despeses financeres	190.713,71	171.238,64	-19.475,07	-10,21	4,72	4,45
IV Transferències corrents	785.847,68	768.491,45	-17.356,22	-2,21	19,46	19,99
Total operacions corrents	2.914.082,72	2.822.855,32	-91.227,40	-3,13	72,18	73,42
VI Inversions reals	579.110,85	499.679,75	-79.431,10	-13,72	14,34	13,00
VII Transferències de capital	355.621,52	367.976,57	12.355,05	3,47	8,81	9,57
Total operacions de capital	934.732,36	867.656,33	-67.076,04	-7,18	23,15	22,57
Total despesa no financera	3.848.815,09	3.690.511,64	-158.303,45	-4,11	95,33	95,99
VIII Actius financers	30.000,01	380,01	-29.620,00	-98,73	0,74	0,01
IX Passius financers	158.660,46	153.906,11	-4.754,35	-3,00	3,93	4,00
Total operacions financeres	188.660,47	154.286,12	-34.374,35	-18,22	4,67	4,01
Total despesa	4.037.475,56	3.844.797,76	-192.677,80	-4,77	100,00	100,00

Font: Govern de les Illes Balears. Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació.

El total d'operacions financeres cauen un (18,2%), suposen una variació negativa de 34,4 milions d'euros i passen a representar un 4% (0,66 punts percentuals menys en relació a l'any anterior).

13.2.1.3. Les inversions

Les dotacions previstes en el capítol VI de l'estat de despeses, a més de les classificacions a què hem fet referència en els apartats anteriors, estan agrupades i classificades per criteris de territorialització segons l'àmbit insular en el qual es duu a terme la despesa, d'acord amb el que estableix el Decret legislatiu 1/2005, de 24 de juny, pel qual s'aprova el text refós de la Llei de finances de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, a l'article 35.

La territorialització recollida en aquest pressupost es correspon, per raons tant d'homogeneïtat com de les pròpies operacions pressupostàries, amb els codis que s'han utilitzat en pressuposts anteriors. La territorialització de la inversió és un aspecte problemàtic en qualsevol pressupost. El criteri que s'ha seguit per territorialitzar el capítol VI és el d'aplicar el codi territorial corresponent a l'àmbit insular on es produeix la inversió. S'ha de fer ressaltar que una territorialització amb aquest criteri només permet territorialitzar la inversió efectuada en matèria d'infraestructures, i fins i tot així és discutible que es pugui assegurar que la rendibilitat de la inversió repercuteixi exclusivament sobre el territori al qual s'ha imputat. D'altra banda, el criteri de territorialització usat, aplicat a altres tipus d'inver-

QUADRE I-95. TERRITORIALITZACIÓ DE LA INVERSIÓ (2008-2010)

	Import (en milers d'euros)		Variació	Valor relatiu	
	2009	2010	2010-2009	2009	2010
Indeterminat	70.327,81	57.820,33	-12.507,48	29,73	32,84
Mallorca (sense Palma)	55.159,60	53.513,33	-1.646,27	23,32	30,39
Palma	54.246,36	26.014,29	-28.232,07	22,93	14,77
Menorca	15.988,36	13.196,41	-2.791,95	6,76	7,49
Eivissa	38.155,32	23.929,06	-14.226,26	16,13	13,59
Formentera	2.694,88	1.610,45	-1.084,43	1,14	0,91
Total inversió	236.572,33	176.083,87	-60.488,46	100,00	100,00

Font: Govern de les Illes Balears. Conselleria d'Economia i Hisenda.

sions diferents de les de dotació d'infraestructura, pot conduir a lectures errònies de les dades; malgrat que la despesa efectuada es faci en un lloc determinat, això no implica que els efectes es manifestin només en aquest lloc. Aquest fet justifica, en part, l'existència d'un codi 00 "indeterminat", ja sigui perquè a priori és impossible determinar físicament el lloc on es produirà la inversió, ja sigui perquè, fins i tot sabent-ho, la territorialització conduiria a desvirtuar totalment les dades territorialitzades.

Amb aquestes prevencions i tenint en compte aquestes consideracions, és com s'han de llegir les dades de la territorialització. Es desprèn que, del total d'inversions reals a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, el 30,39% es fan a Mallorca, sense tenir present Palma, atès que és l'illa més gran i que té un major nombre d'habitants i, per tant, la que té una major activitat social i econòmica de l'arxipèlag. A la capital de les Illes, Palma, s'hi destina un 14,77%; a Eivissa, un 13,59%; a Menorca, el 7,49%; i a Formentera hi correspon un 0,91%. El 32,84% és inversió no territorialitzada. (Vegeu el quadre I-95)

13.2.1.4. Els pressuposts dels béns de dret públic i de les societats públiques

Els pressuposts dels béns de dret públic, formats, d'una banda, per un seguit d'empreses públiques no societàries (Radiotelevisió de les Illes Balears, Institut Balear del Turisme, Institut Balear de l'Aigua i de Qualitat Ambiental, Institut Balear de Conservació de la Natura, Institut Balear de l'Habitatge, Serveis Ferroviaris de Mallorca, Institut d'Innovació Empresarial de les Illes Balears, Institut Balear d'Infraestructures i Serveis Educatius i Culturals, Institut d'Estratègia Turística de les Illes Balears, Fons de Garantia Agrària i Pesquera de les Illes Balears, Ports de les Illes Balears, Agència de Cooperació Internacional de les Illes Balears, Espais de Natura Balear i Institut Balear de Joventut) i, de l'altra, dos consorcis (Centre Balears Europa i Transports de Mallorca), així com els de les societats públiques (empreses públiques de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears en forma de societat anònima), s'inclouen en els pressuposts de la conselleria del Govern de les Illes Balears de la qual depenguin. Per això, es considera interessant analitzar els pressuposts d'aquestes institucions.

QUADRE I-96. PRESSUPOST DELS ENS PÚBLICS I SOCIETATS PÚBLIQUES 2010: DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA

Ingressos	Entitats de dret públic		Societats públiques		Total	
Capítols	Euros	Valor relatiu	Euros	Valor relatiu	Euros	Valor relatiu
	(en milers)	(%)	(en milers)	(%)	(en milers)	(%)
III Taxes, preus públics i altres	81.319,92	13,25	21.882,98	17,76	103.202,89	14,01
IV Transferències corrents	146.658,65	23,90	55.239,77	44,84	201.898,42	27,40
V Ingressos patrimonials	5.991,45	0,98	6.407,44	5,20	12.398,88	1,68
VI Alienació d'inversions	32.632,84	5,32	6.013,57	4,88	38.646,41	5,25
VII Transferències de capital	199.784,12	32,56	30.799,25	25,00	230.583,37	31,30
VIII Actius financers	200,00	0,03	12,00	0,01	212,00	0,03
IX Passius financers	146.996,21	23,96	2.849,50	2,31	149.845,71	20,34
Total ingressos	613.583,18	100,00	123.204,50	100,00	736.787,69	100,00

Despeses	Entitats de dret públic		Societats públiques		Total	
Capítols	Euros	Valor relatiu	Euros	Valor relatiu	Euros	Valor relatiu
	(en milers)	(%)	(en milers)	(%)	(en milers)	(%)
I Despeses de personal	58.397,82	9,52	22.165,08	17,99	80.562,90	10,93
II Despeses corrents	76.282,36	12,43	58.211,63	47,25	134.493,99	18,25
III Despeses financeres	45.325,76	7,39	4.509,06	3,66	49.834,82	6,76
IV Transferències corrents	42.872,60	6,99	0,00	0,00	42.872,60	5,82
VI Inversions reals	244.142,07	39,79	25.228,66	20,48	269.370,73	36,56
VII Transferències de capital	77.185,63	12,58	1.079,53	0,88	78.265,16	10,62
IX Passius financers	69.376,94	11,31	12.010,54	9,75	81.387,48	11,05
Total despeses	613.583,18	100,00	123.204,50	100,00	736.787,69	100,00

Font: Govern de les Illes Balears. Conselleria d'Economia i Hisenda.

De manera agregada, el pressupost d'aquestes institucions per a l'exercici del 2010 arriba a un total de 736 milions d'euros, dels quals 613 milions d'euros corresponen a entitats de dret públic, i 123 milions d'euros, a societats públiques. (Vegeu els quadres I-96 i AI-111).

13.2.2. EL DEUTE ACUMULAT

Les dades del Banc d'Espanya, referides al quart trimestre de l'any, mostren que el deute acumulat de les Illes Balears durant l'any 2010 ha estat de 4.064 milions

d'euros, 791 milions més que l'any anterior, amb un augment del 24,2%, però 7,5 punts per sota de l'increment mitjà per al conjunt de comunitats autònomes. Aquest increment del deute o necessitat de finançament neta de la nostra comunitat autònoma se situa per sobre de l'objectiu de dèficit públic fixat per l'Estat per al conjunt de comunitats autònomes, que era del 2%, que es correspon amb un valor estimat de 446 milions d'euros.⁷⁷

⁷⁷ Estimació feta a partir dels valors del PIB estimats en el quadre I-1. Per tant, el dèficit que supera el límit del 2% va ser de 345 milions d'euros.

QUADRE I-97. DEUTE DE LES CA 2004-2010: VALORS ABSOLUTS (EN MILERS D'EUROS) RÀTIO DEUTE/PIB										
	2004		2005		2006		2007		2008	
	Deute acumulat	Deute/PIB	Deute acumulat	Deute/PIB	Deute acumulat	Deute/PIB	Deute acumulat	Deute/PIB	Deute acumulat	Deute/PIB
Andalusia	7.417	6,5	7.352	5,9	7.311	5,4	7.177	5,0	8.051	5,4
Aragó	1.135	4,4	1.153	4,1	1.163	3,9	1.165	3,5	1.517	4,4
Astúries	802	4,5	803	4,1	729	3,5	744	3,2	770	3,2
Balears, Illes	936	4,5	1.589	7,0	1.635	6,7	1.798	6,9	2.427	8,9
Canàries, Illes	1.178	3,5	1.430	3,9	1.563	4,0	1.562	3,7	1.883	4,4
Cantàbria	377	3,6	411	3,6	398	3,3	434	3,3	511	3,6
Castella-la Manxa	1.057	3,8	1.351	4,4	1.543	4,7	1.829	5,2	2.584	7,1
Castella i Lleó	1.451	3,2	1.789	3,7	1.798	3,4	1.894	3,4	2.608	4,5
Catalunya	12.230	7,8	13.792	8,1	14.043	7,7	14.863	7,5	18.848	9,3
Extremadura	783	5,6	783	5,2	784	4,8	785	4,5	904	5,0
Galícia	3.265	7,7	3.381	7,3	3.404	6,9	3.712	6,9	3.954	7,0
La Rioja	193	3,1	187	2,8	184	2,6	276	3,6	393	4,9
Madrid	8.976	6,1	10.099	6,3	10.073	5,8	10.103	5,4	10.531	5,4
Múrcia	748	3,5	691	3,0	686	2,8	648	2,4	755	2,7
Navarra	646	4,5	646	4,2	647	3,9	645	3,6	868	4,7
País Basc	1.303	2,7	1.140	2,0	931	1,6	642	1,0	893	1,3
Valenciana, Com.	9.345	11,5	10.183	11,6	10.759	11,4	11.550	11,3	12.309	11,7
Total	51.842	6,2	56.779	6,3	57.652	5,9	59.827	5,7	69.806	6,4
									87.665	8,3
										115.455
										10,9

(1) Dades corresponents al quart trimestre de cada any. De cada comunitat autònoma, s'hi inclouen les unitats que s'ocupen de l'Administració general, les universitats del seu àmbit i els ens de dret públic i societats públiques dependents de la comunitat autònoma, que es classifiquen com a administracions públiques.

Font: Banc d'Espanya. Butlletí estadístic, comunitats autònomes. <http://www.bde.es/webbde/es/estadis/infostad/infostad/capit13.html> (consulta: 18 de maig de 2011)

ADDENDA QUADRE I-97.1. VARIACIÓ ABSOLUTA DEL DEUTE ANY RERE ANY (ILLES BALEARS I ESPANYA) (2004-2010)						
	2004/03 %	2005/04 %	2006/05 %	2007/06 %	2008/07 %	2009/08 %
Balears, Illes	331	653	46	163	629	846
Espanya	8.279	4.937	873	2.175	9.979	17.859
Total	4,00	13,23	5,27	7,49	6,30	4,74

Font: Banc d'Espanya. Butlletí estadístic, comunitats autònomes. <http://www.bde.es/webbde/es/estadis/infoest/htmls/capit13.html> (consulta: 18 de maig de 2011)

ADDENDA QUADRE I-97.2. DEUTE DE LES EMPRESES PÚBLIQUES DE LES COMUNITATS AUTÒNOMES (2009 I 2010)				
	2009		2010	
	Ràtio deute/PIB	Valors absoluts	Ràtio deute/PIB	Valors absoluts
	(en milions d'euros)		(en milions d'euros)	
Andalusia	0,2	346	0,4	602
Aragó	1,2	384	1,4	453
Astúries	0,9	215	1,2	279
Balears, Illes	2,6	675	2,6	678
Canàries, Illes	0,6	249	0,6	244
Cantàbria	0,3	35	0,9	124
Castella-la Manxa	2,7	963	2,7	939
Castella i Lleó	0,4	249	6,0	349
Catalunya	3,7	7.261	4,0	7.811
Extremadura	0,1	18	0,1	18
Galícia	0,4	211	0,4	214
La Rioja	0,0	0	0,0	3
Madrid	0,7	1.321	0,8	1.482
Múrcia	0,1	27	0,0	0
Navarra	1,9	350	1,8	323
País Basc	1,2	793	1,1	697
Valenciana, Com.	2,3	2.319	3,0	3.068
Total	1,5	15.416	1,6	17.284

Font: Banc d'Espanya. Butlletí estadístic, comunitats autònomes. <http://www.bde.es/webbde/es/estadis/infoest/htmls/capit13.html> (Consulta: 18 de maig de 2011)

Aquest menor creixement del deute relatiu suposa una pèrdua relativa sobre la variació absoluta del deute balear respecte al total. Així, les Illes Balears incrementen el deute en 791 milions d'euros i el conjunt de comunitats

autònomes ho fan en 27.790. Per tant, el percentatge de l'increment de les Balears respecte al conjunt de l'Estat és, per a 2010, del 2,85%, mentre que l'any 2009 havia estat del 4,74%. (Vegeu el quadre I-97 i l'addenda I-97.1).

El nivell d'endeutament respecte del PIB va augmentar del 12,4% el 2009 al 15,3% el 2010, quasi cinc punts per sobre del deute mitjà del conjunt de comunitats autònomes (10,9%). Només s'hi situen per sobre la Comunitat Valenciana (17,2%), Castella-la Manxa (16,5%) i Catalunya (16,2%).

Cap comunitat autònoma no ha aconseguit reduir el deute públic com a conseqüència de la crisi econòmica, que està provocant un augment de les despeses i una caiguda molt important dels ingressos.

El deute de les empreses públiques a les Balears assoleix els 678 milions d'euros, la qual cosa representa el 2,6% del PIB, igual que l'any 2009. L'any anterior, el deute de les empreses públiques balears només era superat en termes relatius per Catalunya, mentre l'any 2010 les Illes Balears ocupen la quarta plaça per darrera de Catalunya, Comunitat Valenciana i Castella-la Manxa. (Vegeu el quadre addenda I-97.2).

13.3.

CONSELLS INSULARS

Per a l'exercici del 2010, els consells insulars presenten uns pressuposts agregats que sumen 634,0 milions d'euros, xifra que representa un augment del 19,74% en relació amb l'exercici anterior i duplica la taxa de creixement iniciada en l'exercici precedent (22,3%): és a dir, quasi un 50% acumulat en dos anys (46,4%) i consolida el canvi de tendència enfront de la moderació dels exercicis anteriors, fet que representa un

creixement molt per sobre del merament monetari per corregir els efectes d'un IPC que a les Illes Balears durant l'exercici 2010 va tenir un creixement de tan sols el 2,7%. (Vegeu el quadre AI-112).

Individualment, els tres consells insulars han incrementat la suma dels pressuposts d'una forma desigual, tot i que el Consell Insular d'Eivissa presenta una lleugera disminució, del 1,4% que, en termes reals suposa de facto una disminució del 4,1%. Torna a ser, com a l'exercici 2008, el Consell Insular de Menorca el que presenta de forma destacada una taxa major de creixement (el 32,16%), mentre que es manté la taxa anual de creixement pressupostari del Consell Insular de Mallorca per damunt del 20% (20,38%). (Vegeu el quadre AI-113).

Un any més la variació més significativa, pel calat econòmic i l'efecte previsible sobre l'evolució econòmica local, dels ingressos i les despeses a nivell agregat dels ens insulars la constitueix el marcat esforç inversor d'aquests el 2010, de tal manera que les inversions directes quasi s'han duplicat (89,0%) i per al conjunt del bienni 2008-2010 s'han triplicat en passar de 60,8 a 206,2 milions d'euros, i és especialment significatiu que aquest esforç inversor en infraestructures no s'ha finançat amb major endeutament directe (de fet, els ingressos per nou deute creixen tan sols en 10,3 milions d'euros el 2010 i per al conjunt del bienni el creixement és tan sols de set milions), sinó amb transferències de capital d'altres administracions, que creixen un 91,3%, fins als 207,4 milions d'euros, quantia que cobreix el total de les inversions directes de l'exercici.

Pel que fa a la resta de la despesa, en termes relatius, la reducció de la despesa corrent (-1,32%) correspon a la disminució d'ingressos corrents (-3,82%), tot i que encara els ingressos corrents superen en 33 milions la despesa corrent, la qual cosa permet finançar gran part de les transferències de capital (majoritàriament destinades als ajuntaments) que es mantenen a l'entorn dels 52 milions d'euros com a l'exercici 2009 precedent.

Pel que fa al vessant dels ingressos, el 2010 es comença a apreciar amb tota la intensitat l'impacte de la crisi econòmica en la recaptació d'ingressos tributaris, amb una caiguda del 27,7% dels ingressos per imports directes (especialment vinculats a la renda generada pels ciutadans), a la qual hem d'afegir també una caiguda del 20,3% dels ingressos per impostos indirectes (vinculats al consum), tot i que la seva importància relativa en el global dels ingressos corrents sigui minoritària, per la qual cosa, en mantenir-se els ingressos per transferències corrents d'altres administracions (fonamentalment de la CAIB per cobrir el cost dels serveis transferits), el conjunt dels ingressos corrents tan sols presenta un decrement interanual del 3,8%.

En aquest context l'evolució dels ingressos per impostos indirectes es paral·lela en els tres consells insulars, mentre que amb relació als impostos directes l'evolució ha estat menys homogènia i en torna a resultar una excepció el Consell Insular d'Eivissa, amb una caiguda interanual superior al quaranta per cent. Un any més aquesta evolució dispar sembla obeir més a qüestions metodològiques en l'aplicació dels ingressos que a variacions positives

rellevants, mentre que el Consell Insular de Mallorca evoluciona en la mitjana i el Consell Insular de Menorca presenta una disminució menor (-12,4%).

Pel que fa a la resta dels ingressos corrents, els ingressos per taxes i prestació de serveis es mantenen en valors absoluts similars, amb un lleuger creixement relatiu a l'entorn de l'IPC, mentre que els ingressos patrimonials decreixen en tres milions en els pressuposts del Consell Insular d'Eivissa (ingressos previstos per arrendament de l'hipòdrom computats el 2009 amb caràcter excepcional), cosa que genera una taxa de decreixement molt notable del 97,6%, que traslladada al conjunt dels tres consells insulars representa una disminució del 41,3%.

Quant als ingressos per operacions de capital, com ja s'ha destacat en una primera apreciació destaca, amb un creixement de 100 milions d'euros, la partida corresponent als ingressos per transferències de capital d'altres administracions, que es complementa amb un augment de l'endeutament (passius financers), especialment en el Consell Insular de Mallorca, en deu milions d'euros. Aquest fet és la contrapartida que permet un creixement significatiu de les despeses d'inversions respecte al 2009 al voltant del 90%.

Quant a les transferències de capital per a inversions, per completar la visió del conjunt, fons que es destinen especialment als ajuntaments, es mantenen sense variació significativa a l'entorn dels 52 milions d'euros.

En aquesta línia de majors necessitats de recursos per a inversions, el creixement en

el vessant dels ingressos per major endeutament en deu milions ha d'analitzar-se conjuntament amb un creixement menor en el vessant de la despesa per amortitzar deute anterior, que creix en quatre milions, fet que suposa tornar a l'augment d'endeutament net.

Entre les despeses corrents, les despeses de personal es consoliden per damunt dels 150 milions d'euros, amb un creixement interanual del 4,5%, en un context de contenció salarial (sense tenir en compte la retallada posterior de sous dels funcionaris que s'ha produït al juny de 2010 i que no es va preveure en el moment de confeccionar el pressupost), per la qual cosa aquest increment s'ha d'interpretar com una consolidació de la línia d'augment de plantilles de l'exercici anterior.

En termes relatius, les despeses de personal han passat, en dos anys, de representar un terç del pressupost total a situar-se sota una quarta part, (fins al 24,8%) i si s'observen en el seu conjunt els capítols I i II que constitueixen la despesa directament vinculada al funcionament dels serveis dels ens insulars, no arribaven a la meitat del pressupost (44,2%) el 2009, enfront del 57,1% a l'inici de la legislatura, cosa que es produeix, com ja s'ha comentat, a causa de l'important creixement de les inversions que caracteritza el pressupost del 2010.

La previsió de despeses per atendre els interessos del deute es redueix en un 26,7% gràcies a la disminució de l'endeutament en els exercicis precedents en un context pressupostari d'estabilitat dels tipus, mentre que les transferències corrents per a ajudes a les famílies i als ajuntaments

tornen a nivells de 2009, a l'entorn dels 65 milions d'euros.

Pel que fa a la tècnica d'elaboració pressupostària de l'exercici del 2010 no s'aprecien canvis metodològics significatius, i es manté la no inclusió en l'anàlisi pressupostària d'institucions insulars del pressupost del Consell Insular de Formentera, que es manté inclòs en el pressupost de l'Ajuntament de Formentera.

En valors absoluts, destaca el creixement pressupostari del Consell Insular de Mallorca en 70 milions de euros per segon any consecutiu, mentre que en termes relatius és el Consell Insular de Menorca, amb un increment absolut de pressupost de 24 milions, el que presenta una major taxa de creixement interanual (+32%). Pel que fa al Consell Insular d'Eivissa, l'evolució pressupostària interanual torna, un any més, a ser de signe contrari als altres dos ens insulars, i, si bé es manté al voltant dels 100 milions en termes absoluts, la taxa de variació interanual és lleugerament negativa (-1,4%)

Si comparam els pressuposts dels tres consells insulars en el vessant de la despesa en operacions de capital (inversions directes en capítol VI o indirectes en capítol VII per transferències de capital per a inversions a altres ens públics i privats), es veu que l'esforç inversor que caracteritza el conjunt agregat té l'origen en els consells de Mallorca i Menorca. Un any més i per segon any consecutiu, destaca el creixement de les inversions al pressupost del Consell Insular de Mallorca (+77,5 milions d'euros, és a dir el +130,5%), mentre que el de Menorca duplica les inversions di-

rectes fins als 37,2 d'euros (+154,8%). D'altra banda, el d'Eivissa acusa l'esforç inversor significatiu de 2009 i manté el nivell inversor per damunt dels 30 milions d'euros, a pesar que la taxa interanual és negativa (-9,2%).

Tot això ens duu a concloure que el ritme inversor al llarg de la legislatura ha estat més àgil a l'ens insular eivissenc, mentre que a les altres illes el procés de maduració de les inversions ha necessitat més temps per desenvolupar-se

Pel que fa a la resta dels capítols de despesa corrent de funcionament, s'observa als tres consells insulars un manteniment de despesa als nivells de l'any anterior, amb un creixement de la despesa en personal lleugerament per damunt del creixement de l'IPC, cosa que implica un lleu creixement net de plantilles i una evolució desigual al capítol II de despeses de funcionament per a la prestació dels serveis, que creix a Menorca i decreix a Mallorca i, especialment, a Eivissa. En el capítol III d'interessos és al Consell Insular de Mallorca on es produeix una reducció més significativa (-40,8%) de la dotació per cobrir la despesa financera, que resulta difícil d'entendre en un context de tensions al mercat financer, especialment una vegada observat el creixement esmentat de l'endeutament net per a aquest exercici.

En el conjunt interanual s'aprecia una disminució de despesa corrent de l'1,32% mentre que els ingressos corrents decreixen el 3,82%, cosa que no suposa desplaçament de finançament a llarg termini per a despesa corrent, ja que en el conjunt de valors absoluts encara els ingressos

corrents, amb 384 milions, superen clarament la despesa corrent (351 milions), amb un superàvit per operacions corrents de 33 milions, que situa el marge per complementar el finançament de la inversió a llarg termini, 2,5 per sota de l'exercici anterior (12,1%) i el situa, amb un 9,4%, per sota de la barrera del 10%.

13.4.

AJUNTAMENTS

El conjunt del pressupost agregat dels ajuntaments de les Balears per a l'exercici del 2010, en la línia d'exercicis anteriors, es presenta amb superàvit inicial, i així, mentre que el conjunt dels ajuntaments de Menorca, Eivissa i Formentera mantenen la presentació dels pressupostos equilibrada, els pressupostos d'alguns ajuntaments de Mallorca (concretament Andratx, Consell, Inca, Lloseta, Marratxí, Pollença, Porreres, Puigpunyent, Santa Maria i Sóller) no estan anivellats, i els ingressos prevists agregats en l'àmbit balear (1.328,2 milions d'euros) són superiors al total de les despeses (1.319,6 milions d'euros). Aquest superàvit inicial és dona repetidament en la cultura pressupostària municipal balear, però la seva incidència es pot considerar merament marginal i mancada de significació econòmica, ja que es manté per sota de l'1% del total del pressupost. [\(Vegeu el quadre Al-114\).](#)

La suma total dels ingressos per a l'exercici de 2010 s'allunya de la barrera dels 1.500 milions d'euros i modera el grau de creixement dels pressupostos municipals, amb una taxa de decreixement (-7,5%) que su-

posa, en termes absoluts, tornar a xifres de l'exercici 2008.

És rellevant i significatiu que el pressupost agregat dels municipis per al 2010 presenti un superàvit inicial no financer de 16,4 d'euros (observi's, però, que el dèficit total previst de tancament de l'exercici és de 62,6 milions d'euros, tal com comentarem a continuació) enfront del dèficit anterior en anys d'expansió (-56,82 el 2009, -55,89 el 2008), i representa un retorn a la moderació i el canvi de tendència amb relació als anys anteriors. Aquest superàvit equival al 8,1% del total de la despesa en inversions. El superàvit sense càrrega financera per interessos puja fins als 38,5 milions d'euros enfront del dèficit d'exercicis precedents de - 32,8 milions d'euros i - 33,3 del 2008.

Aquesta variació tan significativa té l'origen en la disminució de l'endeutament nou en un espectacular -54,9%, des dels 138,8 milions el 2009 als 62,6 el 2010, xifres que no es poden analitzar sense perdre de vista que, a banda de la despesa, les inversions directes han sofert una retallada dràstica des dels 281,4 milions d'euros del 2009 als 160,9 del 2010; és a dir, més de 120 milions de reducció d'inversions, inversions directes que representen el 12,1% del total de la despesa enfront del 20% de l'exercici 2009 precedent.

Quant als ajuntaments més rellevants per la suma total del seu pressupost, com en exercicis anteriors, s'observa clarament com els municipis de Palma i Calvià són els que disposen d'un major pressupost en valors absoluts, i mante-

nen per a l'exercici 2010 el seu pes en el pressupost del conjunt de les corporacions municipals, la barrera del 40% del total balear (40,2%), i acumulen tan sols més de la meitat del pressupost municipal (51,6%), en relació amb el conjunt dels municipis de Mallorca. [\(Vegeu el quadre AI-115\)](#)

La variació interanual dels pressuposts dels ajuntaments de les Balears per al 2010 resulta, com en anys anteriors, molt irregular, amb decreixements a l'entorn del 15% en els municipis de Lluçmajor o Pollença, mentre que a l'extrem oposat diversos municipis arriben a presentar taxes de creixement, entre els quals destaquen Formentera, amb un saldo interanual del +42,34% (pressupost que incorpora la quantitat que correspon al Consell Insular de Formentera) o el municipi d'Inca, amb un creixement del 13,8%. En tot el conjunt són els ajuntaments de Menorca els que presenten una taxa global de creixement (+14,5%), mentre que els d'Eivissa i Formentera evolucionen amb una taxa de variació interanual de +1,2%, enfront dels de Mallorca, amb una taxa de decreixement del 10,86% que, pel seu major pes absolut en el conjunt, situa la mitjana balear en una baixa global del -7,5% (enfront del creixement global del + 8% de l'any anterior). En aquests paràmetres de decreixement se situa l'Ajuntament de Palma, el pressupost del qual disminueix en 63 milions d'euros fins als 425, mentre que en el de Calvià el decreixement és de deu milions d'euros.

Pel que fa a la ràtio de despesa municipal per habitant, es mantenen un any més les diferències significatives entre els municipis

pis d'interior i els municipis turístics de la costa. És la diferència entre la població de dret i la de fet, molt més pronunciada en els municipis costaners, la causa principal dels majors ingressos per càpita, però, a la vegada, s'ha de tenir en compte que això genera majors necessitats de despesa per càpita com a conseqüència de la major demanda de serveis per atendre aquesta població flotant que no computa als efectes de les ràtios de despesa i d'ingressos per habitant.

Quant al pressupost de l'Ajuntament de Palma, destaca el decreixement de l'endeutament en gairebé 50 milions d'euros, amb una taxa de variació interanual del -62,4%, si bé és ver que pel que fa a la despesa, la caiguda de les inversions directes puja fins arribar a prop de 60 milions d'euros (-69,2%) i les situa, juntament amb les inversions indirectes (que apareixen com a transferències de capital), per sota dels deu euros del total de la despesa de l'exercici. [\(Vegeu el quadre AI-116\).](#)

En el cas de Calvià, els ingressos pressupostaris decreixen, especialment en els extraordinaris, per alienació d'inversions i els corresponents a transferències de capital d'altres administracions, davallada que en conjunt supera els 20 milions d'euros, i que està compensada parcialment per una pujada notable en els ingressos patrimonials, mentre que a la banda de la despesa destaca la baixada de les inversions directes en més de 20 milions d'euros que es destinen parcialment a cobrir el creixement de les despeses corrents, tant a personal com a la despesa de funcionament dels serveis. [\(Vegeu el quadre AI-117\).](#)

Quant a la despesa per habitant, continua sent Calvià el municipi amb major despesa per habitant, per damunt dels 2.000 euros per habitant i any, xifra molt per damunt de la resta dels municipis amb l'excepció d'Andratx, amb 1.932,5 euros per habitant. Un cas diferent és el de Formentera, que creix espectacularment fins als 3,2 milers d'euros per habitant, si bé cal tenir en compte que el pressupost municipal inclou també les competències com a consell insular, que es van consolidant, i és per això que no en resulten xifres comparables en termes d'homogeneïtat metodològica. En conjunt, la mitjana de la despesa municipal suportada per cada habitant se situa el 2010 en 1.200,84 euros per habitant i any, si bé a Menorca la taxa supera els 1.300.

13.5.

L'ADMINISTRACIÓ DE L'ESTAT

La Delegació Especial d'Hisenda a les Illes Balears, com a òrgan de recaptació tributària de l'Administració de l'Estat, va obtenir el 2009 una recaptació tributària de 2.213 milions d'euros, cent cinquanta més que l'any anterior, si bé encara són 400 menys que en l'exercici precedent. La taxa de variació anual se situa en un creixement a l'entorn del 7%, gràcies a la pujada de l'IVA acordada pel Govern Central del 16 al 18%, fet que ha permès fer front a la caiguda de recaptació en l'impost sobre la renda de les societats i presentar un balanç de creixement de la recaptació en tot el conjunt. [\(Vegeu el quadre I-98\).](#)

En valors absoluts, la recaptació tributària a les Balears recupera el nivell

dels 2.200 milions d'euros i trenca la tendència a la baixa de l'exercici anterior, si bé encara amb xifres inferiors a les de 2005, cinc anys enrere.

Aquesta recuperació lleu de la recaptació no suposa un canvi real de tendència, en un entorn de crisi inconclús, i obeeix a mesures de caràcter polític conjunturals, especialment la pujada esmentada de tipus de l'IVA, encara dins un entorn d'alentiment de l'activitat econòmica. La recaptació tributària de l'Administració Central a les Balears suposa, al tancament del 2010, un 8,1% del PIB balear a preus de mercat

(preus corrents) del 2010, és a dir, dues dècimes i mitja més que en l'exercici anterior, encara 4,9 punts per sota dels nivells de fa dos anys, a l'inici de la crisi. Pel que fa al context de l'Estat, els ingressos tributaris totals el 2010 varen pujar un 10,8%, per la mateixa explicació assenyalada per a les Balears, després d'acumular una baixada del 25,3 en els dos anys precedents.

L'evolució de la recaptació a les Balears presenta una taxa de recuperació inferior a la mitjana nacional. Això es deu a que el creixement de la recaptació per l'IVA en el tancament de l'exercici ha estat

QUADRE I-98. INGRESSOS DE LA DELEGACIÓ ESPECIAL D'HISENDA DE LES ILLES BALEARS (2009 I 2010)

	En milers d'euros		Var. 09/08	Var. 10/09
	2009	2010	%	%
Imposts sobre la renda de persones físiques	1.235.240	1.243.023	-15,15	4,90
Imp. sobre societats	276.014	270.826	-36,45%	-19,80%
Resta del capítol I	51.523	52.970	-32,74%	9,50%
Capítol I: impostos directes	1.562.777	1.566.819	-20,54%	-0,70%
Imp. sobre el valor afegit	343.518	489.123	-27,30%	46,20%
Imp. especials	9.651	11.982	-40,78%	2,40%
Renda de duanes	1.363	1.440	-28,71%	15,40%
Resta de capítol II	121.473	114.810	-4,68%	4,10%
Capítol II: impostos indirectes	476.005	617.355	-23,00%	29,20%
Taxa sobre el joc	0	0		
Altres ingressos	31.129	29.173	31,94%	-4,80%
Capítol III: taxes i altres ingressos	31.129	29.173	31,94%	-4,80%
Total d'ingressos tributaris	2.069.911	2.213.347	-20,65%	10,80%

Font: Delegació Especial d'Hisenda de les Illes Balears, Agència Estatal de l'Administració Tributària (Servei d'Auditoria Interna)

molt més significatiu al conjunt de l'Estat (+ 46,2%) que a les Balears (+ 42,4%). Una explicació pot ser que les grans empreses, que tributen l'IVA amb periodicitat mensual, tributen majoritàriament a Madrid i a Barcelona, i per això la recaptació nacional preveu la pujada de recaptació per als mesos d'octubre i novembre, mentre que a Balears els efectes de la pujada de tipus en el tercer trimestre produiran els seus efectes en el moment de la liquidació trimestral, al gener de 2011.

Per al conjunt del conceptes tributaris, l'evolució de la recaptació el 2010 per capítols és molt semblant a les Balears i a la resta del territori, amb un estancament de la recaptació directa (sobre la renda), que es torna negativa en l'àmbit estatal per la disminució en la recaptació de l'impost de societats, mentre que es produeix una recuperació significativa de devers el 30 per cent en els impostos indirectes (sobre el consum), tant en l'àmbit balear, com en el nacional.

Es pot considerar que aquest estancament de la recaptació per tributs directes indicaria que la desacceleració de l'activitat econòmica s'ha contingut pel que fa a la renda de les persones físiques, tant que en l'àmbit nacional la recaptació per aquest tribut puja un 4,9% (lleugerament per damunt de la inflació en l'àmbit nacional, del 3%), mentre que manté els efectes sobre el benefici de les societats (tal vegada perquè les retencions de l'IRPF fan que la seva recaptació sigui molt més propera al moment de la generació de la renda, que no en el cas de les societats, que suporten pagaments a compte en funció de les rendes d'exercicis anteriors).

Per l'altra banda, amb l'excepció de l'IVA, és generalitzada una certa recuperació de recaptació en els impostos indirectes (duanes, impostos especials sobre tabacs, alcohol, etc.), amb unes taxes ben diferents a l'àmbit balear que a l'estatal. A les Illes Balears els impostos vinculats al consum turístic (alcohol, tabac...) pugen un 24,15% mentre que a l'àmbit nacional el creixement (+2,4%) no arribaria a donar cobertura a la depreciació monetària (3%) .

Globalment es pot parlar d'una moderació dels efectes de la crisi en la recaptació tributària, però no es pot anar més enllà en la interpretació sense cometre la errada de considerar que el creixement de la recaptació, tant en l'àmbit autonòmic com en el nacional, significa més que l'efecte d'una decisió política de pujada de tipus, aliena a l'evolució general de l'activitat econòmica general.

Quant a la distribució de la càrrega impositiva per a l'exercici de 2010 del conjunt de la recaptació, l'anàlisi de les Balears permet apreciar que a causa de la pujada de tipus de l'IVA, els tributs directes baixen de les tres quartes parts de la recaptació (75,5%) el 2009 fins al 70,8%, i els impostos sobre el consum (incloent-hi taxes), pugen a l'entorn del 30%. Un any més es constata la diferent estructura de la recaptació tributària a les Balears en relació amb el conjunt nacional, on l'estructura és molt més equilibrada entre tributs directes (53,8%, cinc punts per sota de l'exercici anterior), mentre que els tributs sobre el consum, impostos indirectes i taxes, pugen fins al 46,2% de la recaptació amb una tendència clara, a hores d'ara, a l'equilibri.

13.6.

LA CÀRREGA FISCAL A LES ILLES BALEARS⁷⁸

Durant l'exercici de 2010 la càrrega fiscal a les Illes Balears es va elevar fins els 8.100 milions d'euros, un increment del 3,8% respecte l'any anterior. Tot i que es manté en taxes properes a un terç del PIB balear, se situa en el 29,76%, de forma que queda allunyada, com en els dos anys precedents, del 32,84% de l'any 2008. La causa d'això cal buscar-la lògicament en la disminució de l'activitat econòmica en general i dels ingressos de les famílies, amb un lleuger desplaçament cap a la imposició indirecta sobre el consum com a conseqüència de l'increment dels tipus en l'IVA.

És per això que la càrrega fiscal es desplaça lleugerament cap a l'Estat mentre es manté la càrrega imposada per les administracions locals i es redueix lleugerament l'autònoma (més vinculada a l'activitat mercantil-patrimonial). En termes d'estructura de la càrrega fiscal s'observa que

la recaptada per l'Administració de l'Estat supera ja les tres cinquenes parts (62,8%), mentre que les dues cinquenes parts restants es destinen a les administracions autonòmica, que baixa quatre punts fins al 26,6%, i es manté la local per sota del 11%, encara que puja unes dècimes. (Vegeu el gràfic I-26).

La càrrega fiscal se xifra en 7.319,94 euros per habitant i any, la qual cosa representa un increment poc significatiu de 203,43 euros respecte a l'exercici anterior (el 2,8% que suposa un creixement merament vegetatiu per compensar l'IPC) i es manté llunyana als 8.528,67 € per habitant i any de 2008.

Pel que fa al conjunt de les comunitats autònomes, els ciutadans de les Illes Balears són els segons que suporten una càrrega fiscal més alta, després dels de Madrid (amb les reserves metodològiques que pugui tenir la distorsió per l'efecte de la centralització administrativa i la domiciliació de les grans empreses a la capital de l'Estat). No obstant això, és en termes

⁷⁸ Amb referència a aquest subapartat, es consideren les definicions conceptuals següents.

Càrrega fiscal: Conjunt dels tributs recollits en els capítols I, II i III dels pressupostos de les administracions públiques. Pressió fiscal: Relació de la càrrega fiscal per habitant en relació al PIB per càpita (a preus de mercat, preus corrents, 1a estimació INE).

Metodologia d'imputació per comunitats autònomes:

- Per a les administracions locals les consignacions per capítols en els pressupostos d'ingressos de cada corporació per al 2010.
- Per a les administracions autonòmiques les consignacions per capítols en els pressupostos d'ingressos de cada autonomia per al 2010.
- Per l'Administració de l'Estat: La recaptació de 2010 capítol I s'assigna a les comunitats autònomes de règim comú segons el criteri de meritació resultant d'aplicar els percentatges definitius de l'IRPF de 2009 acordats en el Consell de Política Fiscal i Financera. La recaptació de 2010 del capítol II s'assigna a les comunitats autònomes segons el criteri de meritació resultant d'aplicar els índexs de consum (INE) acordats com a criteri de repartiment per l'IVA en el Consell de Política Fiscal i Financera. La recaptació de 2010 del capítol III s'assigna a les comunitats autònomes en la delegació de les quals s'han recaptat i es prorratja la recaptació dels serveis centrals en funció de la recaptació de les diferents delegacions.

La càrrega fiscal per municipis s'obté afegint a la càrrega fiscal de l'administració local la corresponent càrrega fiscal dels restants tres nivells administratius (insular, autonòmic i estatal) prorratjats.

comparatius amb la renda generada quan s'aprecia, un any més, que els balears segueixen al capdavant de la pressió fiscal suportada, que puja al 29,67%, tot i que encara lluny del 32,84% 2008.

És significatiu, però observar l'evolució de les dades del País Basc, on la càrrega fiscal el 2009 era la més alta del país (8.350,19 euros) mentre que el 2010 baixa a 6.945,27 euros per habitant i any. Això afegit a l'evolució positiva del seu PIB per càpita regional suposa una espectacular baixada de la pressió fiscal de 5 punts percentuals, des del 27,20% al 22,18% en un sol any. Aquesta qüestió mereix una seriosa anàlisi de la mesures adoptades i de la seva possible aplicabilitat en el territori balear. (Vegeu el quadre I-99).

És inevitable, un any més, reiterar des de l'òptica dels ingressos tributaris, que l'alta càrrega fiscal dels tributs estatals suportada pels ciutadans de les Balears, si no es corregeix pel vessant de la despesa estatal en la comunitat, genera un fort desequili-

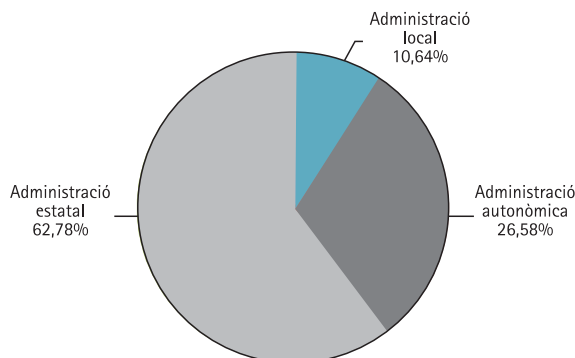
bri en la seva balança fiscal i situa un any més les Illes Balears com la Comunitat més desfavorida pel sistema vigent.

Sense perjudici del principi de solidaritat interterritorial i de la progressivitat constitucional en un context nacional per tal d'acostar a la mitjana les zones menys afavorides i evitar situacions de greuge interterritorial, s'han de plantejar instruments i paràmetres objectius per tal d'evitar desajustos perjudicials en termes comparatius.

Des de l'òptica de l'aportació de les comunitats autònomes al patrimoni comú és necessari un equilibri entre la desviació de la càrrega fiscal respecte a la mitjana que es correspongui en termes relatius amb la desviació respecte a la mitjana de la renda regional, en aquest cas del PIB. És a dir, és raonable que qui més té, més pagui, però aquesta diferència relativa ha de ser proporcional al diferencial d'ambdues magnituds, sinó s'incorre en un repartiment injust de les càrregues.

Gràfic I-26

Càrrega fiscal per administracions a les Illes Balears (2010)

Font: elaboració pròpia.

Les dades indiquen que per a l'exercici de 2010, la renda per càpita dels balears superava en un 6,98% la mitjana nacional mentre que la suma dels tributs suportats superen en un 27,16% la mitjana nacional. Això representa un desequilibri per excés del 20,18% i obeeix a l'excés de càrrega fiscal en relació a la renda percebuda en un escenari teòric de progressivitat equilibrada entre renda i pressió fiscal, un excés que resulta endèmic. En aquest sentit l'anàlisi d'aquestes desviacions és especialment

desfavorable per a les Illes Balears. (Vegeu el quadre I-99.1 i el gràfic I-27).

Les Illes Balears, seguida d'Astúries, Castella-la Manxa i Madrid (per aquest ordre) són les comunitats autònomes que suporten un major desequilibri per excés de càrrega fiscal en relació a la seva riquesa mentre que, entre les comunitats de règim comú, són Castella-Lleó, Galícia i Extremadura les que resulten més afavorides pel sistema vigent el 2010.

QUADRE I-99. CÀRREGA FISCAL PER HABITANT (EXERCICI 2010)

	PIB per càpita	Adm. local	Adm. autonòmica	Adm. estatal	Total	Pressió fiscal: CF/PIB
Illes Balears	24.672,00	779,04	1.945,75	4.595,15	7.319,94	29,67%
Castella-la Manxa	17.621,00	587,92	1.445,66	2.810,37	4.843,96	27,49%
Astúries	21.882,00	500,34	1.703,31	3.752,00	5.955,65	27,22%
Madrid	29.963,00	751,1	1.919,18	5.232,12	7.902,39	26,37%
Andalusia	17.405,00	544,02	1.203,31	2.780,44	4.527,78	26,01%
Cantàbria	23.464,00	509,55	1.752,20	3.796,59	6.058,34	25,82%
Com. Valenciana	20.465,00	577,06	1.509,06	3.188,13	5.274,25	25,77%
Aragó	24.886,00	614,05	1.766,08	3.926,33	6.306,46	25,34%
Catalunya	27.053,00	706,97	1.797,63	4.314,15	6.818,76	25,21%
Regió de Múrcia	18.654,00	435,39	1.425,87	2.814,92	4.676,17	25,07%
Mitjana nacional	23.063,00	849,94	1.513,60	3.392,88	5.756,42	24,96%
Extremadura	16.828,00	395,33	1.132,33	2.484,90	4.012,56	23,84%
Galícia	20.343,00	404,28	1.265,79	3.161,43	4.831,50	23,75%
La Rioja	25.020,00	540,2	1.715,60	3.619,51	5.875,31	23,48%
Castella i Lleó	22.974,00	537,86	1.404,47	3.408,41	5.350,74	23,29%
Mitjana nacional depurada	15.912,94	421,17	1.129,41	2.552,37	4.102,95	25,78%
Com. Foral de Navarra	29.982,00	528,54	5.922,32	231,06	6.681,92	22,29%
País Basc	31.314,00	5.818,64	43,97	1.082,66	6.945,27	22,18%
Canàries	19.746,00	716,52	893,66	1.364,86	2.975,04	15,07%
Ceuta	21.960,00	1.934,43	0	1.168,38	3.102,82	14,13%
Melilla	20.832,00	1.191,23	0	1.101,02	2.292,25	11,00%

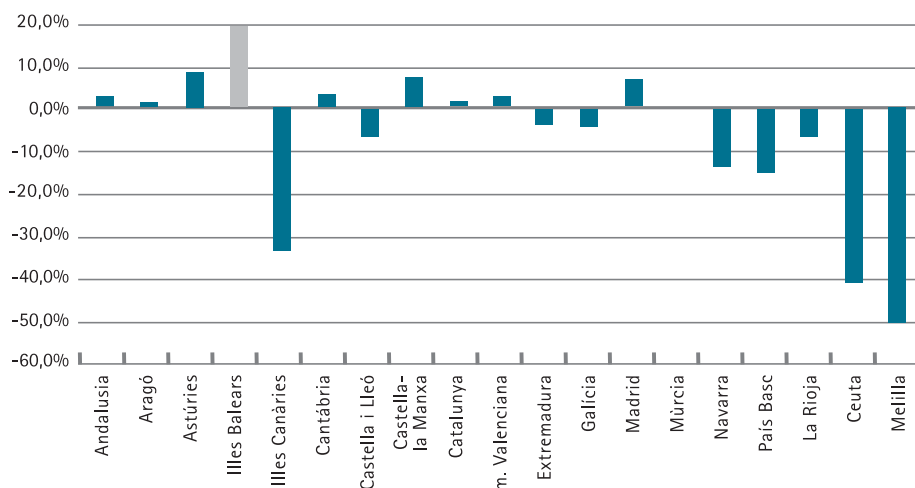
Font: elaboració pròpia sobre dades INE, EUSTAT, AEAT i IBAE. Dades en euros.

QUADRE I-99.1. CÀRREGA FISCAL: POSICIÓ RELATIVA RESPECTE A LA MITJANA NACIONAL (2010)			
	del PIB	de la C.F.	Excés CF
Andalusia	-24,53%	-21,34%	3,19%
Aragó	7,90%	9,56%	1,65%
Astúries	-5,12%	3,46%	8,58%
Illes Balears	6,98%	27,16%	20,18%
Canàries	-14,38%	-48,32%	-33,94%
Cantàbria	1,74%	5,24%	3,51%
Castella i Lleó	-0,39%	-7,05%	-6,66%
Castella-la Manxa	-23,60%	-15,85%	7,74%
Catalunya	17,30%	18,45%	1,15%
Com. Valenciana	-11,26%	-8,38%	2,89%
Extremadura	-27,03%	-30,29%	-3,26%
Galícia	-11,79%	-16,07%	-4,27%
Madrid	29,92%	37,28%	7,36%
Regió de Múrcia	-19,12%	-18,77%	0,35%
Com. Foral de Navarra	30,00%	16,08%	-13,92%
País Basc	35,78%	20,65%	-15,12%
La Rioja	8,49%	2,07%	-6,42%
Ceuta	-4,78%	-46,10%	-41,32%
Melilla	-9,67%	-60,18%	-50,51%

Font: elaboració pròpia sobre dades INE, EUSTAT, AEAT i IBAE.

Gràfic I-27

Càrrega fiscal: posició relativa respecte a la mitjana nacional (2010)

Font: elaboració pròpia sobre dades INE, EUSTAT, AEAT i IBAE.

Un exercici més resulta patent que el sistema diferencial afavoreix les comunitats autònomes que no estan subjectes al règim comú de finançament (Navarra, País Basc i Canàries) i les ciutats autònomes de Ceuta i Melilla, respecte la mitjana de les comunitats autònomes.

Pel que fa al desglossament de la càrrega fiscal en funció de l'administració destinària dels recursos, resulta rellevant la diferència estructural de la gestió tributària, especialment en les comunitats de règim foral (Navarra i País Basc) així com en la de Canàries amb el seu "règim especial", mentre que el cas de Ceuta i Melilla és merament anecdòtic per la seva escassa rellevància en el conjunt.

En aquest sentit és evident el major pes en la recaptació de les diputacions forals basques (83,78%) enfront de l'administració autonòmica, la gestió tributària de la qual és merament testimonial. Mentre que a la Comunitat Foral de Navarra, de caràcter uniprovincial, és l'Administració autonòmica la que gestiona la major part dels tributs (88,63%) donada l'adscripció de la Hisenda foral a aquesta Administració.

En el cas de Canàries, amb el seu règim especial, s'aprecia una gestió tributària excepcionalment compensada entre les diferents administracions (el 24,08% les administracions locals: ajuntaments i Cabildos; el 30,04%, l'administració autonòmica; i el 45,88%, l'Estat). Aquest fet, des de l'òptica balear i per la similitud objectiva del fet insular, és també significatiu pel contrast de l'estructura de la càrrega fiscal. (Vegeu el quadre I-100).

La distribució "qualitativa" de la càrrega fiscal es produeix entre els impostos directes (els que s'exigeixen individualment en funció de la riquesa de les persones: amb caràcter progressiu a l'IRPF i a tipus fix per al cas de les persones jurídiques), els impostos indirectes (que recauen sobre el consum, a tipus fix sobre la despesa i sense tenir en compte la capacitat econòmica del subjecte) i les taxes i altres ingressos (que tracten de repercutir al subjecte el cost dels béns o serveis públics dels que es beneficia a títol personal, inclosos els interessos de demora en el pagament de les seves obligacions amb l'Administració).

S'observa un repartiment equilibrat entre els diferents conceptes tributaris a nivell nacional. La càrrega impositiva directa representa la meitat del que es recaptà (50,83%), mentre que s'aprecia un lleuger augment de la recaptació indirecta (43,06%) imputable a la pujada dels tipus d'IVA a mitjan exercici, i es manté la càrrega per taxes i altres ingressos en l'entorn del 6,11%. (Vegeu el quadre I-101).

El 2010 es fa encara més palesa la desviació característica de la càrrega fiscal a les Illes Balears en relació a la resta de les administracions autonòmiques de règim comú, ja que la seva estructura interna es desvia significativament de la mitjana cap als impostos indirectes (sobre el consum) en detriment de la càrrega fiscal sobre els impostos directes (sobre la riquesa: rendes i patrimonis). (Vegeu el gràfic I-28).

L'origen d'aquesta peculiaritat balear és raonablement atribuïble a la seva especialització com a economia vinculada especialment al sector turístic, i a la sig-

nificativa diferència entre la població de dret (padró municipal que serveix de dada base amb caràcter general) i la població de fet, que inclou els turistes que suporten únicament tributs indirectes sobre el consum; tot això a més dels anomenats costos d'insularitat que en incorporar-se als preus incrementen la base sotmesa a tributació. Aquest fet comporta una major importància relativa de la càrrega fiscal indirecta, amb una desviació que

supera ja els 12 punts percentuals sobre la mitjana nacional.

Quant a tendències, l'evolució de la càrrega fiscal va unida a l'evolució de l'economia, amb un decalatge d'un exercici. Això gràficament s'aprecia com una evolució paral·lela i acredita el caràcter no conjuntural de la major càrrega fiscal a les Illes Balears. (Vegeu el quadre I-101.1 i el gràfic I-28.1).

QUADRE I-100. DISTRIBUCIÓ DE LA CÀRREGA FISCAL PER ADMINISTRACIONS (2010)

	Adm. local	Adm. autonòmica	Adm. estatal	Total
Andalusia	12,02%	26,58%	61,41%	100,00%
Aragó	9,74%	28,00%	62,26%	100,00%
Astúries	8,40%	28,60%	63,00%	100,00%
Illes Balears	10,64%	26,58%	62,78%	100,00%
Canàries	24,08%	30,04%	45,88%	100,00%
Cantàbria	8,41%	28,92%	62,67%	100,00%
Castella i Lleó	10,05%	26,25%	63,70%	100,00%
Castella-la Manxa	12,14%	29,84%	58,02%	100,00%
Catalunya	10,37%	26,36%	63,27%	100,00%
Com. Valenciana	10,94%	28,61%	60,45%	100,00%
Extremadura	9,85%	28,22%	61,93%	100,00%
Galícia	8,37%	26,20%	65,43%	100,00%
Madrid	9,50%	24,29%	66,21%	100,00%
Regió de Múrcia	9,31%	30,49%	60,20%	100,00%
Com. Foral de Navarra	7,91%	88,63%	3,46%	100,00%
País Basc	83,78%	0,63%	15,59%	100,00%
La Rioja	9,19%	29,20%	61,61%	100,00%
Ceuta	62,34%	0,00%	37,66%	100,00%
Melilla	51,97%	0,00%	48,03%	100,00%
Mitjana nacional	14,78%	26,23%	58,99%	100,00%

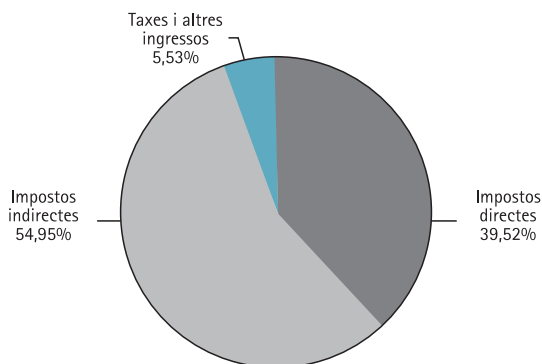
Font: elaboració pròpia sobre dades INE, EUSTAT, AEAT i IBAE.

QUADRE I-101. DISTRIBUCIÓ DE LA CÀRREGA TRIBUTÀRIA PER TIPUS DE TRIBUT (2010)

	Imposts directes	Imposts indirectes	Taxes i altres ingr.	Total
Andalusia	44,41%	48,76%	6,83%	100,00%
Aragó	51,29%	41,97%	6,74%	100,00%
Astúries	50,87%	43,33%	5,79%	100,00%
Illes Balears	39,52%	54,95%	5,53%	100,00%
Illes Canàries	67,11%	23,09%	9,80%	100,00%
Cantàbria	47,75%	46,57%	5,67%	100,00%
Castella i Lleó	48,12%	45,75%	6,14%	100,00%
Castella-la Manxa	43,48%	49,60%	6,91%	100,00%
Catalunya	54,74%	39,67%	5,59%	100,00%
Com. Valenciana	45,81%	47,23%	6,96%	100,00%
Extremadura	43,85%	49,17%	6,98%	100,00%
Galícia	47,28%	47,25%	5,47%	100,00%
Madrid	59,50%	35,53%	4,97%	100,00%
Múrcia	43,20%	50,95%	5,85%	100,00%
Navarra	50,77%	38,08%	11,15%	100,00%
País Basc	49,68%	45,00%	5,32%	100,00%
La Rioja	48,67%	44,37%	6,96%	100,00%
Ceuta	37,08%	52,24%	10,68%	100,00%
Melilla	48,63%	41,50%	9,87%	100,00%
Total Nacional	50,83%	43,06%	6,11%	100,00%

Font: elaboració pròpia sobre dades INE, EUSTAT, AEAT i IBAE.

Gràfic I-28
**Distribució de la càrrega fiscal
per tipus de tribut a les Illes Balears (2010)**

Font: elaboració pròpia.

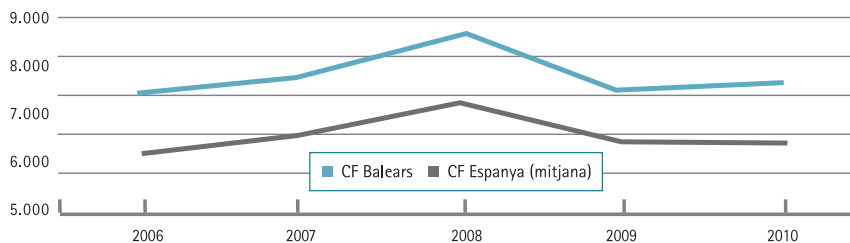
QUADRE I-101.1. COMPARACIÓ CÀRREGA FISCAL I PRESSIÓ FISCAL A LES ILLES BALEARS I ESPANYA

	Càrrega fiscal (€)		Pressió fiscal (%)	
	Espanya	I. Balears	Espanya	I. Balears
2006	5.459,23	7.055,98	24,64%	28,85%
2007	6.032,00	7.409,00	25,78%	29,36%
2008	6.749,59	8.528,67	28,10%	32,84%
2009	5.877,66	7.116,51	25,68%	29,04%
2010	5.756,42	7.319,94	24,96%	29,67%

Font: elaboració pròpia sobre dades INE, EUSTAT, AEAT i IBAE.

Gràfic I-28.1

Evolució de la càrrega fiscal a Espanya i les Illes Balears (2006-2010)

Font: elaboració pròpia sobre dades INE, EUSTAT, AEAT i IBAE.

En el marc intern balear, la pressió fiscal per illes i per municipis l'any 2010, si bé es manté per sota de la barrera del 30%, presenta un lleuger repunt de dues centèsimes en sintonia amb l'evolució dels preus de l'economia local.

En l'àmbit interinsular es manté l'equilibri i la manca de diferències significatives entre illes. La mitjana dels municipis de Mallorca i Menorca queda lleugerament per sobre de la mitjana balear (0,29 i 0,06, respectivament), mentre que Eivissa (0,20) i Formentera (0,61) queden per sota de la mitjana balear.

Un any més, els municipis turístics cos-

taners de Mallorca, amb Deià, Capdepera, Calvià i Sant Llorenç des Cardassar al capdavant, són els que lideren la classificació en funció de la pressió fiscal per habitant, amb taxes superiors al 31% sobre el PIB per càpita. Mentre que a la cua se situen els municipis d'interior més petites, amb taxes per sota del 29%. El diferencial entre el primer i l'últim és de més de sis punts. Per altra part, la pressió fiscal es manté més homogènia entre els municipis de Menorca (on la diferència entre el de menor i el de major pressió fiscal és de 2,2 punts) i Eivissa i Formentera, on el diferencial escassament no arriba a un punt percentual. (Vegeu els quadres I-102a i I-102b).

QUADRE I-102 A. CÀRREGA FISCAL PER HABITANT A MENORCA, EIVISSA I FORMENTERA PER MUNICIPIS (2010)

	Impostos directes	Impostos indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	Pressió fiscal per habitant
Alaior	2.924,77	4.009,49	347,45	7.286,20	29,53%
Ciutadella	2.927,26	4.005,33	481,34	7.396,43	29,98%
Ferrerries	2.865,06	3.987,87	265,49	7.058,66	28,61%
Maó	2.995,83	3.994,98	368,17	7.323,42	29,68%
Mercadal, es	3.215,59	4.010,58	431,17	7.625,29	30,91%
Sant Lluís	3.098,55	4.008,28	370,98	7.423,03	30,09%
Castell, es	2.854,00	3.987,14	209,28	7.042,88	28,55%
Migjorn Gran, es	2.986,14	4.014,52	550,78	7.599,69	30,80%
Mitjana de Menorca	2.969,45	4.000,85	389,6	7.335,19	29,73%
Formentera	2.761,45	3.997,47	433,46	7.169,79	29,06%
Eivissa	2.818,71	3.998,47	378,12	7.220,95	29,27%
Sant Antoni de Portmany	2.938,94	4.017,92	403,55	7.361,43	29,84%
Sant Josep de sa Talaia	2.935,47	4.002,63	389,69	7.380,40	29,91%
Sant Joan de Labritja	2.783,63	4.050,85	420,55	7.258,91	29,42%
Santa Eulària des Riu	2.785,88	4.000,26	414,48	7.194,01	29,16%
Mitjana d'Eivissa	2.849,38	4.005,04	395,06	7.266,83	29,45%

Font: elaboració pròpia. CES Balears, dades en € per habitant i any.

QUADRE I-102 B. CÀRREGA FISCAL PER HABITANT A MALLORCA PER MUNICIPIS (2010)

	Impostos directes	Impostos indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	Pressió fiscal per habitant
Alaró	2.778,05	3.994,16	292,37	6.980,92	28,29%
Alcúdia	3.109,23	4.008,69	609,02	7.725,94	31,31%
Algaida	2.746,61	4.012,88	190,45	6.930,08	28,09%
Andratx	3.263,28	4.071,46	516,52	7.812,53	31,67%
Artà	3.039,91	4.015,92	613,09	7.628,98	30,92%
Banyalbufar	2.851,05	4.011,02	367,81	7.212,54	29,23%
Binissalem	2.751,88	4.028,90	395,98	7.173,68	29,08%
Búger	2.718,11	4.001,33	357,76	7.086,13	28,72%
Bunyola	2.853,75	4.034,48	332,38	7.143,19	28,95%
Calvià	3.259,45	4.023,96	614,85	7.961,08	32,27%
Campanet	2.680,86	3.987,93	415,71	7.077,75	28,69%

continua

QUADRE I-102 B. CÀRREGA FISCAL PER HABITANT A MALLORCA PER MUNICIPIS (2010)

	Impostos directes	Impostos indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	Pressió fiscal per habitant
Campos	2.861,14	4.039,03	504,39	7.355,80	29,81%
Capdepera	3.026,95	4.048,55	556,50	8.271,18	33,52%
Consell	2.644,46	4.009,93	469,18	7.051,16	28,58%
Costitx	2.646,52	4.009,10	249,47	6.880,53	27,89%
Deià	3.623,64	4.080,79	664,83	8.304,11	33,66%
Escorca	2.995,93	4.089,98	672,56	7.341,15	29,75%
Esporles	2.711,43	3.993,70	370,66	7.084,72	28,72%
Estellencs	2.960,30	4.150,58	498,74	7.206,83	29,21%
Felanitx	2.866,21	4.001,60	373,54	7.282,32	29,52%
Fornalutx	2.668,52	4.034,72	471,16	7.189,90	29,14%
Inca	2.799,07	3.990,96	355,36	7.148,92	28,98%
Lloret de Vistalegre	2.649,73	4.027,56	191,34	6.835,88	27,71%
Lloseta	2.775,59	4.013,82	330,55	7.130,50	28,90%
Llubí	2.656,86	4.012,05	203,09	6.900,90	27,97%
Llucmajor	2.879,02	4.015,73	438,17	7.446,74	30,18%
Manacor	2.853,67	3.996,98	353,86	7.211,22	29,23%
Mancor de la Vall	2.721,19	4.000,72	330,62	7.058,42	28,61%
Maria de la Salut	2.691,39	4.004,73	164,48	6.921,61	28,05%
Marratxí	2.771,41	4.000,50	449,28	7.253,64	29,40%
Montuïri	2.761,60	3.998,59	168,46	6.900,28	27,97%
Muro	3.024,52	3.994,44	603,35	7.679,26	31,13%
Palma	2.845,68	4.040,82	361,97	7.295,80	29,57%
Petra	2.646,60	4.012,27	186,18	6.884,91	27,91%
Pollença	3.064,14	4.026,38	529,5	7.627,06	30,91%
Porreres	2.658,16	4.010,06	185,65	6.905,98	27,99%
Sa Pobla	2.776,27	4.008,47	388	7.166,60	29,05%
Puigpunyent	2.910,18	4.004,31	389,85	7.322,64	29,68%
Sencelles	2.632,98	4.012,29	233,98	6.876,22	27,87%
Sant Joan	2.730,06	4.028,37	392,42	7.162,61	29,03%
Sant Llorenç des Cardassar	3.215,15	4.034,08	658,83	7.944,46	32,20%
Santa Eugènia	2.755,01	3.999,24	206,74	6.942,95	28,14%
Santa Margalida	3.030,26	3.991,49	389,74	7.419,92	30,07%

continua

QUADRE I-102 B. CÀRREGA FISCAL PER HABITANT A MALLORCA PER MUNICIPIS (2010)

	Impostos directes	Impostos indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	Pressió fiscal per habitant
Santa Maria del Camí	2.719,65	4.009,72	416,9	7.152,96	28,99%
Santanyí	3.128,89	4.047,72	443,46	7.650,95	31,01%
Selva	2.836,69	4.038,10	310,55	7.129,14	28,90%
Ses Salines	2.919,56	4.005,95	405,06	7.219,37	29,26%
Sineu	2.693,73	3.999,62	265,94	6.976,19	28,28%
Sóller	2.998,68	4.078,13	546,69	7.632,43	30,94%
Son Servera	2.994,55	4.024,10	505,73	7.605,60	30,83%
Valldemossa	2.993,90	3.992,02	553,49	7.566,31	30,67%
Vilafranca de Bonany	2.651,09	3.982,31	145,51	6.779,81	27,48%
Ariany	2.648,71	4.000,13	148,55	6.809,30	27,60%
Mitjana Mallorca	2.909,46	4.046,99	425,15	7.392,61	29,96%
Mitjana Illes Balears	2.893,18	4.022,28	404,48	7.319,94	29,67%

Font: elaboració pròpia. CES Balears, dades en € per habitant i any.

13.7.

EL NOU SISTEMA DE FINANÇAMENT

El 26 de juliol de 2011 el Ministeri d'Economia i Hisenda va publicar la liquidació del sistema de finançament de les comunitats autònomes de règim comú (totes excepte el País Basc i Navarra) corresponents a l'any 2009. D'aquestes dades es pot calcular un indicador de finançament per competències homogènies per habitant⁷⁹ que mostra, per a l'any 2007 els resultats obtinguts pel sistema anterior i el compara amb els resultats de l'any 2009 amb el sistema actual.

Els resultats mostren que la comunitat autònoma més beneficiada pel nou sistema de finançament ha estat Madrid (millora 13 punts), seguida de les Illes Balears (millora 10 punts) i de Catalunya (millora 6 punts). València queda igual i la resta empitjora la seva situació. Destaca la pèrdua d'Andalucia (-10 punts) i d'Extremadura (-7 punts). (Vegeu el quadre I-103 i l'addenda). Segons les dades del Ministeri d'Economia i Hisenda, les Balears és la comunitat més afavorida pel nou finançament. L'informe també destaca que les Balears són la comunitat autònoma que millora més entre el finançament teòric i el real, en aplicació de la disposició addicional tercera, amb un import de 14,8 punts. La millora global sense homogeneitzar les competències respecte a l'anterior model és de 532 milions d'euros.

⁷⁹ Vegeu: Angel de la Fuente, *Datos preocupantes en la financiación autonómica*, Expansión, 2 d'agost de 2011, pàg: 23.

**QUADRE I-103. INDICADOR DE FINANÇAMENT PER COMPETÈNCIES HOMOGÈNIES PER HABITANT
PER COMUNITAT AUTÒNOMA (2007-2009)**

	2007	2009	Variació
Madrid	95	108	13
Illes Balears	89	99	10
Catalunya	97	103	6
Com. Valenciana	94	94	0
Regió de Múrcia	97	96	-1
Galícia	103	101	-2
Aragó	107	104	-3
Astúries	107	104	-3
Cantàbria	120	117	-3
Castella i Lleó	107	104	-3
Canàries	100	95	-5
Castella-la Manxa	101	96	-5
La Rioja	115	109	-6
Extremadura	112	105	-7
Andalusia	103	93	-10

Font: Ángel de la Fuente. "Datos preocupantes en la financiación autonómica", a Expansión, p. 23. 2 d'agost de 2011.

**ADDENDA. ÍNDEX DE RECURSOS PER HABITANT ABANS I DESPRÉS DE L'APLICACIÓ DEL MODEL
(ESPANYA=100) (2008-2009)**

2008			2009			Guany o pèrdua de posicions
	Índex	Rànquing		Índex	Rànquing	
Extremadura	118	1	Cantàbria	118	1	1
Cantàbria	117	2	La Rioja	109	2	1
La Rioja	116	3	Madrid	108	3	7
Astúries	113	4	Catalunya	106	4	7
Castella i Lleó	113	5	Extremadura	105	5	-4
Aragó	110	6	Astúries	104	6	-2
Galícia	110	7	Aragó	104	7	-1
Andalusia	102	8	Castella i Lleó	104	8	-3
Castella-la Manxa	100	9	Galícia	101	9	-2
Madrid	98	10	Illes Balears	99	10	5
Catalunya	97	11	Múrcia	96	11	1
Múrcia	91	12	Castella-la Manxa	96	12	-3
Illes Canàries	90	13	Com. Valenciana	94	13	1
Com. Valenciana	89	14	Andalusia	93	14	-6
Illes Balears	77	15	Illes Canàries	84	15	-2

Font: Ministeri d'Economia i Hisenda.

14

MEDI AMBIENT

RESUM

Pel que fa a les reserves hídriques, el comportament ha estat molt diferent depenent de l'illa. A Mallorca i Menorca, tot i les variacions entre principis i finals d'anys, el comportament és molt semblant al de l'any anterior. A Eivissa les reserves hídriques experimenten un descens en el global de l'any. Quant al volum d'aigua dessalada, en el conjunt de les Illes Balears va ser de 7.443.501 m³, la qual cosa suposa un descens del 49,6% respecte de l'any anterior. Se segueix, d'aquesta manera, la tendència dels últims anys.

Pel que fa a l'energia d'origen fotovoltaic, segueix l'augment iniciat el 2007. Pel que fa pròpiament a les energies renovables, malgrat el seu augment interanual en termes absoluts del 14% a l'àmbit de les Illes Balears, s'està lluny del creixement de l'Estat espanyol, que ha estat del 31,7%. El percentatge d'energia originada per residus sòlids guanya terreny en detriment dels altres orígens.

Quant a les entrades i al tractament dels residus urbans de Mallorca, es consolida la tendència a la baixa experimentada des de 2007, amb l'excepció de la recollida selectiva. A Menorca durant el 2010 s'ha generat un total de 58.376 tones de residus, un 2,6% més que l'any anterior, fet que no es donava des de feia set anys amb l'excepció del petit repunt de 2007. La recollida selectiva de residus a Menorca ha sumat el 2010 un total de 11.786 tones. A Eivissa s'ha recollit un total de 115.372,64 tones de residus, un 6,5% inferior a l'any anterior, mentre que a Formentera han estat 6.612,1 tones. Pel que fa al cabal d'aigua total depurat, el 2010 ha estat de 44.320.916 m³, molt semblant als anys anteriors.

El 2010 i dins del marc del Pla de la Qualitat de les aigües de bany, en el Pla de Neteja del Litoral Balear, s'ha recollit un total de 173.035 kg de residus, la qual cosa suposa un descens del 32,1% respecte de l'any anterior.

En relació amb els incendis, el nombre total durant el 2010 ha estat de 100 (17 menys que el 2009), dels quals 85 poden ser considerats com a conats. Malgrat el descens del nombre de sinistres, la superfície cremada ha pujat fins a 605,8 hectàrees; és a dir, un 451,7% superior a l'any anterior. Quasi la totalitat d'incendis es produïren a Mallorca i a Eivissa. La Conselleria de Medi Ambient ha fet durant la campanya 2009-2010 la repoblació forestal de 140.398 plantes (un 6,5% més que la campanya anterior) a un total de 190,88 ha, superfície idèntica a la de la campanya anterior. El Govern també treballa en la protecció d'espècies animals, la gestió de superfícies protegides, la qualitat de l'aire i l'educació ambiental. Referent a aquest darrer punt, el curs 2009-2010 han participat en el programa de centres ecoambientals un total de 233 centres de les Illes Balears amb 93.000 alumnes.

Actualment la iniciativa dels indicadors GIZC basats en el Dictamen del CES 5/2007 s'estan calculant per a Menorca. En aquest sentit, l'OBSAM, el SOCIB i l'Ibestat iniciaren el projecte "Implantació del Sistema d'Indicadors per a la Gestió Integrada de la Zona Costera a les Illes Balears: estudi pilot a Menorca", en el qual es treballen per a Menorca els 17 indicadors que es varen identificar d'alta importància i idoneïtat en el Dictamen del CES.

14.1.

INTRODUCCIÓ

L'anàlisi del medi ambient a les Illes Balears es fa a partir dels apartats següents: els recursos naturals, els residus, el litoral, el patrimoni natural, els altres àmbits d'anàlisi del medi ambient, l'estat del medi ambient a les Illes Balears i els indicadors de sostenibilitat socioecològica de les Illes Balears.

14.2.

RECURSOS NATURALS

En aquest apartat analitzarem el territori, l'aigua i l'energia.

14.2.1. EL TERRITORI

El nombre d'expedients que ha estat objecte a Mallorca, en tràmit d'atorgament de llicència municipal per a la construcció d'habitatges en sòl rústic, de l'informe previ i vinculant previst a l'article 36 de la Llei 6/1997, de 8 de juliol, del sòl rústic de les Illes Balears en sentit favorable el 2010 ha estat de 256. Es confirma, així, la tendència a la baixa. (Vegeu el gràfic I-29).

Pel que fa a les declaracions d'interès general, el 2010 se'n han tramitat a Mallorca, per part de la Comissió Insular d'Ordenació

del Territori, Urbanisme i Patrimoni Històric, un total de 229, dels quals 42 han estat aprovats, 107 resolts i 80 sol·licitats. [\(Vegeu el gràfic AI-53\).](#)

Dels 42 expedients aprovats, Felanitx va ser el municipi on se'n aprovaren més amb un total de vuit, seguit de Palma amb cinc i sa Pobla, Santa Margalida i Santanyí amb tres.

Quant al nombre d'expedients de disciplina urbanística incoats a Mallorca el 2010, ha estat de 380, la xifra més alta registrada des que els consells insulars ostenten competències en aquest àmbit. [\(Vegeu el gràfic AI-54\).](#)

Pel que fa a Menorca, durant l'exercici de 2010 s'ha aprovat un total de 17 declaracions d'interès general, de les quals cinc corresponen a Alaior, seguit de Ciutadella i es Castell amb tres. [\(Vegeu el gràfic AI-55\).](#)

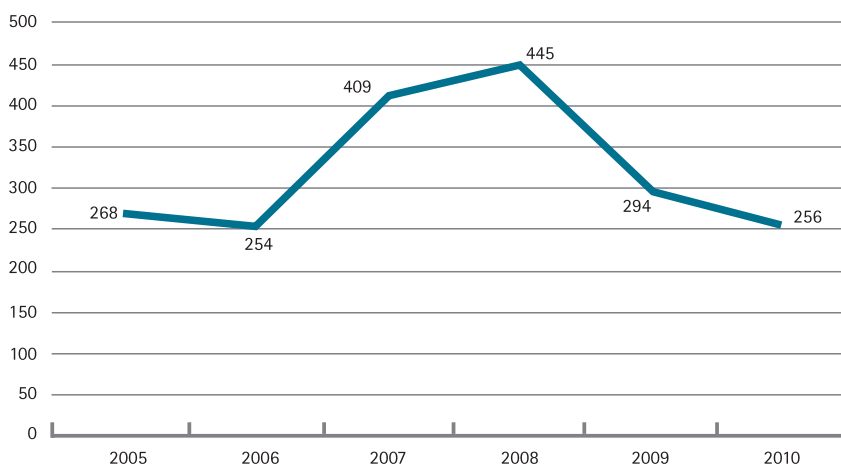
En relació amb les autoritzacions en zona de servitud de protecció de la Llei de costes, a Menorca han entrat 70 expedients, dels quals 18 corresponen Maó, 17 a Sant Lluís, 14 a Mercadal, 13 a Ciutadella, sis a Castell i dos a Alaior. A sòl rústic situat fora de l'àmbit de la Llei de costes s'han concedit tres permisos de construcció. Dels 70 expedients entrants, més de la meitat s'han resolt de forma favorable. [\(Vegeu els gràfics AI-56 i AI-57\).](#)

En el terreny de les sancions, a Menorca, en el decurs de 2010 hi ha hagut dos expedients sancionadors de litoral.

Pel que fa al nombre d'habitatges a sol rústic informats favorablement per la CI-OTUPHA, segons dades del Departament de Política Territorial i Paisatge del Consell d'Eivissa, el 2010 va ser de 56. Es consolida, així, la tendència a la baixa dels darrers anys. [\(Vegeu el gràfic AI-58\).](#)

Gràfic I-29

Resolucions favorables a Mallorca (2005-2010)

Font: Departament del Territori. Consell de Mallorca.

Pel que fa als expedients de declaració d'interès general, el 2010, en resultaren cinc de favorables i dos de desfavorables. [\(Vegeu el gràfic AI-59\).](#)

Finalment, en matèria de disciplina urbanística, el Departament de Política Territorial del Consell d'Eivissa ha iniciat el 2010 un total de 66 expedients de disciplina urbanística. El municipi amb més expedients ha estat Sant Josep de sa Talaia, amb 26, seguit de Santa Eulària des Riu i Sant Joan de Labritja, ambdós amb 14. [\(Vegeu el gràfic AI-60\).](#)

14.2.2. L'AIGUA

En aquest apartat s'analitza l'evolució de les reserves hídriques, l'aigua dessalada i l'avaluació ambiental estratègica del Pla Hidrològic de les Illes Balears.

14.2.2.1. Les reserves hídriques

Quant a l'evolució de les reserves hídriques en el conjunt de les Illes Balears, el 2010, el comportament ha estat molt diferent en funció de l'illa. [\(Vegeu el gràfic AI-61\).](#)

Mallorca, a causa de l'elevat nivell de precipitacions de principis d'any, n'experimenta un significatiu augment en la primera meitat de l'any, per acabar amb nivells molt semblants als de l'any anterior. Pel que fa a Menorca, el comportament és molt semblant al de l'any anterior, si bé els nivells de principis d'any són lleugerament inferiors als de 2009. A Eivissa, malgrat començar l'any amb nivells lleugerament superiors als de l'any anterior, les reserves hídriques de final d'any són

sensiblement inferiors als de 2009, la qual cosa s'ha traduït en un descens en el global de l'any.

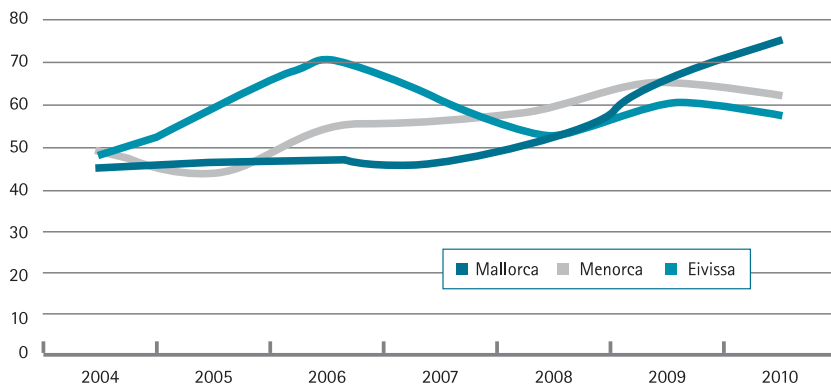
La variació interanual també ha mostrat un comportament netament diferent a cadascuna de les illes. A Mallorca es registra una mitjana anual del 75,3%, la qual cosa suposa un augment quasi del 10% respecte a l'any anterior que ja va ser molt bo. De fet, el valor de 2010 és el major de la darrera dècada a Mallorca. A Menorca la mitjana anual de reserves hídriques ha estat del 62,3%, un 1,7% inferior al valor registrat l'any anterior, que també va ser el més alt de la darrera dècada, si bé amb valors no tan destacats com a Mallorca. Pel que fa a Eivissa, amb un 56,8% de mitjana anual, experimenta un descens del 3,5% respecte de 2009. [\(Vegeu el gràfic I-30\).](#)

14.2.2.2. L'aigua dessalada

En el conjunt de les Illes Balears, el volum d'aigua dessalada el 2010 ha estat de 7.443.501 m³, la qual cosa suposa un descens del 49,6% respecte de l'any anterior. Per illes, cal destacar que el 2009 la majoria d'aigua dessalada va correspondre a Mallorca (60,95%), seguida d'Eivissa (35,60%), mentre que el 2010 els papers es canvien, i és Eivissa l'illa amb major volum. [\(Vegeu el quadre AI-118 i el gràfic AI-62\).](#)

Pel que fa a l'evolució del volum d'aigua dessalada, a falta de les dades de 2008, la tendència es manté a la baixa sobretot pel descens en el nombre de turistes provocada per la crisi. [\(Vegeu el gràfic AI-63\).](#)

Gràfic I-30

Variació interanual de les reserves hídriques (2004-2010)

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient. Govern de les Illes Balears.

14.2.3. L'ENERGIA

Per al conjunt de les Illes Balears, les dades de la producció d'energia de règim especial han estat facilitades per GESA, amb excepció de l'energia eòlica de Menorca, les dades de la qual han estat facilitades pel Consorci de Residus Urbans i Energia de Menorca. [\(Vegeu el quadre AI-119\).](#)

Les xifres d'Eivissa i Formentera es donen de forma conjunta en un intent d'homogeneïtzar les dades corresponents a les memòries d'anys anteriors. Segregat per illes, Eivissa contribueix amb 299 MWh, mentre que Formentera ho fa amb 3.170 MWh. Malgrat l'augment significatiu del 50,5% respecte de l'any anterior, cal indicar que la major part de l'augment esmentat recau en els residus sòlids, que representen el 69,1% del total, mentre que les energies renovables en representen el 29,7%.

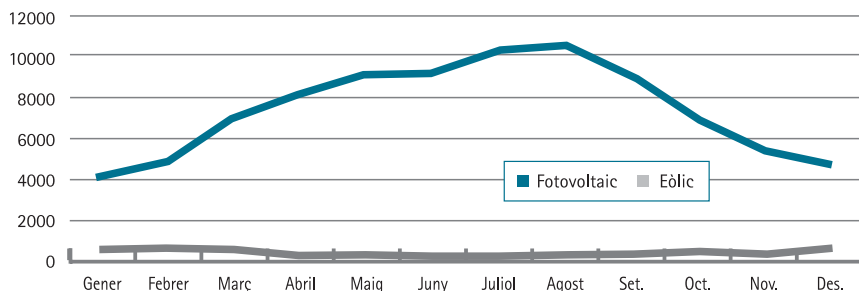
Pel que fa a l'energia d'origen fotovoltaic, la producció s'havia mantingut pràctica-

ment estancada, amb petits avanços fins a 2007. A partir d'aleshores experimenta un augment significatiu. [\(Vegeu el gràfic AI-64\).](#)

Pel que fa pròpiament a les energies renovables, malgrat l'augment interanual en termes absoluts del 14% a l'àmbit de les Illes Balears, s'està lluny del creixement de l'Estat espanyol que ha estat del 31,7%. Si la comparació es fa en termes relatius, resulta significatiu que l'aportació de renovables a la producció bruta total ha estat el 2010 de l'1,6% a les Illes Balears, enfront del 36% de l'Estat Espanyol. [\(Vegeu el gràfic I-31\).](#)

Quant a l'aportació percentual a l'energia de règim especial, comparativament amb l'any anterior el percentatge dels residus sòlids guanya terreny (el 2009 era del 56,1%) en detriment dels d'altres orígens. Concretament l'aportació per cogeneració el 2009 era del 3,1%, la fotovoltaica era del 38,3% i l'eòlica del 2,5%. [\(Vegeu el gràfic AI-65\).](#)

Gràfic I-31
Evolució mensual de les energies renovables (2010)

Font: GESA.

Pel que a l'aportació de cadascuna de les illes, l'aportació de Mallorca es fa encara més notòria, ja que el 2010 arriba al 94,7% del total (el 2009 era del 92,5%), en detriment de les altres illes. De l'1,1% d'aportació d'Eivissa i Formentera, Eivissa hi participa amb un 8,6%; el 91,4% restant és l'aportació de Formentera. [\(Vegeu el gràfic AI-66\).](#)

14.3.

ELS RESIDUS

14.3.1. ELS RESIDUS SÒLIDS

Quant a les entrades i tractament dels residus urbans de Mallorca, al servei públic insularitzat del Consell de Mallorca, es consolida la tendència a la baixa experimentada des de 2007, amb l'excepció de la recollida selectiva. [\(Vegeu el quadre AI-120 i el gràfic AI-67\).](#)

Percentualment, la fracció reciclable representa el 9,65% sobre el total anual

(a 2009 representava el 8,31%), la matèria orgànica el 14,40% (el 16,77% en 2009) i la fracció de rebuig el 75,95% (el 74,92% en 2009).

Pel que fa a la recollida selectiva a Mallorca el 2010, cal indicar que les dades de paper fins a 2007 es comptabilitzaven d'una manera diferent. S'hi sumaven les tones de paper i cartó que indústries i administracions lliuraven directament a empreses recicladores. La majoria de l'aportació de la fracció reciclable (47,94%) com en anys anteriors, és el paper, seguit del vidre (33,37%) i els envasos (18,68%). Sobre el total anual, el paper representa el 4,63%, el vidre el 3,22% i els envasos l'1,80%. Interanualment, la recollida de paper ha baixat un 1% respecte de 2009, mentre que la de vidre ha augmentat un 13% i els envasos lleugers un 3%. [\(Vegeu els gràfics AI-68 i I-32\).](#)

Pel que fa a l'aportació de la matèria orgànica en detall, els llots de depuradora són el concepte pel qual segueix recollint-se una major quantitat de matèria orgànica (79,91%), i augmentat seu percentatge en el total de matèria orgànica compostable

a causa de la baixada experimentada per les restes de poda i jardineria. A continuació hi ha la fracció orgànica dels residus municipals (FORM) (12,90%), i, finalment, les restes de poda i jardineria (7,19%). Sobre el total anual, els llots de depuradora representen l'11,50%, la fracció orgànica dels residus municipals l'1,86% i les restes de poda i jardineria l'1,04%. [\(Vegeu els gràfics AI-69 i AI-70\).](#)

A Menorca durant el 2010 s'han generat un total de 58.376 tones de residus, un 2,6% més que l'any anterior, fet que no es donava des de feia set anys amb l'excepció del petit repunt de 2007. [\(Vegeu el gràfic AI-71\).](#)

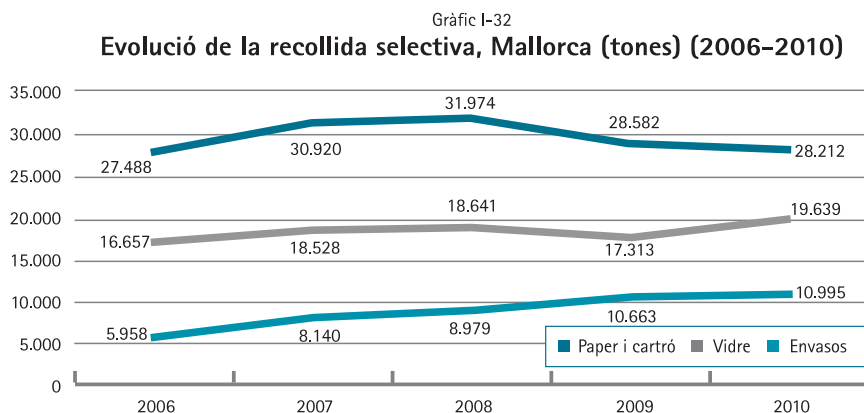
Durant el 2010, les 46.691 tones de fracció resta que han arribat a l'Àrea de Gestió de Residus de Milà (un 2,47% superior a l'any anterior) han estat tractades a la planta de tractament mecanicobiològic, cosa que ha permès recuperar 211,13 tones de paper i cartó, 158,54 tones de vidre, 31,78 tones d'envasos metàl·lics, i

s'han compostat 18.827,47 tones de material eminentment orgànic.

Pel que fa a la recollida selectiva de residus a Menorca el 2010, se n'han recollit un total de 11.786 tones. Cal indicar que en l'apartat de matèria orgànica s'indica la que fa referència a restes de cuina (com en els anys anteriors), però que en realitat s'hi haurien d'afegir les 7.765,09 tones procedents de restes vegetals. [\(Vegeu el quadre AI-121 i el gràfic AI-72\).](#)

Quant a l'evolució en la recollida selectiva en els darrers anys, s'aprecia la recuperació de la recollida selectiva de paper i cartó i de matèria orgànica, mentre que la d'envasos manté la tendència a l'alça i la de vidre sofreix un descens. [\(Vegeu el gràfic I-33\).](#)

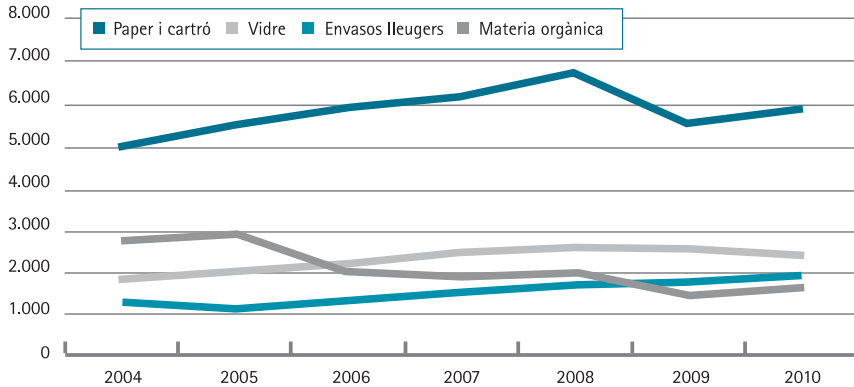
La recollida complementària a Menorca durant l'any 2010 ha estat de 1.219 tones de plàstics agrícoles, aparells elèctrics i electrònics i olis usats, i de 7.315 quilograms de tòners i cartutxos d'impressió. [\(Vegeu el quadre AI-122\).](#)

Font: Direcció Insular de Gestió de Residus. Departament de Medi Ambient. Consell de Mallorca.

Gràfic I-33

Evolució de la recollida selectiva a Menorca (2004-2010)

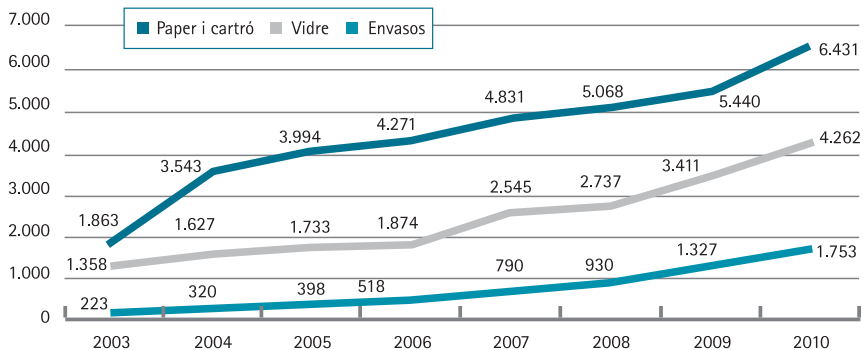
Font: Consorci per a la Gestió dels Residus Sòlids Urbans i Energia de Menorca.

A Eivissa s'ha recollit un total de 115.372,64 tones de residus, un 6,5% inferior a l'any anterior. Pel que fa a les entrades als abocadors, cal destacar la davallada d'inerts, fruit de la baixada en la construcció provocada per la crisi econòmica. [\(Vegeu el quadre AI-123 i el gràfic AI-73\).](#)

Pel que fa a les dades de recollida selectiva durant 2010 a Eivissa, cal destacar que l'única baixada es produeix en els residus d'aparells elèctrics i electrònics, probablement perquè, a causa de la crisi, s'allarga la vida dels aparells elèctrics i electrònics abans d'adquirir-ne de nous. [\(Vegeu el quadre AI-124 i els gràfics AI-74 i I-34\).](#)

Gràfic I-34

Evolució interanual de la recollida selectiva a Eivissa (2003-2010)

Font: Àrea de Residus. Departament de Política de Mobilitat i Medi Ambient. Consell Insular d'Eivissa.

A Formentera s'ha recollit un total de 6.612,1 tones de residus en massa, mentre que les dades de recollida selectiva són les següents: 859,86 tones de paper i cartó, 253,34 d'envasos lleugers, 780,18 de vidre i 138,07 de residus d'aparells elèctrics i electrònics.

14.3.2. LES AIGÜES RESIDUALS

El cabal total depurat el 2010 ha estat de 44.320.916 m³, molt semblant a anys anteriors. El volum depurat, mesurat en percentatge sobre el total de les Illes Balears el 2010, també s'experimenten poques variacions respecte d'anys anteriors. (Vegeu el quadre AI-125 i el gràfic AI-75).

Pel que fa a l'evolució del cabal total depurat des de 2002, a falta de les dades de 2009 es pot veure que les variacions són mínimes (exceptuant el cas de Mallorca), fins i tot en un interval de temps de quasi una dècada. (Vegeu el gràfic AI-76).

14.4.

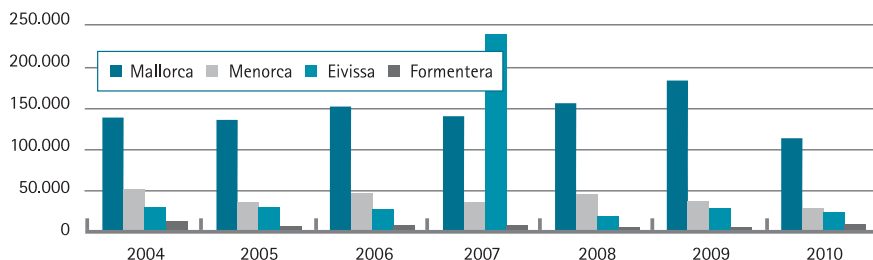
EL LITORAL

El 2010 i dins del marc del Pla de la Qualitat de les Aigües de Bany, en el Pla de Neteja del Litoral Balear, s'ha recollit un total de 173.035 quilograms de residus durant els mesos de juny i setembre, la qual cosa suposa un descens del 32,1% respecte de l'any anterior. La baixada generalitzada en la recollida de residus es pot explicar pel menor nombre de turistes que ha visitat les Illes, a conseqüència de la crisi econòmica. (Vegeu els quadres AI-126 AI-127 i AI-128 i els gràfics AI-77 i AI-78).

Atenent a la variació interanual especificada per illes, es visualitza la tendència a la baixa de Mallorca i Menorca, mentre que les Pitiüses es mantenen més o menys en la tendència de la darrera dècada, amb l'excepció de l'enfonsament del vaixell Don Pedro de 2007, que va disparar la recollida d'olis. (Vegeu el gràfic I-35).

Gràfic I-35

Recollides per temporades en cada illa (2004–2010)

Font: Agència Balear de l'Aigua i la Qualitat Ambiental. Conselleria de Medi Ambient i Mobilitat.

Pel que fa referència a la campanya de neteja de l'hivern 2009-2010, en el conjunt de les Illes Balears s'han retirat 195.778 quilograms de residus, un 29,65% inferior a la campanya anterior, 2008-2009, amb un total de 278.289,96 quilograms, a causa, principalment, de les condicions meteorològiques que hi va haver a la tardor i l'hivern de 2008, amb precipitacions fortes i continuades que varen deixar moltes restes en el litoral a través dels torrents. [\(Vegeu els quadres AI-129 i AI-130 i el gràfic AI-79\).](#)

Dels residus retirats a les platges de les Illes Balears durant la campanya d'hivern 2009-2010, el percentatge més alt correspon a les fustes naturals (40%), seguit dels envasos (25%), la matèria orgànica (14%) i les fustes artificials (7%). Els altres tipus de matèries es reparteixen en percentatges més petits.

14.5.

EL PATRIMONI NATURAL

En aquest apartat s'estudien la vegetació i la fauna.

14.5.1. LA VEGETACIÓ

En aquest punt s'analitzen els incendis, les repoblacions i el Projecte Life Posidonia.

15.5.1.1. Els incendis

El nombre total de sinistres produïts en el decurs de 2010 ha estat de 100 (17 menys que 2009), dels quals 85 han afectat una superfície inferior a una hectàrea i poden ser considerats com a conats. Malgrat el

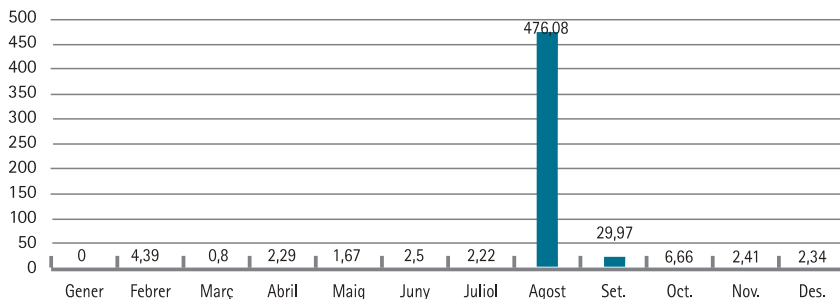
descens del nombre de sinistres, la superfície cremada ha pujat fins a 605,8 hectàrees; és a dir, un 451,7% superior a l'any anterior. En aquesta pujada, hi té molt a veure l'incendi que es va produir al municipi Eivissenc de Sant Joan de Labritja el 22 d'agost, amb un total de 344,2 hectàrees cremades (un 56,8% del total), al qual segueix en importància el de Petra del 23 d'agost, amb 122,8 hectàrees cremades (el 20,3% del total), i el de Santa Margalida, amb 74,4 (el 12,3% del total). És a dir, que amb els tres incendis esmentats es reuneix el 89,4% de tota la superfície cremada en el conjunt de les Illes Balears el 2010. Les dades de 2010 rompen la tendència a la baixa que es venia produint des de 2001. [\(Vegeu el gràfic AI-80 i el quadre AI-131\).](#)

Quant a la distribució de superfície cremada per illes el 2010 mesurada en hectàrees, s'observa que Mallorca i Eivissa pràcticament monopolitzen el total de superfície cremada amb un global del 99,5% sobre el total de les Illes Balears. [\(Vegeu el gràfic AI-81\).](#)

Pel que fa la distribució per illes del nombre de sinistres produïts el 2010, del centenar que s'ha registrat en total a les Illes Balears, el nombre de conats (incendis amb una superfície cremada inferior a una hectàrea) ha estat de 44 a Mallorca, set a Menorca, 29 a Eivissa i cinc a Formentera. [\(Vegeu el gràfic AI-82\).](#)

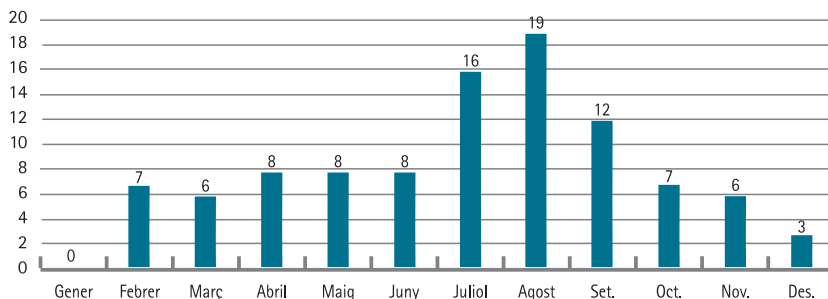
Finalment, s'ha de destacar que el mes d'agost ha estat quan s'han produït més incendis i quan s'ha cremat més superfície en el conjunt de les Illes Balears (19 incendis han cremat 476 hectàrees). [\(Vegeu els gràfics I-36 i I-37\).](#)

Gràfic I-36

Evolució mensual de la superfície cremada a les Illes Balears (2010)

Font: Servei de Gestió Forestal i Protecció del Sòl. Conselleria de Medi Ambient i Mobilitat.

Gràfic I-37

Evolució mensual del nombre d'incendis a les Illes Balears (2010)

Font: Servei de Gestió Forestal i Protecció del Sòl. Conselleria de Medi Ambient i Mobilitat.

14.5.1.2. Les repoblacions

La producció del viver forestal de planta autòctona a la campanya 2009-2010 ha estat de 279.744 plantes. Amb aquesta producció, la Conselleria de Medi Ambient ha fet la repoblació forestal de 140.398 plantes (un 6,5% més que durant la campanya anterior) a un total de 190,88 ha, superfície idèntica a la de la campanya anterior. També s'ha realitzat el manteniment de repoblacions d'anys anteriors, mitjançant la reposició de marres; s'ha

plantat un total de 7.805 arbres, a més de les 79.431 plantes repartides en fires i en diferents ajuntaments de Mallorca. [\(Vegeu el gràfic AI-83\).](#)

Del total de 279.744 espècies lliurades, el major nombre correspon a l'alzina amb 103.976 (el 37,2% del total), seguit del pi blanc amb 96.857 (el 34,6%) i l'ullastre amb 27.317 (el 9,8%).

Pel que fa pròpiament a la superfície repoblada per a protecció, el primer lloc

correspon al pi blanc (*Pinus halepensis*) amb 124,02 hectàrees, seguit de l'alzina (*Quercus ilex*) amb 40,57 i l'ullastre (*Olea europaea*) amb 20,37.

Pel que fa als aprofitaments dels recursos forestals (fusta i llenya), el 2010 s'ha concedit un total de 844 autoritzacions, amb un total de 45.916 arbres tallats, dels quals la majoria són pins. [\(Vegeu el gràfic AI-84\).](#)

Per illes, el major nombre d'arbres tallats correspon a Mallorca, amb 27.689; seguida d'Eivissa, amb 11.906; Menorca, amb 5.942; i finalment Formentera, amb 379. Els arbres tallats es transformen en 8.623,09 metres cúbics de fusta i 15.905,32 d'estellat per llenya. [\(Vegeu els gràfics AI-85 i AI-86\).](#)

14.5.1.3. Projecte Life Posidonia

Amb l'objectiu d'evitar l'impacte ambiental que suposa el fondejat de milers d'embarcacions en el nostre litoral, en la temporada 2010 i dins de l'àmbit del Projecte Life Posidonia, s'ha comptat amb 284 punts de fondeig repartits entre les 95 boies vermelles (eslores fins a 8 m), i les 189 boies blanques (eslores fins a 15 m). El nombre d'usuaris totals l'any 2010 se situa en 15.947, la qual cosa suposa un augment del 7,5% respecte de l'any anterior, que va ser de 14.836. [\(Vegeu els quadres AI-132 i AI-133 i el gràfic AI-87\).](#)

14.5.2. LA FAUNA

En aquest apartat estudiem la protecció d'espècies i la caça.

14.5.2.1. Protecció d'espècies

D'entre les accions realitzades en matèria de conservació d'espècies durant 2010, cal destacar les següents actuacions:

- Plans de fauna:
 - Pla de Recuperació del Virot Petit (*Puffinus mauretanicus*). S'han anellat 58 aus i el recompte n'ha detectat 2.973 exemplars.
 - Pla de Recuperació del Milà (*Milvus milvus*). [\(Vegeu el quadre AI-134\).](#)
 - Pla de Recuperació del Ferreret (*Alytes muletensis*). El recompte de larves ha estat de 31.004, el tercer més alt. [\(Vegeu el gràfic AI-88\).](#)
 - Pla de Recuperació de l'Àguila Peixatera (*Pandion haliaetus*). [\(Vegeu el quadre AI-135\).](#)
 - Pla de Maneig del Voltor Negre (*Aegypius monachus*). Se n'han controlat 32 nius, dels quals 16 han estat ocupats, amb 13 postes i nou polls.
 - Altres plans de fauna desenvolupats el 2010 han estat el Pla de Recuperació d'aus aquàtiques en perill d'extinció, el Pla de Reintroducció de l'Àguila Coabarrada (*Hieraetus fasciatus*), el Pla de Conservació de la Miloca (*Neophron percnopterus*), el Pla de Conservació de la Ratapinyada de Cova (*Miniopterus schreibersii*), el Pla de Conservació de la Tortuga Mora (*Testudo graeca*) i el Pla de Maneig de la Gavina Roja (*Larus audouinii*) i Corb Marí (*Phalacrocorax aristotelis*).

- Plans de flora:
 - Pla de Conservació de la flora amenaçada del Puig Major. Durant l'any 2010 s'ha fet un esforç especial per controlar les poblacions de cabres i ovelles. [\(Vegeu el quadre AI-136\).](#)
 - Pla de Conservació de l'Orquídia de Prat (*Orchis palustris*). [\(Vegeu el quadre AI-137\).](#)
 - Altres plans de flora desenvolupats el 2010 varen ser el Pla de Recuperació de l'Api de Menorca (*Apium bermejoi*), el Pla de Recuperació de la Veça menorquina (*Vicia bifoliolata*), el Pla de Recuperació de la Lletrera de ses Margalides (*Euphorbia margalidiana*), el Pla de Recuperació del *Limonium barceloi*, el Pla de Recuperació de les Saladines endèmiques de Magaluf, i el Pla de maneig del Teix (*Taxus baccata*).

- Actuacions sense pla:

Sense pla s'han realitzat actuacions en matèria de fauna i flora.

- En matèria de fauna s'han realitzat actuacions amb la tonyina vermella (*Thunnus thynnus*), el vell marí (*Monachus monachus*), la gavina de cames grogues (*Larus michahellis*), el calàpet (*Bufo balearicus*), els quiròpters, la tortuga mediterrània (*Testudo hermanni*), les tortugues marines i el voltor lleonat (*Gyps fulvus*).
- En matèria de flora s'han realitzat actuacions amb el Delphinium pentagynium formenteranum, el pinastre de Menorca (*Pinus pinaster*), el *Feminasia balea-*

rica, l'*Asplenium fontanum*, la *Brimeura duvigneaudii*, l'*Orchis cazorlensis* i la *Gymnadenia conopsea*.

14.5.2.2. La caça

En el decurs de 2010 s'ha expedit un total de 15.802 llicències de caça en el conjunt de les Illes Balears, la qual cosa suposa un increment del 30,5% respecte de l'any anterior. Amb aquestes dades, el total de llicències en vigor ha estat de 21.317, xifra superior, atès que hi ha llicències plurianuals. [\(Vegeu el gràfic AI-89\).](#)

Pel que fa a vedats i a superfície vedada, en acabar el 2010 hi havia un total de 1.961 vedats, amb una superfície total de 364.703 hectàrees. Les variacions respecte de l'any anterior han estat mínimes. [\(Vegeu el quadre AI-138\).](#)

14.5.3. Els espais naturals protegits

La superfície protegida a les Illes Balears no ha experimentat canvis des de 2007. La matèria de superfície marina protegida és de 25.601,04 hectàrees i la de superfície terrestre és 74.255,62 hectàrees, la qual cosa fa un total de 99.856,66 hectàrees. [\(Vegeu el gràfic AI-90\).](#)

Per illes, Mallorca és la que té més superfície protegida, amb 77.448,59 hectàrees (el 77,56% del total de les Illes Balears); seguida d'Eivissa i Formentera, amb 17.013,02 hectàrees (el 17,04% del total); i de Menorca, amb 5.183,62 (el 5,19% del total).

Si ens referim a la superfície terrestre protegida, Mallorca també es la que, amb

67.620,33 hectàrees, té la majoria de la Comunitat (el 91,06% sobre el total terrestre), seguida aquesta vegada de Menorca, amb 3.438,34 (el 4,63%), i d'Eivissa i Formentera, amb 2.985,52 (el 4,02%). En canvi, en superfície marítima protegida, el primer lloc correspon a Eivissa i Formentera, amb 14.027,50 hectàrees (el 54,79% del total marítim), seguides de Mallorca, amb 9.828,26 (el 38,39%) i de Menorca amb 1.745,28 (el 6,82%). [\(Vegeu el gràfic AI-91 i el quadre AI-139\).](#)

14.6.

ALTRES ÀMBITS

En aquest apartat s'estudia la qualitat de l'aire, l'educació ambiental, l'Agenda Local 21 i la proposta del CES sobre el sistema d'indicadors per a la Gestió Integrada de la Zona Costanera (GIZC).

14.6.1. LA QUALITAT DE L'AIRE I LES EMISSIONS A L'ATMOSFERA

Les dades mitjanes de la qualitat de l'aire a les Illes Balears de l'any 2010 es donen de forma separada a Mallorca, Menorca i Eivissa. [\(Vegeu els quadres AI-140, AI-141 i AI-142\).](#)

També es presenten de forma agregada les emissions estimades aplicant els principis de la metodologia EMEP/CORINAIR/IPPC de l'inventari de les Illes Balears per a les substàncies acidificadores (SO_x, NO_x, NH₃), precursores d'ozó (NO_x, COVNM, CH₄, CO), gasos d'efecte hivernacle (CO₂, CH₄, N₂O, SF₆, HFC, PFC) i partícules PM10. La notació

(x10) indica que les dades estan multiplicades per deu en un intent que l'ordre dels valors sigui semblant i la gràfica sigui més homogènia. Aquestes dades es donen amb dos anys de retard, raó per la qual la seqüència arriba sols a l'any 2009. [\(Vegeu els gràfics AI-92 i AI-93\).](#)

Les dades d'emissions de gasos d'efecte hivernacle inclouen els sis gasos o grups de composts d'efecte hivernacle: diòxid de carboni (CO₂), metà (CH₄), òxid de dinitrògen (N₂O), els hidrofluorocarburs (HFCs), els perfluorocarburs (PFCs), i hexafluorur de sofre (SF₆). Atès que aquests sis gasos participen de forma diferent en la intensitat de l'efecte hivernacle de l'atmosfera, les dades de tots els gasos s'han transformat al corresponent equivalent de CO₂ (les unitats són quilotones). [\(Vegeu el gràfic AI-94\).](#)

14.6.2. L'EDUCACIÓ AMBIENTAL

Durant el curs 2009-2010 han participat en el programa de centres ecoambientals un total de 233 centres de les Illes Balears, amb 93.000 alumnes. Dels 233 centres que hi participen, 193 són centres educatius públics i 40 són centres educatius privats o concertats. Per illes, s'hi han inscrit: 172 centres de Mallorca, 25 de Menorca, 34 d'Eivissa i dos de Formentera. Percentualment és a l'illa d'Eivissa on s'han apuntat més centres (el 54%), seguida de Mallorca (41%), de Menorca (39,1%) i, finalment, de Formentera (25%). [\(Vegeu el gràfic AI-95\).](#)

L'any 2010 s'han concedit 39 nous guardons de centre ecoambiental a centres

educatius de les Illes Balears i s'han renovat guardons a 51 centres. En total s'han lliurat 90 guardons, dels quals 69 varen correspondre a Mallorca (34 concessions i 35 renovacions), nou a Menorca (dues concessions i set renovacions) i 12 a Eivissa (tres concessions i nou renovacions).

En el marc de l'oferta d'activitats d'educació ambiental per als centres escolars de les Illes Balears, dins el 2010 s'han organitzat 542 activitats educatives, la qual cosa ha suposat una participació de 25.493 alumnes de les Illes Balears.

Entre les altres activitats d'educació ambiental organitzades des del servei d'educació ambiental, cal destacar el Projecte Conèixer, que es va iniciar l'octubre de 2009 amb l'objectiu de donar a conèixer els espais naturals protegits als escolars provinents de les altres illes. En aquest marc, el 2010 s'han fet 37 visites en què han participat 1.277 alumnes d'arreu de les illes.

Pel que fa a les activitats d'educació ambiental organitzades per entitats sense ànim de lucre amb el suport de la Conselleria, s'han realitzat activitats amb el GOB Menorca, Amics de la Terra, Fundació per a la Conservació del Voltor Negre i Fundació Vida Silvestre de la Mediterrània.

14.6.3. L'AGENDA LOCAL 21

14.6.3.1. Els indicadors

El mes d'abril de 2010 es va publicar un nou sistema d'indicadors clau de sostenibilitat de les Illes Balears (ICIB) per a les agendes locals 21 de les Illes Balears.

L'any 2003 el CITTIB, l'OBSAM, el Consell de Mallorca i l'Oficina d'Agenda Local 21 de la direcció general de Qualitat Ambiental de la Conselleria de Medi Ambient del Govern de les Illes Balears, varen elaborar els Indicadors Clau de l'Agenda Local 21 municipal.

A iniciativa de l'Oficina d'AL21 de la Conselleria de Medi Ambient aquests Indicadors Clau han estat els usats per les diferents Agendes Locals 21 arreu del territori balear fins l'any 2009. Les AL21 de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera han estat usant amb major o menor èxit aquests indicadors en el seguiment.

En els darrers anys i durant el procés de seguiment de les AL21, es varen detectar una sèrie de dificultats que varen suggerir la conveniència de revisar el sistema d'indicadors clau per tal de corregir-ne els defectes.

Mitjançant un seguiment dels indicadors presentats fins aleshores, es varen detectar unes dificultats comunes, que podien donar les pautes per fer-ne la revisió. Això va suggerir un llistat de necessitats i de dificultats que calia subsanar. Les principals dificultats i necessitats trobades en el càlcul dels Indicadors Clau d'AL21 de la XBS, varen ser els següents:

- Necessitat de nous indicadors per a nous àmbits d'estudi.
- Dificultat en la interpretació de l'indicador.
- Complexitat del càlcul de l'indicador.
- Manca de dades per al càlcul.

- Necessitat de lectures comprensibles per a sectors amplis de població.

El mètode utilitzat per a la revisió dels indicadors clau es va basar en el Dictamen 5/2007 proposat pel Consell Econòmic i Social (CES) i l'Institut Mediterrani d'Estudis Avançats (IMEDEA) i pel Sistema d'Indicadors per a la Gestió Integrada de la zona Costanera (GIZC) de les Illes Balears.

Finalment, el llistat d'indicadors clau de sostenibilitat de les Illes Balears (ICIB) queda de la forma següent:

Indicadors de població i socioeconòmics (14)

- IC 1. Taxa de creixement anual de la població
- IC 2. Ràtio de dependència
- IC 3. Índex de pressió humana
- IC 4. Població activa i taxa d'atur
- IC 5. Immigració
- IC 6. Sistemes de gestió ambiental
- IC 7. Nombre de persones implicades en fòrums de participació
- IC 8. Cursos de formació municipal
- IC 9. Denúncies
- IC 10. Accés a noves tecnologies
- IC 11. Despesa municipal en medi ambient
- IC 12. Índex d'estacionalitat turística
- IC 13. Indicador d'estrès turístic
- IC 14. Capacitat d'allotjament

Medi urbà, sòl i mobilitat (5)

- IC 15. Usos reals del sòl i intensitat dels usos del sòl
- IC 16. Superfície natural protegida i gestionada
- IC 17. Construcció de nous habitatges
- IC 17.1. Llicències d'obra nova
- IC 18. Parc de vehicles
- IC 19. Desplaçaments en transport públic

Indicadors ambientals (12)

- IC 20. Abastament d'aigua municipal
- IC 20.1 Qualitat de les aigües de consum
- IC 21. Volum d'aigua residual tractada

- IC 22. Pèrdues d'aigua a la xarxa d'abastament municipal
- IC 23. Reutilització d'aigües depurades
- IC 23.1 Usos de l'aigua depurada d'EDAR
- IC 24. Qualitat aigües de bany
- IC 25. Consum d'energia elèctrica
- IC 26. Implantació d'energia renovable
- IC 27. Consums d'electricitat dels ajuntaments
- IC 28. Consums d'electricitat dels grans consumidors
- IC 29. Consum total d'energia
- IC 30. Producció de residus (inclou el fraccionament)
- IC 31. Contaminació per renous

14.6.3.2. Les dades

L'Agenda Local 21 consta de set estats, el significat de cada un dels quals és el següent:

- Estat 1: Han signat l'adhesió a la Carta d'Aalborg.
- Estat 2: Amb el DIAGNÒSTIC començat.
- Estat 3: Amb el DIAGNÒSTIC (acabat, aprovat pel Fòrum, pendent d'informar o informat pel CEI).
- Estat 4: Han iniciat la redacció del PLA D'ACCIÓ.
- Estat 5: Han acabat la redacció del PLA D'ACCIÓ (acabat, aprovat per l'ajuntament, pendent de validar o validat pel CEI).
- Estat 6: Amb el PLA D'ACCIÓ ratificat per la CBMA i registre.
- Estat 7: Municipis que han estat donats de baixa de la Xarxa Balear de Sostenibilitat.

La situació de la implementació de l'Agenda Local 21 a les Illes Balears a 31 de desembre de 2010 és similar a la de 2007, 2008 i 2009. Excepte pel fet que cinc municipis mallorquins han estat donats de baixa de la Xarxa Balear de Sostenibilitat. (Vegeu el quadre AI-143 i el gràfic I-38).

14.6.4. Els indicadors GIZC

El Dictamen 05/2007 del Consell Econòmic i Social (CES), "Sistema d'indicadors per a la Gestió Integrada de la Zona Costanera (GIZC) de les Illes Balears", és una proposta per implantar el sistema d'indicadors a la realitat del territori balear, amb la finalitat d'aportar dades fiables, coordinades, útils i interpretables per prendre decisions polítiques. Aquest dictamen fou el resultat de la col·laboració, científica i social, entre l'IME-DEA i el CES, dins del projecte R+D+I GIZC.

L'informe de *Conjuntura econòmica de les Illes Balears*, de març de 2011, en l'apartat II de Medi Ambient, pàgines 49 a 59, ha publicat un resum del valor d'aquests indicadors per al conjunt de les Balears.

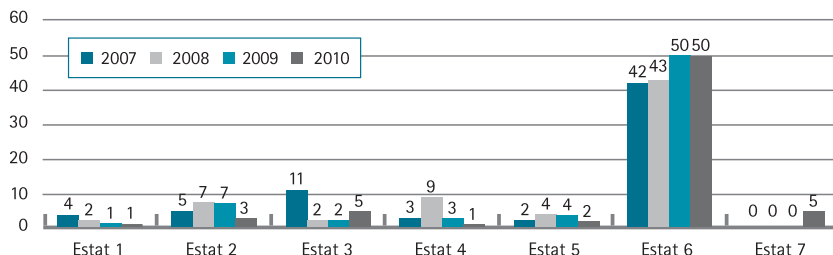
Aquests indicadors són:

- Àrea de sòl i mar protegida per una regulació legal (indicador 3, GIZC). En aquest apartat s'hi inclouen les àrees protegides per la Xarxa Natura 2000, i els espais naturals protegits són les zones terrestres i marines de les Illes Balears declarades com a tals en la forma que preveu la Llei 5/2005, de 26 de maig, per a la conservació dels espais de rellevància ambiental (LECO). En total hi ha 99.857 ha a les Illes Balears
- d'espais naturals protegits, de les quals tres quartes parts són terrestres i la resta són marítimes.
- Desocupació (indicador 15, GIZC). L'índex d'estacionalitat de l'atur registrat es calcula com la diferència entre el nombre màxim mensual d'aturats i el nombre mínim d'aturats, i dividint el resultat entre aquest segon⁸⁰. Segons aquest indicador, l'illa que presenta menys estacionalitat és Mallorca (0,23), seguida de Menorca (0,45) i de les Pitiuses (0,51).
- Ocupació de l'oferta turística (indicador 19, GIZC). Després de tres anys d'una tendència negativa del grau d'evolució de l'ocupació de places disponibles, se'n comença a observar una recuperació. Esmentarem que el grau d'ocupació l'agost de 2010 ha estat de gairebé el 90%.
- Evolució de la demanda turística (indicador 20, GIZC). Aquest indicador es mesura per la ràtio d'arribades per habitant. El 2010 han arribat a les Illes Balears deu turistes per habitant, mentre que el 2004 ho feren 11,44.
- Qualitat del subministrament turístic (indicador 23, GIZC). L'objectiu de l'indicador és obtenir el conjunt d'establiments d'allotjament classificats per categories, per nombre d'habitacions, per places i estrelles per establiment. La proporció de places de qualitat es va incrementar un 8% en el període 2002-2009 per a les Illes Balears.

⁸⁰ Les dades ampliades d'aquest indicador les trobareu al capítol II.

Gràfic I-38

L'AL21 als municipis de les Illes Balears (2007-2010)

Font: Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic.

- Qualitat de les platges (indicador 52, GIZC). La qualitat de les aigües del litoral de les Illes Balears influeix directament en la qualitat de les Illes com a destinació turística. A més, és un element de gran importància per a la salut de la població i està regulada en l'àmbit europeu per la Directiva 2006/7/CE. Les Illes Balears se situen en la quarta posició de les CA en el nombre absolut, amb 94 banderes, mentre que en termes relatius per quilòmetre de costa són a la segona posició (25,45%). Igualment, les aigües del litoral de les Illes Balears presenten, en general, un nivell de qualitat elevada perquè el 94% de les platges de les Illes Balears es consideren excel·lents.
- Consum elèctric (indicador 29, GIZC). Es mesura en tones equivalents de petroli (TEP) per resident. Mallorca en presenta el valor màxim amb 2,76 TEP per resident.
- Pesca (indicador 30, GIZC). La flota pesquera de les Illes Balears està composta de 415 embarcacions el 2010, de les quals el 80% són d'arts menors. Les captures pesqueres han disminuït gairebé en un 30% des de l'any 1989 fins al 2010, i el nombre d'embarcacions ha disminuït en una proporció superior.
- Tractament d'aigües i depuració (indicador 31, GIZC). El volum d'aigua reutilitzada per habitant a les Illes Balears és de 92,8 litres.
- Consum d'aigua (indicador 28, GIZC). Per construir aquest indicador s'ha emprat el volum d'aigua consumida a les llars i s'ha dividit per la població resident a les Illes Balears. Aquest indicador l'any 2008 es va situar en els 135,31 litres per habitant.
- Densitat de població resident (indicador 34, GIZC). De conformitat amb les dades del padró publicades per l'INE, al 2010 la població de les Illes Balears és d'1.106.049 habitants. La densitat de població total és de 222 habitants per quilòmetre quadrat.

- Població estrangera (indicador 36, GIZC). L'any 2010 resideixen a les Illes Balears 242.256 estrangers, segons dades de l'INE, cosa que representa un increment del 2% en el nombre d'estrangers respecte de l'any anterior. Això significa que el 21,90% de la població de les Illes Balears és estrangera.
- Construcció d'habitatges (indicador 37, GIZC). Indicarem que del 2006 al 2010 els certificats de final d'obra per habitant cauen un 66%.
- Nombre d'amarraments (indicador 40, GIZC). El nombre d'amarraments per quilòmetre de línia de costa el 2009 a les Illes Balears és de 13,73.

Actualment la iniciativa dels indicadors GIZC basats en el Dictamen del CES 5/2007 s'estan calculant per a Menorca. En aquest sentit, l'OBSAM, el SOCIB i l'Ibestat iniciaren el projecte "Implantació del Sistema d'Indicadors per a la Gestió Integrada de la Zona Costera a les Illes Balears: estudi pilot a Menorca", en el qual es treballen, per a Menorca, els 17 indicadors que es varen identificar d'alta importància i idoneïtat en el Dictamen 5/2007 del CES.

Un avanç de resultats d'aquest treball s'ha presentat a la II Conferència Econòmica de la Mediterrània Nord-occidental, que s'ha celebrat a Barcelona el 6 i 7 de juny de 2011 a la sessió dedicada a la Gestió de Costes.

15

SOCIETAT DEL CONEIXEMENT I DE LA INFORMACIÓ

RESUM

L'any 2010 ha estat el segon any de funcionament del Pla de Ciència, Tecnologia i Innovació de les Illes Balears (2009-2012). Aquest Pla representa l'eina clau per continuar reforçant i articulant el sistema d'innovació de les Illes Balears. En aquest apartat s'expliquen les actuacions dutes a terme pel Govern en cada un dels cinc eixos que formen el Pla.

La Comunitat de les Illes Balears continua essent la comunitat que té un menor percentatge de la despesa en R+D sobre el PIB, concretament un 0,38%, valor inferior a la mitjana nacional que se situa en un 1,38%, però és una de les poques comunitats autònomes que sí ha augmentat la despesa en R+D, concretament un 2,54%.

Pel que fa a la distribució sectorial de la despesa, el 46,88% la realitza la Universitat de les Illes Balears, un 37,6% l'Administració pública i només un 15,52% el sector privat. Les Illes Balears encara es troben lluny d'aconseguir que la participació privada en la despesa arribi a dos terços de la total, tal com es pretenia amb l'Estratègia de Lisboa per al 2010.

Pel que fa als recursos humans, l'augment de personal dedicat a activitats en R+D l'any 2009 va ser d'un 5,07%. El creixement va ser menor que el dels darrers anys. A les Illes Balears hi havia 1.767 persones ocupades en activitats d'R+D, de les quals 1.238 eren investigadors. D'aquests, 735 es troben a la Universitat i 139 a les empreses. El nombre d'investigadors a l'àmbit privat disminueix en 182 persones. Pel que fa a la proporció de dones, encara que va en augment, tant en investigadores com en personal tècnic d'R+D, la proporció representa el 43,8% del total del personal d'R+D.

La despesa mitjana per investigador l'any 2009 a les Illes Balears va ser de 80,7 milers d'euros, valor bastant inferior a la mitjana estatal, 108,98 milers d'euros.

En el camp de la societat de la informació, una de les passes importants que s'han donat a la nostra comunitat durant l'any 2010 ha estat el desenvolupament del Programa Avanza Infraestructures. Aquest programa té per objectiu facilitar les inversions necessàries per estendre la cobertura dels serveis de telecomunicacions, especialment a les zones rurals i aïllades en condicions similars a les que es disposen en zones urbanes.

Així mateix, també s'ha aprovat el Pla d'Impuls a les Noves Tecnologies a les Illes Balears (PINTIB), 2010-2014. Es tracta d'un pla marc que recull totes les actuacions públiques i privades que repercuteixen en el sector, les ordena i les prioritza.

15.1.

INTRODUCCIÓ

El moment econòmic a les Illes Balears es troba sens dubte en una situació delicada motivada per la crisi. Les dades en R+D d'aquesta memòria, mostren un creixement dels indicadors més moderat que en anys anteriors, però és una de les poques comunitats autònomes que ha tengut un creixement positiu en la despesa.

A pesar de l'exposat, no tota la situació es negativa; l'esforç i treball realitzat anys anteriors sobre el Sistema d'Innovació de les Illes Balears han aconseguit que moltes de les empreses canviïn la filosofia i comencin a incorporar la cultura de la innovació, entenent que la millora de la competitivitat parteix de la diferenciació i de la necessitat d'innovar.

El Pla de Ciència, Tecnologia i Innovació de les Illes Balears 2009-2012, ha assolit la consolidació durant l'any 2010. L'estratègia d'aquest pla ha estat situar la indústria turística com un eix de la innovació i també impulsar l'excel·lència científica com a referència principal.

Durant l'any 2010 també s'han complert els deu anys d'existència de la direcció

general d'R+D+I, i, per tant, deu anys de suport i d'actuacions sobre el sistema d'innovació. Aquest sistema ha esdevingut ben estructurat i homologable als dels països del nostre entorn, tot i que una mica feble i de mínims.

La participació en programes públics de suport a l'R+D+I, tant a l'àmbit nacional com a l'àmbit internacional, suposa, a més d'una font de recursos important, una oportunitat excel·lent per adquirir coneixement, abordar projectes més amplis que no es poden abordar individualment, així com una via per a la internacionalització de les empreses.

Malgrat les dificultats econòmiques de les polítiques públiques, i en concret la del Govern, s'ha realitzat un esforç per mantenir les actuacions més importants iniciades en els altres plans. La inversió pública en ciència i innovació és irrenunciable i, encara en època de crisi, cal redoblar els esforços.

De tota manera l'experiència obtinguda en els països més avançats pel que fa a l'elaboració de polítiques de suport a la innovació permet evidenciar la incapacitat relativa del sector privat de, per si sol, articular operativament les fases del procés d'innovació. En conseqüència, és necessari fer una inversió pública, però des de la concepció de polítiques que no comportin els defectes tradicionals de la intervenció pública passiva i subvencionadora. Les actuacions no han de limitar-se a finançar una demanda puntual, sinó que han d'afavorir un context que faciliti interaccions virtuoses entre ells, i models de cofinançament.

A les Illes Balears, aquesta innovació s'ha consolidat mitjançant una política activa d'activació de la innovació empresarial i la investigació translacional vers la nostra principal indústria, la turística. També cal potenciar els sectors emergents, tals com les tecnologies de la informació i la comunicació, la biotecnologia, l'audiovisual i les ciències del mar. La creació i consolidació dels clústers han possibilitat la comunicació entre els sectors productius de coneixement i els sectors econòmics que permeten posar en valor la investigació.

El treball de dinamització de clúster permet incrementar la competitivitat de les empreses a partir de la detecció i la implementació de les estratègies d'èxit del negoci, la qual cosa, unida a l'eficiència resultant de la competència, reverteix en una major competitivitat tant per a les pròpies empreses com per a la regió en tot el conjunt.

15.2.

ANÀLISI DEL SISTEMA D'INNOVACIÓ DE LES ILLES BALEARS

L'Institut Nacional d'Estadística (INE) ha publicat les dades de les activitats en R+D referents a l'any 2009 el 16 de novembre de 2010. Segons aquestes dades, els efectes de la crisi econòmica es comencen a veure també en aquest àmbit, ja que la despesa en R+D estatal del l'any 2009 va disminuir respecte a l'any anterior un 0,8%. Les comunitats autònomes que normalment realitzen més despesa pràcticament man-

tenen el seu valor respecte a l'any 2008 (Madrid, Catalunya i País Basc), a excepció d'Andalusia que l'augmenta un 2,54%.

La Comunitat de les Illes Balears continua essent la que té un menor percentatge de la despesa en R+D sobre el PIB, concretament 0,38%, valor forçament inferior a la mitjana nacional que se situa en un 1,38%, però és una de les poques comunitats autònomes que sí ha augmentat la despesa en R+D, concretament un 2,54%. [\(Vegeu el quadre AI-144\).](#)

Encara que la despesa en R+D a les Illes Balears ha seguit augmentant, el ritme de creixement ha disminuït considerablement, ja que a l'any 2007 es va experimentar un 22,84% de creixement, que va passar a un 12,20% l'any 2008. [\(Vegeu el quadre AI-145\).](#)

Pel que fa a la distribució sectorial de la despesa, el 46,88% la realitza la Universitat dels

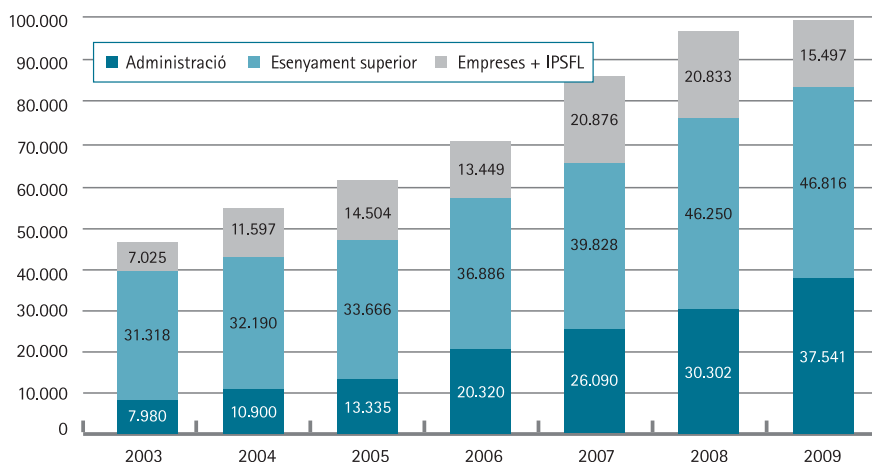
Illes Balears, un 37,6% l'Administració Pública i només un 15,52% el sector privat. La despesa que realitza el sector privat disminueix considerablement, i passa de 20.833 milers d'euros l'any 2008 a 15.497 milers d'euros l'any 2009. [\(Vegeu el gràfic I-39\).](#)

Si es compara la distribució sectorial de les Illes Balears amb la mitjana nacional i amb l'europea, observam que les Illes Balears encara es troben molt lluny d'aconseguir que la participació privada en la despesa arribi als 2/3 de la total, tal com es pretenia amb l'Estratègia de Lisboa per al 2010. [\(Vegeu el gràfic I-40\).](#)

Pel que fa als recursos humans i segons les dades de l'Institut Nacional d'Estadística, respecte a l'any 2008 l'augment en personal dedicat a activitats en R+D l'any 2009 va ser d'un 5,07%. El creixement va ser molt menor que els dels darrers anys. [\(Vegeu el quadre AI-146\).](#)

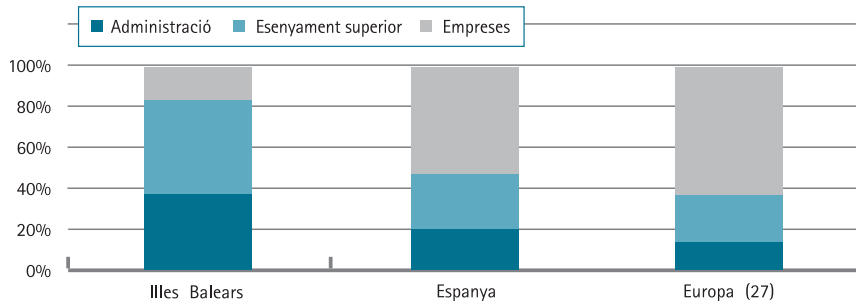
Gràfic I-39

Evolució de la despesa en R+D a les Illes Balears (en milers d'euros)

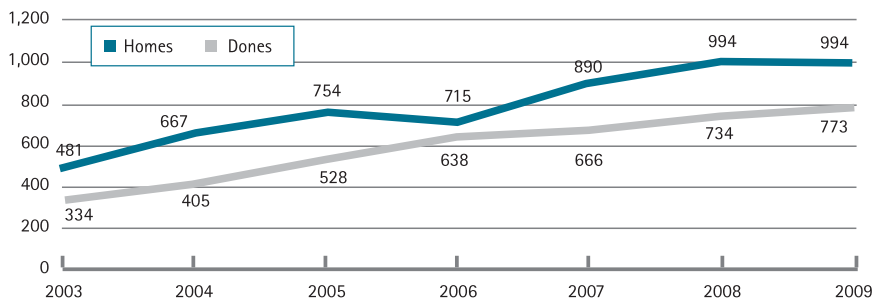
Font: INE i elaboració pròpia.

Gràfic I-40

Distribució de la despesa en R+D (2009)

Font: INE i elaboració pròpia.

Gràfic I-41

Personal en R+D a les Illes Balears (EDP)

Font: INE i elaboració pròpia.

L'any 2009 a les Illes Balears hi havia 1.767,3 (EDP) persones ocupades en activitats d'R+D, de les quals 1.238,0 són investigadors. D'aquests, 735,0 estan a la Universitat i 138,96 a les empreses. El nombre d'investigadors a l'àmbit privat ha disminuït respecte a l'any 2008 (181,6). [\(Vegeu el quadre AI-147\).](#)

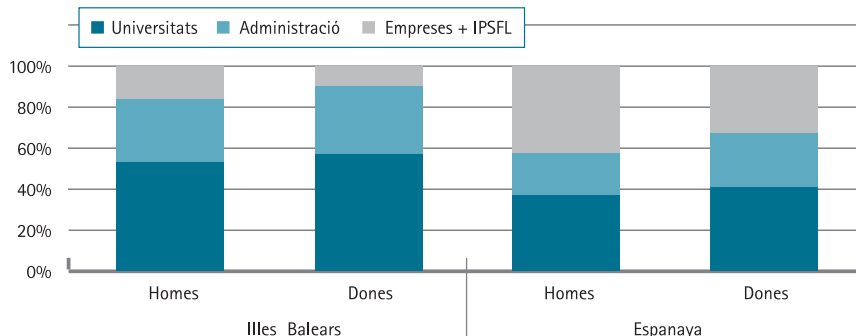
Pel que fa a la proporció de dones, encara que es va augmentant el nombre de dones, tant d'investigadores com de personal tècnic d'R+D, encara la proporció

només representa el 43,8% del total del personal d'R+D. [\(Vegeu el gràfic I-41 i el quadre AI-148\).](#)

Pel que fa a la distribució sectorial de les dones a les Illes Balears, es concentren, en primer lloc, a la Universitat de les Illes Balears i en segon lloc a l'Administració Pública. La seva presència a l'àmbit privat és molt baixa (9,7%). En canvi, a l'àmbit estatal, les proporcions canvien, la dona està tant a les Universitats (40,5%) com a l'àmbit privat (33,0%). [\(Vegeu el gràfic I-42\).](#)

Gràfic I-42

Distribució sectorial del personal en R+D (2009)

Font: INE i elaboració pròpia.

La despesa mitjana per investigador l'any 2009 a les Illes Balears va ser de 80,7 milers d'euros, valor bastant inferior a la mitjana estatal, 108,98 milers d'euros. Si s'analitza per sectors d'execució (empreses, administració i universitats), se segueix una pauta similar a les Illes Balears i en el conjunt d'Espanya, amb més recursos per investigador a les empreses, seguit del sector de l'administració i, finalment, de l'universitari.

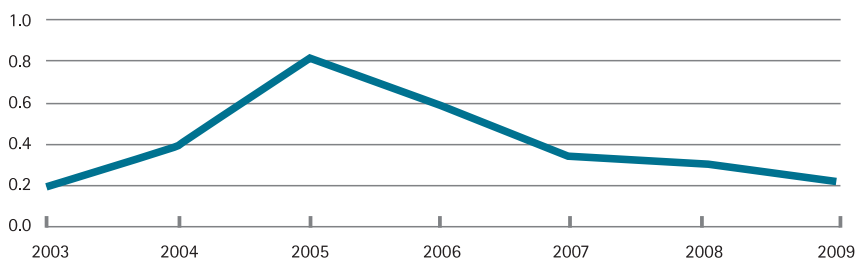
Pel que fa a les dades sobre innovació, l'Institut Nacional d'Estadística (INE) va

publicar els resultats de l'Enquesta d'innovació en les empreses l'1 de desembre de 2010. [\(Vegeu el quadre AI-149\).](#)

Des de l'any 2006, les Illes Balears han sofert un descens en la despesa que realitzen en activats d'innovació. S'havia aconseguit arribar a un 0,81% de despesa en innovació sobre el PIB l'any 2005, i l'any 2009 havia disminuït fins a un 0,21%. Pel que fa a la mitjana nacional, l'any 2009 sofreix un descens, i passa del 1,83% a situar-se l'any 2009 en un 1,68%. [\(Vegeu el quadre AI-150 i el gràfic I-43\).](#)

Gràfic I-43

Despesa d'innovació/PIB (%) (2003-2009)

Font: INE i elaboració pròpia.

Les empreses que solen realitzar més despesa a les Illes Balears són les de menys de 250 empleats, i després d'una petita remuntada al 2008, han tornat a disminuir la despesa (38.947 milers d'euros a l'any 2009). Les empreses de més de 250 empleats continuen amb la davallada en la despesa. (Vegeu el gràfic I-44).

Pel que fa als sectors d'alta tecnologia (sectors que a causa del grau de complexitat requereixen un esforç en investigació i una base sòlida tecnològica), l'any 2009 varen tenir un total de 1.203.700 persones a tot l'Estat, que va suposar el 6,4% del total d'ocupats de l'economia espanyola. A les Illes Balears aquest percentatge va representar un 1,8% amb un total de 8.600 persones ocupades. El nombre de persones ocupades en aquest tipus de serveis ha anat disminuint, i passa d'un valor de 21.100 persones l'any 2007 als 8.600 que hi havia a l'any 2009. Aquesta disminució

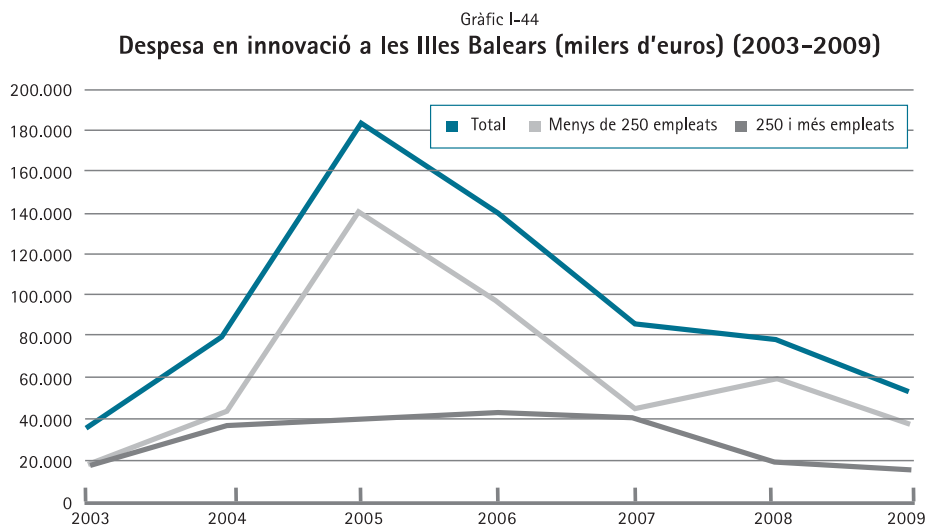
també s'observa a la mitjana nacional. (Vegeu el quadre AI-151).

El descens en el nombre d'ocupats a les Illes Balears no es reflecteix en un descens en la despesa en R+D en aquests sectors, ja que tant ha augmentat el valor de la despesa com ha augmentat el personal dedicat a activitats en R+D. En canvi, a l'àmbit nacional la despesa ha disminuït un 2,2% però ha augmentat un 6,9% en personal dedicat a activitats d'R+D. (Vegeu el quadre AI-152).

15.3.

ELS RESULTATS DE LA POLÍTICA D'R+D+I

L'any 2010 ha estat el segon any de funcionament del Pla de Ciència, Tecnologia i Innovació de les Illes Balears

Font: INE i elaboració pròpia.

(2009-2012), aprovat per la Comissió Interdepartamental de Ciència i Tecnologia el 22 de desembre de 2008 i per part del Consell de Govern el 20 de febrer de 2009. Aquest Pla representa l'eina clau per continuar reforçant i articulant el sistema d'innovació de les Illes Balears.

Les actuacions i iniciatives que ha duit a terme el Govern de les Illes Balears s'emmarquen dins els cinc eixos que formen el Pla:

- Eix de la gestió del talent: Incrementar el nombre de persones dedicades a la recerca i incorporar personal investigador d'excel·lència. Atreure empresaris i tècnics amb talent.
- Eix de la recerca: Enfortir els recursos científics i tecnològics, institucions, grups, infraestructures i equipaments.
- Eix de la innovació: Introduir la innovació com una tasca més integrada a la resta d'activitats de l'empresa.
- Eix de la transferència de coneixement: Augmentar l'eficàcia en la transferència del coneixement i millorar la interrelació entre els agents i potenciar la interfície de transferència de tecnologia al teixit productiu.
- Eix del capital social i governança: Revisar l'arquitectura institucional del Sistema d'Innovació i la pròpia Llei de la ciència de les Illes Balears, i també fomentar la cultura científica i l'interès social per la ciència, la tecnologia i la innovació.

15.3.1. EIX DE LA GESTIÓ DEL TALENT

El dia 18 de maig de 2010 (BOIB núm. 74) es va publicar una nova convocatòria de beques predoctorals per formar personal investigador amb un pressupost total de d'1.153.588 euros per a quatre anys. S'han concedit 14 beques, de les quals vuit les han obtingudes dones. D'aquesta convocatòria hi ha deu persones que desenvolupen la tesi a la Universitat de les Illes Balears, una al IFISC (Institut de Física Interdisciplinària i Sistemes Complexos, CSIC-UIB), una a la Fundació Mateu Orfila, una al IEO (Institut Espanyol d'Oceanografia) i una altra a la Fundació d'Investigació Sanitària Illes Balears Ramon Llull (l'antiga Fundació Caubet-Cimera). [\(Vegeu el quadre AI-153\).](#)

Pel que fa a les borses de viatges de què poden gaudir les persones beneficiàries de les beques predoctorals del Govern de les Illes Balears, l'any 2010 s'han sol·licitat un total de 15 borses, amb una despesa total de 76.449,00 euros. Els països de destinació han estat, entre d'altres, França, Itàlia, Holanda, Bèlgica, Portugal, els Estats Units, Canadà, Austràlia, el Regne Unit, Alemanya, Sud-àfrica i Polònia.

Durant l'any 2009 el programa Ramon i Cajal i Juan de la Cierva del Ministeri de Ciència i Innovació va permetre incorporar tres investigadors a la Universitat de les Illes Balears. Per tant, durant l'any 2010, el Govern ha cofinançat un total de vuit contractes, amb una despesa total de 50.964.64€.

D'altra banda, també el Programa d'Incentivació de la Incorporació i Intensificació de l'Activitat Investigadora (Programa I3)

ha permès incorporar tres doctors més a la Universitat de les Illes Balears.

Pel que fa al personal tècnic de suport a la recerca, durant l'any 2010 s'han fet els pagaments corresponents als 19 tècnics de la convocatòria de 2008 (BOIB núm. 121, de dia 30 d'agost). Amb aquesta convocatòria es pretenia incorporar personal tècnic de suport per millorar la capacitat investigadora dels grups de recerca i potenciar la cooperació empresarial amb els centres de recerca i/o tecnològics ubicats a les Illes Balears.

Finalment, dins el del contracte "Innoilles, transferència de tecnologia i empenedoria universitària a les Illes Balears" signat entre la direcció general de Recerca, Desenvolupament Tecnològic i Innovació i la Universitat de les Illes Balears per al període 2009-2011, es troba una actuació destinada a donar suport als empenedors i a empreses de nova creació amb potencial per a la transferència de tecnologia i la internacionalització. La despesa per a l'any 2010 ha estat de 27.800 euros.

15.3.2. EIX DE LA RECERCA

El dia 12 de desembre de 2009 es va publicar una nova convocatòria d'ajuts per dur a terme accions especials de recerca, desenvolupament tecnològic i innovació (BOIB núm. 181) amb càrrega pressupostària per als anys 2009, 2010 i 2011. Aquests ajuts tenen per objectiu finançar actuacions puntuals d'especial urgència i interès científicotècnic, l'elaboració de propostes de projectes a programes comunitaris i altres accions que incrementin la interrelació

entre els agents del sistema de ciència i tecnologia. A més, aquesta convocatòria inclou l'organització de congressos, seminaris i jornades. Durant l'any 2010 s'ha concedit un total de 61 ajuts amb una despesa de 371.563,10 euros. [\(Vegeu el quadre AI-154\).](#)

Pel que fa a les infraestructures científiques i tècniques, durant l'any 2010, dins el Projecte de Xarxa d'Estacions Biològiques a les Illes Balears, s'ha aconseguit, per una banda, equipar l'estació de Can Marroig (Formentera), i per l'altra, condicionar l'escar finalitzar l'equipament científic i tècnic de l'estació Jaume Ferrer de la Mola (Menorca).

A principi de setembre de 2010 s'inicien les obres del Complex Balear de Recerca, Desenvolupament tecnològic i Innovació al ParcBIT. Dins aquest complex s'ubicaran diferents instituts universitaris, unitats mixtes i empreses biotecnològiques. El pressupost per a l'any 2010 ha estat de quasi 3,69 milions d'euros.

Amb el Ministeri d'Educació i Ciència, es va signar el 17 de desembre de 2009 un conveni de col·laboració per al disseny, construcció, equipament i explotació del sistema d'observació costaner de les Illes Balears (SOCIB). El centre forma part de les infraestructures científicotecnològiques del país (ICTS) i és la única instal·lació d'aquestes característiques a la nostra comunitat autònoma. L'aportació dels pressuposts de la direcció general d'R+D+I ha estat de 1,42 milions d'euros.

Pel que fa a les infraestructures del ParcBIT, es manté l'espai empresarial físic i virtual

per a la instal·lació, en un entorn adient, d'empreses de base tecnològica de creació recent a Menorca, Mallorca i Eivissa, així com de l'oficina de serveis d'innovació, amb capacitat per atendre emprenedors i empresaris. Igualment, s'ofereix suport a les oficines dels clústers ubicats a l'entorn del parc en matèria de transferència de tecnologia, i més concretament, amb la publicació de perfils d'ofertes i demandes de tecnologia de les empreses membres.

Finalment, s'ha atorgat una subvenció a favor de l'Associació Científicocultural Observatori Astronòmic de Mallorca per desenvolupar el projecte d'instal·lació d'un Observatori Virtual Astronòmic (OVA), amb un pressupost de 50.000 euros.

15.3.3. EIX DE LA INNOVACIÓ

El Programa Promotors Tecnològics té com a objectiu promoure la formació de gestors d'R+D+I i la seva inserció en empreses, grups de recerca de les Illes Balears i centres tecnològics per ajudar-los a millorar la posició competitiva en el mercat amb els projectes tecnològics concrets, contribuir a organitzar l'oferta tecnològica, la gestió estratègica de la innovació i les relacions amb els centres d'investigació. Aquesta iniciativa es troba dins del marc del contracte "Innoilles, transferència de tecnologia i empenedoria universitària a les Illes Balears". La despesa per a l'any 2010 ha estat de 225.000 euros.

Per altra banda, dins aquest contracte, també s'inclouen activitats com millorar la participació de les Illes Balears en les línies de finançament públic de l'R+D d'àmbit

nacional i de la Unió Europea. S'ha desenvolupat un programa de comunicació d'ajudes a projectes d'R+D+I per informar a les empreses de les Illes Balears. També s'ofereix assessorament i acompanyament en el procés de creació d'empreses de base tecnològica per part del personal investigador de la UIB. Finalment, s'ofereix suport o assessorament empresarial personalitzat de projectes R+D+I col·laboratius (Punt PIDI), sobre els instruments de finançament a l'R+D+I que més s'ajusten a les necessitats i projectes tecnològics empresarials d'empreses i emprenedors. Aquest servei forma part d'una xarxa nacional de punts d'informació sobre investigació, desenvolupament i innovació, Xarxa PR+D+I, que cobreix tots els àmbits administratius, des de programes locals als europeus, i tots els àmbits de la innovació tecnològica.

Una activitat important dins aquest eix és la política de clústers. El clúster Turistec és el que té major recorregut de funcionament. Es va crear el mes d'abril de 2007 i va obtenir la qualificació d'AEI el mes d'agost de 2007. El nombre d'empreses identificades en el sector és de 160. El clúster té a l'actualitat 71 empreses associades i 11 entitats col·laboradores. L'import total dedicat al suport de Turistec durant l'any 2010 ha estat de 110.000 euros.

El clúster audiovisual, com a eina de la imatge turística de la regió, es va crear el novembre de 2008 i està pendent d'obtenir la qualificació d'AEI. El nombre d'empreses identificades en el sector és de 172. El clúster té a l'actualitat 26 empreses associades i 12 entitats col·laboradores. L'import total dedicat al suport del CLAB durant l'any 2010 ha estat de 100.000 euros.

Dins aquest eix de la innovació també es preveu la creació d'una nova línia de finançament que faciliti la creació d'empreses derivades (*spin-offs*) i l'atracció d'emprenedors d'altres zones. Les actuacions duïtes a terme durant el 2010 han consistit, per una banda, en el suport en l'anàlisi de la viabilitat de projectes de base tecnològica, així com el desenvolupament del seu pla d'empresa, i, per altra banda, en la capacitat dels emprenedors d'aquests projectes com a gestors d'empreses com a factor d'èxit determinant. Això s'ha concretat en la possibilitat d'accés a serveis de gestió econòmica, financera o legal, i en la participació en tallers pràctics en la gestió de projectes d'R+D+I o "Brokerage Events" per a la recerca de socis tecnològics i el foment de la transferència de tecnologia. El cost d'aquesta activitat ha estat de 118.000 euros.

15.3.4. EIX DE LA TRANSFERÈNCIA DE CONEIXEMENT

S'ha fet la publicació en línia d'un catàleg de tecnologies de la Universitat de les Illes Balears amb l'objectiu de donar a conèixer al teixit empresarial de les Illes Balears els recursos i resultats de la UIB. Amb aquest catàleg es pretén difondre els recursos de la UIB i instituts associats per facilitar el coneixement de la seva oferta a les empreses i institucions públiques i augmentar també la visibilitat de la labor investigadora entre la pròpia comunitat universitària.

La Unitat d'Innovació al ParcBIT, integrada per personal tècnic qualificat i format per dur a terme les tasques de suport a la innovació, forma part de la xarxa de suport

a la innovació, les noves tecnologies, el foment de l'esperit emprenedor i la iniciativa empresarial que desenvolupen diferents institucions i organismes de les Illes Balears. Aquesta unitat pretén donar servei a les empreses i emprenedors amb un marcat component innovador, per millorar-ne la competitivitat. La millora de l'economia balear passa per fomentar-ne la diversificació i prestar especial atenció a les empreses de base tecnològica. L'increment en la competitivitat de l'economia balear es basa en l'impuls a la innovació, en la qual el ParcBIT juga un paper fonamental.

La Xarxa d'Antenes Tecnològiques de les Illes Balears té com a objectiu fomentar les activitats de *networking* entre els agents del sistema d'innovació de les Illes Balears, i impulsar la creació d'un marc únic de col·laboració que cerca l'obtenció de sinergies, en línia amb les fites establertes al Pla Estratègic per a la Xarxa d'Antenes Tecnològiques per al període 2010-2012.

Finalment, pel que fa a la incubadora d'empreses de base tecnològica del ParcBIT, se'n va ampliar l'abast a l'activitat turística i a les empreses que físicament no estan situades en el ParcBIT (incubadora virtual), i es va millorar l'extensió de la incubadora d'empreses a Menorca i Eivissa, mitjançant un conveni entre la Confederació d'Associacions d'Empreses de Balears (CAEB) i el ParcBIT.

15.3.5. EIX DEL CAPITAL SOCIAL I GOVERNANÇA

Des de l'any 2001 les Illes Balears participen en l'organització de la Setmana de la

Ciència i la Tecnologia amb coordinació amb la FECYT. Es tracta d'una activitat que es realitza simultàniament a totes les comunitats autònomes i està emmarcada dins de la Setmana Europea de la Ciència i la Tecnologia. Aquesta activitat ha permès que tots els centres d'investigació i tecnològics obrin les portes i mostrin les activitats que s'hi realitzen entre el 2 i el 14 de novembre.

Una altra activitat de difusió molt important és la Fira de la Ciència. Aquest esdeveniment es desenvolupa conjuntament amb la Conselleria d'Educació i Cultura i la Universitat de les Illes Balears. Els participants són els centres científics, tecnològics, educatius i empreses de les Illes Balears. L'any 2010 la Fira ha tengut a Mallorca els dies 13, 14 i 15 de maig. La temàtica triada ha estat la biodiversitat. Hi han participat 85 entitats, de les quals 41 eren centres educatius i 36 centres de recerca. El total de visitants ha estat de 12.555 assistents.

Per poder participar com a expositor a la Fira, es va publicar dia 23 de gener de 2010 (BOIB núm. 11) una convocatòria d'ajuts per a centres educatius amb un pressupost total de 129.500 euros, i dia 13 d'abril de 2010 (BOIB núm. 56) una convocatòria d'ajuts per a la Universitat, centres públics i privats sense ànim de lucre d'R+D+I, associacions científiques i centres tecnològics, amb un pressupost total de 290.000 euros.

El Seminari d'Innovació en Turisme (INTO) es va consolidant com un escenari de debat de propostes de recerca i de presentació de bones pràctiques empresarials d'àmbit internacional. En cadascuna de

les edicions s'exposa un tema de màxima actualitat sobre el qual es debat i del qual s'extrauen nous coneixements i aplicacions que poden ser absorbides per l'entramat empresarial en forma d'actuacions innovadores que potenciïn la cadena de valor del producte turístic.

En aquesta nova edició del Seminari INTO 2010 s'ha proposat estudiar el comportament del sector turístic des de la generació de coneixement i la seva transferència procedent de l'àmbit acadèmic i centres de recerca cap al món empresarial. S'hi han debatut temàtiques com el desenvolupament de valor a un destí turístic, benefici dels canals de distribució i del producte gràcies a la investigació, finançament públic de la innovació al sector turístic i, finalment, s'hi ha debatut com la ciència pot incidir en la competitivitat d'un destí turístic.

Els ponents participants en el Seminari procedien de l'àmbit acadèmic i de l'empresa privada, tant nacional com internacional. El seminari es va dur a terme durant els dies 21 i 22 d'octubre al ParcBIT i el pressupost destinat a aquesta activitat ha estat de 150.000 euros.

La segona edició del Fòrum d'Innovació Tecnològica (Forotec) va tenir lloc els dies 25 i 26 de novembre al ParcBIT. En aquest fòrum, els grups d'investigació, els clústers i les empreses varen poder trobar-se i exposar les seves necessitats per establir sinergies i projecció de línies conjuntes d'investigació.

El Fòrum es va dividir en cinc línies d'activitats. La primera línia va ser la representació física o exposició en un estand, la segona

línia eren exposicions orals individuals en sales sectorials sobre necessitats o línies d'investigació obertes o per desenvolupar i presentació de bones pràctiques. Una tercera línia consistia en entrevistes clúster-clúster/clúster-grup d'investigació i empresa-grup d'investigació i entre tots aquests agents i el CDTI i Segittur. La quarta línia estava dedicada a debats de diferents temes d'actualitat sectorials organitzats mitjançant taules de treball i, finalment, una línia d'activitat dedicada a l'emprenedoria de joves titulats i idees innovadores per a la creació d'empreses. Hi va haver 357 participants, 23 estands i 43 presentacions. L'import total destinat a aquesta activitat ha estat de 150.000 euros.

També s'ha realitzat unes jornades de certificació d'R+D+I. La certificació de projectes d'R+D+I permet que les empreses i organismes, independentment de la mida o del sector econòmic a què pertanyin, puguin identificar les activitats que realitzen, susceptibles de ser considerades activitats d'R+D+I. Aquesta certificació facilita l'accés a les deduccions fiscals previstes, i permet l'obtenció de l'informe motivat del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç, vinculant per al Ministeri d'Hisenda.

Finalment, durant l'any 2010 s'ha presentat el volum 8 de la col·lecció "La Ciència a les Illes Balears. Vicenç Mut Armengol (1614-1687) i l'astronomia", de Víctor Navarro Brotons, publicat al desembre de 2009. Per altra banda es va publicar al febrer de 2010 el volum 9 "Margalida Comas Camps (1892-1972) científica i pedagoga" de María Ángeles Delgado Martínez. Aquesta col·lecció pretén posar en relleu i a l'abast de tots edicions en facsimils

d'obres representatives de la producció científica duita a terme a les Illes Balears al llarg de la història.

Pel que fa al projecte "Història de la Ciència de la Tècnica de les Illes Balears", durant l'any 2010 se n'ha elaborat l'esborrany del quart volum.

15.4.

SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ

En el camp de la societat de la informació, una de les passes importants que s'han donat a la nostra comunitat durant aquest any 2010 ha estat el desenvolupament del Programa Avança Infraestructures. Aquest programa té per objectiu facilitar les inversions necessàries per estendre la cobertura dels serveis de telecomunicacions, especialment a les zones rurals i aïllades en condicions similars a les que disposen en zones urbanes. Des que aquest programa es va posar en marxa s'han pogut donar d'alta, a les Illes Balears, 4.800 nous clients d'ADSL de zones aïllades, deu d'ells via satèl·lit. Aquestes accions estan encaminades a potenciar el desenvolupament econòmic d'aquestes zones i la incorporació de la seva ciutadania i empreses a la societat de la informació.

Aquest mateix any, s'aprova el PINTIB, Pla d'Impuls a les Noves Tecnologies a les Illes Balears, en un marc temporal entre el 2010 i el 2014 i en l'àmbit geogràfic de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. Es tracta d'un pla marc que recull totes les actuacions públiques i privades que repercuteixen en el sector, les ordena i prioritza

en base als objectius que es defineixen, partint de la premissa que "Les Illes Balears tenen l'oportunitat única de situar-se a l'avantguarda de la societat de la informació amb un compromís públic i privat per a una nova alternativa social i econòmica sostenible, desestacionalitzada, d'alt valor afegit i basada en el coneixement". Entre els objectius d'aquest pla, cal destacar la intenció que l'educació de base i la formació reglada s'orientin a cobrir les necessitats de qualificació professional del sector de les noves tecnologies; que l'ocupació en activitats relacionades amb el sector tecnològic sigui un dels nínxols prioritaris en la creació de llocs de feina; que es doni suport a la internacionalització de les empreses TIC i a l'exportació de tecnologia; que es doni impuls a la cooperació entre el sector públic i el privat per tal de millorar la competitivitat del sector TIC; que es donin incentius (fiscals, laborals, financers, legislatius, etc.) per potenciar la inversió empresarial al sector i que aquest contribueixi a desestacionalitzar l'activitat econòmica de les Illes; i que el sector TIC contribueixi al canvi de model productiu basat en el coneixement, el respecte mediambiental i la creació de llocs de feina sostenibles en el temps.

Pel que fa a les dades, l'Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) i l'Observatori Balear de la Societat de la Informació (OBSI), de la Fundació iBit, han presentat els resultats de l'Enquesta disponibilitat i usos de TIC a les llars de les Illes Balears, en què s'avalua el grau d'equipament de tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) a les llars i l'ús que en fa la població balear. Amb aquest estudi s'obté, per primera vegada a les Illes Balears, una radiografia fidel dels aspectes que es

consideren estratègics per al desenvolupament socioeconòmic correcte i de cohesió entre la població. Aquesta anàlisi constitueix una base de dades molt valuosa a l'hora de prendre decisions. En relació amb la implantació de l'ordinador, trobam que el 64,6% de les llars en tenen i que el 55,8% disposa de connexió a Internet. Pel que fa a l'ús de les TIC per part dels adults, l'estudi afirma que el 86,1% dels ciutadans de les Balears utilitza telèfon mòbil, el 60% utilitza l'ordinador, i també sis de cada deu es connecten a la xarxa. També des de l'OBSI, s'han publicat aquest any les dades corresponents a l'anàlisi d'equipament i ús de les TIC a la PIME balear. A partir d'aquesta anàlisi, s'han donat a conèixer les necessitats en TIC, les mancances i les fortaleces de les petites i mitjanes empreses de la nostra comunitat. De l'anàlisi es pot destacar que el 86,3% de les pimes disposa d'ordinador, vuit de cada deu tenen accés a Internet i un 42,1% disposa de pàgina web. Amb referència al negoci electrònic, fins un 72% de les PIME afirmen utilitzar el servei de banca electrònica, el 48,3% fa ús de serveis disponibles a l'administració electrònica, el 23,8% utilitza la factura electrònica i el 21,5% fa ús de la signatura digital.

També relacionat amb el sector de la PIME, durant aquest període s'han dut a terme jornades com Solucions Open Source per a PIMES o PIME digital: Solucions pràctiques per al teu negoci, amb el finançament del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç i el Govern de les Illes Balears, en el marc del Plan Avanza i seguint la seva política de promoure el programari lliure com a alternativa real i útil per a les petites i mitjanes empreses. Per altra banda, durant aquest

any el Govern ha alliberat programari per tal d'afavorir-ne l'ús, ja sigui per a la resta d'administracions en la mesura que ho necessitin, i també amb la pretensió que l'expectativa de negoci de les petites i mitjanes empreses TIC locals puguin competir amb les grans empreses de fora, sense haver de pagar pel producte, sinó només per implantar-lo.

I un exemple clar de com la tecnologia reverteix directament en la societat és el projecte "Telerehabilitació per a persones majors", desenvolupat també aquest any per l'iBit, en col·laboració estreta amb el Servei de Rehabilitació de l'Hospital Son Llàtzer, i cofinançat pel Ministeri de Indústria, Turisme i Comerç i la Conselleria d'Innovació, Interior i Justícia del Govern de les Illes Balears, en el marc del Plan Avanza. Aquesta eina permet als pacients intervinguts amb pròtesi de genoll realitzar diàriament exercicis de rehabilitació de forma remota, sense haver de desplaçar-se fins a l'hospital. El sistema està compost per un *kit* de telerehabilitació que el pacient s'enduu a ca seva i una aplicació central a través de la qual el personal sanitari programa i supervisa les teràpies dels pacients. A través d'una connexió mòbil a Internet els pacients es descarreguen les teràpies i envien els resultats dels exercicis perquè l'equip terapèutic els avaluï i, d'aquesta manera, es millora la qualitat de vida de les persones.

La implantació de l'aplicació GestOli com a eina de gestió de la comptabilitat de l'oli de la denominació d'origen de Mallorca (DO) també ha tengut lloc aquest any. Així, tots els adherits a la DO, tant productors d'oliva, productors d'oli, envasadores d'oli, com també els usuaris de l'administració i

del Consell Regulador, tenen accés a l'aplicació i hi fan feina. Aquesta eina s'ha creat amb l'objectiu d'incorporar les tecnologies de la informació i la comunicació a la gestió de la comptabilitat i de la traçabilitat en el sector de l'oli i permet simplificar les tasques burocràtiques, fer un seguiment de l'establiment des de qualsevol lloc del món, fer la presentació electrònica de les declaracions de l'oli, i un llarg etcètera d'avantatges.

I amb la intenció d'apropar les TIC a la ciutadania illenca, també durant aquest 2010 se signa el conveni per a la cogestió de la Xarxa de Telecentres de les Illes Balears. El conveni, en el qual participen la Fundació iBit i nou entitats locals d'arreu de les Illes, servirà per coordinar esforços en la cogestió d'un total de 16 telecentres a les Illes Balears que seran gestionats des de la pròpia estructura de les entitats locals participants. A través dels telecentres es pretén reduir la fractura digital i augmentar l'alfabetització digital de la ciutadania.

16

ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

RESUM

L'any 2010, les empreses, iniciatives i entitats de l'economia social i solidària es xifren en 462. Si ho comparam amb l'any passat, es redueixen en un 1,9%. L'ocupació generada, en conjunt, ha estat de 7.248 persones; també experimenta una davallada del 10,6%. Els voluntaris i socis mantenen el registre de 23.908 persones. S'ha de destacar que el nombre de beneficiaris de les entitats sense finalitat lucrativa, 29.846 persones, ha tingut un augment força significatiu, del 27,7%, (vegeu l'explicació de l'apartat 2.3.1), molt en consonància amb l'increment de la precarietat social en determinats sectors de la població, a causa de la crisi econòmica.

16.1.

INTRODUCCIÓ

El text inicial de la Llei de l'Economia Social, acordat per la Comissió d'experts i la Confederación Empresarial Española de la Economía Social (CEPES), va ser presentat al Govern d'Espanya a final de l'any 2009. Posteriorment, el Consell de Ministres del 16 de juliol de 2010, va aprovar el projecte de Llei de l'Economia Social i el va enviar al Congrés de Diputats per iniciar-ne al tràmit parlamentari. Sembla necessari, alhora, adequar les entitats de l'economia social a la classificació sectorial del Sistema Europeu de Comptes (SEC-1995), la qual cosa permetrà unificar la informació econòmica del sector.

Així, els productors de mercat agrupen: a) les societats no financeres: cooperatives, societats laborals, empreses d'inserció, centres especials d'ocupació, societats agràries de transformació, confraries de pescadors i altres productors de mercat privats (algunes associacions, fundacions i societats mercantils); i b) les societats financeres: cooperatives de crèdit (caixes rurals, laborals i populars), mútues d'assegurances, mutualitats de previsió social i cooperatives d'assegurances.

Els productors de no mercat inclouen: les institucions sense finalitat lucrativa: associacions d'acció social, fundacions d'acció social i altres institucions que no tinguin finalitat lucrativa, al servei de les llars.

Per tant, enguany, amb aquesta classificació es presenta aquesta anàlisi.

16.2.

PRODUCTORS DE MERCAT

El sistema de comptes europeu SEC-95, per a l'economia social -apartat societats no financeres-, incorpora, a més de les cooperatives, societats laborals, societats agràries de transformació i les confraries de pescadors, també els centres especials d'ocupació i les empreses d'inserció recents. Totes aquestes societats tenen caràcter privat i actuen en règim de competència en els mercats. Per altra banda, les empreses de l'àmbit de la responsabilitat social corporativa, que mostren certes coincidències conceptuals amb l'economia social, i també les iniciatives d'agricultura ecològica, s'incorporen al final d'aquest apartat de societats no financeres.

16.2.1. SOCIETATS NO FINANCERES

16.2.1.1. Cooperatives

Les cooperatives són les societats més destacades i de més pes específic dins l'economia social. El nombre total és de 210, una menys que l'any anterior, tot i que s'han constituït 17 noves cooperatives. El nombre de treballadors baixa el 7,9%. L'evolució, des del començament de la crisi, 2007 fins al 2010, va mostrant un comportament no favorable, i es rebaixa la participació de les cooperatives de les Illes en el total d'Espanya. (Vegeu el quadre I-104).

En el conjunt de l'Estat, en aquest any 2010, s'observa una disminució en el nombre de cooperatives i un manteniment en l'ocupació. L'evolució, en el període, és negativa però enguany se suavitza.

La mitjana de treballadors per cooperativa a les Illes ha estat de 12,4, i en el conjunt de l'Estat ha estat 13,2. El pes específic de les cooperatives de les Balears, en relació amb el conjunt d'Espanya va tenint una tendència creixent però moderada. (Vegeu el quadre AI-155).

El nombre de cooperatives ha anat en augmentant progressivament. Pel que fa el nombre de treballadors, des del any 2008, es veu un canvi en la tendència a causa de la situació econòmica actual. (Vegeu els gràfics I-45 i I-46).

La informació que facilita la classificació (CNAE 2009) per sectors d'activitat econòmica, mostra una participació sectorial semblant a l'any anterior. Les més destacades són les cooperatives d'ensenyament i serveis socials, que representen el 33,3% i, en segon lloc, les de serveis d'hoteleria i comerç, amb el 29,2%. Les activitats agràries i de manufactura representen el 12,5% i la resta correspon bàsicament a serveis d'empreses, construcció i transport.

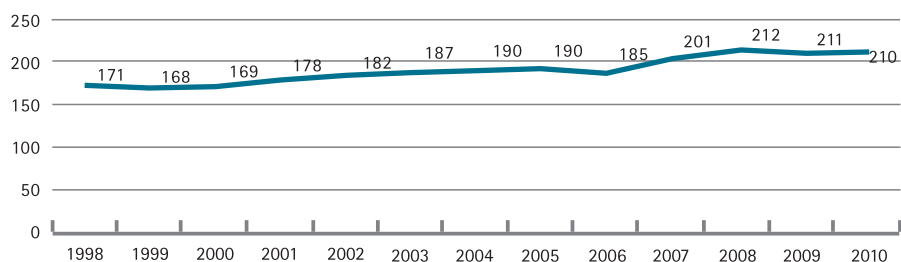
A les Illes, existeixen tres unions que agrupen, l'any 2010, el 51% de totes les cooperatives i que representen el 76% dels seus socis. Aquestes dades van incrementant-se de forma constant, i en conjunt suposen 107 cooperatives amb 6.519 socis i 491 treballadors. (Vegeu el quadre AI-156).

QUADRE I-104. COOPERATIVES I TREBALLADORS D'ALTA A LA SEGURETAT SOCIAL

	2007	2008	2009	2010
Illes Balears				
Nre. cooperatives	201	212	211	210
Cooperatives constituïdes	15	17	17	17
Nre. treballadors	2.828	2.986	2.835	2612
%inc. cooperatives	8,6	5,5	-0,5	-0,5
%inc. treballadors	10,4	5,6	-5,1	-7,9
Conjunt de l'estat				
Nre. cooperatives	25.714	24.779	23.219	22.595
Cooperatives constituïdes	1.140	1.032	1.021	1.088
Nre. treballadors	317.542	311.922	298.013	298.514
%inc.cooperatives	0,6	-3,6	-6,3	-2,7
%inc.treballadors	-0,1	-1,8	-4,5	0,2
% Balears/ Espanya				
De cooperatives	0,78	0,86	0,91	0,93
De coop. constituïdes	1,32	1,65	1,67	1,56
De treballadors	0,89	0,96	0,95	0,88

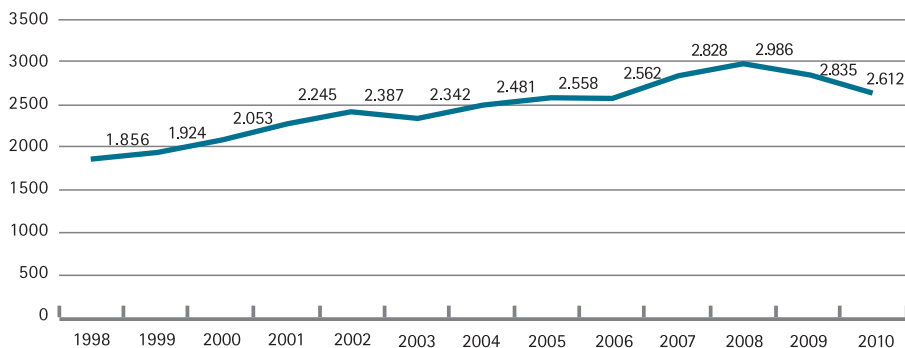
Font: Ministeri de Treball i Immigració. Secretaria Gral. d'Ocupació. Direcció Gral. d'Economia Social, Treball Autònom i de Responsabilitat Social de les Empreses. Elaboració pròpia.

Gràfic I-45
Nombre de cooperatives a les Illes Balears (1998-2010)

Font: Ministeri de Treball i Immigració. Secretaria Gral. d'Ocupació. Direcció Gral. d'Economia Social, Treball Autònom i de Responsabilitat Social de les Empreses. Elaboració pròpia.

Gràfic I-46

Treballadors de les cooperatives de les Illes Balears (1998-2010)

Font: Ministeri de Treball i Immigració. Secretaria Gral. d'Ocupació. Direcció Gral. d'Economia Social, Treball Autònom i de Responsabilitat Social de les Empreses. Elaboració pròpia.

L'UCTAIB-Unió de Cooperatives de Treball Associat agrupa 57 cooperatives, distribuïdes geogràficament, 53 a Mallorca i quatre a Eivissa. Amb un total de 485 socis i 225 treballadors, s'organitza amb tres sectorials: a) d'ensenyament, que n'agrupa 15; b) les cooperatives d'iniciativa social, amb cinc que ofereixen serveis a persones dependents; i c) durant l'any 2010 s'ha creat l'Associació de Dones Cooperativistes de les Illes Balears, que també figura integrada dins la Unió.

La Unió de Cooperatives Agroalimentàries de Balears (UCABAL) està constituïda per 38 cooperatives: a Mallorca 24, a Menorca set i a Eivissa tres. També formen part d'aquesta unió dues societats agràries de transformació (SAT), que són societats socials de millora del medi rural, i dues cooperatives de segon grau (cooperatives de cooperatives).

L'Associació Empreses Laborals de les Illes, (AELIB), tot i ser l'associació que agrupa les societats laborals de les Balears, té afiliades 12 cooperatives de treball

associat de Menorca, que tenen 72 socis i ocupen 27 treballadors.

16.2.1.2. Societats laborals

Les societats laborals de les Balears, en el període 2007-2010 ha anat disminuint de manera continuada, i s'ha situat, a final de l'any 2010, en 147 societats que ocupen 749 treballadors, xifres que suposen el -7% i el -3,9% de reducció, respectivament, en relació amb l'any 2009, tot i haver-se creat 16 noves societats. En el conjunt d'Espanya s'observa una tendència igual, amb caigudes també del 7% en el nombre d'empreses i una disminució dels socis treballadors del 7,3%. (Vegeu el quadre I-105).

A la Memòria del CES de l'any 2009 ja es va fer observar que la Llei 20/2007 de l'Estatut del treball autònom havia tengut un efecte contrari per a aquest tipus de societats. Si més no, en conjunt, la participació de les nostres societats laborals en el total de l'Estat, continua mantenint-se en el 1,01%.

QUADRE I-105. SOCIETATS LABORALS D'ALTA A LA SEGURETAT SOCIAL

	2007	2008	2009	2010
Illes Balears				
Total societats	211	169	158	147
Societats registrades	29	11	11	16
Total socis treballadors	1.100	972	779	749
%inc.interanual societats laborals	-8,3	-19,9	-6,5	-7,0
%inc.interanual socis	-2,7	-11,6	-19,9	-3,9
Conjunt de l'estat				
Total societats	19.737	17.650	15.679	14.574
Societats registrades	2.341	1.514	1.225	1.252
Total socis treballadors	124.784	101.331	88.241	81.772
%inc.interanual societats laborals	-2,6	-10,6	-11,2	-7,0
%inc.interanual socis	-4,2	-18,8	-12,9	-7,3
% Balears/Espanya				
De societats laborals	1,07	0,96	1,01	1,01
De societats lab. registrades	1,24	0,73	0,90	1,28
De socis treballadors	0,88	0,96	0,88	0,92

Font: Ministeri de Treball. Secretaria Gral. d'Ocupació. Direcció E. Social, Treball Autònom i de l' RSC i elaboració pròpia

Si observam l'evolució dels darrers tretze anys, veim que a partir de l'any 2005 presenta una disminució constant, tant per a les societats com per als socis treballadors. Així, la creació de noves societats, en aquests darrers cinc anys, es mostra insuficient per redreçar l'evolució observada. La mitjana de l'indicador treballador/societat és de 5,1, mentre que per al conjunt de l'Estat, resulta de 5,6. (Vegeu els gràfics I-47 i I-48 i el quadre AI-157).

Segons es desprèn de la distribució sectorial d'activitats (CNAE-2009), corresponent a l'any 2010, el 29,2% d'aquestes socie-

tats es dediquen a activitats relacionades amb el comerç i l'hoteleria, i augmenten quatre punts percentuals en relació amb l'any anterior; les empreses relacionades amb la construcció han reduït la participació al 20,2%, dos punts menys que l'any passat; les activitats relacionades amb els serveis professionals suposen el 16,1%; l'educació, activitats sanitàries i serveis socials representen el 14,%; la resta, el 20,5%, es correspon a indústries de manufactura, transports i activitats culturals.

AELIB, l'Associació d'Empreses Laborals de les Illes Balears, l'any 2010 té afiliades

el 45,6% de les empreses laborals de les Illes, cosa que suposa un increment de gairebé el 10% de l'afiliació de l'any anterior. En conjunt, els socis treballadors afiliats suposen el 52,3% del total del sector. (Vegeu el quadre AI-158).

16.2.1.3. Confraries de pescadors

Les confraries de pescadors, a les Balears, integren majoritàriament el sector pesquer, i es distribueixen de la manera

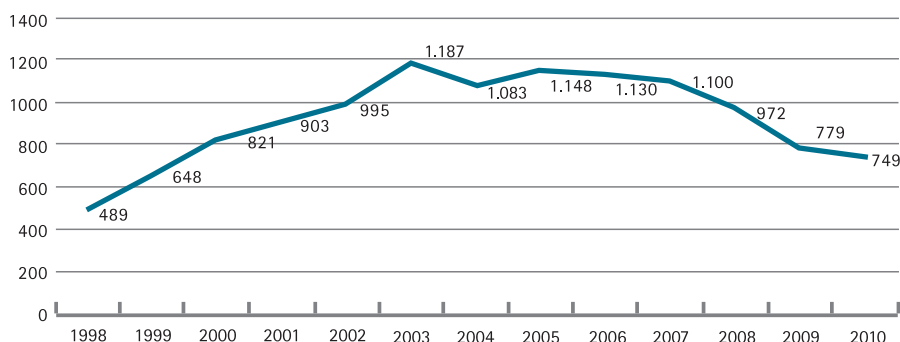
següent: a Mallorca n'hi ha deu, a Menorca tres, a Eivissa dues i a Formentera una. Totes setze formen la Federació Balear de Confraries de Pescadors. Durant l'exercici 2010 han donat ocupació directa a 780 persones, xifra que suposa una reducció del 3,35% en relació amb l'any anterior. El volum de captures s'ha elevat a 3.501,6 Tm, el 5,7% més que el 2009. En canvi, el volum de vendes, 20.614 milers d'euros, es redueix el 0,62%, en referència amb l'any anterior.

Gràfic I-47
Societats laborals a les Illes Balears (1998-2010)

Font: Ministeri de Treball i Immigració. Secretaria Gral. d'Ocupació. Direcció Gral. d'Economia Social, Treball Autònom i de Responsabilitat Social de les Empreses. Elaboració pròpia.

Gràfic I-48
Socis treballadors en les societats laborals de les Illes Balears (1998-2010)

Font: Ministeri de Treball i Immigració. Secretaria Gral. d'Ocupació. Direcció Gral. d'Economia Social, Treball Autònom i de Responsabilitat Social de les Empreses. Elaboració pròpia.

L'indicador relació vendes (milers d'euros)/captures (Tm), que ha presentat un increment sostingut des de l'any 2002, a partir del any 2008 mostra una disminució constant en els preus unitaris, coincidint amb el període de la crisi econòmica. [\(Vegeu el quadre AI-159\).](#)

Per altra banda, la flota de les Illes segueix presentant una reducció en nombre de vaixells, que va disminuint anualment, encara que es modera aquesta tendència. En aquest exercici la reducció en referència amb l'any anterior ha estat de l'1,1%, i en nombre de vaixells suposa quatre unitats. Per tipologies, la flota majoritàriament és de vaixells d'arts menors (84%), d'arrossegament (13,2%), d'encerclament (2%) i de palangre (0,8%).

16.2.1.4. Centres especials d'ocupació (CEO)

Els centres especials d'ocupació són empreses socials que, amb independència de la forma jurídica, tenen com a finalitat la inserció laboral de persones amb discapacitats. Amb elevat grau d'autonomia i de caràcter privat, els seus ingressos provenen majoritàriament de l'actuació en els mercats⁸¹.

A la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, hi ha 33 centres que en aquest exercici, en conjunt, han tengut 36.355 milers d'euros d'ingressos, el 28,4% més que l'any 2009, i ocupen 1.081 treballadors, mentre que el nombre de beneficiaris ha estat 1.326 persones. Juntament amb els treballadors hi han participat 27 voluntaris. L'indicador ingressos propis/ ingressos totals s'ha xifrat en el 62,7%. [\(Vegeu el quadre AI-160\).](#)

16.2.1.5. Empreses d'inserció

L'any 2007, amb la Llei 44/2007, es va enllestir el marc legal regulador per a aquestes societats mercantils i/o cooperatives per realitzar activitats de producció de béns i serveis amb la finalitat de donar ocupació a persones en situació social d'exclusió i preparar-les per aconseguir una ocupació ordinària. Aquestes societats hauran de ser promogudes per entitats sense ànim de lucre (associacions i/o fundacions) amb objectius d'inclusió social. Les administracions públiques, apart de organitzar-ne el registre, fomentaran aquestes empreses amb determinats ajuts econòmics. Per tal de donar compliment a la llei, el Govern Balear, anualment confeccionarà una memòria de les activitats realitzades i de la situació d'aquestes empreses.

L'any 2010, les entitats qualificades i registrades com empreses d'inserció a les Balears, ha estat quatre, una a Menorca i tres a Mallorca, de quals dues ja han començat a operar; han presentat 872,1 milers d'euros d'ingressos, amb una plantilla de 24 persones, 14 beneficiaris i 12 voluntaris. L'indicador ingressos propis/ ingressos totals, representa el 83,8%.

16.2.1.6. Altres productors de mercat

[\(Vegeu el quadre AI-161\).](#)

16.2.1.6.1. Organització nacional de cecs espanyols (ONCE)

L'ONCE és una corporació de dret públic de caire social, que té com a finalitat la consecució de l'autonomia personal i plena integració de les persones cegues i

⁸¹ Economía social e inserción social. Informe 2008 Economía y Sociedad. Fundación BBVA

amb deficiències visuals greus, mitjançant l'activitat empresarial. A les Balears durant l'any 2010 ha generat 58.394 milers d'euros, el 10,8% menys que l'any anterior. Té contractades 694 persones i el nombre de beneficiaris és de 1.258. Si més no, des de fa uns anys s'observa una reducció continuada en els ingressos, motivada per la competència de les diverses modalitats de jocs d'atzar que s'han incorporat.

16.2.1.6.2. Iniciatives de responsabilitat social corporativa

L'Eticentre, a les Illes agrupa les empreses i entitats associades que incorporin, en les seves actuacions i operatives els criteris de l'àmbit de la responsabilitat social corporativa. Aquesta associació està formada per 32 empreses i entitats de naturalesa jurídica diversa: 18 societats limitades, quatre d'anònimes, una caixa d'estalvi, una fundació, una societat agrària de transformació i, la resta, empresaris individuals. En conjunt, durant l'any 2010, han facturat 49.507,11 milers d'euros, el 6,8% menys que l'exercici anterior. Donen ocupació a 666 persones, un 10,5% menys que l'any anterior, i han mantingut el nombre de socis, que són 64.

Pel que fa a Forética, les empreses adherides, han passat de quatre a tres. En canvi, les certificacions SGE21 han augmentat d'una a tres.

16.2.1.6.3. Iniciatives d'agricultura ecològica

Per primera vegada s'incorpora la xarxa d'aquestes d'iniciatives, que aixopluga

el Consell Balear de Producció Agrària i Ecològica (CBPAE). És l'únic organisme de control i certificació dels productes agraris i alimentaris ecològics a les Illes. La UE reconeix la producció ecològica com a aliments de qualitat diferenciada, amb el reglament CE-834/2007.

Les dades de l'any 2010 indiquen que la superfície dedicada a agricultura ecològica és de 23.804 ha. Pel que fa al bestiar, se n'han comptabilitzat 32.380 caps. El nombre de productors i distribuïdors s'ha elevat a 826 i el valor de la producció ha estat de 15.978 milers d'euros.

16.2.1.7. Ocupació registrada

L'ocupació generada per les societats no financeres de l'economia social a les Illes, ha estat de 5.940 persones enfront de les 6.221 de l'any 2009. El mateix comportament de reducció s'observa per al conjunt de l'economia balear, a causa de la conjuntura actual. ([Vegeu el quadre AI-162](#)).

Les taxes negatives d'enguany, (-4,5%), són més destacades que les referides al conjunt de l'economia balear (dades 4t trimestre EPA), que han estat del -2,8% de reducció. Aquest fet ha contribuït que la participació relativa (en tant per mil) en el conjunt de l'economia s'hagi situat en el 13,2, enfront de la participació de l'any anterior que fou del 13,4. Si més no, el comportament negatiu en el període 2008-2010, tant a les Illes com en el conjunt de l'economia, presenta taxes negatives que es van moderar. ([Vegeu el gràfic AI-96](#)).

16.3.

SOCIETATS FINANCERES

El sistema de comptes europeu SEC-95 per a l'economia social comprèn en l'apartat d'institucions financeres tots els agents d'intermediació financera, incloses les assegurances i les activitats auxiliars d'aquesta intermediació. Les empreses asseguradores, les mútues no integrades en els sistemes de la Seguretat Social i les mutualitats de previsió social també formen part de les societats financeres. Igualment s'hi inclouen les diverses activitats que, mitjançant l'obra social, han duit a terme les caixes d'estalvi.

16.3.1. FINANCES ÈTIQUES

L'Estalvi Ètic de Colònia ha seguit amb l'evolució favorable en aquest exercici 2010, mesurat des de la perspectiva de nombre de persones físiques i jurídiques que formen part d'aquesta iniciativa que han augmentat el 13,8%, i el 19,9%, respectivament. El saldo de dipòsits, en relació amb l'any anterior, ha crescut el 5,5%. [\(Vegeu el quadre AI-163\).](#)

Com a conseqüència del comportament dels tipus d'interès, les remuneracions als impositors han disminuït el 28,6%, fet que ha afectat la dotació al fons de donacions (50% interessos impositors), i ha repercutit en els recursos destinats a l'acció social i de desenvolupament. Enguany les subvencions atorgades pel Comitè Ètic s'han reduït el 20,9%, tot i que se n'ha augmentat el nombre i han arribat a 62, enfront de les 55 de l'any anterior. Per altra banda

s'ha obert un nou fons de microcrèdits de 5,0 milers d'euros, al Senegal.

Els finançaments concedits han disminuït el 22,6% en relació amb el 2009, i l'índex de morositat de l'exercici 2010 se situa en el 0,77%, menor al registrat durant l'any anterior que va ser del 0,84%.

16.3.2. MONT DE PIETAT DE BALEARS

El Mont de Pietat és una institució que depèn de la Fundació "Sa Nostra", que facilita préstecs pignoratius a persones que no tenen solvència per obtenir finançaments de garanties personals. En aquest exercici 2010, tant l'import com el nombre de préstecs presenten una reducció del 15,5% i del 25,7%, respectivament. També l'any anterior es va donar la mateixa circumstància, fet que podria fer pensar que en aquests anys la crisi afecta les persones amb menys recursos, i que aquestes han optat per vendre en comptes de pignorar. El nombre de préstecs en vigor a finals de l'any ha estat 10.068 i la inversió creditícia suposa 3.087,6 milers d'euros. [\(Vegeu el quadre AI-164\).](#)

16.3.3. COOPERATIVES DE CRÈDIT

Durant l'any 2010, la Caixa Rural de Balears que estava associada a la Unión Nacional de Cooperativas de Crédito, ha formalitzat la fusió amb Grupo Cooperativo Cajamar.

Les dades de la cooperativa de crèdit, Caixa Rural de Balears, en aquest exercici, mostren que ha augmentat el nombre

de socis un 2,7%, i que ha obert una nova oficina, en total 29. També s'hi ha incrementat el nombre d'empleats, 3,7%. Si més no, l'import de crèdits concedits ha disminuït el 15,5%, així com també els socis beneficiaris que es redueixen el 34,3%. La mitjana per operació (28,64 milers d'euros) s'ha situat en el valor més baix des de l'any 2000. [\(Vegeu el quadre AI-165\).](#)

16.3.4. L'OBRA SOCIAL DE LES CAIXES D'ESTALVI

Aquí es tractaran les dades de l'obra social de set de les caixes d'estalvi que actuen a les Illes. Els recursos que enguany s'han destinat a les Balears de les caixes, 25.479 milers d'euros, suposen una reducció del 13,8% en relació amb l'any 2009. [\(Vegeu el quadre AI-166\).](#)

Agrupada per àrees d'actuació, aquesta obra social ha destinat el 31,8% dels recursos econòmics a docència, investigació i educació; a aspectes assistencials, el 24,7%; a cultura i accions socials, 22,7%; i a altres activitats, entre les quals figuren el medi ambient i el patrimoni cultural, el 20,8%. Amb independència dels recursos destinats a l'obra social, la Fundació La Caixa, que és la que administra l'obra social d'aquesta entitat, ha destinat 10.400 milers d'euros a la concessió de 1.746 microcrèdits a les Balears.

La taxa dels beneficis que les caixes a les Illes han destinat a l'obra social es mou, en aquest exercici 2010, del 14,36% fins al 34%, depenent de l'entitat.

16.4.

ASSEGURADORES I MUTUALITATS DE PREVISIÓ SOCIAL

El total de les primes de les asseguradores que s'han registrat s'eleva a 497,04 milers d'euros, xifra que suposa una disminució de l'1,14% en relació amb l'any passat, reducció que es fa palesa també en el nombre de pòlisses, que se situa en un 2,2% per sota l'any anterior. En canvi, el col·lectiu de clients augmenta el 34,6%.

Les mutualitats de previsió social, que enguany s'incorporen a aquest informe, es diferencien de la resta d'entitats asseguradores per no tenir ànim de lucre, i per prioritzar les persones per sobre del capital. De participació democràtica i amb l'objectiu de complementar les prestacions públiques, la mutualitat, amb seu a les Illes, Previsió Balear, té associats 11.252 mutualistes amb 16.263 pòlisses. L'import de les primes, de 5.246 milers d'euros, ha augmentat el 5,2% en relació amb l'any passat. Està associada a la Confederación Española de Mutualidades, que agrupa un total de 403 mutualitats d'Espanya. [\(Vegeu el quadre AI-167\).](#)

16.5.

PRODUCTORS DE NO MERCAT

També el mateix criteri del sistema de comptes europeu, SEC-95, adaptat a l'economia social, s'aplica a les institucions sense finalitats lucratives. Aquestes inclouen els següents apartats: institucions i fundacions d'acció social i altres institucions sense finalitats lucratives.

QUADRE I-106. PRODUCTORS DE NO MERCAT (2007-2010)

	2007	2008	2009	2010	% inc.10/09
Ingressos totals(milers €)	44.179	49.643	50.221	46.680	-7,1
Ingressos propis	25.283	29.724	32.772	32.099	-2,1
% ingressos propis/ingressos totals	57,2	59,9	65,3	68,8	
Nre. treballadors	1.434	1.513	1.451	1.308	-9,8
Nre. entitats	23	23	23	23	
Nre. voluntaris i socis	19.887	21.487	23.921	23.908	-0,1
Nre. beneficiaris totals	256.972	272.312	295.575	257.757	-12,8
Nre. beneficiaris (exclosos Creu Roja)	16.063	19.027	23.371	29.846	27,71

Font: memòries i/o dades de les entitats.

Les magnituds que es mostren corresponen a serveis i productes no destinats a la venda, i presenten una evolució també marcada per la conjuntura de crisi. Així, la reducció dels ingressos propis, el (-2,1%) i els procedents de les subvencions donen com a resultat una disminució total del 7,1%, en relació amb l'any anterior. El nombre de persones contractades es redueix en 143, que suposa el -9,8%. Els beneficiaris (sense la Creu Roja) presenten una evolució ascendent, en el període 2007-2010, i arriben a 29.846 persones, un 27,7% més que l'any 2009. En total, les persones beneficiàries arriben a 257.757, en aquest exercici, tenint en compte els beneficiaris de la Creu Roja. Per altra banda, l'indicador ingressos propis/ingressos totals és del 68,8%, taxa que ha anat augmentant, any rere any, en el període de què parlem. (Vegeu el quadre I-106).

16.5.1. ASSOCIACIONS D'ACCIÓ SOCIAL

Formen part d'aquest apartat les iniciatives de comerç just i botigues solidàries, junta-

ment amb les associacions que tenen com objectiu la inserció sociolaboral de persones en risc d'exclusió.

16.5.1.1. Iniciatives de comerç just i botigues solidàries

En el període que analitzam, els ingressos totals d'aquestes entitats tenen una reducció significativa del 30,1%. En consonància, també disminueix el nombre de treballadors contractats, que de 27 passen a 20. En canvi, el nombre de voluntaris i socis augmenta fins a 743, el 18,7% en relació amb l'any passat. (Vegeu el quadre AI-168).

16.5.1.2. Iniciatives d'inserció sociolaboral

Aquestes entitats presenten, en conjunt, una evolució negativa en els ingressos, tant propis (-17%) con procedents de subvencions (-10,1%), situació que es reflecteix en la disminució del nombre de treballadors contractats, que es redueixen

en 122, (-24,2%). I si més no, es manté el nombre de voluntaris en 1.354 persones, xifra igual que l'any anterior. El nombre de beneficiaris s'ha incrementat sensiblement, el 26,3%, i ha arribat a un total de 27.357 persones ateses, com a conseqüència de l'augment de situacions de precarietat personal. [\(Vegeu el quadre AI-169\).](#)

16.5.1.3. Fundacions d'acció social

En aquest apartat de fundacions, s'han incorporat les dades de tres fundacions que s'adeqüen al perfil dels criteris que ha recollit l'Observatori d'Organitzacions d'Iniciativa Social. Aquest darrer any els ingressos totals tenen una reducció del 14,5%, tot i que els ingressos propis creixen el 10,8%. Ocupen 350 treballadors i arriben als 2.489 beneficiaris, 770 més que l'any 2009, xifra que representa el 44,8% d'augment. [\(Vegeu el quadre AI-170\).](#)

16.5.2. ALTRES INSTITUCIONS SENSE FINALITATS LUCRATIVES

En aquest apartat fem esment a la Creu Roja i a la Xarxa (REAS).

16.5.2.1. Iniciatives de caràcter humanitari (Creu Roja Espanyola)

La xifra dels seus ingressos totals de l'any 2010, ha estat de 20.718 milers d'euros, i els ingressos propis, de 15.161 milers d'euros, semblants als de l'any 2009. El nombre de treballadors contractats es redueix el 9,8%, i s'hi mantenen els voluntaris i els socis que es xifren en 21.748. La davallada en el nombre de beneficiaris ve motivada per una reducció contractual

en el servei de gestió de platges en relació amb l'any anterior. En total experimenten una disminució del 16,3%. L'indicador ingressos propis/ ingressos totals se situa en el 73,2%. [\(Vegeu el quadre AI-171\).](#)

16.5.2.2. Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària (REAS)

Diverses entitats de l'economia social i solidària de les Illes formen part de REAS Balears, que es va fundar l'any 1998, i que participa en la xarxa estesa a tot l'Estat, amb pretensions de donar suport a diferents iniciatives empresarials, basades en principis ètics i que ajudin a contribuir a una societat més justa i solidària. Agrupa 13 entitats que, en conjunt, en aquest exercici 2010, han facturat 47.417,2 milers d'euros i donen ocupació a 1.493 treballadors. A la vegada inclouen, en les seves activitats, 1.282 persones voluntàries i tenen, en total, 39.818 usuaris.

CAPÍTOL II

*MERCAT DE TREBALL
I POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ*

RESUM

Aquest capítol és ser un recull del comportament de l'activitat, l'ocupació i l'atur a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears (CAIB) l'any 2010, tot relacionat amb les polítiques d'ocupació, la formació i l'orientació. Així, el nombre de treballadors afiliats a la Seguretat Social al llarg de 2010 ha estat, de mitjana, de 411.617 persones, cosa que suposa una caiguda del 2,61%. En comparació amb les dades de 2009, s'ha produït un descens d'11.021 treballadors afiliats; és a dir, tercer any en què es registra un descens en el nombre d'afiliacions a la Seguretat Social, tot i que respecte a l'any passat aquest descens ha estat més moderat.

Per branques d'activitat, el 2010 es registra un descens en el nombre d'afiliacions en tots els sectors, especialment en el sector de la construcció, que registra els majors decreixements, amb un -11,1% i gairebé 6.000 llocs de feina menys que l'any passat. El sector industrial presenta una baixada del 5,4%; en el sector serveis la caiguda és de l'1,1%, i en el sector primari es pot observar un descens de l'1,6%, amb una pèrdua de 132 ocupats. D'altra banda, el 76,7% dels afiliats estan d'alta al règim general, davant el 19,8% que presenta el règim d'autònom, proporcions que es mantenen més o menys estables respecte als anys anteriors. Aquest any el règim agrari és l'únic que creix, amb un increment del 3,82%.

Les Illes Balears continuen essent la comunitat autònoma amb el percentatge més elevat de població de nacionalitat estrangera, amb el 21,9% sobre el total de població, fet que resulta significatiu si tenim en compte que la població ocupada estrangera ha registrat una mitjana anual de 71.098 treballadors d'alta, el que representa el 17,3% del conjunt d'altas a la Seguretat Social. Així, un any més, les Balears continuen essent la comunitat autònoma amb el major pes de població estrangera sobre el total de treballadors d'alta a la Seguretat Social, com ja passava l'any 2009. Es tracta d'un col·lectiu, el dels estrangers, que s'ha vist especialment afectat per la situació actual de crisi. També es pot observar una concentració més elevada de mà d'obra immigrant en el sector de l'activitat hotelera i en el sector de la construcció.

D'acord amb les dades que ofereix l'Enquesta de Població Activa (EPA), la caiguda de l'ocupació (-1,8%) se suavitza considerablement l'any 2010 en comparació amb les dades de 2009. Entre la població assalariada, la baixada de l'ocupació afecta únicament l'ocupació indefinida, ja que la població assalariada amb contracte temporal presenta una evolució positiva del 2,1%, mentre que l'ocupació indefinida registra en termes interanuals un descens d'11.575 assalariats. Segons la variable sexe, l'ocupació masculina baixa en tots els sectors, tret en el de serveis, on experimenta un increment del 5,4%. Pel que fa a les dones, l'ocupació femenina es manté en el sector de l'agricultura i els serveis, mentre que experimenta un augment en el sector de la indústria i la construcció.

Per altra banda, en termes d'atur i atesa la suavització de la caiguda de l'ocupació, l'any 2010 s'ha caracteritzat per una tendència clara a l'estabilització, si bé encara no es pot dir que s'hagi entrat en una

fase de reducció de les xifres d'atur. El 2010 s'ha tancat amb 120.000 persones aturades, 15.100 més que en el 2009, la qual cosa equival a un increment del 14,4%. La taxa d'atur s'ha situat aquest any en el 20,4% de mitjana, més de dos punts per sobre de la taxa d'atur de 2009. Així, les Illes Balears ocupen la novena posició pel que fa a la taxa d'atur més alta en el rànquing per comunitats autònomes. Pel que fa a la taxa d'ocupació, les Illes Balears tenen la cinquena taxa d'ocupació de joves menors de 30 anys més elevada de l'Estat, del 46,3%. La primera és Navarra, amb un 49,9%. A més, les dades relatives al nivell d'estudis dels joves a les Illes Balears col·loca la nostra comunitat en darrera posició, amb un 40,8% de joves entre 18 i 24 anys que no han completat l'educació secundària obligatòria, mentre que la mitjana espanyola és del 31,2% i la de la UE-27 del 14,4%.

Quant als índexs de qualitat del treball, la posició de les Illes Balears ha empitjorat lleugerament en els escenaris base, tradicional i intermedi, mentre que s'ha mantingut en l'escenari innovador. La major pèrdua de posicions relatives s'ha produït en la dimensió relativa als salaris i la productivitat, mentre que recupera la primera posició en la dimensió referent a les relacions laborals.

Pel que fa a les polítiques d'ocupació, les Illes Balears gestionen la major part de les polítiques actives d'ocupació transferides i altres promogudes per iniciativa pròpia. Dins aquests programes de promoció de l'ocupació es preveuen diferents mesures i incentius dirigits a fomentar l'ocupació. Entre els beneficiaris d'aquests ajuts hi ha entitats locals, organismes públics, entitats no lucratives i empreses, com també diversos col·lectius de treballadors amb dificultats d'inserció en el mercat de treball.

La formació, l'orientació per a l'ocupació i el reconeixement de l'experiència professional són eixos centrals de les polítiques actives d'ocupació i de lluita contra la crisi. El disseny i el desenvolupament d'aquestes polítiques ha de ser coherent amb l'evolució de la nostra activitat econòmica i les característiques sociodemogràfiques de la població de Balears. Al llarg de 2010, el 96% del total de beneficiaris han estat mesures d'orientació i formació.

Quant a les dades i característiques bàsiques de la negociació col·lectiva a les Balears, reiterant que es tracta d'una estructura de caire sectorial, aquest any s'inclou a la Memòria una anàlisi de les pautes de l'ASE-2011 a la negociació col·lectiva de la Comunitat Autònoma, especialment dels criteris bàsics per a la reforma de la negociació, amb un estudi exhaustiu dels convenis de la CAIB, la conflictivitat laboral i la resolució de conflictes, de caire judicial i extrajudicial, a més d'incloure dades, no tan sols de l'activitat duita a terme pel Tribunal d'Arbitratge i Mediació de les Illes Balears (TAMIB), sinó també les dades relatives als expedients de regulació de l'ocupació i la dinàmica de vagues. Finalment, pel que fa a la seguretat i prevenció de riscos laborals, s'hi inclou un recull del més destacable en relació amb l'àmbit de la negociació col·lectiva, així com les principals dades relatives a la sinistralitat laboral, en què destaca el fet que l'any 2010 l'índex d'incidència ha experimentat un descens d'1,24 punts respecte a l'any 2009, per convertir-se en l'índex més baix des de 1999.

1.

INTRODUCCIÓ

Aquest capítol introdueix algunes modificacions respecte a l'edició de l'any passat pel que fa a l'apartat de relacions laborals, ja que s'hi incorporen una sèrie de reflexions sobre la regulació del mercat laboral a escala europea, espanyola i autonòmica en relació amb les novetats legislatives de l'any 2010. S'han mantingut i ampliat les reflexions sobre la conciliació de la vida familiar, personal i laboral. Un altre canvi fa referència al fet que l'apartat referit a l'impacte de la crisi en el mercat de treball s'inclou en aquesta edició com a primer subapartat del referit a la conflictivitat laboral. Igualment, en aquesta edició s'ha eliminat l'apartat referit a joves i mercat de treball, ja que aquesta informació s'ha recollit en els diversos apartats que fan referència a l'anàlisi del mercat de treball de les Illes Balears.

2.

PANORAMA GENERAL DEL MERCAT DE TREBALL

Aquest apartat inclou l'anàlisi del panorama europeu i nacional i el balanç de l'estratègia europea d'ocupació, el diàleg social i la protecció social, com també el panorama general del mercat de treball a les Balears.

2.1.

EL PANORAMA EUROPEU I NACIONAL I EL BALANÇ DE L'ESTRATÈGIA EUROPEA D'OCUPACIÓ, EL DIÀLEG SOCIAL I LA PROTECCIÓ SOCIAL¹.

En aquest apartat ens centram a analitzar el balanç de l'Estratègia Europea d'Ocupació, el diàleg social i les relacions laborals i la protecció social.

2.1.1. EL BALANÇ DE L'ESTRATÈGIA EUROPEA D'OCUPACIÓ (EEO)

Entre els anys 2004 i 2008, la política d'ocupació a la Unió Europea² va aconseguir bons resultats gràcies a la fixació d'objectius i directrius comunes que varen permetre dur a terme una acció coordinada segons aquests objectius. Segons s'ha reconegut en el document *El futur de l'Estratègia Europea d'Ocupació*, les reformes adoptades pels estats membres en el passat han contribuït en alguns casos a incrementar la resistència de l'ocupació a la desacceleració econòmica i a reduir la taxa d'atur de llarga durada.

¹ Vegeu: Memoria sobre la situación socioeconómica y laboral. España 2010. Consejo Económico y Social de España, pàg: 259-266; 382-393 i 618-629.

² Comissió Europea: *El futuro de la estrategia europea de empleo*. www.europa.eu.int

En tot cas, amb la crisi econòmica iniciada l'any 2008 el panorama canvia i la taxa d'atur dels estats membres s'ha anat elevat, especialment en categories com els joves, els treballadors d'edat avançada, les dones o les persones amb desavantatges específics. L'increment de l'atur en aquests tres anys de crisi ha estat molt intens a Espanya i, segons dades d'Eurostat, en aquest any 2010, el nostre país ha encapçalat l'augment de la taxa d'atur de la zona euro. I finalment, dades de l'Eurostat mostren el fort increment de la taxa d'atur juvenil, que a Espanya ha passat del 18,8% de l'any 2007 al 37,8% l'any 2009, la xifra més alta de tota la Unió Europea. (Vegeu el quadre II-1).

Segons Europa, la sortida de la crisi ha de constituir la porta d'entrada a una nova economia. S'han de prendre mesures si es vol que la nostra generació i les generacions futures puguin continuar gaudint d'una vida d'alta qualitat i sana, sostinguda pel model social únic d'Europa. Així, l'Estratègia Europa 2020 és una agenda per a tots els estats membres que té en compte les diferents necessitats, els diversos punts de partida i les especificitats nacionals amb la finalitat de promoure el creixement per a tots. (Vegeu l'apartat 2 del capítol I).

2.1.2. EL DIÀLEG SOCIAL I LES RELACIONS LABORALS

El diàleg social europeu s'ha centrat fonamentalment en el desenvolupament de la nova Estratègia UE-2020³ i, sobretot, en

com aconseguir incrementar l'ocupació i reduir el risc de pobresa i exclusió social. Bona part del diàleg a tres bandes va tenir lloc a les cimeres socials tripartites de març i octubre, en què la Comissió i els interlocutors socials varen debatre sobre els efectes de la consolidació pressupostària i fiscal a l'ocupació i el creixement, així com el paper dels interlocutors socials en la nova governança.

D'altra banda, la Comissió i els interlocutors socials europeus més representatius han tengut ocasió de debatre sobre les polítiques de flexiseguretat en el Fòrum Social Tripartit, celebrat el març de 2011. En el fòrum es varen abordar àmbits relatius a l'ocupació que probablement serviran per a la preparació d'una nova comunicació de la Comissió en aquesta matèria prevista per a 2012.

A l'acord sobre mercats inclusius, els interlocutors socials tracten de potenciar la inclusió laboral de les persones més allunyades del mercat de treball amb la finalitat de promoure el desenvolupament econòmic i la cohesió social.

Els interlocutors socials varen publicar l'informe conjunt sobre reestructuracions a la UE. El missatge principal de l'informe és que els millors resultats s'obtenen quan els interlocutors socials s'impliquen activament en el procés i estableixen relacions de confiança i respecte mutu.

El 2010 s'han constituït dos nous comitès sectorials: un en el sector de l'ensenyament, format pels representants sindicals i empresarials del sector en l'àmbit europeu (ETUCE i EFEE, respectivament), i l'altre en el sector de l'Administració central.

³ La declaració de l'Estratègia UE-2020 es dividia en dos grans blocs. El primer feia referència al conjunt de polítiques econòmiques i socials a emprendre per aconseguir que la UE millori la competitivitat i la cohesió social. El segon detallava els canvis necessaris per millorar la governança de la nova estratègia.

QUADRE II-1. INDICADORS D'AVALUACIÓ PER A L'ESTRATÈGIA EUROPEA DE L'OcupACIÓ (2007-2009)

Indicadors*	Espanya			UE-27			UE-27 Mitjana 3 millors			Diferència Espanya/ UE-27			Diferència Espanya/mitjana 3 millors		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Ocupació															
Taxa d'ocupació	65,5	62,8	59,8	65,7	65,8	64,6	75,9	76,4	78,1	-0,2	-0,3	-4,8	-10,4	-13,6	-18,3
Taxa d'ocupació de dones	55,1	54,5	52,8	58,8	59,2	58,6	72,0	72,6	74,8	-3,7	-4,7	-5,8	-16,9	-18,1	-22,0
Taxa d'ocupació de majors de 50 anys	28,7	28,8	28,1	38,2	38,2	38,1	52,9	49,4	54,6	-9,5	-9,4	-10,0	-24,2	-20,6	-26,5
Taxa d'ocupació 20-64 anys	69,5	68,3	63,7	70,0	70,4	69,1	76,8	77,8	77,1	-0,5	-2,1	-5,4	-7,3	-9,5	-13,4
Atur															
Taxa d'atur (% població activa)	8,6	13,9	18,0	6,9	6,8	8,9	3,2	3,3		1,7	7,1		5,4	10,6	
Taxa d'atur dones (% població activa femenina)	11,0	15,1	18,4	7,6	7,7	8,9	3,8	5,5		3,4	7,4		7,2	11,6	
Taxa d'atur joves (% població activa de 15-24 anys)	18,8	29,2	37,8	14,6	16,2	19,7	6,4	8,0		4,2	13,0		12,4	21,2	
Ràtio atur joves (% població de 15-24 anys)	12,0	13,5	16,9	6,9	6,9	8,5	3,1	3,4	5,2	5,1	6,6	8,4	8,9	10,2	11,7
Atur llarga durada (% total d'aturats)	19,4	17,9	23,7	41,7	34,6	33,2	16,2	13,4	10,9	-22,3	-16,7		3,2	4,5	
Creixement del PIB real	3,7	0,9	-3,7	2,9	0,5	-4,2	5,7	2,4	-0,5	-2,0	-1,5	-3,2	-2,0	-1,5	-3,2

* Espanya: objectius del PNR de 2005. UE: objectius de les cimeres de Lisboa el 2000 i d'Estocolm el 2001. L'objectiu d'augment del 3 per 100 en el PIB real anual correspon a l'escenari econòmic base de Lisboa. No hi ha objectiu quantitatiu sobre atur, però sí aconseguir una taxa "friccional" el 2010 i la Comissió utilitza com a referència la mitjana dels tres millors resultats per països.
Font: Eurostat.

El 2010 s'ha dut a terme un procés de consulta per part de la Comissió sobre la regulació del temps de treball, que s'ha dividit en dues fases. La primera va tenir lloc el 24 de març de 2010 amb la presentació per part de la Comissió d'una comunicació en què es demanava als interlocutors socials que exposassin les seves opinions sobre l'actual normativa en aquesta matèria i que proposassin les reformes que considerassin oportunes⁴. La segona fase de la consulta va tenir lloc el desembre, quan la Comissió va presentar una nova comunicació en què es presentaven els resultats principals de la primera fase de consulta i les opcions possibles d'una proposta legislativa de modificació, que no té el suport de la Confederació Europea de Sindicats⁵.

2.1.3. LA PROTECCIÓ SOCIAL

L'enorme impacte social i econòmic de la recessió, que encara no té una magnitud exacta, ha continuat marcant el 2010 les tendències en protecció social a tot l'àmbit de la Unió Europea, i especialment, a Espanya. També s'ha posat a prova la coherència de les polítiques europees referents a la interacció pretesa entre els objectius econòmics, socials i mediambientals.

La proposta d'informe conjunt sobre protecció social i inclusió social, que elabora el Comitè de Protecció Social de la UE i que va presentar la Comissió Europea a principis de 2010, reconeix el paper important que han desenvolupat els sistemes europeus de

protecció social, que han atenuat l'impacte econòmic i social de la pitjor recessió dels darrers decennis, gràcies als seus estabilitzadors automàtics. També constata la diversitat de situacions, ja que no tots els estats membres tenen els mitjans financers per satisfer una demanda creixent. És prioritari subsanar les llacunes que alguns tenen a les xarxes de seguretat. I davant l'exigència de contenir l'augment de la despesa pública, s'apunta la necessitat de millorar la qualitat, l'eficàcia i l'eficiència de la protecció social i la inclusió social.

A la UE-27, la despesa en prestacions socials va passar de representar el 24,7% del PIB el 2007 al 25,29% el 2008. En el cas d'Espanya, va passar del 20,5% del PIB el 2007 al 22,2% el 2008. Si considerem altres unitats habituals de mesura, com les de paritat de compra (PPS/habitant), Espanya continua situant-se, juntament amb Grècia, Portugal i Irlanda, entre els països amb la despesa social més baixa, malgrat la lenta progressió fins a la convergència de la darrera dècada. [\(Vegeu el gràfic A II-1\).](#)

Quant a la distribució per funcions de la despesa social, les partides més importants són les pensions de jubilació (vellesa) i la sanitària, que a Espanya representava el mateix percentatge del Producte Interior Brut (PIB): el 6,8%. [\(Vegeu el gràfic A II-2\).](#)

A la UE-27, s'elevava al 10% del PIB en el cas de les pensions de jubilació i al 7,5% del PIB en el cas de la "funció malaltia". La distància en la despesa en pensions de jubilació al nostre país continua essent considerable (1.754,3 PPS/hab), molt lluny de la mitjana de la UE-27 (2.479,9PPS/hab).

⁴ Comissió Europea, *Revisió de la Directiva sobre temps de treball*, COM (2010) 106, de 24 de març de 2010.

⁵ Comissió Europea, *Revisió de la Directiva sobre temps de treball*, COM (2010) 801 final, de 21 de desembre de 2010.

Les dues fonts principals de finançament de la despesa social a la UE continuen essent les cotitzacions empresarials i les contribucions de l'Estat; Espanya destaca en aquest camp per una major preponderància de les primeres sobre les segones. Aquesta peculiaritat del nostre país ha tendit a suavitzar-se la darrera dècada no pel descens de l'aportació en cotitzacions, que en el cas de les empresarials va continuar augmentant en volum total el 2008, sinó per la importància adquirida en el conjunt de la despesa per àmbits de la protecció social de naturalesa no contributiva finançats via contribucions de l'Estat, com és el cas de l'assistència sanitària o l'atenció a la dependència.

2.2.

PANORAMA GENERAL DEL MERCAT DE TREBALL A LES ILLES BALEARS SEGONS LES DADES D'AFILIACIÓ A LA SEGURETAT SOCIAL

El registre de treballadors afiliats a la Seguretat Social el 2010 ha tengut una mitjana anual de 411.617 persones. En comparació amb les dades del 2009, s'ha produït un descens d'11.021 afiliacions, fet que, en termes percentuals, equival a una disminució del 2,61%. Així, doncs, aquest és el tercer any que es registra un descens en el nombre

d'afiliacions a la Seguretat Social, tot i que respecte a l'any passat aquest descens ha estat més moderat. (Vegeu el quadre II-2).

L'afiliació femenina disminueix en termes relatius un 1,48%, mentre que la masculina ho fa en un percentatge del 3,53% respecte a l'any 2009. En el període 2001-2007 es varen crear més de 71.000 nous llocs de feina; és en aquests tres darrers anys quan es registra una destrucció de llocs de feina, concretament estam parlant de més de 40.000 persones que s'han vist afectades per la crisi econòmica. Aquest descens en les xifres d'afiliació ha afectat de manera més directa el col·lectiu masculí: 29.542 llocs de feina ocupats per homes s'han destruït en aquests tres anys (un -11,40%), mentre que per al col·lectiu femení el descens ha estat d'11.083 llocs de treball, cosa que, en termes relatius, equival a una pèrdua del 5,64%.

No obstant això, el percentatge de dones sobre el total de la població afiliada continua essent inferior al percentatge d'homes. En concret, l'any 2010 s'ha tancat amb 187.789 dones ocupades, la qual cosa representa un percentatge del 45,6%. Aquest percentatge, al conjunt de l'Estat, és d'un 44,8%. Des de l'any 2001 aquest percentatge ha augmentat 5,2 punts, mentre que a Espanya l'augment és de 6,8 punts. (Vegeu el quadre II-3).

QUADRE II-2. TREBALLADORS EN ALTA LABORAL SEGONS EL GÈNERE, ILLES BALEARS (2002-2010)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Dones	157.928	161.471	167.160	178.751	189.091	196.476	198.872	190.614	187.789
Homes	232.164	230.897	232.112	242.492	252.186	259.214	253.369	232.024	223.827
Total	390.092	392.368	399.273	421.243	441.276	455.694	452.241	422.638	411.617

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

QUADRE II-3. EVOLUCIÓ DEL PES DE LA POBLACIÓ OCUPADA FEMENINA SOBRE EL TOTAL DE POBLACIÓ OCUPADA. ESPANYA - ILLES BALEARS (2000-2010)

	Illes Balears	Espanya
2000	39,5%	37,2%
2001	39,9%	38,0%
2002	40,5%	38,6%
2003	41,2%	39,3%
2004	41,9%	39,8%
2005	42,4%	40,5%
2006	42,9%	41,1%
2007	43,1%	41,6%
2008	44,0%	42,7%
2009	45,1%	44,1%
2010	45,6%	44,8%

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

QUADRE II-4. CREIXEMENT DE L'OCUPACIÓ PER SECTORS D'ACTIVITAT, ILLES BALEARS (2009-2010)

	2009	2010	Variació	(%)
Agricultura	8.467	8.335	-132	-1,6
Indústria	29.573	27.962	-1.611	-5,4
Construcció	52.374	46.540	-5.834	-11,1
Serveis	331.594	327.801	-3.793	-1,1
Total	422.008	410.638	-11.370	-2,7

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

A l'anàlisi de la població afiliada per branques d'activitat, observam que a tots els sectors es registra un descens en el nombre d'afiliacions. El sector de la construcció és el que registra els majors decreixements tant en xifres absolutes com relatives, un 11,1% (gairebé 6.000 llocs de feina menys que l'any passat). En termes relatius, el segueix el sector industrial amb una baixada del 5,4% (1.611 llocs de feina). El sector serveis

perd 3.793 ocupats, amb una caiguda de l'1,1% i el sector agrari i pesquer registra un descens de l'1,6% amb una pèrdua de 132 ocupats. (Vegeu el quadre II-4).

Si ens fixam amb més detall en el sector serveis (a la nostra comunitat és el que concentra el major nombre d'afiliacions -el 80%-), observam que les activitats més dinàmiques del sector serveis pel que fa al grup d'afiliats al règim general; és

a dir, les que més han crescut en termes relatius, són altres activitats professionals, científiques i tècniques (26,52% amb 229 afiliats més), activitats de consultoria de gestió empresarial (23,9% amb 192 afiliats més) i investigació i desenvolupament (12,36% amb 32 afiliats més). En canvi, s'ha de dir que les activitats relacionades amb la programació i emissió de ràdio i televisió perden un 19,89% amb 147 assalariats menys, el transport aeri un 16,92% amb 584 afiliats menys, com també les vinculades al sector de l'edició (-13,75% amb 140 afiliats menys). (Vegeu el quadre II-5).

Si diferenciam entre els afiliats al règim general i els autònoms, podem assenyalar que el 76,7% dels afiliats estan d'alta al règim general, mentre que en el règim d'autònoms aquest percentatge és del 19,8%, proporcions que es mantenen més o menys estables respecte dels anys anteriors (la resta de treballadors –el 3,5%– es classifiquen dins els règims especials). L'any passat ja fèiem notar l'augment important que s'havia produït en el règim de treballadors agraris; enguany és l'únic que creix, amb un increment del 3,82%. En canvi, el règim de la mar disminueix l'ocupació un 4,72%, el règim d'autònoms un (-2,86%), el règim general un (-2,64%) i el de la llar ho fa un (-0,59%). (Vegeu el quadre II-6).

Per la gran importància que té a les Illes Balears, hem de fixar-nos en l'afiliació de treballadors fixos discontinus identificats segons la modalitat de contractació de les altes a la Seguretat Social. Com podem veure, l'increment intraanual en aquest

tipus d'afiliació contractual es produeix a partir del mes d'abril i s'allarga fins a final del mes de setembre. En aquests període, i coincidint amb l'inici i el final de la temporada turística, és quan creix aquest tipus de contractació. L'any 2010 el nombre d'afiliacions fixes discontinues ha augmentat un 4,85% de mitjana en relació a l'any 2009 i ha arribat als 33.986 afiliats de mitjana anual, amb una punta el mes de juliol de 53.917 afiliacions dins aquest tipus de contractació. S'ha de subratllar que l'afiliació fixa discontinua puja en un context general de destrucció d'afiliació, que afecta tant les afiliacions contractuales associades a treballs temporals com indefinits. (Vegeu el quadre II-7).

La destrucció d'ocupació a l'economia balear, igual que l'any passat, es produeix principalment, en termes relatius, a l'illa de Menorca (-3,33%) amb una pèrdua de 999 afiliats, seguida per la pèrdua relativa de Mallorca (-3,15%) amb 10.854 afiliats menys. Eivissa i Formentera, en canvi, presenten registres positius. Eivissa experimenta un creixement interanual del 0,47% amb 209 afiliats més. Formentera és l'illa que presenta el creixement relatiu més important, amb un 10,26% i 280 afiliats més. (Vegeu el quadre II-8).

Una altra anàlisi que convé fer és la dels treballadors estrangers, per la importància que tenen en el nostre mercat de treball. Amb les dades d'avanç del padró de 2010 (són dades provisionals), les Illes Balears continuen essent la comunitat autònoma amb el percentatge més elevat de població de nacionalitat estrangera, amb el 21,9% sobre el total de població. (Vegeu l'apartat 1 del capítol III).

**QUADRE II-5. TREBALLADORS ASSALARIATS, AUTÒNOMS I EMPRESES PER ACTIVITAT ECONÒMICA (CNAE 09)
A LES ILLES BALEARS (2009-2010)**

Codi	Activitat econòmica (CNAE-09)	Empreses				Autònoms				Assalariats			
		2009	2010	Var. Abs.	Var. (%)	2009	2010	Var. Abs.	Var. (%)	2009	2010	Var. Abs.	Var. (%)
01	Agricultura, ramaderia, caça i serveis que s'hi relacionen	96	100	5	4,88	2.880	2.707	-173	-6,01	376	369	-8	-2,02
02	Silvicultura i explotació forestal	11	12	1	9,23	21	21	-1	-3,12	400	441	41	10,35
03	Pesca i aqüicultura	4	4	0	-6,00	7	5	-2	-25,00	64	70	6	9,09
05	Extracció d'antracita, hulla i lignit			-	-	3	4	2	63,33	0	0	-	-
08	Altres indústries extractives	62	61	-1	-1,49	60	57	-3	-4,74	435	391	-45	-10,30
09	Activitats de suport a les indústries extractives			-	-	2	2	-1	-26,92	0	0	-	-
10	Indústria de l'alimentació	422	426	4	0,99	611	600	-12	-1,91	3.908	3.788	-121	-3,08
11	Fabricació de begudes	116	110	-6	-5,53	90	90	0	-0,19	1.096	998	-98	-8,98
13	Indústria tèxtil	46	49	3	7,33	87	88	0	0,29	184	193	8	4,43
14	Confecció de peces de vestir	62	60	-2	-3,22	167	151	-17	-9,97	265	233	-32	-12,07
15	Indústria del cuir i del calçat	120	112	-8	-6,56	214	206	-8	-3,51	1.311	1.315	4	0,29
16	Indústria de la fusta i del suro, excepte mobles; cistelleria i esparteria	261	238	-23	-8,66	782	739	-43	-5,46	1.106	971	-135	-12,24
17	Indústria del paper	17	14	-3	-18,18	12	9	-4	-28,57	137	126	-12	-8,61
18	Arts gràfiques i reproducció de suports enregistrats	190	176	-14	-7,11	369	377	8	2,12	1.007	929	-78	-7,74
19	Coqueries i refinació de petroli	1	0	-1	-100,00	1	1	0	0,00	4	0	-4	-100,00
20	Indústria química	56	56	0	0,60	48	46	-2	-4,51	273	269	-4	-1,40
21	Fabricació de productes farmacèutics	41	36	-5	-12,88	1	1	0	0,00	140	128	-12	-8,18
22	Fabricació de productes de cautxú i plàstics	16	17	1	6,45	12	13	1	11,89	70	69	-1	-1,56
23	Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	215	199	-16	-7,36	369	343	-27	-7,27	1.767	1.516	-251	-14,21

continua

**QUADRE II-5. TREBALLADORS ASSALARIATS, AUTÒNOMS I EMPRESES PER ACTIVITAT ECONÒMICA (CNAE 09)
A LES ILLES BALEARS (2009-2010)**

Codi	Activitat econòmica (CNAE-09)	Empreses				Autònoms				Assalariats			
		2009	2010	Var. Abs.	Var. (%)	2009	2010	Var. Abs.	Var. (%)	2009	2010	Var. Abs.	Var. (%)
24	Metal·lúrgia; fabricació de productes de ferro, acer i ferroaliatges	27	26	-2	-6,10	183	172	-11	-6,09	180	156	-24	-13,27
25	Fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equip	415	392	-22	-5,39	602	567	-35	-5,87	2.065	1.811	-254	-12,30
26	Fabricació de productes informàtics, electrònics i òptics	6	6	0	1,32	9	8	-1	-10,28	27	29	2	5,56
27	Fabricació de material i equip elèctric	17	17	0	1,00	9	8	-1	-6,60	85	78	-8	-8,78
28	Fabricació de maquinària i equip n.c.o.p.	71	65	-6	-7,97	236	222	-15	-6,20	542	458	-84	-15,51
29	Fabricació de vehicles de motor, remolcs i semiremolcs	3	3	0	0,00	7	5	-2	-27,38	10	10	0	-0,85
30	Fabricació d'un altre tipus de material de transport	198	175	-24	-12,01	469	417	-52	-11,10	1.125	961	-164	-14,55
31	Fabricació de mobles	206	189	-18	-8,56	467	441	-27	-5,67	909	792	-117	-12,83
32	Altres indústries manufactureres	85	89	4	4,89	157	152	-5	-2,98	690	653	-37	-5,37
33	Reparació i instal·lació de maquinària i equip	205	227	22	10,56	671	685	14	2,02	1.171	1.258	87	7,39
35	Subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	28	31	3	10,29	24	24	0	0,00	1.261	1.220	-41	-3,24
36	Captació, depuració i distribució d'aigua	71	74	3	3,50	47	48	1	1,94	1.302	1.292	-10	-0,77
37	Recollida i tractament d'aigües residuals	15	17	2	14,77	9	9	0	0,00	126	145	20	15,54
38	Recollida, tractament i eliminació de residus; valorització	53	58	5	8,76	43	40	-3	-6,26	2.610	2.648	39	1,48
39	Activitats de descontaminació i altres serveis de gestió de residus	1	1	0	0,00	3	3	0	16,67	3	4	1	16,67
41	Construcció d'edificis	3.685	3.253	-432	-11,71	6.646	5.912	-734	-11,04	20.139	17.170	-2.969	-14,74
42	Enginyeria civil	189	146	-42	-22,39	643	445	-198	-30,77	1.575	1.412	-164	-10,40
43	Activitats de construcció especialitzada	2.864	2.673	-191	-6,67	8.896	8.351	-545	-6,13	14.474	13.250	-1.224	-8,46
45	Venda i reparació de vehicles de motor i motocicletes	1.095	1.058	-37	-3,33	2.059	2.038	-21	-1,04	5.618	5.435	-183	-3,26

continua

**QUADRE II-5. TREBALLADORS ASSALARIATS, AUTÒNOMS I EMPRESSES PER ACTIVITAT ECONÒMICA (CNAE 09)
A LES ILLES BALEARS (2009-2010)**

Codi	Activitat econòmica (CNAE-09)	Empreses				Autònoms				Assalariats			
		2009	2010	Var. Abs.	Var. (%)	2009	2010	Var. Abs.	Var. (%)	2009	2010	Var. Abs.	Var. (%)
46	Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, excepte de vehicles de motor	1.968	1.975	-44	-2,22	3.444	3.393	-50	-1,46	13.457	13.051	-406	-3,02
47	Comerç al detall, excepte de vehicles de motor i motocicletes	6.804	6.635	-169	-2,49	13.388	13.340	-49	-0,36	34.809	33.714	-1.095	-3,15
49	Transport terrestre i per canonades	1.499	1.471	-28	-1,87	4.433	4.330	-104	-2,34	7.534	7.260	-274	-3,64
50	Transport marítim i per vies navegables interiors	8	8	0	2,04	17	17	0	0,00	18	19	1	6,51
51	Transport aeri	32	30	-2	-6,51	10	9	-1	-10,43	3.451	2.867	-584	-16,92
52	Emmagatzemament i activitats afins al transport	220	219	-1	-0,30	116	123	8	6,47	5.422	5.328	-94	-1,74
53	Activitats postals i de correus	38	40	2	3,95	61	71	10	16,35	1.336	1.298	-38	-2,86
55	Serveis d'allotjament	1.440	1.449	9	0,61	1.037	1.024	-13	-1,28	32.838	33.016	178	0,54
56	Serveis de menjars i begudes	5.535	5.628	92	1,67	11.153	11.047	-106	-0,95	26.127	26.451	324	1,24
58	Edició	105	92	-13	-12,04	279	268	-11	-3,91	1.018	878	-140	-13,75
59	Activitats cinematogràfiques, de vídeo i de tv, enregistrament de so i edició musical	74	65	-9	-12,18	175	179	4	2,24	736	742	6	0,86
60	Activitats de programació i emissió de ràdio i televisió	47	41	-6	-13,50	18	22	4	20,74	741	593	-147	-19,89
61	Telecomunicacions	119	118	-1	-1,05	162	178	16	9,86	1.396	1.353	-43	-3,05
62	Programació, consultoria i altres activitats relacionades amb la informàtica	139	142	3	2,46	355	372	17	4,71	1.063	1.176	114	10,70
63	Serveis d'informació	66	76	9	14,07	160	213	54	33,45	489	462	-27	-5,54
64	Serveis financers, excepte assegurances i fons de pensions	60	60	0	0,28	32	30	-2	-6,19	6.274	6.089	-185	-2,95
65	Assegurances, fons de pensions, excepte Seguretat Social obligatòria	81	82	2	1,85	62	59	-3	-5,35	560	544	-16	-2,90
66	Activitats auxiliars dels serveis financers i de les assegurances	286	282	-4	-1,22	1.085	1.089	4	0,34	818	791	-27	-3,30

continua

**QUADRE II-5. TREBALLADORS ASSALARIATS, AUTÒNOMS I EMPRESSES PER ACTIVITAT ECONÒMICA (CNAE 09)
A LES ILLES BALEARS (2009-2010)**

Codi	Activitat econòmica (CNAE-09)	Empreses				Autònoms				Assalariats			
		2009	2010	Var. Abs.	Var. (%)	2009	2010	Var. Abs.	Var. (%)	2009	2010	Var. Abs.	Var. (%)
68	Activitats immobiliàries	814	806	-8	-0,96	979	990	12	1,18	1.589	1.618	28	1,78
69	Activitats jurídiques i de comptabilitat	1.328	1.331	3	0,25	1.694	1.738	44	2,61	5.430	5.190	-240	-4,42
70	Activitats de les seus centrals; activitats de consultoria de gestió empresarial	149	174	26	17,19	280	292	12	4,28	801	993	192	23,92
71	Serveis tècnics d'arquitectura i enginyeria; assaigs i anàlisis tècnics	583	549	-33	-5,69	979	978	-1	-0,09	1.969	1.796	-173	-8,78
72	Investigació i desenvolupament	31	28	-2	-6,83	205	221	16	7,71	262	294	32	12,36
73	Publicitat i estudis de mercat	237	224	-14	-5,69	652	650	-2	-0,32	1.277	1.155	-122	-9,57
74	Altres activitats professionals, científiques i tècniques	143	150	7	5,19	791	823	32	4,08	862	1.090	229	26,52
75	Activitats veterinàries	98	101	3	2,88	244	253	9	3,55	235	247	13	5,40
77	Activitats de lloguer	910	835	-76	-8,31	1.876	1.669	-208	-11,06	5.371	4.804	-567	-10,56
78	Activitats relacionades amb l'ocupació	53	45	-8	-15,16	55	50	-4	-7,80	876	909	33	3,74
79	Activitats d'agències de viatges, operadors turístics, serveis de reserves	317	302	-15	-4,63	431	408	-23	-5,28	4.153	4.065	-87	-2,11
80	Activitats de seguretat i investigació	54	54	0	0,15	27	29	1	5,21	2.479	2.515	36	1,46
81	Serveis en edificis i activitats de jardineria	741	737	-4	-0,56	1.594	1.531	-63	-3,94	10.039	10.062	23	0,23
82	Activitats administratives d'oficina i altres activitats auxiliars de les empreses	208	230	22	10,61	524	605	81	15,47	2.191	2.366	175	7,96
84	Administració pública i defensa; Seguretat Social obligatòria	676	671	-4	-0,62	19	20	1	2,63	21.105	21.246	142	0,67
85	Educació	848	846	-2	-0,25	1.383	1.430	46	3,36	15.734	15.436	-299	-1,90
86	Activitats sanitàries	920	929	8	0,91	1.594	1.636	42	2,62	23.165	22.916	-249	-1,08
87	Assistència en establiments residencials	62	65	3	4,29	19	21	3	14,22	2.447	2.440	-7	-0,30
88	Activitats de serveis socials sense allotjament	147	145	-2	-1,41	75	67	-8	-10,67	3.416	3.730	314	9,19

continua

**QUADRE II-5. TREBALLADORS ASSALARIATS, AUTÒNOMS I EMPRESES PER ACTIVITAT ECONÒMICA (CNAE 09)
A LES ILLES BALEARS (2009-2010)**

Codi	Activitat econòmica (CNAE-09)	Empreses				Autònoms				Assalariats			
		2009	2010	Var. Abs.	Var. (%)	2009	2010	Var. Abs.	Var. (%)	2009	2010	Var. Abs.	Var. (%)
90	Activitats de creació, artístiques i espectacles	102	108	6	6,14	742	722	-21	-2,81	645	697	52	8,09
91	Activitats de biblioteques, arxius, museus i altres activitats culturals	66	67	1	1,52	70	68	-3	-4,02	507	489	-18	-3,52
92	Activitats de jocs d'atzar i apostes	129	127	-2	-1,87	122	116	-5	-4,32	1.194	1.139	-55	-4,61
93	Activitats esportives, recreatives i d'entreteniment	502	519	17	3,32	665	656	-9	-1,34	4.356	4.382	26	0,59
94	Activitats associatives	919	903	-16	-1,71	300	282	-18	-6,11	3.598	3.603	5	0,14
95	Reparació d'ordinadors, efectes personals i articles d'ús domèstic	232	219	-13	-5,71	2.537	2.356	-181	-7,14	857	771	-86	-10,08
96	Altres serveis personals	1.256	1.223	-33	-2,65	3.221	3.199	-22	-0,70	3.820	3.802	-18	-0,48
97	Activitats de les llars que donen ocupació a personal domèstic	382	418	36	9,44	10	10	0	0,00	605	645	41	6,74
99	Activitats d'organitzacions i organismes extraterritorials	11	10	-1	-7,58	1	1	0	41,67	28	29	1	2,93
	No tipificades	1	1	0	0,00	-	-	-	-	631	979	-	-
	TOTAL	41.409	40.350	-1.058	-2,56	83.995	81.590	-2.406	-2,86	324.183	315.622	-8.561	-2,64

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

QUADRE II-6. TREBALLADORS EN ALTA LABORAL SEGONS EL RÈGIM, ILLES BALEARS (2002-2010)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Var. 10/09
Règim general	302.141	302.750	308.526	324.458	341.957	356.010	350.189	324.183	315.622	-2,64
RE autònoms	76.233	77.252	78.269	79.637	81.271	84.305	88.333	83.995	81.590	-2,86
RE treballadors de la llar	4.671	4.914	4.911	9.753	11.292	8.834	9.311	9.741	9.683	-0,59
RE agrari	5.248	5.267	5.298	5.163	4.625	4.444	2.350	2.649	2.750	3,82
RE treballadors de la mar	2.283	2.285	2.235	2.235	2.134	2.102	2.061	2.070	1.972	-4,72
Total	390.576	392.469	399.239	421.246	441.279	455.694	452.244	422.638	411.617	-2,61

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

QUADRE II-7. EVOLUCIÓ MENSUAL DE LES AFILIACIONS PER TIPUS DE CONTRACTE. ILLES BALEARS (2009-2010)

	Indefinits fixos discontinus ¹			Altres indefinits			Total indefinits			Temporals			Total afiliats		
	2009	2010	%	2009	2010	%	2009	2010	Var. (%)	2009	2010	Var. (%)	2009	2010	Var. (%)
Gener	8.869	9.065	1,07	174.758	165.907	-5,06	183.727	174.972	-4,77	86.990	79.097	-9,07	387.373	367.773	-5,06
Febrer	13.169	13.714	4,14	173.871	165.502	-4,81	187.040	179.216	-4,18	88.528	81.710	-7,70	392.041	374.737	-4,41
Març	19.757	22.211	12,42	173.006	164.715	-4,79	192.763	186.926	-3,03	89.731	84.595	-5,72	399.281	385.897	-3,35
Abril	35.390	36.126	2,08	172.388	164.824	-4,39	207.778	200.950	-3,29	96.415	91.507	-5,09	422.621	408.631	-3,31
Maig	50.353	52.269	3,81	172.120	164.748	-4,28	222.473	217.017	-2,45	112.943	107.464	-4,85	456.610	443.665	-2,84
Juny	51.694	53.552	3,59	170.754	164.117	-3,89	222.448	217.669	-2,15	122.627	117.915	-3,84	467.041	455.609	-2,45
Juliol	52.037	53.917	3,61	170.261	164.160	-3,58	222.298	218.077	-1,90	128.625	127.307	-1,02	472.959	466.189	-1,43
Agost	51.468	53.539	4,02	169.666	162.969	-3,95	221.134	216.508	-2,09	122.521	120.611	-1,56	465.377	457.667	-1,66
Setembre	49.509	52.272	5,58	168.877	162.730	-3,64	218.386	215.002	-1,55	106.288	105.021	-1,19	445.400	439.313	-1,37
Octubre	37.619	40.781	8,41	168.383	162.767	-3,34	206.002	203.548	-1,19	94.298	91.698	-2,76	419.492	412.896	-1,57
Novembre	10.362	11.070	6,83	167.088	161.606	-3,28	177.450	172.676	-2,69	82.534	79.478	-3,70	375.399	366.091	-2,48
Desembre	8.624	9.317	8,04	166.835	161.619	-3,13	175.459	170.936	-2,58	77.881	76.601	-1,64	368.060	360.933	-1,94
Mitjana anual	32.413	33.986	4,85	170.667	163.805	-4,02	203.080	197.791	-2,60	100.782	96.917	-3,83	422.638	411.617	-2,61

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

(1). Afiliacions a 01, Règim general, 0613 Règim agrari, 081 Règim de la mar i 0911 Règim mineria. El total no es correspon al total d'afiliacions.

(2). El total d'afiliats contractats inclou la categoria "no consta". El sumatori d'indefinitos i temporals no es correspon amb el total.

QUADRE II-8. TREBALLADORS AFILIATS PER ILLES (2009-2010)

	2009	2010	Variació interanual	
			Absoluta	Relativa (%)
Mallorca	344.787	333.934	-10.854	-3,15
Menorca	30.024	29.025	-999	-3,33
Eivissa	44.035	44.244	209	0,47
Formentera	2.725	3.005	280	10,26
Altres províncies	1.066	1.409	343	32,16
Total	422.638	411.617	-11.021	-2,61

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

Enguany, per fer l'anàlisi sobre el col·lectiu de persones immigrants substituïm l'anàlisi de la Enquesta Nacional d'Immigrants (ENI-07) per l'Enquesta de Migracions⁶ també publicada per l'INE i que ens actualitza les dades a 2009 sobre les persones immigrades en edat laboral a Espanya.

De l'Enquesta de Migracions es desprèn que el 32,7% de les persones immigrants en edat laboral té un nivell d'estudis d'educació superior; entre les dones aquest percentatge és del 36,8% i entre els homes del 28,8%.

Quant a la seva situació laboral en el moment de l'enquesta, destaca un 76,4% com a assalariat en el sector privat, un 12,8% com a assalariat en el sector públic, un 10,7% com a treballador per compte propi i un 0,17% en altres situacions.

Segons dades de la Tresoreria General de la Seguretat Social, la població ocupada

estrangera va registrar una mitjana anual de 71.098 treballadors d'alta, cosa que representa el 17,3% del conjunt d'altres a la Seguretat Social. Les Balears continuen essent la comunitat autònoma amb el major pes d'afiliacions de població estrangera sobre el total d'altres a la Seguretat Social. (Vegeu el quadre II-9).

La distribució dels treballadors estrangers segons la zona de procedència ha anat variant al llarg dels anys. Si l'any 2001 el pes dels treballadors amb nacionalitat de països de la UE era del 58,7% (18.598) i el dels treballadors estrangers no comunitaris, del 41,3% (13.906), l'any 2010 observam que la distribució d'aquests dos col·lectius és la següent: el 53,7 % són treballadors estrangers no comunitaris (38.193) i el 46,3 % són treballadors de la UE (32.905). Respecte de l'any 2009, els treballadors estrangers registren un descens en el volum de població ocupada, que en termes absoluts és de 2.935 treballadors menys (un -3,96 % en termes relatius). Concretament, els treballadors no comunitaris registren un descens més important del 5,85 % i els comunitaris

⁶ A través de l'Enquesta de Població Activa, font estadística de referència per al coneixement del mercat, es permet també investigar el fenomen migratori a través de l'Enquesta de Migracions (EM), que es realitza simultàniament amb la primera.

QUADRE II-9. TOTAL MENSUAL D'AFILIATS ESTRANGERS A LA SEGURETAT SOCIAL, ILLES BALEARS (2010)

	Unió Europea	No UE	Total	% UE	% no UE
Gener	24.890	32.430	57.320	43,4	56,6
Febrer	25.797	33.223	59.020	43,7	56,3
Març	27.824	34.656	62.480	44,5	55,5
Abril	31.361	37.549	68.910	45,5	54,5
Maig	38.135	42.822	80.957	47,1	52,9
Juny	41.280	44.847	86.127	47,9	52,1
Juliol	42.718	45.736	88.454	48,3	51,7
Agost	41.639	44.896	86.535	48,1	51,9
Setembre	38.075	41.846	79.921	47,6	52,4
Octubre	32.667	37.592	70.259	46,5	53,5
Novembre	25.684	31.892	57.576	44,6	55,4
Desembre	24.784	30.832	55.616	44,6	55,4
Mitjana 2010	32.905	38.193	71.098	46,3	53,7

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

de l'1,68 %. Enguany, és el segon any consecutiu que es registra un descens de l'ocupació entre els treballadors estrangers, tot i que l'any passat aquest va ser del 10,9%, gairebé set punts per sobre del registrat enguany.

Es pot apreciar que els mesos de major ocupació (juny, juliol i agost), el pes dels treballadors estrangers amb nacionalitat de països de la UE creix respecte als mesos de temporada baixa (gairebé ho fa un 67%), molt per sobre de la incorporació de treballadors estrangers no comunitaris (que és del 40,4%) al nostre mercat de treball (i que ho fa bàsicament en l'activitat hotelera). Aquest comportament estacional dels afiliats estrangers s'explica per l'especialització de la nostra comunitat en l'activitat turística, fortament estacional i amb unes neces-

sitats específiques de mà d'obra. (Vegeu el gràfic A II-3.)

Segons la nacionalitat, podem assenyalar que, dins el grup de països que pertanyen a la Unió Europea, els que aporten més mà d'obra a la nostra comunitat autònoma són, en primer lloc, Alemanya (que aporta el 26,8% dels treballadors de la Unió Europea i el 12,4% del total d'afiliats estrangers), seguida del Regne Unit (el 15,8% i 7,3%, respectivament) i d'Itàlia (el 15,6% i el 7,2%, respectivament). Aquests percentatges de participació han anat un poc a la baixa respecte dels anys anteriors. D'aquests treballadors estrangers amb nacionalitat de països de la Unió Europea, el 65,8% cotitzen en el règim general i el 30,4% són autònoms, la qual cosa ens mostra la poca significació que tenen a la resta de règims: l'agrari, el de la mar o el de la llar. (Vegeu el quadre II-10 A).

QUADRE II-10 A. TOTAL D'AFILIATS ESTRANGERS A LA SEURETAT SOCIAL PER NACIONALITATS I PER RÈGIMS (UE) A LES ILLES BALEARS (2010)

	General	Autònoms	Agrari	Mar	Llar	Total
Alemanya	4.784	3.884	10	24	105	8.807
Àustria	274	159	0	1	5	439
Bèlgica	353	145	0	4	4	507
Bulgaria	1.743	304	76	2	410	2.535
Xipre	2	0	0	0	0	2
Dinamarca	103	88	0	0	2	194
Eslovàquia	309	30	1	1	10	351
Eslovènia	30	4	0	0	1	35
Estònia	16	1	0	0	0	17
Finlàndia	95	21	0	1	1	117
França	1.193	608	2	12	17	1.833
Grècia	38	27	0	0	1	66
Hongria	162	32	1	1	2	197
Irlanda	118	55	0	0	2	174
Itàlia	3.909	1.167	5	15	26	5.122
Letònia	36	2	0	0	0	38
Lituània	66	12	0	0	0	79
Luxemburg	7	5	0	0	1	13
Malta	2	1	0	0	0	3
Països Baixos	562	325	1	5	6	899
Polònia	976	201	16	1	45	1.239
Portugal	630	86	3	0	21	740
Regne Unit	2.988	2.150	4	16	49	5.206
Rep. Txeca	311	44	1	1	7	364
Romania	2.569	490	86	7	218	3.371
Suècia	381	176	1	1	1	560
Total UE	21.655	10.016	208	92	934	32.905

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

D'altra banda, la major presència de treballadors estrangers afiliats no comunitaris ve del Marroc (15,2%) i l'Equador (14,1%). No obstant això, en relació amb el total de població estrangera afiliada a la nostra comunitat autònoma Alemanya aporta el percentatge més elevat de persones treballadores (12,4%), a continuació l'Equador i el Marroc, amb el 8,2% i el 7,6% respectivament i, el Regne Unit (7,3 %). (Vegeu el quadre II-10 B).

Quant als treballadors estrangers no comunitaris, malgrat que el 72,6% cotitzen en el règim general de la Seguretat Social i el 8,1% són autònoms, és destacable la presència d'aquest col·lectiu en altres activitats, concretament en els règims especials. En el règim especial de persones ocupades a la llar es comptabilitza el 15,1% de persones afiliades, el 35,2% de les quals provenen de l'Equador o de Bolívia. Un altre règim en què aquest col·lectiu d'estrangers amb nacionalitat de països de

fora de la Unió és representatiu és l'agrari, amb 1.511 treballadors d'alta al llarg del 2010 (cosa que en termes relatius suposa el 87,9% sobre el conjunt de població estrangera afiliada en aquest règim). S'ha de destacar, a més, que la majoria dels treballadors del règim agrari són originaris del Marroc.

En el període 2001-2008, es varen registrar 50.576 noves afiliacions de persones estrangeres (un augment del 155,6%). En els dos darrers anys aquest augment s'ha vist interromput per un descens en la participació laboral d'aquest col·lectiu per la situació de crisi econòmica, que afecta de forma molt directa el nostre mercat laboral.

La crisi econòmica està dificultant les condicions d'accés al mercat de treball i la promoció de la integració sociolaboral del col·lectiu de persones immigrades, tal com ja vàrem comentar a l'edició de l'any passat. (Vegeu pàg. 357 i 358).

QUADRE II-10 B. TOTAL D'AFILIATS ESTRANGERS A LA SEGURETAT SOCIAL PER NACIONALITATS I PER RÈGIMS (FORA DE LA UE) A LES ILLES BALEARS (2010)

	General	Autònoms	Agrari	Mar	Llar	Total
Equador	4.200	117	134	2	937	5.389
Marroc	4.303	287	735	26	471	5.821
Colòmbia	3.016	154	263	1	723	4.157
Argentina	3.302	511	13	7	338	4.170
Xina	1.278	682	1	0	40	2.001
Uruguai	1.294	118	9	2	198	1.620
Bolívia	1.051	35	74	4	1.096	2.260
Perú	752	38	11	2	169	971
Brasil	687	69	9	2	197	964
Reste de països	7.857	1.093	263	22	1.608	10.842
Total fora UE	27.739	3.103	1.511	66	5.775	38.193

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

Si ens fixam en la distribució sectorial i ocupacional de les persones immigrants pel que fa a l'accés inicial al mercat de treball regular, s'observa com la normativa vigent i els requisits que s'hi estableixen determinen aquesta distribució.

Així, doncs, observam una concentració més elevada de mà d'obra immigrant en el sector de l'activitat hotelera (34,2%) i en el sector de la construcció, el 16,5% de les persones immigrants està assalariada en aquesta activitat. (Vegeu el quadre II-11).

**QUADRE II-11. TOTAL D'AFILIATS ESTRANGERS PER SECTORS D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS.
(RÈGIM GENERAL, MITJANA 2009-2010)**

	Mitjana 2009		Mitjana 2010	
	Absolut	% sobre el total	Absolut	% sobre el total
Agricultura, ramaderia, caça, silvicultura i pesca	170	0,3	181	0,4
Indústries extractives	47	0,1	37	0,1
Indústries manufactureres	2.486	4,7	2.205	4,4
Subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	19	0,0	19	0,0
Subm. d'aigua, activ. sanejament, gestió residus i descontaminació	238	0,5	255	0,5
Construcció	10.011	19,0	8.278	16,5
Comerç; reparació de vehicles de motor i bicicletes	7.005	13,3	6.783	13,5
Transport i emmagatzemament	1.523	2,9	1.348	2,7
Hoteleria	17.194	32,7	17.167	34,2
Informació i Comunicacions	570	1,1	530	1,1
Activitats financeres i d'assegurances	214	0,4	204	0,4
Activitats immobiliàries	406	0,8	419	0,8
Activitats professionals científiques i tècniques	1.215	2,3	1.222	2,4
Activitats administratives i serveis auxiliars	5.249	10,0	5.001	10,0
Administració Pública i defensa; Seguretat Social obligatòria	379	0,7	415	0,8
Educació	886	1,7	868	1,7
Activitat sanitàries i serveis centrals	1.852	3,5	1.841	3,7
Activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment	1.686	3,2	1.660	3,3
Altres serveis	1.259	2,4	1.264	2,5
Act. de les llars com ocupadores de personal domèstic i productors de béns i serveis per a ús propi	143	0,3	166	0,3
Activitats d'organitzacions i organismes extraterritorials	14	0,0	16	0,0
Activitats sense classificar	0	0,0	0	0,0
	52.566	100,0	50.124	100,0

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

QUADRE II-12. EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ A LES ILLES BALEARS (1996-2010)

	Metodologia: 2005	Variació	
		Absoluta	Relativa
1996	292.875		
1997	313.200	20.325	6,9
1998	323.275	10.075	3,2
1999	348.325	25.050	7,7
2000	380.675	32.350	9,3
2001	394.075	13.400	3,5
2002	415.450	21.375	5,4
2003	430.250	14.800	3,6
2004	448.775	18.525	4,3
2005	468.052	19.277	4,3
2006	495.975	27.923	6,0
2007	507.975	12.000	2,4
2008	509.775	1.800	0,4
2009	478.925	-30.850	-6,1
2010	470.400	-8.525	-1,8

Font: INE, Enquesta de Població Activa. (EPA)

2.3.

ANÀLISI DE L'OCUPACIÓ SEGONS L'ENQUESTA DE POBLACIÓ ACTIVA: RESUM DE DADES GENERALS⁷

Segons les dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA), la caiguda de l'ocupació (-1,8%) se suavitza considerablement en comparació amb les dades del 2009. De la mateixa manera, les dades d'atur presenten un increment interanual del 14,3% inferior al viscut el 2009.

Més concretament, l'EPA estima 470.400 persones ocupades a les Balears el 2010. Aquesta xifra representa un descens de 8.525 efectius laborals respecte al 2009. (Vegeu el quadre II-12).

Per sectors d'activitat, ha pujat l'ocupació dins del sector serveis mentre que a la resta el descens en el nombre de persones ocupades és, en termes absoluts, menys pronunciat que l'any passat. El sector agrari registra un descens en termes relatius del 24,43%, en termes absoluts estam parlant de 1.600 persones. El sector industrial perd 2.400 llocs de feina, cosa que en termes relatius suposa un menys 6,18%. El sector de la construcció registra una pèrdua de gairebé 13.000 persones i parlem en termes relatius d'un 19,66% menys respecte a l'any anterior. (Vegeu el quadre II-13).

⁷ Sobre les diferències metodològiques d'aquestes dues fonts estadístiques (EPA i registres de la Seguretat Social), vegeu: *Memòria del CES sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears, 2001*, pàg. 372 i 373.

**QUADRE II-13. EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ OCUPADA PER SECTORS D'ACTIVITAT
A LES ILLES BALEARS (2004-2010)**

Trimestres/any	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total*
1r trim. 2004	10,6	39,4	64,2	298,5	412,7
2n trim. 2004	8,7	40,4	71,0	334,5	454,5
3r trim. 2004	10,7	41,0	68,9	357,8	478,4
4t trim. 2004	8,5	37,9	68,1	335,1	449,5
1r trim. 2005	9,7	35,9	73,6	310,5	429,6
2n trim. 2005	7,2	36,4	75,9	366,1	485,6
3r trim. 2005	9,4	40,8	75,0	374,7	499,9
4t trim. 2005	11,0	40,1	70,5	335,4	457,1
1r trim. 2006	8,9	40,8	73,4	333,8	456,9
2n trim. 2006	9,4	42,0	72,8	382,4	506,6
3r trim. 2006	7,8	42,0	69,8	409,3	528,9
4t trim. 2006	9,3	42,7	71,8	367,7	491,5
1r trim. 2007	9,8	44,2	79,5	341,3	474,8
2n trim. 2007	11,2	46,8	84,1	383,0	525,1
3r trim. 2007	11,4	54,5	73,7	397,4	537,0
4t trim. 2007	11,7	49,6	85,1	348,6	495,0
1r trim. 2008	8,8	48,6	81,3	346,1	484,8
2n trim. 2008	10,5	42,5	84,9	387,5	525,4
3r trim. 2008	8,1	40,9	79,4	405,9	534,3
4t trim. 2008	8,4	42,0	70,2	373,9	494,6
1r trim. 2009	7,1	41,5	72,6	328,5	449,7
2n trim. 2009	6,5	35,9	68,1	375,6	486,1
3r trim. 2009	6,1	41,3	61,1	408,5	517,1
4t trim. 2009	6,5	36,7	59,1	360,5	462,8
1r trim. 2010	5,4	33,3	56,1	346,2	441,0
2n trim. 2010	5,6	37,6	57,0	384,3	484,6
3r trim. 2010	4,3	36,0	49,0	416,8	506,0
4t trim. 2010	4,5	38,9	47,5	359,1	450,0

* Dades en milers.

Font: INE, Enquesta de Població Activa. (EPA)

El 2010, el sector serveis ha registrat un augment de 8.325 llocs de feina (un 2,26% més que l'any anterior), protagonitzat per pujades en activitats associades a l'Administració pública i a activitats artístiques i d'entreteniment, però no per activitats associades al comerç, el transport o l'hoteleria, que presenten una baixada en l'ocupació del 2,87%, amb 5.300 persones menys ocupades.

Entre la població assalariada, la baixada de l'ocupació és del 2,39%, i una mitjana de 9.500 persones assalariades s'han quedat sense feina. La pèrdua d'ocupació afecta únicament l'ocupació indefinida ja que la població assalariada amb contracte temporal presenta una evolució positiva del 2,1% (+2.075 persones), mentre que l'ocupació indefinida presenta en termes interanuals un descens d'11.575 assalariats (-3,9%).

Pel que fa als perfils sociodemogràfics, s'ha de considerar que els homes han continuat patint una major baixa en l'ocupació (-2,8%, -7.525 efectius ocupats) que en el cas de les dones (-0,5%, -1.025 ocupades), fet que s'explica per la fallida de la construcció, que s'està produint des de l'inici de la crisi.

La distribució de l'ocupació per sexe i sector es configura actualment de la següent manera: els homes es concentren en un 68,2% en el sector serveis (5,3 punts per sobre del 2009), un 19,6% en la construcció (4 punts per davall del 2009), seguit de la indústria i l'agricultura amb un 11% i 1,3%, respectivament. Quant a les dones, es continua donant una forta concentració del 94,3% en el

sector serveis, percentatge similar al dels dos anys anteriors. Respecte al 2009, cal destacar que l'ocupació masculina baixa en tots els sectors, excepte en el de serveis, en què experimenta un increment del 5,4%. Pel seu costat, l'ocupació femenina es manté en agricultura i serveis, mentre que experimenta un augment en indústria i un descens en construcció.

L'any 2010, i sempre segons l'EPA, la població estrangera ocupada representa, amb 105.000 persones, el 22,3% del total d'ocupació de les Illes. En comparació amb el 2009, s'observa un descens de l'ocupació del -0,9%. Tanmateix, es donen diferències dins el col·lectiu de persones estrangeres, ja que mentre que els no comunitaris pateixen un descens del 10,6%, els comunitaris arriben a un increment del 19,1%. En el cas de la població amb nacionalitat espanyola, la pèrdua d'ocupació és del 2%.

Per grups d'edat, el més castigat per la crisi ha estat el grup més jove (menors de 25 anys), que continua la davallada en el nombre de persones ocupades respecte al 2009, concretament un 20,9%. El grup d'entre 25 i 44 anys presenta un descens més suau, de l'1,4%, mentre que els majors de 45 anys experimenten el 2010 un increment del 2,6%.

En termes d'atur, i atesa la suavització de la caiguda de l'ocupació, el 2010 s'ha caracteritzat per una tendència clara a l'estabilització, si bé encara no s'ha entrat en una fase de reducció de les xifres d'atur. Segons les dades de l'EPA, el 2010 s'ha tancat amb 120.000 persones aturades, 15.100 més que el 2009, cosa que equival a un increment del 14,4%.

Entre la població aturada, els homes -amb un 56,6%- continuen essent majoria, si bé són les dones les que presenten en aquest període anual un major increment (+22,5%). El millor comportament de l'atur masculí s'explica per l'estabilització del nombre de persones aturades en el sector de la construcció i de la indústria. El major creixement de l'atur femení, afegit a una menor creació d'atur en el sector més masculinitzat de la nostra economia, retalla la distància entre les dues taxes d'atur, encara que, per segona vegada a la història, la taxa d'atur femenina (19,7%) és menor que la masculina (21,0%).

Com s'ha anat analitzant al llarg de les distintes memòries del CES, les últimes dècades han estat testimoni de profundes transformacions que afecten l'àmbit socio-econòmic de la dona. La seva incorporació progressiva al mercat laboral creix any rere any, i a dia d'avui les dones balears presenten, a pesar de la situació de crisi, una taxa d'activitat del 59,4%, amb una pujada anual de poc més d'un punt percentual. La major taxa d'activitat no es correspon amb una millora de la taxa d'ocupació, que es manté en valors semblants als observats ara fa un any en situar-se en el 47,7%.

Malgrat l'evolució favorable que registra la dona en la població activa, encara no s'han equilibrat les diferències entre la participació de la dona i de l'home, i així destaca de manera notable la presència de la dona en el sector serveis, en què un 94,3% del total de població ocupada femenina hi fa feina (el pes per al col·lectiu masculí és del 68,2%) i la presència femenina gairebé nul·la a la resta de sectors. (Vegeu l'apartat 3.4).

També la distribució de l'ocupació segons les categories ocupacionals i per cada un dels sexes apunta a un manteniment de la segregació per raó de gènere. Tenim així que dos terços de les dones ocupades estan concentrades en cinc branques: comerç, serveis personals i domèstics, educació i sanitat, i que, dins d'aquestes branques d'activitat, les dones estan ocupades en un rang bastant reduït d'ocupacions que es corresponen amb rols tradicionals de les dones com són netejadora, cambrera, dependenta de comerç, cuinera, empleada administrativa i infermeria. (Vegeu el quadre II-14).

2.3.1. ANÀLISI COMPARADA DE LES TAXES D'ACTIVITAT, D'Ocupació I D'ATUR DE LES BALEARS I D'ALTRES COMUNITATS AUTÒNOMES

En acabar l'any 2010, les Illes Balears presentaven una taxa d'activitat⁸ del 66% (4 dècimes per sobre la taxa del 2009), la més alta per comunitats autònomes. Les comunitats autònomes amb la taxa d'activitat més elevada són, darrere de Balears, Madrid (65,1%), Catalunya (62,8%) i les Canàries (62,1%). (Vegeu el quadre II-15).

Si tenim en compte el nivell de formació assolit per les persones que formen part de la població activa, ens adonam que la seva taxa d'activitat és més alta com més alt és el nivell de formació que tenen, i que aquesta dada és per a ambdós sexes, tant per a dones com per a homes. (Vegeu els gràfics AII-4, AII-5 i AII-6).

⁸ La Taxa d'Activitat és la relació entre la població activa i la potencialment activa.

QUADRE II-14. LES 10 OCUPACIONS MÉS CONTRACTADES PER SEXE, ILLES BALEARS (2010)			
Dones	Absoluts	%	Acumulat
Personal de neteja d'oficines, hotels (cambrers de planta) i establiments similars	31.995	22,0	22,0
Cambrers, bàrmans i similars	21.912	15,0	37,0
Dependents i demostradors de botigues, magatzems, quioscos i mercats ambulants	17.578	12,1	49,1
Cuiners i altres preparadors de menjars	6.120	4,2	53,3
Auxiliars administratius amb tasques d'atenció al públic no classificats en altres apartats	5.017	3,4	56,7
Auxiliars d'infermeria hospitalària	4.475	3,1	59,8
Animadors comunitaris	3.808	2,6	62,4
Infermers	3.003	2,1	64,4
Taquigrafs i mecanògrafs	2.564	1,8	66,2
Recepcionistes d'establiments que no siguin oficines	2.364	1,6	67,8
Total 10 ocupacions	98.836	67,8	
Total contractació dones	145.735	100,0	

Homes	Absoluts	%	Acumulat
Cambrers, bàrmans i similars	20.965	13,0	13,0
Paletes i paredadors	17.063	10,6	23,6
Peons de la construcció d'edificis	10.840	6,7	30,3
Cuiners i altres preparadors de menjars	10.259	6,4	36,7
Personal de neteja d'oficines, hotels (cambrers de planta) i establiments similars	8.420	5,2	41,9
Dependents i demostradors de botigues, magatzems, quioscos i mercats ambulants	5.305	3,3	45,2
Peons del transport i descarregadors	5.215	3,2	48,4
Taxistes i conductors d'automòbils i furgonetes	3.123	1,9	50,4
Vigilants, guardians i similars	2.967	1,8	52,2
Peons de les indústries manufactureres	2.784	1,7	53,9
Total 10 ocupacions	86.941	53,9	
Total contractació homes	161.185	100,0	

Font: SOIB

QUADRE II-15. TAXA D'ACTIVITAT PER COMUNITATS AUTÒNOMES (2009-2010)

	1r trim. 09	2n trim. 09	3r trim. 09	4t trim. 09	Mitjana 2009	1r trim. 10	2n trim. 10	3r trim. 10	4t trim. 10	Mitjana 2010
Espanya	60,2	60,1	59,8	59,8	59,9	59,8	60,1	60,1	60,0	60,0
Andalusia	58,6	58,6	57,7	58,3	58,3	58,9	58,8	58,5	58,7	58,7
Aragó	59,2	58,8	59,0	58,8	59,0	59,0	58,1	57,7	57,9	58,2
Astúries	52,1	52,2	52,0	51,6	52,0	51,9	51,5	51,8	51,4	51,7
Illes Balears	63,1	66,8	68,1	64,5	65,6	63,7	67,8	68,1	64,4	66,0
Illes Canàries	62,1	61,2	62,3	62,9	62,1	62,5	61,8	62,0	62,1	62,1
Cantàbria	57,3	56,9	56,9	56,0	56,8	56,0	56,6	55,5	55,6	55,9
Castella i Lleó	54,3	54,8	54,5	54,6	54,6	54,5	55,3	55,6	55,2	55,1
Castella-la Manxa	57,6	57,8	57,7	57,7	57,7	57,9	57,8	57,5	58,2	57,8
Catalunya	63,3	62,4	62,7	62,2	62,7	62,3	62,9	63,3	62,9	62,8
Comunitat Valenciana	61,2	61,7	61,3	61,2	61,3	60,7	60,6	60,4	60,2	60,5
Extremadura	54,1	54,0	53,8	53,4	53,8	53,6	55,3	54,8	54,8	54,6
Galícia	55,8	55,2	55,1	54,8	55,2	54,4	54,4	55,1	54,4	54,6
Madrid	65,1	65,1	64,3	64,7	64,8	65,0	65,2	64,9	65,3	65,1
Múrcia	62,2	62,3	61,2	60,7	61,6	61,9	61,9	62,3	62,9	62,3
Navarra	60,9	61,3	60,3	59,7	60,6	59,8	60,7	60,2	59,8	60,1
País Basc	57,5	57,3	57,3	57,4	57,4	57,1	57,9	57,4	57,9	57,6
La Rioja	60,2	60,3	59,6	60,0	60,0	59,1	59,4	60,3	59,3	59,5
Ceuta	60,0	56,9	56,5	54,8	57,1	56,6	55,6	53,9	54,2	55,1
Melilla	52,8	54,8	52,1	51,7	52,9	53,0	51,1	52,1	53,1	52,3

Font: INE, Enquesta de Població Activa. (EPA)

Convé indicar el fet que a menor nivell formatiu, la taxa d'activitat masculina és molt més elevada que la femenina, com es pot observar en els gràfics; els homes amb estudis secundaris obligatoris tenen una taxa d'activitat del 79,7%, mentre que per a les dones és del 73,2%. Les taxes d'activitat més elevades en el cas de les dones corresponen tant per a Espanya com per a les Balears al grup amb estudis superiors i títol de doctorat.

L'any 2010 la taxa d'activitat masculina es manté constant respecte al 2009 (creix quatre dècimes), mentre que la taxa d'activitat femenina experimenta un creixement d'un punt i mig. Enguany, la taxa d'activitat femenina ha estat del 59,4% (quan l'any passat va ser del 57,9%), 7,1 punts per sobre de la mitjana estatal. La Comunitat de Madrid, amb una taxa del 57,3% se situa set dècimes per sobre de les Illes. Tot i l'entrada creixent de la dona en el mercat de treball i malgrat el consegüent escurçament de distància respecte de la masculina, la taxa d'activitat masculina (del 72,7% l'any 2009) encara està significativament per sobre de la femenina. El grup d'edat que ha experimentat un major augment de la taxa d'activitat respecte al 2009 ha estat el de les persones entre 25 i 54 anys, amb un augment d'1,4 punts, que en el cas del col·lectiu femení s'eleva a 3,1 punts. En canvi, entre el col·lectiu masculí es dona un descens de dues dècimes. (Vegeu el quadre II-16).

Tot i que històricament les Illes Balears sempre han presentat la taxa d'activitat i d'ocupació més elevada de l'Estat, els dos darrers anys la taxa d'ocupació⁹ de les Balears se situa per darrere de dues comunitats autò-

nomes: Madrid i Navarra. Així, la Comunitat de Madrid registra una taxa d'ocupació del 54,64% i Navarra del 52,99%, mentre que la de les Illes Balears és del 52,56%. Una anàlisi per gènere ens mostra que, en el cas dels homes, la taxa d'ocupació s'ha reduït gairebé 2 punts en relació amb la registrada l'any 2009. Aquest descens afecta especialment el col·lectiu de joves: el grup d'edat comprès entre els 20 i 24 anys (9,5 punts menys). En el cas de les dones, la taxa d'ocupació, tot i reduir-se, es manté més constant (s'ha reduït 0,6 punts respecte a l'any passat). El col·lectiu que ha mostrat un comportament més recessiu ha estat el de dones d'entre 20 i 24 anys (8,1 punts menys que l'any anterior). Les Illes Balears, amb un 47,7% són la segona comunitat autònoma amb la major taxa d'ocupació femenina de l'Estat, per darrere de Madrid (49,01%). (Vegeu el quadre II-17).

D'altra banda, la taxa d'atur¹⁰ s'ha situat en el 20,4% de mitjana al llarg de l'any 2010, més de dos punts per sobre de la taxa d'atur del 2009. És tres dècimes per sobre de la taxa d'atur a l'àmbit nacional, que és del 20,1%. Les Illes Balears ocupen la novena posició pel que fa a la taxa d'atur més alta en el rànquing per comunitats autònomes durant el 2009. (Vegeu el quadre II-18).

Per gènere, la taxa d'atur masculina (21%) ha augmentat 1,8 punts, mentre que la taxa femenina ha registrat un augment de tres punts i s'ha situat, així, en el 19,7%. Per trams d'edat, la taxa d'atur dels joves d'entre els 16 i 19 anys és la que més ha crescut (15,7 punts), i passa del 56,4% al 72,1% per a l'any 2010.

⁹ La Taxa d'Ocupació és la relació entre el nombre total d'ocupats i la població activa.

¹⁰ La Taxa d'Atur és la relació entre el nombre d'aturats i la població ocupada.

QUADRE II-16. TAXA D'ACTIVITAT, D'Ocupació i d'ATUR PER SEXES i PER GRUPS D'EDAT A LES ILLES BALEARS (2009-2010)

	Activitat			Ocupació			Atur		
	2010	2009	Var. 10/09 (abs.)	2010	2009	Var. 10/09 (abs.)	2010	2009	Var. 10/09 (abs.)
Ambdós sexes	66,0	65,6	0,4	52,6	53,8	-1,2	20,4	18,1	2,4
16-19	27,5	26,9	0,5	7,9	12,1	-4,1	72,1	56,4	15,7
20-24	72,2	75,7	-3,4	46,4	55,9	-9,5	35,8	26,2	9,6
25-54	88,3	86,9	1,4	71,9	71,8	0,2	18,6	17,5	1,1
55+	26,1	26,1	0,0	22,5	23,7	-1,1	13,6	9,4	4,2
Homes	72,7	73,4	-0,7	57,5	59,3	-1,8	21,0	19,2	1,8
16-19	30,9	33,0	-2,0	7,9	13,1	-5,1	75,2	60,7	14,5
20-24	75,8	81,4	-5,6	43,6	54,5	-10,9	42,5	33,1	9,4
25-54	92,9	93,1	-0,2	75,5	76,3	-0,8	18,7	18,0	0,7
55+	34,5	34,0	0,5	30,0	30,8	-0,8	13,0	9,5	3,5
Dones	59,4	57,9	1,5	47,7	48,3	-0,6	19,7	16,7	3,0
16-19	23,8	20,6	3,3	7,9	11,0	-3,1	68,7	47,5	21,2
20-24	68,6	69,8	-1,2	49,2	57,3	-8,1	28,4	18,0	10,4
25-54	83,4	80,3	3,1	68,2	66,9	1,2	18,3	16,8	1,5
55+	18,8	19,3	-0,5	16,1	17,5	-1,4	14,4	9,3	5,2

Font: INE, Enquesta de Població Activa. (EPA)

QUADRE II-17. TAXES D'OCCUPACIÓ PER COMUNITATS AUTÒNOMES (2009-2010)

	1r trim. 09	2n trim. 09	3r trim. 09	4t trim. 09	Mitjana 2009	1r trim. 10	2n trim. 10	3r trim. 10	4t trim. 10	Mitjana 2010
Espanya	49,7	49,3	49,1	48,5	49,1	47,8	48,0	48,2	47,8	48,0
Andalusia	44,5	43,7	42,9	43,0	43,5	42,9	42,5	41,8	42,1	42,3
Aragó	51,5	51,2	51,9	51,0	51,4	50,0	49,8	49,8	48,6	49,6
Astúries	45,9	44,9	45,0	44,2	45,0	43,3	43,1	44,4	42,8	43,4
Illes Balears	50,7	54,7	58,0	51,9	53,8	49,4	54,3	56,5	50,1	52,6
Illes Canàries	45,9	45,5	46,1	46,0	45,9	45,2	43,6	44,2	44,1	44,3
Cantàbria	50,2	50,3	50,6	48,9	50,0	47,9	48,7	48,7	47,3	48,2
Castella i Lleó	46,8	47,0	47,4	46,9	47,0	45,8	46,3	47,2	46,5	46,4
Castella-la Manxa	47,1	46,5	47,1	46,6	46,8	45,4	45,5	46,2	45,8	45,7
Catalunya	53,1	52,5	52,7	51,7	52,5	51,1	51,7	52,3	51,6	51,7
Comunitat Valenciana	49,4	48,6	47,8	47,4	48,3	46,7	46,2	46,3	46,4	46,4
Extremadura	42,3	43,1	43,6	42,0	42,8	41,1	42,9	42,5	41,7	42,0
Galícia	48,9	48,1	48,3	47,7	48,3	46,0	45,9	46,9	45,9	46,2
Madrid	56,3	56,2	55,1	55,2	55,7	54,5	54,5	54,6	55,0	54,6
Múrcia	50,1	49,7	48,4	47,1	48,8	47,6	48,7	47,4	47,2	47,7
Navarra	54,6	53,8	54,0	53,4	54,0	52,4	54,1	52,7	52,8	53,0
País Basc	51,6	51,3	50,7	50,7	51,1	50,9	51,9	51,7	51,6	51,5
La Rioja	53,2	52,6	51,8	51,8	52,3	50,1	52,1	51,9	50,0	51,0
Ceuta	50,5	47,9	45,5	41,4	46,3	43,9	40,7	41,8	40,7	41,8
Melilla	39,4	40,5	39,9	40,5	40,1	41,9	38,5	39,9	39,3	39,9

Font: INE, Enquesta de Població Activa. (EPA)

QUADRE II-18. TAXES D'ATUR PER COMUNITATS AUTÒNOMES (2009-2010)

	1r trim. 09	2n trim. 09	3r trim. 09	4t trim. 09	Mitjana 2009	1r trim. 10	2n trim. 10	3r trim. 10	4t trim. 10	Mitjana 2010
Espanya	17,4	17,9	17,9	18,8	18,0	20,1	20,1	19,8	20,3	20,1
Andalusia	24,0	25,4	25,6	26,3	25,4	27,2	27,8	28,6	28,4	28,0
Aragó	13,0	13,0	12,0	13,3	12,8	15,2	14,2	13,6	16,1	14,8
Astúries	12,0	14,0	13,4	14,2	13,4	16,6	16,4	14,3	16,7	16,0
Illes Balears	19,8	18,2	14,8	19,5	18,1	22,4	19,9	17,1	22,2	20,4
Illes Canàries	26,1	25,7	26,0	26,9	26,2	27,7	29,5	28,7	29,0	28,7
Cantàbria	12,4	11,7	11,2	12,6	12,0	14,5	13,9	12,2	14,9	13,9
Castella i Lleó	13,8	14,1	13,0	14,2	13,8	15,9	16,3	15,2	15,8	15,8
Castella-la Manxa	18,2	19,5	18,3	19,2	18,8	21,6	21,4	19,7	21,3	21,0
Catalunya	16,2	15,9	16,0	17,0	16,3	17,9	17,7	17,4	18,0	17,8
Comunitat Valenciana	19,2	21,2	22,0	22,6	21,2	23,0	23,8	23,4	22,9	23,3
Extremadura	21,8	20,1	19,1	21,3	20,5	23,5	22,4	22,4	23,9	23,0
Galícia	12,2	12,9	12,4	12,9	12,6	15,5	15,6	14,9	15,7	15,4
Madrid	13,5	13,6	14,4	14,7	14,0	16,2	16,4	16,0	15,8	16,1
Múrcia	19,4	20,2	21,0	22,5	20,7	23,2	21,3	24,0	25,0	23,3
Navarra	10,4	12,2	10,4	10,5	10,9	12,3	11,0	12,5	11,6	11,8
País Basc	10,3	10,5	11,6	11,8	11,0	10,9	10,4	10,0	10,9	10,5
La Rioja	11,5	12,7	13,1	13,7	12,8	15,2	12,2	14,0	15,7	14,3
Ceuta	15,9	15,8	19,5	24,6	18,9	22,4	26,8	22,4	24,8	24,1
Melilla	25,4	26,2	23,4	21,7	24,2	21,0	24,5	23,4	26,1	23,7

Font: INE, Enquesta de Població Activa. (EPA)

La comparació territorial de les taxes d'atur segons la variable sexe ens mostra que les diferències entre l'atur de dones i homes s'ha reduït gradualment, de la mateixa manera que tendien a convergir cada vegada més les dades de les Illes i les del conjunt de l'Estat. Però és des del 2007 que s'observa una major reducció i, des de l'any passat per primer vegada, la taxa d'atur femenina a les Illes Balears és inferior a la masculina, mentre que a Espanya es manté per sobre. L'impacte de la crisi continua centrant-se sobretot entre els homes joves i en sectors masculinitzats, com ara la construcció.

Així, hi ha cinc comunitats autònomes en què la taxa d'atur femení és inferior a la masculina (segurament per la importància que en aquests territoris té el sector serveis, que es nodreix de més mà d'obra femenina). Catalunya és la comunitat autònoma on aquesta diferència és major (amb una diferència d'1,99 punts), seguida de Balears (1,31) i les Canàries (1,13). A l'altre extrem, hi ha comunitats com Extremadura, Castella i Lleó o Castella-la Manxa. [\(Vegeu el gràfic AII-7\).](#)

En el cas d'una comunitat com la nostra convé subratllar les diferències que es produeixen a la taxa d'atur segons l'època de l'any. Així, els mesos centrals de l'estiu la taxa d'atur (del 17,1%) es redueix respecte a la que hi ha els mesos de menor activitat turística (en més de cinc punts); per tant, es pot afirmar que la taxa d'atur en el mercat laboral de les Illes Balears fluctua d'acord amb l'estacionalitat de la nostra activitat econòmica principal, el turisme. [\(Vegeu el gràfic AII-8\).](#)

Finalment, s'ha de dir que moltes de les característiques que té l'atur en el conjunt d'Espanya –com ara els trets següents: juvenil, femení, amb una relació inversa respecte al nivell de formació i amb diferències importants entre sectors d'activitat– també es poden observar en el cas de la nostra comunitat autònoma, la qual cosa queda reflectida en l'estructura del mercat de treball de les Illes Balears de forma molt peculiar.

Les Illes Balears tenen la cinquena taxa d'ocupació de joves menors de 30 anys més elevada de l'Estat (aquesta taxa, aquests anys de crisi econòmica ha davallat tres posicions), segons les dades del 2010. La taxa d'ocupació entre els joves menors de 30 anys és del 46,3% (els darrers dos anys ha davallat set punts) i se situa gairebé tres punts per sobre la mitjana espanyola, que és del 43,5%, quan històricament aquesta diferència era més del doble. Les comunitats autònomes amb les taxes d'ocupació juvenil més elevades són Navarra (49,9%), Catalunya (48,8%) i Madrid (48,7%). [\(Vegeu el quadre II-19\).](#)

Entre les característiques sociodemogràfiques de la població jove, la relacionada amb l'educació es considera d'especial rellevància pel vincle estret que manté amb els processos d'integració laboral [\(Vegeu els comentaris sobre aquest particular a l'edició de l'any passat pàg. 369 a 371\).](#)

L'any 2009¹¹, i segons dades del Instituto de Evaluación del Ministeri d'Educació, a les Illes Balears hi havia un 40,8% de

¹¹ Última dada disponible.

**QUADRE II-19. TAXA D'OCUPACIÓ DELS JOVES MENORS DE 30 ANYS
PER COMUNITATS AUTÒNOMES (2010)**

	Ocupats < 30 anys	Població < 30 anys	Taxa d'ocupació
Andalusia	567.205	1.517.416	37,4%
Aragó	92.478	201.290	45,9%
Astúries	60.348	147.839	40,8%
Illes Balears	88.437	191.053	46,3%
Illes Canàries	136.711	376.653	36,3%
Cantàbria	38.486	88.980	43,3%
Castella i Lleó	165.197	374.185	44,1%
Castella-la Manxa	154.571	360.604	42,9%
Catalunya	565.311	1.158.820	48,8%
Com. Valenciana	360.344	832.258	43,3%
Extremadura	74.738	193.373	38,6%
Galícia	182.546	418.713	43,6%
Madrid	513.203	1.052.902	48,7%
Múrcia	114.520	270.931	42,3%
Navarra	46.752	93.744	49,9%
País Basc	138.024	295.300	46,7%
La Rioja	21.606	49.034	44,1%
Ceuta	4.547	15.108	30,1%
Melilla	3.432	13.880	24,7%
Total	3.328.456	7.652.083	43,5%

Font: INE, Enquesta de Població Activa. (EPA)

persones d'entre 18 i 24 anys que no havia completat l'educació secundària obligatòria, mentre que la mitjana espanyola era del 31,2% i la de la UE-27 del 14,4%. La CAIB es col·loca en darrera posició en relació amb aquest indicador, li segueixen les comunitats autònomes d'Andalusia (37,5%) i Múrcia (37,3%). Per sexe, les dones registren una taxa del 35,1% i els homes del 46%, mentre que a la mitjana espanyola aquestes taxes són del 24,7% i 37,4% respectivament. (Vegeu el quadre II-20 i l'apartat 5 educació del capítol III).

2.3.2. L'ÍNDEX DE QUALITAT DEL TREBALL (IQT)

Incloem en aquest apartat els resultats obtinguts en la nova publicació de la revisió dels indicadors de l'Índex de Qualitat del Treball (IQT), editat l'any 2009,¹² tant per a les Illes

¹² Estudi elaborat l'any 2008 i publicat el 2009, a proposta de la Comissió de Treball de la Memòria del CES 2007 i aprovada per la Comissió Permanent, en què es duu a terme l'actualització del primer estudi del CES sobre els IQT, *La qualitat del treball. Una proposta d'indicador*, Consell Econòmic i Social de les Illes Balears i SOIB, 2004. Vegeu: Parellada M.; Puiggròs A.; Ribas M.; *Indicadors de qualitat del treball*, Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, 2008.

QUADRE II-20. POBLACIÓ D'ENTRE 18 I 24 ANYS QUE NO HA COMPLETAT EL NIVELL D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA PER COMUNITATS AUTÒNOMES (2009)

	Total	Dones	Homes
Andalusia	37,5	30,2	44,2
Aragó	25,1	20,3	29,8
Astúries	21,1	17,4	24,5
Illes Balears	40,8	35,1	46,0
Illes Canàries	31,3	23,2	39,4
Cantàbria	23,9	16	32,0
Castella i Lleó	27,0	21,4	32,5
Castella-la Manxa	34,4	26,2	42,0
Catalunya	31,9	25,6	38,0
Comunitat Valenciana	32,8	26,1	39,1
Extremadura	34,5	28,1	40,6
Galícia	26,0	20,1	31,7
Madrid	26,3	19,6	32,8
Múrcia	37,3	32,8	41,5
Navarra	19,8	18,8	20,7
País Basc	16,0	11,2	20,9
La Rioja	32,7	29,3	35,8
Ceuta i Melilla	36,0	28,5	43,1
UE	14,4	16,3	12,5
Espanya	31,2	24,7	37,4

Font: Ministerio de Educación. *Las cifras de la educación en España (2010)*.

Balears com per a la resta de comunitats autònomes, que es justifica per les intenses transformacions demogràfiques, socials i laborals que es van observant a les Illes Balears i a Espanya els últims anys i, especialment, cobren rellevància els tres darrers anys per la incidència de la crisi econòmica internacional, que ha provocat canvis significatius en la posició relativa dels IQT de Balears respecte a la resta de comunitats autònomes.

L'Indicador de Qualitat del mercat de treball es basa en una bateria d'indicadors (39) que pretenen mesurar vuit dimensions

de la situació laboral de totes les comunitats autònomes d'Espanya, ja que la base d'aquest estudi és l'anàlisi comparativa.

La primera conclusió que es pot extreure a partir dels resultats del 2009 és que la posició de les Illes Balears ha empitjorat lleugerament respecte al 2008, en els escenaris base, tradicional i intermedi i s'ha mantingut en l'escenari innovador. D'aquesta manera, les Balears passen a ocupar la cinquena posició a l'escenari base, la sisena en els escenaris tradicional i intermedi, i es mantenen a la cinquena

posició en l'escenari innovador. Quan es compara l'evolució des del 2001 s'observa la pèrdua contínua de posicions relatives que han patit les Illes a l'Indicador de Qualitat del Treball, en què han deixat d'ocupar les primeres posicions del rànquings per comunitats autònomes. (Vegeu el quadre II-21).

Respecte al 2008 és interessant analitzar les variacions en relació amb la resta de comunitats autònomes quant a les diferents dimensions dels IQT. (Vegeu els quadres All-1 a l'All-8).

- La major pèrdua de posicions relatives s'ha donat en la dimensió 7 de "Salaris i productivitat", en què les Balears havien remuntat fins a la setena posició el 2008 i amb l'actualització de 2009 passen a ocupar la setena. Les variables explicatives d'aquest canvi de posició són la remuneració salarial (passam del 10 al 12), productivitat (passam del 9 al 8), ocupats en sectors d'alta tecnologia (passam del 14 al 17) i augment salarial pactat (passam del 2 al 17).
- Les Balears continuen perdent posicions relatives en la dimensió 1 de "Condicions del lloc de treball" (passam del 7 al 10). Les variables explicatives d'aquest canvi de posició són: grau de satisfacció en el lloc de treball (passam del 6 al 7), índex d'incidència dels accidents de treball (ens mantenim en el lloc 17), jornades perdudes en accidents laborals (passam del 2 a l'1), nivell d'estrès en el lloc de treball (passam del 10 a l'11), taxa de parcialitat involuntària (passam del 4 al 8), taxa de temporalitat (passam del 8 al 10), percentatge d'ocupació indefenida

discontínua (ens mantenim en el lloc 17) i índex de rotació (passam del 5 al 4).

- També cal considerar la dimensió 8 sobre "Benestar i protecció social", les Illes l'encapçalaven com la regió millor posicionada tant el 2001 com pel 2006, per passar a ocupar la quarta posició el 2007 i remuntar a la segona a l'edició del 2008. Amb l'actualització de la informació per a 2009, les Illes passen a ocupar novament la quarta posició. Les variables explicatives d'aquest canvi de posició són PIB per càpita (passam del 6 al 7), ràtio de dependència (passam del 2 al 3), taxa neta de cobertura per prestacions d'atur (ens mantenim en el lloc 1) i percentatge de llars per sota del llindar de pobresa (passam del 7 al 8).
- Finalment, s'ha d'insistir en el fet que les Balears continuen, com en el 2008, a la cua de l'Estat en la dimensió 3 sobre "Qualificació, habilitats i aprenentatge". Les variables explicatives d'aquest manteniment de posició són ocupats amb estudis superiors (ens mantenim en el lloc 17), índex de desajustament (passam del 17 al 15), ocupats que segueixen algun tipus de formació (passam del 15 al 14) i continuem a la darrera posició de l'Estat pel que fa al major percentatge de joves d'entre 18 i 24 anys que han abandonat l'ensenyament de manera prematura.

D'altra banda, cal també indicar les dimensions en què les Illes Balears han millorat la posició relativa l'any 2009 respecte als resultats del 2008.

- En primer lloc, a la dimensió 6 sobre "Cohesió social i mercat de treball", les Ba-

QUADRE II-21. RÀNKING DELS INDICADORS DE QUALITAT DEL TREBALL DE LES COMUNITATS AUTÒNOMES SEGONS LES PONDERACIONS ESTABLERTES (2001, 2007, 2008 i 2009)

	2001	2006	2007	2008	2009	2001	2006	2007	2008	2009	2001	2006	2007	2008	2009	2001	2006	2007	2008	2009
Andalusia	14	17	17	15	17	16	17	17	15	17	16	17	17	15	17	17	17	17	15	17
Aragó	4	5	3	2	3	4	5	2	3	3	4	5	3	3	3	4	5	3	2	3
Astúries	15	14	9	9	11	14	13	9	11	11	14	12	10	10	10	14	14	10	8	11
Illes Balears	2	3	4	4	5	2	4	5	5	6	3	3	5	5	6	2	3	4	5	5
Canàries	8	11	11	11	13	9	14	14	13	13	9	14	13	12	13	7	11	11	11	13
Cantàbria	12	13	8	8	9	12	12	8	8	10	12	11	8	9	9	15	12	7	10	9
Castella-la Manxa	11	10	15	17	16	11	10	15	17	15	11	13	16	17	15	11	10	16	17	16
Castella i Lleó	16	15	13	14	10	15	15	10	14	9	15	15	11	14	11	16	15	12	14	10
Catalunya	1	2	2	5	2	1	2	3	4	2	1	2	2	4	2	1	2	2	3	2
Com. Valenciana	7	8	14	6	12	7	8	13	7	12	7	8	14	7	12	8	8	14	6	12
Extremadura	17	16	16	16	15	17	16	16	16	16	17	16	15	16	16	17	16	15	16	15
Galícia	13	9	12	10	7	13	9	11	10	7	13	9	9	8	7	13	9	9	9	6
Madrid	5	1	1	1	1	5	1	1	1	1	5	1	1	1	1	5	1	1	1	1
Múrcia	10	12	10	13	14	10	11	12	12	14	10	10	12	13	14	10	13	13	13	14
Navarra	3	4	5	3	4	3	3	4	2	4	2	4	4	2	4	3	4	5	4	4
País Basc	9	6	7	7	6	8	6	6	6	5	8	7	6	6	5	9	6	8	7	7
Rioja	6	7	6	12	8	6	7	7	9	8	6	6	7	11	8	6	7	6	12	8

Font: Parellada, M.; Puiggròs, A.; Ribas, M. Indicadors de qualitat del treball 2006, Consell Econòmic i Social de les Illes Balears.

Nota: La regió amb els resultats millors ocupa el lloc 1 en el rànking, mentre que la darrera regió (la que obté els resultats pitjors) té el valor 17.

lears varen baixar a la setena posició del rànquing a l'edició de 2008 i amb l'actualització de 2009 recuperen la tercera posició. Les variables explicatives d'aquests canvis són taxa d'atur de població immigrada (passam del 9 al 12), taxa d'atur dels menors de 30 anys (passam de l'11 al 9), ocupació dels menors de 30 anys (passam del 5 al 2) i taxa d'ocupació dels majors de 55 anys (ens mantenim en el primer lloc).

- A més, les Balears han recuperat la primera posició (des de la posició 2 de l'any 2008) en la dimensió 2 de "Relacions laborals". Les variables explicatives d'aquest canvi són jornades perdudes en vagues (passam del 4 al 1) i cobertura dels convenis col·lectius, que es mantenen en el primer lloc.
- També recupera Balears la millor posició, que va perdre el 2008, en la dimensió 5 d'"Igualtat de gènere". Les variables explicatives d'aquest canvi són: desigualtat salarial (passam del 3 al 4), ràtio de parcialitat involuntària (passam del 3 al 5), ràtio-taxa d'ocupació (passam del 3 a l'1), ràtio-taxa d'atur (ens mantenim en el lloc 2), ràtio d'aturats que no han treballat abans (passam del 8 al 2), ràtio-taxa de temporalitat (ens mantenim en el primer lloc), atur de llarga durada (passam del 7 al 2), índex de Duncan (passam del 8 al 7) i ràtio d'ocupació en el grup de directius (passam del 14 al 10).

Finalment, les Balears es mantenen en la mateixa cinquena posició del rànquing pel que fa a la dimensió 4 d'"Accés i participació al mercat de treball".

3.

ANÀLISI DEL MERCAT DE TREBALL DE LES ILLES BALEARS: TRETS I TENDÈNCIES

A continuació analitzarem amb més detall, a partir de l'Enquesta de Població Activa (EPA), l'ocupació en funció de cada situació laboral, l'estacionalitat, la temporalitat, les persones ocupades i assalariades per jornada, per gènere i per sector d'activitat, l'atur registrat i els fluxos d'entrada i de sortida del mercat de treball de les Illes Balears.

3.1.

L'OCUPACIÓ PER SITUACIONS LABORALS

Segons les dades que ofereix l'Institut Nacional d'Estadística (INE) a l'Enquesta de Població Activa, del total de 470.400 treballadors ocupats l'any 2010, 387.750 han estat assalariats, xifra que representa el 76,1% del total de persones ocupades a les nostres illes. Aquest percentatge és similar al de l'any anterior, tot i que any rere any registra una davallada que es va consolidant. (Vegeu el quadre II-22 i el gràfic II-1).

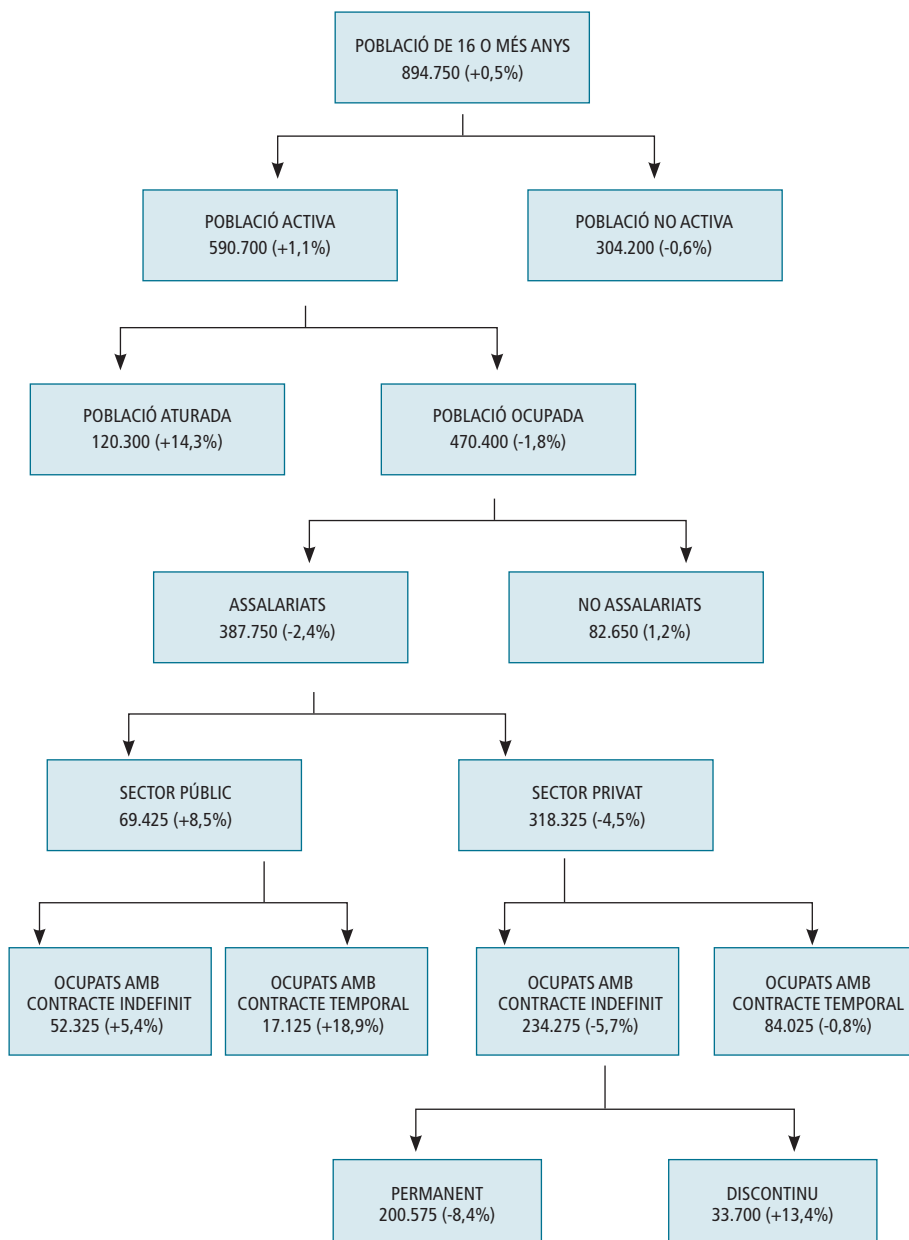
A les dades que es recullen en aquest quadre i gràfic, es palesa que els treballadors assalariats del sector públic incrementen els efectius respecte a l'any passat en 5.400 persones, mentre que els assalariats del sector privat perden gairebé 15.000 treballadors. Aquesta davallada d'efectius laborals en el sector privat s'està registrant des de l'any 2008.

QUADRE II-22. TREBALLADORS OCUPATS PER SITUACIÓ LABORAL A LES ILLES BALEARS (2007-2010)							
	2007	%	2008	%	2009	%	2010
Total de treballadors	508,0	100,0	509,8	100,0	478,9	100,0	470,4
Treballadors per compte propi: total	91,7	18,1	94,4	18,5	81,4	16,0	82,4
Treballadors per compte propi: ocupador	35,3	38,5	36,5	38,6	30,8	32,6	28,4
Treballador per compte propi: empresari sense assalariats o treballadors independents	52,3	57,0	55,3	58,5	48,6	51,5	49,9
Treballadors per compte propi: membre de cooperativa	1,5	1,7	0,2	0,3	0,1	0,1	0,4
Treballadors per compte propi: ajuda familiar	2,6	2,9	2,4	2,5	2,0	2,1	4,0
Assalariats: Total	416,1	81,9	415,2	81,5	397,3	77,9	387,8
Assalariats: sector públic	57,3	13,8	60,2	14,5	64,0	15,4	69,4
Assalariats: sector privat	358,8	86,2	355,0	85,5	333,3	80,3	318,3
Altra situació	0,2	0,0	0,2	0,0	0,7	0,1	0,3

* Dades en milers d'euros.

* Situació professional actual i percentatge respecte a la mitjana anual.
Font: INE, Enquesta de Població Activa. (EPA)

Gràfic II-1
Estructura del mercat de treball a les Illes Balears
(mitjanes anuals 2010) (variació interanual)

Font: INE, Enquesta de Població Activa (EPA)

QUADRE II-23. ÍNDEX D'ESTACIONALITAT PER ILLA. ILLES BALEARS (2010)

	Treb. juliol	Treb. des.	Var. (%) jul.-des.
Mallorca	368.959	297.811	23,9%
Menorca	34.228	25.125	36,2%
Eivissa	56.970	34.456	65,3%
Formentera	4.543	1.972	130,4%
Illes Balears	466.189	360.933	29,2%
Espanya	17.795.844	17.478.095	1,8%

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

En el cas dels treballadors ocupats per compte propi, el nombre dels que treballen en la categoria d'ocupadors s'ha situat en les 28.400 persones, la qual cosa significa un descens del 7,71% respecte a l'any 2009. A la categoria dels empresaris sense assalariats, que són 49.900 persones, es produeix un augment del 2,67% en relació amb l'any anterior, quan va experimentar un descens de prop del 19%.

3.2.

L'ESTACIONALITAT

L'índex d'estacionalitat de l'ocupació laboral es calcula com el percentatge de variació del mes que tradicionalment registra més ocupació (juliol) respecte al mes de desembre, en què l'ocupació és mínima. Segons aquest índex d'estacionalitat, l'illa que històricament presenta el nivell més elevat d'estacionalitat és Formentera (130,4%), seguida d'Eivissa (65,3%), Menorca (36,2%) i Mallorca (23,9%). (Vegeu el quadre II-23).

3.3.

LA TEMPORALITAT

A partir de la informació de l'EPA-INE, el

26,1% del total d'assalariats tenia un contracte temporal, percentatge que representa un augment d'1,2 punts respecte a l'obtingut l'any anterior. Les Illes Balears se situen més d'un punt per sobre de la mitjana estatal de temporalitat. Com es pot veure, la taxa de temporalitat és més elevada en els trimestres de major activitat turística. (Vegeu el quadre II-24 i el [gràfic AII-9](#)).

La informació disponible segons les branques d'activitat i el tipus de contracte mostra com la construcció i les activitats sanitàries i de serveis socials registren les majors taxes de temporalitat, amb un 44% i 34%, respectivament. També presenten una taxa de temporalitat per sobre de la mitjana regional serveis de menjars i begudes (31%) i activitats professionals, administratives i serveis auxiliars (28,2%). (Vegeu el quadre II-25).

Si feim aquesta anàlisi segons el tipus de sector (públic o privat), observam que el sector privat té una major taxa de temporalitat, amb un 26,4% respecte al sector públic, que és del 24,6% (aquesta diferència és constant al llarg de la sèrie estudiada). En relació amb l'any 2008, el major increment l'ha registrat el sector públic, amb gairebé dos punts, mentre que el sector privat ha vist reduir la taxa més de tres punts.

QUADRE II-24. ASSALARIATS PER TIPUS DE CONTRACTE I COMUNITAT AUTÒNOMA (2009-2010)

	2009						2010					
	Total		Indefinit		Temporal		Total		Indefinit		Temporal	
	Val. absolut*	%	Val. absolut*	%	Val. absolut*	%	Val. absolut*	%	Val. absolut*	%	Val. absolut*	%
Andalusia	2.389,3	100,0	1.519,9	63,7	869,4	36,4	2.366,0	100,0	1.543,9	65,3	822,1	34,7
Aragó	462,2	100,0	360,7	78,1	101,4	21,9	444,8	100,0	342,1	76,9	102,6	23,1
Astúries	339,4	100,0	258,7	76,2	80,7	23,8	328,8	100,0	251,5	76,5	77,3	23,5
Illes Balears	397,3	100,0	298,2	75,2	99,1	24,9	387,8	100,0	286,6	73,9	101,2	26,1
Illes Canàries	682,7	100,0	474,3	69,5	208,4	30,5	653,3	100,0	459,0	70,3	194,3	29,7
Cantàbria	198,9	100,0	152,4	76,7	46,5	23,4	194,8	100,0	151,9	78,0	42,9	22,0
Castella-la Manxa	802,3	100,0	626,9	78,1	175,5	21,9	796,3	100,0	623,5	78,3	172,8	21,7
Castella i Lleó	643,9	100,0	468,4	72,8	175,5	27,3	628,1	100,0	461,0	73,4	167,1	26,6
Catalunya	2.663,9	100,0	2.185,1	82,0	478,9	18,0	2.634,7	100,0	2.160,0	82,0	474,6	18,0
Com. Valenciana	1.673,8	100,0	1.198,9	71,6	474,9	28,4	1.579,2	100,0	1.130,3	71,6	448,9	28,4
Extremadura	305,9	100,0	197,1	64,4	108,9	35,6	304,1	100,0	201,0	66,1	103,1	33,9
Galícia	898,8	100,0	658,5	73,3	240,3	26,7	863,2	100,0	646,5	74,9	216,7	25,1
Madrid	2.584,1	100,0	2.078,5	80,4	505,6	19,6	2.522,6	100,0	2.044,3	81,0	478,3	19,0
Múrcia	481,2	100,0	323,6	67,3	157,6	32,7	473,4	100,0	313,5	66,2	160,0	33,8
Navarra	227,8	100,0	175,5	77,0	52,3	23,0	224,7	100,0	169,9	75,6	54,8	24,4
País Basc	774,9	100,0	603,4	77,9	171,5	22,1	794,7	100,0	620,9	78,1	173,8	21,9
La Rioja	113,3	100,0	90,8	80,2	22,5	19,9	110,7	100,0	89,1	80,5	21,6	19,5
Total	15.680,7	100,0	11.698,3	74,6	3.982,4	25,4	15.346,8	100,0	11.523,6	75,1	3.823,2	24,9

* Dades en milers.

Font: INE. Enquesta de Població Activa. (EPA)

QUADRE II-25. TAXES DE TEMPORALITAT PER SECCIONS D'ACTIVITAT (2008-2010)

	2008	2009	2010
(A, B, C, D, E) Agricultura, pesca i indústria	24,8	16,5	18,3
(F) Construcció	48,3	41,8	44,4
Serveis	25,1	23,3	24,5
(G) Comerç i reparació de vehicles de motor	22,6	17,6	21,6
(H) Transport i emmagatzematge	16,1	19,5	18,7
(I:55) Serveis d'allotjament	29,1	25,9	27,7
(I:56) Serveis de menjars i begudes	45,3	40,9	31,0
(J, K, L) Informació, comunicacions, activitats financeres i immobiliàries	16,5	17,0	17,9
(M, N) Activitats professionals, activitats administratives i serveis auxiliars	23,3	24,1	28,2
(O) Administració pública i Defensa; Seguretat Social obligatòria	19,2	18,2	16,0
(P) Educació	28,4	17,0	25,7
(Q) Activitats sanitàries i de serveis socials	29,7	34,1	34,0
(R, S, T, U) Altres seveis	25,1	22,7	26,8
Total	28,5	24,9	26,1
Taxes de temporalitat per nacionalitat	2008	2009	2010
Espanyola o doble	22,6	19,6	21,4
Estrangera	46,3	42,2	41,6
Total	28,5	24,9	26,1
Taxes de temporalitat per tipus de sector	2008	2009	2010
Sector públic	22,8	22,5	24,6
Sector privat	29,5	25,4	26,4
Total	28,5	24,9	26,1

Font: INE. Enquesta de Població Activa. (EPA) i IBESTAT.

Respecte a les possibles diferències per gènere, s'observa que les dones (24,2%) presenten una taxa de temporalitat més baixa que la dels homes (27,9%). Convé subratllar que l'any 2010 la taxa de temporalitat tant femenina com masculina ha pujat 0,7 punts i 1,9 punts, respectivament. (Vegeu el quadre II-26).

Si analitzam la temporalitat segons el tipus

de jornada, la taxa a la jornada parcial és 10,6 punts més elevada que la que hi ha en el cas dels treballadors a jornada completa (respecte a l'any 2009 aquesta diferència es manté constant). La taxa de temporalitat tant dels treballadors a jornada completa com dels de jornada parcial ha crescut respecte a l'any passat poc més d'un punt en ambdós casos. (Vegeu el quadre II-27).

QUADRE II-26. TAXES DE TEMPORALITAT DELS ASSALARIATS PER GÈNERE, ILLES BALEARS (2007-2010)

	Mitjana de 2007	Mitjana de 2008	Mitjana de 2009	Mitjana de 2010
Dona	27,5	26,8	23,5	24,2
Home	30,1	30,1	26,0	27,9
Total	28,9	28,6	24,9	26,1

Font: INE. Enquesta de Població Activa (EPA)

QUADRE II-27. TAXES DE TEMPORALITAT DELS ASSALARIATS PER TIPUS DE JORNADA, ILLES BALEARS (2007-2010)

	Mitjana de 2007	Mitjana de 2008	Mitjana de 2009	Mitjana de 2010
Jornada completa	28,0	27,9	23,7	24,8
Jornada parcial	36,6	33,9	34,0	35,4
Total	28,9	28,6	24,9	26,1

Font: INE. Enquesta de Població Activa. (EPA)

Una anàlisi de la temporalitat per grups d'edat ens mostra que les taxes més elevades es donen entre els col·lectius més joves i, a mesura que augmenta l'edat del treballador, aquestes taxes es redueixen. En especial, s'ha de destacar el grup de treballadors d'entre 16 i 19 anys, que té la taxa més elevada (59,1%), mentre que la taxa de temporalitat més baixa es registra en el grup d'edat de 55 i més anys (12,3%). [\(Vegeu el gràfic AII-10\).](#)

Per acabar, l'anàlisi de la temporalitat segons nacionalitat ens mostra clarament que la taxa de temporalitat entre els treballadors estrangers (41,6%) se situa 20 punts per sobre la taxa dels treballadors nacionals o amb doble nacionalitat. S'ha de dir que aquesta diferència entre els dos col·lectius s'ha anat reduint els darrers tres anys.

3.4.

LA POBLACIÓ OCUPADA I ASSALARIADA PER TIPUS DE JORNADA, SEXE I SECTOR ECONÒMIC

El 2010 el nombre de persones ocupades a jornada completa és de 413.008, de manera que hi ha 10.492 ocupats menys que l'any 2009 (un 2,5% menys que l'any anterior). S'ha de destacar que el descens es registra entre el col·lectiu masculí (un 5,2%). En canvi, entre el col·lectiu femení es registra un augment de l'1,5%. Sobre el total d'ocupats a jornada completa, els homes tenen un pes del 57,8%, mentre que la presència de les dones és només del 42,2%. (Vegeu el quadre II-28).

En canvi, pel que fa als ocupats a jornada parcial hi ha un increment en relació amb

QUADRE II-28. OCUPATS I ASSALARIATS PER TIPUS DE JORNADA I PER SEXE (2006-2010)

	Ocupats				Assalariats				No assalariats			
	Jornada completa		Jornada parcial		Jornada completa		Jornada parcial		Jornada completa		Jornada parcial	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Mitjana de 2006	277.025	165.575	11.450	41.925	214.361	143.276	7.792	36.110	62.664	22.299	3.658	5.815
Mitjana de 2007	283.950	171.800	11.250	41.025	223.405	147.823	8.262	36.584	60.545	23.977	2.988	4.441
Mitjana de 2008	280.284	176.862	10.381	42.226	215.087	153.650	7.829	38.608	65.197	23.212	2.552	3.618
Mitjana de 2009	251.975	171.525	11.850	43.600	199.570	149.580	9.381	38.719	52.405	21.945	2.469	4.881
Mitjana de 2010	238.852	174.156	17.447	39.939	188.002	151.867	13.764	34.110	50.850	22.289	3.683	5.829

Font: INE. Enquesta de Població Activa. (EPA)

l'any anterior, devers el 3,5% de mitjana anual. En aquest grup, cal assenyalar que, pel que fa al col·lectiu masculí, l'ocupació a temps parcial ha crescut en 5.597 persones (un 47,2% més que l'any passat). El nombre de dones ocupades a jornada parcial, per primera vegada els darrers cinc anys, ha davallat en 1.374, cosa que en termes relatius equival a un -8,4%.

Si feim referència als assalariats, els percentatges de variació en relació amb l'any 2009 són els següents: hi ha 9.507 assalariats menys (un 2,4% menys que l'any anterior).

Pel que fa als assalariats a jornada completa, es registra un descens de 9.281 assalariats menys (un 2,7% menys que l'any anterior) i, pel que fa als assalariats a jornada parcial, es manté gairebé constant en relació amb l'any anterior, amb un descens lleuger del 0,47% de mitjana anual.

En concret, entre els assalariats a jornada completa es registra un descens entre el col·lectiu masculí del 5,8% en relació a l'any 2009 i, entre el col·lectiu femení, es produeix un augment de l'1,5%. Quant als assalariats a temps parcial, el col·lectiu mas-

culí continua amb el ritme de creixement iniciat l'any passat, amb prop d'un 47% (27 punts més que l'any anterior) i el col·lectiu femení experimenta un descens de 4.609 persones, cosa que en termes relatius suposa un 11,9% menys que l'any anterior.

Hem de destacar, un any més, la major presència de les dones en el treball a temps parcial (el 8,5% respecte del total de treballadors ocupats i el 8,8% respecte del total d'assalariats) que la dels homes (amb el 3,7% i el 3,6%, respectivament). D'altra banda, en el treball a temps complet, com s'ha comentat anteriorment, l'ocupació més elevada es dona entre el col·lectiu masculí.

En definitiva, pareix que el creixement de l'ocupació a temps parcial, juntament amb l'augment de la taxa d'atur, desplaça el treball i l'ocupació estable, de jornada completa, del centre de les relacions laborals.

Si analitzam la taxa de salarització, veim com la de les dones és major que la dels homes. En el cas de Balears, estam parlant d'una taxa del 78,7% en el cas dels ho-

QUADRE II-29. OCUPATS I ASSALARIATS PER SECTORS ECONÒMICS I PER SEXE, ILLES BALEARS (2009-2010)

	Ocupats				Assalariats			
	Homes		Dones		Homes		Dones	
	2010 (milers)	% var. 10/09	2010 (milers)	% var. 10/09	2010 (milers)	% var. 10/09	2010 (milers)	% var. 10/09
Total	256,3	-2,9	214,1	-0,5	201,8	-3,4	186,0	-1,2
Agricultura	3,2	-34,2	1,7	3,5	1,4	-21,3	0,3	10,0
Indústria	28,1	-9,2	8,3	5,9	21,0	-16,2	6,7	1,7
Construcció	50,3	-19,1	2,1	-30,5	38,3	-17,1	1,9	-14,5
Serveis	174,7	5,4	201,9	-0,3	141,1	3,8	177,0	-1,3

Font: INE. Enquesta de Població Activa. (EPA)

mes i d'un 86,9% en el cas de les dones. Fàcilment es pot comprovar la presència minoritària de les dones a l'activitat empresarial¹³, un 12% del total de les dones ocupades a la nostra comunitat autònoma i un 20,4% en el cas dels homes.

D'altra banda, també resulta d'interès estudiar la jornada parcial segons sexe. Així, doncs, a Balears el treball a temps parcial es caracteritza els últims anys per estar concentrat fonamentalment en la població femenina (69,6%) –en el cas dels assalariats en jornada parcial, aquest percentatge augmenta fins al 71,2%.

A continuació s'analitza l'evolució al llarg del darrer any de les persones ocupades i, dins d'aquestes, de les assalariades, en relació amb el sector d'activitat i amb el gènere. Així, l'1,3% del nombre total d'homes ocupats treballa a l'agricultura; el 10,9% a la indústria; el 19,6% a la construcció, i el 68,2% ho fa en el sector de serveis. Aquests percentatges, en el cas de les dones, són del 0,8% a l'agricultura, del

3,9% a la indústria, de l'1% a la construcció i del 94,3% en els serveis. (Vegeu el quadre II-29).

En referència al sector de la construcció, com és habitual, la presència masculina hi és molt més important (el 95,9% del total d'ocupats en la construcció) i en el sector industrial el percentatge d'homes ocupats és notablement superior al de dones en qualsevol dels règims (el 77,2% dels ocupats i el 75,7% en el cas dels assalariats).

3.5.

L'ATUR I LES DEMANDES D'OCUPACIÓ

L'evolució del nombre de demandants d'ocupació¹⁴, al llarg d'aquests sis anys ha anat en augment, concretament des de l'any 2005 estam parlant d'un increment de més de 62.000 persones, cosa que suposa en termes relatius un increment del 108%. Aquesta tendència de creixement, com pas-

¹³ Es compten les categories següents: empleador-a, empresari-a sense assalariats o membre de cooperativa.

¹⁴ Les demandes d'ocupació són les sol·licituds de feina que fa un treballador, aturat o no, a les oficines d'ocupació.

sa amb la variable de l'atur, té un comportament estacional fort, d'acord amb el de l'activitat principal de la nostra economia. Així, doncs, l'any 2010 s'ha tancat amb 120.573 demandants d'ocupació, cosa que suposa un augment interanual en termes relatius de l'11%. (Vegeu el quadre II-30).

Si ens fixam en els demandants fixos discontinus, també registren un augment d'efectius, sobretot i amb major proporció a partir de l'any 2008, fet que suposa que els efectes de la crisi econòmica també els afecten directament, si bé com s'ha vist el 2010 han augmentat els afiliats amb aquest tipus de contracte. Aquest augment des de l'any 2008 és de gairebé 7.000 demandants, xifra que es tradueix en termes relatius en un 46,1%.

Pel que fa a les dades d'atur registrat a les Illes Balears, l'any 2010 s'ha tancat amb 82.882 persones aturades, xifra que suposa un augment en termes absoluts de 8.505 persones respecte de l'any anterior, en termes relatius, de l'11,4%. Per tercer any consecutiu a tota la història del registre d'atur, el percentatge d'homes registrats com a aturats és superior al de

les dones. Així, doncs, el 54% d'aquestes persones són homes i el 46% restant són dones. L'atur femení és el que experimenta l'augment més elevat, el 13,5% respecte del 2009 (passa de 33.773 dones aturades el 2009 a 38.342 el 2010), mentre que els homes ho fan en un 9,7%. (Vegeu el quadre II-31).

L'anàlisi segons el sexe i el grup d'edat és la següent: el 27,8% de les persones aturades té menys de 30 anys, el 41,7% entre 30 i 44 anys (aquest és el grup que es veu més afectat per la crisi econòmica i laboral i registra, en conseqüència, un comportament més advers) i, el 30,5% restant té 45 i més anys.

Si ens fixam en el col·lectiu d'entre 45 i 54 anys i tenint en compte que es tracta de la població que encara està a 10-15 anys de l'edat de jubilació i que, per tant, presenta més problemes d'adaptabilitat a l'entorn laboral, observam que representa el 17,9% de l'atur total (gairebé el 60% del pes del grup de persones de 45 i més anys). El 2010, el 57,7% de les persones aturades eren menors de 40 anys. Per al col·lectiu de majors de 50 anys, la proporció és del 20,8%.

QUADRE II-30. EVOLUCIÓ DELS DEMANDANTS D'OCUPACIÓ SEGONS EL COL·LECTIU (2005-2010)

	Ocupats		Disp. limitada / Demanen ocup. espec.	Altres no ocup.	Denos		
	Fixos discontinus	Altres			Atur registrat	Total	Total
2005	10.331	6.368	1.956	1.033	38.340	39.373	58.027
2006	11.865	7.070	1.677	626	36.134	36.760	57.372
2007	12.790	7.594	1.718	545	37.243	37.788	59.890
2008	14.898	8.220	2.282	729	49.111	49.840	75.240
2009	19.798	9.925	3.742	775	74.378	75.153	108.618
2010	21.771	10.687	4.507	727	82.882	83.608	120.573

Font: SOIB.

QUADRE II-31. EVOLUCIÓ DE L'ATUR REGISTRAT PER SEXE, ILLES BALEARS (1996-2010)

	Dones	Homes	Total
1996	22.069	18.171	40.240
1997	20.435	16.352	36.787
1998	19.204	14.080	33.284
1999	17.656	12.098	29.754
2000	17.501	11.619	29.120
2001	18.345	12.405	30.750
2002	20.007	15.399	35.406
2003	20.993	17.838	38.832
2004	21.019	18.308	39.327
2005	21.061	17.278	38.339
2006	20.125	16.009	36.134
2007	20.356	16.887	37.243
2008	23.684	25.428	49.111
2009	33.773	40.605	74.378
2010	38.342	44.540	82.882

Font: SOIB.

L'any 2010, l'atur de llarga durada representa el 24,6% sobre el total de persones aturades (nou punts més que l'any 2009). Tot i així, les Illes Balears continuen essent la comunitat autònoma amb la taxa més baixa d'atur de llarga durada, gairebé deu punts per sota de la mitjana espanyola. (Vegeu el quadre II-32).

El 2010, l'atur de llarga durada segons el sexe és totalment equitatiu: així, les dones i els homes representen el 50% d'aquest col·lectiu. Segons el perfil de les persones en situació d'atur de llarga durada, podem dir que el 45,1% d'aquestes té 45 anys o més. Segons el nivell d'estudis, s'observa com gairebé el 23,7% no té estudis o només té estudis primaris. I, finalment, segons el sector econòmic, veim com es dona una forta concentració d'aquestes persones en el sector serveis (65,6%). Per

illes, Mallorca concentra el 86% del total. (Vegeu el quadre II-33).

Com a primera conclusió es pot afirmar que a partir de l'any 2000 les xifres d'atur augmenten, atès el canvi de cicle econòmic i atesa la influència de la immigració en el mercat de treball a conseqüència dels processos de regularització. L'any 2005 s'inverteix aquesta tendència –hi ha un descens de l'atur registrat–, tant si ho miram a partir dels registres del servei d'ocupació com de l'EPA. Tot i així, fa quatre anys que es registra un augment de l'atur, però és sobretot els dos darrers anys quan es produeix el creixement significatiu de l'atur registrat. Segons l'EPA, l'any 2010 el nombre d'aturats s'incrementa el 14,3% respecte al 2009 (passa de 103.097 aturats a 120.300; és a dir, hi ha 17.203 persones aturades més que l'any passat). Si s'usen com a font els registres del

QUADRE II-32. ATUR DE LLARGA DURADA PER COMUNITATS AUTÒNOMES (2010)

	Atur	Atur de llarga durada	%
Andalusia	885.461	322.745	36,4%
Aragó	91.686	26.537	28,9%
Astúries	78.754	25.754	32,7%
Illes Balears	82.882	20.376	24,6%
Illes Canàries	255.418	105.617	41,4%
Cantàbria	51.050	16.697	32,7%
Castella-la Manxa	191.448	55.835	29,2%
Castella i Lleó	190.117	59.281	31,2%
Catalunya	553.586	183.712	33,2%
Comunitat Valenciana	505.966	174.588	34,5%
Extremadura	134.841	46.546	34,5%
Galícia	221.358	85.036	38,4%
Madrid	459.783	142.384	31,0%
Múrcia	142.462	46.361	32,5%
Navarra	46.200	13.156	28,5%
País Basc	128.738	43.077	33,5%
La Rioja	26.337	7.383	28,0%
Ceuta	10.193	4.003	39,3%
Melilla	9.911	4.138	41,8%
Total d'Espanya	4.066.191	1.383.224	34,0%

Font: INEM.

Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB), també es produeix un increment –tot i que lleugerament menor– de l'11,4% en relació amb l'any 2009. [\(Vegeu el gràfic AII-11\).](#)

Pel que fa al col·lectiu de persones estrangeres, l'any 2010 s'ha tancat a les Illes Balears, com s'ha dit anteriorment, amb un total absolut de 82.882 persones aturades, 22.197 de les quals eren estrangeres, cosa que, en termes percentuals, implica el 26,8% del total de l'atur que s'ha registrat a les Illes. Les Balears són la comunitat autònoma amb la proporció més elevada de treballadors

estrangers sobre el total de persones aturades. Respecte al 2009 es registra un augment de 1.891 persones estrangeres desocupades.

Del total de dones en situació d'atur l'any 2010, n'hi ha 7.924 que són estrangeres; és a dir, el 23,5% sobre el total de dones aturades a les Balears. Sobre el total de persones estrangeres en situació d'atur, el 61% són homes, mentre que el 39% són dones. Segons la zona de procedència, el 66,7% són de països de fora de la UE, mentre que el 33,7% restant són procedents de països de la UE.

QUADRE II-33. PERFIL DELS ATURATS DE LLARGA DURADA. ILLES BALEARS (2006-2010)					
	2006	2007	2008	2009	2010
Total d'aturats de llarga durada	6.707	6.638	7.709	13.103	22.331
Homes	2.543	2.435	2.862	5.983	11.165
Dones	4.164	4.203	4.847	7.120	11.166
Menors de 25 anys	597	530	763	2.018	2.846
De 25 a 44 anys	2.270	2.183	2.559	4.854	9.418
45 anys i més	3.841	3.925	4.387	6.232	10.066
Sense estudis	34	33	35	80	154
Estudis primaris	554	945	1.149	2.425	5.149
Estudis secundaris	5.876	5.429	6.247	10.156	16.206
Estudis universitaris	242	229	278	442	821
Agricultura	43	55	64	93	174
Indústria	563	485	499	975	1.574
Construcció	741	697	866	2.803	5.162
Serveis	5.186	5.248	6.123	8.969	14.650
Sense ocupació anterior	174	153	157	263	771
Mallorca	5.697	5.587	6.521	11.185	19.148
Menorca	313	342	407	716	1.320
Eivissa - Formentera	697	709	781	1.202	1.864

Font: SOIB.

3.6.

LA CONTRACTACIÓ

La contractació duita a terme l'any 2010 (306.920) es manté constant respecte al 2009, ja que es produeix una disminució de 45 contractes menys, cosa que en termes relatius suposa un descens imperceptible del 0,01%. L'11,3% dels 306.920 contractes registrats varen ser indefinits i el 88,7% ho varen ser de caràcter temporal. L'any 2010 s'ha registrat una caiguda en la contractació indefinida del 8,8%, mentre que els de durada determinada han augmentat un 1,28%, gràcies sobretot a l'augment dels contractes a jornada parcial, que és del 8,6%. (Vegeu el quadre II-34).

D'altra banda, el 45,1% dels contractes indefinits són contractes a temps complet, el 20,5% contractes a temps parcial i el 34,3% són contractes fixos discontinus. Els contractes indefinits a temps complet registren un descens del 14% respecte dels contractes d'aquest tipus registrats l'any 2009. Totes les modalitats contractuals registren un descens respecte a l'any anterior. Igualment, entre els contractes temporals registrats el 2010 – gairebé el 50% dels quals tenen una durada inferior als tres mesos–, el 70,4% (188.365) són contractes a temps complet. (Vegeu el quadre II-35).

**QUADRE II-34. CONTRACTES REGISTRATS PER MODALITAT DE CONTRACTACIÓ:
ILLES BALEARS (2006-2010)**

	2006	2007	2008	2009	2010	Var. 10/09	Var. (%)
Contractes indefinits							
A temps complet							
Ordinaris	10.535	13.617	11.281	7.103	6.648	-455	-6,41
Conversió bonificat	18.164	2.578	260	201	170	-31	-15,42
Discapacitats (ordinaris i conversions)	288	311	208	179	170	-9	-5,03
Inicials bonificats	4.064	5.030	3.297	2.525	1.374	-1.151	-45,58
Conversió no bonificat	4.405	15.153	13.867	8.148	7.246	-902	-11,07
Subtotal a temps complet	37.456	36.689	28.913	18.156	15.608	-2.548	-14,03
A temps parcial							
Fix discontinu	12.818	13.354	14.406	12.689	11.882	-807	-6,36
Subtotal: contractes indefinits	58.649	59.445	51.855	37.918	34.591	-3.327	-8,77
Contractes de durada determinada							
A temps complet							
Obra i Servei	95.475	96.678	78.830	60.770	58.532	-2.238	-3,68
Eventual per circumstàncies de la producció	177.472	173.399	141.875	102.758	102.648	-110	-0,11
Interinitat	22.119	23.033	25.648	23.045	22.233	-812	-3,52
Discapacitats	322	337	263	204	168	-36	-17,65
Altres	1.554	402	512	561	364	-197	-35,12
Subtotal: a temps complet	296.942	293.849	247.128	187.338	183.945	-3.393	-1,81
A temps parcial							
Temps parcial	81.154	83.424	78.746	78.238	85.222	6.984	8,93
Jubilació parcial	297	404	591	658	530	-128	-19,45
Relleu	137	194	183	215	160	-55	-25,58
Subtotal: a temps parcial	81.588	84.022	79.520	79.111	85.912	6.801	8,60
Subtotal: de durada determinada	378.530	377.871	326.648	266.449	269.857	3.408	1,28
Contractes formatius							
Formació	1.786	1.493	1.049	748	749	1	0,13
Pràctiques a temps complet	702	599	418	279	283	4	1,43
Pràctiques a temps parcial	200	141	131	132	129	-3	-2,27
Subtotal contractes formatius	2.688	2.233	1.598	1.159	1.161	2	0,17
Total de contractació	439.867	440.643	381.473	306.965	306.920	-45	-0,01

Font: SOIB.

QUADRE II-35. CONTRACTACIÓ DE DURADA DETERMINADA REGISTRADA. ILLES BALEARS (2010)

	≤ 3 mesos	3-12 mesos	> 12 mesos	Indeterminat	Total
Temps complet					
Obra i servei	14,5%	9,8%	0,9%	74,8%	100,0%
Eventual	71,6%	28,4%	0,0%	0,0%	100,0%
Interinitat	42,3%	5,7%	0,1%	51,9%	100,0%
Formació i pràctiques	0,1%	95,0%	4,9%	0,0%	100,0%
Altres	2,4%	36,5%	61,1%	0,0%	100,0%
Temps parcial	55,8%	19,7%	0,8%	23,7%	100,0%

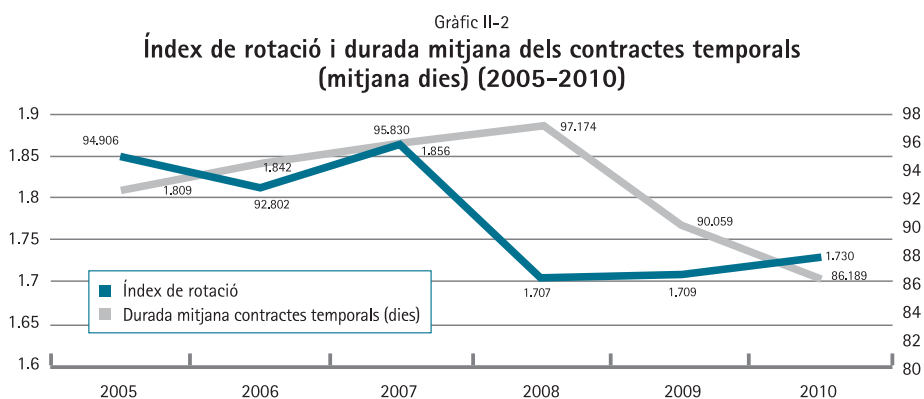
Font: SOIB.

Els contractes formatius registrats l'any 2010 –que no arriben al 0,4% del total de contractes, tot i les bonificacions a la contractació després de la Reforma Laboral de 2010–, es concreten en 1.161 contractes i han estat dos més que l'any anterior.

Dins el grup de contractes de durada determinada temporals s'ha de fer notar la importància, pel seu volum, dels contractes eventuais per circumstàncies de la producció, que són 102.648 (el 55,8%),

i dels d'obra i servei, que sumen 58.532 contractes (el 31,8%).

Enguany introduïm l'anàlisi de l'índex de rotació a les Illes Balears. Aquest índex és la relació entre el nombre de contractes temporals i el nombre de persones contractades amb contracte temporal. Al llarg dels darrers sis anys aquest índex s'ha anat reduint per la caiguda de la contractació temporal. Així, doncs, passam d'un índex de l'1,81 l'any 2005 a l'1,73 el 2010. (Vegeu el gràfic II-2).

Font: INE. Enquesta de Població Activa. (EPA)

Per la gran importància que té a les Illes Balears, convé que ens fixem en la contractació de treballadors fixos discontinus classificats segons la modalitat de contractació. Com podem veure, l'increment en la utilització d'aquesta contractació es produeix a partir del mes d'abril i s'allarga fins al final del mes de setembre. En aquest període de temps, i coincidint amb l'inici i el final de la temporada turística, és quan creix la contractació d'aquest tipus. El nombre de contractes fixos discontinus l'any 2010 s'ha reduït un 6,4% en relació a l'any 2009.

Si analitzam el nombre de contractes registrats per gènere l'any 2010, la distribució a les Balears ha estat la següent: pel que fa a les dones, un total de 145.735 (47,5% sobre el total de contractació) i pel que fa als homes, un total de 161.185 (un 52,5% sobre el total de contractes). Respecte de l'any anterior, tant la contractació femenina com la masculina s'ha mantingut en els mateixos nivells. Es pot dir que es manté constant els darrers dos anys.

Si ens fixam en les deu ocupacions que registren més contractació, podem afirmar que l'estructura ocupacional del mercat de treball de les Illes Balears és estable i no presenta canvis substancials respecte d'anys anteriors.

Per tant, es repeteix la concentració de contractes en unes poques ocupacions que es caracteritzen per ser de baixa qualificació i per estar englobades dins el sector serveis i de la construcció. (Vegeu el quadre II-14).

Les dones, un any més, han concentrat el 49,1% de la contractació registrada el 2010 en tres ocupacions: personal de neteja (22%), cambreres (15%) i dependents de comerç (12,1%); per grups professionals, els treballadors no qualificats en el cas de les dones són el 20,1%, mentre que en el cas dels homes són el 9,5%.

Els homes, d'altra banda, han registrat la contractació més elevada en ocupacions relacionades amb hotelaria i construcció: cambrers i bàrmans (13%), picapedrers (10,6%) o peons de la construcció (6,7%).

L'any 2010 s'han registrat a les Illes Balears 94.463 contractes a estrangers (un descens de 6.345 contractes respecte a l'any passat, un 6,7% menys en termes relatius), la qual cosa representa el 30,8% del total de contractes registrats a les Balears. Amb referència als contractes a persones estrangeres, el 59,8% ha correspost a treballadors de fora de la UE, i la resta, el 40,2%, a treballadors europeus. (Vegeu el quadre II-36).

QUADRE II-36. NOMBRE DE CONTRACTES REGISTRATS A TREBALLADORS ESTRANGERS A LES BALEARS I A ESPANYA PER ZONES DE PROCEDÈNCIA (2010)

	Illes Balears		Espanya	
	Absoluts	%	Absoluts	%
Unió Europea	37.948	40,2	995.223	34,2
No UE	56.515	59,8	1.917.303	65,8
Total	94.463	100,0	2.912.526	100,0

Font: INEM - SOIB.

La disminució es produeix de manera més important entre el grup de treballadors de fora de la UE –amb el 8% menys–; d'altra banda, entre els treballadors de la UE aquesta disminució és inferior, amb el 3,6% menys.

4.

LES POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ A LES ILLES BALEARS

Al llarg d'aquests tres anys de crisi econòmica s'han anat adoptant mesures específiques i reforçant els programes d'ocupació per fer front a la situació de deteriorament del mercat laboral¹⁵. Al llarg del 2010, s'han adoptat noves mesures dirigides, d'una banda, a garantir la protecció de les persones desocupades i, d'altra, en l'àmbit de les polítiques actives d'ocupació, a frenar la caiguda de l'ocupació i l'increment de la desocupació. Amb tot, no es disposa d'informació oficial avaluada, contrastada i consensuada per part dels agents socials per tal de poder fer una valoració d'aquestes polítiques d'ocupació al llarg de l'any 2010. Tot seguit feim un breu resum de les principals mesures adoptades.

La Comunitat Autònoma de les Illes Balears (CAIB) gestiona la major part de les polítiques actives d'ocupació transferides de l'Administració General de l'Estat i d'altres promogudes per iniciativa pròpia. A l'àmbit de la Comunitat, és el Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB) l'òrgan competent per a la seva gestió, si bé correspon a la Direcció General de

Treball la gestió de certes línies de suport a l'economia social i de foment de les relacions laborals. Dins d'aquests programes de promoció d'ocupació gestionats per la Comunitat es preveuen mesures i incentius que van dirigits a fomentar la generació d'ocupació, com són la creació d'empreses, l'ocupació per compte d'altri i l'ocupació autònoma mitjançant subvencions directes a la creació de llocs de treball i d'ajuts per al finançament d'inversions per a la posada en marxa de les activitats o de nous llocs de treball. Entre els beneficiaris d'aquests ajuts hi ha entitats locals, organismes públics, entitats no lucratives i empreses, com també diversos col·lectius de treballadors amb dificultats d'inserció en el mercat de treball: persones amb discapacitat, persones en situació de risc o exclusió social i, en la situació actual de crisi, aquells col·lectius que n'estan patint amb més duresa les conseqüències: joves i aturats de llarga durada. (Vegeu el quadre II-37).

4.1.

PROGRAMA DE FOMENT DE LA CONTRACTACIÓ ESTABLE

El programa de Foment de la Contractació Estable cerca fomentar la contractació indefinida de treballadors per compte d'altri. S'articula mitjançant un règim d'ajudes a empreses, empresaris individuals i entitats privades sense ànim de lucre.

El 2010 aquest programa ha concedit 369 subvencions, 87 menys que el 2009. La quantia total arriba als 1.0355.418,2 euros, dels quals 425.821,47 euros són sub-

¹⁵ Vegeu la Memòria del CES 2009, pàgines 399-403.

vencions per a contractació indefinida de treballadors discapacitats, 9.820,21 euros d'incentius per a la contractació indefinida en empreses d'I+D i la resta, 599.776,52 euros, són subvencions per a contractació indefinida. Respecte al 2009, només es produeix un increment en l'execució del pressupost en els incentius a la contractació indefinida i el major descens es produeix en les subvencions per a la contractació indefinida de persones amb discapacitat.

A més dels programes d'ajuda per al foment d'ocupació gestionats per la Comunitat, l'Administració General de l'Estat disposa del Programa d'Ocupació establert a la Llei 43/2006, per impulsar la

contractació indefinida, amb les modificacions en les lleis de pressuposts de 2008 i 2009, les novetats que es varen introduir per pal·liar els primers efectes de la crisi i aquest any amb la Llei 35/2010 de mesures urgents per a la reforma del mercat de treball. L'aplicació d'aquest programa l'any 2010 a les Illes Balears ascendeix a 8.365 contractes, gairebé igual que el 2009 i amb percentatges més alts que a escala estatal en els col·lectius de dones desocupades, majors de 45 anys i joves de 16 a 30 anys, però els tres col·lectius han registrat un menor nombre de contractes que el 2009, fet que qüestiona l'impacte de les mesures i la seva reforma. (Vegeu el quadre II-38).

QUADRE II-37. PROGRAMES DE PROMOCIÓ DE L'OCUPACIÓ. ILLES BALEARS 2010

	Pressupost executat	Variació 2010-2009 (milers euros)	Variació 2010-2009 (%)
Programa de Foment de l'Ocupació Estable			
Contractació indefinida	599.776,52	15.115,98	2,6
Contractació indefinida en empreses I+E	9.820,21	-4.604,09	-31,9
Contractació indefinida de persones amb discapacitat	425.821,47	-200.974,93	-32,1
Programes dirigits a emprenedors			
Treball autònom	1.510.152,00	22.000	1,5
Conveni Ministeri Igualtat	400.000,00	S/V	S/V
Programa de Foment de l'Economia Social	731.786,00	178.473	32,3
Programes de foment de l'ocupació pública			
Corporacions Locals	22.901.237,00	3.607.618	18,70
Organismes Autònoms	1.474.450,00	174.450	13,42
Programes de foment de desenvolupament local			
Agents de desenvolupament local	2.499.566,00	236.886	10,47
Programes d'integració laboral de persones amb discapacitat			
	836.151,50	220.462,92	35,81

Font: Observatori del Treball de les Illes Balears. Polítiques actives 2010. Conselleria de Turisme i Treball

QUADRE II-38. CONTRACTES INDEFINITS ACOLLITS A MESURES DE FOMENT DE LA CONTRACTACIÓ (2009-2010)

Col·lectiu bonificat	2009	2010
Desocupats amb càrregues familiars	338	153
Dones desocupades	2.129	1.351
Dones contractades en els 24 mesos següents al part	47	25
Desocupats inscrits 6 o més mesos	156	106
Desocupats majors de 45 anys	1.597	1.116
Desocupats majors de 45 anys i un any d'atur		72
Joves de 16 a 30 anys	1.656	1.031
Joves de 16 a 30 anys desocupats un any i sense titulació		17
Maternitat, adopció i acolliment		0
Persones amb discapacitat	399	391
Treballadors en risc d'exclusió social	6	5
Treballadors en empreses de inserció	0	1
Contractes de formació		0
Conversió a indefinit acollit a bonificació	229	109
Conversió a indefinit RDL 10/2010		94
Altres col·lectius	161	121
No bonificats	1.412	3.773
TOTAL	8.130	8.365
Col·lectiu de contractació		
Majors de 45 anys	1.820	1.453
Persones amb discapacitat	250	274
Joves de 16 a 30 anys	2.750	1.992
Dones desocupades < índex d'ocupació	89	
Dones desocup. A.3.L. 35/2010		59
Desocupats inscrits 6 o més mesos	239	163
Desocupats inscrits d'1 o més mesos		87
Desocupats amb contractes temporals en els dos últims anys		20
Desocup. contractes indefinits extingits en els 2 últims anys		35
Conversions indefinides	740	229
Conversions contractes temporals inicials D 18/06/2010		2.211
Conversions contracts inicials temporals D. 18/06/2010		310
No acollits A.D.A.P.	2.242	1.532
TOTAL	8.130	8.365

Font: SOIB.

4.2.

PROGRAMA DIRIGIT A EMPRENEDORS¹⁶

El programa dirigit a emprenedors té com a objectiu facilitar el desenvolupament de projectes empresarials de persones desocupades perquè s'estableixin com a treballadors per compte propi, amb suport especial a col·lectius amb dificultats d'accés al mercat de treball. Les mesures se centren fonamentalment en subvencions: en uns casos a fons perdut, i en altres dirigides a reduir els interessos dels préstecs.

Al llarg de 2010 s'han concedit subvencions a 419 persones, deu menys que el 2009, la majoria dones (74,5%). El conjunt del programa d'ajudes a l'ocupació autònoma ha assolit el 2010 1.510.152 euros, xifra que representa un increment de l'1,5% respecte a l'any anterior. Dins d'aquest programa, està previst el conveni de col·laboració entre el Ministeri d'Igualtat¹⁷ i el Govern de les Illes Balears per a la promoció i el foment de l'autoocupació de les dones, programa del qual s'han beneficiat al llarg de l'any 200 treballadores, el mateix nombre que el 2009, i s'ha executat un pressupost de 400.000 euros.

¹⁶ Resolució de la Consellera de Turisme i Treball, de 23 de juliol de 2010.

¹⁷ Resolució de la consellera de Turisme i Treball, de 14 de setembre de 2010.

4.3.

PROGRAMA DE FOMENT DE L'ECONOMIA SOCIAL¹⁸

El programa de Foment de l'Economia Social recull una sèrie d'ajudes que van dirigides a fomentar la creació i el manteniment de llocs de treball en cooperatives i societats laborals, com també millorar la competitivitat i incentivar la incorporació de socis treballadors, el finançament de les quotes de la Seguretat Social de les persones que hagin percebut la prestació per desocupació en la modalitat de pagament únic i donar suport a les inversions per a la creació i el manteniment d'aquest tipus d'empreses d'economia social.

Al llarg de 2010 s'han constituït 17 cooperatives i 16 societats laborals, i el pressupost executat incloent tant les de nova creació com les que ja estaven constituïdes ha estat de 731.786 euros, xifra que suposa un increment respecte al 2009 del 32,3%.

4.4.

PROGRAMA DE FOMENT DE L'OCUPACIÓ PÚBLICA

Amb el programa de Foment de l'Ocupació Pública es financen els costos salarials dels treballadors contractats per a l'execució d'obres o serveis d'interès general i social. Té una doble finalitat: d'una banda, la contractació de treballadors desocupats, especialment el col·lectiu format pels que havien acabat el dret a prestació a partir

¹⁸ Resolució de la consellera de Turisme i Treball, de 9 de juny de 2010.

de l'1 de gener de 2009, per exercir treballs que els facilitin pràctica i experiència professional i, de l'altra, la realització d'obres i serveis d'interès general i social.

Dins d'aquest apartat, convé destacar el programa de col·laboració amb les corporacions locals¹⁹, cofinançat pel Fons Social Europeu i el programa de col·laboració amb òrgans de l'Administració General de l'Estat²⁰ i els seus organismes autònoms amb seu a les Illes Balears, amb òrgans de l'Administració de la Comunitat Autònoma i els seus organismes autònoms, amb la Universitat i amb entitats i institucions sense finalitat lucrativa.

Aquest programa ha estat el més elevat en relació amb la seva quantia, s'ha executat un pressupost de 24.375.687 euros, un 18,4% més que el 2009 i s'han contractat 2.823 treballadors, 323 més que l'any anterior. En aquest capítol d'ajuts, hi estan inclosos tant els programes finançats amb fons procedents de l'Administració General de l'Estat com les mesures extraordinàries finançades amb fons propis de la CAIB; és a dir, els programes SOIB-corporacions locals i segona oportunitat de formació en alternança.

4.5.

PROGRAMES DE FOMENT DEL DESENVOLUPAMENT LOCAL

El 2010 s'han convocat ajudes per a les corporacions locals o entitats vinculades

¹⁹ Resolució del conseller de Treball i Formació, de 30 d'abril de 2010, i Resolució de la consellera de Turisme i Treball, de 16 d'agost de 2010.

²⁰ Resolució de la consellera de Turisme i Treball, de 9 de juny de 2010.

per a la contractació d'agents d'ocupació²¹ i desenvolupament local i que tenen com a objectiu col·laborar en la promoció i implantació de polítiques actives d'ocupació, foment de l'ocupació i orientació de projectes empresarials. Aquestes mesures estan previstes dins el Pla d'Ocupació de les Illes Balears (POIB) 2009-2011 per consolidar la xarxa d'agents d'ocupació i desenvolupament local. El 2010 s'han contractat 90 agents de desenvolupament local i l'import executat ha arribat als 2.499.566 euros, set treballadors més i un 10,5% més de pressupost que el 2009.

Dins d'aquest apartat, s'han de subratllar les subvencions per finançar la realització d'estudis de mercat²² i les campanyes de promoció d'ocupació local amb un crèdit assignat de 282.257 euros.

4.6.

PROGRAMES D'ORIENTACIÓ: XARXA D'ATENCIÓ DE COL·LECTIUS VULNERABLES PER PART DEL SOIB²³

Els programes d'orientació preveuen les subvencions a entitats sense ànim de lucre que acreditin experiència en la gestió de projectes i accions d'orientació o intervenció social, per fer serveis d'orientació i acompanyament a col·lectius vulnerables, persones amb discapacitat i dificultats especials d'inserció laboral. El crèdit assignat

²¹ Resolució de la consellera de Turisme i Treball de 15, de juliol de 2010.

²² Resolució del conseller de Treball i Formació, de 10 de maig de 2010.

²³ Resolució de la consellera de Turisme i Treball, de 18 d'octubre de 2010.

nat en aquesta convocatòria ha estat de 176.987,47 euros.

4.7.

PROGRAMES PER A LA INTEGRACIÓ LABORAL DE PERSONES AMB DISCAPACITAT

Programa d'enclavaments laborals²⁴ en empreses ordinàries amb l'objectiu de facilitar la integració laboral de persones amb discapacitat, que actua com a passarel·la amb vista a l'ocupació i impulsa la transició des de l'ocupació protegida dels centres d'ocupació especial a l'ocupació ordinària en empreses col·laboradores.

Ajuda a l'ocupació amb suport²⁵ (accions d'orientació i acompanyament individualitzat en el lloc de treball per a l'adaptació social i laboral de treballadors discapacitats). Es concedeixen subvencions a les empreses que contractin amb caràcter indefinit treballadors discapacitats o de durada determinada, sempre que, en aquest cas, la durada del contracte sigui de sis mesos com a mínim.

Ajuts a la integració en centres especials d'ocupació (CEO)²⁶. El seu objectiu és fomentar la integració laboral estable de persones amb discapacitat en els CEO per mitjà de subvencions per a la seva creació, ampliació o manteniment de plantilla. Es

preveuen ajudes tant per a l'adaptació dels llocs de treball com per al finançament parcial de costos salarials.

Ajuts destinats a les unitats de suport²⁷ formats per equips multiprofessionals que duen a terme la seva tasca dins els CEO per a l'atenció especialitzada dels treballadors.

Aquests projectes d'integració laboral de persones amb discapacitat han executat un pressupost de 836.151,50 euros, un 35,85% més que el 2009 i han beneficiat 57 treballadors, 12 més que l'any anterior.

5.

LA FORMACIÓ, L'ORIENTACIÓ PER A L'OCUPACIÓ I EL RECONeixEMENT DE L'EXPERIÈNCIA PROFESSIONAL

Aquest apartat, iniciat a la *Memòria del CES* de 2009, té com objectiu donar a conèixer les accions de formació, orientació per a l'ocupació i reconeixement de l'experiència professional corresponents a 2010.

En primer lloc, feim referència als centres integrats de formació professional a Balears²⁸.

²⁴ Resolució del conseller de Treball i Formació, de 21 d'abril de 2010.

²⁵ Resolució del conseller de Treball i Formació, de 21 d'abril de 2010.

²⁶ Resolució del conseller de Treball i Formació, de 23 de març de 2010.

²⁷ Resolució del conseller de Treball i Formació, de 23 de març de 2010.

²⁸ La regulació dels centres integrats de formació professional dins l'àmbit de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears i la creació dels tres primers centres integrats de les Illes és una fita fonamental per a l'impuls de la formació professional.

A continuació, ens centram en les accions de formació i orientació per a l'ocupació. Utilitzam com a font principal d'informació un informe que, per primera vegada, ha publicat l'Observatori del Treball de les Illes Balears sobre Polítiques Actives d'Ocupació (PAO)²⁹. Aquest informe, a més de presentar les informacions corresponents a polítiques actives impulsades des de la Conselleria de Turisme i Treball i el Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB) per a 2010, fa una comparativa amb els dos anys immediatament anteriors (2008 i 2009). També inclou dades relatives a l'avaluació d'impacte de les polítiques actives, més concretament de l'efecte sobre la inserció laboral d'una part dels cursos de formació professional dirigits a persones en atur. Com a font d'informació complementària, s'ha utilitzat l'informe de valoració de l'efecte sobre la inserció laboral dels cursos de formació professional dirigits a persones en atur³⁰.

En tercer lloc, feim referència al reconeixement de l'experiència professional. Usam com a principal font d'informació la web de l'Institut de les Qualificacions de les Illes Balears (IQPIB)³¹.

L'apartat conclou amb algunes reflexions i reptes de futur.

²⁹ Observatori del Treball de les Illes Balears 2011, *Polítiques d'ocupació. Any 2010*, Govern Balear. Conselleria de Turisme i Treball, Palma.

³⁰ Alegre, J: 2011, *Valoració de l'efecte sobre la inserció laboral dels cursos de formació professional dirigits a persones en atur*, Col. Estudis Laborals, 9, Govern Balear. Conselleria de Turisme i Treball. Observatori del Treball de les Illes Balears, Palma.

³¹ <http://iqpib.caib.es/user/info/index.html>

5.1.

ELS CENTRES INTEGRATS DE FORMACIÓ PROFESSIONAL A BALEARS

Els centres integrats de formació professional són instruments clau a escala territorial per al desenvolupament del sistema integrat de formació professional establert a la Llei orgànica 5/2002, de 19 de juny i que han estat regulats a escala estatal el 2005 i 2010.

El mes de juliol de 2010 es va aprovar la normativa³² que regula dins l'àmbit de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears els centres integrats de formació professional.

Aquesta regulació, com també la creació dels tres primers centres integrats el 2010, marca una fita molt important en el desenvolupament de la formació professional a les Illes Balears.

D'acord amb aquesta regulació autonòmica, aquests centres tenen les característiques següents (art. 2):

- Compleixen els requisits de les normatives que les regulen i "imparteixen totes les ofertes formatives referides al Catàleg nacional de qualificacions professionals que condueixen a l'obtenció de títols de formació professional i certificats de professionalitat".

³² Decret 96/2010, de 30 de juliol, pel qual es regulen els centres integrats de formació professional dins l'àmbit de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears (BOIB, 7-08-2010).

- "... han d'incloure, dins l'àmbit de les famílies professionals o àrees que tinguin autoritzades, els ensenyaments propis de la formació professional inicial, les accions formatives d'inserció i reinserció laboral i les de formació permanent dirigides a la població amb edat laboral".
- La seva oferta formativa ha de ser "modular, flexible i de qualitat, adaptada a les demandes de la població i a les necessitats generades pel sistema productiu" i ha d'incloure opcions presencials, a distància i mixtes.
- Han de tenir serveis d'informació i orientació professional.
- Han de potenciar la relació amb els sectors i establir-hi relacions de col·laboració.

Els centres creats el 2010 són els següents:

- Centre Integrat de Formació Professional Nauticopesquera (Palma). Família professional associada: activitats maritimopesqueres.
- Centre Integrat de Formació Professional Joan Taix (sa Pobla). Famílies professionals associades: administració i gestió, agrària, electricitat i electrònica, imatge personal.
- Centre Integrat de Son Llebre (Marratxí). Famílies professionals associades: sanitat i serveis socioculturals i a la comunitat.

5.2.

LES MESURES DE FORMACIÓ I ORIENTACIÓ PER A L'OCUPACIÓ: UNA VISIÓ GLOBAL

Les mesures de formació i orientació per a l'ocupació són el nucli central de les PAO. Aquesta centralitat es reflecteix en les activitats realitzades el 2010, en què el 96% del total de beneficiaris ho han estat de mesures d'orientació i formació.

Totes les mesures de formació i d'orientació s'adrecen de manera exclusiva o preferent a persones desocupades, excepte una de les de formació, que s'adreça preferentment a persones ocupades. L'any 2010 es caracteritza per un increment important de participants a totes dues categories.

Per tipus de població, en les mesures que s'adrecen de manera exclusiva o preferent a la població desocupada (serveis d'orientació i diverses mesures de formació adreçades de manera preferent o exclusiva a població desocupada), hi participen 41.083 persones, 26.867 en accions d'orientació i 14.216 en accions de formació. Quant al pressupost executat, el de formació ha estat de 36 milions d'euros. (Vegeu el quadre II-39).

Si comparem aquestes dades amb les dels anys anteriors, observem que el major increment s'ha donat a l'àmbit de l'orientació, on quasi s'ha duplicat la participació en relació amb l'any 2008. La participació en la formació s'ha incrementat en més de 2.100 persones en comparació amb 2008. Pel que fa als pressuposts, no es disposa del d'orientació, i el de formació

QUADRE II-39. TIPUS DE MESURA, POBLACIÓ, PARTICIPACIÓ I PRESSUPOST. ILLES BALEARS (2010)

	Participants				Pressupost executat			
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2010
Exclusivament o preferentment en atur								
1. Orientació	13.970	22.726	26.867					
2. Formació	12.028	13.360	14.216	23.791.108,21	32.946.620,17	36.057.288,67		
Total (1+2)	25.998	36.086	41.083					
Preferentment ocupats								
3. Formació	7.775	11.655	18.874	8.825.992,00	8.454.675,80	8.750.946,37		
Total Formació (2+3)	19.803	25.015	33.090	32.617.100,21	41.401.295,97	44.808.235,04		
Total (1+2+3)	33.773	47.741	59.957					

Font: Observatori del Treball de les Illes Balears (2011). Polítiques d'ocupació. Any 2010. Palma: Govern Balear. Conselleria de Turisme i Treball.
Elaboració pròpia.

QUADRE II-40. MESURES DE FORMACIÓ PER A PERSONES EN ATUR. PROGRAMES, PARTICIPACIÓ I PRESSUPOST. ILLES BALEARS (2010)

	Participants				Pressupost executat			
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2010
Preferentment desocupats	4.106	4.195	5.047	9.560.114,00	9.689.515,00	10.998.782,50		
Convenis instrumentals	6.976	7.072	6.552	5.634.942,94	4.364.807,94	3.728.442,20		
Col·lectius vulnerables	632	864	985	2.500.000,00	2.345.000,00	2.339.979,97		
Compromís contractació	14	12	28	67.662,27	84.730,23	98.800,00		
Total	11.728	12.143	12.612	17.762.719,21	16.484.053,17	17.166.004,67		
Requalificació professional	0	929	896	0	10.484.017,00	13.338.877,00		
Formació en alternança	0	0	437					
ET, CO i TO	300	288	271	6.028.389,00	5.978.550,00	5.552.407,00		
Total	300	1.217	1.604	6.028.389,00	16.462.567,00	18.891.284,00		
TOTAL	12.028	13.360	14.216	23.791.108,21	32.946.620,17	36.057.288,67		

Font: Observatori del Treball de les Illes Balears (2011). Polítiques d'ocupació. Any 2010. Palma: Govern Balear. Conselleria de Turisme i Treball.

s'ha incrementat més de 12 milions d'euros, increment que es dona principalment per la posada en marxa, a partir de 2009, de noves mesures extraordinàries de creació directa d'ocupació, que inclouen formació, amb fons propis del Govern de les Illes Balears.

La participació en la formació adreçada preferentment a persones ocupades ha estat de 18.874 persones i el pressupost és de 8.750.946,37 euros. Les dades evolutives mostren un increment molt important de la participació, que és més del doble que la de 2008, i una disminució lleugera del pressupost també en comparació amb el 2008.

5.3.

LES MESURES DE FORMACIÓ ADREÇADES A LA POBLACIÓ EN ATUR

L'oferta de formació adreçada a la població desocupada s'estructura en set programes: preferentment a desocupats, convenis instrumentals, col·lectius vulnerables, compromís de contractació, requalificació professional, formació en alternança, escoles taller, cases d'oficis i tallers d'ocupació. Aquests es poden agrupar en funció del fet que la formació formi part de mesures directes de creació d'ocupació o no.

La major participació es dona en els programes de formació professional per a l'ocupació que no estan associats a mesures de creació directa d'ocupació. Es tracta de programes que des de fa anys formen part de l'oferta. Són els següents:

- Preferentment a desocupats: la denominació i característiques estan definides per la normativa estatal que regula la formació professional per a l'ocupació³³ i té com a requisit que com a mínim un 60% de les persones participants estiguin en situació d'atur.
- Convenis instrumentals: són convenis que se signen amb entitats diverses (agents socials, entitats locals...) per impartir accions formatives.
- Col·lectius vulnerables: la formació forma part dels processos individualitzats d'acompanyament a col·lectius que el Programa Nacional de Reformes d'Espanya i el Pla d'Ocupació de les Illes Balears defineixen com a tals. Es consideren prioritaris: persones amb discapacitat certificada, joves, dones i immigrants amb dificultats especials d'ocupació, persones amb discapacitat per malaltia mental, persones amb risc d'exclusió social i persones en processos de desinstitucionalització i/o tractament de desintoxicació.
- Compromís de contractació: són accions de formació impartides per empreses que es comprometen a contractar un mínim del 60% de les persones que hi participen.

S'han beneficiat d'aquests programes 12.612 persones, la major part en accions realitzades en el marc dels convenis instrumentals i del programa "preferentment desocupats". El 72% de participants en aquest programa i el 70% dels de conve-

³³ Reial Decret 395/2007, de 23 de març, pel qual es regula el subsistema de formació professional per a l'ocupació

nis instrumentals corresponen a Mallorca. A les Pitiüses, la major participació ha estat en el programa “preferentment desocupats”, amb un 17% del total de beneficiaris d’aquest programa davant el 12% que s’han beneficiat de convenis instrumentals. A Menorca, la major participació ha estat en convenis instrumentals (18% de totes les persones que participen en el programa) i la menor a “preferentment desocupats” (11%). (Vegeu el quadre II-40).

La participació en el programa “col·lectius vulnerables” ha estat de 985 persones, el 93% de les quals resideixen a Mallorca, el 3% a Menorca i el 4% a les Pitiüses.

En els cursos de “compromís de contractació”, hi han participat 28 persones.

En tots els casos, excepte en convenis instrumentals, hi ha hagut un increment de participants en comparació amb els anys anteriors.

El pressupost de 2010 ha estat de 17.166.004,67 euros. Més de la meitat ha estat per al programa “preferentment desocupats”, mentre que la resta de programes tenen pressuposts inferiors per un menor nombre de participants o a costos inferiors derivats probablement de les característiques pròpies de la formació impartida.

De fet, les dades de 2010 sobre les accions que es realitzen en el marc del programa “preferentment desocupats” reflecteixen un increment del nombre d’hores i també de les formacions que condueixen a certificats de professionalitat, que ja suposen més de la meitat: 52,8% del total enfront al 43% del total

que suposava el 2008. També s’ha evolucionat cap a una formació més lligada al desenvolupament econòmic en sectors emergents (nàutics, hotelaria i turisme, dependència, tecnologies de la informació i la comunicació –TIC-) considerats estratègics i en què, malgrat la crisi, es continuen creant llocs de feina. Així, el 60% dels cursos fets el 2009 i el 2010 s’inclouen en les famílies professionals d’hotelaria i turisme, informàtica i comunicacions, sanitat, seguretat i medi ambient, serveis socioculturals i a la comunitat, transport i manteniment de vehicles, mentre que el 2008 eren el 43%.

L’evolució pressupostària entre 2008 i 2010 ha estat positiva en “preferentment desocupats” i en “compromís de contractació” i ha disminuït en els altres dos programes. Globalment, hi ha hagut una disminució de poc més de 500.000 euros. Aquesta disminució ha estat “compensada” a través dels programes de formació associats a mesures directes de creació d’ocupació, en què el pressupost de 2010 ha estat de gairebé 19 milions d’euros, mentre que el 2008 va ser de poc més de 6 milions d’euros.

Els programes en què la formació està associada a mesures directes de creació d’ocupació són els següents:

- Escoles taller (ET), cases d’oficis (CO) i tallers d’ocupació (TO): són programes mixtos de formació i ocupació adreçats a persones en atur. Són gestionats pel govern autonòmic, però estan regulats per una normativa estatal. Les escoles taller i les cases d’oficis es creen l’any 1985 i s’adrecen a joves menors de 25

anys. Els tallers d'ocupació es creen el 1999 i s'adrecen a persones majors de 25 anys.

- **Requalificació professional:** s'inicia el 2009 com a part de les mesures extraordinàries per fer front a la crisi econòmica. Consisteix en la contractació de persones aturades de sectors en declivi per a projectes d'interès general, de manera que se'n possibilita la requalificació professional. Funciona mitjançant conveni entre el SOIB i els ajuntaments de les Illes.
- **Formació en alternança:** s'inicia el 2010 com a projecte pilot en el marc de les mesures extraordinàries per fer front a la crisi. Es realitza mitjançant conveni entre el SOIB i els ajuntaments de més 20.000 habitants i els consells. És un programa que inclou la contractació de joves amb nivell d'estudis baix per tal de possibilitar-los experiència laboral, aprenentatge a partir de la pràctica professional i ingressos econòmics. Aquesta contractació està associada amb itineraris individualitzats per tal de facilitar el retorn al sistema educatiu reglat.

La participació en aquests programes l'any 2010 ha estat de 1.604 persones. El major nombre ha participat en el programa "Requalificació Professional" (896), seguit pel de "Formació en Alternança" (437) i el d'"Escoles-Taller, Cases d'Oficis i Tallers d'Ocupació" (271). La comparació amb els anys anteriors reflecteix una disminució gradual quant a participació i pressupost d'aquest darrer programa i el creixement dels altres dos programes, que són de caràcter extraordinari per fer front a la crisi.

El perfil sociodemogràfic de la població que hi participa ens aporta dades de participació per edat, sexe i nacionalitat. (Vegeu el quadre II-41).

Per sexes, la participació es pot considerar equilibrada si la considerem globalment (50,3% dones i 49,7% homes) i també en la formació professional que no està associada a mesures de creació directa d'ocupació (52,7% dones i 47,3% homes). En la formació associada a mesures directes de creació d'ocupació, s'observa, en canvi, un predomini clar de la població masculina, ja que representa el 68,1% de participants mentre que les dones són el 31,9%.

Per grups d'edat, el 26,8% són menors de 25 anys, el 58,4% tenen entre 25 i 45 anys i el 14,8% tenen més de 45 anys.

Per nacionalitat, el 81,9% són de nacionalitat espanyola, el 3,2% de nacionalitat estrangera de la UE i el 15% estrangera de fora de la UE. Per tipus de programes, la població espanyola representa més del 80% en tots els programes, excepte en el de col·lectius vulnerables, en què representa el 62,9% del total de participants.

La població estrangera no comunitària participa en major grau en el programa de col·lectius vulnerables (30,9% del total de participants) i molt poc en la formació associada a mesures directes de creació d'ocupació (5% del total de participants).

La població estrangera de països de la UE participa principalment en la formació associada a mesures de creació directa d'ocupació (9,15% del total de participants) i col·lectius vulnerables (6,19% del total de participants).

QUADRE II-41. PERFIL SOCIODEMOGRÀFIC. ILLES BALEARS (2010)

	Sexe		Tram d'edat				Nacionalitat		
	Dona	Home	Total	Menors de 25 anys	de 25 a 45 anys	Majors de 45 anys	Espanyola	Estrangera UE 27	Estr. no UE 27
Preferentment desocupats	2.842	2.205	5.047	1.238	3.041	768	4.204	136	707
Convenis instrumentals	3.348	3.204	6.552	1.493	4.161	898	5.426	123	1.003
Col·lectius vulnerables	440	545	985	517	356	112	620	61	304
Total	6.630	5.954	12.584	3.248	7.558	1.778	10.250	320	2.014
Requalificació i formació	461	872	1.333	488	564	281	1.144	122	67
Escoles taller, cases d'oficis i tallers d'ocupació	51	220	271	-	-	-	-	-	-
Total	512	1.092	1.604	488	564	281	1.144	122	67
TOTAL	7.142	7.046	14.188	3.736	8.122	2.059	11.394	442	2.081

Font: Observatori del Treball de les Illes Balears (2011). Polítiques d'ocupació. Any 2010. Palma, Govern Balear. Conselleria de Turisme i Treball. Elaboració pròpia.

Nota: no inclou les 28 persones del programa "Compromís contractació" per manca de dades.

5.4.

LA CERTIFICACIÓ I L'AVALUACIÓ DE L'IMPACTE DE LES ACCIONS DE FORMACIÓ PER A PERSONES EN ATUR

La formació professional per a l'ocupació està en un procés d'adaptació a la Llei de Qualificacions i Formació Professional de 2002 i a les normatives que la desenvolupen. Destaquen els canvis en els continguts i organització de la formació derivats de la implementació progressiva dels certificats de professionalitat, formacions certificades que estan associades a les qualificacions del Catàleg Nacional de Qualificacions Professionals (CNQP).

Com figura a la *Memòria* de 2009, el repertori de certificats de professionalitat associats a les qualificacions del CNQP s'inicia el 2008. El total de certificats aprovats i publicats actualment és de 99, dels quals 54 varen ser aprovats el 2008 i 45 el 2009. L'any 2010 no s'ha aprovat cap nou certificat³⁴.

Aquest fet implica que es manté la situació també assenyalada a la *Memòria* de 2009 en referència al fet que la major part de certificats corresponen al nivell 2 o 3 de professionalitat (81 sobre un total de 99, dels quals 51 són de nivell 2 i 30 de nivell 3) i que els de nivell 1 (els únics als quals es pot accedir sense el títol

de Graduat/da en Educació Secundària Obligatòria) són 18. Aquesta situació pot conduir a un altre desavantatge afegit en l'accés a la formació per a les persones amb nivell educatiu baix.

Per tant, la dinàmica d'elaboració dels certificats de professionalitat, juntament amb la importància creixent de la formació certificada, requereix línies d'actuació específiques que impulsin l'accés a la formació de les persones amb nivell educatiu baix, que són una part molt important de la població en atur.

En aquest context esdevenen prioritàries diverses qüestions: la regulació de les proves d'accés als certificats de professionalitat de nivell 2 i de nivell 3; l'articulació de les polítiques de formació professional per a l'ocupació amb les formacions que s'imparteixen en el marc de l'educació de persones adultes i de la formació professional del sistema educatiu; una planificació del període de transició cap a la formació certificada que tingui en compte les dificultats afegides que, per als grups amb nivells d'estudis inferiors, està suposant el calendari d'elaboració i publicació dels certificats de professionalitat; i un seguiment específic de la participació i els resultats en termes de formació i d'inserció laboral de les persones amb nivell d'estudis baix.

L'avaluació de l'impacte dels efectes de la formació per a persones en atur ens permet conèixer algunes dades fonamentals en relació amb les polítiques en aquest àmbit. Al llarg del 2010, s'ha fet una avaluació de l'efecte sobre la inserció laboral dels cursos de formació per

³⁴ D'acord amb les informacions que figuren a la pàgina d'informació oficial sobre el tema <<https://www.redtrabaja.es/es/redtrabaja/static/Redirect.do?page=cf0502>>

a l'ocupació de persones en atur iniciats l'any 2008. Per fer-ho, es compara la inserció laboral de les persones que varen participar en aquests cursos i la d'una mostra de persones desocupades, amb característiques sociodemogràfiques i laborals semblants que no hi varen participar. Els resultats duen a establir una relació clarament positiva entre la formació i la inserció laboral, i es considera que "l'efecte agregat de la formació sobre la probabilitat d'obtenir un contracte podria xifrar-se en un increment de 8,7 punts percentuals (la diferència entre 31,8% i 23,08%), quan l'aturat realitza algun dels cursos de formació" ³⁵. A aquesta dada global, s'hi ha d'afegir que un 29,9% de les persones formades varen obtenir un contracte indefinit, quan el percentatge per a la població que cerca feina és al voltant del 10%. L'estudi també conclou que l'impacte favorable de la formació es dona en totes les categories sociodemogràfiques, si bé les majors diferències es constaten en les dones, les persones amb nivells d'estudis més elevats i les que no tenen prestacions o subsidis d'atur. També es constata que l'efecte positiu es produeix més enllà del període immediatament posterior a la finalització, amb un increment de les diferències després de nou mesos, que arriben a ser de 17 punts percentuals.

³⁵ Alegre, J: 2011, *Valoració de l'efecte sobre la inserció laboral dels cursos de formació professional dirigits a persones en atur*, Col. Estudis Laborals, 9, Govern Balear. Conselleria de Turisme i Treball. Observatori del Treball de les Illes Balears, Palma. p. 70.

5.5.

LES MESURES DE FORMACIÓ ADREÇADES DE MANERA PREFERENT A LA POBLACIÓ OCUPADA

La denominació i les característiques del programa estan definides per la normativa estatal que regula la formació professional per a l'ocupació³⁶ i té com a requisit que almenys un 60% de les persones participants estiguin ocupades. Les accions formatives adreçades preferentment a treballadors ocupats són les que han tengut un major nombre de participants i les que han incrementat més la participació en relació amb el 2008: el 2010 se n'han beneficiat 18.874 persones mentre que el 2008 n'hi varen participar 7.775.

Per illes, el 78% de participants són de Mallorca i el 22% es distribueix a parts iguals entre Menorca i les Pitiüses, i es mantenen estables els percentatges de participació per illes.

Les 924 accions formatives que s'han duit a terme a la convocatòria de 2009-2010 es distribueixen entre les de formació intersectorial (43,6% del total), les que corresponen a plans sectorials (51,4%) i les que consisteixen en plans per a autònoms i economia social (5%).

La formació intersectorial se centra en la formació en competències transversals que són comunes a diversos sectors o bé en competències que són específiques d'un sector quan l'objectiu és la requalificació

³⁶ Reial Decret 395/2007, de 23 de març, pel qual es regula el subsistema de formació professional per a l'ocupació.

de treballadors provinents d'altres sectors de l'activitat econòmica.

La formació que es fa en els plans sectorials es concentra sobretot en les famílies professionals d'edificació i obra civil i hotel·laria i turisme (amb el 25,8% i el 24,7% de participants sobre el total, respectivament) i en les de comerç i màrqueting (10,9%), serveis socioculturals i a la comunitat (10,5%), administració i gestió (8,2%) i transport i manteniment de vehicles (7,8%).

5.6.

L'ORIENTACIÓ PER A L'OCUPACIÓ

Tal com assenyalàvem abans, una visió global de les mesures adreçades a la població desocupada mostra clarament que aquesta orientació és l'eix central al voltant del qual i a partir del qual s'organitzen els altres programes. Aquest fet queda clarament reflectit en la participació de 2010 (26.867 persones), que gairebé duplica la de 2008 (13.970 persones).

L'anàlisi comparativa entre el nombre de participants en accions d'orientació i en accions de formació mostra com el 2010 el 65,4% del total de persones que han participat en accions adreçades de manera exclusiva o preferent a persones desocupades ho han fet en orientació i el 34,6% en formació. El 2008, la proporció era del 53,7% a orientació i del 46,3% a formació.

Aquesta centralitat i l'esforç per aconseguir-la queden reflectides a la *Memòria* ja

esmentada de polítiques actives d'ocupació 2010, en què es destaca:

- El paper de l'orientació, entesa "com un procés d'atenció a la persona demandant d'ocupació mitjançant un protocol d'actuació que consisteix bàsicament en: acollida o recepció, valoració quant a la detecció de les necessitats i perfil i qualificació professional" i que, en les situacions de major dificultat, "ofereix assessorament i acompanyament mitjançant itineraris personalitzats als demandants" (pàg. 6) com a via d'accés a la resta de polítiques actives d'ocupació.
- La taxa de cobertura³⁷ dels serveis d'orientació que, malgrat el nombre de persones aturades, ha passat del 28,4% el 2008 al 32,4% el 2010.
- La coherència entre el perfil de les persones participants i el de la població en atur quant a participació per illes (71,2% de Mallorca, 14,4% de Menorca i 14,4% de les Pitiüses); sexe (54,3% homes, que són els que han vist incrementar més l'atur respecte al 2008); nacionalitat (espanyola en el 69,8% amb un pes important dels estrangers no comunitaris, que suposen el 23%); i nivell d'estudis (26,7% estudis primaris, 51,8% primera etapa d'estudis secundaris, 14% segona etapa d'estudis secundaris i 7,4% estudis superiors).
- L'increment de la taxa d'inserció laboral de les persones que han participat en

³⁷ La taxa de cobertura és la proporció entre el nombre de persones ateses i el de persones demandants d'ocupació en situació d'atur.

alguna acció d'orientació en comparació amb les que no ho han fet. Per a les primeres és del 49,7% i per a les segones del 41%. Les diferències es donen en tots els grups i en major grau en el cas de les dones (49,3% enfront de 39,7%), els majors de 45 anys (35% enfront de 24,2%) i de les persones amb estudis corresponents a educació secundària de segona etapa (52,3% enfront de 42,5%).

5.7.

EL RECONeixEMENT DE L'EXPERIÈNCIA PROFESSIONAL

El reconeixement de l'experiència professional es fa en el marc de la Llei Orgànica 5/2002, de 19 de juny, de les qualificacions i la formació professional i d'acord amb el Reial Decret 12224/2009, de 17 de juliol, de reconeixement de les competències professionals adquirides per experiència laboral. S'hi determina el procediment per a l'avaluació i acreditació de les competències professionals adquirides mitjançant l'experiència laboral o per vies no formals de formació. D'acord amb aquest procediment, les comunitats autònomes han de fer la convocatòria i la gestió dels processos d'avaluació i acreditació de les competències professionals.

Al llarg del 2010, la Conselleria d'Educació i Cultura ha fet la convocatòria del procediment per acreditar les competències professionals adquirides per mitjà de vies no formals de formació en relació amb les qualificacions professionals de transport sanitari i d'atenció sanitària a múltiples

víctimes i catàstrofes³⁸. Amb aquest procediment, que es gestiona des de l'Institut de les Qualificacions de les Illes Balears (IQPIB), a més del reconeixement de les competències professionals també es possibiliten itineraris de formació conduents a l'obtenció del títol de formació professional que es consideri més adient.

5.8.

ALGUNES REFLEXIONS I REPTES DE FUTUR

La formació, l'orientació per a l'ocupació i el reconeixement de l'experiència professional són eixos centrals de les polítiques actives d'ocupació i de lluita contra la crisi.

El disseny i el desenvolupament d'aquestes polítiques ha de ser coherent amb l'evolució de la nostra activitat econòmica i les característiques sociodemogràfiques de la població de Balears i ha de promoure una societat més cohesionada i més desenvolupada a escala social i econòmica.

Entre els reptes més importants per aconseguir-ho hi ha:

- Culminar el procés d'integració de la formació professional del sistema educatiu i de la formació professional per a l'ocupació en un sistema integrat de formació, orientació i reconeixement de l'experiència professional que inclogui les polítiques i actuacions que es fan des del sistema educatiu i des dels serveis d'ocupació. Aquesta integració permetrà

³⁸ Resolució del conseller d'Educació i Cultura, de 6 d'octubre de 2010 (BOE de 6 d'octubre de 2010).

actuar de manera més estratègica i amb una major qualitat per respondre a les necessitats econòmiques, socials i personals en els distints àmbits territorials.

L'impuls dels centres integrats de formació professional i les dotacions pertinents per tal que puguin desenvolupar plenament les seves funcions és un element clau d'aquesta integració.

- Continuar i aprofundir la política institucional d'avaluació de l'impacte de les polítiques actives d'ocupació iniciada amb la comentada avalució de la inserció laboral de les persones en atur participants en accions de formació el 2008.
- Eliminar els obstacles a la participació en les accions d'orientació, formació i reconeixement de l'experiència professional de les persones amb nivell educatiu baix i donar un major impuls a les polítiques adreçades a col·lectius vulnerables.
- Impulsar polítiques específiques per a joves. Els principals indicadors en l'àmbit de l'educació, la formació i el treball evidencien clarament la necessitat d'ampliar i millorar les polítiques adreçades a la població jove i, molt especialment, les que s'adrecen a joves amb nivell d'estudis baix.

6.

LES RELACIONS LABORALS A LES ILLES BALEARS

En aquest apartat analitzam l'impacte de la crisi en el mercat de treball, la

negociació col·lectiva i la conflictivitat judicial i extrajudicial.

6.1.

LA NEGOCIACIÓ COL·LECTIVA

La descripció de l'estat de la negociació col·lectiva a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears el 2010 s'efectuarà per mitjà de dues actuacions. En primer lloc, mitjançant una anàlisi comparada en relació amb la negociació col·lectiva desenvolupada a la resta de comunitats autònomes. En segon lloc, relacionant l'estat de diverses matèries, el tractament adequat de les quals per a la negociació col·lectiva beneficiaria en gran mesura la possibilitat d'intercanviar raonablement flexibilitat en la gestió de la força de treball a favor de l'empresa per seguretat en l'ocupació del treballador, que és la recepta que proposen tant la Unió Europea com els nostres agents socials més representatius en el panorama estatal per adequar les respostes que ofereix el Dret del Treball a tots els imperatius que actualment planteja l'intercanvi de treball subordinat per salari a les societats d'economia avançada.

Les directrius comunitàries sobre polítiques de cohesió (2007-2013) destaquen que l'impuls cap a la plena ocupació i l'augment de la productivitat depenen d'una varietat d'accions vinculades al desenvolupament del capital humà. En nom d'aquest desenvolupament, la Unió prioritza diversos objectius, entre els quals hi ha l'adaptabilitat de treballadors i empreses i la flexibilitat laboral. La Unió demana a Espanya, com a altres estats,

"que tingui en compte la funció dels interlocutors socials [per] promoure la flexibilitat combinada amb la seguretat en l'ocupació i reduir la segmentació del mercat de treball". Similarment, vegeu la Decisió 2008/618/CE del Consell, de 15 de juliol de 2008, relativa a les orientacions per a les polítiques d'ocupació dels estats membres (2008-2010)³⁹.

L'Acord (BOE, de 22 de febrer de 2010) insta la negociació col·lectiva a desenvolupar entre 2010-2012 mesures que "afectin la política salarial, la reinversió productiva, el manteniment i la recuperació de l'ocupació i la temporalitat injustificada", i a "articular instruments que permetin un adequat equilibri entre flexibilitat per a les empreses i seguretat per als treballadors". Aquest programa es plasma en mesures que afecten tots els àmbits de la relació de treball: a) ocupació i contractació; b) descentralització productiva; c) formació i classificació professional; d) flexibilitat interna, especialment sistema de classificació professional, mobilitat funcional, modificacions en l'organització del treball, gestió del temps de treball i sistemes flexibles de jornada, formació contínua o tele treball. En relació amb la qüestió salarial, l'ANENC 2010 recomana als convenis col·lectius *"tenir en compte per a la determinació dels increments salarials les següents referències: per a l'any 2010, fins al 1%; per a 2011, entre l' 1% i el 2%; i per a 2012, entre l' 1,5% i el 2,5%"*.

L'any 2010 s'aprova la Llei 35/2010, de

17 de setembre, de mesures urgents per a la reforma del mercat de treball, que tenia prevista l'entrada en vigor l'endemà de la publicació. Aquesta llei engloba una sèrie de mesures que pretenen ser una resposta a la situació d'insostenibilitat econòmica i social que hi ha a escala global a causa de la crisi financera. Les mesures i modificacions previstes integren l'anomenada Estratègia d'economia sostenible, que pretén accelerar canvis del model productiu. En definitiva, es tracta de reformes que tenen com a objectiu declarat, segons l'exposició de motius, reforçar l'economia, millorar-ne la competitivitat i generar més ocupació. L'Estratègia d'economia sostenible incloïa el compromís de fer una reforma del mercat de treball, materialitzada per mitjà del Reial Decret Llei 10/2010, de 16 de juny, que ha estat substituït per la referida Llei 35/2010, de 17 de setembre, de mesures urgents per a la reforma del mercat de treball. L'aprovació del reial decret i de la reforma laboral es va realitzar una vegada finalitzat un llarg procés de diàleg social i sense el consens dels interlocutors socials. Des dels sindicats majoritaris, CCOO i UGT, les mesures adoptades per la reforma laboral són considerades lesives per als drets dels treballadors, raó per la qual les centrals sindicals convoquen una vaga general el 29 de setembre de 2010. Així mateix, el mes de desembre es registre al Congrés dels Diputats la iniciativa legislativa popular per a l'ocupació estable i amb drets.

Com assenyala el CES del Regne d'Espanya a la *Memòria 2010*, la reforma ha afectat entre d'altres aspectes la contractació la-

³⁹ A Espanya, la negociació col·lectiva està marcada per l'impacte de la crisi al mercat laboral, i el febrer de 2010 les organitzacions sindicals i empresarials més representatives firmen l'Acord nacional d'ocupació i negociació col·lectiva 2010-2012.

boral, temporal i indefinida, els contractes formatius, l'extinció del contracte de treball per causes objectives, el pagament de quantitats per indemnització a càrrec del Fons de Garantia Salarial (FOGASA), la mobilitat geogràfica, la modificació de les condicions de caràcter substancial, la inaplicació del règim salarial establert en els convenis col·lectius d'àmbit superior a l'empresa (desvinculació salarial), la suspensió del contracte i la reducció de jornada com a alternatives als acomiadaments, la intermediació en el mercat laboral, com també el sistema de les bonificacions a la contractació indefinida. Com a resultat, es *modifiquen* en major o menor mesura l'Estatut dels Treballadors, la Llei General de la Seguretat Social, la Llei d'empreses de treball temporal, la Llei sobre infraccions i sancions en l'ordre social i la Llei de procediment laboral⁴⁰.

A finals de l'any 2010 quedava pendent encara la reforma de la negociació col·lectiva, que el 2011 també s'ha aprovat sense consens per part dels agents socials.

6.1.1. ORDENAMENTS COMUNITARI I ESTATAL COM A MARCS PER AL DESENVOLUPAMENT DE LA NEGOCIACIÓ COL·LECTIVA A LA CAIB

La funció de regulació de condicions de treball que duen a terme els convenis col·lectius a la CAIB, com a tot el territori

nacional, discorre en un marc normatiu ordenat essencialment per la Unió Europea i pel legislador estatal⁴¹.

A l'ordenament comunitari, la normativa que d'una manera o d'una altra incideix i promou el dret a la negociació col·lectiva dels estats membres és diversa i amb diferent grau d'eficàcia. La normativa "estrella" a l'àmbit de la política social és la directiva. Havent-hi una proscripció d'adoptar directives en matèria de sindicació, les que tenen un paper més incisiu a l'hora de delimitar el radi d'acció de la negociació en els ordenaments interns versen sobre condicions de treball. Paradigmàtica és la Directiva 2003/88/CE, del Parlament Europeu i del Consell, relativa a determinats aspectes de l'ordenació del temps de treball. Aquesta directiva és una de les que posen en relleu amb més claredat la capacitat intrínseca dels convenis col·lectius per regular aspectes essencials de les condicions de treball. Juntament amb aquesta directiva, altres en matèria de política social també contenen al·lusions importants a la funció reguladora de la negociació. Així, per exemple, en matèria d'igualtat entre sexes, la Directiva 2006/54/CE, del Parlament Europeu i del Consell, vol que els estats animin els agents socials per fomentar normatives laborals flexibles amb

⁴⁰ Per tenir una exposició més detallada del contingut de la reforma, es pot consultar l'apartat 2.2 del capítol II de la Memoria 2010 del CES del Reino de España, http://www.ces.es/servlet/noxml?id=CesColContenidoM01309353752075~52254557~NM2010_capitulo2.pdf&mime=application/pdf.

⁴¹ A l'àmbit comunitari, les competències normatives són compartides entre el legislador comunitari i el nacional en matèria de política social i de política d'ocupació. I en el nostre ordenament, la matèria laboral és competència exclusiva del legislador estatal, i queda reservada a les comunitats autònomes la possibilitat d'executar allò disposat en aquella legislació així com dur a terme intervencions més o menys profundes en el terreny de la política d'ocupació, sempre amb el límit de la impossibilitat de regular el contingut de la relació laboral i, entre altres aspectes, el règim d'exercici del dret a la negociació col·lectiva.

l'objectiu de facilitar la conciliació de la vida laboral i familiar i per celebrar, en el nivell adequat, convenis amb normes antidiscriminatòries que entrin en el marc de la negociació col·lectiva. Previsions similars es contenen en el camp de la lluita antidiscriminació⁴², durada del contracte de treball⁴³, temps de treball en activitats especials o sectors determinats⁴⁴, comitè d'empresa europeu⁴⁵ o drets d'informació i consulta en empreses i grups d'empreses de dimensió comunitària⁴⁶.

A més de la política social, la política d'ocupació és un altre àmbit material d'exercici de les competències comunitàries amb rellevància des del punt de vista de la dinàmica dels convenis col·lectius. En aquest cas, però, la Unió Europea aposta per una normativa més admonitòria que vinculant. Així, les directrius comunitàries sobre polítiques de cohesió dels estats membres (2007-2013) destaquen que l'impuls cap a la plena ocupació i l'augment de la pro-

ductivitat del factor treball depenen d'una varietat d'accions vinculades al desenvolupament del capital humà. En nom d'aquest desenvolupament, la Unió prioritza diversos objectius, entre els quals hi ha l'adaptabilitat de treballadors i empreses i la flexibilitat laboral. En relació amb aquest aspecte, la Comunitat Europea demana a Espanya, com a altres estats, que tenguin "en compte la funció dels interlocutors socials [per] promoure la flexibilitat combinada amb la seguretat en l'ocupació i reduir la segmentació del mercat de treball". En la mateixa línia, la Decisió del Consell 2010-707, relativa a les orientacions per a les polítiques d'ocupació dels estats membres, prorroga per a 2011 per Decisió 2011-308, comuna els estats a integrar en les polítiques de mercat laboral els principis de flexibilitat i seguretat laboral (flexiseguretat) i a prestar atenció especial, juntament amb els negociadors dels convenis col·lectius, a l'anomenada flexiseguretat interna en el lloc de treball.

⁴² Directiva 2000/78/CE del Consell, de 27 de novembre de 2000, relativa a l'establiment d'un marc general per a la igualtat de tracte al treball i l'ocupació.

⁴³ Directiva 91/533/CEE del Consell, de 14 de octubre de 1991, relativa a l'obligació de l'empresari d'informar el treballador sobre les condicions aplicables al contracte de treball o a la relació laboral.

⁴⁴ Directiva 1999/63/CE del Consell, de 21 de juny de 1999, relativa a l'Acord sobre l'ordenació del temps de treball de la gent de mar subscrit per l'Associació d'Armadors de la Comunitat Europea (ECSA) i la Federació de Sindicats del Transport de la Unió Europea (FST); Directiva 1999/95/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 13 de desembre de 1999, sobre l'acompliment de les disposicions relatives al temps de treball de la gent de mar a bord de bucs que facin escala en ports de la Comunitat; Directiva 2000/79/CE del Consell, de 27 de novembre de 2000, relativa a l'aplicació de l'Acord europeu sobre l'ordenació del temps de treball del personal de vol a l'aviació civil acordat per la Association of European Airlines (AEA), la European Transport Workers' Federation (ETF), la European Cockpit Association (ECA), la European Regions Airline Association (ERA) i la International Air Carrier Association (IACA); Directiva 2002/15/CE del Parlament Europeu i del Consell, d'11 de març de 2002, relativa a l'ordenació del temps de treball de les persones que realitzen activitats mòbils de transport per carretera.

⁴⁵ Directiva 2009/38/CE, del Parlament Europeu i del Consell, de 6 de maig de 2009, sobre la constitució d'un comitè d'empresa europeu o d'un procediment d'informació i consulta als treballadors a les empreses i grups d'empreses de dimensió comunitària.

⁴⁶ Directiva 2002/14/CE del Parlament Europeu i del Consell, d'11 de març de 2002, per la qual s'estableix un marc general relatiu a la informació i a la consulta dels treballadors a la Comunitat Europea - Declaració conjunta del Parlament Europeu, el Consell i la Comissió relativa a la representació dels treballadors.

Pel que fa al nostre ordenament, el text que serveix de marc a l'exercici del dret a negociar col·lectivament les condicions de treball és el RD-Legislatiu 1/1995, pel qual s'aprova el text refós de la Llei de l'Estatut dels Treballadors (ET). Dels tres títols que estructura aquesta norma, el primer es dedica a la relació individual de treball i l'últim al règim jurídic en qüestió del dret a la negociació col·lectiva. Sense perjudici que a dia d'avui hi ha arguments per afirmar que el règim jurídic d'aquest dret (és a dir, el Títol III ET) ha de ser adequat a la realitat social, en els termes que en el pròxim apartat hi haurà ocasió de posar de manifest, en aquest moment interessa manifestar que la flexibilitat interna suggerida des de diverses instàncies només pot materialitzar-se a la pràctica de les relacions laborals de la CAIB dotant els convenis col·lectius de la possibilitat d'ocupar-se detalladament del règim jurídic de les condicions de treball, així com de la pròpia organització del treball a l'empresa. Aquesta necessitat és ben present al Títol primer ET, que inclou les obertures oportunes d'espais normatius a la funció reguladora dels convenis col·lectius (especialment en els terrenys de la classificació professional; contractació de durada determinada, a temps parcial i fix discontinu; drets de promoció i formació en el treball, un temps de treball i prestació salarial...) i també les consegüents crides als seus negociadors perquè es preocupin pel tractament de totes aquestes matèries en els convenis col·lectius.

La reforma laboral clau o determinant en el sentit indicat de retrocés de la norma estatal en benefici del conveni col·lectiu va ser la duita a terme l'any 1994 per la Llei 11/1994, de mesures urgents de reforma

del Mercat de treball. Altres reformes posteriors han mantingut el model iniciat el 1994, però sense anar més enllà, potser incorporant tímides mesures que aprofundeixen en aquest camí de cessió d'espais de regulació als convenis col·lectius. Així, l'última reforma laboral introduïda per la Llei 35/2010, de mesures urgents per a la reforma del mercat de treball, conté també elements dirigits a potenciar la funció reguladora del conveni col·lectiu, en la pretensió d'erigir-lo en una autèntica font d'organització del treball. Això succeeix especialment en diversos apartats de la norma laboral que regula la facultat de l'empresari de fer modificacions importants en les condicions de feina del treballador. Amb el nou article 41 ET a la mà, en efecte, el procediment legal que l'empresari ha d'observar per efectuar aquest tipus de modificacions quan aquestes siguin de naturalesa col·lectiva resulta efectiu. Però només -i aquí la novetat- si el conveni aplicable no regula un altre procediment diferent. Igualment, la possibilitat de modificar un conveni col·lectiu durant la seva vigència que preveu aquest precepte des de l'any 1994 ha resultat facilitada per la Llei 35/2010, que ha previst que aquesta possibilitat també abasti els convenis col·lectius d'àmbit empresarial, no només els sectorials, i, a més, ha ampliat el nombre de les matèries modificables.

6.1.2. DESCRIPCIÓ DE L'ESTAT DE LA NEGOCIACIÓ COL·LECTIVA A LA CAIB

La descripció de l'estat de la negociació a la CAIB el 2010 s'efectuarà de dues maneres. En primer lloc, comparant el desenvolupament de la nostra negociació col·

lectiva amb la de la resta de comunitats autònomes. En segon lloc, confrontant els continguts de l'Acord Social i Econòmic-2011 referents a aquesta institució laboral amb el que han anat fent els nostres convenis col·lectius, sectorials i d'empresa, al llarg del 2010. Com és sabut, les organitzacions CEOE, CEPYME, CCOO i UGT signaran el febrer de 2011 l'anomenat Acord Social i Econòmic per al Creixement, l'Ocupació i la Garantia de les Pensions (ASE). L'ASE assenyala expressament que l'economia espanyola ha de tenir un marc de relacions laborals que permeti afrontar les necessitats en condicions millors, combinant la flexibilitat amb la seguretat. Amb aquest referent, incideix en el fet que el nostre mercat de treball ha d'afavorir la creació d'ocupació i la capacitat d'adaptació laboral, terreny en què la negociació ha d'exercir un paper essencial perquè "des d'una representació i participació real d'empresaris i treballadors, es produeixi una millora en l'organització del treball i un major protagonisme del concepte de productivitat en tots els aspectes".

6.1.2.1. Anàlisi comparada de la negociació col·lectiva de la CAIB en relació amb la resta d'Espanya

L'anàlisi comparada de la negociació col·lectiva a les Illes Balears es fa tenint en compte les dades de registre de convenis que centralitza estadísticament el Ministeri de Treball i Afers Socials. [\(Vegeu els quadres AII-9, AII-10 i AII-11\).](#)

D'acord amb aquesta informació, a Balears s'han registrat fins al mes de maig de 2010, 56 convenis col·lectius, D'aquests convenis, 43 són d'empresa i 13 d'altres àmbits.

Això suposa 18 convenis col·lectius registrats més que el 2009, 16 d'àmbit empresarial i dos més d'àmbit sectorial. El 2010, a la CAIB hi ha hagut 91 convenis col·lectius propis, sense incloure en aquest còmput revisions salarials, acords interpretatius de les comissions paritàries, acords d'adaptació i altres pactes o acords similars. 69 són convenis d'empresa i 22, d'àmbit sectorial. Però la cobertura real de la negociació col·lectiva a la CAIB és superior a la que reflecteixen aquests convenis, ja que gran nombre d'empreses estan cobertes pel corresponent conveni nacional. Això succeeix, especialment, amb els sectors d'agències de viatge, asseguradores i mútues d'accidents de treball, banca privada, gasolineres, caixes d'estalvi i cooperatives. A aquests convenis, s'hi ha de sumar els d'àmbit empresarial nacional amb presència a la nostra comunitat; per exemple, de companyes aèries amb conveni propi, navilieres, societats subministradores d'energia o empreses de telecomunicacions.

Les dades tenen, en tot cas, un caràcter provisional perquè des de l'octubre de 2010 està en vigor l'aplicació informàtica de registre de convenis i acords REGCON del Ministeri de Treball. La complexitat tècnica de l'aplicació juntament amb el fet que no es permeti el registre en paper com a procediment alternatiu a l'informàtic està provocant un alentiment en el registre dels convenis i en altres tràmits relacionats amb les estadístiques, com ara la formalització de la denúncia de convenis que han de ser renovats. A més, s'ha d'advertir l'existència de convenis pendents de renovació amb retards motivats per diverses causes (expedients de regulació d'ocupació o impagaments salarials) o sense aplicació

per tancament d'empresa, situació que el registre no contempla.

6.1.2.2. Les pautes de l'ASE-2011 a la negociació col·lectiva de la CAIB

De les tres parts que comprèn l'ASE, la tercera inclou l'Acord bipartit sobre "*criteris bàsics per a la reforma de la negociació*", és a dir, reforma del Títol III ET. Aquest text assenyalava que l'objectiu dels seus negociadors és reforçar l'autonomia dels representants dels treballadors i dels empresaris a l'hora de definir les condicions de treball per tal de potenciar i millorar l'activitat econòmica de les empreses, les pròpies condicions de treball i també l'ocupació. Aquest objectiu imposa solucionar diferents problemes que afecten l'exercici del dret a la negociació col·lectiva, entre els quals l'Acord bipartit n'identifica diversos. Són, en general, problemes referents a la legitimació per negociar, a l'estructura i vertebració entre unitats de negociació, a la gestió i/o administració del conveni col·lectiu, a la flexibilitat interna i la innovació i adaptació de continguts dels convenis col·lectius i a la seva adequació davant les dificultats.

L'ASE es basa en el fet que la flexibilitat interna és la clau per adequar les regles d'organització i execució del treball a la nova realitat resultant del conjunt de canvis produïts tant en els diferents sectors d'activitat com en l'empresa. D'alguna manera, aquesta adequació ha de fer possible a la pràctica de les organitzacions productives la creació de climes més propicis a noves contractacions que a extincions contractuals per causes relatives a l'empresa. L'Acord bipartit preveu sobre aquest parti-

cular que l'eficàcia d'aquestes regles passa per garantir que es produeixi una major participació dels representants dels treballadors en la seva elaboració. D'aquesta manera, sobre el tractament que fan els convenis col·lectius de les Illes Balears de la qüestió de la flexibilitat interna en particular i de l'anomenada flexiseguretat més en general va versar el capítol dedicat a la negociació col·lectiva de la *Memòria del CES-2009*, quan es varen analitzar les tendències convencionals en matèria de temps de treball i salari i en matèria formativa i relativa a la conciliació de la vida familiar i laboral, entre d'altres aspectes d'interès. La lectura d'aquesta memòria, a la qual es remet des d'aquestes pàgines, resulta molt recomanable perquè les conclusions que hi ha reflectides pel que fa a flexiseguretat i flexibilitat interna en l'entorn de treball en els convenis col·lectius de la CAIB continuen tenint màxima actualitat i, a més, totes elles es confirmen en els convenis posteriors a aquesta memòria publicats a la CAIB.

Es diu que la reforma de la negociació suggerida tant a l'ASE com a l'Acord bipartit que s'hi incorpora cerca bàsicament posar a disposició de les empreses mecanismes que facin possible acoblar el règim jurídic de les condicions de treball vigent en un moment determinat als requeriments de les oscil·lacions de la demanda productiva provocades pels canvis continus que imposen i pateixen els mercats. Aquest acoblament condiciona la possibilitat de mantenir i incrementar l'eficàcia de l'organització productiva, la seva productivitat i, per tant, la seva competitivitat. Pel que fa a aquests mecanismes, hi ha determinats factors, expressament o implícitament

assenyalats a l'Acord bipartit, l'adequada regulació per a la negociació ha de contribuir a materialitzar aquesta flexibilitat. Aquest és el cas, i la següent relació marca la pauta de l'anàlisi dels convenis de la CAIB que ara s'escomet, de la regulació dels efectes que provoca l'arribada del terme final del conveni col·lectiu (**A**), de les regles per administrar la vigència del conveni i de les conseqüents facultats de la comissió paritària (**B**), o de la dinàmica de la solució extrajudicial dels conflictes laborals (**C**).

A.- Pel que fa als efectes de l'arribada del terme final del conveni col·lectiu, l'Acord bipartit preveu en termes genèrics la necessitat de dinamitzar la negociació tant pel que fa als processos negociadors com a nous continguts eventuais, renovació de matèries i, si s'escau, suprimint aquells continguts que no hagin de tenir continuïtat. D'acord amb l'article 86 ET, la negociació pot ocupar-se amb naturalitat de tots aquests extrems, ja que la pròrroga automàtica del conveni en absència de denúncia d'aquest només es produeix si en el conveni denunciat no s'ha previst una altra cosa, d'una part, mentre que, d'altra banda, l'anomenada ultraactivitat del conveni, o vigència del seu contingut normatiu una vegada denunciat i fins que no se n'aconsegueixi un de nou, també es produeix si en el mateix conveni denunciat no s'ha previst una altra cosa. Del que es tracta, en resum, és que els convenis col·lectius regulin de manera total extrems com els efectes de la denúncia del conveni, per exemple fixant un termini màxim de durada de la ultraactivitat i què en absència d'acord, es reguli la necessitat d'acudir a procediments no judicials de solució de

conflictes laborals com la mediació/conciliació o l'arbitratge.

L'anàlisi dels convenis col·lectius de la CAIB posa de manifest que pràcticament tots, tant sectorials com d'àmbit empresarial, deixen d'explorar aquest terreny i es limiten a confirmar la regulació legal en tots els aspectes; hi ha, lògicament, matisos diferencials com ara els referents al termini per efectuar la denúncia (entre dos i quatre mesos abans de l'arribada del terme final, es preveu en ocasions la denúncia automàtica d'aquest i la conseqüent necessitat d'iniciar les negociacions arribada una data determinada) o per constituir la comissió negociadora (entre 15 dies i un mes). És pràctica usual, que tampoc no altera el sentit de la regulació legal, parcel·lar o fraccionar la vigència del conveni quan preveu la possibilitat que hi hagi matèries amb vigència particular, per exemple anual. Pel que fa als efectes de l'arribada del terme final del conveni sense haver estat denunciat, el normal és que els convenis de la CAIB es prorroguin automàticament (efecte legal) per períodes anuals o per períodes iguals a la vigència inicial del mateix conveni. Amb caràcter particular, aquesta pròrroga automàtica no sol afectar el règim dels increments salarials anuals, amb regles específiques per a cada any de vigència del conveni. La denúncia del conveni, d'altra banda, comporta en la gran majoria de casos, a escala sectorial i d'empresa, l'efecte legal de mantenir en vigor el contingut normatiu del conveni indefinidament, fins que no se n'aconsegueixi un de nou.

Són, com es diu, molt pocs els convenis de la CAIB que alteren el sentit de la re-

gulació legal. Quan es produeix, aquesta alteració consisteix a preveure que la denúncia del conveni no s'acompanya de la ultraactivitat del seu contingut normatiu, o que aquesta ultraactivitat es predica de tot el contingut normatiu excepte de les clàusules sobre efectes econòmics; en aquest cas caldrà estar a l'aplicació retroactiva del conveni posterior, o que el conveni decau arribat el seu terme final davant l'absència de denúncia, sense prorrogar, o, en fi, que aquest decaïment es produirà només si així ho decideix la comissió paritària del mateix conveni.

B.- L'administració del conveni col·lectiu és un altre dels punts als quals cal prestar atenció, ja que una negociació col·lectiva dinàmica constitueix el millor antídoto davant necessitats eventuais sobrevingudes de l'organització del treball, sorgides durant el termini de vigència del conveni col·lectiu. En aquest sentit, mentre que l'article 85.3.e) ET imposa com a contingut mínim de tot conveni la designació d'una comissió paritària encarregada d'entendre de totes aquelles qüestions que li siguin atribuïdes pels seus negociadors, els negociadors de l'Acord bipartit aposten expressament per introduir vies per a una gestió millor i administració permanent del conveni durant el seu àmbit temporal i, especialment, per a una potenciació dels instruments de consulta, interpretació i solució de discrepàncies. El que aquest acord reclama entre línies, en definitiva, és que les comissions paritàries dels convenis col·lectius tinguin facultats reguladores i amb procediments d'actuació ràpids, que no travin o dificultin de forma innecessària la gestió empresarial de la força de treball.

A la pràctica, la negociació de la CAIB compleix amb el mandat legal de constituir la comissió paritària del conveni. Són, en aquest sentit, absolutament residuals els convenis que o bé incompleixen radicalment el mandat legal o bé el compleixen només formalment en preveure lacònicament, per exemple, que la comissió negociadora del conveni s'ha de constituir en la comissió paritària o simplement determinant el seu nombre de membres o directament les persones que la componen. Amb caràcter general, el desenvolupament que fa la negociació de la CAIB del mandat legal permet identificar dues tendències. Una primera, minoritària en els convenis de sector i en els d'empresa, consisteix a utilitzar fórmules estereotipades, normalment referides a la constitució d'aquesta comissió per tal d'entendre sobre tot dubte o divergència que sorgeixi en ocasió de la interpretació del conveni. No és infreqüent que aquestes fórmules s'acompanyin de previsions relatives al nombre de membres de la comissió, al termini per constituir-la, a l'antelació amb què cal anunciar-ne les convocatòries o altres aspectes adjectius, com la possibilitat que a les reunions d'aquesta comissió compareguin assessors designats per les parts, amb veu però sense vot. La segona tendència, clarament majoritària en els convenis de sector i també en els d'àmbit empresarial, consisteix a desglossar en termes genèrics les funcions d'aquesta comissió i, en general, atribuir a la vegada competències específiques respecte d'assumptes particulars.

Les competències genèriques de les comissions paritàries dels convenis col·lectius de la CAIB coincideixen usualment amb la inter-

pretació de les normes del conveni (algun arriba a proporcionar els corresponents criteris -literal, contextual, antecedents i finalista-), amb el seguiment i vigilància del seu compliment i, així mateix, amb intervenció, conciliació o, fins i tot, desenvolupament de funcions arbitrals davant el sorgiment de conflictes durant la vigència del conveni. El normal és que aquesta última funció de composició extrajudicial de conflictes laborals quedi reconeguda sense matisos. No obstant això, aproximadament una quarta part dels convenis sectorials i una mostra excepcional dels d'empresa limiten la intervenció obligatòria de la comissió exclusivament als conflictes col·lectius, no als individuals. Interessa també destacar, en relació amb aquest extrem, que de forma discordant amb l'aposta dels negociadors de l'Acord bipartit per potenciar les funcions d'aquest òrgan, els convenis que reconeixen la idoneïtat de la seva comissió paritària per resoldre les discrepàncies sorgides en els períodes de consultes legalment previstos en els supòsits d'ERO empresarials són a la CAIB pràcticament inexistents.

D'altra banda, al voltant de les tres quartes parts dels convenis sectorials que reconeix aquest tipus de competències genèriques atribueix així mateix a la comissió paritària funcions específiques en terrenys o assumptes concrets, especialment els referents a la definició de les categories professionals, al control en cada empresa dels percentatges d'ocupació estable acordats en el mateix conveni, al despenjament salarial (en alguna ocasió assenyalant com a únic òrgan competent per autoritzar la desvinculació), a la programació d'accions formatives per als treballadors del sector, als plans d'igualtat, a la jubilació especial anticipada als 64 anys, a l'aprovació de les taules salarials o altres

mesures més pròpies de cada àmbit d'activitat, per exemple l'estudi de l'abast de les responsabilitats dels conductors sobre les incidències en trasllats de clients i relacions amb els empleats de les agències de viatges i operadors turístics en l'àmbit del transport discrecional i turístic per carretera. L'atribució a la comissió paritària d'aquest tipus de funcions específiques, d'altra banda, és una pauta que està plenament consolidada en els convenis d'empresa de la CAIB. Així, per exemple, a aquest òrgan se li reconeixen funcions de caire diferent, com les següents: acordar un augment del nombre de dies de permís per lactància; informar negativament sobre la provisió d'una vacant d'acord amb l'antiguitat a l'empresa; fixació del període mínim d'ocupació garantida del treballador fix discontinu; decisió sobre el dret a reduir la jornada previst en el conveni quan aquesta reducció la demani un determinat nombre de treballadors; reconeixement d'ajuts per a estudis mèdiques o altres fons socials; dictaminar en matèria d'ascensos; fixació de directrius per assignar les dates de les vacances, o estudi de l'eventual reemborsament de les multes de trànsit.

L'anàlisi dels convenis col·lectius de la CAIB també revela que aquesta pràctica d'atribuir funcions específiques a la comissió paritària comporta de vegades el reconeixement a aquest òrgan de facultats de caire més normatiu que estrictament interpretatiu, cosa que està en línia amb els criteris de l'ASE. Això, però, no passa massa sovint, aproximadament en una tercera part dels nostres convenis d'àmbit sectorial i en un conjunt més reduït dels d'empresa. Aquest tipus de funcions normatives queden previstes quan es faculta la comissió paritària directament per incorporar nous textos al conveni col-

lectiu, o per dur a terme actualitzacions normatives o modificacions puntuals del conveni, o, amb caràcter més particular, quan s'habilita aquest òrgan per elaborar el règim disciplinari que haurà d'incorporar-se al conveni, per negociar complements salarials específics o per definir les categories professionals previstes en el conveni col·lectiu. En relació amb totes aquestes funcions, en fi, un extrem que sovint no apareix regulat amb la claredat que caldria és el règim de majories exigint per a l'adopció vàlida de l'acord així com, si s'escau, el seu caràcter vinculant o no. Xifres que rondan entre la tercera i la quarta part dels nostres convenis d'empresa i de sector s'ocupen expressament d'aquest assumpte i preveuen que els acords d'aquest òrgan s'adoptin bé per majoria, bé per unanimitat i, així mateix, que la seva decisió serà vinculant o amb caràcter general o únicament quan tracti sobre determinades matèries, per exemple quan resol problemes relatius a la classificació professional o l'acumulació del descans setmanal.

C.- En connexió molt directa amb les funcions de la comissió paritària relatives a la composició de conflictes laborals, l'Acord bipartit incorporat a l'ASE-2011 aposta expressament per propiciar que els mecanismes institucionals de resolució extrajudicial de conflictes aportin assistència activa en els processos de gestió i administració permanent dels convenis col·lectius. En aquest sentit, i sense perjudici que les dades sobre l'activitat del Tribunal d'Arbitratge i Mediació de les Illes Balears (TAMIB) són referits en un altre lloc, sí cal destacar que pràcticament tots els convenis d'àmbit sectorial de la CAIB i un percentatge també molt alt dels nostres convenis d'empresa inclouen almenys una clàusula d'adhesió a l'acord interconfede-

ral de creació i regulació d'aquest tribunal. Més enllà d'aquesta clàusula d'adhesió, al voltant d'una quarta part dels nostres convenis d'empresa precisen que l'activitat del TAMIB s'estén a tot tipus de conflicte, tant col·lectiu com individual, mentre que uns pocs convenis d'empresa i algun sectorial preceptuen que la intervenció d'aquest tribunal és obligada en els conflictes col·lectius i voluntària en els individuals. Els continguts dels nostres convenis col·lectius referents a la dinàmica de la solució extrajudicial de conflictes per mitjà d'aquests mecanismes institucionals no donen per a gaire més, és possible detectar algun àmbit empresarial que en certa manera és anacrònic, ja que havent estat signat l'any 2011 acompanya la clàssica clàusula d'estil d'adhesió al TAMIB d'una altra previsió d'acord amb la qual els conflictes no resolts en el si de la comissió paritària hauran de remetre "a l'autoritat laboral competent", cosa que suposa obviar del tot la competència del tribunal.

6.2.

LA CONFLICTIVITAT LABORAL I LA RESOLUCIÓ DE CONFLICTES

En aquest apartat s'analitza l'impacte de la crisi en el mercat de treball i la conflictivitat judicial i extrajudicial.

6.2.1. L'IMPACTE DE LA CRISI EN EL MERCAT DE TREBALL DE LES ILLES BALEARS

Les dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) per a l'any 2010 ofereixen una visió força completa de l'evolució dels

indicadors bàsics del mercat laboral en el període de referència, en un moment en què l'impacte de la crisi econòmica a escala global és notable, especialment en el marc del mercat de treball i l'ocupació de les nostres illes.

Aquesta situació té una de les manifestacions més directes en l'activitat que l'any 2010 ha dut a terme la Inspecció de Treball i el Fons de Garantia Salarial (FOGASA), per contribuir a la configuració d'una imatge fidel i real del nostre mercat de treball.

L'actuació de la Inspecció de Treball al llarg de l'any 2010 continua en augment, un any més, amb una execució de 40.500 actuacions, 4.693 més que l'any anterior, infraccions (3.088 durant l'any 2010) que han afectat 15.856 treballadors i les sancions arriben l'any de referència a un import de 13.583.797 d'euros.

Del total d'actuacions, destaquen un any més les infraccions detectades a l'àrea de seguretat social i ocupació, amb 2.115 infraccions en acta durant l'any 2010, es pot observar una disminució evident en el nombre d'infraccions en acta registrades a l'àrea d'ocupació i estrangeria, ja que de les 368 infraccions registrades el 2009, passen a ser 198 el 2010, amb 200 treballadors afectats (179 menys que l'any anterior); en aquest punt destaca el nombre total d'actuacions: és superior al del 2009 ja que assoleix la xifra de 2.052 actuacions realitzades (enfront de les 1.728 de l'any 2009), i dels 200 treballadors afectats durant l'any 2010, 196 són estrangers. [\(Vegeu els quadres A II-12 i A II-13\).](#)

Pel que fa al nombre d'altres promogudes

per la Inspecció de Treball, l'any 2010 es produeix un augment considerable en arribar a la xifra de 1.273 treballadors, 334 més que el 2009, i això com a conseqüència de les 17.664 actuacions realitzades en aquesta àrea, de les quals 2.115 s'han confirmat com a infraccions i han afectat 5.818 treballadors el 2010 (l'any 2009 el nombre de treballadors afectats va ser de 4.349). En l'àrea de les relacions laborals, cal destacar que l'any 2010, igual que el 2009, no s'ha produït cap consulta ni mediació, enfront de les 14 que es varen produir l'any 2008; s'arriba als 656 contractes transformats en indefinits, fet que suposa un augment respecte del 2009 (que varen ser 511), i es registren 57 infraccions en acta el 2010, 24 menys que el 2009, amb la qual cosa queda, fins i tot, per sota de la xifra registrada per a l'any 2008 (de 66 infraccions en acta).

Pel que fa al FOGASA⁴⁷, organisme autònom adscrit al Ministeri de Treball i Immigració, en ser una de les seves finalitats complir els objectius establerts a l'article 33 de l'Estatut dels Treballadors, i en configurar-se com una de les seves finalitats bàsiques, especialment davant la crisi econòmica, la de servir de garantia dels crèdits salarials en els casos d'insolvència de l'empresari, procedeix a l'abonament als treballadors dels salaris i indemnitzacions que les empreses no han pogut satisfer. Abonades les prestacions, el Fons de Garantia Salarial assumeix obligatòriament els drets i les accions dels treballadors, i exerceix l'acció de repetició enfront l'empresari deutor.

Són beneficiaris del FOGASA els treballadors per compte d'altri titulars de crèdits per

⁴⁷ Creat mitjançant l'article 31 de la Llei 16/1976, de 8 d'abril, de relacions laborals.

salari i indemnitzacions en la forma legalment establerta, entre els quals s'inclouen els treballadors per compte d'altri vinculats per relació laboral ordinària i els esportistes professionals vinculats per relació laboral de caràcter especial. En contrapartida, són col·lectius exclosos de l'acció protectora del FOGASA els treballadors al servei de la llar i els socis treballadors de les cooperatives de treball associat i de les cooperatives d'explotació comunitària de la terra.

El 2010, les prestacions abonades pel FOGASA han disminuït de forma considerable respecte a l'any anterior: s'arriba a l'import de 17.101.263,81 euros, davant els 32.761.395,55 euros de l'any 2009. D'aquest import, el 69,51% ha correspost al col·lectiu masculí de treballadors, mentre que el 30,49% restant (és a dir, 5.214.598,04 euros) s'ha destinat al col·lectiu femení de treballadores. A més, de l'import abans referit, el 67,32% es correspon a indemnitzacions i el 32,68% restant a salaris.

El nombre total d'expedients resolts el 2010 és de 2.892, 323 més que l'any anterior (que varen ser 2.569), que han afectat 1.831 empreses (cosa que suposa un increment del 9,78% respecte de l'any 2009). No obstant això i malgrat l'augment en el nombre d'expedients resolts i empreses afectades, respecte del 2009, el nombre de treballadors afectats és sensiblement inferior el 2010. Si el 2009 el nombre de treballadors afectats arribava a la xifra de 6.546, en relació amb 2.569 expedients, el 2010, la xifra de treballadors baixa fins als 4.384, la qual cosa suposa una disminució en termes relatius del 33,03%, per a un total de 2.892 ex-

pedients. Del total de treballadors afectats, 2.837 són homes i 1.547 són dones. [\(Vegeu el quadre A II-14\).](#)

Per comunitats autònomes, un any més les que concentren els imports més elevats de pagaments efectuats pel FOGASA són Catalunya (amb 274,8 milions d'euros) i el País Valencià (261,6 milions d'euros), amb pagaments que superen els 200 milions d'euros el 2010, seguides d'Andalusia i el País Basc (132,7 milions d'euros i 128,6 milions d'euros, respectivament).

6.2.2. LA CONFLICTIVITAT JUDICIAL

Una anàlisi de l'estat de la conflictivitat laboral a la CAIB el 2010 es pot efectuar distingint entre la judicial i l'extrajudicial.

D'acord amb la informació subministrada pel Ministeri de Treball i Immigració, el total d'assumptes judicials de tipus laboral resolts a Balears el 2010 ha estat de 6.144 (5.622 el 2009) [\(Vegeu el quadre AII-15\).](#)

Tots aquests assumptes judicials han suposat una mitjana de 21.656 euros reconeguts a cada treballador reclamant [\(Vegeu el quadre AII-16\).](#)

El 2009, la quantitat mitjana reconeguda ha estat de 24.133 euros. D'altra banda, d'acord amb la informació que conté la base de dades *West Law Social*⁴⁸, la Sala Social del Tribunal Superior de Justícia de Balears ha dictat l'any 2010 524 sentències, 41 menys que el 2009.

⁴⁸ Vegeu THOMSON REUTERS, www.westlaw.es.

Devers el 48% (el 2009 es va tractar del 56%) ho han estat en processos sobre Seguretat Social i el percentatge restant ha versat sobre qüestions relatives a les relacions individual i col·lectiva de treball. Com l'any 2009, la temàtica estrella en el camp de la Seguretat Social s'ha referit a la protecció per IP, amb aproximadament el 67% de les sentències (suposa un 10% més que el 2009), seguida de la IT, jubilació i altres qüestions relatives a la protecció per accidents de treball i/o malalties professionals, incloent-hi el recàrrec de prestacions, amb al voltant del 12%, 6% i del 4%, respectivament, de les sentències emeses. Altres assumptes tractats amb certa freqüència pel Tribunal Superior de Justícia en el camp de la Seguretat Social s'han referit a atur (4%), millores voluntàries i acció assistencial (2%) i mort i supervivència (4%). Amb caràcter residual, hi ha pronunciaments relatius a la dinàmica genèrica de la protecció no contributiva i acció protectora dels treballadors autònoms.

Fora del camp de la Seguretat Social, la majoria de sentències ha tractat qüestions relatives a la relació individual de treball, relacions laborals especials incloses, encara que devers un 8% ha tengut per objecte aspectes de la relació col·lectiva, com drets i deures dels representants dels treballadors, dinàmica de la negociació o règim jurídic de les faltes i sancions laborals, o altres extrems relatius al procés jurisdiccional social. La problemàtica dominant en la relació individual de treball, amb aproximadament el 31% de les sentències, és la relativa a l'acomiadament disciplinari i, en menor mesura, a l'econòmic, tant individual com col·lectiu. Altres assumptes recurrents es referei-

xen als litigis en matèria salarial i reclamacions de quantitat connexes, incloses per hores extraordinàries (15%), mentre que supòsits com la delimitació del camp d'aplicació de la norma laboral, el règim jurídic de la contractació de durada determinada, la problemàtica de la classificació professional, temps de treball, modificacions substancials, vacances i excedències, extincions contractuals diferents dels acomiadaments, garanties per canvi d'empresari i davant d'altres manifestacions de descentralització de l'activitat productiva o aspectes laborals del personal de les administracions públiques suposen devers el 27% de les sentències. Per sota d'aquests marges, l'estatut jurídic del treballador fix discontinu (7%), l'eficàcia a l'empresa dels drets fonamentals, inclosa la llibertat sindical (3%), així com la dinàmica de les relacions laborals especials (1,5 %) han estat qüestions també resoltes davant el Tribunal Superior de Justícia balear.

6.2.3. LA CONFLICTIVITAT EXTRAJUDICIAL

Per obtenir una visió el més propera possible a la realitat, l'examen de l'estat de la conflictivitat laboral extrajudicial a la CAIB s'efectuarà a dos nivells. D'una banda, atenent a la fenomenologia que envolta els assumptes resolts pel TAMIB, òrgan que el 2005 va substituir a la nostra Comunitat el Servei de Mediació estatal (SMAC) i que actualment constitueix la seu de la comissió paritària de diferents convenis col·lectius sectorials de la CAIB. D'altra banda, si exposam les característiques de la conflictivitat inherent al recurs a vagues i amb les mesures empresarials de reorganització productiva.

6.2.3.1. L'activitat del TAMIB

Pel que fa a l'activitat desenvolupada pel TAMIB, els 10.723 expedients individuals tramitats el 2009 han davallat a 10.529 el 2010, mentre que els 60 expedients col·lectius de 2009 han augmentat a 69, sense que s'hagi efectuat cap arbitratge, per contraposició als dos registrats el 2009. [\(Vegeu el quadre AII-17\).](#)

De tots aquests expedients, 4.377 han tractat extincions contractuals i 4.727 han estat sobre reclamacions de quantitat, cosa que significa una reducció del 9,5% i un increment del 4,5%, respectivament, sobre els expedients de la mateixa naturalesa gestionats el 2009. Un 82% dels expedients extintius s'han referit a reclamacions per acomiadaments (86% el 2009), un 12% a extincions per causes objectives (10% el 2009) i el 6% restant a extincions per voluntat del treballador, basada en incompliments empresarials (4% el 2009). D'altra banda, el 15% de les reclamacions de quantitat ha ascendit a més de 5.000 euros cadascuna, igual que el 2009, el 60% ha estat d'entre 1.000 i 5.000 euros (71% el 2009) i el 25% restant (14% el 2009) ha ascendit fins a 1.000 euros com a màxim per reclamació. Pel que fa als conflictes col·lectius, el 20,28% dels gestionats en el TAMIB ha tractat conflictes acompanyats de l'anunci de l'exercici del dret de vaga (28,3% durant 2009).

6.2.3.2. Dinàmica de vagues i expedients empresarials de reorganització productiva

Quant a la dinàmica del dret de vaga a la CAIB, el 2010 se n'han plantejat deu, cinc més que el 2009. En funció de l'àmbit

territorial, quatre s'han duit a terme al nostre àmbit regional i nou més a l'àmbit nacional. Els centres de treball convocats han estat 13, per cinc el 2009, per a una plantilla de 5.760 treballadors, enfront els 2.045 del 2009. D'aquests centres se n'han implicat onze, que han aglutinat una plantilla de 3.016 treballadors. Al seu torn, els treballadors participants han estat 501 i han sumat 723 jornades no treballades, per 34 el 2009. [\(Vegeu el quadre AII-18\).](#)

Finalment, 500 dels 501 treballadors implicats en aquestes vagues desenvolupaven la seva activitat en el sector serveis, mentre que el treballador restant ho feia a la construcció. [\(Vegeu el quadre AII-19\).](#)

Pel que fa a la conflictivitat laboral en la versió de recurs empresarial a expedients de reorganització productiva, els expedients de regulació d'ocupació (ERO) autoritzats a Balears el 2010 han estat 182 (170 el 2009). Aquests expedients han afectat 1.861 treballadors, per 1.943 el 2009. De tots els treballadors afectats per ERO el 2010, 574 (663 el 2009) ho han estat en el marc d'ERO extintius, 923 (1.147 el 2009) en ERO suspensius i 364 (133 el 2009) en processos de reducció de jornada. [\(Vegeu els quadres AII-20 i AII-21\).](#)

7.

LA SEURETAT I LA PREVENCIÓ DE RISCS LABORALS

Actualment, l'anàlisi del mercat de treball i de les relacions laborals, per tal que sigui complet, ha d'examinar la qüestió de la seguretat i de la salut laboral. Amb una

anàlisi de la sinistralitat laboral no n'hi ha prou per veure quin és l'estat evolutiu de la matèria, ja que en aquest àmbit es mouen idees, operadors públics i privats, representants dels empresaris i dels treballadors i, a més, una gran quantitat de projectes que, al cap i a la fi, tenen un interès creixent per aconseguir un bon nivell de qualitat en les condicions de feina.

L'any 2010 continua l'aplicació i la vigència, prevista fins al 2011, del Pla de Seguretat i Ambient Laboral de les Illes Balears, pla que amplia i reforça el Pla de Xoc contra la Sinistralitat Laboral iniciat el 2007, instrument que té com objectiu establir el marc general de les polítiques de prevenció de riscos laborals a curt i, sobretot, a mitjà i llarg termini, amb un període de vigència fins al 2012 i una revisió prevista per a l'any 2010. Aquest pla ja ha permès una reducció important dels índexs de sinistralitat a les Illes Balears.

De tota manera, cal tenir en compte que els últims dos anys, a causa de la crisi, ha disminuït la intensitat de mà d'obra en els sectors de major risc i accidentabilitat, alhora que s'ha expulsat del mercat de treball molts treballadors temporals.

Aquest moment de baixa productivitat també ha contribuït a la davallada de les xifres d'accidents, un fet que s'ha de tenir en compte per tenir una perspectiva real de la sinistralitat, tant pel que fa a accidents de treball com a malalties d'origen laboral.

D'altra banda, la declaració de malalties professionals amb baixa ha disminuït en paral·lel a la caiguda d'accidents, si bé n'augmenta cada dia més el subregistre.

La posada en marxa i execució del Pla de Xoc contra la sinistralitat, amb l'aprovació posterior del Pla de Seguretat, Salut i Medi Ambient Laboral 2008- 2011 han tengut un reflex positiu amb una millora de les estadístiques en sinistralitat laboral. Concretament, el Pla de Xoc ja ha superat l'objectiu prioritari de reduir l'accidentabilitat laboral a les Illes un 30%, ja que s'ha donat un descens del 36,1% els darrers tres anys.

El Pla de Seguretat i Ambient Laboral de les Illes Balears disposa d'un pressupost total de 17.776.708 euros i de 36 tècnics en prevenció de riscos laborals de la Conselleria de Treball i Formació per a la seva execució. Té com a principal objectiu prevenir i disminuir la incidència dels accidents mortals o que causin invalidesa permanent.

L'any 2010, la Inspecció de Treball i Seguretat Social ha duit a terme 13.233 actuacions, 777 actuacions menys que l'any 2009, en què es varen registrar 14.010 actuacions. Del total registrat el 2010, 9.978 actuacions corresponen a l'activitat dels inspectors de l'Àrea de Treball i Salut Laboral (UEASL), amb un increment en termes absoluts de 2.033 actuacions més que l'any 2009. Destaca la disminució del nombre d'infraccions respecte a l'any anterior, del 26,75%, ja que l'any 2010 es registren 772 infraccions, per les 1.054 infraccions registrades el 2009.

7.1.

LA NEGOCIACIÓ COL·LECTIVA I LA PREVENCIÓ DE RISCS LABORALS

En aquest punt concret analitzam el tractament de la prevenció de riscos laborals en els convenis col·lectius de les nostres

Illes.⁴⁹ La matèria, com ja s'ha dit en el marc del CES,⁵⁰ s'ha de valorar tenint en compte el canvi important que experimenta la normativa de prevenció de riscos laborals arran de la Llei 31/1995, de 8 de novembre, de prevenció de riscos laborals, i de les reformes posteriors que s'hi han introduït, a més de l'ampli desplegament reglamentari. L'article 1 d'aquesta Llei determina que entre les fonts del dret de prevenció hi ha els convenis col·lectius, als quals l'article 2.2 encomana la tasca de desplegar i millorar el contingut legal.

En aquests moments, l'anàlisi de la prevenció de riscos laborals en la negociació adquireix també certa rellevància com a conseqüència de la conjuntura econòmica actual. Les dificultats econòmiques a què es veuen sotmeses les empreses han provocat un major esforç i preocupació en la utilització dels mecanismes que garanteixen la seguretat i salut dels treballadors en l'empresa. Això, juntament amb l'aparició de nous riscos laborals, converteix la negociació en l'escenari en què es realitzen les previsions normatives sorgides en matèria de prevenció de riscos laborals.

Pel que fa a la negociació col·lectiva sectorial, els dos àmbits de més atenció en la matèria són l'ordenació de determinades comissions sectorials de seguretat i salut i la protecció de la salut. Concretament, el 83% dels convenis col·lectius sectorials vigents a les Illes Balears el 2010 regulen la participació dels treballadors mitjançant

la presència dels delegats de prevenció i també la creació de comissions o comitès de seguretat i salut laboral.

En referència a la protecció de la salut, és una matèria considerada en el 98,9% dels convenis sectorials. El 76% dels convenis preveuen la revisió o el reconeixement mèdic com a mesura que s'ha d'adoptar per a la vigilància de la salut, sense entrar en la vigilància específica davant determinats riscos del treball. El 58,3% estableix, com a normes generals, obligacions i deures en matèria de prevenció de riscos laborals, l'adopció de mesures de salut laboral en relació amb l'avaluació dels riscos, l'organització i la planificació de la prevenció, la formació i la informació dels treballadors, l'atenció al personal i el control de les condicions de treball. El 92% regula, en matèria de salut laboral, el vestuari i la uniformitat (incloent aquest aspecte en la matèria de seguretat i salut laboral) i també els equips de treball i de protecció.

Quant a les clàusules de seguretat i salut pròpies, el 73% dels convenis col·lectius sectorials regulen les condicions de treball i la protecció de la seguretat i la salut dels treballadors en la prevenció de riscos laborals.

D'altra banda, el 73,7% dels convenis col·lectius sectorials recullen l'obligació de l'empresa de subscriure una pòlissa o assegurança d'accidents laborals i/o no laborals (segons els casos). El 25,6% dels convenis preveuen un plus o complements per dur a terme determinades feines.

En matèria d'incapacitat temporal, el 95,6% dels convenis regula complements i indemnitzacions en cas d'incapacitat

⁴⁹ La font per obtenir les dades són els convenis col·lectius integrats en els quadres II-37 i II-38.

⁵⁰ Vegeu: *La negociació col·lectiva a les Illes Balears. Informe. Estudi tècnic*, publicat pel Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, que conté l'estudi que elaborà C. Riera Vayreda (Palma, 2004).

temporal a causa d'un accident de treball, i també un plus complementari per malaltia i per accident.

Respecte a la negociació col·lectiva d'àmbit empresarial, s'ha de dir que la major part de convenis col·lectius d'àmbit empresarial regula, especialment, aspectes com la participació dels treballadors, la salut laboral i la prevenció de riscos laborals, la vigilància de la salut, i les assegurances d'accident de treball. Concretament, el 83% dels convenis d'àmbit empresarial preveu la presència de delegats de prevenció i de comitès de seguretat i salut. El 95,4% conté regulació en matèria de salut laboral i prevenció: el 83,7% reglamenta la qüestió del vestuari i la roba de treball; el 81,4% fa referència a les assegurances d'accident, i el 85,6% recull, com a mesura per a la vigilància de la salut, les revisions mèdiques i els serveis de medicina preventiva.

7.2.

LA SINISTRALITAT LABORAL

A la nostra comunitat autònoma, l'any 2010, s'hi han produït 16.377 accidents de treball en jornada laboral, la qual cosa representa, en termes percentuals, una disminució del 8,34%; és a dir, 1.491 accidents menys que el 2009. [\(Vegeu el quadre AII-22\).](#)

Les dades que es refereixen a la salut laboral situen les Illes Balears a la coa de les comunitats autònomes pel que fa a l'índex d'incidència dels accidents. El 2010

les Balears, amb un índex d'incidència del 49,37%, ocupa el primer lloc, en comparació amb la resta de comunitats autònomes i el conjunt d'Espanya (amb un índex d'incidència del 37,65%), si bé s'està produint una reducció progressiva any rere any, ja que des de 2005 (darrer quinquenni) aquest índex s'ha reduït 29,5 punts, i respecte del 2009, l'índex d'incidència ha experimentat un descens d'1,24 punts (-2,47%), per convertir-se en l'índex més baix des de 1999⁵¹. Més del 99% dels accidents són de caràcter lleu, com s'indica tot seguit. [\(Vegeu el quadre AII-23\).](#)

Si examinem més detalladament el nombre total d'accidents de treball, observem el següent:

- L'any 2010 s'han produït 16.267 accidents lleus, que representen el 99,33% del total d'accidents de treball a les Illes Balears. L'any 2009 es varen produir 17.740 accidents lleus. Per tant, l'any 2010 es pot apreciar certa disminució d'aquests accidents, ja que el nombre d'accidents lleus s'ha reduït en 1.473.
- El 2010 s'han produït 99 accidents de treball greus, que representen el 0,6% del total d'accidents. L'any 2009 hi va haver 120 accidents d'aquest tipus, la qual cosa significa una disminució del 17,5%; és a dir, hi ha hagut 21 accidents greus menys.
- Finalment, pel que fa als accidents mortals, se n'han produït 11; és a dir, en aquest cas s'ha produït un augment dels accidents mortals respecte del 2009, que varen ser vuit.

Per sectors d'activitat, tots els sectors reflecteixen una millora respecte a l'any 2009, en què l'índex d'incidència ha disminuït de forma generalitzada. És destacable en el sector de la construcció i dels serveis, que registren el nombre més elevat d'accidents (11.233 accidents en el cas del sector serveis, i 3.029 en el cas del sector de la construcció). Així, el sector de la construcció és un dels que registra un major nombre d'accidents amb un dels majors índexs d'incidència (9.516 accidents per cada cent mil treballadors amb les contingències cobertes), juntament amb la indústria (amb 7.973). El sector de la construcció i el de la indústria són els que han experimentat els majors descensos en els índexs d'incidència respecte al 2009. [\(Vegeu el quadre AII-24\).](#)

En funció de la seva gravetat, es pot observar que la diferència entre l'índex d'incidència de les Balears en relació amb el conjunt d'Espanya s'explica, sobretot, pel que fa als accidents lleus. Aquests accidents registren un índex d'incidència del 49,03, quan la mitjana estatal és de 37,28. En canvi, l'índex d'incidència dels accidents greus (del 30,0) i mortals (3,3) estan per davall de la mitjana estatal (del 32,7 i 3,8, respectivament).

El nombre d'accidents de treball per illes ens indica que s'ha produït, l'any 2010, una disminució generalitzada de la sinistralitat a totes les illes, per la qual cosa es manté la situació que ja trobàvem el 2009. En concret, Mallorca registra el 80,2%, Eivissa el 12,3%, Menorca el 6,5% i Formentera un 0,4%. Al llarg del 2010, els accidents lleus representen més del 99% del total d'accidents registrats i resulta

destacable que totes les illes presenten el 2010 una millora pel que fa als índexs d'incidència, a excepció de Formentera, que registra un augment del 3,1%.

Els 11 accidents mortals registrats a Balears el 2010 es distribueixen territorialment de la següent manera: vuit a Mallorca, dos a Eivissa i un a Menorca. Per sectors d'activitat, en el sector serveis i en el de la construcció es produeixen cinc accidents mortals a cada un, la resta es registra en el sector industrial, mentre no s'ha produït cap accident mortal en el sector agrari al llarg del 2010.

Segons l'origen o la forma de produir-se la lesió, del total d'accidents en jornada de treball amb baixa, 56 són per causa d'infarts, vessaments cerebrals i altres patologies no traumàtiques, mentre que 32 accidents s'han produït per ofegament i 24 en quedar el treballador sepultat. Des d'aquesta perspectiva, el major nombre d'accidents en jornada de treball amb baixa, per motius distints a les condicions de treball, es concentren en aquells que tenen la causa en el sobre esforç físic, el trauma psíquic i les radiacions, amb un total de 9.116, la qual cosa representa el 55,89% del total d'accidents.

Per altra banda, els accidents en jornada de treball amb baixa que tenen la causa en accidents de trànsit, sense incloure els ferroviaris, aeris o marítims, són 1.041 el 2010; és a dir, el 6,38% del total d'accidents en jornada de treball amb baixa.

CAPÍTOL III

*QUALITAT DE VIDA I
ESTAT DEL BENESTAR*

RESUM

A. NIVELLS DE BENESTAR I DEMOGRAFIA

A.1. Nivells de benestar

Les dades referides a l'any 2008, les últimes disponibles, plantegen una major capacitat adquisitiva mitjana de les Illes balears enfront del conjunt espanyol, amb uns ingressos per individu equivalent superiors en un 7,4% als de les Illes espanyoles, i situen les Illes balears en un bloc de regions, juntament amb Navarra, Madrid, Catalunya i el País Basc, clarament distanciat per sobre de la resta. Quant a la distribució de rendes, els indicadors de desigualtat de les Balears se situen en el mateix rang que per al conjunt espanyol, amb valors de l'índex de Gini del 0,327 i el 0,323, respectivament. Malgrat això, des d'una perspectiva europea, els valors de desigualtat de les Balears i Espanya són dels més elevats entre els països integrants de la Unió Europea. Quant als indicadors de pobresa relativa, es detecta un percentatge més elevat a les Balears de llars en risc de pobresa que a Espanya. Així, la taxa de risc de pobresa relativa de les Balears se situa en el 22,3%, quan aquesta és del 19,5% en el conjunt espanyol. En termes absoluts aquesta taxa suposa que a les Balears hi ha 91.293 llars en risc de pobresa. Igual que per als indicadors de desigualtat, la taxa de pobresa relativa ha augmentat i ha passat del 16,9% el 2007 al 22,3% el 2008, mentre que en el cas espanyol s'ha mantingut estable a l'entorn del 19,5%, tot assolint uns valors dels més alts entre els països europeus tot just a l'inici de la crisi econòmica.

A.2. Demografia

Les dades definitives del padró municipal d'1 de gener de 2010 reflecteixen l'alentiment progressiu en el creixement de la població que es detecta d'ençà l'inici de la crisi econòmica. L'arxipèlag balear ha assolit 1.106.049 habitants, xifra que suposa un augment de 10.623 residents, i en termes relatius, un increment del 0,97% (el quart més alt per Comunitats Autònomes). Els estrangers suposen un col·lectiu de 242.256, cosa que representa un 22% de la població, la major xifra de totes les comunitats autònomes i molt per sobre de la mitjana estatal, que és del 12,2%. La xifra provisional d'estrangers de 2011 seria de 242.578, cosa que representaria un petit increment de 322 residents més que l'any anterior.

La població de les Illes Balears durant el període 2000-2010 ha experimentat un creixement del 25,88%. Cap altra comunitat autònoma de l'Estat espanyol ha assolit un increment tan important en termes relatius. Les dades provisionals segons la revisió del padró de l'1 de gener del 2011 pareixen marcar un canvi de cicle que es manifesta simultàniament en cada un dels components demogràfics de creixement: reducció del flux immigratori i descens en el nombre de naixements. L'augment poblacional ha estat conseqüència, essencialment, de la forta intensitat dels fluxos immigratoris procedents de l'estranger.

Un dels impactes estructurals més intensos s'ha produït en la composició per nacionalitat. L'any 2000 el 8% de la població tenia nacionalitat estrangera i en el 2010 aquesta població ha assolit un pes del 22%; en valors absoluts, s'ha passat dels 73.214 residents estrangers als 242.578. La repercussió d'aquest augment de població es manifesta en tots els àmbits demogràfics que s'analitzen.

Territorialment, s'observa un fort increment de la població estrangera en tots els municipis de les Illes, tot i que la distribució no és uniforme.

Finalment, cal destacar que la població que suporta el nostre arxipèlag és, com mostra l'indicador de pressió humana (IPH), molt superior a la que mostren les estadístiques demogràfiques. Com a conseqüència de l'estacionalitat de l'activitat econòmica turística centrada sobretot en els mesos estivals, la població s'incrementa en gran mesura fins augmentar en prop del 80% en l'àmbit insular.

B. ELS QUATRE PILARS DE L'ESTAT DEL BENESTAR

B.1. La Seguretat Social i la sanitat

El sistema de la Seguretat Social ha destinat el 2010 a les pensions contributives un import total de 1.630,7 milions d'euros, fet que suposa un increment del 6,3% respecte a l'any anterior. El ritme de creixement del nombre total de pensions a les Illes Balears en el 2010 ha estat de l'1,91%, un 0,1% més que el de 2009, superior als que es varen obtenir en l'àmbit nacional el 2010 i el 2009, de l'1,58% i de l'1'65%, respectivament. Per comparació entre comunitats autònomes, la quantia mitjana de les pensions en vigor el desembre de 2010 a les Illes Balears continua situant-se en els llocs més baixos de la taula, només per damunt de la mitjana de Múrcia, Galícia i Extremadura. Si la comparació es fa per províncies, la posició de les Illes Balears continua sent intermèdia, tot i que hi ha 19 províncies amb un import mitjà inferior al de les Illes Balears. Per altra banda, si relacionam l'import total de les pensions segons el nombre total de pensions, es pot parlar de certes diferències en la pensió mitjana entre municipis de l'àrea metropolitana de Palma i del litoral i els municipis de l'interior.

Del total de pensions en vigor per classe, sexe i grup d'edat, el 54,54% correspon a dones, amb un total de 91.489 pensions en vigor, mentre que el 45,46% restant correspon al col·lectiu masculí, amb un total de 76.257. Pel que fa al 2009, en termes absoluts, suposa un increment de 1.864 en vigor en el cas dels homes i de 1.123 en el cas de les dones. La pensió més important del sistema contributiu de les Illes Balears és la de jubilació, que representa el 67,41% de les despeses, seguida de les de viduïtat i d'incapacitat permanent, que representen el 18,58% i el 12,74%, respectivament.

Per altra banda, amb independència de les pensions, l'Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) ha gestionat el 2010 a les Illes Balears una despesa en subsidis i altres prestacions per import de 112,11 milions d'euros, fet que suposa una disminució global del 7,92%.

Quant a les prestacions per atur, el darrer dia de desembre de 2010 constaven d'alta com a perceptors de les prestacions per atur 104.634 persones, 56.297 de les quals eren perceptores de prestacions contributives, 46.402 de subsidis i 1.935 de renda activa d'inserció.

Pel que fa a la salut de la població de les Illes Balears l'any 2010, es pot dir que hi ha dues fites importants: una és la Llei 16/2010 de Salut Pública de les Illes Balears, que ha de contribuir a donar-hi importància mitjançant accions preventives i de promoció de la salut, actuant des de la vessant dels diferents determinants de la salut. L'altre llei de gran incidència, aquesta estatal, és la llei que restringeix l'ús de tabac en espais públics.

Quant al sistema sanitari de les Illes Balears, durant el 2010 cal destacar l'entrada en funcionament de l'Hospital Universitari Son Espases com a hospital de referència de les Illes, en substitució de Son Dureta. També s'han ampliat els recursos d'atenció primària, amb dos centres de salut inaugurats i una nova unitat bàsica, a més de continuar moltes obres a centres que s'inauguraran el 2011. L'activitat assistencial a primària ha disminuït fruit de la implantació de la recepta electrònica. Igualment l'activitat hospitalària ha estat lleugerament menor que l'any 2009. Finalment, cal destacar que s'ha desenvolupat l'anomenat Marc de Qualitat, per tal de garantir la qualitat de l'assistència sanitària als centres públics i privats.

B.2. L'educació, la cultura i la llengua

Continuant amb l'ascens progressiu de la matrícula dels darrers anys, al curs 2010/2011 s'ha registrat un increment de la matrícula en tots els ensenyaments no universitaris de règim general obligatori i no obligatori (infantil, batxillerat i cicles formatius). Aquest augment es relaciona directament amb les altes taxes de matriculació d'alumnat estranger. El creixement de l'alumnat procedent de l'estranger dels darrers anys ha suposat l'existència d'un sistema escolar inestable des de la perspectiva d'haver de donar resposta a la demanda de places escolars en els nivells, fonamentalment, obligatoris. Aquest increment de l'alumnat estranger no només té un impacte en la construcció de centres escolars, sinó que a més està impactant en els resultats sobre el rendiment educatiu, en el desenvolupament de programes específics per a aquest col·lectiu, en la formació permanent de professorat sobre aquesta qüestió, o en la posada en marxa de programes socioeducatius en zones i centres educatius determinats.

En relació amb les universitats presents a les Illes Balears (UIB, UNED i UOC), aquestes han augmentat el nombre d'alumnes en un context de reforma intensa per adaptar-se a l'Espai Europeu d'Educació Superior. Aquest increment s'ha d'explicar per la situació de dificultat d'accés al mercat de treball per als joves de les Illes. S'ha motivat la inversió en processos de formació de llarga durada. A més, s'observa una reducció real dels ingressos aportats per l'Administració. Aquests tres processos complementaris: reforma dels plans d'estudis i els ensenyaments, increment de l'alumnat i reducció pressupostària poden posar en risc la millora de la qualitat dels nivells superiors de formació.

En l'àmbit cultural, la despesa total en cultura a les Illes Balears ha estat de 372,7 milions d'euros, la qual cosa equival a un 3,03% de les despeses totals de les llars familiars (12.293,26 milions d'euros). En la variació respecte dels tres anys anteriors es nota una tendència decreixent de la despesa en cultura a les Illes Balears, ja que l'any 2008 aquesta despesa suposava un 3,11%, el 2007 era d'un 3,21% i el 2006 es tractava d'un 3,66%, respecte del total de despeses de les llars. Pel que fa al repartiment per àrees culturals dels 372,7 milions d'euros destinats a cultura, l'àmbit que registra una despesa major és el tractament de la informació i Internet, que suposa una despesa de 134,9 milions d'euros. Tot seguit hi ha tots aquells serveis culturals que no són espectacles, amb una despesa de 67 milions d'euros, i també registren una despesa elevada els equipaments audiovisuals, fotogràfics i cinematogràfics, amb un cost de quasi 60 milions d'euros. Aquells àmbits culturals que el 2009 generen menys despesa són els qualificats com a altres béns i serveis, que suposen un cost de 6,7 milions d'euros; seguits, amb notable diferència, de les publicacions de llibres no de text, amb 16,2 milions d'euros; i els béns de suport per al registre d'imatge, so i dades, amb una despesa de 16,7 milions d'euros.

Pel que fa a la llengua, enguany s'ha dedicat l'anàlisi a destacar els principals resultats que s'han obtingut de l'Enquesta Modular d'Hàbits Socials (EMHS) de les Illes Balears 2010, realitzada per l'IBESTAT. Segons aquestes dades, el 36,1% diu que la seva llengua és el català, el 6,2% considera tant el català com el castellà llengua pròpia, el 45,9% el castellà i l'11,9% altres llengües. En relació amb els valors de què es disposen referits a l'any 2003 s'observa la reducció de nou punts percentuals del valor del català, el manteniment del castellà i que es duplica el valor relatiu dels que consideren les dues llengües com a pròpies i dels que hi consideren altres llengües.

B.3. L'habitatge

A les Illes Balears la recessió de la construcció residencial ha seguit avançant el 2010, però el ritme s'ha alentit. El sector ha continuat immers en un doble procés d'ajust sever, fet que deriva de la pròpia correcció cíclica des de nivells de sobreoferta i, a més, el que ve induït per l'escenari econòmic recessiu. El nombre d'habitatges visats ha continuat caient (-17,1%), encara que molt menys que en el 2009. El nombre d'habitatges visats el 2010 (2.036) representa tot just un 12,9% de les visades el 2007. S'ha moderat la caiguda d'habitatges lliures iniciats, però el nombre de nous habitatges protegits iniciats ha augmentat. D'altra banda, encara s'acaben 5.171 habitatges lliures i el nombre d'habitatges protegits acabats segueix augmentant.

Les compravendes d'habitatges han augmentat: un 12,8% les noves i un 26,4% les usades. El nombre i el valor de les operacions hipotecàries han moderat la caiguda. Aquesta millora aparent de la demanda és conseqüència de la continuació de la reducció de preus, de la baixada dels tipus d'interès i de la política de preus i finançament seguida pels bancs i caixes d'estalvis en la venda del propi estoc d'habitatges, i també respon al canvi de tractament fiscal de l'habitatge.

El gruix de l'ajust dels preus de l'habitatge a les Balears s'està centrant en l'habitatge usat, i afecta molt menys l'habitatge nou, mentre que els preus mitjans mostren signes d'estabilització. La disminució dels preus de l'habitatge (tot i que en el 2010 s'hagi alentit) i, sobretot, dels tipus d'interès, millora l'accessibilitat teòrica a l'habitatge, però, com a conseqüència bàsicament de les reduccions del crèdit, sovint no es tradueix en demanda efectiva. El descens dels tipus alleuja la morositat, però aquesta continua avançant amb vigor a causa del deteriorament de l'economia i l'atur elevat.

En els tres últims anys els preus de lloguer han baixat a les Balears i també, encara que menys, en el conjunt de l'Estat. El 2010 el preu mitjà ha baixat un 11,2% a les Illes Balears

En l'àmbit de les Illes Balears, les polítiques d'accés a l'habitatge s'emmarquen, d'una banda, en el Pla Estatal d'Habitatge i Rehabilitació 2009-2012 i, de l'altra, en el Pla Estratègic d'Habitatge 2008-2011 de les Illes Balears, anomenat Pla Vuit 11 d'habitatge, que es desenvolupa seguint cinc eixos d'actuació per afavorir l'accés a l'habitatge: adquisició, rehabilitació, lloguer, joves i altres ajudes.

El 2010 ha canviat la fiscalitat de l'habitatge: s'ha augmentat l'IVA i s'ha anunciat l'eliminació de la desgravació per a l'adquisició i rehabilitació d'habitatges per a rendes superiors a un cert límit, i

l'ampliació dels límits a la deducció per lloguer, tot això en l'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques i a partir de l'1 de gener de 2011.

B.4. Els serveis socials i la dependència

La regulació de la nova Llei de serveis socials ja ha tengut un impacte sobre el sistema de serveis socials. En aquest sentit, s'ha abordat l'anàlisi de la intervenció en atenció primària des de l'escenari aportat per aquesta norma. També s'han analitzat les dades referides a l'activitat interna dels serveis socials comunitaris, s'ha fet esment a factors com la dotació i la tipologia dels professionals que els gestionen i el cost d'aquesta estructura de recursos humans. Per últim, s'han analitzat les dades corresponents a l'atenció sobre les persones usuàries del sistema.

En l'apartat de prestacions econòmiques, s'ha posat especial atenció a dues prestacions molt importants en moments de crisi econòmica: la Renda Mínima d'Inserció i les ajudes d'urgència social.

Quant als recursos, vists des de la dimensió sectorial, en aquesta edició s'ha donat rellevància especial a l'activitat dels sectors d'atenció a la infància i atenció a les persones amb discapacitat. Pel que fa a la gent gran i la dona, l'anàlisi s'ha centrat en les previsions que el Pla Estratègic de Serveis Socials 2011-2014, del Govern de les Illes Balears, en fa al respecte de la cobertura de centres i equipaments en el primer cas, i centres d'acollida i tractament sobre dones víctimes de violència de gènere en el segon. Finalment, s'ha avaluat quina ha estat l'activitat principal del Govern de les Illes Balears i dels consells en relació a innovació normativa, científica i les principals iniciatives formatives dutes a terme.

Per altra banda, l'Enquesta Modular d'Hàbits Socials (2010) ha permès actualitzar les dades sobre dependència a les Illes Balears. Segons aquesta font, a la nostra comunitat hi ha un 10,2% de persones dependents. El col·lectiu de les persones majors de 65 anys segueix essent, amb diferència, el més nombrós, tant pel que fa a la discapacitat com a la dependència. Respecte del total de persones en situació de dependència, el grup de persones majors de 65 anys suposa un 57,9%. Pel que fa al nombre de persones amb discapacitats, se situa en 78.552.

C. ALTRES INDICADORS SOCIALS: LA JUSTÍCIA

La població reclusa a les Illes Balears era l'any 2009, última dada disponible, de 1.937 persones (el 2008 pujava a 2.090). Es va rompre, per tant, la tendència a l'alça dels últims anys.

L'any 2010 l'Audiència Provincial ha experimentat un descens lleuger dels assumptes, tant pel que fa als registrats com als resoltos, en relació amb l'exercici anterior. El partit judicial de Palma s'organitza en jutjats de primera instància, els quals han vist incrementats el nombre de casos amb excepció dels jutjats de família; jutjats contenciosos administratius, que han experimentat un descens considerable de casos amb relació a l'any 2009, encara que, tant pel volum com per la problemàtica dels assumptes que atenen, s'ha fet necessària la creació d'un nou òrgan; jutjats de violència contra les dones, que han vist reduït el nombre de denúncies presentades fins arribar a les 2.849, de les quals hi ha 437 renúncies, s'han imposat 430 ordres de protecció i 509 mesures de protecció a les víctimes; jutjats de menors, que han experimentat un augment

d'assumpes; jutjats d'instrucció, en els quals s'han registrat 6.008 casos més respecte a l'any 2009, motiu pel qual es reitera la necessitat que es creï, almenys, un nou òrgan d'acord amb el mòdul fixat pel CGPJ; i jutjats penals de l'1 al 7, en els quals, en contra de la tendència dels anys anteriors, hi ha hagut un descens en el nombre d'assumpes. En el jutjat penal número 8 ha destacat la disminució d'executòries registrades i d'executòries en tràmit. El jutjat de vigilància penitenciària ha seguit la tendència en l'augment d'assumpes registrats. El Jutjat degà ha registrat un descens en el nombre d'expedients de consignació de renda, de queixes presentades al Deganat i de demandes presentades al CGPJ. El servei comú ha experimentat l'any 2010 un descens de diligències unipersonals i d'embargaments, remocions i llançaments; en canvi, s'ha produït un increment de 671 exhorts. Pel que fa al Registre Civil, cal destacar l'augment de les inscripcions per naixement, expedients i cooperació registral.

Quant a l'activitat de la fiscalia, respecte als delictes contra la vida, s'ha observat un descens d'homicidis i un augment d'assassinats; pel que fa als delictes de lesions s'ha experimentat un augment significatiu en els delictes de maltractament familiar i en els de lesions qualificades i un descens en la resta de delictes. Pel que fa als delictes contra la llibertat, l'any 2010 han augmentat considerablement i s'han generalitzat les denúncies; i quant als delictes contra la llibertat sexual, els índexs s'han incrementat en tots els casos excepte en els d'assetjament sexual i els d'exhibicionisme. En referència als delictes contra el patrimoni i l'ordre socioeconòmic, s'han produït més denúncies per furts, robatoris amb violència i amb força o estafa, entre altres; i han disminuït les denúncies per extorsió, robatori i furt de vehicles o blanqueig de capitals, entre d'altres. Respecte als delictes contra els drets dels treballadors, l'any 2010 han disminuït, però s'ha denunciat un delicte de tràfic de mà d'obra. Per altra banda, han augmentat significativament les denúncies per delictes contra l'ordenació del territori i contra el patrimoni històric i s'han reduït considerablement les referides a delictes contra el medi ambient en general o per imprudència. Per altra part, s'ha registrat un augment significatiu en els delictes d'incendi amb perill per a la vida, per tràfic de drogues i per negativa a la realització de la prova d'alcoholèmia i per conducció alcohòlica. En canvi, s'ha registrat un descens important de delictes per conducció sota els efectes de begudes alcohòliques. Per últim, l'any 2010 hi ha hagut una disminució generalitzada de les denúncies per falsificacions, excepte en els delictes de falsificació de documents públics i mercantils i la falsificació imprudent per part de funcionari.

1

LA POBLACIÓ DE LES ILLES BALEARS

RESUM

La població de les Illes Balears durant el període 2000-2010 ha experimentat un creixement del 25,88%. Cap altra comunitat autònoma de l'Estat espanyol ha assolit un increment tan important en termes relatius. Les dades provisionals segons la revisió del padró de l'1 de gener del 2011 pareixen marcar un canvi de cicle que es manifesta simultàniament en cada un dels components demogràfics de creixement: reducció del flux immigratori (i, fins i tot, moviment de retorn en alguns casos) i descens en el nombre de naixements. L'augment poblacional ha estat conseqüència, essencialment, de la forta intensitat dels fluxos immigratoris procedents de l'estranger.

Un dels impactes estructurals més intensos s'ha produït en la composició per nacionalitat. L'any 2000 el 8% de la població tenia nacionalitat estrangera, i en el 2010 aquesta població ha assolit un pes del 22%. En valors absoluts, s'ha passat dels 73.214 residents estrangers als 242.578. La repercussió d'aquest augment de població es manifesta en tots els àmbits demogràfics que s'han analitzat. Territorialment, s'ha observat un fort increment de la població estrangera en tots els municipis de les Illes, tot i que la distribució no és uniforme, i tant s'han produït forts increments en els municipis tradicionalment amb forta presència residencial estrangera com en aquells municipis que han ofert unes condicions laborals més favorables. La novetat d'aquest cicle immigratori a les Illes ha estat la juxtaposició de dos corrents migratoris, que en la major part d'indrets no són coincidents: la migració residencial i la migració laboral.

Així mateix, també s'han produït canvis demogràfics significatius que es reflecteixen en l'estructura i la composició de les llars. Bàsicament ens referim al canvi en els models de convivència, caracteritzats per l'increment de les unions de fet i els fenòmens que afecten els matrimonis (els descens de la taxa general i l'augment dels matrimonis civils, d'una banda, i l'increment de les dissolucions matrimonials de l'altra) i la fecunditat (les baixes taxes de reproducció general i el retard en l'edat de tenir fills). Tot això repercuteix en nous models de convivència, amb llars més reduïdes i en l'increment de la família monoparental amb o sense fills.

Finalment, cal destacar que la població que suporta el nostre arxipèlag és, com mostra l'indicador de pressió humana (IPH), molt superior a la que mostren les estadístiques demogràfiques. Com a conseqüència de l'estacionalitat de l'activitat econòmica turística centrada sobretot en els mesos estivals, la població s'ha incrementat en gran mesura fins augmentar en prop del 80% en l'àmbit insular. Aquest increment demogràfic estacional ha de ser tengut en compte per proveir de serveis i equipaments la població resident i estacional, i el seu coneixement és fonamental per als planificadors i els responsables de les administracions públiques i les empreses.

1.1.

INTRODUCCIÓ

Les dades definitives del padró municipal d'1 de gener de 2010 reflecteixen l'alentiment progressiu en el creixement de la població que es detecta d'ençà l'inici de la crisi econòmica. L'arxipèlag balear ha assolit 1.106.049 habitants, xifra que suposa un augment de 10.623 residents, i en termes relatius, un increment del 0,97% (el quart més alt per comunitat autònoma, però el més baix des de 2004). De la seva banda, l'Estat espanyol ha arribat als 47.021.031 habitants i ha experimentat un creixement de 275.024 persones, que en termes relatius suposen un augment del 0,59%. (Vegeu el quadre III-1 i AIII-1).

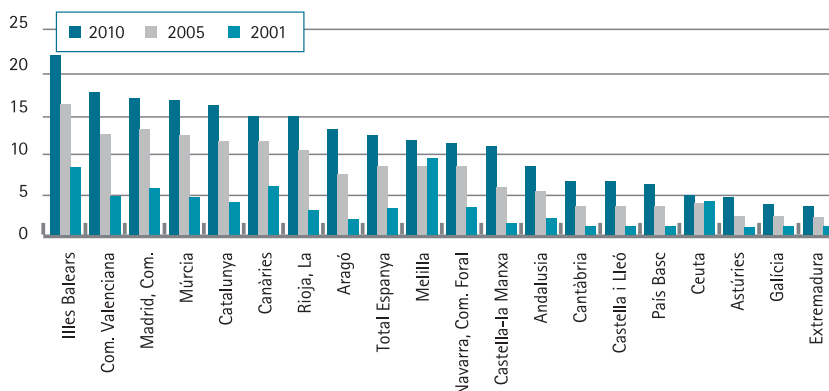
A les Illes, els estrangers suposen un col·lectiu de 242.256 persones amb un increment del 2% (4.694 persones). Representen un 21,9% de la població, la major xifra de totes les comunitats autònomes i molt per sobre de la mitjana estatal que és del 12,2%. Les dades provisionals d'1 de gener de 2011 ens mostren, després de molts anys, un decreixement global del nombre d'estrangers residents a Espanya. La població estrangera se situaria en els 5.730.667 habitants; és a dir, 17.067 menys que l'1 de gener de 2010. A les Illes Balears, la xifra provisional d'estrangers de 2011 seria de 242.578; això representaria un petit increment (0,1% el creixement més baix des de 2001) de 322

QUADRE III-1. EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ PER COMUNITAT AUTÒNOMA DE RESIDÈNCIA (2001-2010)*											
	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	
Total Espanya	47.021.031	46.745.807	46.157.822	45.200.737	44.708.964	44.108.530	43.197.684	42.717.064	41.837.894	41.116.842	
Andalusia	8.370.975	8.302.923	8.202.220	8.059.461	7.975.672	7.849.799	7.687.518	7.606.848	7.478.432	7.403.968	
Aragó	1.347.095	1.345.473	1.326.918	1.296.655	1.277.471	1.269.027	1.249.584	1.230.090	1.217.514	1.199.753	
Astúries	1.084.341	1.085.289	1.080.138	1.074.862	1.076.896	1.076.635	1.073.761	1.075.381	1.073.971	1.075.329	
Illes Balears	1.106.049	1.095.426	1.072.844	1.030.650	1.001.062	983.131	955.045	947.361	916.968	878.627	
Canàries	2.118.519	2.103.992	2.075.968	2.025.951	1.995.833	1.968.280	1.915.540	1.894.868	1.843.755	1.781.366	
Cantàbria	592.250	589.235	582.138	572.824	568.091	562.309	554.784	549.690	542.275	537.606	
Castella i Lleó	2.559.515	2.563.521	2.557.330	2.528.417	2.523.020	2.510.849	2.493.918	2.487.646	2.480.369	2.479.425	
Castella-la Manxa	2.098.373	2.081.313	2.043.100	1.977.304	1.932.261	1.894.667	1.848.881	1.815.781	1.782.038	1.755.053	
Catalunya	7.512.381	7.475.420	7.364.078	7.210.508	7.134.697	6.995.206	6.813.319	6.704.146	6.506.440	6.361.365	
Com. Valenciana	5.111.706	5.094.675	5.029.601	4.885.029	4.806.908	4.692.449	4.543.304	4.470.885	4.326.708	4.202.608	
Extremadura	1.107.220	1.102.410	1.097.744	1.089.990	1.086.373	1.083.879	1.075.286	1.073.904	1.073.050	1.073.381	
Galícia	2.797.653	2.796.089	2.784.169	2.772.533	2.767.524	2.762.198	2.750.985	2.751.094	2.737.370	2.732.926	
Madrid, Com.	6.458.684	6.386.932	6.271.638	6.081.689	6.008.183	5.964.143	5.804.829	5.718.942	5.527.152	5.372.433	
Múrcia	1.461.979	1.446.520	1.426.109	1.392.117	1.370.306	1.335.792	1.294.694	1.269.230	1.226.993	1.190.378	
Navarra, Com. Foral	636.924	630.578	620.377	605.876	601.874	593.472	584.734	578.210	569.628	556.263	
País Basc	2.178.339	2.172.175	2.157.112	2.141.860	2.133.684	2.124.846	2.115.279	2.112.204	2.108.281	2.101.478	
Rioja, La	322.415	321.702	317.501	308.968	306.377	301.084	293.553	287.390	281.614	270.400	
Ceuta	80.579	78.674	77.389	76.603	75.861	75.276	74.654	74.931	76.152	75.694	
Melilla	76.034	73.460	71.448	69.440	66.871	65.488	68.016	68.463	69.184	68.789	

*Dades referides a l'1 de gener de l'any corresponent

Font: INE, Revisió del padró.

Gràfic III-1
Nombre d'estrangers per 100 habitants (2001 ,2005, 2010)

Font: INE, Revisió del padró

residents més que l'any anterior. (Vegeu el gràfic III-1 i el quadre III-2.).

Els increments més significatius del nombre d'estrangers el 2010 són els italians (1.085), alemanys (1.031), romanesos (736) i marroquins (730). Això no obstant, es detecten balanços migratoris negatius o, dit d'una altra manera, fluxos de retorn més potents que els d'entrada en set dels 22 països amb poblacions més grans residents a les Illes Balears. Els països que presenten decreixements en el nombre de residents són l'Argentina (-818), Bolívia (-744), l'Uruguai (-487), el Brasil, Xile, l'Equador i Colòmbia, que en conjunt han baixat en 3.000 persones, aproximadament. (Vegeu el quadre AIII-2.).

1.2.

L'EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ 2001-2010

Per primera vegada disposam a les Illes Balears de dades demogràfiques completes

que abasten la primera dècada del segle XXI, per la qual cosa hem cregut oportú fer en l'edició d'enguany un esforç important en l'anàlisi estadística de les dades demogràfiques completes per al període 2001-2010, tant en l'àmbit del conjunt regional com en l'insular i el municipal. La foto que surt és, en molts de casos, sorprenent per la intensitat, la rapidesa i la generalització que a casa nostra ha tengut el procés immigratori.

També convé recordar que al llarg d'aquest període s'han produït tot un seguit de canvis normatius en relació amb la situació legal dels estrangers i als processos de regularització¹, tot i que a efectes estadístics no ha tengut cap repercussió, ja que les operacions censals i dels padrons no adopten el criteri legal sobre la situació regular o no d'aquestes persones, sinó el criteri sobre si estan o no donades d'alta com a residents en un

¹ Ens referim a la Llei orgànica 4/2000, de 11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, modificada per les Lleis orgàniques: LO. 8/2000, de 22 de desembre; LO. 11/2003, de 29 de setembre; LO. 14/2003, de 20 de novembre; LO. 2/2009, de 11 de desembre; LO. 10/2011, de 27 de juliol.

Quadre III-2. EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ ESTRANGERA PER COMUNITAT AUTÒNOMA DE RESIDÈNCIA (2001-2011)												
	2011prov.	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	
Total Espanya	5.730.667	5.747.734	5.648.671	5.268.762	4.519.554	4.144.166	3.730.610	3.034.326	2.664.168	1.977.946	1.370.657	
Andalusia	727.176	704.056	675.180	623.279	531.827	488.928	420.207	321.570	282.901	212.202	164.145	
Aragó	170.421	173.086	172.138	154.892	124.404	105.361	96.848	77.545	61.896	44.028	25.132	
Astúries	50.310	49.286	47.119	40.804	32.720	30.258	26.797	22.429	19.691	14.846	10.848	
Illes Balears	242.578	242.256	237.562	223.036	190.170	167.751	156.270	131.423	126.505	99.744	73.614	
Canàries	306.307	307.379	301.204	283.847	250.736	233.447	222.260	185.781	179.493	143.138	107.930	
Cantàbria	38.863	39.201	38.096	33.242	26.795	23.834	20.547	16.364	13.677	10.334	6.833	
Castella i Lleó	171.554	169.498	167.641	154.802	119.781	106.159	91.318	71.300	59.440	42.640	26.572	
Castella-la Manxa	231.810	229.554	225.888	206.008	159.637	132.725	115.223	88.858	70.899	48.123	27.887	
Catalunya	1.182.957	1.198.538	1.189.279	1.103.790	972.507	913.757	798.904	642.846	543.008	382.067	257.354	
Com. Valenciana	877.678	893.759	889.340	847.339	732.102	668.075	581.985	464.317	413.760	301.143	199.574	
Extremadura	41.460	39.356	37.223	35.315	29.210	27.467	25.341	20.066	17.885	15.125	11.627	
Galícia	109.994	109.670	106.637	95.568	81.442	73.756	69.363	58.387	53.808	42.462	33.058	
Madrid, Com.	1.062.026	1.079.944	1.063.803	1.005.381	866.910	800.512	780.752	664.255	589.215	444.440	305.656	
Múrcia	240.749	241.865	235.991	225.625	201.700	189.053	165.016	132.918	113.912	83.511	55.458	
Navarra, Com. Foral	71.380	71.369	70.627	65.045	55.921	55.444	49.882	43.376	38.741	30.686	19.497	
País Basc	144.551	139.369	132.865	117.337	98.524	85.542	72.894	59.166	49.231	38.408	27.438	
Rioja, La	46.084	46.680	46.931	43.856	36.825	35.037	31.075	24.988	20.570	15.288	8.193	
Ceuta	4.736	3.995	3.550	3.124	3.016	3.078	3.037	2.863	3.203	3.334	3.281	
Melilla	10.033	8.873	7.597	6.472	5.327	3.982	2.891	5.874	6.333	6.425	6.561	

Font: INE, Revisió del padró.

municipi determinat independentment de la seva situació legal².

Així, la primera constatació que podem fer és que la població de les Illes Balears ha experimentat durant aquest primer decenni del segle XXI un creixement demogràfic molt intens. En diversos anys del període ha presentat les taxes relatives de creixement interanual més elevades entre les comunitats autònomes de l'Estat.

Fins i tot en aquests dos darrers anys marcats per la forta crisi econòmica internacional, els fluxos demogràfics han continuat creixent, i pel que fa a l'any 2010, es constata que l'arxipèlag balear ha assolit 1.106.049 habitants, xifra que suposa un augment de 10.623 residents, i, en termes relatius, un increment del 0,97% (el quart més alt per CA). En qualsevol cas, aquest creixement es continua situant per sota de l'increment del nombre d'estrangers el 2010, que s'ha situat gairebé en el 2% (1,98%).

Per al conjunt del període 2001-2010, el factor explicatiu principal el trobam en el forts corrents migratoris experimentats sobretot en el primer quinquenni del segle XXI, com a conseqüència d'un procés de creixement econòmic accelerat fonamentat, principalment, en el sector de la construcció.

També podem comprovar que la composició dels estrangers residents és distinta del model migratori estatal. Les Illes es

caracteritzen per una major presència de nombroses colònies de població alemanya i britànica, juntament amb importants colònies nord-africanes i sud-americanes, que palesen el doble model migratori que conviu a l'arxipèlag.

Si comparam la població de 2010 (1.106.049) amb la 2001 (878.627), conclourem que ha crescut en gairebé 227.422 persones, o el que és el mateix, més d'un 25%. La importància de la immigració és òbvia si analitzam el creixement per nacionalitats. Així, en el mateix període, la població de nacionalitat espanyola ha crescut en 59.049 persones, mentre que la població d'estrangers, s'ha ampliat dels menys de 74.000 habitants el 2001 als 242.256 habitants el 2010. La població espanyola només ha augmentat un 7,34%, mentre que la població estrangera ha crescut un 227,89%; és a dir, s'ha multiplicat per 3,2 en el termini de només deu anys. (Vegeu el quadre III-3).

L'illa que ha experimentat el major creixement relatiu ha estat Formentera, amb prop del 45%, que ha estat conseqüència, tant del creixement en valors absoluts molt similars d'espanyols (1.435) i estrangers (1.652). Eivissa és l'illa que amb el 40,60% d'increment ocupa la segona posició quant a creixement; els 38.303 nous habitants es distribueixen entre 14.091 espanyols i 24.212, estrangers. En només deu anys la colònia estrangera s'ha més que triplicat. Menorca se situa en tercera posició. Amb un percentatge de creixement molt similar a la mitjana, ha crescut en 19.087 persones, de les quals 7.640 són espanyoles i 11.447 són estrangeres. Cal destacar que Menorca és l'illa que ha

² A partir de 2006 cada dos anys aquestes persones estan obligades a donar-se d'alta en el padró municipal i si no ho fan automàticament se les dóna de baixa, per la qual cosa, és possible que l'efecte de la crisi sobre el procés de retorn d'immigrants no es reflecteixi amb més intensitat en els censos i padrons fins a les correccions que es facin a partir de gener de 2012.

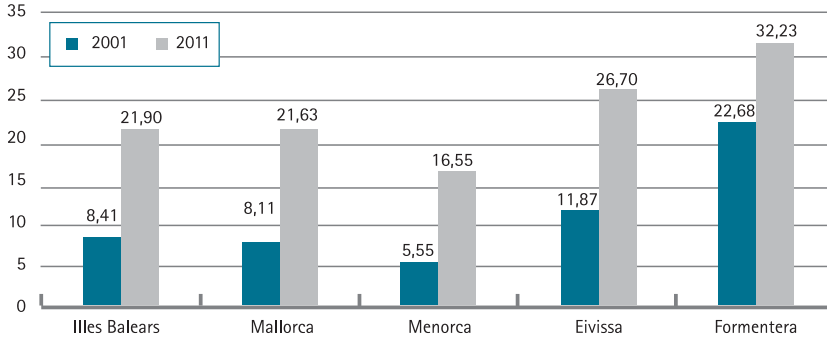
QUADRE III-3. EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ BALEAR PER NACIONALITAT I ILLA DE RESIDÈNCIA (2001-2010)

	Illes Balears			Mallorca			Menorca			Eivissa			Formentera		
	Total	Espanyola	Estrangera	Total	Espanyola	Estrangera	Total	Espanyola	Estrangera	Total	Espanyola	Estrangera	Total	Espanyola	Estrangera
2001	878.627	804.744	73.883	702.122	645.173	56.949	75.296	71.118	4.178	94.334	83.137	11.197	6.875	5.316	1.559
2002	916.968	817.224	99.744	730.778	653.767	77.011	78.796	72.901	5.895	99.933	85.021	14.912	7.461	5.535	1.926
2003	947.361	820.856	126.505	753.584	655.482	98.102	81.067	73.283	7.784	105.103	86.629	18.474	7.607	5.462	2.145
2004	955.045	823.622	131.423	758.822	656.439	102.383	82.872	74.029	8.843	106.220	87.567	18.653	7.131	5.587	1.544
2005	983.131	826.861	156.270	777.821	657.299	120.522	86.697	75.166	11.531	111.107	88.707	22.400	7.506	5.689	1.817
2006	1.001.062	833.311	167.751	790.763	661.360	129.403	88.434	75.891	12.543	113.908	90.173	23.735	7.957	5.887	2.070
2007	1.030.650	840.480	190.170	814.275	666.042	148.233	90.235	76.563	13.672	117.698	91.751	25.947	8.442	6.124	2.318
2008	1.072.844	849.808	223.036	846.210	672.211	173.999	92.434	77.287	15.147	125.053	93.986	31.067	9.147	6.324	2.823
2009	1.095.426	857.864	237.562	862.397	677.604	184.793	93.915	78.228	15.687	129.562	95.437	34.125	9.552	6.595	2.957
2010	1.106.049	863.793	242.256	869.067	681.056	188.011	94.383	78.758	15.625	132.637	97.228	35.409	9.962	6.751	3.211
Creixement absolut 2010/2001	227.422	59.049	168.373	166.945	35.883	131.062	19.087	7.640	11.447	38.303	14.091	24.212	3.087	1.435	1.652
Creixement relatiu 2010/2001	25,88	7,34	227,89	23,78	5,56	230,14	25,35	10,74	273,98	40,60	16,95	216,24	44,90	26,99	105,97

Font: IBESTAT, Revisió del padró

Gràfic III-2

Percentatge de la població resident estrangera a les Illes Balears sobre el total de la població (2001-2011)

Font: IBESTAT, Revisió del padró

experimentat el major creixement relatiu d'estrangers, ja que en el 2001 n'hi havia 4.178, i l'any 2010 aquesta xifra ha augmentat fins als 15.625; és a dir, s'ha multiplicat per 3,74. Mallorca creix un 24%, la qual cosa representa 166.945 nous habitants (35.883 espanyols i 131.062 estrangers). A Mallorca els estrangers presenten la segona taxa més alta de creixement, ja que en aquests deu anys s'han multiplicat per 3,3. (Vegeu el gràfic III-2 i el quadre AIII-3)

L'any 2010 (darrer any de la sèrie 2001-2010) es comprova la continuïtat en el creixement demogràfic amb les següents variacions interanuals per illes: 0,8% a Mallorca, 0,5% a Menorca, 2,4% a Eivissa i 4,3% a Formentera.

El creixement, però, no ha estat uniforme. En els primers anys del període considerat, les taxes de creixement interanual eren molt elevades fins a superar el 4%, fet que ens informa de l'increment de la població, fortíssim i accelerat. El 2007, amb l'inici de la crisi econòmica internacional que afecta el sistema financer i les inversions immobiliàri-

es, va posar fre a l'activitat econòmica que havia possibilitat i impulsat aquesta allau, i els fluxos migratoris comencen a refredar-se, tot i que no s'aturen del tot. De cada cop, els balanços migratoris presenten uns valors més baixos i, en el cas de Menorca, les xifres d'estrangers d'1 de gener de 2010 mostren un descens global, tot i que molt feble, després de dos anys d'estabilització del col·lectiu. Ja hem esmentat, així mateix, que algunes poblacions de països determinats ja han començat a presentar comportaments de retorn, febles encara, i que es poden reactivar en els propers anys, fruit de la profunditat de la crisi, les baixes taxes de creixement actual que no permeten crear llocs de treball nous per a l'elevat percentatge de població activa que està en situació d'atur.

1.3.

L'EVOLUCIÓ DEMOGRÀFICA MUNICIPAL 2001-2010

Si el canvi estructural provocat per l'allau migratòria internacional ha estat molt in-

tens, la situació municipal encara ha estat més invertebrant. Hem passat només en una dècada a un canvi molt significatiu de la dinàmica i l'estructura poblacionals de tots els municipis de les Illes. Si unes dècades enrere la presència de la població estrangera, amb un pes molt poc significatiu en comparació amb l'actual, estava molt ben definida en el territori, i ocupava, d'una banda, els municipis amb alt valor paisatgístic i natural de la Serra de Tramuntana i, de l'altra, els municipis costaners amb una infraestructura turística important i, en molt pocs casos, formaven grups amb un pes demogràfic destacable en municipis interiors o de base agrícola, com sa Pobla, actualment la situació és contràriament ben distinta. A començament de 2010, deu municipis de l'arxipèlag tenen entorn un terç de la població resident amb nacionalitat estrangera i gairebé la meitat tenen una de cada cinc persones que té una nacionalitat distinta de l'espanyola. Aquests valors, deu anys enrere, no s'assolien ni entre els municipis amb major percentatge de població estrangera.

Les variacions interanuals 2009-2010 més importants quant al creixement demogràfic es localitzen a Mallorca en els municipis següents: Mancor de la Vall (7,2%), Consell (4,6%), Puigpunyent (3,8%), Costitx (3,5%) i Santa Maria del Camí (3,1%)

A Menorca, aquests creixements interanuals més significatius es donen a Sant Lluís (2,9%) i a es Mercadal (2%).

A les Pitiüses, aquests creixements interanuals més significatius es donen a Formen-

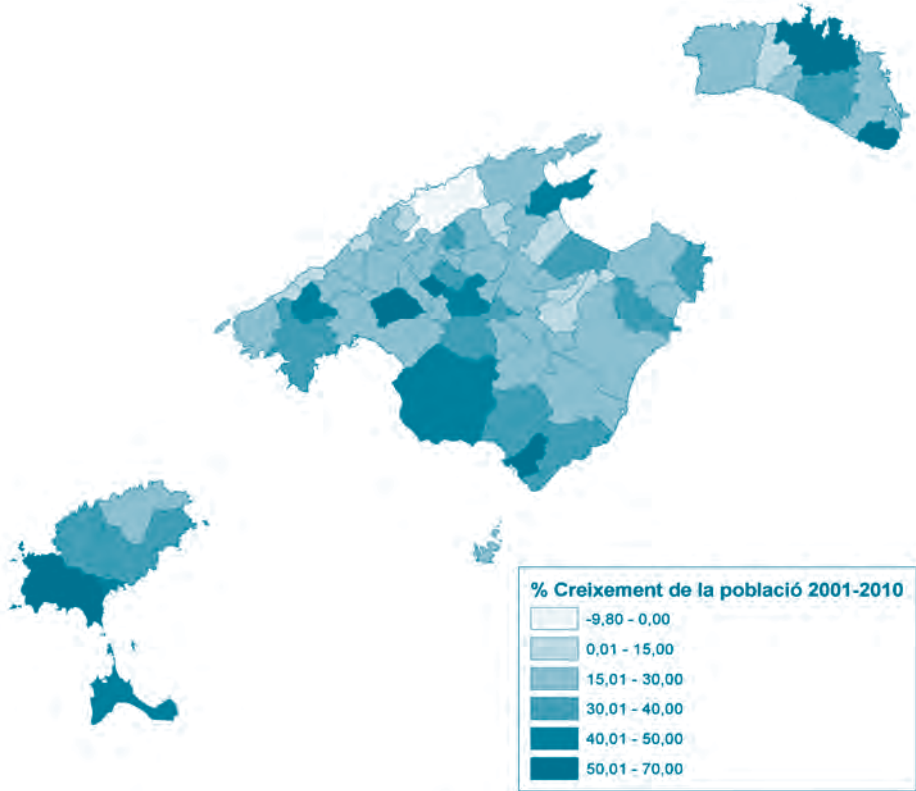
tera (4,3%), a Santa Eulàlia des Riu (4,2%) i a Sant Josep de sa Talaia (3,2%)

Igualment, es pot assenyalar que només es donen creixements interanuals negatius en els següents municipis de Mallorca: Fornalutx (-7,3%), Santa Eugènia (-4,1%), Estellencs (-2,8%), Muro (-2%), Banyalbufar (-1,9%), Búger (-1,9%), Pollença (-1,6%), Escorca (-1,4%), ses Salines (-0,7%), Calvià (-0,6%), Montuïri (-0,4%), Sant Joan (-0,2%), Felanitx (-0,2%) i Andratx (-0,1%). A Menorca són Ferreries (-1,1%) i Maó (-0,3%). I a les Pitiüses només es dona a Sant Joan de Labritja (-1,2%).

Quant a l'anàlisi per al decenni 2001-2010, en primer lloc, si analitzem l'increment total municipal de la població, ens adonem que únicament un municipi de les Illes ha perdut població: Escorca, que ha passat de 306 a 276 habitants, tot i que és un municipi atípic, d'accés molt difícil, amb una estructura de la propietat rústica de grans dimensions i un hàbitat amb un grau elevat de dispersió i sense grans infraestructures productives. No obstant això, la tendència global en aquest decenni ha estat presentar un fort creixement de població que en molts de casos han significat increments superiors al 30, 40, 50 i, fins i tot, en el cas de es Mercadal, a Menorca, del 65%. (Vegeu el mapa III-1).

L'illa en què els municipis han presentat, en conjunt, majors taxes de creixement, és Eivissa, en què tots els municipis han crescut entre un 24,45% (Sant Joan de Labritja) i més del 50% (Sant Josep de sa Talaia). Menorca ha presentat més dis-

Mapa III-1
Creixement percentual de la població (2001-2010)

Font: IBESTAT, Revisió del padró

persió i les taxes van des de l'increment de l'11,76% de Ferreries fins a la taxa d'Es Mercadal, la més elevada de l'arxipèlag. Mallorca, com és habitual per la major tipologia de municipis, presenta molta dispersió; alguns, com Consell, Marratxí i ses Salines, han superat el 50% del creixement, mentre que n'hi ha que romanen per davall del 10% i, fins i tot, Escorca ha perdut població, com hem comentat. (Vegeu el mapa AIII-1 i el quadre III-4).

L'anàlisi de l'evolució per nacionalitat de la població ens mostra un panorama bastant distint. Nou municipis de Mallorca han presentat pèrdua de població espanyola, que és un fet que podem lligar en gran mesura a l'envelliment de la població i a un creixement vegetatiu negatiu, en molts casos. En el cas de Palma, possiblement la pèrdua de pes de la població espanyola sigui conseqüència de l'encariment dels preus dels habitatges a Ciutat, que ha

QUADRE III-4. POBLACIÓ PER MUNICIPIS I NACIONALITAT (2001 i 2010)

Municipis	2001			2010		
	Total població	Espanyola	Estrangera	Total població	Espanyola	Estrangera
Alaior	7.684	7.062	622	9.399	7.645	1.754
Alaró	4.121	3.677	444	5.401	4.324	1.077
Alcúdia	12.942	11.358	1.584	19.112	12.955	6.157
Algaida	3.868	3.583	285	5.116	4.339	777
Andratx	9.034	6.803	2.231	11.682	7.625	4.057
Ariany	782	732	50	876	726	150
Artà	6.228	5.949	279	7.549	6.050	1.499
Banyalbufar	534	500	34	593	523	70
Binissalem	5.424	5.222	202	7.379	6.651	728
Búger	946	856	90	1.040	881	159
Bunyola	4.910	4.668	242	6.172	5.543	629
Calvià	38.841	31.234	7.607	51.462	32.899	18.563
Campanet	2.366	2.198	168	2.619	2.235	384
Campos	7.132	6.765	367	9.784	7.746	2.038
Capdepera	8.672	7.420	1.252	11.929	8.081	3.848
Castell, es	6.681	6.108	573	7.926	6.448	1.478
Ciutadella de Menorca	23.706	22.934	772	29.247	25.524	3.723
Consell	2.403	2.348	55	3.677	3.361	316
Costitx	931	815	116	1.116	925	191
Deià	677	482	195	773	445	328
Eivissa	34.779	32.085	2.694	49.516	35.893	13.623
Escorca	306	294	12	276	250	26
Esporles	4.082	3.853	229	4.900	4.301	599
Estellencs	371	323	48	378	281	97
Felanitx	15.533	14.232	1.301	18.225	14.122	4.103
Ferrieres	4.134	4.089	45	4.620	4.352	268
Formentera	6.875	5.316	1.559	9.962	6.751	3.211
Fornalutx	624	496	128	703	569	134
Inca	23.361	21.963	1.398	29.321	24.654	4.667
Lloret de Vistalegre	966	889	77	1.295	1.020	275
Lloseta	4.736	4.607	129	5.750	5.036	714
Llubí	1.931	1.838	93	2.302	1.946	356
Llucmajor	24.750	22.240	2.510	36.681	28.637	8.044
Manacor	31.575	29.718	1.857	40.859	31.977	8.882
Mancor de la Vall	924	863	61	1.285	1.171	114
Maó	23.993	22.654	1.339	29.050	24.005	5.045

continua

QUADRE III-4. POBLACIÓ PER MUNICIPIS I NACIONALITAT (2001 i 2010)

Municipis	2001			2010		
	Total població	Espanyola	Estrangera	Total població	Espanyola	Estrangera
Maria de la Salut	1.861	1.701	160	2.187	1.817	370
Marratxí	22.275	21.781	494	33.883	31.968	1.915
Mercadal, es	3.268	2.901	367	5.398	3.910	1.488
Migjorn Gran, es	1.204	1.178	26	1.539	1.252	287
Montuïri	2.406	2.214	192	2.817	2.268	549
Muro	6.359	5.858	501	7.001	5.838	1.163
Palma	346.720	325.324	21.396	404.681	320.942	83.739
Petra	2.634	2.535	99	2.928	2.548	380
Pobla, sa	10.736	9.567	1.169	12.831	10.074	2.757
Pollença	14.647	12.827	1.820	16.981	12.610	4.371
Porreres	4.363	4.060	303	5.531	4.182	1.349
Puigpunyent	1.314	1.084	230	1.938	1.483	455
Salines, ses	3.478	3.132	346	5.234	3.479	1.755
Sant Antoni de Portmany	16.209	14.535	1.674	22.136	16.413	5.723
Sant Joan	1.691	1.585	106	1.958	1.665	293
Sant Joan de Labritja	4.401	3.405	996	5.477	3.741	1.736
Sant Josep de sa Talaia	15.190	13.076	2.114	22.871	17.449	5.422
Sant Llorenç des Cardassar	6.692	5.433	1.259	8.841	5.981	2.860
Sant Lluís	4.626	4.192	434	7.204	5.622	1.582
Santa Eugènia	1.265	1.131	134	1.595	1.350	245
Santa Eulària des Riu	23.755	20.036	3.719	32.637	23.732	8.905
Santa Margalida	8.306	7.392	914	11.626	8.361	3.265
Santa Maria del Camí	4.937	4.743	194	6.176	5.601	575
Santanyí	9.405	8.208	1.197	12.823	8.342	4.481
Selva	2.975	2.840	135	3.620	3.243	377
Sencelles	2.214	2.022	192	3.155	2.678	477
Sineu	2.789	2.603	186	3.619	3.015	604
Sóller	11.705	10.281	1.424	14.075	11.201	2.874
Son Servera	10.179	9.049	1.130	12.286	8.917	3.369
Valldemossa	1.770	1.591	179	2.037	1.707	330
Vilafranca de Bonany	2.431	2.286	145	2.989	2.513	476

Font: IBESTAT, Revisió del padró

fet que molts de municipis de l'entorn i, de cada vegada més lluny, acullin la població jove que es vol independitzar. Aquest fet origina alhora un creixement important dels nuclis receptors. Això es comprova amb les elevades taxes de creixement de la població espanyola de municipis dels voltants de Palma com Consell, Binissalem, Lluçmajor...

Les taxes de creixement de la població espanyola es caracteritzen per presentar uns valors relatius molt més baixos que els de creixement de la població estrangera. Aquest fet posa de relleu la potència de la immigració recent com a motor de la demografia insular i municipal al llarg del decenni considerat.

Quan ens centram en el creixement de la població estrangera en l'àmbit municipal, ens adonam de la dimensió autèntica del procés migratori que han experimentat les nostres illes. L'arribada de més de 168.000 estrangers, en deu anys, més que triplicant la població no espanyola resident, justifiquen aquesta afirmació. Si deixam de banda Fornalutx, segurament per la manca d'oferta i del preu elevat dels habitatges, gran part dels municipis ha vist com la població estrangera resident es duplicava i, fins i tot, es multiplicava per més de deu. El cas més espectacular és el d'Es Migjorn, a Menorca, que ha multiplicat per onze la xifra preexistent d'estrangers, però no són infreqüents els factors multiplicadors superiors a 3, 4 i 5. (Vegeu els mapes AIII-2 i AIII-3).

El creixement en valors absoluts palesa, no obstant això, la generalització de la instal·lació de població estrangera

arreu del territori, una certa tendència a concentrar-se en les capitals insulars i en els municipis més poblats, tal volta per les majors possibilitats d'inserció laboral que ofereixen nuclis grans i molt poblats. Palma ha augmentat en 62.343 habitants, cosa que suposa més d'1/3 del creixement total de la població estrangera. Eivissa capital, que creix en prop d'11.000 estrangers, n'explica el 45% d'increment del total de la Pitiüsa major, mentre que a Menorca, els més de 6.600 estrangers instal·lats en els principals nuclis de l'illa, Maó i Ciutadella, en suposen més del 60%.

Si analitzam el pes de la immigració estrangera per municipis, comprovam que té un grau de dispersió molt més ampli. Destacarem, però, alguns fets. En molts de casos la immigració estrangera no només explica tot el creixement recent de la població, sinó que evita que el municipi hagi perdut població. Aquests casos, tan extrems, només es registren a Mallorca i afecten municipis molt distints. D'una banda, municipis petits de la Serra de Tramuntana, molt envellits i residencials de classes mitjanes i altes, com Estellencs i Deià, però, per l'altra, també hi trobam municipis com Muro i Felanitx, amb un cert envelliment poblacional, i altres com Pollença, Son Servera i Palma, amb una estructura productiva relacionada amb el sector serveis. En algun cas, podem parlar de l'expulsió de població per l'increment dels preus dels habitatges i d'una dinàmica demogràfica vegetativa poc dinàmica, però en altres casos, s'haurien d'analitzar en major profunditat les circumstàncies de pèrdua de població espanyola. (Vegeu el mapa AIII-4.).

De l'altra, dues terceres parts dels municipis expliquen més del 50% del creixement pels fluxos migratoris de població estrangera, i molts arriben a superar aquest percentatge. En el cas oposat, trobam alguns municipis, molt minoritaris, en què l'increment de població estrangera té poc pes en l'evolució de la població experimentada en el darrer decenni. Aquest seria el cas de Fornalutx i Mancor, a la Serra de Tramuntana, i Marratxí, que aconsegueix una funció residencial de la població de Ciutat i que destaca pel poc pes de la població estrangera en el seu territori. (Vegeu els mapes AIII-5 i AIII-6.).

Aquesta fase 2001-2010 de la nostra evolució demogràfica la podem anomenar intercultural o multicultural, atès que es caracteritza per la confluència de fluxos migratoris molt intensos i potents, provinents de països abans molt poc o gens representats.

El pes de la població estrangera ha pujat a l'arxipèlag del 8,41 % de l'any 2001 a prop del 22% de la població l'any 2010. El major pes de la població estrangera per illa s'assoleix a Formentera, on prop d'un terç de la població és de nacionalitat estrangera. Eivissa, amb el 26,7% i Mallorca, amb un 21,63% se situarien a continuació per ordre d'importància del col·lectiu estranger i, en la darrera posició, s'hi situa Menorca, amb un 16,55%. (Vegeu el mapa AIII-7.).

L'anàlisi municipal, novament, ens ofereix una major dispersió de dades. No més posarem de relleu dues qüestions: en el 2010 hi ha deu municipis que te-

nen 1/3 o més de població estrangera i 34, la meitat, en tenen una cinquena part. El major percentatge, amb un 42,43% el presenta el municipi de Deià, un municipi de la Serra de Tramuntana amb una llarga tradició residencial d'artistes, intel·lectuals i de grups econòmics benestants. La resta de municipis propers a un terç de la seva població de nacionalitat estrangera, presenta la distribució següent: a Mallorca, Andratx i Calvià, a Ponent; Alcúdia, a les badies del nord-est; Capdepera i Sant Llorenç des Cardassar, a Llevant; i Santanyí i ses Salines, al migjorn. Tots aquests municipis són costaners i presenten una vocació residencial important, a més d'una estructura de serveis i turisme ben desenvolupada. A Eivissa també presenta un percentatge elevat de població estrangera el municipi de Sant Joan de Labritja, que sempre havia presentat una implantació residencial estrangera forta i, finalment, Formentera, de què ja hem parlat a l'apartat insular.

Quant als municipis que tenen poca presència relativa de població estrangera (que en aquesta anàlisi situarem en el 10% de la població), en trobam quatre a Mallorca, situats al Raiguer, Santa Maria del Camí, Binissalem i Consell, i al municipi dormitori de Palma, Marratxí. Són municipis interiors que han romàs al marge de l'atracció residencial massiva que tenen altres municipis de la Serra de Tramuntana o d'altres àrees amb fort desenvolupament dels serveis turístics. A Menorca, hi trobam en aquesta situació el municipi de Ferreries. (Vegeu el mapa AIII-8.).

1.4.

LA POBLACIÓ ESTRANGERA PER SEXE. CARACTERÍSTIQUES I CANVIS EVOLUTIUS 2001 – 2010

D'acord amb les dades de 2010 hi ha un cert equilibri entre sexes pel que fa a la població estrangera. La relació de masculinitat ens dona un valor d'1,07 fruit de la presència d'uns 8.000 homes més que dones (hi ha 125.095 homes i 117.161 dones estrangeres).

Les variacions absolutes 2009-2010 són les següents: 1.437 per als homes, 3.257 per a les dones i 4.694 pel total.

Quant a l'anàlisi del decenni 2001-2010, aquest equilibri no és present ni propi de tots els col·lectius immigrants. Hi ha grups que presenten unes fortes taxes de masculinitat; és a dir, un predomini molt clar de la xifra d'homes immigrants sobre les dones de la mateixa nacionalitat. Aquest major desequilibri, en favor dels homes, el trobam entre la població de nacionalitat africana i la població asiàtica, una part important de la qual pertany a l'entorn cultural musulmà en què la dona té un paper econòmic secundari, i, per això, és lògic que en tractar-se de mobilitat econòmica siguin menys representades. Tot i amb això, se n'ha reduït la taxa del 2,60 a l'1,79, possiblement per migracions de reagrupament familiar o per la formació de noves famílies amb persones dels mateixos països de procedència. Pel que fa a la població asiàtica, cal destacar que

ha experimentat un creixement relatiu important en aquest decenni i que la migració també presenta un component de marcada masculinitat. Així, la relació de masculinitat de la colònia asiàtica ha pujat de 1,03 a l'1,46 de 2001 a 2010.

Els països de la UE-15 presenten una situació d'equilibri, tot i que un poc favorable als homes, amb una relació per sexes d'1,03. S'ha invertit l'índex respecte a fa un decenni, en què el predomini de les dones era bastant clar: se situaven en un 0,88.

La resta de col·lectius continentals presenten unes xifres de dones superiors a la d'homes. Un cas paradigmàtic és el col·lectiu de dones sud-americanes, moltes de les quals treballen en el servei domèstic i, sobretot, en l'atenció de la població més envellida de les Illes. Aquest mercat laboral ha fet que el flux migratori sigui, fins i tot, superior entre les dones que entre els homes d'aquestes nacionalitats.

Una segona característica que cal recordar és que la migració ha produït canvis significatius en els països de procedència dels estrangers que ara resideixen a les Illes Balears. Així, mentre que en el 2001 els estrangers de la UE-15 s'apropaven al 60% del total de residents, ara han passat a suposar aproximadament el 40%. Tot i amb això, el creixement de la població europea és, en termes absoluts, la més gran; malgrat que en termes relatius, sigui clarament superat per col·lectius com el d'Amèrica del Sud, Àsia o Àfrica.

La resta de continents ha experimentat creixements notables de població,

però el que ha crescut de manera més accelerada ha estat la població d'Amèrica del Sud, que ha passat de representar un 15% dels residents a superar el 24% del contingent de 2010. En deu anys la població d'aquest subcontinent s'ha multiplicat per més de cinc.

Actualment, el col·lectiu d'estrangers més nombrós continua sent l'europeu, malgrat la pèrdua de pes relatiu, i seguit, de cada vegada més a prop, pels immigrants d'Amèrica del Sud i, a molta distància, de la població africana. La colònia asiàtica creix ràpidament, però presenta uns valors absoluts més modestos.

Per illes, els increments han estat prou destacables. Formentera presenta la taxa d'increment menor (105,97%). Tot i així, té més del doble d'estrangers que fa deu anys. Eivissa, amb un 216,24% i Mallorca, amb un 230,14% presenten uns creixements relatius similars als de la CAIB, que ha vist multiplicat per 3,27 el nombre de residents en aquesta dècada. Menorca, que partia amb unes xifres de residents estrangers relativament baixes, ha experimentat el creixement relatiu més important, i ha assolit un creixement del 273,98%. La intensitat del creixement relatiu de Menorca és conseqüència del fortíssim increment de la colònia sud-americana resident, que ha passat del 543 habitants als 4.209. De vegades, les xifres ens fan perdre de vista la realitat d'un indret tan reduït com Menorca. L'increment de població sud-americana en aquest decenni és equivalent a tota la població resident en un municipi com es Mercadal l'any 2001.

1.5.

REPERCUSSIONS DEMOGRÀFIQUES DE L'EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ 2001 -2010

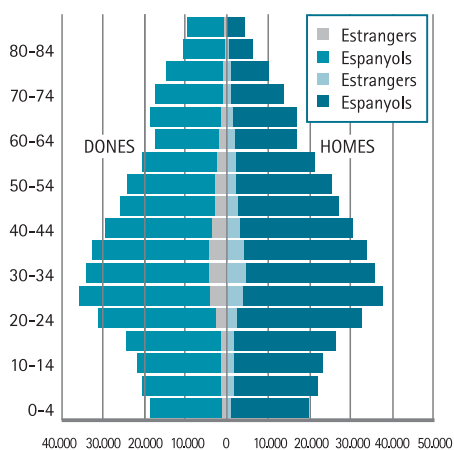
L'anàlisi de l'evolució estructural de la població per nacionalitat en el darrer decenni ens permet arribar a una sèrie de conclusions:

- Els forts fluxos laborals experimentats per la població estrangera han fet que la població balear presenti una estructura fortament marcada per la presència de la població potencialment activa (deu punts per sobre de la població espanyola), mentre que la població espanyola mostra una estructura més madura que avança lentament cap a l'envelliment progressiu de la població. (Vegeu el gràfic III-3).
- El grup de població que ha experimentat un creixement més important és el grup dels potencialment actius (16-64 anys, 70% de la població total l'any 2010). La població estrangera, venguda massivament en aquesta dècada a la recerca d'oportunitats econòmiques i vitals, és responsable del 80% de l'increment d'aquest grup. La incorporació d'aquests contingents ha incidit significativament en la piràmide etària; és a dir, en l'estructura per edat i sexe de la nostra societat. Ha contribuït, d'una banda, que el procés d'envelliment de la població a les Illes s'alenteixi a curt termini, i, de fet, les Illes constitueixen una de les comunitats autònomes menys envellides, i, de l'altra, que la base de

la piràmide s'eixampli com a conseqüència del potencial de fecunditat que aporta la vinguda de població jove i que ha determinat que durant aquest decen ni s'hagin incrementat les taxes de natalitat. (Vegeu el gràfic III-4 i el quadre AIII-4).

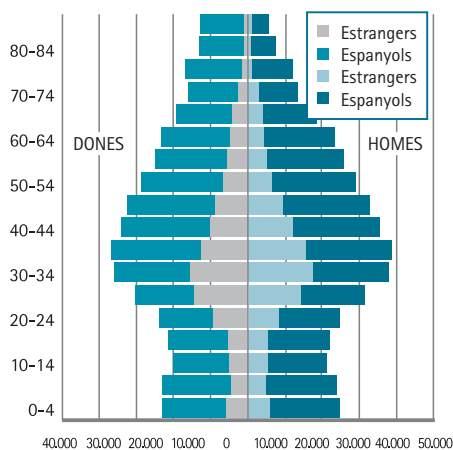
- L'increment de població menor de 16 anys (el 16% de la població total l'any 2010), molt important en aquest decenni, suposa una més que considerable aportació d'estrangers que suposen, aproximadament, el 72% del creixement d'aquest grup.

Gràfic III-3.1

Piràmide de població: Illes Balears (2001)

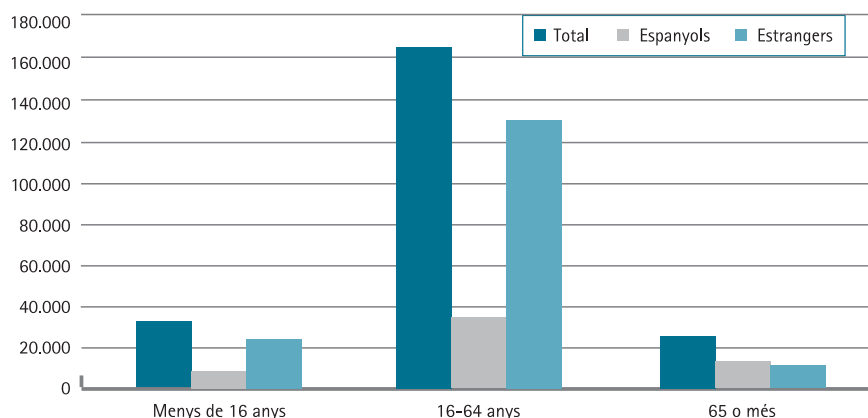
Font: IBESTAT, Revisió del padró

Gràfic III-3.2

Piràmide de població: Illes Balears (2010)

Font: IBESTAT, Revisió del padró

Gràfic III-4

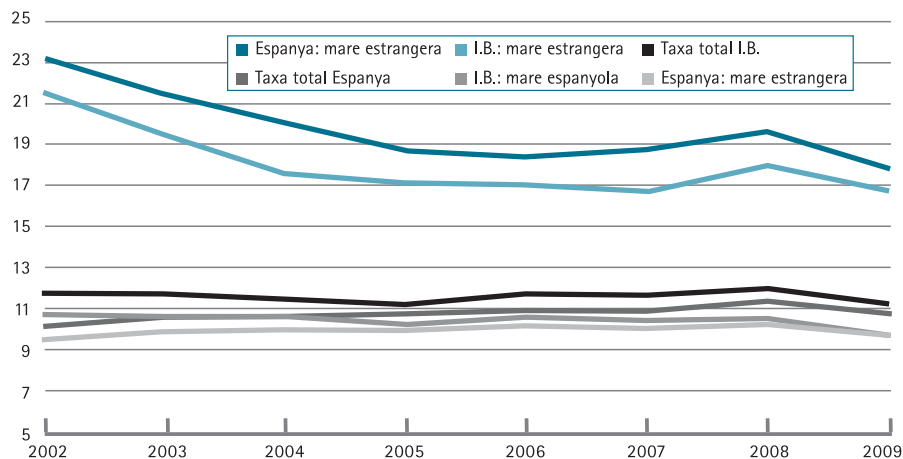
Creixement de la població a les Illes Balears per grups d'edat (2001-2010)

Font: IBESTAT, Revisió del padró

- Finalment, cal esmentar que només en el grup d'edat de 65 i més anys (el 14% de la població total l'any 2010), l'increment de població espanyola ha estat superior al de població estrangera. Tot i amb això, les xifres són molt properes. Això significa que, tant per l'envelliment de la població activa estrangera resident com la immigració residencial, el col·lectiu d'estrangers creix de manera prou significativa. L'esperança de vida en aquest decenni ha augmentat més d'un punt i el vèrtex de la piràmide s'ha anat eixamplant progressivament, com a conseqüència que les cohorts que s'incorporen en els trams d'edat superiors es caracteritzen per ser alhora més nombroses i per presentar unes taxes de supervivència més elevades.
- L'edat mitjana de la població de les Illes se situa en els 39,6 anys en el 2010. Mallorca i Formentera són les illes més envellides, tot i que les xifres més destacables les trobam en l'àmbit municipal. Així, destaquen Maria de la Salut, Sant Joan, Banyalbufar, Búger, Ariany, Banyalbufar, Escorca i Estellencs, que assoleixen valors superiors als 43 anys i, per tant, se situen molt per sobre de la mitjana balear. Són municipis o bé d'interior o petits nuclis mal comunicats de la Serra de Tramuntana caracteritzats per una dinàmica poblacional tant migratòria com vegetativa molt feble. Per contra, hi trobam els municipis que presenten una estructura poblacional més jove com ara Marratxí, Eivissa, Alcúdia i Inca, als quals cal afegir d'altres caracteritzats amb fortes dinàmiques de població, amb forts fluxos immigratoris i xifres de naixements elevades. Els municipis més dinàmics se situen en les àrees econòmicament més actives i són receptores de migracions de tipus laboral, que determinen al seu torn un increment significatiu dels naixements o les migracions de tipus residencial. Altres factors de creixement són la migració de classes mitjanes o mitjanes-altes en recerca de valors paisatgístics i ambientals o de classes treballadores en el cas de municipis propers a Ciutat o ben comunicats en les àrees més dinàmiques de les Illes (Vegeu els mapes AIII-9 i AIII-10).
- El perfil immigratori del període analitzat es caracteritza per l'entrada de fluxos migratoris molt nombrosos constituïts per col·lectius en edat fecunda i procedents de països amb patrons de fecunditat molt elevada. Això ha repercutit intensament en la natalitat de les comunitats autònomes receptores d'aquest tipus de fluxos. Les Illes se situen durant aquest decenni entre les comunitats autònomes amb una taxa bruta de natalitat i una taxa de fecunditat més elevades. Les taxes calculades pel que fa a les mares estrangeres es mantenen durant tot el primer decenni del segle XXI en uns valors notablement superiors a les de les mares espanyoles. Aquest cicle sembla que es tanca en el 2009, els indicadors del qual posen de relleu un canvi de tendència tant en el panorama estatal com en el del nostre arxipèlag. (Vegeu el gràfic III-5 i els [quadres AIII-5.1 i AIII-5.2](#)).

Gràfic III-5

Taxa de natalitat segons nacionalitat de la mare. Espanya i Illes Balears (2002-2009)

Font: INE, Indicadors demogràfics.

- La recuperació dels indicadors de natalitat i fecunditat que es produeix durant els darrers anys del segle XX i fins l'any 2008 és un procés simultani a la intensificació dels fluxos migratoris d'entrada i, per tant, l'anàlisi del comportament de la natalitat i la fecunditat d'aquest període s'ha de lligar amb la influència que sobre aquests indicadors han tingut les mares estrangeres. L'any 2000 només el 10% dels naixements eren de mares estrangeres mentre que en 2009 el pes d'aquests naixements va augmentar fins al 33%. Un terç dels nascuts a les Illes ho varen ser, per tant, de mare estrangera, mentre que en l'àmbit estatal varen suposar el 20% dels naixements. [\(Vegeu el quadre AIII-6.\)](#)
- Durant aquest període continua el progressiu retard del calendari de fecunditat. A les Illes Balears, la sèrie de naixements des de 1975 presenta la mateixa

tendència, tot i que presenta un perfil de mares lleugerament més joves que la mitjana estatal. En el 2009 l'edat mitjana de la maternitat a Espanya va ser de 31,05 anys, mentre que a les Illes Balears s'assolia un mitjana de 30,52 anys. Això no obstant, s'ha de tenir present que es produeixen diferències molt significatives en la maternitat segons la nacionalitat. Les mares estrangeres tenen, de mitjana, els fills més aviat, i l'edat mitjana de les mares estrangeres se situa entorn als 28 anys. [\(Vegeu el quadre AIII-7.\)](#)

- El nombre de fills per dona a les Illes segueix una evolució confluent amb les dades estatals que se situen en el 2009 en 1,3 fills per cada dona. L'anàlisi d'aquest indicador ens mostra distints cicles: un descens progressiu des de 1975 fins als darrers anys del segle XX quan s'inicia una fase de recuperació lleugera que es manté fins al 2008,

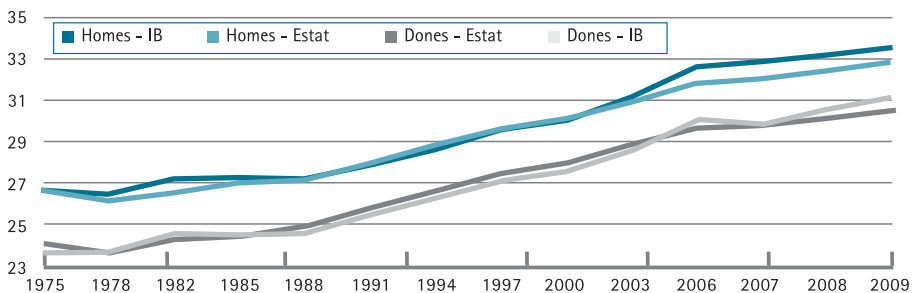
i l'any 2009 pareix marcar un punt d'inflexió i la fi d'aquesta recuperació. Per primera vegada, després de més de deu anys d'una recuperació lleugera, es produeix un descens que discorre paral·lel a un menor creixement de la població. L'indicador calculat per tipus de nacionalitat es manté entre les mares espanyoles des del 2001 entorn a 1,3 fills per cada dona, amb un descens lleu en el 2009. La tendència entre les mares estrangeres és ben distinta i presenta una evolució descendent des de l'any 2001 fins al 2009, encara que l'indicador sigui superior al que presenten les dones de nacionalitat espanyola. (Vegeu el quadre AIII-8.).

- Durant aquest decenni s'han anat consolidant noves formes de convivència. D'una banda, augmenten les llars unipersonals i, de l'altra, segons l'Enquesta Nacional d'Immigrants (2007), a les Illes, un terç de les llars té entre els seus membres algun immigrant.
- A més, entre les formes de convivència, les parelles de fet, amb o sense fills, pas-

sen a significar un nombre important de les llars. No hi ha cap font que permeti esbrinar directament l'evolució a les Illes d'aquest tipus de llars. No obstant això, dues dades ens permeten conèixer la importància actual d'aquest fenomen; d'una banda, es registra un elevat percentatge de nascuts de mares no casades (41 % dels naixements) i, de l'altra, la baixa taxa de nupcialitat actual a les Illes Balears, tot i que se situa una dècima per sobre de la mitjana regional. (Vegeu el quadre AIII-9.).

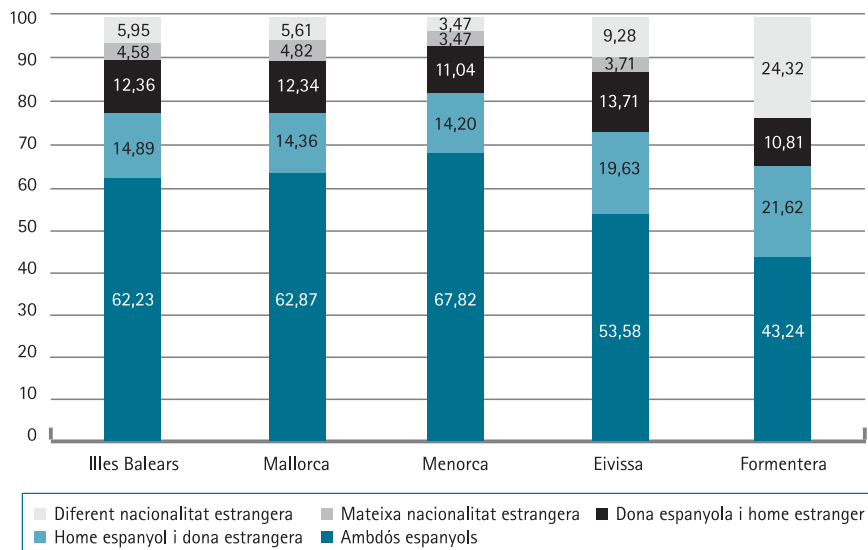
- Les taxes de nupcialitat es mantenen en uns valors baixos, com també altres sèries estadístiques com la de naixements, reflecteixen un canvi sociològic en el model de convivència en parella. Així, de cada cop és més freqüent la convivència sense establir lligams matrimonials i, en cas que s'elegeixi la via matrimonial, en més del 60 % dels casos s'opta com a forma de celebració la civil i a una edat cada cop més tardana. Les dades de 2009 de l'INE per a les Illes Balears mostren que l'edat dels homes a l'hora de contreure matrimoni s'ha enfilat fins als

Gràfic III-6
**Evolució de l'edat mitjana al primer matrimoni per sexes.
Estat espanyol i Illes Balears (1975-2009)**

Font: INE, Indicadors demogràfics.

Gràfic III-7

Distribució dels matrimonis per illa i nacionalitat dels contraents (2009)

Font: IBESTAT.

33,5 anys i la de les dones fins als 31,18. (Vegeu el gràfic III-6.).

- Els potentíssims fluxos immigratoris internacionals es reflecteixen de manera fefaent en les estadístiques sobre matrimonis. Les darreres dades disponibles (2009) mostren que només el 62,23% es produeixen entre espanyols, quan a principis de segle aquesta xifra era superior al 84% i superava el 90% durant els anys 90 del segle XX. Per illes es palesen més aquestes diferències. Així, Formentera és l'illa on més impacte assoleix la immigració internacional en els matrimonis; només el 43% del matrimonis de 2009 es varen produir entre espanyols, mentre que fins a un de cada quatre es varen

realitzar entre persones de diferent nacionalitat estrangera. Eivissa també presenta un fort índex d'enllaços matrimonials en què un dels dos membres, com a mínim, és de nacionalitat estrangera. Així, menys del 54% de matrimonis el 2009 se celebraren a Eivissa entre espanyols. Menorca és la que presenta un major percentatge d'enllaços entre ciutadans espanyols, amb un 67,82%, mentre que Mallorca i la mitjana de les Illes Balears se situen pels volts del 62%. (Vegeu el gràfic III-7.).

- La mitjana de matrimonis a les Illes Balears entre dues dones, entre 2006 i 2009, és de 42,25, i entre dos homes assoleix gairebé una xifra que duplica aquest valor: 81. Per illes, cal destacar

que les taxes de matrimoni homosexual masculí són les més elevades de l'arxipèlag a Eivissa i a Formentera, mentre que són molt inferiors a la mitjana a Menorca. Quant al matrimoni homosexual femení, presenta un valor tan petit que estan sotmesos a molta variabilitat interanual. No obstant això, també les Pitiüses semblen presentar uns índexs més elevats de la mitjana i, en canvi, Menorca se situaria en la mitjana o un poc per sobre. El percentatge de matrimonis homosexuals sobre el total de matrimonis va ser l'any 2009 del 2,9%

- La baixa nupcialitat que caracteritza el període estudiat s'ha produït amb el procés paral·lel de la forta incidència de les dissolucions matrimonials. Quan es produeix una dissolució matrimonial, la modalitat que ha esdevingut majoritària és la de divorci, que suposa el canvi de l'estat civil dels membres del matrimoni i la dissolució definitiva de l'enllaç matrimonial. Més del 93% de les dissolucions matrimonials de 2009 (2.780) ho varen ser per divorci. D'ençà el 2006 en què s'assolí la xifra màxima de dissolucions matrimonials (145.919 a l'Estat espanyol) se n'ha produït una reducció progressiva. El 2009 només se'n varen produir 106.008 per tornar així a les xifres de començament de decenni. El mateix succeeix a les Illes Balears on s'ha passat de les 3.949 dissolucions a les 2.780. Tal volta, la crisi econòmica, d'una banda, i el major predomini d'enllaços informals (convivències de fet, sense matrimoni), de l'altra, n'expliquen el descens de la tendència.

1.6.

L'ÍNDEX DE PRESSIÓ HUMANA A LES ILLES BALEARS³

L'índex de pressió humana és un indicador que pretén facilitar-nos una dada aproximada de la població que hi ha en realitat a l'arxipèlag en un moment determinat i que ens permet una comparació molt interessant amb la població que hi resideix habitualment, que coneixem gràcies a les dades del padró.

És una informació que resulta especialment important en una comunitat com la de les Illes Balears que es caracteritza per una forta estacionalitat econòmica i demogràfica, que deriva d'una especialització molt marcada entorn al turisme de sol i platja.

Des d'un punt de vista demogràfic, l'estacionalitat té un reflex més que evident. Així, les darreres estimacions provisionals disponibles ens diuen que el mes d'agost passat hi havia devers 800.000 persones més a les Illes que en el mes de gener. Això, si fa no fa, implica que la població que han de suportar les Illes en el període àlgid de l'activitat turística superi en un 76% la que suporta en el mesos de menor activitat econòmica. L'IPH per illes mostra diferències importants. Així, mentre que Eivissa, Formentera i Menorca més que dupliquen la població entre el màxim i el mínim anual (multipliquen la població per més de 2,6 i 2,3, respectivament), la població de Mallorca s'incrementa en un 60% aproximadament. En termes interanuals, per als anys

³ Vegeu: Metodologia de càlcul de l'IPH: http://www.ibestat.cat/ibfiles/content/files/noticias/2011/IPH_VWF_esp.pdf

2009 i 2010, això suposa un creixement dels valors màxims poblacionals del 3,48% per a les Balears, 2,56% per a Mallorca, 3,82% per a Menorca i del 5,49% per a les Pitiüses.

És palès que aquest volum poblacional estacional suposa una pressió important sobre les infraestructures, els serveis i els equipaments de l'illa. La major part de la població estacional correspon a població turística, però també hi ha un col·lectiu prou important de població laboral estacional que, des de la península o l'estranger, arriba a les Illes per residir-hi només en el moment d'activitat laboral.

Si comparam les dades d'IPH entre 2001 i 2010 podem concloure que tant els valors màxims com els mínims han experimentat increments forts. Així, per al conjunt de

les Illes, el màxim d'IPH ha crescut entorn del 17%, mentre que el mínim d'IPH ha crescut més del 26,5%. En valors absoluts, això significa que les Illes suporten més d'un quart de milions d'habitants més en el període àlgid de l'estiu i una xifra propera als 220.000 habitants en el moment de mínim poblacional. Aquests valors representen una forta pressió territorial, d'equipaments i serveis als quals les administracions públiques han de respondre amb uns recursos decreixents.

D'altra banda, observam que els valors dels mínims poblacionals han experimentat els increments més destacats. Això és conseqüència lògica dels enormes fluxos immigratoris que s'han produït a les Balears al llarg d'aquest primer decenni del segle XXI, tal com ja s'ha analitzat en els apartats anteriors.

2

BENESTAR ECONÒMIC, DISTRIBUCIÓ DE LA RENDA I POBRESA

RESUM

En aquest apartat s'analitza el nivell de benestar econòmic de les Illes Balears l'any 2008 (darreres dades disponibles). Els resultats plantegen una major capacitat adquisitiva mitjana de les Illes Balears enfront del conjunt espanyol, amb uns ingressos superiors per individu equivalent als de les Illes Espanyoles, mentre que la distribució d'aquests és molt semblant. Concretament, els ingressos mitjans es troben un 7,4% per sobre de la mitjana espanyola i situen les Illes Balears en un bloc de regions, juntament amb Navarra, Madrid, Catalunya i el País Basc, clarament distanciat per sobre de la resta. Quant a la distribució de rendes, els indicadors de desigualtat de les Balears se situen en el mateix rang que per al conjunt espanyol, amb valors de l'índex de Gini del 0,327 i el 0,323, respectivament. Malgrat això, des d'una perspectiva europea, els valors de desigualtat de les Balears i Espanya són dels més elevats entre els països integrants de la Unió Europea. A més, l'inici de la crisi ha suposat un fort creixement de la desigualtat.

Quant als indicadors de pobresa relativa es detecta un percentatge més elevat a les Balears de llars en risc de pobresa que a Espanya. Així, la taxa de risc de pobresa relativa a les Balears se situa en el 22,3%, mentre que és del 19,5% en el conjunt espanyol. En termes absoluts aquesta taxa suposa que a les Balears hi ha 91.293 llars en risc de pobresa. Igual que en els indicadors de desigualtat, la taxa de pobresa relativa ha augmentat i ha passat del 16,9% el 2007 al 22,3% el 2008, mentre que en el cas espanyol s'ha mantingut estable a l'entorn del 19,5%, tot assolint uns valors dels més alts entre els països europeus tot just a l'inici de la crisi econòmica.

2.1

INTRODUCCIÓ

Des de la memòria de l'any 2002, el CES analitza els trets bàsics del benestar econòmic a les Illes Balears mitjançant l'estudi de les microdades de diferents fonts estadístiques elaborades per l'Institut Nacional d'Estadística (INE); fins a la memòria del 2006, amb les dades de l'enquesta contínua de pressupostos familiars, i d'ençà la Memòria del 2007, amb les de l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV) en endavant.

Si seguim la recerca de la memòria del 2009 en què varem pretendre consolidar la línia d'estudi encetada en les darreres memòries, tot continuant amb l'anàlisi del nivell i les disparitats en els recursos monetaris entre els ciutadans de les Balears, en aquesta memòria volem avançar en tres aspectes: (1) aprofundir en l'efecte de les transferències socials i els impostos directes com a estabilitzadors automàtics, especialment rellevants en un període de crisi econòmica com l'actual. (2) El propi impacte de la crisi sobre el benestar material dels ciutadans planteja la necessitat d'oferir una visió temporal de la seva evolució, tot comparant els indicadors de benestar en l'etapa expansiva anterior amb els existents a

l'inici de la crisi econòmica actual. (3) Ampliar la visió territorial dels indicadors de benestar material. Per això es comparen els valors dels indicadors de benestar obtinguts per a les Balears tant amb la resta de comunitats autònomes com amb el conjunt dels països de la Unió Europea.

Com ja s'ha comentat abans, la base de dades utilitzada és l'Enquesta de Condicions de Vida que elabora l'INE.⁴ L'ECV està dissenyada per oferir informació harmonitzada sobre condicions de vida i exclusió social en el context dels països de la Unió Europea. En l'àmbit espanyol, el nivell de desagregació territorial màxim és la comunitat autònoma. L'ECV es realitza a Espanya des de l'any 2004, i la corresponent a l'any 2009 n'és la darrera onada disponible. En aquesta memòria s'ha utilitzat especialment la informació corresponent a l'any 2009, si bé per disposar d'un recorregut temporal també s'hi incorpora informació per al conjunt del període 2004-2009. Val a dir que la informació d'ingressos de l'ECV es refereix sempre a l'any anterior, raó per la qual a la resta del document, quan es parli de l'ECV 2009, ens referirem a dades de l'any 2008.

En línia amb anteriors memòries, la metodologia aplicada és la convencional en la literatura. Així, la informació d'ingressos de cada llar es refereix als ingressos monetaris nets i s'ha homogeneïtzat dividint aquests pel nombre de membres d'acord amb l'escala de l'Organització per a la Cooperació

i el Desenvolupament Econòmic (OCDE), la qual reflecteix l'existència d'econòmics d'escala.⁵ Per això, d'ara endavant el concepte d'ingressos d'una llar s'utilitzarà com a sinònim dels ingressos totals per individu equivalent. D'altra banda, cal esmentar que en tots els càlculs s'ha incorporat el pes poblacional de cada llar.

La resta de l'apartat sobre el benestar econòmic dels ciutadans balears s'ha estructurat de la manera següent: a l'apartat 2.2 es compara el nivell d'ingressos mitjans de les llars de les diferents comunitats autònomes i de la UE-27, així com la seva distribució relativa, i l'apartat 2.3 es dedica a l'anàlisi de la pobresa relativa.⁶

2.2.

EL NIVELL I LA DISTRIBUCIÓ DE RENDES

En primer lloc es mostren alguns indicadors sintètics tant de la situació central dels ingressos de les llars com de la seva distribució. El primer indicador de benestar econòmic fa referència al nivell mitjà d'ingressos per llar.

Els valors obtinguts estan en línia amb els d'altres fonts estadístiques, com ara la Comptabilitat Regional d'Espanya o l'Enquesta de pressupostos familiars, ambdues elaborades també per l'INE,

⁴ Per a una exposició extensa de l'ECV i del seu paper per analitzar les condicions de vida en el conjunt de la Unió Europea es pot consultar: Atkinson, A.B. i Marlier, E., eds., (2010): "Income and living conditions in Europe". Eurostat, Statistical books. També es pot consultar, <http://www.ine.es/prensa/np526.pdf>, pàg. 9-11.

⁵ En concret, els adults (14 anys i més) que no siguin sustentador principal de la llar computen per 0,5 unitats, mentre que aquest darrer computa la unitat. Per la seva banda, cadascun dels membres menors de 14 anys computen per 0,3 unitats.

⁶ En l'elecció dels indicadors de desigualtat de rendes i de pobresa s'ha seguit l'informe de síntesi del 2002 de la Comissió Europea.

ja que l'ECV estima que les llars balears tenen uns ingressos mitjans de 16.055,7 euros, força per sobre de la mitjana espanyola, 14.948 euros. En termes relatius els ingressos mitjans de les llars balears eren un 7,4% superiors als del conjunt espanyol. En comparació a la resta de comunitats autònomes, per tant, les llars balears se situen en un bloc de territoris, juntament amb el País Basc, Madrid, Navarra, Catalunya i Astúries, amb ingressos clarament destacats respecte a la resta de regions i per sobre de la mitjana nacional. Des d'un punt de vista temporal i amb la prudència d'una constatació necessària en onades futures, el valor del 2008 suposa un fre al procés d'escurçament de la distància relativa. Així, s'observa com la distància relativa dels ingressos mitjans per llar va passar de valors un 13,4% per sobre dels nacionals l'any 2003, fins al 6,3% el 2007, per assolir un diferencial positiu del 7,4% l'any 2008, fet que està en la línia de fons també apuntada per la Comptabilitat Regional d'Espanya, en què s'indica que la renda disponible bruta per càpita del sector de les famílies va passar d'un valor un 21% superior a la mitjana estatal el 2000 al 6,5% el 2008. Com es pot observar, aquesta tendència no és sensible a l'indicador emprat de la grandària de la llar. (Vegeu els quadres III-5 i III-6).

Les dades relatives als ingressos nets sense transferències socials mostren conceptes d'ingressos semblants als ingressos nets anteriors, però que permeten il·lustrar el paper jugat per les transferències socials diferents de les pensions i els impostos directes, respectivament. En

efecte, les dades d'ingressos abans d'impostos directes palesen la major capacitat de riquesa de l'economia balear, amb uns ingressos de 18.939 euros, un 8,7% per sobre de la mitjana nacional. Una vegada computats aquests impostos directes i sense incorporar les transferències socials diferents de les pensions la renda es redueix un 25,1% fins als 15.132 euros, en aquest cas un 8,0% per sobre de la mitjana nacional. Finalment, l'efecte de les transferències socials diferents de les pensions té un efecte positiu en els ingressos, que augmenten fins als 16.056 euros, cosa que representa un 7,4% per sobre del valor nacional. D'aquesta manera, doncs, s'observa l'efecte limitador esperat per sobre de la mitjana provocat pels impostos directes, mentre que l'efecte positiu de les transferències socials, per l'efecte contrari, és inferior al de la mitjana nacional. En qualsevol cas, l'evolució d'aquests efectes està lligada a la conjuntura econòmica i no tant al valor absolut de partida.

A banda de la capacitat adquisitiva mitjana, l'ECV ofereix informació per conèixer si aquesta, una vegada establertes les decisions de despesa, es tradueix en una capacitat folgada per poder estalviar i afrontar incerteses. Si observem els percentatges de llars amb capacitat per fer pagaments imprevists i de llars que arriben amb molta dificultat o amb dificultat a final de mes, es pot veure que, malgrat els ingressos per sobre de la mitjana nacional, la capacitat de maniobra no difereix significativament dels valors del conjunt espanyol, fet que podria indicar un major nivell relatiu d'endeutament tot just a l'inici de la crisi econòmica.

QUADRE III-5. INDICADORS DE DESIGUALTAT DE RENDES PER COMUNITAT AUTÒNOMA										
	Ingressos nets mitjans	Ingressos nets mitjans (base 100 nacional)	Ingressos nets sense transferències socials (base 100 nacional)	Ingressos bruts per unitat de consum	Ingressos bruts (base 100 nacional)	Percentatge de llars amb capacitat de pagar impre- vists	Percentatge de llars amb alguna difficultat d'arribar a final de mes*	Gini	Atkinson (0,5)	Atkinson (2)
Galícia	13.720	91,8	12.835	91,6	15.769	90,5	64,7	60,5	0,291	0,394
Principat d'Astúries	15.865	106,1	15.111	107,8	18.564	106,6	78,8	48,0	0,293	0,510
Cantàbria	15.277	102,2	14.319	102,2	17.506	100,5	79,0	46,4	0,282	0,369
País Basc	18.681	125,0	17.986	128,3	21.995	126,3	79,5	43,3	0,274	0,232
C. Foral de Navarra	19.355	129,5	18.475	131,8	22.704	130,4	86,4	37,7	0,264	0,922
La Rioja	14.272	95,5	13.306	94,9	16.691	95,8	79,9	50,2	0,293	0,810
Aragó	16.209	108,4	15.586	111,2	19.023	109,2	87,6	32,7	0,301	0,371
Comunitat de Madrid	17.876	119,6	17.195	122,7	21.236	121,9	71,7	52,9	0,323	0,686
Castella i Lleó	14.613	97,8	13.810	98,5	17.079	98,1	78,8	52,9	0,309	0,449
Castella-la Manxa	13.032	87,2	12.014	85,7	15.046	86,4	66,7	57,8	0,339	0,608
Extremadura	11.623	77,8	10.635	75,9	13.807	79,3	69,1	64,7	0,344	0,362
Catalunya	16.161	108,1	15.123	107,9	18.849	108,2	64,7	61,7	0,294	0,152
Comunitat Valenciana	14.600	97,7	13.452	96,0	16.831	96,6	64,4	60,9	0,298	0,885
Illes Balears	16.056	107,4	15.132	108,0	18.939	108,7	66,1	57,9	0,327	0,454
Andalusia	12.449	83,3	11.372	81,1	14.255	81,9	55,1	68,7	0,336	0,661
Regió de Múrcia	12.506	83,7	11.702	83,5	14.440	82,9	52,9	75,1	0,332	0,818
Canàries	13.011	87,0	12.042	85,9	15.128	86,9	43,1	72,6	0,356	0,510
Espanya	14.948	100,0	14.017	100,0	17.415	100,0	66,0	59,0	0,323	0,689

* Percentatge de llars amb molta dificultat, amb dificultat i amb certa dificultat.

Font: IBESTAT

QUADRE III-6. EVOLUCIÓ DELS INGRESSOS A LES ILLES BALEARS (2003-2008)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ingressos Balears, escala OCDE-ECV (€)	13.326	13.469	15.147	15.526	15.502	16.056
Ingressos Balears, escala OCDE-ECV (valor 100 nacional)	113,47	110,62	117,18	113,71	106,30	107,41
Ingressos Balears per persona-ECV (valor 100 nacional)	114,54	111,57	118,38	115,25	108,87	109,77
Ingressos Balears per persona-CRE (valor 100 nacional)	112,95	112,54	110,54	109,37	107,57	106,51

Font: IBESTAT

Una vegada comprovat que el nivell d'ingressos mitjans de les Illes balears és superior al de la mitjana de les Illes espanyoles, l'anàlisi del benestar econòmic requereix comparar-ne la distribució entre la població. En coherència amb memòries anteriors, l'indicador de referència per analitzar la desigualtat relativa de recursos és l'índex de Gini⁷.

L'índex de Gini de les Illes balears amb la mostra de l'ECV-2009 pren un valor de 0,327, que és similar al que s'obté per al conjunt espanyol (0,323), la qual cosa indica, per tant, un nivell de desigualtat semblant entre les Illes balears de l'ECV i les del conjunt espanyol. La utilització d'un altre indicador, l'Atkinson (0,5), també ofereix una imatge semblant. Això no obstant, l'Atkinson (2)⁸ mostra per a les Balears un valor significativament inferior que per al conjunt

espanyol. Aquest fet, que ja s'ha comentat en les darreres memòries, indica que la distribució en la coa baixa és més igualitària que en el cas espanyol. Si l'enfocament de comparació s'amplia a l'àmbit dels països de la Unió Europea s'observa que, si bé el nivell de desigualtat de rendes és similar a l'espanyol, aquest darrer se situa entre els majors entre els països integrants de la UE. En concret, l'índex de Gini de l'any 2008 definiria les Balears com el sisè país amb major desigualtat a l'inici de la crisi econòmica. Si s'utilitza l'indicador que compara les rendes acumulades pel 20% de llars més riques i el 20% de llars més pobres, aleshores la situació és encara més desigual, ja que les Illes es definirien com el tercer territori amb major desigualtat: les llars més riques acumularien 6,1 vegades més renda que les més pobres, quan aquest valor per al conjunt dels països integrants de l'euro pren un valor de 4,8. (Vegeu els quadres III-5 i III-7.)

Quant a la tendència de fons a les Illes Balears, la comparació per al període homogeni, 2003-2008 comenta tres fets estilitzats: (1) No s'observa una tendència clara en la darrera etapa expansiva de reducció de la desigualtat, (2) la desigualtat sembla posicionar-se de fons amb valors similars als del

⁷ L'índex de Gini pren valors entre zero i la unitat. El valor zero correspondria a una distribució perfectament igualitària. És a dir que, per exemple, el 10% de població amb menys recursos tingués un 10% dels ingressos. El valor unitari ens indicaria que tots els recursos estarien en possessió d'una sola llar: la més rica. D'aquesta manera, com més baix és l'índex menor és la desigualtat relativa i a la inversa.

⁸ Els valors entre parèntesis de l'indicador d'Atkinson es refereixen al paràmetre d'aversion a la desigualtat, de tal manera que com més gran és el paràmetre més es penalitzen les situacions extremes en les dues coes de la distribució. En ambdós casos, com més gran (petit) és el valor dels indicadors, més desigual (igual) és la distribució dels ingressos.

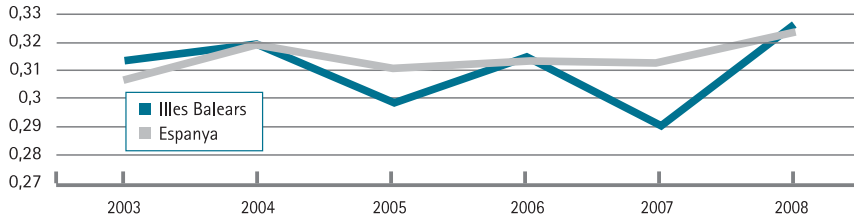
QUADRE III-7. ÍNDEXS DE DESIGUALTAT I DE RISC DE POBRESA A LA UNIÓ EUROPEA (2007-2008)

	Índexs de desigualtat				Indicadors de pobresa	
	Gini-2007	Gini-2008	S80/S20-2007	S80/S20-2008	Taxa risc de pobresa-2007	Taxa risc de pobresa-2008
Làtvia	37,7	37,4	7,3	7,3	25,6	25,7
Lituània	34,0	35,5	5,9	6,3	20,0	20,6
Portugal	35,8	35,4	6,1	6,0	18,5	17,9
Romania	36,0	34,9	7,0	6,7	23,4	22,4
Bulgària	35,9	33,4	6,5	5,9	21,4	21,8
Grècia	33,4	33,1	5,9	5,8	20,1	19,7
Illes Balears	29,1	32,7	4,6	6,1	16,9	22,3
Regne Unit	33,9	32,4	5,6	5,2	18,7	17,3
Espanya	31,3	32,3	5,4	6,0	19,6	19,5
Itàlia	31,0	31,5	5,1	5,2	18,7	18,4
Estònia	30,9	31,4	5,0	5,0	19,5	19,7
Polònia	32,0	31,4	5,1	5,0	16,9	17,1
França	29,2	29,8	4,3	4,4	12,7	12,9
Luxemburg	27,7	29,2	4,1	4,3	13,4	14,9
Alemanya	30,2	29,1	4,8	4,5	15,2	15,5
Irlanda	29,9	28,8	4,4	4,2	15,5	15,1
Xipre	28,0	28,4	4,1	4,2	16,2	16,2
Malta	26,9	27,8	4,0	4,1	14,6	15,1
Holanda	27,6	27,2	4,0	4,0	10,5	11,1
Dinamarca	25,1	27,0	3,6	4,6	11,8	13,1
Croàcia	28,0	27,0	4,5	4,3	17,3	17,9
Bèlgica	27,5	26,4	4,1	3,9	14,7	14,6
Finlàndia	26,4	25,9	3,8	3,7	13,6	13,8
Àustria	26,2	25,7	3,7	3,7	12,4	12,0
Rep. Txeca	24,7	25,1	3,4	3,5	9,0	8,6
Eslovàquia	23,7	24,8	3,4	3,6	10,9	11,0
Suècia	24,0	24,8	3,5	3,7	12,2	13,3
Hongria	25,2	24,7	3,6	3,5	12,4	12,4
Eslovènia	23,4	22,7	3,4	3,2	12,3	11,3

Font: IBESTAT

Gràfic III-8

Evolució de l'Índex de Gini a les Illes Balears i Espanya (2003-2008)

Font: IBESTAT

conjunt espanyol i (3) amb l'inici de la crisi s'ha produït un creixement de la desigualtat molt marcat, amb un augment que supera el 12%. (Vegeu el gràfic III-8.)

2.3.

LA POBRESA RELATIVA A LES ILLES BALEARS⁹

L'apartat anterior sobre distribució de rendes s'ha dedicat a analitzar el conjunt de la població tenint en compte tant les llars amb més recursos com les de menys recursos. En aquest sentit, els indicadors utilitzats són sensibles, en major o menor mesura, segons l'avversió a la desigualtat implícita en cada indicador, a la situació de totes les llars. Aquest apartat, en canvi, es dedica a analitzar un grup més específic de població, com ara les llars amb menys recursos. L'objectiu és determinar el percentatge (taxa) de llars amb un nivell de recursos per sota d'un determinat llindar, que està en relació amb el que es pot considerar el nivell de vida estès entre la població d'un territori, de manera que les llars

per sota d'aquest llindar són considerades en risc de pobresa.

Com és obvi, l'establiment d'un llindar monetari concret és una tasca difícil, possiblement arbitrària, i que esdevé encara més complicada quan en l'anàlisi s'inclouen realitats socioeconòmiques diferents com les representades per les distintes comunitats autònomes. Per tot això, la metodologia adoptada en aquest apartat és l'estàndard en aquest tipus d'estudis,¹⁰ és a dir, s'ha aplicat el concepte de pobresa relativa i no el d'absoluta.¹¹ D'aquesta manera, s'han considerat llars en risc de pobresa les que disposen d'un ingressos inferiors al 60% dels ingressos de la mediana de les llars del seu territori de residència.¹² En aquest sentit, cal fer notar que el que es calcula és el percentatge

¹⁰ Vegeu: INE «Estudio descriptivo de la pobreza en España. Resultados basados en la Encuesta de Condiciones de Vida 2004».

¹¹ Entre els avantatges del concepte de pobresa relativa hi ha que es té en compte el fet que el cost d'accés a alguns béns i serveis és diferent en una societat rica que en una de pobre. A més, cal fer notar que l'enfocament de pobresa relativa engloba la pobresa absoluta.

¹² Cal observar que la utilització de la mediana en lloc de la mitjana implica que únicament s'observaran reduccions en el nivell de pobresa si efectivament s'ha produït una redistribució de recursos en favor de la població pobre.

⁹ Vegeu: Eurostat. «Income, Poverty and Social Exclusion», Brussel·les, 2000.

QUADRE III-8. TAXA DE RISC DE POBRESA PER COMUNITATS AUTÒNOMES

	Llindar d'ingressos per persona	Taxa de llars en risc de pobresa	Taxa de llars en risc de pobresa extrema
La Rioja	8.020	23,3	8,1
Illes Balears	8.652	22,3	10,5
Comunitat de Madrid	9.581	22,0	8,4
Castella-la Manxa	7.200	21,9	11,0
Regió de Múrcia	7.034	21,4	9,8
Andalusia	6.631	20,4	9,9
Canàries	6.794	19,8	10,9
Cantàbria	8.833	19,8	8,6
Espanya	7.980	19,5	8,2
Aragó	9.040	18,9	6,3
Catalunya	8.992	18,4	7,4
País Basc	10.559	17,8	7,5
Castella i Lleó	7.800	17,5	6,0
Comunitat Valenciana	8.051	17,5	6,2
C. Foral de Navarra	10.923	17,0	6,1
Extremadura	5.866	16,7	6,5
Galícia	7.424	15,4	6,1
Principat d'Astúries	8.412	15,2	5,9

Font: IBESTAT

de llars o persones de cada comunitat autònoma que té uns recursos inferiors a una xifra determinada. Si observem les dades de pobresa relativa, veim que la xifra llindar de referència és diferent a cada comunitat autònoma, que és més elevada als territoris més rics i a l'inrevés. (Vegeu el quadre III-8.)

Així, mentre que aquest llindar se situa en els 8.652 euros a les Illes Balears, en el cas del conjunt espanyol aquest llindar correspon als 7.980 euros. Com és obvi, per tant, la taxa de llars en risc de pobresa s'ha de calcular amb els valors de cada territori, ja que en cas contrari, si s'aplicàs el mateix valor a totes les comunitats autònomes (per exemple, el llindar del conjunt espanyol), aleshores la taxa seria inferior a les comunitats riques

i major a les pobres. Com que allò que es calcula és el percentatge de llars a la coa inferior, per analitzar les llars amb més pocs recursos s'acompanyen els resultats amb un indicador més restrictiu, que és el percentatge de llars amb ingressos per sota del 40% dels ingressos de la mediana, que és el que s'anomena en la literatura "la població en risc de pobresa extrema".

Atenent al percentatge de llars que es troben per sota del llindar de pobresa relativa a cada comunitat autònoma segons l'ECV amb dades d'ingressos del 2008, cal destacar quatre fets: (1) El percentatge de llars en risc de pobresa és major a les Balears que en el conjunt espanyol (el 22,3% enfront del 19,5%, respectivament), la qual

cosa representa un total de 91.293 llars en aquesta situació l'any 2008 a les Illes. De fet, les Illes són la segona comunitat amb una taxa de risc de pobresa més alta. (2) En comparació al valor de la mostra de l'ECV amb dades d'ingressos de l'any 2007, el percentatge de llars en risc de pobresa ha augmentat considerablement des del 16,9% del 2007 al 22,3% del 2008, tot i que en el cas espanyol s'ha mantingut estable a l'entorn del 19,5%.

(3) Quan la referència de renda és el 40% de la mediana de llars, la taxa de risc de pobresa extrema se situa a les llars balears en un 10,5%, novament per sobre del valor nacional, 8,2%. (4) Des d'una perspectiva europea, el percentatge de llars en risc de pobresa de les Illes se situa entre els territoris amb un major valor. (Vegeu els quadres III-7 i III-8.)

ENQUESTA MODULAR D'HÀBITS SOCIALS: MÒDUL DE CONDICIONS DE VIDA I COHESIÓ SOCIAL¹³

SERVEIS TÈCNICS DEL CES*

L'Enquesta Modular d'Hàbits Socials (EMHS) realitzada per l'IBESTAT, consta de tres mòduls: mòdul d'usos lingüístics (vegeu l'apartat 10.9 del capítol III); i mòdul de disponibilitat i ús de les TIC a les llars; mòdul de condicions i hàbits de vida. L'estudi permet comprovar alguns dels aspectes relacionats amb el desenvolupament socioeconòmic i la cohesió social de la societat de les Illes Balears. L'objectiu d'aquest instrument és estudiar les condicions i la qualitat de vida de la població de les Illes Balears, per tal de generar coneixement empíric, comparable i homogeni. La continuïtat de l'enquesta (EMHS) permetrà definir tendències per a l'estudi de les condicions de vida i el disseny de polítiques socials.

Les finalitats del mòdul social consisteixen a:

- valorar la qualitat dels serveis públics;
- completar el quadre d'indicadors

¹³ Dades recollides durant el primer trimestre de 2010 amb el sistema d'entrevistes personals CAPI, amb data de referència el 31 de març. S'han fet entrevistes a 1.923 llars i l'enquesta s'ha dissenyat per poder oferir, en la majoria de les variables, dades d'àmbit insular o d'agrupació de municipis/comarca (NUTS-4). L'enquesta es pot consultar a la web: http://www.imasmallorca.net/blogs/files/2010/11/Principals-resultats-vfinal_cat.pdf, i http://www.ibestat.cat/ibfiles/content/noticias/source/Principals%20resultats_TIC_vf_cat.pdf.

* Apartat elaborat per Caterina Thomàs Vanrell, becària del CES.

d'exclusió social europeus (Indicadors Laeken);

- disposar de dades de les Illes Balears comparables a les corresponents de l'Estat espanyol i la Unió Europea;
- accedir a informació amb el nivell de desagregació territorial insular o comarcal suficient per a la presa de decisions.

Els continguts del mòdul social de l'enquesta de condicions de vida de la població de les Illes Balears es basen en l'estudi de:

1. les característiques i composició dels habitatges i les llars;
2. la situació econòmica, les característiques de la població que compon les llars, i el sistema de protecció social, i;
3. la participació en els serveis públics per part de la població i l'oci.

Passem a continuació a presentar un resum breu d'aquestes tres parts.

1.

LES CARACTERÍSTIQUES I COMPOSICIÓ DELS HABITATGES I LES LLARS

Les Illes Balears tenen 417.565 llars distribuïdes per illes de la manera següent: 327.493 a Mallorca, 48.422 a Eivissa, 37.876 a Menorca i 3.774 a Formentera. A Mallorca el 60,5% de la totalitat

de les llars viu a la badia de Palma. [\(Vegeu els quadres AIII-10a i AIII-10b i el gràfic AIII-1\).](#)

La composició de les llars a les Illes Balears té una mitjana de 2,58 persones. Per illes, Mallorca té la mitjana més elevada amb 2,61 persones per llar; Menorca, amb 2,43; Eivissa, amb 2,56; i Formentera amb 2,33. [\(Vegeu el quadre AIII-11 i el gràfic AIII-2\).](#)

1.1.

ELS INGRESSOS

El 16,06% de les llars de les Illes Balears tenen uns ingressos mensuals que no arriben als 1.000 euros. Per illes, a Formentera aquest percentatge és del 28,98%, a Eivissa del 17,53%, a Mallorca del 15,85% i a Menorca del 14,73%. [\(Vegeu els quadres AIII-12a i AIII-12b\).](#)

Per comarques, la zona del Pla de Mallorca té un 30,9% de llars que viuen amb menys de 1.000 euros mensuals (aquest fet s'explica perquè el Pla de Mallorca és la zona més envellida de les Balears, amb el 25,4% de la població major de 65 anys). La comarca que presenta el percentatge més baix és el Raiguer amb un 11,5%.

Existeixen altres factors que explicarien les diferències d'ingressos de les llars, a part dels estrictament relacionats amb el territori. Aquests factors són les característiques sociodemogràfiques de

la persona sustentadora principal de la llar, com ara el sexe, l'edat, l'estat civil o la situació laboral.

En concret, l'edat avançada del sustentador principal de la llar i la seva situació laboral són factors que influeixen negativament el nivell d'ingressos de la llar. [\(Vegeu el quadre AIII-13\).](#)

S'observa que el 27,29% de llars en les quals el sustentador principal té més de 65 anys no arriben als 1.000 euros mensuals. Contràriament, i per al sustentador de menys de 35 anys, gairebé el 35% de llars tenen uns ingressos mensuals superiors als 2.000 euros.

El nivell d'ingressos també es relaciona amb el nombre de persones adultes de la llar. La proporció de llars amb ingressos superiors, llars de 1.500 a 2.000 euros mensuals i de més de 2.000 euros mensuals, és superior en el cas de llars amb dues o tres persones adultes. [\(Vegeu el quadre AIII-14\).](#)

D'altra banda, aquelles llars amb ingressos inferiors (menys de 1.000 i de 1.000 a 1.500 euros mensuals), són amb major proporció aquelles amb un adult.

1.2.

RÈGIM DE TINENÇA DE LES LLARS

El règim de tinença és un indicador del nivell de riquesa de les llars de les Balears que dona informació sobre la riquesa

sa acumulada de diverses generacions o d'una sola generació. A les Balears, el 73,76% de les llars són de propietat. Mallorca és l'illa que concentra més llars en règim de propietat amb un 75,23%. El Raiguer és la comarca que en presenta el percentatge més alt amb un 86,77%. Menorca en concentra un 67,26%, Eivissa, un 69,16% i Formentera, un 70,43%. (Vegeu el quadre AIII-15 i el gràfic AIII-3).

Pel que fa a les llars en règim de lloguer, Menorca és l'illa que concentra més habitatges d'aquest tipus amb un 32,74%, seguida d'Eivissa (30,84%) i Formentera (29,57%). Mallorca en registra un percentatge menor amb 24,77% de llars en règim de lloguer.

Per illes, els problemes que pateixen les llars segons el règim de tinença de l'habitatge són diversos. A Mallorca es poden destacar els problemes d'humitats (48,08%), brutor (27,81%), llum insuficient (13,08%), olors (12,88%) i deficiències greus de construcció o runes (11,07%) en els habitatges de lloguer. (Vegeu el quadre AIII-16).

A Menorca destaquen els problemes d'humitats (53,02%), brutor (22,51%), i olors (19,54%) en els habitatges de lloguer.

Finalment, a Eivissa i Formentera destaquen els problemes d'humitats (33,59%), brutor (21,43%) i llum insuficient (18,68%) en els habitatges de lloguer.

1.3.

LA BRETXA DIGITAL TIC

L'ús que fa la població de les Illes Balears de les noves tecnologies i la disponibilitat d'equipament informàtic per part de les llars balears són informacions que a partir de l'Enquesta Modular d'Hàbits Socials 2010 queden recollides a l'*Estudi sobre el grau d'equipament a les llars de les Illes Balears i l'ús que en fan els ciutadans*¹⁴.

Algunes de les constatacions empíriques que s'extreuen d'aquest estudi es detallen a continuació:

- Dues de cada deu llars disposen de senyal de TV a través de línia telefònica o ADSL.
- Set de cada deu llars de Formentera disposa d'ordinador. A la zona del Pla i del Llevant de Mallorca en tenen el 53,3% de les llars.
- A les llars Pitiüses és on trobam la xifra més elevada d'ordinadors portàtils, amb un 69,9%, quasi 10 punts més que el segon, Menorca.
- Com més nivell d'estudis del sustentador principal de la llar, més implantació de l'ordinador
- La majoria de llars sense ordinador

¹⁴ Francina Mas Parera i Jordi Morey Ramos. (2010) *Les TIC i els ciutadans. Estudi sobre el grau d'equipament a les llars de les Illes Balears i l'ús que en fan els ciutadans*. IBIT, Conselleria d'Innovació, Interior i Justícia del Govern de les Illes Balears. Palma de Mallorca.

afirma no tenir-ne perquè no en necessita.

- La llar és el lloc on s'utilitza més l'ordinador, seguit del lloc de feina.
- Com més edat té el sustentador principal de la llar, més implantació de telèfon fix.
- Fins a un 86,1% d'adults de les Balears utilitza telèfon mòbil.
- Com més edat, menys ús del telèfon mòbil.
- Respecte dels adults que fan servir el telèfon mòbil, totes les comarques es troben entre el 85% i 90%, llevat del Pla de Mallorca, on el fa servir només el 76%.
- Les persones solteres fan servir més el telèfon mòbil que les casades o amb un altre estat civil.
- Només un 4,9% dels adults de les Illes han realitzat formació en TIC durant els darrers dotze mesos.
- El sistema operatiu més emprat a les Illes Balears és Windows, amb un 82,7%, seguit de Mac OS, amb un 2,4%, i Linux, amb un 1,4%.
- El 15,9% dels adults de les Illes Balears no sap quin sistema operatiu fa servir.
- Un 55,8% de llars de Balears disposa de connexió a Internet.
- El navegador web més utilitzat a les Illes Balears és Internet Explorer, amb un 87,2%, seguit de Firefox, amb un 22,6%.
- Les activitats més realitzades pels internautes illencs durant els darrers 6 mesos han estat consultar el correu electrònic, amb un 89,3%; cercar informació general, amb un 70,8%; i escoltar música o la ràdio, amb un 64,7%.
- Fins un 42,5% d'internautes ha fet compres per Internet durant els dotze mesos darrers.
- Els menorquins de 36 a 50 anys són els que més compres han fet per Internet durant el darrer any (77,6%).
- Entre els béns i/o serveis més comprats a les Balears hi ha, en primer lloc, els bitllets de transport, seguits de serveis d'hoteleria i turisme, equipament electrònic i roba i complements.
- Un 8,9% dels adults de les Illes Balears fa servir PayPal com a sistema de pagament de les serves compres en línia.
- Facebook monopolitza l'àmbit de les xarxes socials a les Illes Balears, amb un 96,7% d'adults que la fan servir, seguit de Tuenti amb un 25,7%.
- A totes les illes la dona participa més que l'home a les xarxes socials.

- El percentatge de persones adultes casades que participa en xarxes socials és inferior que el de la resta d'estats civils, amb l'excepció de les Pitiüses.
- L'Agència Tributària és la institució emmarcada dins l'Administració pública amb la qual els adults illencs han interactuat més el darrer any, amb un 65,8%, seguida de la Seguretat Social, amb un 48,2%.

que viuen soles a les Balears, un 64,16% són dones i un 35,84% són homes. ([Vegeu el quadre AIII-18](#)).

Del conjunt d'homes i dones majors, un 16,52% no té relacions amb familiars mai o gairebé mai, i un 22,5% no té relacions amb amics. A les Balears es calcula que entre 7.500 i 8.000 persones majors de 65 anys viuen en situació de solitud. ([Vegeu els quadres AIII-19 i AIII-20](#)).

2.

LA PROTECCIÓ I LA COHESIÓ SOCIAL

2.1.

L'AÏLLAMENT SOCIAL I/O SOLITUD EN LA GENT GRAN

L'augment de l'esperança de vida i la reducció de la mida de les llars de les Illes Balears ha generat, entre d'altres fets, l'augment de llars amb persones de 65 o més anys que viuen soles. En xifres, aquest percentatge a les Balears és del 32,5% de les persones de 65 anys o més. Per illes, les llars amb una sola persona són en ordre d'importància: Formentera (36,74%), Menorca (31,93%), Eivissa (30,69%) i Mallorca (28,45%). A Mallorca, el percentatge més alt es comptabilitza al sud amb un 34,57%. ([Vegeu els quadres AIII-17a i AIII-17b](#)).

Del terç de persones de més de 65 anys

2.2.

LES CAUSES SUBJECTIVES D'ABANDONAMENT DELS ESTUDIS

El 44,34% de la població adulta de les Balears ha abandonat els estudis. Per illes, Mallorca i les Pitiüses registren una proporció d'abandonament dels estudis del 45,74% i del 49,60% respectivament. ([Vegeu el quadre AIII-21](#)).

A Menorca, en canvi, el percentatge és molt més baix: un 22,12% de la població adulta ha abandonat els estudis. Per sexes i illa, els percentatges d'abandonament dels estudis és superior en el cas dels homes: a Mallorca la diferència és de 2,21 punts percentuals, a les Pitiüses la diferència és de 3,86 punts, i a Menorca, de 4,42 punts.

Altrament, poc més del 44% de la població major de 16 anys ha abandonat els estudis. Les causes d'abandonament dels estudis són, en primer lloc, els motius econòmics (41,43%), que han

afectat majorment les persones de més edat (62% dels majors de 65 anys), però també afecta un 25% dels joves de 16 a 25 anys¹⁵. Les altres causes d'abandonament dels estudis són la manca d'interès (16,64%) en els estudis i els motius personals (35,34%).

2.3.

EL SISTEMA DE PROTECCIÓ SOCIAL

Històricament les Illes Balears tenen una major proporció de pensions contributives de tot tipus (de jubilació, viduïtat, invalidesa i supervivència), que la del conjunt de l'Estat. Els resultats de l'Enquesta Modular són coherents amb les dades que ofereix la Seguretat Social, ja que per a l'any 2009 la cobertura de pensions és del 108%.

L'import de pensions contributives més habitual se situa entre els 500 i els 1.000 euros mensuals, ja que el 45,30% de les llars de les Balears té alguna pensió contributiva d'aquest valor. (Vegeu el quadre AIII-22).

D'altra banda, l'import més freqüent de pensions no contributives se situa entre els 250 i els 500 euros mensuals (un 53,9% de les llars de les Balears rep alguna prestació no contributiva per a majors de 65 anys o menors amb una

discapacitat del 65% o més). (Vegeu el quadre AIII-23).

Aquest tipus de prestacions no contributives són de baixa intensitat, i es concedeixen a llars d'ingressos baixos a través de la comprovació de recursos, o sigui d'accés assistencial. Aquests ajuts són mecanismes de garantia de mínims per a persones que no han tengut una trajectòria estable en el mercat de treball formal (tot i que la intensitat protectora d'aquests ajuts és limitada). Les prestacions més freqüents són les no contributives i les rendes mínimes, que garanteixen un nivell de renda inferior a l'SMI i del llindar de pobresa.

La relació de persones que reben alguna prestació no contributiva segons l'Enquesta Modular és del 5,8%, i segons les dades de la Seguretat Social donen una cobertura del 5,1% de la població de 65 i més anys (en total, 7.655 pensionistes no contributius).

3.

LA PARTICIPACIÓ, LA VALORACIÓ DELS SERVEIS PÚBLICS I L'OCI

3.1.

ELS PROCESSOS DE PARTICIPACIÓ SOCIAL I L'ASSOCIACIONISME¹⁶

La vida social en grup permet desenvolupar vincles de relació més estrets, que

¹⁵ Vegeu el resum de la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració del Govern de les Illes Balears sobre l'Enquesta Modular d'Hàbits Socials (mòdul de condicions de vida i cohesió social), pàg: 5 i 6.

¹⁶ El lector pot ampliar aquesta informació a l'apartat 10.10 d'aquest capítol.

impliquen la circulació d'informació generadora de capital social. Per tant, les relacions socials afavoreixen el desenvolupament de vincles d'interès comú i permeten assolir objectius comuns. Aquestes relacions socials es fan possibles en el si de determinades organitzacions, com és el cas de les associacions. La participació en associacions promou la vinculació entre individus i enforteix la xarxa social dels diferents territoris.

Les dades referents a la vida associativa per illes presenten diferències rellevants. Menorca és l'illa que té un percentatge d'associacionisme més elevat, ja que més del 60,8% de la població declara formar part d'alguna associació. Les altres illes presenten percentatges inferiors respecte a la mitjana (43,1%) que en ordre decreixent se situen entre Mallorca (42,36%), Eivissa (36,68%) i Formentera (35,23%). [\(Vegeu el quadre AIII-24 i el gràfic AIII-4.\).](#)

En relació a les tipologies d'associacions, cal dir que predomina la vinculació a aquelles associacions de caràcter esportiu i social, i a organitzacions no governamentals (ONG). Les entitats que registren nivells menors d'associacionisme són les organitzacions de consumidors, les de caràcter polític i les associacions religioses.

Pel que fa a la valoració dels serveis públics per part de la ciutadania de les Illes Balears, cal destacar la notable valoració positiva de l'assistència sanitària als centres públics (69%, que arriba al 80% a Menorca), i de l'assistència sanitària als

hospitals públics (63,2%), i, en menor proporció, la valoració també positiva de l'ensenyament públic (42,4%, que s'acosta al 60% a Menorca). Estan també molt ben valorats de manera diferencial serveis diversos de l'Administració pública a Menorca (42,6%, respecte a la mitjana balear del 20,5%) i els serveis de gestió del subsidi d'atur a Eivissa amb un 22,8%, respecte a la mitjana de valoració balear que se situa en un 18,8%. [\(Vegeu el quadre AIII-25\).](#)

El servei públic que està més mal valorat a les Illes Balears és l'Administració de justícia, amb un percentatge de prop del 30% de la població del conjunt de les Balears que valora gens o poc positivament aquest servei, i especialment a Mallorca amb un 32,9%.

3.2.

L'OCI I EL TEMPS LLIURE

Pel que fa a l'organització del temps de lleure de la població de les Illes Balears, l'EMHS del 2010 analitza el temps de vacances de la població de les Illes Balears.

En termes generals, el 57,89% de la població de 16 anys o més de les Balears no han tengut vacances¹⁷ de com a mínim una setmana durant el 2010. L'illa que presenta un percentatge més baix és Eivissa, on un 38,77% de la població

¹⁷ A l'enquesta realitzada per vacances s'entén "estada fora de la residència habitual". Vegeu la pregunta 7 del questionari individual a: <http://www.ibestat.es/ibfiles/content/files/microdades/EMHS/Questionari%20individual.pdf>

no ha anat cap vegada de vacances. ([Vegeu el gràfic AIII-5](#)).

Dels percentatges de persones que han anat de vacances, tot i que són més baixos que els dels que no hi han anat, el 31,75% ha anat una vegada de vacances i el 10,35%, dues o més vegades. L'illa que té un percentatge de la població que dedica més freqüència a

fer vacances és Eivissa, amb gairebé un 21% de persones que han anat dues o més vegades de vacances i un 40,29% de persones que hi han anat una vegada. A l'altre extrem hi ha Menorca i Formentera, que presenten percentatges de persones que marxen de vacances dues o més vegades molt per sota la mitjana, amb el 6,69% i el 4,01%, respectivament.

3

EL SISTEMA DE LA SEGURETAT SOCIAL

RESUM

La recaptació líquida, l'any 2010, ha assolit 2.544,4 milions d'euros, cosa que en termes relatius suposa un (-1,4%) menys que el que es registrava l'any anterior. El 2010 les prestacions per atur han totalitzat 632,5 milions d'euros, amb un increment del 6,5% respecte de l'any anterior.

Durant aquest any s'ha destinat a les pensions contributives un import total de 1.630,66 milions d'euros, fet que suposa un increment del 6,31% respecte a l'any anterior i que es repeteix per tercer any consecutiu. El ritme de creixement del nombre total de pensions a les Illes Balears en el 2010 ha estat de l'1,91%, un 0,1% més que el de 2009, superior als que es varen obtenir a l'àmbit nacional el 2010 i el 2009, de l'1,58% i de l'1'65% respectivament. Per comparació entre comunitats autònomes, la quantia mitjana de les pensions en vigor al desembre de 2010 a les Illes Balears continua situant-se en els llocs més baixos de la taula, només per damunt de la mitjana de Múrcia, Galícia i Extremadura. Si la comparació es fa per províncies, la posició de les Illes Balears continua sent intermèdia, tot i que hi ha 19 províncies amb un import mitjà inferior al de les Illes Balears. Per altra banda, si relacionam l'import total de les pensions segons el nombre total de pensions, podem parlar de certes diferències en la pensió mitjana entre municipis de l'àrea metropolitana de Palma i del litoral i els municipis de l'interior.

Del total de pensions en vigor per classe, sexe i grup d'edat, el 54,54% correspon a dones —un total de 91,489 pensions en vigor—, mentre que el 45,46% restant correspon al col·lectiu masculí, amb un total de 76.257. Pel que fa al 2009, en termes absoluts, es produeix un increment de 1.864 en vigor en el cas dels homes i de 1.123 en el cas de les dones.

La pensió més important del sistema contributiu de les Illes Balears és la de jubilació, que representa el 67,41% de les despeses, seguida de les de viduitat i d'incapacitat permanent, que representen el 18,58% i el 12,74% respectivament.

Per altra banda, amb independència de les pensions, l'INSS ha gestionat l'any 2010 a les Illes Balears una despesa en subsidis i altres prestacions per import de 112,11 milions d'euros, cosa que suposa una disminució global del 7,92%.

Quant a les prestacions per atur, el darrer dia de desembre de 2010 constaven d'alta com a percectors de les prestacions per atur 104.634 persones, 56.297 de les quals eren percectores de prestacions contributives, 46.402 de subsidis i 1.935 de renda activa d'inserció.

3.1

INTRODUCCIÓ

En aquest apartat es presenten les dades relatives, tant als ingressos recaptats per la Seguretat Social a les Illes Balears, com a les despeses en matèria de pensions contributives, subsidis i altres prestacions, incloses les prestacions per atur.

3.2.

ELS INGRESSOS PER LA RECAPTACIÓ DE QUOTES DE LA SEGURETAT SOCIAL

La gestió recaptadora de la Seguretat Social la duu a terme la Tresoreria General de la Seguretat Social (TGSS), com a caixa única del sistema, pel que fa a la recaptació tant voluntària com executiva, sota la direcció, la vigilància i la tutela de l'Estat.

Durant l'any 2010 la recaptació en via voluntària ha arribat a l'import íntegre de 2.426 milions d'euros, la qual cosa representa una disminució del (-1,6%) respecte del 2009, mentre que la recaptació en via executiva líquida ha estat de 50,24 milions d'euros, cosa que suposa un increment interanual del 13,6%. (Vegeu el quadre AIII-26).

La recaptació líquida -que suma a la recaptació en via voluntària i a la recaptació en via executiva els imports de la recaptació per altres cotitzacions, és a dir, per atur, FOGASA, i per formació professional, a més d'altres ingressos diferents a quotes-, l'any 2010 ha assolit 2.544,4 milions d'euros, cosa que en termes relatius suposa un (-1,4%) menys que el que es registrava l'any anterior.

3.3.

LA DESPESA EN PRESTACIONS DE LA SEURETAT SOCIAL

Aquest apartat estudia, en relació amb el 2010, les dades relatives a les prestacions econòmiques del sistema de la Seguretat Social que reconeix l'INSS, de les prestacions per atur reconegudes pel Servicio Público de Empleo Estatal (SPEE, antic INEM) i de les prestacions del Règim Especial de Treballadors de la Mar, que gestiona l'Institut Social de la Marina (ISM). La informació que s'hi facilita inclou segmentacions i comparacions múltiples.

Les prestacions per atur han totalitzat 632,5 milions d'euros, amb un increment del 6,47% respecte del 2009.

3.3.1. LA DESPESA EN PENSIONS CONTRIBUTIVES

Durant l'any 2010 s'ha destinat a les pensions contributives un import total de 1.630,6 milions d'euros, fet que suposa un increment del 6,31% respecte de l'any

anterior i que es repeteix per tercer any consecutiu. [\(Vegeu el quadre AIII-27.\)](#)

Les 167.496 pensions contributives que al 31 de desembre de 2010 estaven en vigor a les Illes Balears, 3.145 més que l'any anterior, representen l'1,92% del total de les pensions en vigor a l'Estat espanyol en aquesta data, que sumen un total de 8.739.732, enfront de les 8.604.119 de l'any 2009. [\(Vegeu el quadre AIII-28.\)](#)

El ritme de creixement del nombre total de pensions a les Illes Balears en el 2010 ha estat de l'1,91%, un 0,1% més que el de 2009, superior als que es varen obtenir a l'àmbit nacional el 2010 i el 2009, de l'1,58% i de l'1'65%, respectivament.

Quant a la projecció anual de les dades mensuals, s'ha de tenir en compte que les pensions contributives derivades de contingències comunes s'abonen en catorze pagues. L'import mitjà mensual de les pensions en vigor el desembre de 2010 a les Illes Balears va ser de 714,81 euros, un 3,73% per sobre de la mitjana de les pensions en vigor el desembre de 2009, que va ser de 689,12 euros.

En el creixement dels imports influeix, a més de les revaloritzacions de les pensions, l'efecte de substitució de les pensions que causen baixa -normalment més antigues i de quantia més baixa- per pensions noves que causen alta i que, generalment, són de quantia més elevada. En aquest sentit, és important ressenyar que el valor mitjà de les 10.872 pensions noves reconegudes a les Illes Balears el 2010 és de 873,40 euros mensuals; és a dir, un 22,19% per sobre de la pensió mitjana. [\(Vegeu el quadre AIII-29.\)](#)

3.3.1.1. Anàlisi comparativa de les pensions contributives per comunitats autònomes, per províncies, per illes i per municipis de les Illes Balears

La quantia de les prestacions de la modalitat contributiva manté una relació de proporcionalitat amb les cotitzacions (bases de cotització i, en el seu cas, períodes cotitzats). Per aquest motiu, les diferències en les cotitzacions efectuades durant els períodes de la vida laboral que s'hagin de tenir en consideració per al reconeixement de la prestació es tradueixen en bona mesura en diferències en la quantia de la prestació reconeguda. Els diversos contextos socioeconòmics hi tenen certa rellevància perquè generen factors de treball i factors salarials directament vinculats als muntants a cotitzar.

A la mateixa conclusió s'arriba si el que es pretén analitzar és la quantia mitjana de la pensió d'un col·lectiu determinat, i fer comparacions amb la d'altres àmbits territorials: el conjunt d'historials de cotitzacions que es varen tenir en compte per reconèixer les pensions determinarà que les diferències en les aportacions contributives efectuades en relació amb altres àmbits originin diferències en el valor mitjà de les pensions que siguin objecte de comparació.

Si la comparació s'efectua en relació amb la registrada en altres comunitats autònomes, la quantia mitjana de les pensions en vigor el desembre de 2010 a les Illes Balears continua situant-se en els llocs més baixos de la taula, només per damunt de la mitjana de Múrcia, Galícia i Extremadura. Si la comparació es fa per províncies, la posició de les Illes Balears continua sent intermèdia, tot i que hi ha 19 províncies

amb un import mitjà inferior al de les Illes Balears. [\(Vegeu el quadre AIII-30.\)](#)

De les 17 comunitats autònomes i dues ciutats amb Estatut d'Autonomia (Ceuta i Melilla), set comunitats autònomes, a més de Ceuta, tenen una quantia mitjana de pensió superior a la mitjana estatal (785,83 euros). Per ordre, són: el País Basc, Astúries, Madrid, Navarra, Ceuta, Cantàbria, Aragó i Catalunya. Si es comparen els valors de la pensió mitjana per a cadascun dels conceptes per separat, podem ampliar aquesta anàlisi. En el cas de les pensions d'incapacitat permanent i jubilació, les Illes Balears ocupen el 15è lloc, mentre que pel que fa a les pensions de viduïtat i orfandat es troben en el segon dels darrers llocs.

Per illes, Mallorca, amb un import mitjà de pensió de 724,54 euros el 2010, representa el 81,79% del total de les pensions, mentre que Menorca, amb una quantia mitjana de 715,29 euros, en representa el 7,64%; Eivissa, amb un import mitjà de 686,41 euros, en representa el 8,83%; i Formentera, amb una quantia mitjana de 606,89 euros, el 0,55%. No disposam d'informació per adscriure l'1,19% restant, perquè es tracta de pensions que s'abonen a l'estranger. [\(Vegeu el quadre AIII-31.\)](#)

Per municipis, i més concretament els de Mallorca, podem veure que Palma és el municipi on es percep la major part de l'import global mensual de les pensions contributives, amb el 42,06%. En un segon escaló hi ha Manacor i Lluçmajor, amb percentatges del 4,03% i del 3,51%, respectivament. En un tercer nivell trobam Inca i Calvià, amb el 2,79 i el 2,80% respectivament. [\(Vegeu el quadre AIII-32.\)](#)

A Menorca són destacables els municipis de Maó i Ciutadella, amb uns percentatges del 2,81% i del 2,32%, respectivament. Pel que fa a les Pitiüses, cal esmentar el municipi d'Eivissa, amb el 3,58% de l'import total mensual de les pensions contributives.

Si relacionam l'import total de les pensions segons el nombre de total de pensions, podem parlar de certes diferències en la pensió mitjana entre municipis de l'àrea metropolitana de Palma i del litoral i els municipis de l'interior. En el cas de Mallorca, Bunyola (851,98 euros), Marratxí (848,38 euros), Palma (785,99 euros), Valldemossa (756,43 euros), Calvià (746,74 euros), Esporles (772,59 euros), Alcúdia (727,32 euros) i Santa Eugènia (731,22 euros) són municipis amb unes pensions per sobre de la mitjana, mentre que en municipis com Fornalutx, Ariany o Vilafraça de Bonany el valor mitjà no arriba als 580 euros mensuals.

En el cas de Menorca, els valors mitjans més elevats de l'illa els trobam a Maó (754,84 euros), es Castell (748,49 euros) i Sant Lluís (747,55 euros), municipis que estan situats a la zona del Llevant de Menorca. A les illes Pitiüses, l'import mitjà més alt correspon a les pensions del municipi d'Eivissa, amb una quantia mitjana de pensió de 750,12 euros.

3.3.1.2. Anàlisi de les pensions contributives segons la classe, el sexe, el grup d'edat, el règim i per trams de quantia

Del total de pensions en vigor per classe, sexe i grup d'edat, el 54,54% correspon a dones, amb un total de 91.489 pensions en vigor, mentre que el 45,46% restant

correspon al col·lectiu masculí, amb un total de 76.257. Pel que fa al 2009, en termes absoluts, suposa un increment de 1.864 pensions en vigor en el cas dels homes i de 1.123 en el cas de les dones. [\(Vegeu el quadre AIII-33\).](#)

Per trams de quantia, el 17,65% del total de pensions en vigor es concentra en trams que van de 500,01 als 600 euros, per un total de 17.850 pensions en vigor durant l'any 2010 (el 17,64% del total de pensions en vigor durant aquest any). [\(Vegeu l'addenda del quadre AIII-33\).](#)

La pensió més important del sistema contributiu de les Illes Balears és la de jubilació, que representa el 67,41% de les despeses, seguida de les de viduïtat i d'incapacitat permanent, que en representen el 18,58% i el 12,74%, respectivament. [\(Vegeu el quadre AIII-27\).](#)

El desembre de 2010 hi ha hagut 100.236 pensions de jubilació en vigor. L'import destinat mensualment a aquest concepte ha estat de 81.234.759,25 euros, mentre que la mitjana mensual de la pensió ha estat de 810,43 euros. [\(Vegeu el quadre AIII-34.\)](#)

Destaca, amb molta diferència, la pensió de jubilació per a les persones que provenen de la mineria del carbó i treballadors de la mar, que reben un import bastant més elevat per comparació a la resta de règims (1.385,98 i 1.118,20 euros respectivament). En canvi, els empleats de la llar i els de l'Assegurança Obligatòria de la Vellesa i Invalidesa (SOVI) són els que reben una quantitat més baixa, amb només 470,79 i 366,41 euros, respectivament.

L'any 2010 les primeres pensions de jubilació en vigor, per a tots dos sexes, se situen en el grup d'edat que va de 50 a 54 anys, amb un total de dues (amb una primera pensió de jubilació en vigor reconeguda en el grup dels homes, en el tram d'edat de 49 a 50 anys). En el cas dels homes, les pensions de jubilació en vigor reconegudes es concentren, principalment, entre els 65 i els 79 anys, moment a partir del qual el nombre de pensions en vigor comença a disminuir; mentre que en el cas de les dones destaca el fet que durant el 2009 el nombre de pensions en vigor reconegudes es manté constant fins a l'edat de 85 anys. El nombre total de pensions de jubilació en vigor per sexe, durant l'any 2010, és superior en el cas dels homes, amb una diferència de 16.816 respecte de les pensions de jubilació en vigor per a les dones. [\(Vegeu el quadre AIII-35\).](#)

Del total de pensions de jubilació en vigor durant l'any 2010, el 16,79% se situa entre els 550,01 i els 600,00 euros, per un total de 9.494 pensions en vigor reconegudes. Per altra banda, un total de 22.377 pensions de jubilació estan per sobre dels 1.000,00 euros, cosa que representa el 39,56% del total de pensions de jubilació en vigor per al 2010. [\(Vegeu l'addenda del quadre AIII-35\).](#)

Pel que fa a les pensions de viduïtat, el desembre de 2010 estaven en vigor un total de 43.150 pensions i la Seguretat Social hi va destinar un import mensual total de 22,3 milions d'euros, xifra que representa una quantia mitjana mensual de pensió de 516,40 euros. [\(Vegeu el quadre AIII-36.\)](#)

En aquest cas, els pensionistes que més reben són els dels accidents laborals, seguits dels de la mineria del carbó. Contràriament, els que menys reben són els treballadors del règim agrari, amb 282,13 euros, i els treballadors de la llar, amb 296,02 euros.

Per sexe, el nombre de pensions de viduïtat en vigor és notablement superior en el cas de les dones, amb un total de 39.376 durant l'any 2010, davant les 3.796 dels homes. La pensió mitjana també és relativament superior en el cas de les dones, de 534,69 euros, davant els 422,61 euros de pensió de viduïtat mitjana prevista per als homes.

Durant l'any 2010, les primeres pensions de viduïtat en vigor les hem de situar dins el sexe femení, en el tram d'edat que va dels 20 als 24 anys, amb un total de dues pensions reconegudes, com ja passava l'any 2009. En el cas del sexe masculí, la primera pensió de viduïtat en vigor se situa en el tram d'edat que va dels 25 als 29 anys, davant les 23 reconegudes per al sexe femení en aquest mateix tram d'edat. En el cas de les dones, les primeres pensions de viduïtat (dues el 2010) reconegudes se situen en el tram d'edat que va dels 20 als 24 anys. [\(Vegeu el quadre AIII-37\).](#)

En el cas de les pensions de viduïtat, del total de pensions d'aquest tipus en vigor durant l'any 2010, el 25,89% se situen entre els 550,01 i els 600,00 euros, per un total de 7.052 pensions en vigor reconegudes. En el cas d'aquestes pensions, es pot apreciar un descens important del nombre de pensions en vigor a partir dels 1.500,01 euros, ja que passa de 251 pensions en vigor reconegudes en el tram de quantia anterior,

a un total de 21 pensions reconegudes en el tram de quantia de referència, fins un total de 32 pensions en vigor que estarien per sobre d'aquest import, 1.500,01 euros. [\(Vegeu l'addenda del quadre AIII-37\).](#)

Pel que fa a la incapacitat permanent, la despesa el desembre de 2010 de les 18.920 pensions en vigor ha estat de 14,6 milions d'euros, amb una quantia mitjana mensual de la pensió de 771,37 euros. El nombre de pensions d'incapacitat permanent en vigor durant el 2010 va ser superior en el cas dels homes, amb 11.182 pensions, davant les 7.676 que varen estar en vigor per aquest mateix període en el cas de les dones. Respecte de l'any 2009 s'aprecia un lleu augment en el cas de les dones, tant respecte del nombre de pensions en vigor com respecte de la pensió mitjana, mentre que en el cas dels homes, s'aprecia una disminució del 0,62% en el nombre de pensions en vigor, amb un augment de la pensió mitjana respecte de l'any anterior. [\(Vegeu els quadres AIII-38 i AIII-39.\)](#)

Per trams de quantia, un total de 2.394 pensions d'aquesta classe tenen reconeguts imports que van dels 500,01 als 600,00 euros, mentre que un total de 3.834 pensions tenen reconeguts imports que van dels 633,30 als 900,00 euros. Trobam el percentatge més alt de pensions reconegudes en el tram que va dels 700,01 als 800,00 euros (1.477 pensions). [\(Vegeu l'addenda del quadre AIII-39\).](#)

El desembre de 2010 a les Illes Balears estaven en vigor 5.044 pensions d'orfanat, cosa que representa un increment del 3,40% respecte de l'any passat. A aquest concepte s'hi ha destinat un import men-

sual total d'1,6 milions d'euros, amb una quantia mitjana de la pensió de 309,78 euros. Per grups d'edat, el que va de 15 a 19 anys és el que aglutina el nombre més elevat de pensions d'orfanat en vigor per a tots dos sexes. Respecte de l'any 2009 es pot apreciar que es tracta també d'un augment lleuger en el nombre total de pensions d'aquest tipus en vigor, concretament del 3,40%. Per trams de quantia, el 53,23% del total de pensions d'orfanat en vigor, es concentra en imports que van dels 150,01 als 250,00 euros, seguit el 2010 pel tram de quantia que comprèn aquelles pensions d'orfanat reconegudes de 250,01 a 300,00 euros (279 pensions). [\(Vegeu els quadres AIII-40, AIII-41 i l'addenda.\)](#)

Finalment, el desembre de 2010 hi havia 146 pensions de favor familiars, tres menys que l'any 2009, amb un import total mensual de 53.948,01 euros, fet que ha suposat un import mitjà mensual de la pensió de 369,51 euros. El nombre de pensions d'aquest tipus en vigor durant l'any 2010 és notablement superior en el cas de les dones, amb 125 pensions, davant les 22 que hi ha reconegudes per als homes. Per trams de quantia, en el 30,10% dels casos s'ha concedit un import per aquest tipus de pensions que va dels 400,01 als 450,00 euros. [\(Vegeu els quadres AIII-42, AIII-43 i l'addenda.\)](#)

3.3.2. ANÀLISI DELS SUBSIDIS I ALTRES PRESTACIONS

Amb independència de les pensions, l'INSS ha gestionat l'any 2010 a les Illes Balears una despesa en subsidis i altres prestacions per import de 112,11 milions d'euros. Això suposa una disminució global del 7,92%,

originada per la disminució de la despesa en la incapacitat temporal que s'explicarà mes endavant. [\(Vegeu el quadre AIII-44.\)](#)

Les prestacions per maternitat, amb un import de 44,3 milions d'euros, i les d'incapacitat temporal, amb 41,5 milions d'euros, són les més importants quant a la quantia, ja que signifiquen el 34,74% i el 32,58%, respectivament, del total dels subsidis i altres prestacions econòmiques, seguides de les prestacions de protecció a la família, que han arribat a 19,9 milions d'euros, i les prestacions per paternitat amb un import de 4,6 milions d'euros.

3.3.2.1. Referència especial a la despesa per incapacitat temporal (IT)

La gestió i el control d'aquesta prestació econòmica es duu a terme per les entitats amb les quals està concertada o fixada legalment la protecció de les contingències comunes i/o professionals, fonamentalment per l'INSS i per les mútues d'accidents de treball i malalties professionals de la Seguretat Social, i també per empreses autoritzades a col·laborar voluntàriament en la gestió, i per l'ISM, en allò que es refereix al Règim Especial de Treballadors de la Mar.

Les dades de la despesa d'aquesta prestació que es faciliten corresponen només a l'INSS i a l'ISM, encara que s'hi inclou també nombrosa informació sobre la dimensió de la gestió de les mútues.

A les Illes Balears, amb data de 31 de desembre i per al conjunt del sistema, hi trobam 410.215 treballadors protegits en les contingències comuns de l'IT, dels quals 271.720 corresponien a les mútues,

137.120 a l'INSS i 1.375 a l'ISM. [\(Vegeu els quadres AIII-45, AIII-46 i AIII-47.\)](#)

Respecte a les contingències professionals –accidents de treball i malalties professionals– hi havia 281.195 treballadors protegits, dels quals 278.292 ho eren per les mútues i 2.470 per l'INSS.

En el conjunt del sistema de la Seguretat Social, a la nostra comunitat s'han comptabilitzat un total de 5.259.622 dies de baixa per IT (4.713.769 dies per contingències comunes i 545.853 per professionals), distribuïts entre els 129.303 processos amb l'alta produïda durant el 2010. Amb relació al 2009, hi ha hagut 16.590 processos menys (l'11,37%) i 318.714 dies menys de baixa (el 5,71%). [\(Vegeu el quadre AIII-48.\)](#)

En relació amb els treballadors protegits per l'INSS, hi ha hagut 227.392 dies de baixa menys, així com 6.230 processos menys que en el 2009, la qual cosa ha possibilitat una disminució del 19,32% en la despesa respecte de l'any anterior, en què hi va haver 16.910 treballadors més, un 10,98%, amb les contingències comunes de l'IT concertades amb aquesta entitat. [\(Vegeu el quadre AIII-45.\)](#)

El 8 de gener de 2009 es va signar un conveni de col·laboració entre el Ministeri de Treball i Immigració (INSS) i la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, a través de la Conselleria de Sanitat i Consum (de què depèn l'Ib-Salut), per a la millora de la gestió i el control de l'IT derivada de contingències comunes durant el període 2009 a 2012, que s'ha revelat com una eina útil per aconseguir els objectius de

racionalització de la despesa de l'IT amb mesures com la informatització i transmissió per via telemàtica dels comunicats a l'INSS –matèria en la qual la nostra comunitat és capdavantera a l'Estat–, l'emissió d'informes mèdics sobre l'IT, tenint en compte duracions estàndard, l'accés per al personal mèdic de l'INSS als historials clínics, etc.

La col·laboració amb l'INSS per part dels facultatius de l'Ib-Salut és decisiva per al control d'aquesta prestació, ja que que aquests facultatius són els únics competents per emetre el comunicat de baixa, confirmació i alta fins al compliment del dia 365 de duració de l'IT derivada de contingències comunes, així com de la derivada de les contingències professionals cobertes a càrrec de l'entitat gestora (INSS o ISM). Esgotat el termini anterior, l'INSS (o l'ISM) és l'únic competent per reconèixer, en el seu cas, la situació de pròrroga expressa amb un límit de 180 dies més i per emetre l'alta mèdica.

També cal destacar que el 22 de juny de 2009 es va signar un altre conveni amb la CAIB per tal d'executar un programa específic per estudiar el comportament dels processos de l'IT derivats de certes patologies i desplegar determinades estratègies d'avaluació, de formació i de millora.

3.3.2.2. Les mútues d'accidents de treball i de malalties professionals de la Seguretat Social

Les mútues són associacions privades d'empresaris, autoritzades pel Ministeri de Treball i Immigració —que n'exerceix el control i la tutela— que col·laboren sense

afany de lucre amb la Seguretat Social per donar les prestacions establertes en cas d'accidents laborals i malalties professionals i les derivades de la col·laboració en la gestió de la incapacitat temporal. [\(Vegeu el quadre AIII-46\).](#)

En l'àmbit de la gestió i control de l'IT, la mútua corresponent és competent durant els primers 365 dies de duració del procés, per emetre els comunicats de baixa, confirmació i d'alta per contingències professionals, i per formular propostes d'alta per contingències comunes respecte dels treballadors que presten serveis en una empresa que hagi concertat la protecció de les contingències referides amb aquesta empresa i respecte dels treballadors per compte propi que hi hagin concertat la cobertura de les prestacions de l'IT per contingències professionals.

Pel que fa a les contingències comunes per incapacitat temporal, la cobertura per part de les mútues quant al nombre de treballadors protegits ha augmentat durant els darrers anys, encara que de l'any 2008 al 2009 se'n va produir una disminució, en ser menor el nombre d'afiliats d'alta en el sistema. Durant el 2010 hem tornat a observar un augment en la cobertura de contingències comunes del règim general, que assoleix un total de 209.642 treballadors (corresponents a 32.477 codis de compte de cotització). [\(Vegeu el quadre AIII-49\).](#)

En dades desagregades per mútues, durant el 2010, Mútua Balear ha ofert cobertura d'incapacitat temporal per contingències comunes a un total de 99.785 treballadors del règim general, distribuïts en 15.338 comptes de cotització, cosa que

representa el 47,60% del total provincial de treballadors amb cobertura d'aquest tipus per mútues. L'ha seguida Asepeyo, que ha donat cobertura a un total de 24.392 treballadors (l'11,63% del total) i Fremap, amb 21.075 treballadors coberts durant l'any 2010 (el 10,05%). [\(Vegeu el quadre AIII-50\).](#)

3.3.3. LES PRESTACIONS DE PROTECCIÓ PER L'ATUR

El darrer dia de desembre de 2010 constaven d'alta com a perceptors de les prestacions per atur 104.634 persones, 56.297 de les quals eren perceptores de prestacions contributives, 46.402 de subsidis i 1.935 de Renda Activa d'Inserció. Això representa un augment global del 3,20% en relació amb els 101.387 beneficiaris a la mateixa data l'any 2009.

La mitjana mensual de beneficiaris de les prestacions per atur l'any 2010 ha estat de 74.951 persones, que en relació amb la mitjana mensual de 65.271 de 2009 suposa un increment del 14,83%. En la prestació contributiva, amb una xifra mitjana de 39.128 persones beneficiaries, la disminució respecte de l'any anterior ha arribat al 6,48% en el subsidi d'atur, amb una mitjana de 34.382 beneficiaris. S'ha donat un augment del 52,19% respecte de l'any anterior, i en la Renda Activa d'Inserció, amb 1.442 perceptors, un augment del 71,46%. L'any 2010 la cobertura del sistema de protecció per atur en relació amb les 82.882 persones que hi havia de mitjana mensual d'atur registrat, ha estat el mes de desembre del 118,9%. [\(Vegeu el quadre AIII-51 i l'addenda\).](#)

El desembre de 2010 hi ha hagut 25.104 estrangers perceptors de prestacions per atur (13.113 de prestació contributiva, 11.657 de subsidi i 164 de Renda Activa d'Inserció), la qual cosa representa el 24,59% del total (101.387 beneficiaris a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears en aquesta data). Quant a la procedència, 9.945 persones provenen de països de la Unió Europea (el 9,50%) i 15.159 beneficiaris (el 14,49%), de països de fora de la UE. [\(Vegeu el quadre AIII-52\).](#)

La despesa relativa a les prestacions per atur, en el 2010, ha assolit 848,1 milions d'euros, davant els 733,9 milions d'euros de l'any anterior. Aquest augment suposa una variació del 15,56%. [\(Vegeu el quadre AIII-53.\)](#)

D'altra banda, la cotització a la Seguretat Social de l'SPEE també ha disminuït en relació amb l'exercici anterior, el 2009. Així, l'any 2010 la quantia total per aquest concepte ha estat de 215,6 milions d'euros, la qual cosa representa una disminució del 5,07% respecte de l'any anterior.

3.3.4. ALTRES PRESTACIONS SOCIALS A LES ILLES BALEARS

Durant l'any 2010, s'ha produït una disminució del nombre de beneficiaris de prestacions contributives segons la causa del dret, que pot observar-se de forma generalitzada atenent tant a paràmetres d'edat com de sexe. El 2010, a les Illes Balears s'han registrat un total de 57.360 altes de beneficiaris de prestacions contributives segons la causa del dret, 9.717 altes menys que el 2009, fet que suposa un descens del 14,49% respec-

te de l'any anterior. Per causa del dret, del total d'altres registrades durant l'any 2010, el 53,40% es produeixen entre el sexe masculí, mentre que el 46,60% restant, entre el col·lectiu femení. Atenent a les causes concretes d'aquestes altes, s'aprecia un augment respecte de l'any anterior en les altes que tenen l'origen en expedients de regulació d'ocupació, que passen de 1.667 l'any 2009 a 1.895 el 2010, així com en el cas de la resolució voluntària, que presenta un increment del 52,94% respecte de l'any 2009 (en què les altes per aquesta causa varen ser 85, enfront de les 130 de l'any 2010).

Per contra, les altes han disminuït el 2010 per causes com la finalització del contracte, amb una disminució en termes relatius del 13,38%, que són conseqüència d'una resolució judicial (56 durant l'any 2010, enfront de les 68 del 2009), així com l'acomiadament en període de proves i l'acomiadament a l'empara de la Llei 45/2002, causes en virtut de les quals s'aprecia una disminució en el nombre d'altres del 6,90% i del 24,37%, respectivament.

Pel que fa a les prestacions contributives, l'alta ve motivada per causa de jubilació, mort o incapacitat, el 2010 han arribat a la xifra de 98, enfront de les 127 de l'any 2009. Les prestacions contributives per invalidesa permanent s'han mantingut amb un total de vuit, tant per a l'any 2009 com per al 2010. [\(Vegeu els quadres AIII-54 i AIII-55.\)](#)

Per tipus de subsidi, durant l'any 2010 s'ha apreciat un augment en les prestacions contributives reconegudes, que han arribat a la xifra de 56.618, enfront de les 47.450 de l'any 2009, fet que suposa un increment del 19,32%. No obstant això, podem ob-

servar també certa disminució en l'esgotament de prestacions reconegudes a menors i a majors de 45 anys, concretament, una disminució del 7% respecte del 2009 en l'esgotament de prestacions reconegudes a menors de 45 anys i del 2,23% respecte de les reconegudes a majors de 45 anys.

Entre el col·lectiu dels fixos discontinus, s'aprecia un augment de les prestacions de subsidi d'atur, tant per als no procedents de l'esgotament d'una prestació contributiva com per als que sí que procedeixen d'aquesta situació. Per als primers, el nombre total de prestacions reconegudes ha estat de 9.684 per a l'any 2010, enfront de les 8.815 de l'any 2009, mentre que per als fixos discontinus que procedeixen de l'esgotament d'una prestació contributiva l'augment ha estat de 94 prestacions de subsidi d'atur més que l'any 2009 (que varen ser 1.660, enfront de les 1.754 de l'any de referència). [\(Vegeu els quadres AIII-56 i AIII-57\).](#)

4

SALUT, QUALITAT DE VIDA I SERVEIS SANITARIS

RESUM

Pel que fa a la salut de la població de les Illes Balears l'any 2010, es pot dir que hi ha dues fites importants. Una que a llarg termini ha d'incidir en la millora de la salut és la Llei 16/2010 de Salut Pública de les Illes Balears, que ha de contribuir a donar-hi importància accions preventives i de promoció de la salut, i que actua des del vessant dels determinants diversos de la salut. L'altre llei de gran incidència, aquesta estatal, és la llei que restringeix l'ús de tabac en espais públics, i que ben segur conduirà a reduir de manera important la morbiditat per tabac.

S'ha de destacar que l'any epidèmic no ha tengut cap fet gaire destacat.

Quant al sistema sanitari de les Illes Balears, el 2010 es recordarà per l'entrada en funcionament de l'Hospital Universitari Son Espases i el tancament del de Son Dureta, com a hospital de referència de les Illes. El nou hospital és dues vegades i mitja més gran que l'antic, està dotat de la tecnologia d'avantguarda més alta i d'una àmplia infraestructura per a la docència i la investigació, que ha de permetre en el futur tenir estudis de grau de Medicina i un institut d'investigació sanitària. També cal ressenyar el tancament d'una clínica privada a Palma.

S'han ampliat els recursos d'atenció primària, amb dos centres de salut inaugurats i una nova unitat bàsica, a més de continuar moltes obres a centres que s'inauguraran el 2011 i que són la continuació de la reforma d'infraestructures que s'ha duit a terme els darrers anys.

L'activitat assistencial primària ha disminuït fruit de la implantació de la recepta electrònica. Igualment l'activitat hospitalària ha estat ser lleugerament menor que l'any 2009.

Finalment, cal destacar que s'ha desenvolupat l'anomenat Marc de Qualitat, per tal de garantir la qualitat de l'assistència sanitària en els centres públics i privats.

4.1

SALUT I QUALITAT DE VIDA

Des d'una perspectiva social i econòmica hi ha motius a bastament perquè la societat s'organitzi per preservar i millorar la salut dels ciutadans. La salut és una font de benestar i un recurs insubstituïble per al progrés de la societat.

L'estratègia sanitària de la Unió Europea per al període 2008-2013 reforça la importància de polítiques recollides a l'Estratègia de Lisboa per al creixement i l'ocupació, ja que es fa ressò de la vinculació entre la salut i la prosperitat econòmica. L'Estratègia Europa 2020 per a un creixement intel·ligent, sostenible i integrador insisteix en aquesta orientació.

La salut es guanya i es perd, depenent de les condicions del medi, de vida i treball en què es desenvolupa una societat.

Mitjançant el sistema assistencial sanitari es persegueix recobrar la salut, evitar els perjudicis que ocasiona la malaltia, i, en tot cas, que millori la qualitat de vida dels malalts. És rellevant l'impacte en salut en accions individuals. Però el principal determinant de la salut d'una societat no és el seu sistema assistencial, sinó que el

trobaríem repartit en els diferents capítols d'aquest informe.

La primera part del capítol es refereix a l'estat de salut i els seus determinants, i la segona part se centra en els serveis assistencial.

Bona part de les qüestions analitzades en aquest apartat es poden consultar de manera més detallada en el primer Diagnòstic de Salut de les Illes Balears publicat recentment. Inicialment, l'informe es fa ressò de dos fets importants que tendran un impacte important en la salut dels ciutadans: l'aprovació de la Llei de Salut Pública de les Illes Balears, que regula el desenvolupament d'un nou model de salut pública, i l'entrada en vigor de la nova Llei del tabac.

Llei de Salut Pública

S'entén per salut pública l'esforç organitzat de la societat per prevenir la malaltia, protegir, promoure i restaurar la salut, i tenir cura de la vigilància de la salut. La salut pública també ha de ser entesa com la salut de la població en tot el conjunt i la seva qualitat de vida. Tot i que hi ha evidència científica que els majors guanys en salut es deuen a l'acció en salut pública, aquesta roman invisible i desconeguda per a la nostra societat.

L'acció en salut pública es basa a conèixer l'estat de salut de les persones i el medi físic i social en què es desenvolupa la seva vida, i actuar sobre aquests, alhora que fomenta que altres actors creïn les condicions més favorables per a la salut. És important que el conjunt de la societat prengui consciència de l'impacte que les polítiques no sa-

nitàries, com són l'habitatge, el transport, l'urbanisme, l'ocupació, etc., tenen en la salut i en les desigualtats en salut. La salut pública projecta una mirada en el sector sanitari alhora que n'estén l'acció també cap als sectors aliens al sector salut.

Dia 21 de desembre de 2010 el Parlament de les Illes Balears va aprovar la Llei 16/2010, de Salut Pública de les Illes Balears, la redacció de la qual es va fer sota el principi que la salut és un valor, un bé per si mateixa, però també és un deure col·lectiu i un actiu econòmic. Pretén que es desenvolupin polítiques que creïn les condicions físiques i socials adequades perquè les persones es puguin desenvolupar completament, es redueixin les desigualtats en salut i es contribueixi a la racionalització del sistema sanitari.

La Llei 16/2010, de Salut Pública reconeix que els ciutadans tenen drets a unes prestacions en salut pública i estableix el marc de relació i cooperació entre entitats territorials, socials i polítiques diverses.

Llei de tabac

El tabaquisme és un dels problemes principals de salut pública que afecten la nostra societat. És la primera causa de mort evitable, i és responsable a Espanya del 16% de totes les morts entre les persones majors de 35 anys. Anualment causa la mort a 3.200 fumadors passius. De cada 1.000 morts, 142 són a causa del tabac.

El dia 21 de desembre de 2010 el Congrés dels Diputats va aprovar la modificació de la Llei 28/2005, de mesures sanitàries enfront del tabaquisme. La mesura més destacable és l'aposta ferma perquè tots

els espais tancats d'ús públic i col·lectiu, independentment que siguin de titularitat pública o privada, siguin espais lliures de fum de tabac. Això ve motivat perquè si bé la Llei 28/2005 va tenir efectes molt positius perquè va elevar la consciència social envers el tabaquisme, va reduir el consum de tabac en l'àmbit laboral i va disminuir la promoció i publicitat dels productes del tabac, també val dir que establia excepcions, principalment en l'àmbit de l'hostaleria i restauració, que varen dificultar el consens en la interpretació de la norma, la implantació homogènia en el territori i la lleial competència empresarial. A més, no protegia adequadament els no fumadors, els menors, ni la població treballadora del sector d'hostaleria, i donava lloc a clares iniquitats territorials i socials.

Aquests aspectes han estat reconduïts per la nova llei i d'ençà de dia 2 de gener de 2011 tenim un nou escenari respecte de les polítiques d'espais sense fum que, igual que s'ha evidenciat a altres països que han adoptat polítiques semblants, esperam que, d'aquí a pocs mesos, donin resultats tangibles pel que fa a salut individual i col·lectiva.

Diagnòstic de Salut

Amb l'objectiu de conèixer l'estat de salut de la població de les Illes Balears i les causes que la determinen, així com la utilització dels serveis sanitaris l'any 2010 (publicat el 2011) s'ha elaborat un Diagnòstic de Salut de les Illes Balears¹⁸. El diagnòstic té una visió integral i es fonamenta en l'evidència científica que la salut està influïda per factors no modificables, com són el sexe, la genètica i

l'edat, però està especialment determinada per factors modificables relacionats amb les condicions del medi i els estils de vida (hàbits tòxics, alimentaris, exercici físic i molts d'altres), que depenen de l'organització de la societat, de les polítiques que adopta, de la capacitat de la societat per donar suport a les seves poblacions a través de les xarxes socials i comunitàries, i dels estils de vida que adquireixen. Tots ells condicionats per diversos factors socials com puguin ser l'educació rebuda, les condicions laborals, la tipologia dels pobles i ciutats, les condicions de l'habitatge, l'accés a serveis bàsics, l'entorn, les condicions ambientals i la composició del aliments, els mitjans de transport, etc.

A partir d'aquesta visió integral, el diagnòstic analitza la situació sociodemogràfica de la nostra població i en descriu aspectes com els estils de vida i els hàbits preventius, les condicions de vida i treball, el medi laboral, els elements del medi ambient, la seguretat alimentària, l'educació i els serveis sanitaris. A partir d'aquí fa una valoració de l'estat de salut de la nostra població i dels problemes de salut més importants que l'afecten com són les malalties transmissibles, cardiocerebrovasculars, oncològiques, diabetis, malalties mentals, respiratòries i lesions. Per últim, fa una anàlisi de les principals causes de mort de la nostra població. L'informe es completa amb aspectes relacionats amb el dret a la salut i a la despesa sanitària.

4.1.1. ELS DETERMINANTS DE SALUT

En els darrers anys la nostra societat està vivint profundes transformacions socials (la globalització, el moviment migratori, l'era

¹⁸ Vegeu la pàgina www.lasalutentot.org

tecnològica, les noves estructures familiars, la crisi econòmica...) que conformen un nou patró social i demogràfic, i, per tant, un nou panorama sanitari. A més, la nostra comunitat no pot ignorar l'impuls econòmic i social que es deriva de l'activitat turística, i la sensibilitat que presenten l'opinió pública i els sectors econòmics enfront dels problemes de salut pública. En conseqüència, la nostra societat ha d'adoptar mecanismes de vigilància epidemiològica i protecció de la salut escaients per a aquesta realitat.

En deu anys la població de les Illes Balears s'ha incrementat un 25,9% com a conseqüència de la immigració massiva. I si el creixement demogràfic marca de forma determinant la nostra població, la seva salut està condicionada no només pels estils de vida que adopta, sinó que hi influeixen l'entorn social, les condicions de treball, el medi ambient, l'atur, el nivell d'educació etc., i el panorama, en temps de crisi global, no és òptim. I si, malgrat que tenim uns indicadors acceptables de qualitat de vida, les xifres d'atur, la davallada del PIB, els elevats índexs de sinistralitat laboral o els indicadors del nivell d'educació, uns dels pitjors de l'Estat espanyol, també reflecteixen situacions de vulnerabilitat en termes de salut pública.

La població de les Illes Balears té una esperança de vida elevada (els homes de 78,5 anys i les dones de 84,3 anys) i tres de cada quatre persones tenen la percepció de tenir bona o molt bona salut. Però a la nostra societat, com a les societats del nostre entorn, la salut i la malaltia no es reparteixen de manera equitativa, i presenten un gradient social. Com més baixa és la classe social, pitjor

és el seu estat en salut, més morbiditat, més mortalitat i més mortalitat prematura. Les desigualtats es manifesten encara amb més força en l'anàlisi per sexes.

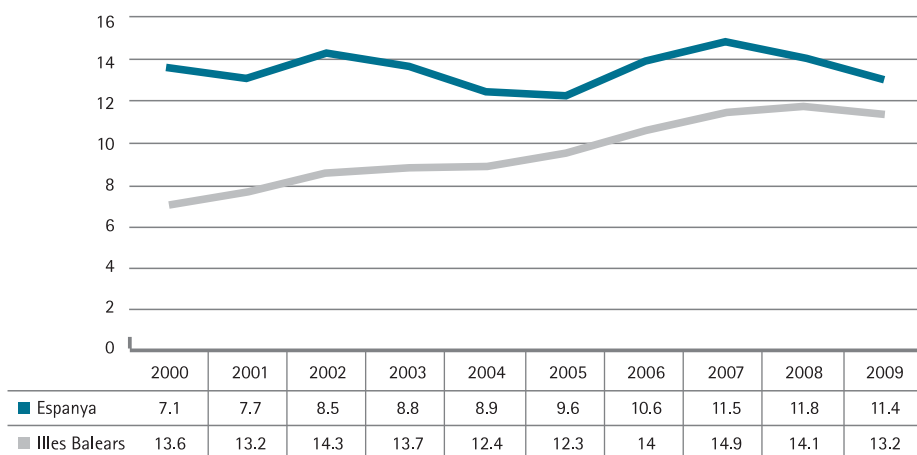
Quant a **estils de vida** cal destacar que la nostra població es fa de cada vegada més sedentària. El 47,9% de la població adulta presenta un excés de pes (obesitat, 12%), i un 20%, la població infantil. A les Illes, el 30,3% dels majors de 15 anys són fumadors. L'alcohol és la droga amb més demanda d'inici de tractaments per addicció, i el consum és més elevat en homes (màxims riscos a partir dels 45 anys). Quant al consum d'altres drogues, cal destacar l'elevat consum de cànnabis en ambdós sexes i el de tranquil·litzants en les dones estudiants. L'edat d'inici de les relacions sexuals és més baixa que en el conjunt de l'Estat (17,8 anys), i amb major nombre de parelles sexuals al llarg de la vida.

Pel que fa a les interrupcions voluntàries de l'embaràs en dones residents les Illes Balears, al 2009 se'n varen registrar 3.175, i la taxa de 15 a 45 anys va ser de 12,6 per mil. La incidència global de les interrupcions voluntàries de l'embaràs (IVE) a les Illes Balears segueix per sobre la mitjana nacional, juntament amb Madrid, Catalunya i Múrcia, tot i que el 2009 va baixar lleugerament, globalment i en tots els grups d'edat.

El perfil de les dones ha canviat poc respecte dels darrers anys, excepte en dos aspectes: el nivell d'instrucció, amb un augment important del grup que sols té educació primària, que ha passat de representar menys del 20% al principi de la sèrie al 39,1% del 2009. Hi ha una disminució de les dones amb treball remunerat (65,9% davant

Gràfic III-9

IVE a dones residents a les Illes Balears, 2000-2009.
Comparació de les taxes nacionals i les de les Illes Balears.
Taxes globals (de 15 a 44 anys) per 1.000

Nota: la metodologia de càlcul de les taxes de l'MSPS és diferent a la utilitzada per la DG Salut Pública, per la qual cosa els resultats difereixen lleugerament.

Font: Ministeri de Sanitat, Política Social i Igualtat.

el 74-75% dels anys anteriors) i un augment de les dones en situació d'atur (del 10% al 13,3%)¹⁹. (Vegeu el gràfic III-9).

Els canvis en les estructures familiars, juntament amb l'augment de l'esperança de vida, es manifesten en una gran proporció de persones grans que viuen soles, amb les conseqüències de necessitats en serveis socials i sanitàries que això comporta. És d'esperar que aquesta situació s'agreugi atesa l'evolució de la malaltia crònica i la pluripatologia en el nostre entorn.

La percepció de suport social és alta, excepte entre les persones amb una dinàmica familiar greu.

Quant a **condicions de vida i treball**, si considerem l'atur com un dels determinants socials que més impacten en la salut de la població, és fàcil d'entendre que el moment actual ens situa en un escenari poc optimista.

Respecte de les condicions del medi, els nostres esforços es dirigeixen a vigilar i protegir la salut de la nostra població, així com dels dotze milions de persones que rep cada any. Es constata que la nostra comunitat autònoma adopta els estàndards europeus d'organització en **seguretat alimentària**, tot i que no hem de perdre de vista que els distints processos han d'estar adaptats a aquesta realitat, la d'una societat de serveis turístics, la qual cosa ens diferencia d'altres indrets basats en altres formes de produc-

¹⁹ Podeu trobar la informació completa a <http://www.epidemiologia.caib.es>

ció. Per tant, les accions de promoció de la seguretat alimentària i assegurament de la qualitat han de tenir present aquesta circumstància, i s'han de reforçar en els aspectes relatius a la distribució, preparació, transformació i servei d'aliments, així com de resposta a les alertes, i comptar amb la participació dels operadors econòmics per assolir-los. (Vegeu el quadre III-9).

Quant a la **salut ambiental**, cal dir que, tot i que els principals problemes que identifica la ciutadania es relacionen amb la qualitat de l'aigua de consum i l'escassetat de zones verdes, es reconeix que s'ha d'incrementar el coneixement sobre els agents ambientals als quals està exposada la població, i integrar els sistemes d'informació de riscos ambientals amb els sistemes d'informació en salut. L'asma, relacionada amb la qualitat de l'aire, és la primera causa de malaltia crònica a la infantesa.

4.1.2. MORTALITAT I SALUT

En primer lloc, cal ressenyar que durant l'any 2010 hi ha hagut la implantació del nou butlletí de defuncions, així com el procés iniciat per a la codificació automà-

tica de les causes de mort, fets que han retardat el processament de les dades de mortalitat de l'any 2009 per part de l'Institut Nacional d'Estadística. Per tant, per a informació sobre mortalitat, vegeu la *Memòria 2009* del CES.

Tal com s'ha comentat, els problemes de salut més prevalents que els residents de les Illes Balears pateixen són, com a les societats que ens envolten, les patologies cròniques i la pluripatologia.

Les **malalties cardiocerebrovasculars** són el primer problema de salut pública per l'impacte sanitari, social i econòmic que tenen. I no hem d'esperar que en minvi la importància, perquè de cada vegada és més elevada la prevalença dels seus factors de risc.

Les malalties de l'aparell circulatori afecten gran part de la població, especialment la més envellida. De fet, formen el primer gran grup de causes de mort a les nostres Illes, a tota Espanya i a la majoria de països desenvolupats. L'any 2008, que és el darrer any en què tenim dades de mortalitat específica (publicada a la memòria CES 2009), d'un total de 7.488 morts comptabilitzats a

QUADRE III-9. EVOLUCIÓ D'ALERTEES EN SEGURETAT ALIMENTÀRIA A ESPANYA I A LES ILLES BALEARS (2006-2010)

	Alertes Espanya	Alertes Balears	% alertes que afecten les Balears
2006	197	28	14,21
2007	293	36	12,29
2008	209	32	15,31
2009	186	33	17,74
2010	188	34	18,08

Font: Elaboració pròpia

les Illes, 2.442 ho foren del grup de malalties esmentat, cosa que representa que una tercera part de les morts són per aquestes causes. En els homes, en varen ser la segona causa amb el 28,8% de les morts (el 32,2% va ser per tumors), i en dones, el 36,8% (i els tumors sols el 21,5%). En homes, per edat, aquestes malalties en són la primera causa en el grup dels 40-44 anys i a partir del 80 anys. En dones, en són la primera causa des dels 75 anys.

En homes, les malalties cerebrovasculars en són la segona causa (239 morts l'any 2008), seguit de l'infart agut de miocardi, que n'és la tercera causa (221) i la insuficiència cardíaca (168). En canvi, en dones, la insuficiència cardíaca n'és la primera causa (303), seguida de les malalties cerebrovasculars (291) i, en cinquena posició, els infarts aguts de miocardi (154). Tot i que en conjunt la tendència en la mortalitat d'aquest grup és de reduir-se, especialment en les malalties cerebrovasculars, en dones les morts per infart segueixen augmentant, fruit de la seva incorporació a hàbits tòxics com el tabaquisme.

A més de les morts hem de tenir en compte les altres conseqüències. Així, malalties cerebrovasculars són la primera causa de discapacitat en adults i la segona causa en demències, la qual cosa ens fa conscients de la càrrega assistencial que aquestes malalties suposaran pel sistema sanitari en el futur.

Els factors de risc clàssics expliquen bona part dels problemes cardiocerebrovasculars. Una metanàlisi (estudi DARIOS, 2011) que ajunta els onze estudis de base poblacio-

nals espanyols més seriosos fets a partir de 2000, referits a factors de risc cardiovasculars, inclou l'estudi CORSAIB fet a les Illes Balears. Els resultats són bastant concordants i donen una idea de la prevalença elevada d'aquests factors de risc en la població de 35 a 74 anys. Així, la prevalença de diabetis mellitus se situa en el 16% en homes i 11% en dones; la hipertensió, en el 46% en homes i en el 39% de dones. La hipercolesterolemia (>240mg/dl) afecta el 40% dels homes i el 36% de les dones (en el conjunt dels estudis la prevalença és més elevada: 47% i 44% respectivament). El sobrepès (IMC 25-29,9) afecta el 48% d'homes i 33% de dones, al qual hem d'afegir una obesitat (IMC 30 i més) que afecta el 25% d'homes i 27% de dones. Si a això, hi sumam que el 39% d'homes i el 20% de dones eren fumadors, podem afirmar que:

- Tenim èxits importants en la reducció de la letalitat de les malalties cardíques i cerebrovasculars, amb estratègies de salut i programes com el codi infart i el codi ictus (amb els quals les Illes són pioneres en bona part de les millores d'organització de l'atenció aplicada arreu de l'Estat i d'Europa).
- Encara hi ha una gran tasca a fer mitjançant la prevenció d'aquests factors de risc que són tan freqüents, i que a més tenen un gradient social molt important que afecta amb major grau les classes més desfavorides, que, a més, no són gens permeables als missatges preventius.
- S'ha de continuar centrant els esforços a evitar els factors de risc (tabac, sedentarisme, dietes hipercalòriques), comen-

çant amb la gent més jove i, sobretot, amb les classes mitjana-baixa i baixa.²⁰

- Cal que els serveis d'atenció primària ajudin a controlar els factors tractables (diabetis, hipertensió...) per reduir-ne les conseqüències indesitjables.

Quant a les **malalties oncològiques**, que són la nostra segona causa de mort i la primera en anys potencials de vida perduts, els tumors, l'any 2008, varen representar el 32,3% de les morts en homes i el 21,5% en dones. El càncer de pulmó és la primera causa de mort en homes i el de mama és la vuitena causa de mort en dones.

Les Illes Balears ocupen el primer lloc d'Espanya en índex de càncer de mama i estan entre els primers llocs en càncer de pulmó tant en homes com en dones. (Vegeu el quadre III-10).

El Registre de Càncer de Mallorca, amb l'ajut de l'Institut Oncològic de Catalunya, ha realitzat unes projeccions de la incidència de càncer per a l'any 2012 a partir de la sèrie disponible en el registre (1989-2002) i les dades de mortalitat (1994-2008). Els resultats es mostren a la taula 2. Per a l'any 2012, s'estima que a Mallorca es diagnosticaran 3.777 casos de càncer (excloso els càncers de pell no melanoma), 1.553 en dones i 2.224 en homes. Això representa un increment del 39% en dones i del 37% en homes respecte als casos del període

1998-2002, el darrer del qual tenim informació consolidada en el Registre.

En les dones destaca un increment sostingut de les taxes ajustades de càncer de mama i de càncer de pulmó. En canvi, baixen de manera sostinguda les taxes de càncer de cèrvix i les de càncer d'ovari des del període 1993-1997.

En els homes destaca la disminució de les taxes de càncer de pulmó a partir del període 1998-2002 i un increment important i sostingut de les taxes ajustades de càncer de pròstata. Les taxes ajustades de càncer de còlon i recte també segueixen una tendència ascendent més discreta. Finalment, s'observa un increment discret del melanoma de pell.

Les **malalties respiratòries** ocupen el tercer lloc com a causa de mort a les Illes Balears. L'any 2008 representaren el 10,5% de les morts en homes i el 8,0% en dones. La mortalitat, fonamentalment, és per la malaltia pulmonar obstructiva crònica (MPOC). Atès que és una malaltia molt relacionada amb els estils de vida s'ha de considerar intervenir encara més agressivament contra el tabaquisme²¹.

Les **malalties mentals** són una patologia emergent. L'Enquesta de Salut de les Illes Balears del 2007 diu que el 24.1% de la nostra població corre el risc de patir un trastorn mental, xifres en consonància amb altres indicadors, tals com un consum elevat de psicofàrmacs a la nostra comunitat autònoma. Si consideram els criteris d'avaluació epidemiològica de

²⁰ En aquest sentit, s'ha desenvolupat normativa, com la Llei 42/2010 de 30 de desembre, per la qual es modifica la Llei 28/2005, de 26 de desembre, de mesures sanitàries front al tabaquisme i reguladora de la venda, el subministre, el consum i la publicitat dels productes del tabac; la Llei 16/2010 de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, de 28 de desembre, de Salut Pública; el Projecte de Llei General de Salut Pública o el Projecte de Llei de Seguretat Alimentària i Nutrició.

²¹ Per a més informació es pot consultar la web <http://www.ibsalut.es/webibsalut/>

QUADRE III-10. CASOS I TAXES D'INCIDÈNCIA (BRUTES I AJUSTADES A POBLACIÓ MUNDIAL) DE CÀNCER A MALLORCA 1988-2002 I ESTIMACIONS PER A 2007 I 2012

Homes	1988-1992		1993-1997		1998-2002		2007		2012				
	Casos	Taxes brutes ajustades	Casos	Taxes brutes ajustades	Casos	Taxes brutes ajustades	Casos	Taxes brutes ajustades	Casos	Taxes brutes ajustades			
Cap i coll	84,6	30,31	23,3	23,5	91	27,5	19,8	102	25,16	17,8	98	22,35	15,3
Esòfag	21,2	7,59	5,4	6,9	26,8	8,1	5,8	32	7,99	5,5	32	7,4	4,8
Estómac	51	18,27	11,9	12,7	57,6	17,41	11,3	73	18	11,5	79	18,16	11,5
Colón i recte	139,8	50,06	32,2	40,7	220,8	66,61	41,1	296	73,14	45,7	347	79,46	48,9
Fetge	29,8	10,67	7,4	8,7	45,6	13,78	9,1	60	14,94	9,8	70	16,11	10,3
Pàncrees	26,8	9,6	6,3	5,1	34,2	10,33	6,5	36	8,77	5,4	36	8,29	5,0
Laringe	51,2	18,34	13,9	14,5	58	17,53	12,8	68	16,91	12,3	71	16,3	11,6
Pulmó	255,4	91,49	62,8	63,7	298	90,05	58,1	346	85,55	55,0	349	79,91	50,5
Melanoma pell	13	4,66	3,6	5,5	28,8	8,7	6,1	46	11,36	8,0	65	14,85	10,3
Bufeta urinària	129,4	46,32	29,8	33,2	164	49,39	30,5	198	48,90	30,5	211	48,34	30,3
Tiroides	2,4	0,86	0,8	1,2	5,2	1,51	1,2	8	1,92	1,5	11	2,56	2,1
Linfoma no Hodgkin	29,2	10,46	7,9	10,2	50,4	15,23	10,8	49	12,14	8,6	43	9,78	6,8
Mieloma múltiple	13,2	4,72	3,0	3,1	18,8	5,71	3,5	21	5,20	4,9	22	5,13	4,8
Leucèmies	31,2	11,18	7,9	10,1	37,8	11,42	8,6	50	12,45	8,8	55	12,48	8,8
Sistema nerviós	23,6	8,45	6,8	6,5	27	8,16	6,6	33	8,09	6,3	36	8,34	6,5
Pròstata	120,8	43,27	23,7	34,2	274,2	82,74	48,1	376	92,92	55,7	483	110,64	66,1
Altres	139,8	50,03	36,4	39,6	185,2	55,92	39,4	227	56,02	35,7	216	49,36	34,6
Pell no melanoma	327,2	116,78	76,6	93,2	574,8	172,61	107,2	823	203,16	125,3	1043	238,79	146,2
Total menys pell no melanoma	1.162,4	416,3	283,1	319,3	1.623,4	490,1	319,2	2.021	499,5	323,0	2.224	509,5	328,3

continua

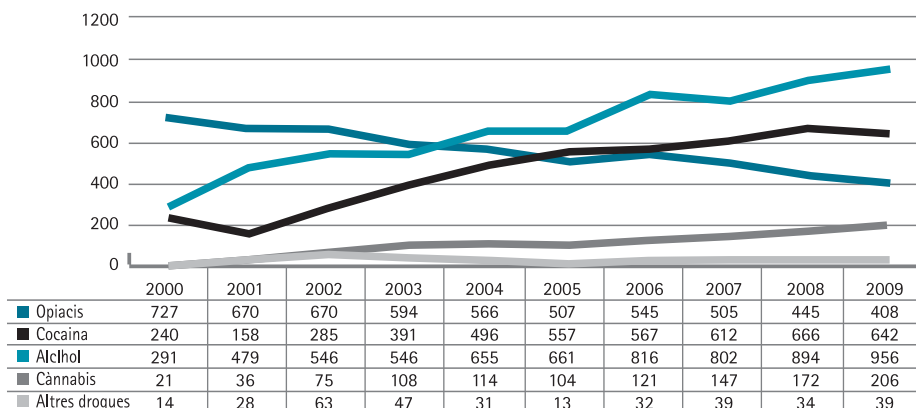
QUADRE III-10. CASOS I TAXES D'INCIDÈNCIA (BRUTES I AJUSTADES A POBLACIÓ MUNDIAL) DE CÀNCER A MALLORCA 1988-2002 I ESTIMACIONS PER A 2007 I 2012

Dones	1988-1992			1993-1997			1998-2002			2007			2012		
	Casos	Taxes brutes	Taxes ajustades	Casos	Taxes brutes	Taxes ajustades	Casos	Taxes brutes	Taxes ajustades	Casos	Taxes brutes	Taxes ajustades	Casos	Taxes brutes	Taxes ajustades
Cap i coll	12,2	4,2	2,5	16,2	5,29	3,3	21,4	6,31	3,7	30	7,35	4,0	39	8,87	4,7
Esòfag	3,4	1,17	0,6	4,2	1,37	0,9	6,4	1,89	0,9	9	2,21	1,1	12	2,69	1,3
Estòmac	34,8	11,97	6,1	30,6	10	5,2	28,4	8,37	3,7	27	6,73	3,2	24	5,44	2,6
Còlon i recte	129,8	44,65	23,5	151,2	49,33	24,1	174,8	51,61	25,5	208	51,00	25,0	220	50,31	25,0
Fetge	16,6	5,71	2,5	20,2	6,6	3,1	21,4	6,31	2,9	26	6,47	2,7	28	6,36	2,6
Pàncrees	20,4	7,02	3,3	22,8	7,45	3,6	31,2	9,2	4,1	41	10,07	4,6	50	11,33	5,3
Laringe	1,4	0,48	0,4	2,6	0,85	0,6	2,8	0,83	0,5	4	1,08	0,7	6	1,35	0,9
Pulmó	22,2	7,64	4,3	29,4	9,6	5,4	39,6	11,67	7,0	57	13,87	8,3	74	17	10,2
Melanoma pell	16,6	5,71	3,9	28,2	9,21	6,1	35,6	10,44	7,1	40	9,87	6,4	46	10,5	6,9
Bufeta urinària	21,4	7,36	3,2	27,8	9,06	4,5	26,6	7,82	3,5	29	7,21	3,0	28	6,52	2,9
Tiroides	11,4	3,92	3,3	15	4,9	3,8	20	5,9	4,6	22	5,29	4,0	23	5,34	4,0
Limfoma no Hodgkin	23	7,91	4,9	34,2	11,17	6,3	38,6	11,38	6,4	45	11,05	6,4	48	10,92	6,4
Mieloma múltiple	12,4	4,27	2,4	14,8	4,83	2,2	16	4,73	2,2	38	9,36	4,6	75	17,12	8,4
Leucèmies	25,2	8,67	6,1	27,6	9,02	6,0	34,4	10,08	6,2	39	9,66	6,1	42	9,66	6,2
Sistema nerviós	18,6	6,4	4,9	17,6	5,75	4,0	17,8	5,25	3,2	17	4,26	2,6	15	3,48	2,3
Mama	217,6	74,84	51,3	262,2	85,65	56,7	317,6	93,51	61,2	423	103,69	66,8	500	114,41	72,5
Cèrvix uterí	47,6	16,37	13,3	50,6	16,53	12,5	40	11,79	8,7	44	10,84	7,8	41	9,29	6,4
Úter	53,8	18,5	12,2	48,8	15,94	10,1	60	17,69	11,0	67	16,44	10,2	69	15,84	9,6
Ovari	30,8	10,59	7,6	43,2	14,11	9,4	41	12,09	7,6	48	11,66	6,9	45	10,22	5,8
Altres	130,2	44,81	24,0	119,4	38,96	20,0	145	42,64	22,6	176	43,22	22,5	168	38,52	21,1
Pell no melanoma	261,8	89,84	48,7	377,6	122,76	66,2	541,4	158,07	84,1	818	200,56	106,7	1115	255,12	136,3
Total menys pell no melanoma	849,4	292,2	180,2	966,6	315,6	187,6	1.118,6	329,5	192,7	1.390	341,3	197,0	1.553	355,2	204,9

Font: Elaboració pròpia

Gràfic III-10

Evolució del nombre d'admissions a tractament per droga principal a les Illes Balears (2000-2009)

Font: Elaboració pròpia

consens, s'estima que a les Balears hi ha 5.000 persones amb trastorns mentals greus i tan sols 2.854 són ateses a la xarxa pública²².

Els indicadors de consum problemàtic de drogues d'abús són útils per conèixer-ne l'impacte social i sanitari i les tendències. A l'any 2009 s'han registrat 2.257 notificacions d'admissions a tractament per consum de substàncies psicoactives, amb l'alcohol com a droga que més admissions ha generat (el 42,4% del total), seguida de la cocaïna (28,4%) i els opiacis (18,1%). Pel que fa a les urgències hospitalàries (recollides a l'Hospital Can Misses) en consumidors de substàncies psicoactives, el 2009 se'n varen registrar en 518 casos, la meitat dels quals pertanyen a persones no residents a les Illes Balears. La cocaïna,

l'alcohol, les amfetamines i l'èxtasi són les drogues que més es registren. El registre de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives, implantat a Mallorca, el 2009 en va recollir 46 casos (70,8 morts per milió d'habitants), cosa que suposa una incidència similar als quatre anys anteriors²³. (Vegeu el gràfic III-10).

Quant a **lesions**, cal destacar que en els darrers anys s'ha seguit una tendència descendent en el nombre d'accidents amb víctimes, morts i ferits lleus produïdes per accidents de trànsit. Però no hem d'oblidar que el 50% de les morts a conseqüència d'això són de gent jove, persones d'entre 10 i 44 anys. Entre la gent gran lesionada, la majoria són dones, lesions causades fonamentalment per caigudes accidentals.

²² Es pot accedir a més informació a través de la web <http://portalsalut.caib.es/psalutfront/>.

²³ La informació completa és a <http://www.epidemiologia.caib.es>

4.1.3. VIGILÀNCIA EPIDEMIOLÒGICA I MALALTIES TRANSMISSIBLES

El Sistema de Vigilància de les Malalties de Declaració Obligatòria, l'any 2010, ha detectat un major incidència de l'esperada en set de les malalties vigilades: la diarrea infecciosa aguda, la disenteria bacil·lar, la febre recurrent per paparres, l'hepatitis A,

la parotiditis, el xarampió i la malaltia de Creutzfeldt-Jacobs. (Vegeu el quadre III-11).

L'augment de la diarrea infecciosa pot ser conseqüència d'una millor recollida de la informació des d'atenció primària, que ja havia començat el 2009. Els índex de les MDO de molt baixa incidència (disenteria i malaltia de Creutzfeldt-Jacobs) experi-

**QUADRE III-11. MALALTIES DE DECLARACIÓ OBLIGATÒRIA A LES ILLES BALEARS (2010).
INCIDÈNCIA I ÍNDEX EPIDÈMIC ACUMULAT (IEA)**

Malaltia	Nombre de casos	Taxa (per 1.000 hab.)	IEA
Brucel·losi	1	0,1	-
Diarrea infecciosa aguda	53.467	4.834,10	1,54
Disenteria bacil·lar	2	0,2	2
F. exantemàtica mediterrània	30	2,7	1,07
F. recurrent paparres	14	1,3	4
Grip	6.772	612,3	0,66
Hepatitis A	49	4,4	3,5
Hepatitis B	22	2	0,98
Hepatitis víriques, altres	41	3,7	1,22
Herpes zòster	2.778	251,2	-
Inf. gonocòccica	21	1,9	0,52
Legionel·losi	44	4	0,88
Leishmaniosi	8	0,7	0,37
M. H. Influenzae	1	0,1	-
M. meningocòccica	12	1,1	0,62
Malaltia de Creutzfeldt-Jacob	1	0,1	2
Malaltia invasiva per St. pneumoniae	97	8,8	-
Malaltia invasiva per St. pyogenes	2	0,2	-
Paludisme	1	0,1	-
Parotiditis	114	10,3	1,39
Rubèola	1	0,1	-
Sífilis	73	6,6	0,92
Tos ferina	1	0,1	0,13
Tuberculosi respiratòria	108	9,8	0,77
Tuberculosi, altres	36	3,3	0,81
Varicel·la	4.572	413,4	1,02
Xarampió	20	1,8	40

Nota: es presenten les malalties amb algun cas registrat al 2010. L'IEA no apareix a les MDO de nova introducció al sistema de vigilància.

Font: Elaboració pròpia a partir de Sistema de vigilància epidemiològica de les malalties de declaració obligatòria. Servei d'epidemiologia i unitats insulars d'epidemiologia.

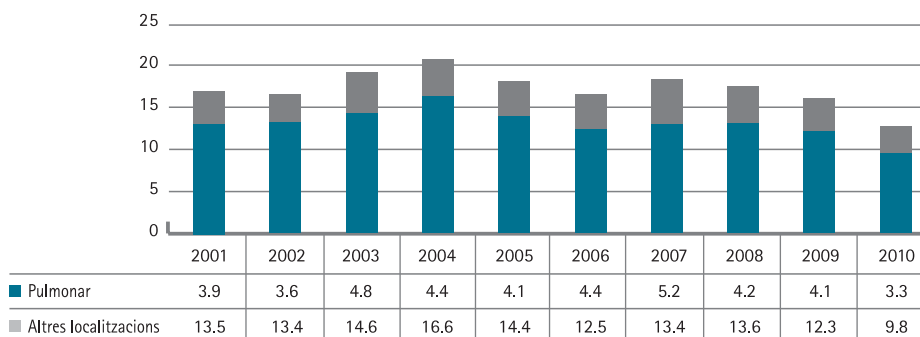
menten canvis importants amb variacions de molts pocs casos, per la qual cosa els canvis puntuals són poc valorables i se n'han de vigilar les tendències. La manca de diagnòstics de confirmació i l'evidència escassa de compliment de criteris fan sospitar que hi ha una sobrenotificació de febre recurrent per paparres. Pel que fa a la resta, la variació correspon a un augment real de la incidència. L'augment de l'hepatitis A [49 casos davant els 19 del 2009 i un índex epidèmic (IE) de 4,4] és conseqüència, en bona mesura, d'un brot a una guarderia amb 23 casos. La parotiditis, amb 114 casos i un IE d'1,39, ha augmentat a Eivissa, amb un brot amb 71 casos, cosa que demostra que segueix la circulació del virus de l'epidèmia de 2005.

De xarampió, de dos casos en els cinc darrers anys, s'ha passat a 20 en el 2010, en forma de petits brots de dos a vuit casos i la circulació d'un genoma viral, el B3, nou en el nostre medi, d'una forma que sembla que es restableix la circulació del virus. Pel que fa al grip, la situació ha tornat a ser similar

a la prepatidèmia. A la temporada 2010-2011 el virus gripal predominant ha estat l'AnH1N1, amb una presentació estacional habitual i taxes d'incidència només lleugerament superior a la mediana i molt per davall del màxim de les temporades precedents.

Ha disminuït la incidència de la tuberculosi, tant la forma pulmonar (108 casos i taxa de 9,8 per cent mil) com la resta de formes clíniques (36 casos i taxa de 3,3). Aquestes disminucions puntuals no són excepcionals, tal com es pot observar a la sèrie històrica, de manera que cal esperar a veure si es tracta d'una tendència decreixent o d'una situació puntual. El 71% dels casos són de persones d'entre 25 i 54 anys; els homes representen el 59% dels casos. Fins als 34 anys la proporció d'homes és menor, i major a partir d'aquesta edat. Els factors o situacions de risc detectats amb major freqüència són l'enolisme, amb el 13,3%; es té constància de contacte amb un cas de TB, amb 13,9%; la infecció pel VIH, amb el 9,3%. El 5,8% dels casos eren immigrants procedents de zones d'alta endèmia. (Vegeu el gràfic III-11).

Gràfic III-11
Tuberculosi a les Illes Balears (2001-2010).
Taxes per 1.000 habitants, segons la localització principal

Font: Sistema de vigilància epidemiològica de les malalties de declaració obligatòria. Servei d'epidemiologia i unitats insulars d'epidemiologia.

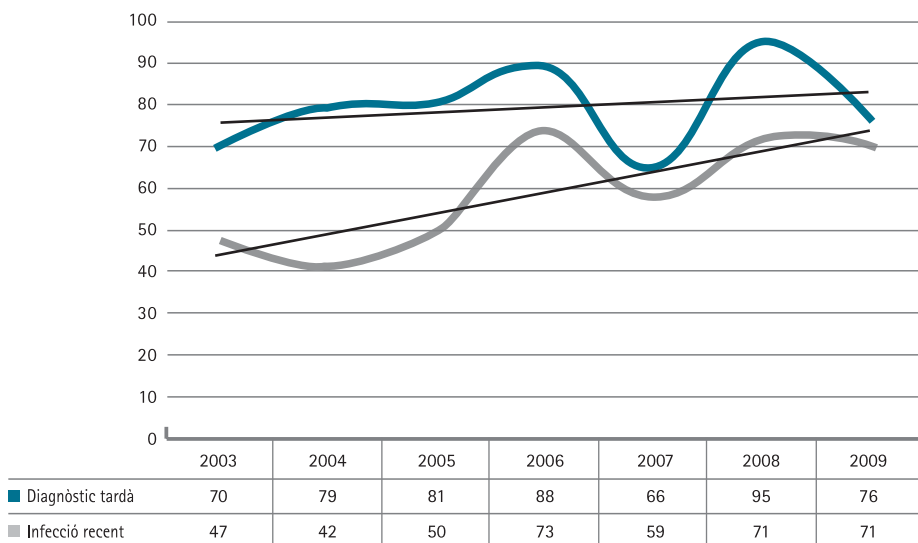
Respecte de la informació sobre sida i sobre nous diagnòstics d'infecció per VIH, s'ha de dir que es tracta de dades que es van actualitzant semestralment. La incidència de sida, amb 2.454 casos acumulats des de l'any 1983 continua amb tendència a la disminució. En els darrers anys s'han diagnosticat entre 50 i 60 casos anuals amb un patró dominat per als homes usuaris de drogues per via parenteral. L'anàlisi de les dades dels nous diagnòstics d'infecció per VIH (actualització de 31 de desembre de 2010), amb 1.112 casos acumulats des de l'any 2003, ofereix com a aspecte més destacable un patró dominat per les infeccions recents en homes homosexuals. En dones, dominen els

diagnòstics en persones d'origen estranger, heterosexuales i amb preponderància dels diagnòstics amb retard. La incidència global mostra una tendència a l'estabilització dels diagnòstics tardans i a l'augment de les infeccions recents. Mallorca presenta un màxim de casos a l'any 2008 (147 casos), Menorca entre els cinc i nou casos anuals i les Pitiüses, entre 15 i 20 casos. El nombre màxim de casos en un any a les Illes Balears varen ser els 174 del 2008.

Pel que fa al retard diagnòstic, encara els diagnòstics tardans són més freqüents que les infeccions recents, tot i que sembla que la tendència és a la convergència. (Vegeu el gràfic III-12)

Gràfic III-12

Nous diagnòstics de VIH a les Illes Balears (2003–2009). Nombre anual de casos i tendències, segons el retard diagnòstic

Font: Sistema de vigilància epidemiològica de les malalties de declaració obligatòria. Servei d'epidemiologia i unitats insulars d'epidemiologia.

Una part dels casos detectats de les malalties de declaració obligatòria són importats; és a dir, pacients diagnosticats a les Illes Balears amb origen de la infecció a un altre lloc; aquests casos no s'han inclòs a l'anàlisi anterior. El 2010 el nombre total d'aquests casos va ser de 89. Destaquen l'hepatitis C (18 casos), el paludisme (17 casos) i la sífilis (13 casos).

Pel que fa als brots epidèmics d'origen alimentari, que en alguns anys de la dècada dels 90, se n'havien arribat a registrar més de 50, han anat disminuint considerablement, de manera que a principi de la dècada dels 2000 se'n detectaven entre 20 i 30 cada any, i en els darrers anys la incidència ha estat mínima, de manera que l'any 2010 només se n'han detectat deu brots, dos més que el 2009. La majoria d'aquests deu brots –que han suposat 165 persones afectades– són d'etiologia infecciosa i quasi tots han afectat establiments col·lectius. En els darrers anys, a un 40-50% no s'hi ha pogut identificar l'agent etiològic. A la resta, i encara que s'ha pogut establir amb certa freqüència una etiologia tòxica (histamina fonamentalment) o un origen viral, la salmonel·la en continua sent l'agent més identificat.

S'han detectat, a més, 38 brots no alimentaris, 30 a Mallorca i vuit a les Pitiüses, amb un total de 360 afectats i una mitjana de 9,5 afectats per brot, amb un rang de dos a 71 casos. Això ha suposat un augment important respecte del quinquenni 2005-2009, amb medianes de 26 brots i 190 afectats (augment respectius del 46% i 89%) i, sobretot, de l'any 2009 (17 brots i 71 afectats). El mecanisme de transmissió més freqüent va ser el respiratori, amb 23 brots

i 210 afectats, els segueixen en freqüència els transmesos per un mecanisme fecal-oral, amb sis brots i 103 afectats. Els col·lectius afectats més freqüentment són els familiars, però els escolars són els que destaquen en nombre de casos (143 afectats en 7 brots). Hi ha alguns aspectes a destacar quant als brots investigats. En primer lloc, la detecció de dos brots nosocomials, un de paludisme i un d'hepatitis C, per transmissió de persona a persona a partir d'un infectat, sense que en cap dels dos casos se'n pogués identificar el mecanisme exacte de transmissió. Hi ha hagut també cinc brots de xarampió amb un total de 21 afectats. En quatre d'aquests afectats s'ha identificat algun cas de transmissió hospitalària. Hi ha hagut també un brot d'hepatitis a una escoleseta infantil, amb 23 casos i difusió important entre familiars adults dels nins. Els brots de tuberculosi, que el 2009 havien davallat a tres i havien tornat, així, als nivells anteriors (9 brots). L'any 2010 n'hi ha hagut nou, amb 19 afectats. Hi ha hagut, com en el 2009, quatre brots de sífilis.

4.2.

SERVEIS SANITARIS

El sistema sanitari de les Illes Balears durant el 2010 ha tengut, com a principal novetat, la posada en funcionament de l'Hospital Universitari Son Espases, que agafa el relleu de Son Dureta després de més de 55 anys d'existència com a hospital de referència de les Illes. Encara que les dimensions del nou hospital són dues vegades i mitja més grans que el del vell i està dotat d'uns equipaments d'alta tecnologia d'avantguarda, es potencien especialment

els recursos per dur a terme l'activitat quirúrgica i es disposa d'àmplia infraestructura per a la docència i la investigació, manté el mateix nombre de professionals.

Les infraestructures de l'atenció primària també es varen ampliar al llarg de l'any, amb l'obertura de dos centres de salut i una unitat bàsica de salut, tot finalitzant, d'aquesta manera, l'àmplia reforma de l'atenció primària que s'ha duit a terme els darrers anys. L'activitat general al primer nivell d'assistència va disminuir a causa, en bona part, de la introducció gradual de la recepta electrònica. Paral·lelament, l'activitat assistencial als hospitals del Servei de Salut va ser lleugerament menor que l'any 2009. Finalment, també s'ha desenvolupat l'anomenat Marc de Qualitat, per tal de garantir la qualitat de l'assistència sanitària en els centres públics i privats.

4.2.1. DESPESA I FINANÇAMENT DE LA SALUT

El model sanitari de les Illes Balears es caracteritza, en relació a la realitat de la resta de comunitats autònomes, per l'important pes de la sanitat privada, que arriba al 27% en termes de despesa efectuada. Aquesta situació es manté des de fa anys tot i l'important desenvolupament experimentat per la sanitat pública, sobretot d'ençà de la transferència de les competències en matèria de sanitat a la Comunitat Autònoma (2002).

El sector sanitari privat havia jugat tradicionalment un paper més supletori que no complementari davant el subdesenvolupament manifest de la sanitat pública, fins i

tot, es va situar a l'avantguarda de la incorporació d'alta tecnologia hospitalària.

La presència important de l'oferta de caràcter privat ha fet que el sistema sanitari balear hagi pogut seguir presentant unes ràtios de dotació de recursos i d'activitat assistencial similars o fins i tot superiors al del conjunt de comunitats autònomes.

Durant la darrera dècada, però, aquest equilibri s'està veient modificat com a conseqüència del ritme de creixement de la despesa pública vinculat principalment a la construcció de noves infraestructures sanitàries (hospitals, centres de salut) i als costos associats a la seva entrada en funcionament (personal, despesa corrent, etc.).

El creixement de la despesa sanitària pública a les Balears des del 2002 ha estat un dels més alts de tot l'Estat espanyol. Tot i així, les Illes Balears segueixen essent una de les comunitats autònomes amb un nivell més baix de despesa sanitària pública per càpita, ja que aquest increment de la despesa ha coincidit amb una etapa d'un creixement demogràfic important (36% en el període 1999-2009).

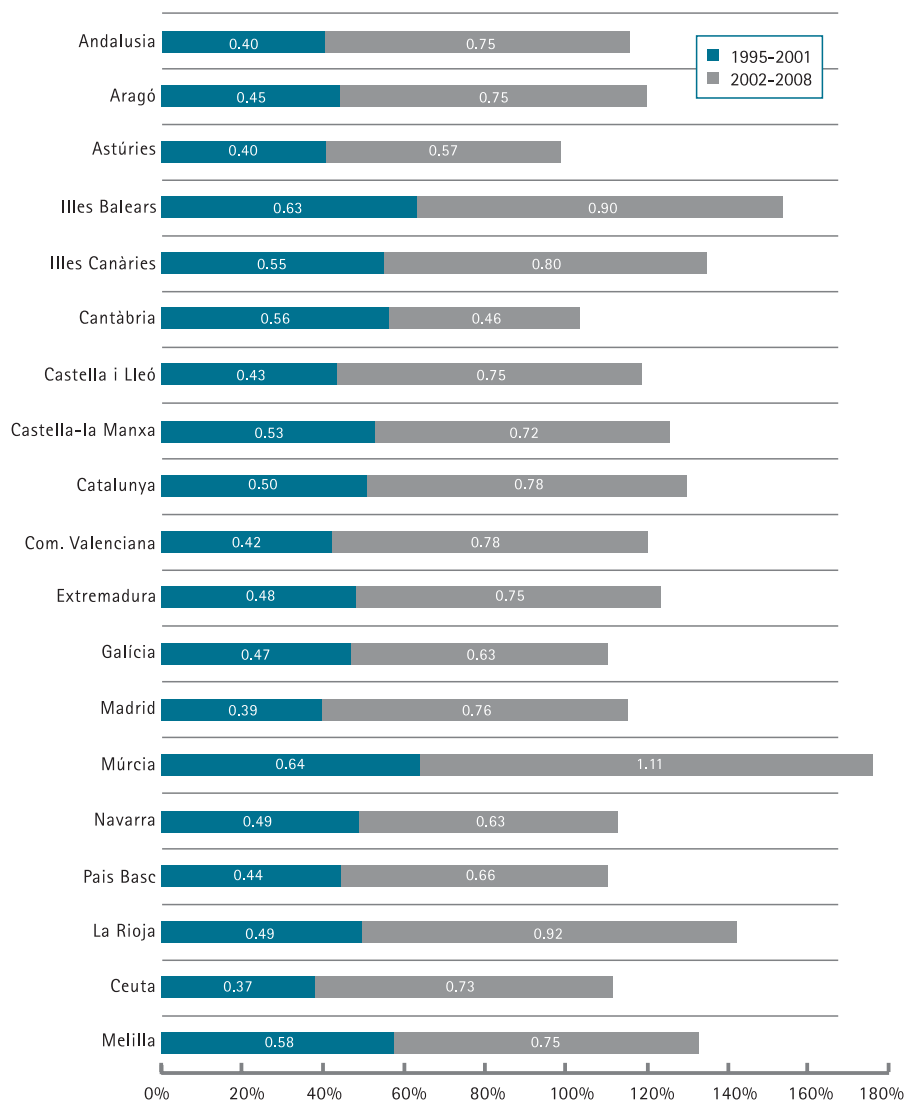
En concret, la despesa sanitària pública a les Balears va créixer entre 1995 i 2001 quasi un 64%; és a dir, a un ritme d'entorn al 10% de creixement interanual. En canvi, a partir del 2002, coincidint amb el traspàs competencial a la comunitat autònoma, el ritme de creixement s'accelera fins al 15% de variació mitjana interanual; això és un 90% de creixement al llarg del període.

Aquesta dinàmica és similar a la que es manifesta a la resta de comunitats autò-

nomes, si bé les Balears ha estat la tercera (després de Múrcia i La Rioja) amb un

major increment de la despesa des de les transferències. (Vegeu el gràfic III-13).

Gràfic III-13
**Creixement de la despesa sanitària pública
per comunitats autònomes (1995-2008)**

Font: Elaboració pròpia

El creixement de la despesa pública en sanitat és deguda a l'obertura de nous hospitals²⁴ i a la millora de la dotació tecnològica, que han necessitat major nombre de professionals. Al mateix temps, el creixement de l'activitat assistencial en el sistema públic ha estat notable, encara que menor que el creixement de la despesa. [\(Vegeu els gràfics AIII-6 i AIII-7\).](#)

Tot i això, l'any 2008 les Balears continuava essent una de les comunitats autònomes amb una menor despesa per habitant (1.223 euros per habitant, enfront dels 1.318 euros de mitjana estatal, i molt lluny dels 1.547 del País Basc o dels 1.511 d'Extremadura). Tot plegat sense considerar l'impacte de la població flotant derivada del turisme [\(Vegeu el gràfic AIII-8\).](#)

En aquesta situació, també hi està influïnt l'efecte de la crisi econòmica, a causa de la qual en els darrers anys s'ha hagut de contenir el ritme de creixement de la despesa sanitària pública, quan aquesta encara no havia arribat als llindars de la resta de comunitats. La incidència de la crisi sobre les arques públiques de la comunitat s'afegeix als problemes endèmics de finançament de les Illes Balears, a l'origen de la seva posició desavantajosa en termes de despesa sanitària pública. En aquest sentit, l'any 2011 les Balears varen seguir essent la comunitat autònoma amb menys pressupost per càpita (1.003 euros per habitant), amb un descens del 5,9%. Addicionalment, s'ha observat que en els darrers cinc anys hi ha hagut un increment

progressiu de la dispersió dels pressuposts per comunitats autònomes [\(Vegeu els gràfics AIII-9 i AIII-10\).](#)

4.2.2. L'ASSEGURAMENT SANITARI I EL NOU MARC DE QUALITAT

El nombre de persones amb targeta sanitària per accedir al sistema sanitari públic a les Illes Balears, l'1 de gener de 2010 va ascendir fins al 1.034.272, dels quals diversos el 22% són titulars estrangers, la proporció més alta de tot l'Estat.

Respecte a l'assegurança privada, el percentatge de població amb cobertura sanitària privada ha estat el més alt de tot l'Estat espanyol, fet que es pot vincular als elevats nivells relatius de renda per càpita de les Illes Balears. Això es tradueix en el fet que la quantitat de diners que cada ciutadà de les Balears destina de mitjana al final de l'any al pagament d'assegurances mèdiques privades és igualment la més alta de totes les comunitats autònomes. [\(Vegeu els gràfics AIII-11 i AIII-12\).](#)

Segons les dades de l'Associació d'Investigació Cooperativa entre Entitats Asseguradores i Fons de Pensions (ICEA) i de l'Associació Empresarial de l'Assegurança (UNESPA), l'assegurança de salut amb algun tipus de prestació sanitària a les Illes Balears arriba a més d'un de cada quatre habitants, i a Espanya a un de cada cinc, tot i que aquest concepte engloba diverses modalitats d'assegurances.

Així, existeixen diferents tipus de prestacions sanitàries, que bàsicament es poden classificar en prestacions d'assistència sa-

²⁴ L'any 2007 l'Hospital Comarcal d'Inca, Hospital de Formentera i l'Hospital Mateu Orfila de Menorca, que reemplaça l'Hospital Verge del Toro; i l'Hospital Universitari Son Espases l'any 2010, que és el relleu de l'Hospital Universitari Son Dureta.

nitària, prestacions per reemborsament de despeses i prestacions per malaltia.

Sens dubte, l'assegurança anomenada d'assistència sanitària és la majoritària, i s'estima que a les Balears la té contractada aproximadament un 21,6% de la població de 2011. Un gruix prou considerable de persones que disposen d'aquest tipus d'assegurança són les que pertanyen a les administracions públiques; és a dir, els assegurats a través del sistema de mutualitats de funcionaris, amb un total de 34.000.

Respecte a l'anomenada assegurança per reemborsament de despeses, s'estima que en disposa un 4% de la població de les Balears –unes 45.000 persones– mentre que a Espanya aquest percentatge és del 2,2%.

Finalment, a aquestes xifres cal afegir 23.000 persones que estan assegurades mitjançant l'anomenada assegurança de malaltia, la qual atorga una prestació a l'assegurat en el cas que aquest estigui de baixa per malaltia o hospitalització. En aquest cas, la taxa de penetració no es calcula sobre la població total sinó sobre la població ocupada.

4.2.3. Els serveis assistencials

La població a les Illes, resident i flotant, és atesa amb els recursos assistencials de primària, majoritàriament de titularitat i gestió pública, i de l'hospitalària, tant de titularitat pública com privada. Dins aquest context, el Marc de Qualitat és l'espai conceptual sobre el qual treballen ambdós nivells d'assistència.

La qualitat assistencial és un doble compromís ètic i legal recollit en la legislació nacional i autonòmica. La Llei 16/2003, de 28 de maig, de cohesió i qualitat del Sistema Nacional de Salut, i la Llei 5/2003, de 4 d'abril, de salut de les Illes Balears, recullen en el seu articulat els principis següents:

- Atenció integral a la salut, procurant un alt nivell de qualitat.
- Millora de la qualitat del sistema sanitari de les institucions sanitàries públiques i privades.
- Participació ciutadana, tant en el respecte a l'autonomia de les seves decisions individuals com en la consideració de les seves expectatives.
- Alts nivells de qualitat degudament controlada i avaluada.
- Establiment de programes de millora contínua.

Per complir amb aquests principis es disposa, en la mateixa llei, que les comunitats autònomes garantiran la qualitat de les prestacions, en tots els centres, públics i privats, independentment del finançament de les prestacions que estiguin oferint a cada moment. És responsabilitat de les administracions públiques sanitàries, per als centres del seu àmbit, vetllar pel seu compliment (art. 29 de la Llei 16/2003).

Amb el seguiment d'aquests mandats, el Marc de Qualitat és l'aposta estratègica de la Conselleria de Salut i Consum per garantir la qualitat de l'assistència sanitària a la nostra comunitat autònoma. Està

inspirat en el model europeu d'excel·lència, i inclou elements dels models i sistemes de gestió més reconeguts des del punt de vista assistencial. Es basa en una normativa específica amb estàndards i indicadors consensuats, i s'ha desenvolupat una eina telemàtica perquè es pugui aplicar. Així doncs, comprèn un model, unes normes i una eina en entorn web compatible amb altres sistemes d'informació.

L'àmbit d'aplicació del marc el constitueixen tots els centres i establiments sanitaris, públics i privats, del sistema sanitari de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, segons la classificació i les definicions establertes en els annexos I i II del Reial decret 1277/2003, de 10 d'octubre, que estableix les bases generals sobre autorització de centres i establiments sanitaris.

Per donar compliment a aquestes exigències, la Conselleria de Salut i Consum ha establert una normativa a través de la qual es pretén regular el procediment d'acreditació sanitària, el desenvolupament de programes específics per tipus de centre, l'autoavaluació interna i els criteris i estàndards exigibles. A la vegada, crea la Comissió Autònoma d'Acreditació de Centres Sanitaris de les Illes Balears, com a òrgan col·legiat adscrit a la direcció general d'Avaluació i Acreditació de la Conselleria de Salut i Consum, amb les funcions d'assessorament en matèria de qualitat assistencial i acreditació de centres.

Per donar suport al Marc de Qualitat, s'ha dissenyat una eina telemàtica (SIQUAE, Sistema d'Informació de Qualitat d'Atenció Especialitzada) gratuïta, en un entorn

amigable i d'ús fàcil, accessible a través de la xarxa i compatible amb els sistemes d'informació ministerials i autonòmics, d'emplenament obligat per als centres d'atenció especialitzada (SIAE, Sistema d'Informació d'Atenció Especialitzada).

El procés d'autoavaluació amb SIQUAE permet conèixer la situació de gestió i preparar el centre sanitari per a una acreditació amb èxit. El sistema és compatible i alineat amb els sistemes d'informació del Ministeri de Sanitat, Política Social i Igualtat²⁵.

4.2.3.1. Els recursos de l'atenció primària

La xarxa d'atenció primària a les Illes Balears, el desembre de 2010, tenia 57 equips. Aquests equips treballen a 57 centres de salut i a 103 consultoris locals o unitats bàsiques de salut (UBS), 12 serveis d'urgències (SUAP) i 23 punts d'atenció continuada (PAC). [\(Vegeu el quadre III-12 i el gràfic AIII-13\).](#)

Al llarg de l'any 2010 s'han inaugurat dos centres de salut, el de Cala d'Or (Santanyí) i el de Sant Antoni de Portmany, així com també una unitat bàsica, la del Terreno (Palma). Addicionalment, durant aquest any ha finalitzat la reforma del Centre de Salut de Son Serra-La Vileta (Palma).

La infraestructura de l'atenció primària a les Illes Balears ha crescut significativament en els darrers anys. Així, des de l'any 2007 s'han inaugurat o reformat 16 centres de salut i set unitats bàsiques de salut, amb una inversió global de 54,6 milions d'euros.

²⁵ Vegeu la pàgina www.qualitatsalut.caib.es

QUADRE III-12. RECURSOS DE L'ATENCIÓ PRIMÀRIA (2010)

	Illes Balears	Mallorca	Menorca	Eivissa- Formentera
Recursos materials				
Centres de salut (EAP)	57	45	5	7
Consultoris (UBS)	103	86	7	10
Serveis d'urgències (SUAP)	12	4	4	4
Punts d'atenció continuada (PAC)	23	23	0	0

Font: Gerències Atenció Primària

El personal sanitari que ha fet feina l'any 2010 a l'atenció primària han estat devers 1.600 persones, més de la meitat dels quals són facultatius, principalment metges de família i comunitaris, el 42% són infermeres i el 5%, auxiliars d'infermeria.

Les dades de freqüentació de consulta per metge i dia oscil·len entre les 30,43 a Mallorca i les 29,5 a les Pitiüses, mentre que les d'infermeria van de les 18,98 a Mallorca i les 15,1 a Menorca.

4.2.3.2. Els recursos de l'atenció hospitalària

Els hospitals de les Illes Balears es poden classificar des de dues perspectives, segons la titularitat (entre públics i privats, amb i sense ànim de lucre) o segons la finalitat, en hospitals generals, hospitals de salut mental i hospitals de mitjana i llarga estada, atenent al Reial Decret 1277/2003 pel qual s'estableixen les bases generals sobre l'autorització de centres, serveis i establiments sanitaris. La normativa actual defineix els hospitals generals com a hospitals destinats a l'atenció de pacients afectats de patologia aguda, els hospitals de salut mental com a hospitals destinats a proporcionar diagnòstic, tractament i se-

guiment de pacients amb malalties mentals, i els hospitals de mitjana i llarga estada com a hospitals destinats a l'atenció de pacients que necessiten cures sanitàries, en general de baixa complexitat, per processos crònics o per pacients amb grau de mobilitat reduïda.

Ens centram en els recursos i l'activitat del sistema d'hospitals públics -d'aguts o de mitjana i llarga estada- ja que per als hospitals de titularitat privada- amb i sense ànim de lucre-, no s'ha pogut disposar de les dades de 2010 al tancament d'aquesta memòria, a causa de la reforma del sistema SIESCRI (Estadística de Establecimientos Sanitarios con Régimen de Internado). Aquest sistema ha evolucionat cap a un nou sistema d'informació ministerial anomenat SIAE (Sistema de Información de Atención Especializada). (Vegeu el quadre III-13).

Els hospitals de titularitat pública classificats com a generals, set en total, conformen el gruix del sistema sanitari balear d'aguts (Ib-Salut). Sens dubte, la novetat més destacada durant l'any 2010 ha estat l'obertura de l'Hospital Universitari Son Espases (HUSE), que agafa el relleu de l'Hospital Universitari Son Dureta, l'hospital de referència durant més de mig segle.

QUADRE III-13. RECURSOS DE L'ATENCIÓ HOSPITALÀRIA PÚBLICA A LES ILLES BALEARS															
Tipus	núm.	Hospital	Llits instal·lats	Llits funcio- nant	Di- ferència llits I-F	Tipus hospita- l	Llits funcio- nant	Ingressos / Altes	Estades	Estada mitjana	Intervencions quirúrgiques programades (% d'ambulatores)	Intervencions quirúrgiques urgents	Parts (% cesàries)	1rs Consul- tes/ succes- sives	Urgències (% ingres- sos per aquesta via)
Públics	1	HOSPITAL SON DURETA	799	717	82	G	1.857	77.909 (54.871 per Urgències)	520.232	6,70	49.463 (55% amb)	9.742 (6% ambulatores)	8.525 (20,3%)	39.7675 / 860.739	441.910 (11,9% ingres)
	2	HOSPITAL MATEU ORFILA	142	149	-7	G									
	3	HOSPITAL D'INCA	165	165	0	G									
	4	HOSPITAL CAN MISSES	203	195	8	G									
	5	HOSPITAL DE MANACOR	232	238	-6	G									
	6	HOSPITAL SON LLATZER	422	381	41	G									
	7	HOSPITAL DE FORMENTERA	12	12	0	G									
Mitja i llarga estada	8	HOSPITAL JOAN MARCH	109	86	23	ML	155	2.268	51.934	22,9	-	-	-	998 / 3842	-
	9	HOSPITAL GENERAL DE MALLORCA	73	69	4	ML									
	10	HOSPITAL PSIQUIÀTRIC	170	157	13	SM									
	11	RESIDÈNCIA ASSISTIDA CAS SERRES	162	147	15	L									
Total hospitals públics			2.489	2.316	173	-	2.316	80.299	681.864	8,5	49.463	9.742	8.525	1.263.254	441.910

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Ib-Salut

Son Espases ocupa una superfície edificada total de més de 172 mil metres quadrats -aproximadament dues vegades i mitja més que el vell hospital, a més d'altres 68.000 m2 d'aparcament-, disposa de 1.020 llits -490 dels quals en habitacions individuals-, 26 quiròfans, 107 boxs de cures intensives, 40 boxs per a atenció a urgències o 230 espais per a consultes. [\(Vegeu el quadre AIII-58\).](#)

Pel que fa als equipaments d'alta tecnologia, s'ha millorat notablement la dotació existent, especialment pel que fa als equips de ressonància intraquirúrgica, de radioteràpia i cirurgia robòtica. Així mateix, s'ha fet la integració entre els innovadors sistemes d'informació i l'avançada tecnologia electromèdica.

Des del punt de vista assistencial, a l'HUSE s'han potenciat els recursos per dur a terme l'activitat quirúrgica: el nombre de sales d'operacions passa de 21 a 26, amb una superfície de més de 2.260 metres quadrats; es crea una unitat independent del bloc quirúrgic general per a la cirurgia major ambulatoria i s'incorporen quatre sales quirúrgiques de màxima integració (sales d'operacions intel·ligents). També s'hi inclouen dues sales d'operacions per als tractaments especialitzats híbrids (endovasculars i externs).

L'HUSE incideix en les cures crítiques i en les urgències (s'ha multiplicat per cinc l'espai d'urgències de Son Dureta). Altres millores són l'increment de la seguretat dels pacients i la incorporació de noves unitats per a la cura de malalts que pateixen les noves patologies d'aquest segle: trastorns alimentaris, psiquiatria infantil i juvenil.

S'ha creat una unitat de patologia infecciosa amb tres habitacions de pressió negativa i climatització independent, convertible en àrea assistencial d'aïllament de màxima seguretat enfront d'emergències biològiques. A més, s'ha establert una reserva d'espai per a investigació biomèdica de 2.400 m2 i s'ha inclòs una nova Unitat de Reproducció Humana i Fecundació in vitro, que té una nova sala d'operacions, una zona de criopreservació i una nova zona de laboratori.

En l'àmbit de la investigació i de la docència, Son Espases disposa d'un pavelló d'investigació amb un estabulari i sales d'operacions experimentals. Es potencien els dispositius de suport a la investigació, s'amplia de forma molt significativa el nombre d'aules, i es possibilita l'ús docent de les sales d'operacions amb tecnologies de darrera generació. A més, es disposa d'un projecte per poder acollir en un futur els estudis de grau de Medicina en una zona addicional de docència i d'investigació de 3.600 metres quadrats.

A més de l'HUSE, a Mallorca es concentren tres hospitals públics d'aguts més, Son Llàtzer, Manacor i Inca. Eivissa, Menorca, i Formentera disposen d'un hospital cada illa.

Per altra banda, els hospitals de mitjana i llarga estada i l'únic hospital de salut mental, tots aquests ubicats a Mallorca, excepte la Residència Assistida Cas Serres, a Eivissa que, tot i que mal classificat com a hospital, funcionalment és una residència geriàtrica.

Respecte als hospitals de titularitat privada, segons la finalitat, es divideixen en

aquells que són amb ànim de lucre (vuit unitats), i els que són sense ànim de lucre (tres unitats). En qualsevol cas, els hospitals sense afany de lucre, gràcies als concerts bàsicament d'activitat quirúrgica són d'ús majoritàriament públic.

A principi de l'any 2010 es va tancar la Clínica Bellver, antiga Clínica Femenies, que s'afegeix als tancaments de l'Hospital Port d'Alcúdia el 2008 i de la Clínica Salus Menorca el 2006.

Si comparem les dades de les Illes amb les d'Espanya, s'observa com al conjunt de l'Estat es disposa de 17 hospitals per cada milió d'habitants, mentre que a les Balears n'hi ha 21,4. Això no obstant, a les Illes Balears, segons el catàleg oficial, no hi ha hospitals de mitjana i llarga estada privats i, en canvi, hi ha un percentatge elevat d'hospitals d'aguts que són de titularitat privada.

Amb tot, després d'una fase expansiva d'infraestructures orientades bàsicament a l'atenció de pacients d'aguts i cap a l'especialitat, la menor dotació d'hospitals de mitjana i llarga estada a les Illes hauria de fer reorientar els serveis sanitaris cap a nivells d'atenció amb major efectivitat i eficiència, incloent-hi una atenció especial als malalts crònics -en la seva gran majoria pacients geriàtrics- que necessiten un model assistencial no tan orientat a l'especialitat sinó al pacient amb major importància de les cures auxiliars.

Respecte al parc de llits que han funcionat al llarg de 2010, n'hi ha hagut 1.857 als hospitals d'aguts de titularitat pública, que suposen 1,73 llits per mil habitants, i 315 als hospitals de mitjana i llarga estada i psiquiàtric. Als hospitals privats, al

llarg de l'any 2009, hi ha hagut un total de 1.108 llits funcionant.

Pel que fa al nombre de treballadors del sistema sanitari, segons les dades del SI-ESCRI (Estadística de Establecimientos Sanitarios con Régimen de Internado), n'hi havia un total de 15.108 l'any 2008. L'estructura del personal que treballa al sistema públic i al privat és diferent. Així, als centres hospitalaris de l'Ib-Salut un 15,8% dels professionals són metges, un 30,7% infermeres, un 29,0% es classifiquen com a ajudants sanitaris -bàsicament auxiliars d'infermeria- un 22,7% personal no sanitari, propi o vinculat, i la resta constitueixen altres professionals, entre aquests els farmacèutics. D'altra banda, a la xarxa privada un 33,4% dels professionals que hi treballen són metges, tot i que cal tenir en compte que la mitjana d'hores treballades és significativament menor que a la pública, i un 21,7%, infermeres.

Segons les dades del darrer informe publicat sobre indicadors hospitalaris públics de l'Institut d'Informació Sanitària del Ministeri de Sanitat, Política Social i Igualtat, els col·lectius d'infermeria i auxiliars d'infermeria a les Balears, als centres amb internament, són els més nombrosos de l'Estat en relació amb el nombre de llits. En relació amb el nombre d'habitants, les Balears són la segona comunitat autònoma en nombre d'infermers/res, amb 3,73 per cada mil habitants, i la primera en nombre d'auxiliars d'infermeria, 3,38 per cada mil habitants. El nombre de metges de l'assistència hospitalària se situa lleugerament per damunt de la mitjana estatal, amb 57,46 metges per cada cent llits i 1,86 metges per cada mil habitants.

Tot i així, cal dir que els indicadors no prenen en consideració la població flotant.

Pel que fa a la tecnologia, se'n disposa d'una dotació més elevada que a la resta de l'Estat en pràcticament tots els tipus d'equipament.

2010 ha estat d'un total de 7.146.065, cosa que suposa una disminució del 4,5% respecte a l'any anterior. Aquest descens ha afectat tots els col·lectius: el nombre de visites als metges de família va disminuir un 3,2%, les de pediatria un 7,7% i les d'infermeria un 5,4%. (Vegeu el quadre III-14).

4.2.4. L'ACTIVITAT ASSISTENCIAL

4.2.4.1. L'activitat de l'atenció primària

Les visites ateses per la xarxa d'atenció primària de les Illes Balears durant l'any

Per illes, totes han experimentat descensos en el nombre de visites, tot i que a les Pitiüses la disminució ha estat menys intensa que a la resta de les illes (-0,8% respecte del -4,8% i el 6,0% de Mallorca i Menorca, respectivament).

QUADRE III-14. ACTIVITAT A L'ATENCIÓ PRIMÀRIA DE LES ILLES BALEARS (2010)

	Illes Balears	Mallorca	Menorca	Eivissa-Formentera
Metge de família				
Total visites	3.861.025	3.117.370	299.810	443.845
Centre	3.827.652	3.089.260	296.237	442.155
Domicili	33.373	28.110	3.573	1.690
Freqüentació	4,36	4,46	4,03	3,96
Consulta/facultatiu/dia	30,26	30,43	29,60	29,50
Cons./facult./domicili/dia	0,26	0,27	0,35	0,11
Pediatria				
Total visites	675.698	527.135	60.120	88.443
Centre	675.339	526.794	60.116	88.429
Domicili	359	341	4	14
Freqüentació	4,56	4,51	4,61	4,79
Consulta/facultatiu/dia	21,45	20,96	22,47	24,08
Infermeria				
Total visites	2.609.342	2.094.973	189.099	325.270
Centre	2.483.263	1.995.603	175.548	312.112
Domicili	126.079	99.370	13.551	13.158
Freqüentació	2,52	2,57	2,16	2,49
Consulta/Inferm./dia	18,49	18,98	15,10	17,80
Cons./Inferm./domicili/dia	0,89	0,90	1,08	0,72

Font: FIC.

En paral·lel, pel que fa a la mitjana de visites per habitant i any (freqüentació), ha disminuït en tots els col·lectius. Així, la freqüentació pel que es refereix als metges de família ha davallat un 4,8%; als pediatres, un 10,3%; i a infermeria, un 7,2%. D'aquesta manera, el nombre de visites per habitant i any s'ha situat, respectivament, en les 4,36, 4,56 i 2,52. Sens dubte, la introducció gradual de la recepta electrònica al llarg de l'any ha contribuït de manera determinant a reduir la freqüentació al centre de salut.

D'aquesta manera, el col·lectiu de metges de família ha atès, de mitjana, 30,3 consultes per dia; el de pediatria, 21,5; i el d'infermeria, 18,5.

Pel que fa als desplaçaments al domicili del pacient, han augmentat un 4,4% en el cas dels metges de família i un 3,6% en el cas dels infermers. De mitjana, els metges de família s'han desplaçat una vegada cada quatre dies i els infermers gairebé una vegada cada dia. Les visites a domicili, en el cas de la pediatria, són pràcticament inexistents.

4.2.4.2. L'activitat hospitalària

L'activitat al llarg del 2010 en els hospitals públics d'aguts s'ha caracteritzat pel descens en les àrees quirúrgiques i ambulatòries, amb la qual cosa s'ha trencat la trajectòria dels darrers anys, en què s'havien registrat increments notables en aquests dos segments d'activitat. Sens dubte, el trasllat al nou hospital de referència de Son Espases, comentat anteriorment, pot tenir a veure amb els canvis d'activitat que s'han donat al llarg de l'any.

Així, les intervencions quirúrgiques totals als hospitals públics han disminuït un 1,2% (un 3,0% en termes per càpita), a causa del descens de dos dígits de les intervencions urgents -10,5% de reducció-, mentre que les intervencions programades han augmentat un 0,9%.

Per la seva banda, les consultes externes totals han disminuït un 1,7% als hospitals públics, amb una disminució del 3% a les primeres consultes i de l'1,1% a les successives. D'aquesta manera, s'han duit a terme un total d'1.280.600 consultes, la tercera part de les quals han estat primeres consultes.

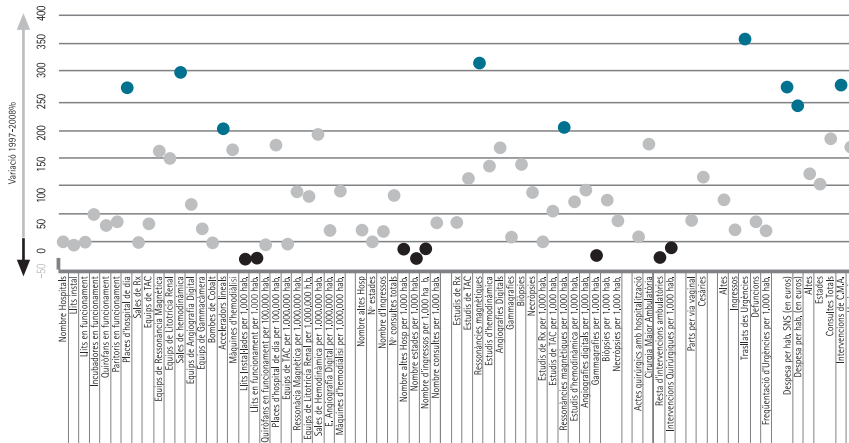
Paral·lelament, han estat menys també el nombre d'urgències ateses, un 4,3% menys que l'any anterior, però han estat més nombrosos els ingressos urgents, amb un 0,5% d'augment. A pesar de l'alça dels ingressos, el volum d'estades ha seguit descendant, un 0,9% l'any 2010, a causa de la reducció de l'estada mitjana.

Pel que fa a l'activitat concertada als hospitals privats sense ànim de lucre, destaca l'augment del 6,3% del nombre de consultes externes i els creixements del nombre de sessions de rehabilitació i fisioteràpia, del 7,7% i del 17,6%, respectivament.

Respecte als hospitals de titularitat privada, no s'ha pogut disposar de la informació referida a l'any 2010, a causa de la reforma ja comentada del sistema SIESCRI i, per tant, no es pot valorar si la disminució esmentada de l'activitat pública ha fet variar l'activitat als hospitals de titularitat privada.

Gràfic III-14

Variació dels recursos, l'activitat i la despesa del sistema sanitari de les Illes Balears. (2010)

Font: ESCRI (INE).

L'activitat sanitària privada a les Balears, en qualsevol cas, té una presència notable. Així, en els hospitals de titularitat privada, el nombre d'ingressos, consultes o d'urgències gairebé iguala els de titularitat pública, i més de la meitat de les intervencions quirúrgiques programades es duen a terme en el sector privat (Vegeu el gràfic III-25 de la *Memòria CES 2009*).

En aquest sentit, la major part dels indicadors d'activitat hospitalària pública i privada mostren com a les Illes Balears hi ha més activitat que a la resta de l'Estat, d'acord amb el major nombre de recursos hospitalaris de què es disposa al territori insular respecte a les altres comunitats autònomes.

La variació de recursos, d'activitat i de despesa del sistema sanitari de les Illes Balears per al període 1997-2008 se sintetitza en el gràfic següent. (Vegeu el gràfic III-14).

4.2.4.3. Llistes d'espera quirúrgica i consultes

Les dades que s'ofereixen es refereixen a març de 2011, ja que les que estan disponibles el desembre de 2010 no tenen en compte els pacients adscrits a l'Hospital Universitari Son Espases durant el període de trasllat a aquest hospital. D'aquesta manera, s'han analitzat les darreres dades disponibles referides a març de 2011. A partir de de la comparació amb les de desembre de 2009, es pot observar que les llistes d'espera quirúrgica ha disminuït un 3,1% durant aquest període i, en termes per càpita, la disminució ha estat del 4,6%.

Dins aquest context, la demora mitjana per intervenció quirúrgica ha descendit notablement, concretament un 17,8%, a conseqüència d'haver reduït una tercera part el nombre de pacients en llista d'espera d'en-

tre cinc i sis mesos, ja que el nombre de pacients amb menys de tres mesos d'espera han augmentat un 9,8%. No hi ha hagut cap cas d'intervenció amb més de sis mesos d'espera. (Vegeu el quadre III-15).

Quant a les consultes, ha augmentat un 5,3% el nombre de persones en llistes d'espera, tot i que la demora mitjana ha davallat de manera important fins a situar-se en els 27,3 dies.

4.2.4.4. Hospitals de mitjana i llarga estada i Hospital Psiquiàtric

Els hospitals de mitjana i llarga estada es defineixen pel Reial Decret 1277/2003 com a hospitals destinats a l'atenció de pacients que necessiten cures sanitàries, en general de baixa complexitat, per a processos crònics o per a pacients amb grau de mobilitat reduïda.

En el catàleg d'hospitals figuren l'Hospital General i l'Hospital Joan March -dos hospitals públics de l'Ib-Salut que gestiona l'empresa pública Gesma- com a hospitals de mitjana i llarga estada. L'any 2010 han ofert en conjunt 153 llits de mitjana estada amb diversos programes (amb rehabilitació integral i multidisciplinària), subaguts i pal·liatius, per a malalts d'edat avançada fràgils, segons el model assistencial propi expressat en el Pla Estratègic Ben atès. A més, l'atenció es completa amb sengles hospitals de dia de reeducació funcional, que estan implantant programes, com són el de valoració geriàtrica integral o el de demències, orientats també al suport de l'assistència de mitjana estada. El caràcter complementari de l'assistència hospitalària d'aguts i de suport a l'atenció primària

de salut converteix aquests centres en el vector de la continuïtat assistencial i la comunicació entre nivells.

A més, hi ha dos hospitals privats que també ofereixen llits de llarga estada, tot i que estan catalogats com hospitals medicoquirúrgics, ja que la seva activitat principal és actualment la medicoquirúrgica.

Pel que fa als hospitals de salut mental, l'Hospital Psiquiàtric ha ofert 162 llits de mitjana i llarga estada per a malalts crònics, i gestiona també un grup de residències tutelades de caràcter comunitari. A més, per atendre aquest tipus de malalts, també es disposa dels recursos per a malalts aguts, situats en els hospitals d'aguts.

4.2.4.5. Els trasplantaments i les donacions de sang i òrgans

4.2.4.5.1. Donacions de sang

Les donacions de sang a les Balears al llarg de 2010 han estat 43.414, registre un 1% inferior al de 2009, any en el qual es va produir l'alça més elevada de la dècada. (Vegeu el gràfic III-15).

Del total de les donacions de sang, el 8,2% han estat afèresis, autotransfusions i d'altres. Per illes, a Mallorca i Eivissa i Formentera s'ha notat un descens de les donacions, mentre que a Menorca han augmentat.

4.2.4.5.2. Donacions d'òrgans

Durant el 2010, a les Balears hi ha hagut 30,6 donants per milió d'habitants, 32,7 l'any anterior, lleugerament per davall de la mitjana espanyola, que va ser de 32,0.

QUADRE III-15. LLISTES D'ESPERA QUIRÚRGICA I DE CONSULTES (2003-2009)
Activitat global llista d'espera quirúrgica

	Desembre 2003	Desembre 2004	Desembre 2005	Desembre 2006	Desembre 2007	Desembre 2008	Desembre 2009	Març 2011*
LEQ	11.353	10.603	11.466	9.757	11.150	11.988	12.376	11.993
LEQ x 1.000 hab.	12,39	11,57	12,1	9,87	10,8	11,29	12,19	11,63
Demora mitjana	67,53	73,37	63,4	58,14	60,83	61,92	62,53	51,4
> 6 mesos	19	0	0	0	2	0	0	0
% 5-6 mesos	5,8	6	4,2	2,2	2,9	4,3	4,6	3,11
% < 3 mesos	72,5	66,98	72,5	80,2	77,3	74,3	72,8	79,91

Activitat global llista d'espera consultes

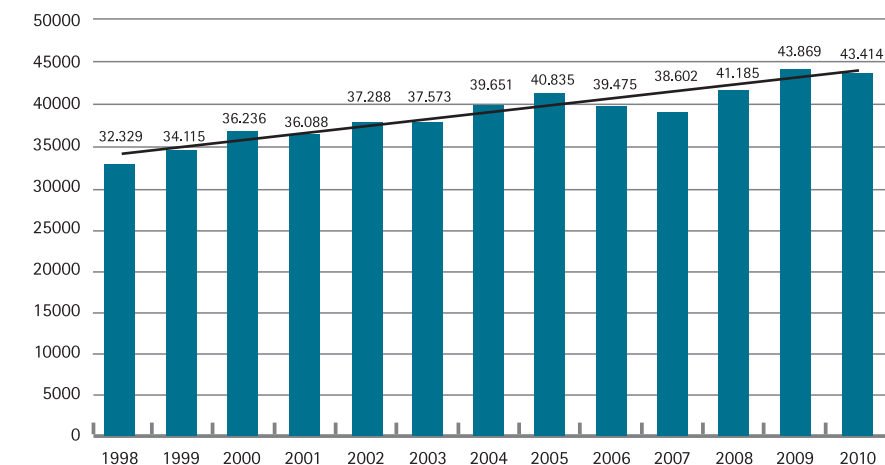
	Desembre 2003	Desembre 2004	Desembre 2005	Desembre 2006	Desembre 2007	Desembre 2008	Desembre 2009	Març 2011*
LECC	45.741	28.433	28.471	27.505	22.140	24.964	26.852	28.276
LECC x 1.000 hab.	49,92	31,03	31,07	28,91	21,46	23,5	26,45	36,04
Demora mitjana	49,8	30,5	29,7	27,6	29,0	33,4	38,5	27,3

Font: Ib-Salut.

* S'exposen les dades de març de 2011 i no de desembre de 2010 per tenir en compte els pacients adscrits a l'Hospital Universitari de Son Espases

Gràfic III-15

Evolució de les donacions de sang entre l'any 1998 i el 2010, incloses afèresis i autotransfusions

Font: Fundació de Banc de Sang i Teixits.

La baixada en el nombre de donants s'explica pels canvis epidemiològics que s'estan registrant en la mort encefàlica. La disminució dels accidents de trànsit i de la sinistralitat laboral, les millores en l'atenció de la hipertensió arterial i l'aplicació de mesures de limitació de l'esforç terapèutic són les causes principals d'aquests canvis.

Durant l'any 2010, a les Illes Balears, hi ha hagut 34 donants multiorgànics, 31 a l'Hospital Son Dureta, dos a l'Hospital Mateu Orfila i un a l'Hospital Can Misses.

Al llarg de l'any, tres hospitals han generat donacions, Son Dureta, Menorca i Can Misses. S'han obtingut 104 òrgans (61 ronyons, 27 fetges, cinc cors, set pulmons i quatre pàncrees) del total de 34 donants de les Balears.

4.3.

FORMACIÓ, INVESTIGACIÓ I INNOVACIÓ EN MATÈRIA SANITÀRIA

L'activitat de gestió del coneixement en salut ha estat important al llarg del 2010 tant pel que fa a formació, com a la investigació o a la innovació.

Pel que fa a la formació continuada, la Comissió de Formació Continuada dels Professionals Sanitaris de les Illes Balears s'encarrega d'acreditar la formació continuada de tots els professionals sanitaris. L'any 2010, l'activitat ha augmentat un 14%. S'han tramitat fins a 1.076 sol·licituds d'acreditació d'activitats de formació continuada, de les quals 1.064 han estat acreditades. Pel que fa a la formació especialitzada, hi ha 38 es-

pecialitats sanitàries acreditades. A les Illes Balears existeixen deu unitats docents, per una banda, quatre ubicades als Hospitals Son Dureta (ara Hospital Universitari Son Espases), Son Llätzer, Manacor i Can Misses, tres de medicina familiar i comunitària – les de Mallorca, Menorca i Eivissa – i la Unitat Docent del Treball i la de comares. Per últim, s'ha creat la Unitat Docent Multiprofessional de Salut Mental de les Illes Balears que formarà a partir de 2011 metges especialistes en psiquiatria, psicòlegs clínics i infermeres de salut mental. Per a l'any 2010, s'havien ofert 152 noves places de resident: 126 per a metges, cinc per a farmacèutics, tres per a químics, dos per a psicòlegs i 16 per a infermeria. D'aquestes, se n'han cobert 145. El 31 de desembre de 2010 hi havia 479 residents en total en formació (411 residents l'any abans).

Pel que fa als estudis de grau, el Servei de Salut ofereix les instal·lacions per a les pràctiques d'infermeria, fisioteràpia i psicologia. També, la Conselleria d'Educació i la de Salut han signat una declaració d'intencions amb la UIB per tal de poder crear els estudis de grau de Medicina. El Consell de Govern de la UIB ha aprovat el pla d'estudis, enviat a acreditar per l'ANECA, alhora que s'ha iniciat l'adaptació d'instal·lacions de la Unitat Docent de Medicina a Son Espases.

El sistema sanitari col·labora amb diferents postgraus de la UIB. L'any 2010 s'ha signat un conveni per dur a terme el màster oficial de Ciències Mèdiques i de la Salut del IUNICS.

Pel que fa a la investigació, la despesa en el sistema de salut públic de les Illes Balears

ha ascendit de 20 milions l'any 2009 fins a gairebé 27 milions d'euros l'any 2010 en concepte de recerca i desenvolupament (R+D), amb 900 persones que hi han participat (740 persones l'any 2009), que si es comptabilitzen en termes d'equivalència en jornada completa han estat 300 (242 l'any 2009).

Per tal d'ordenar els esforços investigadors s'elabora i s'aprova el Pla Estratègic de les Illes Balears d'Investigació en Salut 2010-2013. S'estructura en set eixos. Marca com a objectius fonamentals crear un institut d'investigació sanitària que pugui ser acreditat en el futur per l'Institut de Salut Carlos III (ISCIII) com a institut de recerca d'excel·lència. La seu s'ubicaria a l'Hospital Universitari Son Espases i es pretén crear amb la col·laboració de la UIB i el CSIC. L'Institut aglutinaria els millors grups d'investigació bàsica i clínica de la UIB, Cimeira, hospitals i atenció primària, seguint el camí iniciat sobretot pel IUNICS.

S'han modificat els estatuts de les dues fundacions d'investigació sanitària de les Illes. La Fundació d'Investigació Sanitària de les Illes Balears (FISIB), amb seu a l'Hospital Universitari Son Espases, ha substituït l'antiga Fundació Caubet-Cimera i ha de gestionar l'Institut d'Investigació Sanitària. Per altra part, s'ha donat un nou paper de gestió del coneixement a la Fundació Mateu Orfila, a més de gestionar la recerca clínica de tots els hospitals excepte el de Son Espases i Atenció Primària de Mallorca.

El sistema sanitari públic suporta la major part del cost de la investigació, tot i que també es capta finançament extern, especialment el que arriba des de l'ISCIII, que

es destina a projectes de recerca, a intensificació d'investigadors, estabilització de tècnics de suport i a afavorir la incorporació de grups emergents d'investigació. Des de l'ISCIII també es dona suport al Consorci de Suport a la Investigació Biomèdica en Xarxa (CAIBER), en concret a una unitat conjunta entre l'Hospital Universitari Son Espases i Atenció Primària de Mallorca, que té per finalitat desenvolupar assajos clínics no comercials.

Amb l'ajuda de fons estatutaris provinents del Ministeri de Ciència i Innovació, de tres milions d'euros i un crèdit adicional de 3,168 milions d'euros del ISCIII, el Servei de Salut disposa d'un fons per adequar espais d'investigació de l'Hospital Universitari Son Espases. La meitat del total es destinen a obra, i la resta, a equipament. El 24 d'agost de 2010 s'adjudica el projecte i a final d'any surt a concurs l'obra que ha d'estar finalitzada al setembre de 2011. Es construeixen aproximadament 3.000 m², dels quals la meitat són per a la unitat docent de medicina de la UIB i la resta són laboratoris de recerca que completen els que ja té l'hospital al nou centre. Així, es compta amb la superfície d'investigació exigida per acreditar un institut d'investigació sanitària.

D'altra banda, s'ha signat un conveni entre Farmaindústria i la CAIB, dins el Programa +, i de Cooperació de Farmaindústria amb les comunitats autònomes, que aporta 1,2 milions d'euros per fomentar la investigació clínica i translacional, en quatre programes: suport a institut d'investigació sanitària, suport a la investigació clínica, suport a la recerca a l'atenció primària i, per últim, suport a la creació de biobancs.

Pel que fa al Comitè Ètic d'Investigació Clínica de les Illes Balears (CEIC-IB), ha mantingut una activitat molt similar a la de l'any 2009. S'han avaluat 212 protocols, dels quals 103 eren assaigs clínics (el CEIC-IB ha estat comitè de referència estatal de dos dels assaigs dels anteriors), 60 projectes d'investigació i 49 estudis postautorització (dels 49 estudis postautorització, 34 han estat presentats a efectes de notificació per a la participació de centres de la nostra comunitat autònoma).

Pel que fa a la innovació, l'any 2010 s'ha creat el Clúster Biotecnològic i Sanitari BIOIBAL, que agrupa el teixit empresarial del sector de la biotecnologia, com el BiolB i altres agents de sectors afins, com és ara el Servei de Salut de les Illes Balears, a més de la UIB i d'altres institucions d'investigació. També s'ha col·laborat en el Bioclúster del sud d'Europa (constituït per les regions de l'Euroregió Pirineus Mediterrània).

5

EDUCACIÓ²⁶

RESUM

Continuant amb l'ascens progressiu de la matrícula dels darrers anys, en el curs 2010/2011 s'ha registrat un increment de la matrícula en tots els ensenyaments no universitaris de règim general obligatori i no obligatori (infantil, batxillerat i cicles formatius). Aquest augment es relaciona directament amb les altes taxes de matriculació d'alumnat estranger. L'escolarització de l'alumnat estranger procedent de diferents països al conjunt de l'Estat i especialment de les Illes Balears és un fenomen que ha tingut i té conseqüències importants i significatives en el conjunt del sistema escolar, tant des d'una perspectiva macro com des d'una perspectiva de centre, un fenomen que està tenint una evolució cap a l'estabilització de la població escolar immigrant a les escoles de les Illes Balears. Tal com ja hem plantejat en els informes dels anys anteriors, és evident que el sistema educatiu de les Illes Balears s'ha caracteritzat, a partir, fonamentalment, de la segona meitat dels anys noranta, per un procés de creixement important de l'alumnat procedent de l'estranger de diversos països; un creixement que ha suposat l'existència d'un sistema escolar inestable des de la perspectiva d'haver de donar resposta a la demanda de places escolars en els nivells, fonamentalment, obligatoris. Un creixement, doncs, de l'alumnat estranger que no només ha tingut i està tenint un impacte en la construcció de centres escolars, sinó que, a més, està impactant en els resultats sobre el rendiment educatiu, en el desenvolupament de programes específics per a aquest col·lectiu, en la formació permanent de professorat sobre aquesta qüestió, o en la posada en marxa de programes socioeducatius en determinades zones i centres educatius. Pel que fa a les universitats presents a les Illes Balears (UIB, UNED i UOC), aquestes han augmentat el nombre d'alumnes en un context de reforma intensa per adaptar-se al l'Espai Europeu d'Educació Superior. Aquest increment s'ha d'explicar per la situació de dificultat d'accés al mercat de treball per als joves de les Illes, i han motivat la inversió en processos de formació de llarga durada. A més, s'observa una reducció de les transferències nominatives per estudiant; és a dir, una reducció real dels ingressos aportats per l'Administració. Aquests tres processos complementaris, reforma dels plans d'estudis i els ensenyaments, increment de l'alumnat i reducció pressupostària, pot posar en risc la millora de la qualitat dels nivells superiors de formació.

5.1.

EL SISTEMA ESCOLAR DE LES ILLES BALEARS

5.1.1. LA SITUACIÓ DEL SISTEMA EDUCATIU A LES ILLES BALEARS

Les dades d'escolarització facilitades per la direcció general de Planificació i Centres de la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears, juntament amb les del Ministeri d'Educació, indiquen un creixement generalitzat de la matrícula en tots els àmbits dels ensenyaments de règim general durant el curs 2010/2011. S'han registrat un total de 172.360 alumnes, un 80% dels quals han cursat els estudis a Mallorca. La progressió constant de la matrícula al llarg dels deu darrers cursos, des del curs 2000/2001, ha suposat un increment total de 30.733 places, de les quals devers 6.326 es corresponen amb el darrer curs. (Vegeu els quadres III-16 i III-17).

²⁶ Referències bibliogràfiques:

Conselleria d'Educació (2011). Dades de la direcció general de Planificació i Centres.
Ministerio de Educación. (2010) *Datos y Cifras. Curso escolar 2010-2011*. Madrid. Ministerio de Educación.
UIB (2011). *Memòria del pressupost de la UIB per a l'exercici 2011* http://www.uib.es/lauib/Dades_i_xifres/.
Vidaña, L. (2011) *Canvi de tendència o estabilització de la població escolar de les Illes Balears*. Palma. Fundació Guillem Cifre de Colònia / Universitat de les Illes Balears (En premsa).

QUADRE III-16. EVOLUCIÓ DE L'ALUMNAT PER NIVELLS EDUCATIU I PER TITULARITAT. CURSOS 2008-09 / 2010-11

Ensenyaments de règim general	2010-2011				
	2008-2009	2009-2010	Total	Publics	Privats
Ensenyament secundari obligatori (ESO)	39.767	39.934	40.316	24.541	14.250
Batxillerat	12.487	12.478	13.309	9.952	2.751
Cicles formatius de grau mitjà (CFGM)	4.789	5.382	6.512	5.450	869
Cicles formatius de grau superior (CFGS)	2.907	3.327	3.933	3.588	182
PQPI (2)	1.072	1.646	2.207	1.736	230
Subtotal ensenyament obligatori i postobligatori	124.281	126.721	131.492	85.921	40.033
Educació infantil	36.580	39.313	40.868	26.504	9.483
Primer cicle	-	6.427	7.311	5.050	122
Segon cicle	-	33.011	33.557	21.454	9.361
Subtotal educació infantil	36.580	39.313	40.868	26.504	9.483
TOTAL ensenyaments de règim general (1)	160.861	166.034	172.360	112.425	49.516
					10.419

Font: Conselleria d'Educació i Cultura (Direcció General de Planificació i Centres) i Ministerio de Educación

(1) No inclou 575 alumnes d'educació especial

(2) Als PQPI, a partir del curs 2010/11 s'inclou alumnat de fora dels centres educatius (515 alumnes 2009/2010)

QUADRE III-17. ALUMNAT MATRICULAT PER NIVELLS EDUCATIUS I PER ILLES. CURS 2010-2011

Règim general	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total
Ensenyament obligatori i postobligatori	104.978	11.297	14.343	874	131.492
E. primària	52.027	5.723	7.017	448	65.215
ESO	32.286	3.431	4.314	285	40.316
Batxillerat	10.673	968	1.588	80	13.309
CFGM	5.163	633	696	20	6.512
CFGS	3.194	306	410	23	3.933
PQPI (1)	1.635	236	318	18	2.207
Educació infantil	31.879	4.265	4.407	317	40.868
TOTAL (2)	136.857	15.562	18.750	1.191	172.360

Font: Conselleria d'Educació i Cultura. Direcció General de Planificació i Centres.

(1) Al curs 2010-2011, als PQPI no s'inclou alumnat de fora dels centres educatius (515 alumnes)

(2) No inclou 575 alumnes d'educació especial

L'anàlisi comparativa respecte del curs anterior mostra un balanç positiu de la matrícula en tots els àmbits educatius. L'increment respecte al curs anterior es reparteix entre els diferents ensenyaments de règim general obligatori i no obligatori (infantil, batxillerat i cicles formatius). Es registren 1.261 matrícules més a primària, 382 a secundària obligatòria, 2567 als estudis postobligatoris i 1.555 noves places a l'educació infantil. La tendència al creixement de les places d'educació infantil continua, amb 1.555 alumnes més que en el curs anterior: 884 al primer cicle i 671 al segon cicle. S'ha assolit la xifra de 40.868 alumnes distribuïts entre el primer cicle (7.311) i el segon cicle (33.557). D'aquestes places, 26.504 han estat públiques, 9.483 concertades i 4.881 privades. Principalment s'ha incrementat l'oferta als centres privats i concertats, ja que de les 1.555 noves places, només 206 han estat públiques. L'alumnat d'educació infantil de primer cicle matriculat a centres públics

representa el 69,1% del total; els centres privats acullen el 29,3% de la matrícula. Mentrestant, al segon nivell la distribució ha estat similar a l'educació primària amb un 63,9%, un 27,9% i un 8,2% que es corresponen amb alumnat de centres públics, concertats i privats, respectivament.

En l'àmbit de l'educació primària, la matrícula ha arribat als 65.215 alumnes, un 62,3% dels quals pertanyen a centres públics, un 33,4% a centres concertats i un 4,3% a centres privats. A l'ensenyament secundari obligatori s'han escolaritzat 40.316 alumnes, amb una distribució entre centres públics, concertats i privats del 60,9%, 35,3% i 3,8%, respectivament. A partir dels nivells postobligatoris, gairebé més del 75% de la matrícula s'ha donat en centres públics. Al batxillerat, amb 13.309 alumnes, els centres concertats i privats n'han matriculat un 25,2%. Als cicles formatius de grau mitja (6.512 alumnes) i superior (3.933 alumnes), un 16,3% i un 8,7%, respectivament.

Les taxes d'idoneïtat inferiors a les estatals i els retards acumulats abans d'arribar a l'ESO, principalment entre els nins, són indicadors del baix rendiment al sistema educatiu de les Illes Balears. A part, hi ha un altre element característic: les baixes taxes de matriculació als ensenyaments no obligatoris. Tot i aquesta mancança, en relació amb altres comunitats autònomes, en el curs 2010-2011 s'ha detectat un canvi d'aquesta tendència amb un increment considerable de la matrícula als nivells de secundària no obligatòria, principalment a Mallorca. En cursos anteriors, l'augment i descens entre els diferents nivells oscil·lava i, principalment, a la secundària no obligatòria era freqüent la pèrdua de places. Durant el curs 2010-2011 la matrícula de l'alumnat que ha cursat secundària no obligatòria s'ha distribuït entre el batxillerat (13.309 alumnes), els cicles formatius de grau mitjà (6.512 alumnes) i els cicles formatius de grau superior (3.933 alumnes). L'increment en aquest nivell al conjunt de les Illes ha estat, a batxillerat, de 831 places; als cicles formatius de grau mitjà, de 1.130 alumnes; i als cicles formatius de grau superior, de 606 places.

Amb relació als centres educatius que imparteixen ensenyaments de règim general al conjunt de les Illes, i comparant les dades amb les del curs anterior, l'increment és de 30 centres dedicats a ensenyaments no universitaris de règim general: 17 d'educació infantil, cinc de primària, dos d'ESO, un de batxillerat, dos de CFGM i tres de CFGS.²⁷ Al curs 2010/2011, la distribució dels centres educatius per nivells

que imparteixen, titularitat i territori ha estat la següent: (Vegeu el quadre III-18):

- escola infantil: 89 centres públics (62 a Mallorca, 20 a Menorca, sis a Eivissa i a Formentera)
- centre d'educació infantil: 73 centres no públics (64 a Mallorca)
- col·legi d'educació infantil i primària: 213 centres públics (156 a Mallorca, 34 a Eivissa, 20 a Menorca i tres a Formentera)
- col·legi d'educació primària: un centre públic a Mallorca
- col·legi privat: vuit (set a Mallorca i un a Eivissa)
- col·legi concertat: 91 (79 a Mallorca, set a Menorca i cinc a Eivissa)
- centre docent estranger: deu (nou a Mallorca i un a Eivissa)
- institut d'educació secundària: 68 (50 a Mallorca, deu a Menorca, set a Eivissa i un a Formentera)
- centre integrat de formació professional: tres centres públics a Mallorca
- centre privat de formació professional: set (sis a Mallorca i un a Menorca).
- centre d'educació especial: un a Mallorca
- centre d'educació especial concertat: sis a Mallorca
- entitats privades (CAPI): 18 (16 a Mallorca i dos a Menorca)
- equip d'orientació educativa i psicopedagògica general i d'atenció primerenca: 11 (set a Mallorca, dos a Menorca, un a Eivissa i un a Formentera).

El curs 2010-2011 hi ha hagut un total de 16.873 professors: 13.201 a Mallorca, 1.857 a Eivissa, 1.667 a Menorca i 148 a Formentera. D'ells, 12.036 a centres pú-

²⁷ Ministerio de Educación (2011). Datos enseñanzas no universitarias. Enseñanzas no universitarias. Centros y servicios educativos. www.mec.es

blics, 3.794 a centres concertats i 1.043 a centres privats. Els professors dedicats amb exclusivitat als nivells d'infantil, primària

i secundària són els més nombrosos amb 2.148, 3.227 i 2.763 professionals, respectivament. (Vegeu els quadres III-19 i III-20).

QUADRE III-18. NOMBRE I DISTRIBUCIÓ DE CENTRES A LES ILLES BALEARS PER NIVELLS, ILLES I TITULARITAT.
CURS 2010-2011

Tipus	Illa	Centres	Públic
Escola infantil	Mallorca	62	S
	Menorca	20	S
	Eivissa	6	S
	Formentera	1	S
	Total	89	
Centre d'educació infantil	Mallorca	64	N
	Menorca	3	N
	Eivissa	5	N
	Formentera	1	N
	Total	73	
Col·legi d'educació infantil i primària	Mallorca	156	S
	Menorca	20	S
	Eivissa	34	S
	Formentera	3	S
	Total	213	
Col·legi d'educació primària	Mallorca	1	S
Col·legi privat	Mallorca	7	N
	Eivissa	1	N
	Total	8	
Col·legi concertat	Mallorca	79	N
	Menorca	7	N
	Eivissa	5	N
	Total	91	
Centre docent estranger	Mallorca	9	N
	Eivissa	1	N
	Total	10	
Institut d'educació secundària	Mallorca	50	S
	Menorca	7	S
	Eivissa	10	S
	Formentera	1	S
	Total	68	

continua

QUADRE III-18. NOMBRE I DISTRIBUCIÓ DE CENTRES A LES ILLES BALEARS PER NIVELLS, ILLES I TITULARITAT.
CURS 2010-2011

Tipus	Ills	Centres	Públic
Centre integrat de formació professional	Mallorca	3	S
Centre privat de formació professional	Mallorca	6	N
	Menorca	1	N
	Total	7	
Centre d'educació especial	Mallorca	1	S
Centre d'educació especial concertat	Mallorca	6	N
Entitats privades (CAPI)	Mallorca	16	N
	Menorca	2	N
	Total	18	
Equip d'orientació educativa i psicopedagògica general i d'atenció primerenca	Mallorca	7	S
	Menorca	2	S
	Eivissa	1	S
	Formentera	1	S
	Total	11	

Font: Conselleria d'Educació i Cultura. Direcció General de Planificació i Centres.

QUADRE III-19. PROFESSORAT PER CATEGORIA PROFESSIONAL I ILLES. CURSOS 2009-2010 I 2010-2011

Categories professionals		Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total
Catedràtics d'ensenyament secundari	2009/2010	20	9	4	-	33
	2010/2011	35	12	5		52
Mestres	2009/2010	6.452	767	925	60	8.204
	2010/2011	6.307	715	865	66	7.953
Professors d'ensenyament secundari	2009/2010	4.623	603	759	60	6.045
	2010/2011	4.816	576	721	60	6.173
Professors tècnics de formació professional	2009/2010	483	70	70	10	633
	2010/2011	533	73	80	7	693
Tècnic superior d'educació infantil	2010/2011	459	116	48	5	628

Font: Conselleria d'Educació i Cultura (Direcció General de Planificació i Centres)

QUADRE III-20. PROFESSORAT PER NIVELLS EDUCATius, IL·LES I TITULARIAT DEL CENTRE. CURS 2010-2011

	Inf	Inf / Prim	Prim	Prim / ESO	SEC	ESO / Batx / FP	Batx	Batx. Arts.	Batx / Ens. arts.	F P	Ens. Arts.	Ens. Mus.	Est. Sup. Arts.	Esp.	Altres	TOTAL
Menorca	Homes	7	19	48	0	95	115	4	2	3	57	4	22	4	28	408
	Dones	268	90	223	1	147	114	2	3	2	37	2	13	9	82	993
	Total	275	109	271	1	242	229	6	5	5	94	6	35	13	110	1.401
	Homes	1	1	20	7	34										63
	Dones	27	4	67	23	53										174
	Total	28	5	87	30	87										237
Privats	Homes	0					0				0					0
	Dones	25					3				1					29
	Total	25					3				1					29
Total Menorca		328	114	358	31	329	232	6	5	5	95	6	35	13	110	1.667
Eivissa	Homes	13	19	99	0	103	140		1	9	51	5	10	3	32	485
	Dones	206	101	299	5	175	194		2	4	53	2	14	14	57	1.126
	Total	219	120	398	5	278	334		3	13	104	7	24	17	89	1.611
	Homes	0	6	14	4	11	8		1						3	47
	Dones	28	2	41	6	29	16		0						4	126
	Total	28	8	55	10	40	24		1						7	173
Privats	Homes	1	0	1		4	4	0							2	12
	Dones	34	3	6		7	8	2							1	61
	Total	35	3	7		11	12	2							3	73
Total Eivissa		282	131	460	15	329	370	2	4	13	104	7	24	17	99	1.857

continua

QUADRE III-20. PROFESSORAT PER NIVELLS EDUCATIUS, IL·LES I TITULARIAT DEL CENTRE. CURS 2010-2011																	
		Inf	Inf / Prim	Prim	Prim / ESO	SEC	ESO/ Batx / FP	Batx Arts.	Batx / Ens. arts.	F P	Ens. Arts.	Ens. Mus.	Est. Sup. Arts.	Esp.	Altres	TOTAL	
Formentera	Públics	HOMES	1	4	4	9	16	0		7				1	2	44	
		DONES	19	9	23	15	18	1		8				4	3	100	
		TOTAL	20	13	27	24	34	1		15				5	5	144	
	Privats	HOMES	0													0	
		DONES	4													4	
		TOTAL	4													4	
	Total Formentera	24	13	27	0	24	34	1	0	15	0	0	0	5	5	148	
Mallorca	Públics	HOMES	27	175	455	6	600	606	20		285	34	118	16	4	237	2.583
		DONES	1.333	650	1.552	9	1.132	884	16		246	27	75	7	24	342	6.297
		TOTAL	1.360	825	2.007	15	1.732	1.490	36		531	61	193	23	28	579	8.880
	Concertats	HOMES	12	31	254	37	358	111	37		35				12	29	916
		DONES	417	121	838	90	579	153	54		30				122	64	2.468
		TOTAL	429	152	1.092	127	937	264	91		65				134	93	3.384
	Privats	HOMES	5	2	37	29	33	45	8		13	5	21			16	214
		DONES	354	8	91	59	61	59	11		25	8	24			23	723
		TOTAL	359	10	128	88	94	104	19		38	13	45			39	937
		Total Mallorca	2.148	987	3.227	230	2.763	1.858	146	0	634	74	238	23	162	711	13.201
	Públics															12.036	
	Concertats															3.794	
	Privats															1.043	
	TOTAL	2.782	1.245	4.072	276	3.445	2.494	155	9	848	87	297	23	197	925	16.873	

Font: Conselleria d'Educació i Cultura. Direcció General de Planificació i Centres.

QUADRE III-21. NOMBRE D'UNITATS PER ENSENYAMENT I TITULARITAT. CURS 2010-2011								
	Infantil	Primària	ESO	Batx.	CFGM	CFGS	PQPI	Total
Mallorca	1.536	2.186	1.304	359	241	152	131	5.909
Públics	943	1341	776	243	202	135	94	3734
Concertats	341	738	466	90	29	6	18	1688
Privats	252	107	62	26	10	11	19	487
Menorca	230	248	146	37	41	20	20	742
Públics	195	186	105	37	41	20	20	604
Concertats	18	62	41					121
Privats	17							17
Eivissa	203	300	181	52	40	25	27	828
Públics	157	250	144	42	40	25	27	685
Concertats	21	43	28	6				98
Privats	25	7	9	4				45
Formentera	18	18	14	3	4	4	2	63
Públics	15	18	14	3	4	4	2	60
Privats	3							3
TOTAL	1.987	2.752	1.645	451	326	201	180	7.542
Públics	1.310	1.795	1.039	325	287	184	143	5.083
Concertats	380	843	535	96	29	6	18	1.907
Privats	297	114	71	30	10	11	19	552

Font: Conselleria d'Educació i Cultura. Direcció General de Planificació i Centres.

Amb relació a la distribució de les unitats/grups d'acord amb la titularitat dels centres, del total de 7.542 unitats (29 més que en el curs anterior), 5.083 pertanyen a centres públics, 1.097 a centres concertats i 552 a centres privats. (Vegeu el quadre III-21).

El nombre mitjà d'alumnes per unitat a l'ensenyament obligatori a les Balears sempre és més elevat en els centres privats que en els centres públics, tot i que aquesta diferència ha continuat sent lleugerament menys accentuada que en els cursos passats. A tots els nivells educatius, menys a batxillerat, la ràtio dels centres concertats supera la dels centres públics. Desta-

quen les unitats d'ESO, de primera etapa i els cicles formatius de grau mitjà i de grau superior (Vegeu el quadre III-22).

A l'educació primària, les ràtios als centres públics s'han incrementat i s'han aproximat a les dels centres concertats. En el curs 2009/2010 la diferència entre elles era de quasi 4 punts (25,1 als concertats i 21,7 als públics). En el curs 2010/2011 les ràtios als públics i als concertats són, en el primer cicle de 23,5 i 24,6 i en el segon cicle de 23,2 i 25,5, respectivament. Al batxillerat, com a conseqüència de l'increment de la matrícula, les ràtios han augmentat en tots els centres i, principalment, en els

centres públics, i han passat de 23,1 a 29,5 alumnes per unitat.

En els cicles formatius s'ha detectat una descompensació entre les diferents especialitats: unes quantes especialitats formatives han estat molt demandades i d'altres han

estat minoritàries. Un 98,6% de l'alumnat matriculat als cicles formatius de grau mitjà s'ha concentrat en 15 especialitats de les 38 ofertes. Un 87,1% de l'alumnat de cicles formatius de grau superior s'ha matriculat en 15 especialitats de les 41 existents. (Vegeu el quadre III-23).

QUADRE III-22. NOMBRE MITJÀ D'ALUMNES PER UNITAT/GRUP, ENSENYAMENT, NIVELLS I TITULARITAT DELS CENTRES. CURS 2010-2011

Nivells educatius	Públics	Concertats	Privats
Educació infantil (1)	12,5	14,2	12,9
Educació infantil (2)	22,8	24,6	19,5
Educació primària (1)	23,5	24,6	25,1
Educació primària (2)	23,2	25,5	22,8
Educació secundària obligatòria (1)	22,6	28,2	19,0
Educació secundària obligatòria (2)	23,0	24,5	18,8
Batxillerat	29,5	25,9	19,0
Grau mitjà	16,5	25,3	19,3
Grau superior	18,5	31,6	15,9
Programes de qualificació professional inicial	12,2	12,6	11,1

Font: Conselleria d'Educació i Cultura. Direcció General de Planificació i Centres.

QUADRE III-23. ALUMNAT DE CICLES FORMATIUS PER ESPECIALITAT I GÈNERE. CURS 2010-2011

	CFGM			CFGS		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Centres públics						
Eivissa	381	315	696	142	268	410
Formentera	8	12	20	3	20	23
Mallorca	2.311	1.790	4.101	1.372	1.477	2.849
Menorca	324	309	633	159	147	306
Total grau mitjà	3.024	2.426	5.450	1.676	1.912	3.588
Centres no públics						
Eivissa	-	-	-	-	-	-
Formentera	-	-	-	-	-	-
Mallorca	447	615	1062	154	191	345
Menorca	-	-	-	-	-	-
Total grau superior	447	615	1062	154	191	345
Total 2010-11	3.471	3.041	6.512	1.830	2.103	3.933

Font: Conselleria d'Educació i Cultura. Direcció General de Planificació i Centres.

QUADRE III-24. NOMBRE DE MATRICULATS PER GÈNERE A CICLES FORMATIUS PER ESPECIALITATS MÉS DEMANDADES

	Homes	Dones	Total
CFGM			
Gestió administrativa	457	1.015	1.472
Cures auxiliars d'infermeria	168	805	973
Sistemes microinformàtics i xarxes	616	69	685
Cuina i gastronomia	307	147	454
Atenció socio sanitària	46	379	425
Instal·lacions elèctriques i automàtiques	348	10	358
Electromecànica de vehicles	354	4	358
Farmàcia i parafarmàcia	68	263	331
Conducció d'activitats físiquesportives en el medi natural	254	60	314
Emergències sanitàries	191	90	281
Comerç	79	123	202
Perruqueria	6	165	171
Muntatge i manteniment d'instal·lacions de fred, climatització i producció de calor	153	6	159
Jardineria	120	11	131
Serveis en restauració	68	40	108
Total	3.235	3.147	6.422
CFGS			
Educació infantil	62	936	998
Administració i finances	277	525	802
Animació d'activitats físiques i esportives	246	65	311
Administració de sistemes informàtics en xarxa	187	23	210
Dietètica i nutrició	35	112	147
Administració de sistemes informàtics	116	2	118
Integració social	8	109	117
Gestió i organització de recursos naturals i paisatgístics	93	20	113
Instal·lacions electrotècniques	103	5	108
Gestió comercial i màrqueting	48	60	108
Sistemes de telecomunicació i informàtics	97	3	100
Prevençió de riscos professionals	49	32	81
Gestió d'allotjaments turístics	28	51	79
Realització d'audiovisuals i espectacles	47	21	68
Desenvolupament d'aplicacions informàtiques	63	5	68
Total	1.459	1.969	3.428

Font: Conselleria d'Educació i Cultura. Direcció General de Planificació i Centres.

QUADRE III-25. DISTRIBUCIÓ DE L'ALUMNAT DE BATXILLERAT PER ESPECIALITATS I GÈNERE. CURS 2010-2011			
Especialitat de batxillerat	Homes	Dones	Total
Modalitat de ciències i tecnologia	2.724	2.252	4.976
Primer curs batxillerat	1.498	1.172	2.670
Segon curs batxillerat	1.226	1.080	2.306
Modalitat d'humanitats i ciències socials	2.908	4.393	7.301
Primer curs batxillerat	1.560	2.193	3.753
Segon curs batxillerat	1.348	2.200	3.548
Via d'arts escèniques, música i dansa	88	136	224
Primer curs batxillerat	60	87	147
Segon curs batxillerat	28	49	77
Via d'arts plàstiques, disseny i imatge	285	523	808
Primer curs batxillerat	150	263	413
Segon curs batxillerat	135	260	395
TOTAL	6.005	7.304	13.309

Font: Conselleria d'Educació i Cultura. Direcció General de Planificació i Centres.

Les especialitats més demandades per part de les dones han estat, per ordre d'importància: gestió administrativa (1.015), auxiliar d'infermeria (805), atenció sociosanitària (379), farmàcia i parafarmàcia (263), peruqueria (165), cuina i gastronomia (147) i comerç (123). D'altra banda, les especialitats més demandades pels joves homes, per ordre de major a menor importància han estat: sistemes microinformàtics i xarxes (616), gestió administrativa (457), electromecànica de vehicles (354), instal·lacions elèctriques i automàtiques (348), cuina i gastronomia (307), conducció d'activitats físicoesportives en el medi natural (254), emergències sanitàries (191), muntatge i manteniment d'instal·lacions de fred, climatització i producció de calor (153) i jardineria (120) (Vegeu el quadre III-24).

En els cicles formatius de grau superior s'ha mantingut aquesta mateixa tendència.

Un 72,5% de les dones matriculades han cursat tres especialitats: educació infantil (936), administració i finances (525), animació d'activitats físiques i esportives (65). D'altra banda, un 62% de la matrícula masculina s'ha agrupat en les següents especialitats: administració i finances (277), animació d'activitats físiques i esportives (246), administració de sistemes informàtics en xarxa (187), dietètica i nutrició (35) i administració de sistemes informàtics (116).

La distribució de la matrícula a l'ensenyament secundari no obligatori ha mostrat la mateixa tendència de cursos passats: en els cicles formatius, s'han matriculat més dones al grau superior i al batxillerat. Tot i les majors taxes d'escolarització de les dones als nivells postobligatoris, la mateixa segregació per sexes de l'àmbit ocupacional la trobam a l'àmbit educatiu, amb l'agreuja que bona part de la for-

QUADRE III-26. ALUMNAT DE PROGRAMES DE QUALIFICACIÓ PROFESSIONAL INICIAL. CURS 2010-2011

Titularitat	C. públics			C. concertats		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Eivissa	212	106	318	-	-	-
Formentera	9	9	18	-	-	-
Mallorca	808	373	1.181	131	99	230
Menorca	168	51	219	-	-	-
Total	1.197	539	1.736	131	99	230

Titularitat	C. privats			Total
	Homes	Dones	Total	
Eivissa	-	-	-	318
Formentera	-	-	-	18
Mallorca	117	107	224	1.635
Menorca	4	13	17	236
Total	121	120	241	2.207

Font: Conselleria d'Educació i Cultura. Direcció General de Planificació i Centres.

mació professional femenina es destina a una part de les ocupacions que més han patit l'impacte de l'increment de l'atur. Dues especialitats dels cicles formatius de grau mitjà han aglutinat un 37,5% del total de la matrícula i un 60% de la matrícula femenina. Al curs 2010-2011, 1.015 alumnes s'han matriculat a gestió administrativa i 805 a auxiliar d'infermeria. Precisament, les dades de l'atur registrat pel SOIB confirmen l'existència d'un increment percentual interanual del 64,1% de l'atur en les activitats administratives d'oficina i d'altres activitats auxiliars a les empreses. Per altra part, al batxillerat també es dona una matriculació diferenciada entre homes i dones. Més d'un 60% de les dones s'han matriculat a la modalitat d'humanitats i ciències socials. Tot i que la matrícula a ciències i tecnologia ha augmentat, encara és més

sol·licitada pels homes. (Vegeu el quadre III-25).

L'oferta de programes de qualificació professional inicial (PQPI) és principalment pública. Durant el curs 2010-2011 la matrícula d'alumnat a programes PQPI dins dels centres educatius ha assolit el total de 2.207 alumnes (1.736 a centres públics, 230 a centres concertats i 241 a centres privats).²⁸ Per illes, la distribució de l'alumnat matriculat ha estat la següent: 1.635 a Mallorca, 318 a Eivissa, 236 a Menorca i 18 a Formentera. (Vegeu el quadre III-26).

²⁸ La lectura de l'increment de 806 alumnes als programes PQPI ha de fer-se amb precaució, ja que el total de 2.207 alumnes inclou alumnat fora dels centres educatius. En el curs anterior, el registre de 1.401 alumnes no preveia els 515 alumnes que cursaren programes PQPI fora dels centres. Per tant, el total va ser de 1.916.

QUADRE III-27. DISTRIBUCIÓ DE L'ALUMNAT DELS PROGRAMES DE QUALIFICACIÓ PROFESSIONAL INICIAL PER ESPECIALITAT I GÈNERE. CURS 2010-2011			
Especialitat	Homes	Dones	Total
Auxiliar d'oficina	138	142	280
Auxiliar d'instal·lacions electrotècniques i de telecomunicacions	169	1	170
Auxiliar de serveis de restauració	101	68	169
Auxiliar de manteniment d'electromecànica de vehicles	149	3	152
Auxiliar de dependent de comerç	54	84	138
Auxiliar de cuina	81	42	123
Auxiliar de perruqueria	12	102	114
Auxiliar de lampisteria i climatització domèstica	110	0	110
Auxiliar de jardins, vivers i parcs	100	5	105
Auxiliar en tècniques estètiques	1	68	69
Auxiliar de muntatge i manteniment de sistemes microinformàtics	47	5	52
Auxiliar de fusteria	27	0	27
Auxiliar de gravació i tractament de dades	14	14	28
Auxiliar de fabricació mecànica	14	0	14
Auxiliar de manteniment de carrosseria de vehicles	11	0	11
Auxiliar d'agricultura	10	0	10
Altres	411	224	635
Total	1449	758	2207

Font: Conselleria d'Educació i Cultura

Ha predominat la presència masculina, tot i que s'ha compensat la diferència del curs anterior: hi ha hagut 1.449 homes i 758 dones. No només la participació dels homes gairebé duplica la de les dones, sinó que les especialitats mostren una clara orientació diferenciada pel sexe. Les especialitats predominantment masculines han estat les d'auxiliar d'instal·lacions electrotècniques i de telecomunicacions (169 homes), manteniment d'electromecànica de vehicles (149), oficina (138), lampisteria i climatització domèstica (110), serveis de restauració (101), jar-

dins, vivers i parcs (100) i cuina (81). Les especialitats majoritàriament cursades per dones han estat oficina (142), perruqueria (102), dependenta de comerç (84), tècniques estètiques (68) i serveis de restauració (68). Les úniques especialitats que podríem denominar mixtes són, en primer lloc, oficina, amb 138 homes i 142 dones matriculats. En segon lloc, tot i la major matrícula masculina, els serveis de restauració (101 homes i 68 dones), i cuina (81 homes i 42 dones). En tercer lloc, dependent de comerç, amb 84 dones i 54 homes (Vegeu el quadre III-27).

Si bé el baix nivell d'escolarització és una de les característiques dels ensenyaments no obligatoris a les Balears, també són considerables les baixes taxes de graduació. La taxes brutes de graduació a la secundària no obligatòria, tant dels cicles formatius com del batxillerat, són baixes en relació al conjunt de l'Estat. L'anàlisi del nivell de promoció de l'alumnat en els diferents nivells durant el curs 2009-2010 ens aporta més evidències sobre aquesta qüestió i en podem extreure tres conclusions. (Vegeu els quadres III-28 i III-29).

En una primera conclusió, les dades mostren un major nivell de promoció als centres privats. Amb relació a l'ensenyament secundari obligatori i al llarg dels quatre cursos, als centres públics ha promocionat entre un 77 i un 81% i als centres privats ha promocionat entre un 86 i un 87% de l'alumnat. Al batxillerat és destacable el baix nivell de promoció de l'alumnat de primer curs en els centres públics: només ha promocionat un 69,6% d'alumnes, i en els centres de titularitat privada n'ha promocionat un 83,21%. Una segona conclusió, i amb relació als centres públics, mostra la pèrdua progressiva del nivell de promoció al llarg dels quatre cursos d'ESO. Entre el primer i el quart curs, els nivells de promoció oscil·len entre un 77 i un 81%. Una tercera conclusió, que contraresta les dificultats esmentades anteriorment, és el fet que, tot i els baixos nivells de promoció, aquests s'han incrementat respecte del curs anterior, quan varen arribar a ser, en els centres públics, d'un 73%, i d'un 74% al segon i quart curs d'ESO, respectivament. En els centres privats aquests percentatges també han augmentat considerablement. En el mateix sentit, detec-

tam també una millora considerable en els nivells de promoció als cicles formatius de grau mitjà i superior, especialment en els centres de titularitat privada.

5.1.2. L'ESCOLARITZACIÓ DE L'ALUMNAT ESTRANGER

En aquest apartat s'analitza en relació amb l'alumnat estranger, les dades demogràfiques i la seva escolarització.

5.1.2.1. Dades introductòries i demogràfiques

L'escolarització de l'alumnat estranger procedent de diferents països al conjunt de l'Estat i, especialment, de les Illes Balears és un fenomen que ha tengut i té conseqüències importants i significatives en el conjunt del sistema escolar, tant des d'una perspectiva macro com des d'una perspectiva de centre. Un fenomen que està tenint una evolució cap a l'estabilització de la població escolar immigrant a les escoles de les Illes Balears.

Tal com ja hem plantejat en els informes dels anys anteriors, és evident que el sistema educatiu de les Illes Balears s'ha caracteritzat, a partir, fonamentalment, de la segona meitat dels anys noranta, per un procés de creixement important de l'alumnat procedent de l'estranger de diversos països, un creixement que ha suposat l'existència d'un sistema escolar inestable des de la perspectiva d'haver de donar resposta a la demanda de places escolars en els nivells, fonamentalment, obligatoris.

Així doncs, el creixement del nombre d'estudiants estrangers escolaritzats a les Illes Balears ha estat i és un dels més impor-

QUADRE III-28. MATRICULACIÓ I PROMOCIÓ DE L'ALUMNAT D'ENSENYAMENTS OBLIGATORIS I NO OBLIGATORIS PER GÈNERE I TITULARITAT DEL CENTRE.

Curs 2009-2010

Centres titularitat pública

Curs/Ensenyament	Matriculats			Avaluats			Promoció		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total %
2n d'educació primària	4.039	3.017	7.056	3.872	2.909	6.781	3.523	2.671	6.194 91,34
4t d'educació primària	3.647	3.288	6.935	3.530	3.195	6.725	3.252	2.996	6.248 92,91
6è d'educació primària	3.456	3.053	6.509	3.376	2.988	6.364	3.147	2.822	5.969 93,79
1r d'educació secundària obligatòria	3.952	3.229	7.181	3.843	3.139	6.982	3.041	2.672	5.713 81,82
2n d'educació secundària obligatòria	3.484	3.095	6.579	3.321	2.990	6.311	2.440	2.430	4.870 77,17
3r d'educació secundària obligatòria	2.888	2.820	5.708	2.798	2.732	5.530	2.098	2.257	4.355 78,75
4t d'educació secundària obligatòria	2.424	2.483	4.907	2.398	2.463	4.861	1.763	2.017	3.780 77,76
1r batxillerat	2.266	2.945	5.211	1.842	2.434	4.276	1.219	1.757	2.976 69,60
2n batxillerat	1.954	2.587	4.541	1.612	2.108	3.720	1.106	1.582	2.688 72,26
CF grau mitjà	2.332	1.925	4.257	1.893	1.126	3.019	1.260	782	2.042 67,64
CF grau superior	1.384	1.638	3.022	1.242	1.185	2.427	1.013	1.029	2.042 84,14
PQPI (Total)	1.018	492	1.510	862	423	1.285	595	302	897 69,81

continua

QUADRE III-28. MATRICULACIÓ I PROMOCIÓ DE L'ALUMNAT D'ENSENYAMENTS OBLIGATORIS I NO OBLIGATORIS PER GÈNERE I TITULARITAT DEL CENTRE.
Curs 2009-2010
Centres titularitat privada

Curs/Ensenyament	Matriculats			Avaluats			Promoció		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	%
2n d'educació primària	1.937	1.832	3.769	1.496	1.409	2.905	1.426	1.344	95,35
4t d'educació primària	1.871	1.794	3.665	1.482	1.354	2.836	1.402	1.305	95,45
6è d'educació primària	1.832	1.802	3.634	1.464	1.375	2.839	1.354	1.306	93,69
1r d'educació secundària obligatòria	2.037	1.829	3.866	1.565	1.391	2.956	1.311	1.267	87,21
2n d'educació secundària obligatòria	1.852	1.887	3.739	1.395	1.280	2.675	1.195	1.143	87,40
3r d'educació secundària obligatòria	1.719	1.766	3.485	1.273	1.192	2.465	1.091	1.053	86,98
4t d'educació secundària obligatòria	1.610	1.549	3.159	1.456	1.293	2.749	1.247	1.155	87,38
1r batxillerat	630	734	1.364	574	599	1.173	460	516	83,21
2n batxillerat	661	749	1.410	610	698	1.308	476	553	78,67
CF grau mitjà	313	461	774	172	209	381	145	191	88,19
CF grau superior	123	145	268	46	72	118	45	72	99,15
PQPI (Total)	221	219	440	127	159	286	99	106	71,68

Font: Direcció General de Planificació, Inspecció i Infraestructures Educatives

QUADRE III-29. EVOLUCIÓ DE LA PROMOCIÓ DE L'ALUMNAT D'ENSENYAMENTS OBLIGATORIS I NO OBLIGATORIS, PER TITULARITAT DELS CENTRES. CURSOS 2008-09 I 2009-10

Centres titularitat pública

Curs/Ensenyament	2008-2009	2009-2010
	%	%
2n d'educació primària	91,21	91,34
4t d'educació primària	92,71	92,91
6è d'educació primària	92,15	93,79
1r d'educació secundària obligatòria	77,62	81,82
2n d'educació secundària obligatòria	73,29	77,17
3r d'educació secundària obligatòria	76,03	78,75
4t d'educació secundària obligatòria	74,39	77,76
1r batxillerat	69,23	69,60
2n batxillerat	67,08	72,26
CF grau mitjà	62,27	67,64
CF grau superior	68,30	84,14
PQPI (Total)	95,78	69,81

Centres titularitat privada

Curs/Ensenyament	2008-2009	2009-2010
	%	%
2n d'educació primària	93,96	95,35
4t d'educació primària	94,45	95,45
6è d'educació primària	93,01	93,69
1r d'educació secundària obligatòria	82,11	87,21
2n d'educació secundària obligatòria	80,57	87,40
3r d'educació secundària obligatòria	76,95	86,98
4t d'educació secundària obligatòria	78,85	87,38
1r batxillerat	84,48	83,21
2n batxillerat	75,99	78,67
CF grau mitjà	57,89	88,19
CF grau superior	55,14	99,15
PQPI (Total)	60,96	71,68

Font: Direcció General de Planificació, Inspecció i Infraestructures Educatives

**QUADRE III-30. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DE LA POBLACIÓ ESTRANGERA PER COMUNITATS AUTÒNOMES.
GENER 2011**

	% Població estrangera
Illes Balears	21'8
País Valencià	17'2
Madrid	16'4
Múrcia	16'4
Catalunya	15'3
Mitjana espanyola	12'2
País Basc	6'6
Cantàbria	6'6
Astúries	4'7
Galícia	3'9
Extremadura	3'7

Font: INE

tants a nivell de les comunitats autònomes espanyoles. I aquest fet, que cal mirar amb normalitat, està incidint de forma negativa en la perspectiva dels resultats escolars i en el fet que la Comunitat Autònoma de les Illes Balears encara es preocupi més per la qüestió de la quantitat, de l'escolarització, de la construcció de centres educatius, del reclutament de professorat, que per la qüestió de la qualitat educativa.

Tanmateix, aquest creixement del nombre d'estudiants estrangers matriculats al sistema escolar sembla arribar al final. Efectivament, la crisi econòmica que ens està afectant de forma important des de fa una sèrie d'anys, està incidint en el procés d'arribada d'immigrants a les Illes Balears. I aquest fet està influïnt de forma molt important en l'estabilització educativa i en l'existència d'una tendència de manteniment del nombre quantitatiu d'alumnes escolaritzats als centres de les Illes Balears durant el curs 2011-2012.

Així doncs, per entendre la importància de l'alumnat estranger a les Illes Balears, és necessari conèixer algunes dades demogràfiques de les Illes Balears i d'Espanya. En aquesta aspecte, cal tenir en compte que, segons dades de l'INE, la presència percentual de la població estrangera a les diferents comunitats autònomes, situa les Illes Balears en primer lloc amb el 21'8%. La mitjana espanyola és del 12'2%. (Vegeu el quadre III-30).

Malgrat la importància de la població estrangera a les Illes Balears, el factor migratori sembla que ha perdut la rellevància d'anys anteriors en l'increment de la població de la CAIB, fet que té correlació amb l'àmbit educatiu.

En qualsevol cas, el que resulta evident és que el percentatge d'alumnat estranger per comunitats autònomes en el curs 2009-2010, segons dades del Ministeri d'Educació confirmen la importan-

QUADRE III-31. PERCENTATGE D'ALUMNES ESTRANGERS PER COMUNITAT AUTÒNOMA (2010-2011)	
La Rioja	15,9
Illes Balears	15'9
Madrid	13'6
Catalunya	13'1
Aragó	12'7
Múrcia	12'3
Comunitat Valenciana	11'6
Navarra	10'5
Espanya	9'6
Castella-la Manxa	9'1
Canàries	8,6
Melilla	8'3
Castella i Lleó	7'8
Cantàbria	7,1
País Basc	6,5
Andalusia	5,6
Astúries	5'0
Galícia	3'6
Extremadura	3,3
Ceuta	2,5

Font: Ministerio de Educación. (2010) *Datos y Cifras. Curso escolar 2010-2011*. Madrid. Ministerio de Educación.

cia d'aquest fenomen a les Illes Balears. Les dades resulten clares i explícites. (Vegeu el quadre III-31).

A partir de l'anàlisi d'aquest quadre podem plantejar una sèrie de reflexions: 1) Les Illes Balears, juntament amb La Rioja, presenta el percentatge més alt d'alumnes estrangers escolaritzats. 2) El percentatge d'estudiants estrangers escolaritzats està molt per damunt de la mitjana espanyola. 3) Aquestes xifres resulten prou semblants a les de cursos anteriors, la qual cosa és un reflex de l'estabilitat i creixement d'aquest percentatge. 4) Tanmateix, aquest percentatge d'alumnes estrangers a les escoles

de les Illes Balears resulta, tant des d'una perspectiva de places com des d'una perspectiva de la gestió educativa de la diversitat, un fenomen que necessita molts de recursos, una formació específica del professorat i la implicació dels serveis socials i educatius de la comunitat, etc.

5.1.2.2. L'escolarització de l'alumnat estranger: Evolució i característiques

Amb relació a la situació de l'alumnat estranger actual del sistema educatiu de les Illes Balears en àmbits no universitaris, cal dir que s'ha experimentat un augment de 896 alumnes pel que fa al curs i representa

el 3,3 % d'increment; no obstant això, cal tenir en compte el següent:

1) Fins al curs 2009-2010 l'increment d'alumnat estranger era constant a totes les etapes educatives. A partir d'aquesta data trobam una situació diferent consistent en una davallada d'alumnat estranger matriculat a les etapes d'educació infantil i primària explicable pel retorn de moltes famílies als seus països d'origen i, per altra banda, l'increment d'alumnat estranger a estudis d'ESO i postobligatoris com adults, formació professional, batxillerat, escoles d'idiomes, etc., també motivat, en gran part, per la situació d'atur existent i la necessitat d'obtenir una qualificació i titulació per afrontar

millor els reptes de la crisi actual.

2) En xifres globals, això significa que l'evolució de l'alumnat estranger present al sistema educatiu de les Illes Balears, en nivells no universitaris, ha estat la següent:

- curs 2008-2009: 28.568
- curs 2009-2010: 26.975
- curs 2010-2011: 27.871

3) Les dades demogràfiques generals confirmen la continuïtat del procés de retorn de col·lectius de diferents països, sobretot de l'àmbit d'Hispanoamèrica, acompanyats pels fills d'edat escolar compresa entre tres i dotze anys, a causa de la crisi econòmica i de la manca de treball.

QUADRE III-32. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DE L'ALUMNAT ESTRANGER PER ILLES. CURS 2010-2011

Illas	Total alumnes	Alumnat estranger	% alumnat estranger
Mallorca	137.992	21.593	15,65
Menorca	17.733	2.493	14,04
Eivissa	19.413	3.556	18,32
Formentera	1.183	229	19,36
Total	176.321	27.871	15,81

Font: Conselleria d'Educació i Cultura

QUADRE III-33. EVOLUCIÓ DE LA DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ ESCOLAR DE NACIONALITAT ESTRANGERA A LES ILLES BALEARS, PER ETAPES EDUCATIVES (2004-2011)

	E. infantil	E. primària	ESO	Altres
Curs 2004/2005	3.171	7.556	4.508	3.788
Curs 2005/2006	3.297	8.719	5.124	4.758
Curs 2006/2007	3.311	9.450	5.768	5.279
Curs 2007/2008	3.662	9.667	6.764	6.017
Curs 2008/2009	4.111	11.034	7.408	6.015
Curs 2009/2010	3.862	9.686	7.620	5.807
Curs 2010/2011	2.417	9.188	8.272	7.994

Font: Conselleria d'Educació i Cultura

Atenem ara al percentatge d'alumnat estranger amb relació al total de l'alumnat de les Illes Balears, així com la seva distribució percentual per Illes. Destaquen Formentera (19,36%) i Eivissa (18,32%), Mallorca se situa en la mitjana (15,65%) i Menorca presenta un tant per cent inferior (14,04%). Cal recordar que un 15,81% d'alumnat estranger de mitjana col·loca les Illes Balears en els primers llocs del rànquing de les comunitats autònomes pel que fa a aquesta variable. (Vegeu el quadre III-32).

En tot cas, a partir de la realitat actual del nombre d'estudiants estrangers, és necessari fer una anàlisi evolutiva de l'alumnat estranger que aporta una informació útil per adonar-se de l'impacte que ha tengut aquesta evolució en la construcció de centres educatius i en la posada en marxa de programes sobre la diversitat i, en general, per comprendre el canvi de tendència que s'explica en aquest treball. (Vegeu el quadre III-33).

De les dades observades podem extreure una sèrie de conclusions molt interessants:

1) A l'etapa de segon cicle d'educació infantil (tres a sis anys), la davallada del nombre d'alumnes estrangers ha estat molt i menor que en el cas anterior, de 498 alumnes, que representen el 5,15%.

2) Als estudis d'ESO, canvia el sentit de l'evolució d'alumnat estranger i esdevé positiva en 652 alumnes, increment que representa el 8,55% d'alumnat estranger. Majoritàriament són alumnes que han promocionat a 1r d'ESO procedents dels centres de primària.

3) I, per últim, el fet més destacable del curs 2010-2011 és l'augment de 2.187 alumnes estrangers matriculats a estudis postobligatoris, que representen el 37% més que en el curs anterior, per les raons explicades anteriorment.

En el context d'aquesta evolució del nombre d'estudiants estrangers, és interessant, per adonar-se de la importància de l'alumnat estranger a les Illes Balears, analitzar l'increment d'aquest tipus d'alumnat, des del curs 1991-92; una anàlisi en què es posa de manifest l'existència de tres etapes diferenciades: a) 1991-1999, en què es pot constatar l'existència d'un nombre poc important d'estudiants estrangers i d'una evolució lenta i progressiva; b) 1999-2002, que podem caracteritzar com una etapa de transició en què se'n produeix un increment important, però que és la base d'un increment espectacular a partir del 2003 (Vegeu el quadre III-34).

Així doncs, el curs 2010-2011 es produeix un petit increment d'alumnat estranger amb relació al curs anterior: 896 alumnes que representen el 3,3%, bàsicament motivat per l'increment de matrícula de persones de nacionalitat estrangera a estudis postobligatoris. Malgrat tot, no s'ha arribat a la xifra de fa dos anys, la qual cosa indica que el canvi de tendència és clar i la situació de davallada d'alumnat dins els nivells d'ensenyament obligatori iniciat el curs anterior es manté. La pressió d'una arribada constant d'alumnes als CEIP de les Illes ha davallat i, malgrat que hi ha un augment d'alumnes en els ensenyaments secundaris, no té comparació amb el que ha succeït en els cursos anteriors.

Quadre III-34. Increment de l'alumnat estranger a les Illes Balears (1991-2011)	
Curs escolar	Total d'alumnat estranger
1991-1992	1.417
1992-1993	1.472
1993-1994	1.540
1994-1995	1.625
1995-1996	1.976
1996-1997	2.207
1997-1998	2.956
1998-1999	3.510
1999-2000	4.740
2000-2001	5.774
2001-2002	8.182
2002-2003	12.951
2003-2004	16.648
2004-2005	19.023
2005-2006	21.898
2006-2007	23.802
2007-2008	26.110
2008-2009	28.568
2009-2010	26.975
2010-2011	27.871

Font: Vidaña, L. (2011)

Amb relació a la distribució de l'alumnat estranger de les Illes Balears durant el curs 2010-2011, per sexes, el nombre d'homes ha estat de 14.196 (51%), lleugerament superior al de dones 13.675 (49%), i, per tant, aquesta variable es manté en els mateixos termes que en els cursos anteriors i no fa més que reflectir la realitat demogràfica d'aquest col·lectiu.

Una dada important a l'hora d'analitzar la realitat de l'alumnat estranger a les Illes Balears és, sense cap dubte, la que fa referència a l'escolarització en funció del tipus de centre. Així, i en relació amb

el curs anterior, podem observar que durant l'any acadèmic 2010/2011 ha continuat la concentració majoritària de l'alumnat estranger als centres públics de les Illes: 23.481 alumnes (84%). Els 4.390 alumnes que representen el 16% restant s'han distribuït entre centres concertats (14%) i centres privats (2%), segons dades de la Conselleria d'Educació i Cultura.

Tanmateix, en el cas de les Illes Balears, la presència d'alumnat estranger als centres públics supera en dos punts la mitjana espanyola, que és en el 82%. El procés

QUADRE III-35. EVOLUCIÓ DEL PERCENTATGE D'ALUMNAT ESTRANGER, PER TIPUS DE CENTRE (2004-2011)

Centre	2004-/05	2005-/06	2006-/07	2007-/08	2008-/09	2009-/10	2010-/11
Públic	82	82	82	85	84	84	84
Concertat	18	18	18	15	16	16	16

Font: MEC i la Conselleria d'Educació i Cultura

QUADRE III-36. DISTRIBUCIÓ DE L'ALUMNAT ESTRANGER PER ILLES I NIVELLS EDUCATIS. CURS 2010/2011

	Infantil	Primària	ESO	Batxillerat	Altres	TOTAL
Mallorca	3.558	8.245	6.606	1.038	-	19.447
Menorca	317	650	641	51	-	1.659
Eivissa	642	1.360	1.055	190	-	3.247
Formentera	36	108	76	10	-	230
Total Illes Balears	2.417	9.188	8.272	1.666	6.328	27.871

Font: MEC i la Conselleria d'Educació i Cultura

de determinats sectors socials cap als centres concertats i privats és la principal causa d'aquest fenomen, a partir d'una tradició al respecte preexistent a molts pobles i ciutats de les Illes per part de determinats grups socials, afavorit tot això per l'existència d'una xarxa molt important de centres concertats sobretot a Mallorca. A Eivissa i Formentera, la menor presència de centres privats i concertats provoca una presència quasi exclusiva d'alumnat estranger als centres públics.

No tots els centres públics de les Illes Balears presenten percentatges similars d'alumnat estranger. El seu nombre ve determinat per la ubicació del centre a barriades determinades de les ciutats principals de les Illes (Palma, Inca, Manacor, sa Pobla, Maó, Ciutadella, Eivissa, Santa Eulària des Riu, Sant Antoni de Portmany, etc.). Per altra banda, també hi ha una certa selecció de l'alumnat estranger que assisteix als centres privats i concertats. Hi predominen els procedents del món desenvolupat i, per

tant, amb una bona situació econòmica. (Vegeu el quadre III-35).

A partir de l'anàlisi d'aquestes dades es posa de manifest l'estabilitat en la relació entre l'escola pública i l'escola concertada i privada. Els factors que expliquen aquest fenomen són diversos, tals com la ubicació dels centres, la imatge que es té, per part d'alguns sectors socials, dels centres públics que escolaritzen estudiants immigrants, la imatge positiva dels centres concertats per part de determinats sectors socials, les motivacions socioeconòmiques, o també factors de caire ideològic i cultural. En tot cas, es tracta d'una qüestió problemàtica que obliga a una reflexió sobre els criteris d'escolarització dels centres públics o concertats.

Una altra dada important, malgrat que no sigui tant significativa, fa referència a la distribució de l'alumnat estranger per illes i als nivells educatius del curs 2010-2011. (Vegeu el quadre III-36).

A Mallorca, hi ha 21.593 alumnes estrangers, que suposen el 77,47%; seguida d'Eivissa, amb 3.556, que suposen el 12,75%; a Menorca, en trobam 2.493 que representen el 8,94%; i la resta, 229 alumnes, els trobam a Formentera i representen el 0,82.%. Unes dades que cal analitzar i correlacionar en funció de la realitat demogràfica de cada illa.

A final del curs escolar 2010/2011 la distribució d'alumnat estranger matriculat als centres educatius de les Illes Balears per àrees continentals de procedència ha estat la següent:

a) Una aproximació interessant pel que fa a la diversitat de l'alumnat estranger que conviu als centres educatius de les Illes Balears és la gran quantitat i varietat de països de procedència. Una diversitat que en el curs 2010/2011 ha continuat una progressió impressionant de nacionalitats presents en el sistema educatiu balear, que han arribat a la xifra de 144,

fet que constata el caràcter global de les migracions internacionals actuals. (Vegeu el quadre III-37).

b) Les nacionalitats més representatives, des del punt de vista quantitatiu, posa de manifest les nacionalitats que tenen més alumnes escolaritzats. En aquest context cal diferenciar, pel seu significat social, econòmic i cultural, els estudiants procedents del Marroc, de l'Equador, de l'Argentina o de Colòmbia, o els estudiants procedents de la Gran Bretanya o d'Alemanya, per exemple. (Vegeu el quadre III-38).

c) Pel que fa a les nacionalitats més representatives a cada illa, són les següents:

A Mallorca, hi trobam: el Marroc, l'Equador, l'Argentina, Colòmbia, Alemanya, l'Uruguai, Bolívia, Romania i el Regne Unit.

A Menorca, hi trobam: l'Equador, el Marroc, el Regne Unit, l'Argentina, Colòmbia, Bolívia i el Brasil.

QUADRE III-37. NACIONALITATS D'ALUMNAT ESTRANGER A LES ILLES BALEARS (2002-2011)

	Illes Balears	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera
2002-2003	115	103	45	56	16
2003-2004	115	110	52	60	19
2004-2005	119	107	58	67	20
2005-2006	117	106	57	69	19
2006-2007	126	124	52	63	20
2007-2008	127	126	57	74	22
2008-2009	131	131	63	78	22
2009-2010	137	132	72	78	26
2010-2011	144	138	77	73	30

Font: Font: Vidaña, L. (2011)

QUADRE III-38. PRINCIPALS PAÏSOS DE PROCEDÈNCIA DE L'ALUMNAT ESTRANGER A LES ILLES BALEARS.
CURS 2010-2011

	Balears	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera
Marroc	4.125	3.224	319	629	43
Equador	3.325	2.450	365	514	6
Argentina	2.679	2.139	195	300	45
Colòmbia	2.262	1.813	179	234	36
Alemanya	1.341	1.111	49	168	13
Regne Unit	1.152	691	266	195	-
Romania	1.139	757	72	295	15
Uruguai	1.089	891	58	136	4
Bolívia	1.009	856	137	15	1
Bulgària	747	690	25	32	-
Xina	717	606	43	65	3
Brasil	713	483	119	107	4
Xile	670	588	18	59	5
Rep. Dominicana	570	447	69	52	2

Font: Conselleria d'Educació i Cultura

A Eivissa, hi trobam: el Marroc, l'Equador, l'Argentina, Colòmbia, Romania, el Regne Unit, Alemanya i l'Uruguai.

I, per últim, a l'illa de Formentera, hi destaquen: l'Argentina, el Marroc, Colòmbia, Romania i Alemanya.

d) Finalment, i de forma complementària, podem observar la relació dels estudiants matriculats als nivells educatius no universitaris, per nacionalitat i per illes. (Vegeu el quadre III-39).

Així doncs, el fenomen de la immigració escolar a les Illes Balears pot desembocar, si no s'adopten mesures normatives, polítiques, educatives i socials, en la creació

de guetos educatius, d'exclusió escolar i social per a alguns centres i zones. Efectivament, les Illes Balears presenten unes taxes d'escolarització superiors a la mitjana espanyola amb unes diferències significatives, i això, malgrat que en aquests darrers cursos podem assenyalar l'existència d'una disminució i d'una estabilització en el procés de creixement del nombre d'alumnes immigrants. En aquest sentit, és evident que el tractament d'aquesta diversitat és fonamental, d'una banda, per possibilitar una integració adequada de la població immigrada escolaritzada i, de l'altra, per aconseguir no només una disminució del fracàs escolar de forma significativa, sinó, sobretot, la integració i la cohesió social. A més, tot

i que es tracta d'una qüestió complexa, és evident que cal fer els esforços necessaris i prendre les mesures pertinents per fer

possible una distribució més equitativa de l'alumnat entre l'escola pública i l'escola privada concertada.

QUADRE III-39. ALUMNAT ESTRANGER DE NIVELLS NO UNIVERSITARIS, MATRICULAT AL SISTEMA EDUCATIU DE LES ILLES BALEARS. PER PAÏSOS D'ORIGEN I ILLA. CURS 2010-2011					
	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total IB
Marroc	3.224	319	629	43	4.215
Equador	2.450	365	514	6	3.335
Argentina	2.139	195	300	45	2.679
Colòmbia	1.813	179	234	36	2.262
Alemanya	1.111	49	168	13	1.341
Regne Unit	691	266	195		1.152
Romania	757	72	295	15	1.139
Uruguai	891	58	136	4	1.089
Bolívia	856	137	15	1	1.009
Bulgària	690	25	32		747
Xina	606	43	65	3	717
Brasil	483	119	107	4	713
Xile	588	18	59	5	670
República Dominicana	447	69	52	2	570
Rússia	413	52	24		489
Perú	337	95	32		464
Itàlia	244	40	85	22	391
Senegal	342	23	13		378
Cuba	276	55	18	2	351
Nigèria	310	3	1		314
Polònia	261	5	36	2	304
Veneçuela	237	28	17	1	283
França	186	22	52	8	268
Paraguai	136	12	98		246
Filipines	87	21	85		193
Índia	163	10	7	1	181
Ucraïna	155	10	13		178
Portugal	109	15	32		156
Països Baixos	76	11	55	2	144
Estats Units	111	12	15	1	139
Mali	97		2		99
Algèria	68	7	17	2	94

continua

QUADRE III-39. ALUMNAT ESTRANGER DE NIVELLS NO UNIVERSITARIS, MATRICULAT AL SISTEMA EDUCATIU DE LES ILLES BALEARS. PER PAÏSOS D'ORIGEN I ILLA. CURS 2010-2011

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total IB
Suïssa	63	5	20	1	89
Pakistan	82	3			85
Guinea Equatorial	68	11	2		81
Mèxic	58	12	6		76
Bèlgica	44	5	20		69
Guinea	54	7	3		64
Suècia	42	4	8	1	55
Àustria	40	3	5		48
Gàmbia	27	8	2		37
Irlanda	29	3	4		36
Dominica	32	2			34
República Txeca	30	1	3		34
Eslovàquia	24		7		31
Camerun	28	2			30
Bangla Desh	24	5			29
Moldàvia	26		2		28
El Salvador	24		3		27
Hongria	19		7	1	27
Nepal	21	2	3		26
Lituània	23	3			26
Canadà	23	2			25
Mauritània	1	23			24
Japó	12	2	8		22
Etiòpia	12	5	2	2	21
Nicaragua	16	4	1		21
Dinamarca	16		4		20
Níger	19				19
Hondures	15	2	1		18
Sud-àfrica	10	4	4		18
Ghana	18				18
Noruega	18				18
Andorra	16	1	1		18
Turquia	14	2			16
Bòsnia i Hercegovina	13	2			15
Tailàndia	9		5	1	15
Burkina Faso	13	1			14
Sàhara Occidental	11	1		2	14

continua

QUADRE III-39. ALUMNAT ESTRANGER DE NIVELLS NO UNIVERSITARIS, MATRICULAT AL SISTEMA EDUCATIU DE LES ILLES BALEARS. PER PAÏSOS D'ORIGEN I ILLA. CURS 2010-2011

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total IB
Panamà	8	3	3		14
Austràlia	12	1			13
Indonèsia	10	3			13
Letònia	10	2			12
Sri Lanka	9		2		11
Israel	7	2	1	1	11
Costa Rica	5	2	3	1	11
Armènia	4		6		10
Afganistan	6	4			10
Luxemburg	9				9
Kenya	8				8
Sèrbia	7		1		8
Nova Zelanda	5		3		8
Macedònia	7				7
Finlàndia	7				7
Bielorrússia	7				7
Kazakhstan	4	1	2		7
Guatemala	7				7
Estònia	5		1		6
Puerto Rico	4		2		6
Angola	6				6
Líban	3	3			6
Costa d'Ivori	6				6
Grècia	6				6
Guinea Bissau	4		1		5
Egipte	4			1	5
Geòrgia	4				4
Jordània	4				4
República del Congo	4				4
Cap Verd	3				3
Croàcia	2		1		3
Iran	1	2			3
Sao Tomé i Príncipe	3				3
Iugoslàvia	3				3
Albània	3				3
Benín	3				3
Unió dels Emirats Àrabs	3				3

continua

QUADRE III-39. ALUMNAT ESTRANGER DE NIVELLS NO UNIVERSITARIS, MATRICULAT AL SISTEMA EDUCATIU DE LES ILLES BALEARS. PER PAÏSOS D'ORIGEN I ILLA. CURS 2010-2011					
	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total IB
Malta	3				3
Namíbia	2		1		3
Eslovènia	2		1		3
Uganda		2			2
Madagascar	2				2
Corea del Sud		2			2
Iraq	2				2
Gabon	2				2
Moçambic	1		1		2
Uzbekistan	2				2
Singapur	1	1			2
Rep. Dem. del Congo	2				2
Síria	2				2
Malàisia	1	1			2
Mònaco			1		1
Anguilla	1				1
Vietnam	1				1
Macau	1				1
Granada	1				1
Polinèsia Francesa	1				1
Rwanda	1				1
Maurici	1				1
Brunei	1				1
Aràbia Saudita	1				1
Aland	1				1
Palestina		1			1
Kuwait	1				1
Líbia			1		1
Seychelles	1				1
Mayotte	1				1
Turkmenistan	1				1
Antilles Neerlandeses	1				1
Azerbaidjan	1				1
Liechtenstein	1				1
Micronèsia		1			1
Qatar	1				1
Martinica			1		1
Oman		1			1

continua

QUADRE III-39. ALUMNAT ESTRANGER DE NIVELLS NO UNIVERSITARIS, MATRICULAT AL SISTEMA EDUCATIU DE LES ILLES BALEARS. PER PAÏSOS D'ORIGEN I ILLA. CURS 2010-2011

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total IB
Territori Britànic de l'Oceà Índic	1				1
Nova Caledònia	1				1
Comores		1			1
Total general	21.593	2.493	3.556	229	27.871

Font: Vidaña, L. (2011)

Tanmateix, seria un error plantejar la immigració escolar només des de la perspectiva de la uniformitat. Efectivament, la immigració escolar és plural, és diversa, es heterogènia, en funció de la procedència geogràfica, de la procedència social, de les característiques culturals, del tipus de centre educatiu, etc. Per tant, la immigració escolar és diversa i complexa, i la resposta pedagògica ha de ser diversa en tots els sentits.

5.1.3. L'ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

La Conselleria d'Educació disposa d'un equip de 197 professors d'educació especial específica. 162 són a Mallorca, 13 a Menorca, 17 a Eivissa i cinc a Formentera. 134 pertanyen a centres concertats. Hi ha 120 unitats educatives, i l'alumnat atès assoleix la xifra de 575, dels quals 417 cursen els estudis en centres concertats i 158 en centres públics. D'aquests, 514 són a Mallorca i 431 cursen educació bàsica. (Vegeu el quadre III-40).

A més, estan en funcionament onze equips d'orientació educativa i psicopedagògica general i d'atenció primerenca: set a Mallorca, dos a Menorca, un a Eivissa i un a Formentera. Els recursos personals de suport per alumnat amb necessitats espe-

cífiques de suport educatiu són: mestres d'educació especial (PT), mestres d'audició i llenguatge (AL), mestres d'atenció a la diversitat (AD). El personal laboral està format per: auxiliars tècnics educatius (ATE), fisioterapeutes, intèrprets de signes (IS) i diplomats universitaris en infermeria (DUI) per a l'atenció a l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu dels centres públics de les Illes Balears.

A part del personal especialitzat, el Servei d'Atenció a la Diversitat de la direcció general d'Innovació i Formació del Professorat implementa una sèrie de programes d'atenció a la diversitat educativa i social. Les accions impulsades des del Servei d'Atenció a la Diversitat per al curs 2009/2010 i executades per la direcció general d'Innovació i Formació del Professorat amb altres direccions generals han estat l'elaboració de carpetes educatives, el Servei d'Interlocució, una plana web educativa i de recursos educatius per a l'atenció a la diversitat, el Servei de Mediació Intercultural, les accions formatives (principalment adreçades a les persones que formen part dels equips de suport i dels mediadors d'escolarització que realitzen la primera acollida), les aules d'acollida, les accions de promoció educativa i les mesures de compensació educativa.

QUADRE III-40. ALUMNAT, UNITATS I PROFESSORAT D'EDUCACIÓ ESPECIAL ESPECÍFICA. CURS 2010-2011									
	Alumnat			Unitats			Professorat		
	Centre públic	Centre concertat	Total	Centre públic	Centre concertat	Total	Centre públic	Centre concertat	Total
Mallorca									
Educació especial: educació bàsica	83	291	374	15	65	80	-	-	-
Educació especial: educació infantil	5	35	40	2	8	10	-	-	-
Educació especial: transició a la vida adulta	9	91	100	2	11	13	-	-	-
Total	97	417	514	19	84	103	28	134	162
Menorca									
Educació especial: educació bàsica	17	-	17	4	-	4	-	-	-
Educació especial: transició a la vida adulta	2	-	2	1	-	1	-	-	-
Total	19	-	19	5	-	5	13		13
Eivissa									
Educació especial: educació bàsica	40	-	40	11	-	11	17	-	17
Formentera									
Educació especial: educació infantil	2	-	2	1	-	1	5	-	5
TOTAL	158	417	575	36	84	120	63	134	197

Font: Conselleria d'Educació i Cultura

Concretament, l'Equip d'Atenció i de Suport a la Diversitat i la Interculturalitat (ESADI) atén de forma itinerant l'alumnat que s'incorpora tard al sistema educatiu al llarg del curs escolar i als centres de primària i secundària sostinguts amb fons públic. L'equip està format per tres professores (dos a Mallorca, un a Eivissa i un a Menorca). Les actuacions han estat d'assessorament a tots els IES de les Balears i d'intervenció directa a Mallorca (18 centres), a Menorca (quatre centres) i a Eivissa (cinc centres).

El Programa de Reforç a l'Aprenentatge (PRA) ha tengut com a objectiu principal millorar les perspectives escolars dels alumnes amb dificultats d'aprenentatge; és a dir, millorar l'èxit escolar de l'alumnat, amb la implicació de les famílies. El PRA es va desenvolupar durant el curs escolar 2009/2010 a 15 centres educatius de les Illes. L'objectiu d'aquest programa era oferir reforç de les àrees instrumentals, reforç lingüístic, grups de conversa, voluntariat lingüístic, coneixement de l'entorn i cohesió social. El PRA estava adreçat a l'alumnat de 2n, 3r i 4t d'educació primària dels centres educatius públics.

Els plans PISE i ALTER, d'intervenció socioeducativa d'escolaritat compartida pretenen prevenir i pal·liar l'absentisme escolar i afavorir la permanència en l'educació secundària obligatòria o l'ingrés a la formació professional inicial. Els alumnes que han participat en els programes d'intervenció socioeducativa, PISE, són 122. Els alumnes que han participat en els programes ALTER són 234.

Els programes d'intervenció socioeducativa són mesures extraordinàries amb ca-

ràcter transitori per atendre les necessitats educatives específiques de caràcter socio-educatiu de l'alumnat amb risc d'exclusió escolar i/o social i amb els quals les mesures ordinàries i extraordinàries aplicades dins els centres educatius de secundària no han aconseguit els resultats desitjats. Per altra banda, es pretén facilitar el retorn o no abandonament de l'activitat acadèmica i/o formativa, reglada o no reglada.

La modalitat PISE d'aquests programes es duu a terme amb la col·laboració dels consells insulars, ajuntaments, associacions i entitats sense ànim de lucre que tinguin acord signat amb la Conselleria d'Educació i Cultura, i que, per la seva experiència i especialització, poden oferir activitats específiques complementàries adaptades a les necessitats derivades de la inadaptació al medi escolar. La modalitat ALTER es duu a terme mitjançant la col·laboració de la Conselleria d'Afers Socials, direcció general de Menors i Família, amb la qual col·laboren entitats locals diverses. En les dues modalitats, les diferents entitats aporten la col·laboració d'empreses privades i de diferents serveis municipals, en què l'alumnat pot desenvolupar la part formativa del programa.

Als programes d'intervenció socioeducativa, s'hi pot incorporar alumnat de 14 a 16 anys, en determinats casos fins als 18, matriculat a centres d'educació secundària sostinguts amb fons públics, que presenten dificultats greus d'adaptació a l'entorn escolar derivades de condicions especials de caràcter social, personal o familiar i en situació de risc d'exclusió escolar i/o social, per als quals s'aconsella la realització d'una part de l'horari lectiu en aules externes als centres educatius corresponent on desen-

volupen un programa socioformatiu. Els trets característics que defineixen el perfil d'aquests alumnes són, a més d'un retard en els aprenentatges, absentisme injustificat o rebuig a l'escola que posin en perill la convivència del centre, problemàtica social i/o familiar, conductes inadequades i asocials, el fet de presentar de manera reiterada i contínua desajustos conductuals greus, etc.

En la modalitat PISE, tenim els convenis de col·laboració amb diferents entitats de les Illes Balears. En total són 19 els programes en marxa i 22 les entitats que hi participen. En la modalitat ALTER, tenim els convenis de col·laboració entre la direcció general de Menors i Família i entitats locals. En total són 27 les entitats que hi participen.

El Programa de llengua àrab i cultura marroquina (LACM) és una iniciativa adreçada a l'alumnat marroquí escolaritzat en els centres públics de Mallorca fora de l'horari lectiu. Durant el curs escolar 2009/2010 han participat en aquest programa un total de cinc centres. Els objectius d'aquest programa són l'ensenyament de llengua àrab i cultura marroquina a l'alumnat marroquí escolaritzat i a d'altres alumnes que hi estiguin interessats. Proporciona una formació que els permet conservar la identitat i viure la seva cultura, tot respectant la del país d'acollida, tenir confiança en ells mateixos i en el seu futur i evitar els aspectes negatius que poden generar els efectes de la immigració. És un programa intercultural que intenta afavorir la integració escolar i sociocultural d'aquest alumnat en el sistema educatiu i la societat.

El Pla PROA (programes de reforç, orientació i suport) és un projecte de cooperació entre el Ministeri d'Educació i les comunitats autònomes, i pretén abordar necessitats associades a l'entorn socio-cultural de l'alumnat, mitjançant programes de suport als centres educatius i amb la finalitat de lluitar contra la desigualtat i atendre els col·lectius més vulnerables a través de la prevenció de situacions d'exclusió social. Es persegueixen tres objectius estratègics: aconseguir l'accés a una educació de qualitat per a tots, enriquir l'entorn educatiu i implicar la comunitat local.

Durant el curs escolar 2009/2010 aquest pla es s'ha duit a terme a un total de 49 centres educatius de les Illes Balears: 29 centres han participat en el Programa d'Acompanyament Escolar a centres d'educació primària, 15 centres en el Programa d'Acompanyament Escolar a centres d'educació secundària i cinc centres en el Programa de Suport i Reforç a centres d'educació secundària.

- Acompanyament escolar a primària: 29 centres, 613 alumnes i 76 mestres voluntaris.
- Acompanyament escolar a secundària: 15 centres, 498 alumnes i 58 professors voluntaris.
- Suport i reforç a secundària: cinc centres, 2.186 alumnes i 19 professors voluntaris de la línia de reforç educatiu complementari.

Totals: 49 centres, 3.297 alumnes i 153 professors voluntaris.

Dins el conjunt de **mesures d'atenció educativa dins l'àmbit sociosanitari** destaquen: el Servei d'Atenció Educativa Domiciliària (SAED), el projecte Aula Hospitalària i la Unitat Terapèutica Educativa de Suport (UTES).

L'Aula Hospitalària té com a objectiu continuar el procés educatiu dels infants ingressats un període de temps llarg, sempre que sigui possible, i amb la intenció d'evitar el retard escolar. L'atenció educativa hospitalària té caràcter voluntari i ha de ser sol·licitada per la família de l'alumne.

La Unitat Terapèutica Educativa de Suport (UTES) és una mesura d'atenció a la diversitat per als alumnes en edat d'escolaritat obligatòria que presenten dificultats serioses per mantenir l'escolarització a causa de trastorns mentals greus i problemàtica conductual associada. Els objectius que preveu, en primer lloc, són desenvolupar i aplicar programes d'intervenció coordinada entre professionals de la salut, professionals de l'educació i professionals de l'àmbit social per donar resposta integral tant a l'alumnat de l'etapa obligatòria afectat de trastorns mentals greus i problemàtica conductual associada i a les seves famílies, com a la comunitat educativa a la qual pertanyen. En segon lloc, l'impuls de mesures integradores, directes o indirectes, d'acord amb les necessitats, els interessos i les expectatives de l'alumnat que s'ha d'atendre, en el sentit de facilitar el manteniment a la xarxa de recursos educatius, sanitaris i socials ordinaris, i que si, temporalment, s'han de prendre mesures extraordinàries se'n pugui garantir el retorn coordinat amb la xarxa.

L'alumne de la UTES continua matriculat en el seu centre d'origen, sota la responsabilitat del seu referent de la UCSMIA i dels diferents serveis implicats. Al mateix temps gaudirà de tots els drets i deures inherents a aquesta situació.

5.2.

ELS ESTUDIS UNIVERSITARIS

5.2.1. EL CONTEXT DELS ESTUDIS UNIVERSITARIS A LES ILLES BALEARS

Aquest curs acadèmic 2010-2011 ha significat un nou pas endavant en la reforma de la universitat, de les universitats presents a les Illes Balears, en tots els àmbits. Pel que fa a docència, destaca la implantació del nou mapa de grau i el foment de la política de qualitat basada en la millora de les metodologies docents. Quant a recerca, s'han reformat els postgraus i s'han millorat els indicadors de qualitat de la investigació. En l'àmbit dels recursos i l'organització, s'ha avançat en la consolidació de la plantilla de professorat (promoció dels TEU i CEU a TU, contractació de professorat acreditat) i s'han activat noves places de PAS, de manera que no s'ha millorat la ràtio PAS/PDI. Pel que fa als recursos disponibles, les notícies són negatives, com es veurà més endavant. El context de crisi, en un procés intens de reforma, ha posat en risc els avanços aconseguits.

A l'informe anterior (CES, 2009), sobre el sistema universitari a les Illes Balears, vàrem contextualitzar les anàlisis de les dades amb una sèrie de qüestions encara vigents aquest darrer curs acadèmic:

- Continuació de la reforma del sistema universitari a tot l'Estat. S'anunciava un curs amb la inestabilitat derivada d'una transició complicada, com a mínim en les estructures (graus i postgraus) i continguts (plans d'estudis).
- Un context de recessió econòmica que emmarcava bona part de les discussions del sistema universitari a les illes. La Llei de Pressuposts del Govern de les Illes per al 2010 va significar una reducció apreciable de les partides destinades a la Universitat. S'ha passat d'una transferència nominativa de 61,14 milions d'euros el 2009 a 56,73 milions d'euros el 2011²⁹.
- Un nou pla estatal d'R+D+i, que estableix els objectius i les prioritats de la política d'investigació i innovació per al període 2008–2011 i la continuïtat de diverses convocatòries competitives emmarcades en el programa Ingenio 2010.

Aquest any acadèmic, doncs, ha estat marcat profundament pel context de recessió en què es troba la dinàmica social i econòmica general, de reducció dels pressupostos, de reforma educativa intensa, però també s'hi ha produït un increment de l'alumnat universitari i de les necessitats.

5.2.2. ALUMNAT UNIVERSITARI

Si es presta atenció al nombre d'alumnes, a les Illes Balears han cursat estudis universitaris a la UIB i a les escoles i centres adscrits un total de 14.185

²⁹ Vegeu el quadre "QUINZE INDICADORS INSTITUCIONALS DE LA UNIVERSITAT DE LES ILES BALEARS", UIB: http://www.uib.es/lauib/Dades_i_xifres/

alumnes en el curs 2010-2011, enfront dels 14.042 del curs anterior, fet que suposa un augment lleuger d'un 1% del nombre d'alumnes, però que confirma el creixement que s'experimenta en els darrers anys. Si comparam amb el nivell d'alumnes dels cursos 2005-2006, l'increment ha estat superior a un 5%. L'alumnat que va seguir estudis a la UNED amb 11.159 alumnes matriculats en aquest darrer curs, 1.126 més que l'any acadèmic anterior; a la UOC, amb un total de 2.149 persones, completen l'alumnat universitari resident a les Illes. Finalment, es poden considerar els 836 alumnes que estudien a altres universitats de l'Estat. En total, 28.329 alumnes segueixen estudis universitaris; és a dir, hi ha hagut un increment de l'alumnat universitari molt considerable. En qualsevol cas, no hem d'oblidar que la població jove de les Illes ha augmentat també de forma molt rellevant en els darrers anys, i ha neutralitzat la importància dels increments quan es ponderen amb relació al nombre de població jove. A continuació comentarem amb més detall aquestes dades. (Vegeu els quadres AIII-59, AIII-60 i AIII-61).

Per a l'anàlisi, ens centrarem de forma preferent en les dades de la UIB i els centres adscrits, però també s'analitzaran breument les dades de la UNED i de la UOC a les Illes Balears.

La Universitat de les Illes Balears (UIB) imparteix actualment un total de 32 títols oficials de grau, 33 màsters i 26 doctorats. A més, continua impartint 33 estudis de pla antic que desapareixeran en els propers anys. La transformació de les titulacions,

el procés d'adaptació a l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) pràcticament és completa.

Segons la branca de coneixement, no s'observen canvis significatius respecte als cursos anteriors. Pel que fa a la demanda de nou ingrés dels diversos estudis, es pot comprovar que els tipus d'estudis no s'han modificat. Això ha configurat una estructura per estudis concentrada en alguns títols i amb una oferta diversificada important, entre moltes altres titulacions. Actualment, el 55,93% de l'alumnat es concentra en sis tipus d'estudis: els de mestre, que en les ofertes de la UIB i de l'Escola Alberta Giménez té 2.332 alumnes; seguits dels estudis d'Empresa i Economia, que en les modalitats diverses tenen 2.237 alumnes; els estudis de Dret, amb 1.047 alumnes; a continuació, els estudis de Turisme, amb tres opcions (Escola Felipe Moreno, Consell d'Eivissa i UIB), que disposen de 923 alumnes; els estudis de salut, amb l'opció d'Infermeria i de Fisioteràpia, arriben també a 832 alumnes; i les diverses modalitats d'enginyeries informàtiques, amb 562. [\(Vegeu el quadre AIII-62\).](#)

5.2.3. EVOLUCIÓ DE LA MATRÍCULA

Al llarg dels cursos que van del 2002 a 2005, la matrícula no havia deixat d'augmentar. Aquesta tendència es va invertir en el curs 2005-06, també va disminuir en el curs 2006-07, una altra vegada de forma moderada. Aquesta tendència ha canviat de forma clara en els cursos 2009-10 i 2010-11, i s'ha tornat als nivells dels anys amb més alumnes de nova matrícula d'aquest segle. Per donar només dues

dades, el curs 2006-07 la UIB va comptar amb 3.698 alumnes de nou ingrés, mentre que aquest darrer any acadèmic, ha passat a 4.357 alumnes de nou ingrés. Si es considera l'evolució de l'alumnat de la UNED, també es pot observar una evolució similar, ja que els nombre d'alumnes ha augmentant un 56,84% des de 2005-06. [\(Vegeu els quadres AIII-59, AIII-63 i AIII-60\).](#)

Les tendències, en el conjunt de l'Estat, han estat molt similars a les de la UIB, amb un descens moderat però sostingut respecte als cursos de finals dels anys noranta fins els anys 2007-08, però amb una recuperació significativa en els darrers anys acadèmics. L'explicació més comuna entre els analistes ha estat la de la inversió en formació, en el dilatat temps d'espera per accedir al mercat laboral. La crisi ha fet que l'oferta d'ocupació es reduís de manera important, cosa que ha provocat una demanda d'estudis postobligatoris.

Pel que fa a la distribució per illes de l'alumnat universitari, un dels problemes històrics de la UIB és la sobrerrepresentació de l'alumnat de Mallorca, enfront de la reduïda presència d'alumnat de les altres illes, en termes relatius a la població que realitza estudis universitaris. La pluriinsularitat, en aquest cas, es tradueix en una major facilitat per part del estudiants de les Pitiüses i de Menorca per anar a altres universitats. Les dades són prou significatives: mentre que la població jove de Mallorca (15-24 anys) representa el 78,73% de tot l'alumnat, el percentatge d'alumnes a la UIB de Mallorca en representa el 92,23%. La població jove de Menorca i Eivissa (15-24 anys), en representen el 8,26% i el 12,16%, res-

pectivament, mentre que el percentatge d'alumnes a la UIB de Menorca i Eivissa, el 2,97% i el 4,81% de tot l'alumnat. Com es pot observar, la situació més preocupant és la baixa representació de l'alumnat de Menorca. Aquest problema s'ha tractat, encertadament encara que insuficient, amb l'oferta de Campus Extens; és a dir, la possibilitat de seguir els estudis mitjançant metodologies semipresencials o directament no presencials: professors desplaçats, videoconferències i connexió informàtica. [\(Vegeu el quadre AIII-64³⁰\).](#)

L'experiència de Campus Extens ha donat una nova dimensió pluriinsular a la UIB, en el camí de convertir la UIB en una veritable Universitat de les Illes Balears. No es pot oblidar que un nivell complementari d'aquest tipus de concepte d'extensió universitària han estat els centres universitaris municipals. Aquests centres, bàsicament, estan connectats amb la Universitat, no fan docència reglada com es fa a les seus de Menorca i a Eivissa, però sí que ofereixen el mateix tipus d'eines de connexió informàtica i d'informació que Menorca i Eivissa. En aquests centres, no només es fa ús de les noves tecnologies informàtiques per mantenir la connexió amb la UIB, sinó que representen un espai d'encontre entre els estudiants, perquè puguin estudiar i transferir-se experiències.

Pel que fa a la UNED, a les Illes té una presència més equilibrada, amb un 80,03% d'alumnat de Mallorca, un 7,99% de Menorca i un 11,98% d'Eivissa i Formentera, dades molt més properes als percentatges de població per illes. La presència de la

UOC també és més equilibrada que la de la UIB, amb un 79,99% d'alumnat de Mallorca, un 10,80% de Menorca i un 9,21% d'Eivissa i Formentera. [\(Vegeu els quadres AIII-65 i AIII-66\).](#)

La distribució per sexes per al conjunt de la UIB, sobre la matrícula del curs 2010-2011, és del 60,06% per a les dones i del 39,94% per als homes. El percentatge de dones a la UIB continua superant en 6 punts la mitjana per al conjunt de les universitats espanyoles en aquest mateix curs (54,1%). Aquesta diferenciació per sexes superior a la de l'Estat pot estar relacionada amb l'estructura de l'oferta de la UIB, en la qual dominen estudis més feminitzats. L'apreciable diferenciació per sexe no és conjuntural; és molt estable en el període dels darrers anys, de fet no ha canviat gaire des del curs 2000-2001, ja que llavors hi havia un 58,40% de dones; és a dir, ha augmentat la feminització un poc més d'un punt percentual. Si es calcula la taxa de masculinitat (TM) es pot comprovar que per cada 100 alumnes que són dones, només n'hi ha 66,49 que siguin homes (el curs 2003-04, 71,82). [\(Vegeu el quadre AIII-62\).](#)

Aquestes dades encara s'han equilibrat un poc entre l'alumnat de nou ingrés. S'ha passat la taxa de masculinitat, d'un 65,46% el curs 2006-07 a un 77,84% el darrer any acadèmic, entre l'alumnat matriculat de nou ingrés. L'explicació més raonable està vinculada a les dificultats d'inserció en el mercat de treball dels joves, la qual cosa provoca una major inversió en formació de llarga durada.

A la UNED les dades mostren una major presència de les dones entre l'alumnat. Les

³⁰ Per a les dades de població: IBESTAT (<http://www.ibestat.es/>).

dones en representen el 54,74%, amb una taxa de masculinitat del 82,68%. Mentre que a la UOC, l'equilibri és major, amb un 48,91% de dones i una taxa de masculinitat de 104,47%. La UNED participa de les característiques sociològiques de l'alumnat de la UIB, encara que la mitjana d'edat sigui més elevada. Per aquest motiu l'explicació de la diferenciació per sexe és molt similar a la de la UIB. Pel que fa a la UOC, la mitjana d'edat és molt més elevada que a les altres universitats presents a les illes Balears. El 89% de l'alumnat té més de 25 anys; és a dir, es tracta d'una opció per completar estudis per part de la població que no ho ha pogut fer abans. En aquesta situació es troben molts més homes que varen accedir prest al mercat de treball. [\(Vegeu els quadres AIII-67 i AIII-61\).](#)

Per branques d'ensenyament, aquesta distribució mostra resultats diversos: en les enginyeries i arquitectura tècniques són majoritaris els homes (en algunes carreres, la TM és superior a 1.000 homes per cada 100 dones), resultat que es produeix en el sistema universitari espanyol, en un percentatge molt elevat. A l'extrem oposat, si només citam les dades de la UIB, se situen una sèrie de branques: els estudis de grau de Pedagogia (TM: 14,68), grau d'Educació Social (TM: 18,34), grau de Treball Social (TM: 24,87), Infermeria (TM: 26,64), grau d'Estudis Anglesos (TM: 28,81), el conjunt de totes les carreres educatives i el conjunt de les filologies. [\(Vegeu els quadres AIII-62, AIII-67 i AIII-61\).](#)

L'anàlisi d'aquest fenomen ens obliga a pensar en l'evolució de les marques de sexe que caracteritzen les carreres universitàries com a femenines o com a mascu-

lines. Malgrat que l'evolució ha estat cada vegada més igualitària entre els sexes, moltes dones encara es resisteixen a elegir carreres tradicionalment considerades com a masculines i molts homes es resisteixen a elegir carreres considerades com a femenines. Segons un enfocament individualitzat, es pot argumentar la importància de la influència que suposa la història formativa personal, la socialització diferenciada a la infància (influència de la tradició, la família) i les socialitzacions secundàries en el cicle vital (escola, grups socials, etc.).

Un enfocament estructural no pot oblidar el paper de les ideologies dominants en l'elecció de les carreres universitàries. Com més important sigui aquesta càrrega ideològica, més important serà la diferenciació de sexe. Es mantenen les diferenciacions perquè aquestes ideologies encara són vigents per a molta gent.

Les dades estadístiques indiquen que des de 1975 es produeix un increment de les matriculacions femenines a la universitat i a totes les carreres. A les carreres tècniques també es produeix aquest increment, però encara estan molt lluny de l'equiparació per sexes. En general, les dones prefereixen carreres de ciències socials, humanes o biosanitàries, i els homes, economia, dret i les enginyeries.

5.2.4. LA UNED I LA UOC EN L'OFERTA I DEMANDA DE L'ALUMNAT DE LES ILLES BALEARS

La UNED ha desenvolupat una transformació important en els darrers anys. Ha millorat l'adaptació a les tecnologies de la informació i també ha millorat les instal·lacions

a la CAIB. La seva oferta es concreta en 28 titulacions de pla antic i 26 titulacions de grau adaptades a l'EEES, seguides per un total d'11.159 alumnes. Hi dominen la titulació de Dret (651 matriculats en 2010-11) i la de Psicologia (732), que han augmentat de forma sostinguda en els darrers anys acadèmics. Les dades sobre l'evolució de la matriculació són millors de cada vegada. Les dades ajustades, oferides aquest any acadèmic per la seu de la UNED a les Illes, milloren la fiabilitat de les dimensions de la matrícula. Els avantatges que ofereix, pel que fa a la flexibilitat, són importants, però encara no se'n poden conèixer les taxes d'èxit, punt més dèbil de les ofertes d'estudis superiors a distància. [\(Vegeu els quadres AIII-60, AIII-67 i AIII-65\).](#)

La Universitat Oberta de Catalunya (UOC) té una oferta d'estudis en procés d'ampliació, amb 20 titulacions de pla antic i 15 titulacions de grau adaptades a l'EEES, seguides per un total 2.149 alumnes. Hi domina la titulació d'Administració d'Empreses (406 matriculats en 2010-2011, en les modalitats diverses), seguida de la de Dret (210) i de la de Psicologia (175). Pel que fa als estudis de postgrau, se n'ha anat ampliant l'oferta en els darrers anys, amb 129 alumnes matriculats en 8 màsters oficials, adaptats a l'EEES. [\(Vegeu els quadres AIII-61 i AIII-66\).](#)

5.2.5. ESTUDIS DE TERCER GRAU I INVESTIGACIÓ A LA UIB

En aquest darrer apartat, el dels estudis de postgrau, la UIB en té l'oferta més estructurada, comparativament de més qualitat i amb millors resultats. La matrícula dels pro-

grames de doctorat, en el curs 2010-2011, ha estat de 459 alumnes. Per tant, s'ha continuat amb el procés de reducció d'aquest nivell en favor de la matriculació en títols propis (experts i especialistes universitaris, així com en màsters), amb 596 alumnes. En qualsevol cas, el nombre d'alumnes s'ha mantingut de forma significativa, sempre amb més de 450 alumnes en els darrers anys. [\(Vegeu el quadre AIII-68a\).](#)

Segons la branca de coneixement, l'equilibri és notable, malgrat això, els doctorats de caire humanístic –filologies, Història, Filosofia (20,04%) i Ciències de la Salut i Psicologia (28,98%) són els que concentren una major proporció d'estudiants, seguits pels de Ciències de l'Educació, Dret i Economia, Ciències Experimentals. Si s'hi presta atenció de forma més detallada, la desigualtat per programes de doctorat és apreciable, amb doctorats amb més de 40 alumnes (Biologia, Educació –investigació i innovació–, Ciències Mèdiques Bàsiques) i altres amb un nombre reduït d'alumnes. [\(Vegeu el quadre AIII-68b\).](#)

En qualsevol cas, no és tan important el volum d'alumnat com la qualitat d'aquests estudis, mesurada per les mencions de qualitat atorgades per l'ANECA i pel nombre de tesis aprovades: només en el darrer curs 2009-2010 s'han aprovat 47 tesis. És evident que la lectura de tesi no és un indicador directe de la qualitat de la investigació, però no es pot negar que és un indicador de la capacitat investigadora de la UIB. [\(Vegeu el quadre AIII-68c\).](#)

En l'estudi de 2009 titulat *La calidad de las universidades en España* (CES de la Comunitat de Madrid) s'analitzen 32 va-

riables agrupades en 10 factors: recursos humans, mitjans informàtics, llibres per alumne, tesis, patents, projectes d'R+D, etc. La majoria de les dades recollides en el curs 2006-2007 han estat facilitades per la Conferència de Rectors de les Universitats Espanyoles (CRUE) a l'equip d'investigadors encapçalat pel catedràtic d'Economia Aplicada Mikel Buesa. La Universitat de les Illes Balears parteix com la número 31 de la llista de 47 universitats públiques analitzades. Té un 58 sobre cent punts en docència i en investigació. L'informe n'arrodoneix els resultats al 100% i presenta la Universitat Politècnica de València com a model amb cent punts per amidar la resta. Li segueix la Universitat de Santiago de Compostela, amb 14,9 punts de diferència. A partir d'aquesta, els salts en la llista són més reduïts.

La UIB puntua malament a les variables considerades a l'índex general de docència (universitat 40 de 47, amb 27,22 punts de cent, encara que la primera universitat només arriba a 54,14 punts). Aquest resultat no és especialment preocupant quan es revisen els indicadors considerats, agrupats en cinc factors: dimensions de les universitats, recursos humans, dotació de recursos, esforç bibliogràfic i resultats del doctorat (nombre de tesis).

La puntuació de la UIB millora molt a l'índex general d'investigació (universitat 22, amb 36,65; la primera universitat arriba a 55,95 punts). Els indicadors d'aquest índex són els recursos financers obtinguts per a la investigació; els resultats d'investigació, mesurats per les patents i tesis doctorals per doctor; els projectes d'R+D competitiva i nivell d'èxit dels estudiants del doc-

torat; el nivell acadèmic dels investigadors i les publicacions ISI de les universitats. L'informe de la Fundación Conocimiento y Desarrollo (2008) coincideix en aquesta bona valoració de la UIB en investigació. La UIB (amb 70,19 articles ISI cada cent professors a temps complet; al voltant de 1.600 publicacions per any, de les quals 700 són aparicions en revistes internacionals de prestigi) figura com el quart centre públic que més produeix, per sobre d'universitats com la Pompeu Fabra de Barcelona o la Carlos III de Madrid.

5.2.6. PROFESSORAT DE LA UIB

En l'àmbit dels recursos i l'organització, la reforma de la LOU, aprovada per la Llei orgànica 4/2007, de 12 d'abril, preveu, entre d'altres qüestions, una nova configuració de la docència universitària. L'estructuració del personal docent universitari permanent en dos únics cossos: catedràtics d'universitat (CU) i professors titulars d'universitat (TU), així com la integració en aquests cossos del professorat catedràtic d'escola universitària i del professorat titular d'escola universitària. Segons estableix la disposició addicional 2a de la Llei orgànica 4/2007, que modifica la LOU, podrà accedir directament al cos de TU el professorat TEU que tinguí el títol de doctor o que l'obtingui posteriorment i estigui acreditat d'acord amb els mecanismes previstos en la legislació. En aquest sentit, el Consell de Govern ha aprovat la promoció de la majoria de TEU doctors acreditats a TU al llarg de l'any acadèmic. Entre 2007-2008 i 2010-2011 s'ha passat de 164 professors TEU a 81; és a dir, 83 professors han promocionat a TU; també han

promocionat a TU 22 Catedràtics d'Escola Universitària, en el mateix període. (Vegeu el quadre AIII-69).

El professorat funcionari està format per 487 catedràtics i titulars (39,27%) i per 753 no funcionaris (60,73%). Entre el professorat no funcionari s'han de diferenciar dos tipus principals, amb 161 contractats (12,98%), els professorat col·laborador, contractat doctor, ajudant, ajudant doctor i ajudant d'escola universitària, com a nova modalitat de contractació que té com a requisit una acreditació externa per part de l'AQUIB o ANECA. Aquesta modalitat ha anat augmentant en els darrers anys. La segona modalitat és la del professorat associat, amb 573 contractats (46,21%). Aquesta modalitat inclou associats de 6, 4 i 3 hores. D'altra banda, el professorat no funcionari no deixa d'augmentar, i ha passat de representar el 56,25% el curs 2007-2008 a representar un 60,73% el curs 2010-2011.

Les 1.240 places, en equivalents a jornada completa (EJC) —és a dir, equivalents a 37,5 h setmanals— representen 924 docents. Això significa que si només es considera aquest professorat teòric (EJC), s'ha produït un augment en el nombre de professors (800 EJC en 2005 a 924 EJC actuals), però s'ha mantingut la ràtio d'alumnes per professor, amb 14,83 el curs 2010-2011, exactament la mateixa ràtio que el curs 2005-06.³¹

És molt destacada la proporció de professors associats en alguns departa-

ments, per exemple: Infermeria i Fisioteràpia; Pedagogia i Didàctiques Específiques; Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació.

5.2.7. PERSONAL D'ADMINISTRACIÓ I SERVEIS

Pel que fa a les accions en matèria de personal d'administració i serveis, cal referir-se, fonamentalment, a la dotació. Pel que fa a la dotació de personal d'administració i serveis (PAS), la UIB té (segons pressuposts de 2011) 564 professionals funcionaris i contractats de nivells molt diferents, des d'auxiliars de suport administratiu, fins a tècnics superiors de diverses especialitats. Segons el quadre de 15 indicadors institucionals, inclòs al pressupost de la UIB³², el PAS ha passat de 461 professionals el 2005 a 564 el 2011, i ha modificat la ràtio professors/PAS, la qual ha passat d'1,74 el 2005 a 1,64 el 2011.

5.2.8. PRESSUPOST

Dos dels grans principis que han de regir el finançament universitari són la suficiència i l'equitat, juntament amb una gestió eficaç i eficient dels recursos que s'hi destinen. Per suficiència s'entén un finançament adequat a les funcions encomanades a la Universitat: formació, recerca i desenvolupament social i econòmic. Un finançament que permeti una activitat acadèmica de qualitat, competitiva en el terreny europeu i internacional, que generi projectes i inici-

³¹ Vegeu l'indicador 6 del quadre "QUINZE INDICADORS INSTITUCIONALS DE LA UNIVERSITAT DE LES ILES BALEARS", UIB.

³² Vegeu l'indicador 6 del quadre "QUINZE INDICADORS INSTITUCIONALS DE LA UNIVERSITAT DE LES ILES BALEARS", UIB.

atives singulars i complementàries en el si de la Universitat de les Illes Balears.

Pel que fa al pressupost de la UIB, aquest any 2011 s'ha aprovat un pressupost de quasi 103 milions d'euros; és a dir, ha augmentat un 8,04% respecte al curs anterior (95,3 milions d'euros). Aquest augment s'ha anat produint de forma sostinguda en els darrers quatre pressupostos. En els ingressos, les taxes públiques representen només un 12,19%, mentre que el 56,70% són transferències corrents, majoritàriament provinents del Govern de les Illes Balears. Aquesta transferència representava el 67,9% el curs 2009; és a dir, se n'ha produït una reducció considerable. En termes absoluts s'ha reduït en 4,4 milions d'euros en un moment d'important reforma dels estudis i de l'organització per manament legal. (Vegeu els quadres AIII-70 i AIII-71).

Les despeses es distribueixen en un 57,24% de personal (el 2009, representava un 66,04%); despeses en béns corrents o serveis, 12,32% (el 2009, representava un 15,23%); i les inversions reals, 28,86% (el 2009, representava un 16,83%). Aquest darrer capítol ha augmentat considerablement, i quasi ha tornat al nivell dels anys 2000 (29,44%), o 2001 (33,99%), anys de forta inversió en noves instal·lacions. En qualsevol cas, les necessitats d'inversió no s'han reduït, ja que encara falten instal·lacions molt notables (biblioteca central, adaptació als requeriments espacials derivats del model d'ensenyament-aprenentatge de l'espai europeu, per exemple).

En els darrers anys s'havia produït una millora de la transferència nominativa, però

amb la crisi de 2009-2011 s'ha invertit la tendència. En un primer període s'havia passat d'una transferència nominativa de 46,8 milions d'euros el 2005 a 61,1 milions d'euros el 2009; és a dir, d'una transferència nominativa per estudiant de 3.945 euros el 2005 a 4.962 euros el 2009, increments molt superiors als de l'IPC. En els darrers pressupostos la transferència ha passat a 56,7 milions d'euros, i la transferència nominativa per estudiant ha quedat en 4.140 euros, que són 800 euros menys per estudiant que el 2009. La interpretació que fa la UIB a la *Memòria del pressupost de la UIB per a l'exercici 2011*, coincideix amb els arguments aportats pel propi Govern de les Illes Balears: "Els impactes de la crisi es deixen sentir amb força a l'economia espanyola de 2008 ençà. Impactes que han arribat amb un cert retard –però no amb menys virulència– a les diferents administracions públiques, entre les quals la UIB. Així, recordam que la primera davallada de les transferències nominatives de la Comunitat cap a la UIB s'ha produït en el pressupost inicial 2010." (UIB, 2011:1)³³

³³ "Memòria del pressupost de la UIB per a l'exercici 2011", UIB: http://www.uib.es/lauib/Dades_i_xifres/

6

SERVEIS SOCIALS

RESUM

La regulació que en fa la nova Llei de serveis socials ja ha tengut un impacte sobre el sistema de serveis socials. En aquest sentit, al primer apartat, "Serveis socials, condicions de vida i inclusió social. Les persones destinatàries dels serveis socials a les Illes Balears i la població beneficiària", s'aborda l'anàlisi de la intervenció en atenció primària des de l'escenari aportat per aquesta norma. S'utilitzen dades de l'Enquesta Modular d'Hàbits Socials, en les quals es destaquen diferents aportacions amb relació a les condicions de vida de les llars de les Illes Balears. A continuació s'analitzen les dades referides a l'activitat interna dels serveis socials comunitaris, i es fa esment a factors com la dotació i tipologia dels professionals que els gestionen i el cost d'aquesta estructura de recursos humans.

A continuació, també s'analitzen les dades corresponents a l'atenció sobre les persones usuàries del sistema.

En l'apartat de prestacions econòmiques, en aquesta edició es posa especial atenció en dues prestacions molt importants en moments de crisi econòmica. Aquestes són la Renda Mínima d'Inserció i les Ajudes d'Urgència Social.

A l'apartat destinat a analitzar els recursos des de la dimensió sectorial, en aquesta edició es dona especial rellevància a l'activitat dels sectors d'atenció a la infància i d'atenció a les persones amb discapacitat. Pel que fa a la gent gran i a la dona l'anàlisi, més breu, se centra en les previsions que el Pla Estratègic de Serveis Social 2011-2014, del Govern de les Illes Balears, en fa respecte de la cobertura de centres i equipaments, en el primer cas, i centres d'acollida i tractament sobre dones víctimes de violència de gènere en el segon.

Finalment, aquest any s'ha introduït un nou apartat anomenat "Formació, investigació i innovació en matèria de serveis socials". El lector hi trobarà quina ha estat l'activitat principal del Govern de les Illes Balears i dels consells amb relació a innovació normativa, científica i principals iniciatives formatives dutes a terme.

6.1.

INTRODUCCIÓ

El fet més destacable durant el període objecte d'aquesta anàlisi el constitueix que és el primer any complet després que l'any 1999 es promulgàs la segona Llei reguladora dels serveis socials que ha tengut la nostra comunitat autònoma; la Llei 4/2009, d'11 de juny, de serveis socials de les Illes Balears.

L'any 2010 ha estat, doncs, un any de desplegament de la norma esmentada. El balanç, a finals d'any 2010, d'aquest desplegament ha tengut com a resultats més notables la publicació del Decret 85/2010, de 25 de juny, pel qual es regula la xarxa pública i concertada d'atenció primerenca en l'àmbit dels serveis socials de les Illes Balears; el Decret 86/2010, de 25 de juny, pel qual s'estableixen els principis generals i les directrius de coordinació per a l'autorització i l'acreditació dels serveis socials d'atenció a persones grans i persones amb discapacitats, i es regulen els requisits d'autorització i acreditació dels serveis residencials de caràcter suprànsular per a aquests sectors de població; el Decret 61/2010, de 23 d'abril, pel qual es regulen la composició, l'organització i el funcionament del Consell de Serveis Socials de les Illes Balears; i el Decret 62/2010, de 23 d'abril, pel qual es regulen la composició, el funcionament i les atribucions del Comitè d'Ètica de Serveis Socials

de les Illes Balears. A més d'aquests decrets ja aprovats, s'ha iniciat l'elaboració de nous elements de regulació normativa, entre els quals destaquen el projecte de decret pel qual s'aprova la Cartera Bàsica de Serveis Social de les Illes Balears, 2011-2014 i el projecte de decret pel qual es regulen els principis generals i la coordinació dels serveis socials comunitaris bàsics, les titulacions i les ràtios, i la figura del professional de referència i la seva relació amb les persones usuàries. Ambdós projectes, a finals de l'any 2010 es trobaven en fases molt avançades de tramitació.

També, com a fet notable, cal destacar que la Llei ha permès que, amb la iniciativa i el suport tècnic del Consell de Mallorca, tots els pobles de menys de 20.000 habitants de l'illa hagin pogut elaborar un pla municipal de serveis socials.

Aquest desplegament normatiu ha de posar les bases per a la construcció d'un sistema de serveis socials modern, eficaç, racional i basat en criteris d'anàlisi de necessitats de la població, més que en altres factors de caire oportunista i enfocat al client. Ben segur que la ja llarga conjuntura de crisi econòmica, ha dificultat aquest desplegament, però, en qualsevol cas, el que això ha suposat, ha estat un endarreriment en aquest procés que, quan la situació econòmica millori, haurà de permetre avançar en el reconeixement dels drets de la ciutadania i la cobertura de les seves necessitats socials.

En l'ordre metodològic, aquest any, l'estructura d'aquest apartat s'ha modificat precisament per adequar-se a la que estableix la Llei de serveis socials. També,

a causa de les limitacions en l'extensió del volum que es publica, s'ha prioritzat, en l'apartat sectorial, el tractament de la informació d'uns sectors sobre d'altres, fet que es compensarà establint una certa rotació entre aquests sectors en les properes edicions de l'apartat.

6.2.

SERVEIS SOCIALS, CONDICIONS DE VIDA I INCLUSIÓ SOCIAL: LES PERSONES DESTINATÀRIES DELS SERVEIS SOCIALS A LES ILLES BALEARS I LA POBLACIÓ BENEFICIÀRIA

La Llei 4/2009, d'11 de juny, de serveis socials de les Illes Balears estableix que els titulars de dret del sistema de serveis socials són les persones nacionals dels estats membres de la Unió Europea, les persones estrangeres no comunitàries residents i les persones que tinguin la condició d'exiliats, refugiats o apàtrides. En aquest sentit es pot considerar el sistema de serveis socials com un sistema de caràcter universal.

Durant l'any 2010, l'IBESTAT va realitzar l'Enquesta Modular d'Hàbits Socials³⁴. Aquesta preveu diversos apartats, dels quals el que afecta a condicions de vida i cohesió social analitza diversos factors generals relacionats amb les característiques de les llars de les Balears. (Vegeu el requadre: ENQUESTA MODULAR D'HÀBITS SOCIALS: MÒDUL DE CONDICIONS DE VIDA

³⁴ IBESTAT (2010). "Enquesta Modular d'Hàbits Socials 2010". Govern de les Illes Balears. Palma.

I COHESIÓ SOCIAL al final de l'apartat 2 d'aquest capítol.)

6.3.

EL SISTEMA PÚBLIC I PRIVAT DE SERVEIS SOCIALS: ELS SERVEIS SOCIALS COMUNITARIS: RECURSOS ASSISTENCIALS I PRESTACIONS TÈCNIQUES I ECONÒMIQUES

La gestió dels serveis socials comunitaris, com a sustentadors dels serveis de major proximitat al ciutadà, corre a càrrec dels municipis, amb el suport dels respectius consells insulars. Aquest primer factor genera la desagregació de les dades d'activitat dels serveis socials d'atenció primària. A hores d'ara no es disposa d'un sistema de registre de l'activitat d'aquest nivell dels serveis socials que unifiqui tota la tasca realitzada pels diferents municipis. L'única base de dades que permet una certa explotació global d'aquesta és la que es genera vinculada al Pla Concertat de Prestacions Bàsiques (PPB), vigent des de l'any 1986 a la CAIB.

Segons la base de dades esmentada, a les Illes Balears es compta amb un total de 103 unitats de treball social, de les quals, 87 són a Mallorca, vuit a Menorca, set a Eivissa i un a Formentera. Això suposa una ràtio de 956 habitants per professional, en el cas d'Eivissa superior a la mitjana (2.273 habitants per professional). A Formentera és de 1.194 habitants per professional, a Mallorca és de 973 habitants per professional i, finalment, a Menorca, la ràtio se situa en 583 habitants per professional.

Si ens fixam en els recursos humans disponibles per als diferents serveis socials municipals, observam que només Mallorca té personal dedicat a tasques de direcció, mentre que a la resta de les illes no existeix aquesta figura. [\(Vegeu el quadre AIII-72\).](#)

Els professionals que presenten el major desplegament són els auxiliars de treball familiar, més coneguts com treballadors familiars, seguits pels treballadors socials, personal administratiu i educadors socials. Aquesta composició respon a la pròpia dinàmica del PPB i a la lògica interna de l'evolució dels serveis socials. [\(Vegeu el quadre AIII-73\).](#)

Pel que fa al cost salarial del total de treballadors dels serveis socials, la mitjana de les Illes Balears és de 25.299,57 euros, que correspon a uns valors de 32.595,36 euros a Eivissa, de 24.255,82 euros a Mallorca, de 21.618,08 euros a Menorca i de 22.729 euros a Formentera. Aquests costos oscil·len entre els 48.760,44 euros dels directors de centres i els 22.741,19 euros dels auxiliars de la llar.

6.3.1. LES PERSONES USUÀRIES DEL SISTEMA DE SERVEIS SOCIALS

Durant l'any 2010, els serveis socials comunitaris han atès un total de 111.060 persones usuàries, que ja havien estat ateses en períodes anteriors. També s'han atès 72.309 noves persones que no havien efectuat cap demanda l'any anterior.

S'han tramitat 39.692 expedients en què la demanda no era individual sinó familiar.

Pel que respecta a les persones beneficiàries de prestacions segons col·lectiu, la informació es presenta desagregada per illes. [\(Vegeu el quadre AIII-74\).](#)

6.3.1.1. Mallorca

En el cas de Mallorca, el col·lectiu que major volum d'intervencions ha registrat és el que correspon a la família, amb un 23,37% sobre el total d'intervencions realitzades. A continuació, el col·lectiu de persones grans apareix en segon nivell, amb un 18% sobre el total de demandes, i en tercer lloc, amb un 14,26%, apareix el col·lectiu de persones immigrants.

6.3.1.2. Menorca

En el cas de Menorca, el col·lectiu que acapara de forma notable la major part de les intervencions és el col·lectiu de les persones grans (42,61%). A continuació, amb valors similars, trobam els col·lectius de família i de persones immigrants (17'77% i 17'47%, respectivament).

6.3.1.3. Eivissa

Pel que fa a Eivissa, les intervencions sobre persones grans i família assoleixen valors molt similars i equilibrats (22,59% i 21,24%, respectivament). A continuació, amb un 16,04%, apareix el col·lectiu de les persones grans. Les altres intervencions presenten ja valors molt més baixos.

6.3.1.4. Formentera

En el cas de Formentera, observam com el col·lectiu que major nombre d'intervencions ha assolit és el de les persones

immigrants, amb uns valors del 22,48% sobre el total d'intervencions. Després apareix el col·lectiu de famílies (19,12%) i, finalment, pel que fa a valors d'una certa significació, apareixen els col·lectius de la infància i de la dona.

6.4.

PRESTACIONS ECONÒMIQUES

En aquest apartat es comenten les transferències monetàries a famílies i els ajuts econòmics d'urgència social.

6.4.1. TRANSFERÈNCIES MONETÀRIES A FAMÍLIES³⁵ I LA RENDA MÍNIMA D'INSERCIÓ (RMI)³⁶

Les transferències monetàries a famílies han anat augmentant des de l'any 2007 a l'any 2009. El 2007, el pressupost que es va destinar a aquesta finalitat va ascendir a 41,5 milions d'euros, mentre que l'any 2009 va ser de 72,1 milions d'euros.

La prestació que més despesa genera és la que correspon al pagament de pensions no contributives d'invalidesa i jubilació (PNC), amb un import l'any 2009 de 53,9 milions d'euros. Aquestes pensions es distribueixen, gairebé a parts iguals, entre les pensions no contributives d'in-

³⁵ Les darreres dades disponibles corresponen a l'any 2009.

³⁶ Govern de les Illes Balears (2010). *La gestió de la renda mínima d'inserció a les Illes Balears*, 2010. Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració. Direcció general de Planificació i Formació de Serveis Socials. Palma.

validesa i les pensions no contributives de jubilació.

L'altra tipologia de transferència monetària a famílies correspon a les prestacions vinculades amb el desplegament de la Llei de Dependència. Aquesta és la prestació que major augment ha manifestat en comparació amb altres tipologies. L'any 2009 es va transferir a les famílies un total de 29,7 milions d'euros (l'any 2008 aquesta quantitat va ser d'11,3 milions d'euros).

El Bonus d'Infància ha estat un programa que l'any 2010 s'ha extingit.

Un altre cas de reducció pressupostària és el que han experimentat les prestacions pròpies de l'antic Fons d'Assistència Social (FAS), ajut a extingir i que va disminuint de quantia a mesura que els beneficiaris deixen de percebre'l. Aquesta prestació, l'any 2007, ascendia a 127.980,44 euros i l'any 2009 tan sols era de 62.953,80 euros.

Si observam l'evolució de la despesa anual de la Renda Mínima d'Inserció a l'Estat espanyol en relació amb l'efectuada a la CAIB, podem apreciar que la despesa de la nostra comunitat autònoma, fins a l'any 2009, ha mantingut uns valors de creixement moderat, a excepció dels tres darrers anys, en què el creixement de la despesa ha tenguut una mitjana del 24%, tot i que, malgrat aquest fet, sempre ha estat inferior a la mitjana de la resta de l'Estat. [\(Vegeu el gràfic AIII-14\).](#)

Pel que fa a l'evolució de la despesa anual executada de la Renda Mínima d'Inserció per illes, cal destacar que Mallorca (+8'5%) i Formentera (+63'3%) aconseguen valors positius, mentre que Eivis-

sa (-31'3%) i Menorca (-57'5%) obtenen valors negatius. [\(Vegeu el quadre AIII-75\).](#)

Pel que suposa aquesta despesa, ja distribuïda als titulars respectius, podem observar els valors següents: la major despesa per titular correspon a Mallorca, amb 2.856,03 euros, seguida d'Eivissa amb una despesa de 2.240,81 euros, Formentera amb 1.174,41 euros i Menorca amb 1.145,81 euros. [\(Vegeu el quadre AIII-76\).](#)

Pel que fa al nombre de beneficiaris (titulars) de la Renda Mínima d'Inserció, ha sofert també una evolució ascendent. [\(Vegeu el gràfic AIII-15\).](#)

A partir de l'any 2008, totes les illes varen presentar una evolució ascendent quant al nombre d'usuaris de l'RMI, a excepció de Menorca. L'any 2010 va ser Formentera la que va presentar el creixement relatiu més notori (100%). Després apareixen Mallorca, amb un valor de l'11,23 % i d'Eivissa, amb un 9,38 %. L'any 2010 és el primer en què Menorca presenta un decreixement dels casos de Renda Mínima d'Inserció.

Sobre l'oferta de la prestació, observam que no es distribueix de la mateixa manera a tots els municipis i que, en conseqüència, més enllà de la situació de necessitat de l'usuari, també altres factors afecten la percepció de la prestació, com l'illa i el municipi de residència, així com la forma tècnica de gestionar l'oferta de la prestació.

Pel que fa al perfil de les persones usuàries de la Renda Mínima d'Inserció, podem afirmar que el grup més nombrós dels perceptors el constituïria un titular de la prestació caracteritzat pels trets següents: una per-

sona sola, de nacionalitat estrangera (64'9 %), sense estudis (41'38 %) o amb estudis bàsics (34'39 %), en atur havent treballat abans (64'35 %), majoritàriament de sexe femení (57 %) i amb edats compreses entre els 25 i 49 anys (especialment, les d'edats compreses entre els 30 i 40 anys).

El fet que aquesta persona sigui estrangera evidencia la vulnerabilitat que els immigrants presenten en relació amb la posició social i amb el risc elevat d'exclusió. Aquesta realitat s'agreuja quan, a més, aquestes persones tenen familiars dependents.

6.4.2. AJUTS ECONÒMICS D'URGÈNCIA SOCIAL³⁷

La conjuntura de crisi que s'està patint durant el període comentat fa que l'anàlisi d'aquests ajuts sigui especialment significativa. Cal subratllar que el 52'1% dels expedients familiars tramitats s'han obert per primera vegada (o almanco no després de l'any 2007) en els serveis socials municipals. És a dir, més de la meitat dels casos oberts relacionats amb la prestació d'ajuts d'urgència social corresponen a persones que no havien estat usuàries dels serveis socials com a mínim des de l'any 2007. Aquests ajuts, de caire extraordinari i, per tant, de naturalesa no periòdica van dirigits a persones i famílies que "abans de la crisi actual, amb els ingressos econòmics que tenien, podien cobrir les necessitats bàsiques i que mai no s'havien vist en la necessitat d'acu-

dir als serveis socials municipals o bé n'eren usuàries de manera molt ocasional".³⁸ La gestió d'aquests ajuts s'ha encarregat als serveis socials d'atenció primària, tot i que a les dades que s'exposen no s'ha pogut disposar de les corresponents a Palma.

La durada de la prestació és d'un mínim d'una setmana i un màxim de 12 mesos. La mitjana ha estat de quatre mesos.

S'han tramitat 1.630 sol·licituds, tot i que, atès que en alguns casos hi ha hagut famílies que han rebut més d'un tipus d'ajut, s'ha arribat a 1.889 ajuts econòmics. Aquests ajuts s'han destinat a 748 unitats familiars. Del total d'ajuts concedits (2.358), 1.129 es corresponen a ajuts en concepte d'alimentació. L'import mitjà dels ajuts concedits per aquest concepte ha estat de 230,7 euros. En concepte d'ajuts generals, s'han concedit 653 ajuts, amb un import mitjà de 280,23 euros, mentre que a la darrera de les modalitats de concessió -ajuts destinats a cobrir necessitats vinculades amb l'allotjament- se n'han concedit 487, amb un import mitjà de 444,8 euros.

En el 61,2% dels casos, les perceptores de l'ajut han estat dones i en el 30,9%, homes.

Les dades corresponents a la composició de les llars que han rebut els ajuts esmentats són aquestes: el model que registra majors valors és el que correspon a llars monoparentals formades per un adult amb fills a càrrec (32,2%; tot i que només representen el 5,2% del total de les llars balears, tal i com mostra el

³⁷ Tot i que les dades que es comenten corresponen a l'any 2009, hem optat per analitzar-les ja que fins ara no ha existit cap anàlisi similar. Govern de les Illes Balears (2010). *Informe sobre l'evolució dels ajuts econòmics d'urgència social*, 2010. Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració. Direcció general de Planificació i Formació de Serveis Socials. Palma.

³⁸ Informe Govern de les Illes Balears (2009). Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració. Direcció general de Planificació i Formació de Serveis Socials

quadre AIII-77), seguit pel model de dos adults amb dos fills (20,2%) i dos adults amb un fill (18,1%). A més, en el 89,3% de llars formades per un adult amb fills a càrrec, la figura que ostenta la funció de persona principal és de sexe femení, mentre que del total d'unitats familiars, el 31,9% són famílies nombroses (s'hi inclouen famílies monoparentals amb dos menors a càrrec i famílies amb tres fills o més al seu càrrec).

Quant a les causes de percepció de l'ajut econòmic, en la majoria dels casos el motiu ha estat haver perdut la feina (71,1%) i en el 25,4% ha estat relacionat amb la reducció de prestacions públiques.

La distribució de la prestació per illes mostra la ràtio més elevada a Eivissa. (Vegeu el quadre AIII-78).

6.5.

ELS SERVEIS SOCIALS ESPECIALITZATS: RECURSOS ASSISTENCIALS I PRESTACIONS

Els àmbits que analitzam són el de l'atenció a la infància, acolliments i adopcions, discapacitats, gent gran i dona.

6.5.1. ATENCIÓ A LA INFÀNCIA

Es presenta a continuació l'atenció a la infància per Mallorca³⁹.

6.5.1.1. Nous casos

L'any 2010 han arribat al servei de Protecció al Menor i Atenció a la Família 1.318 casos nous que corresponen a un nombre igual de menors. Aquests han estat atesos des del programa de primera valoració i urgències de l'IMAS, entitat titular competent en la matèria a Mallorca. Els principals indicadors d'aquesta secció han estat els següents:

- Nombre de menors amb diligències informatives: 474
- Nombre de menors amb expedient de protecció: 218
- Nombre de menors amb diligències per haver comès alguna infracció: 213
- Nombre de menors atesos, els casos dels quals s'ha valorat que no són competència de l'àrea: 683

6.5.1.2. Acolliment residencial

Pel que fa a l'acolliment residencial, l'any 2010 s'han inaugurat dos nous equipaments. D'una banda, el centre de primera acollida i diagnòstic de Can Mercadal, que acull 15 menors d'edats compreses entre els 12 i 17 anys. Aquest centre substitueix el que feia la mateixa funció de primera acollida de menors adolescents, Son Jero-ni, a Muro. També s'ha inaugurat el centre d'acollida de menors des Pil·larí, dos pisos que poden acollir fins a deu infants de 3 a 12 anys.

Els indicadors principals d'activitat d'aquest programa són els següents:

Nombre d'usuaris atesos: gestió directa i indirecta

³⁹ IMAS (2011). Memòria IMAS 2010. Consell Insular de Mallorca. Palma.

- Total altes de menors en els centres: 302
- Total baixes de menors en els centres: 310
- Total menors atesos el 2010: 627

PAD Puig des Bous:

- Total altes en el centre: 55
- Total baixes en el centre: 57
- Total menors atesos: 81

PAD Can Mercadal:

- Total altes en el centre: 78
- Total baixes en el centre: 57
- Total menors atesos: 97

Residència juvenil Son Bosch:

- Total altes en el centre: 7
- Total baixes en el centre: 3
- Total menors atesos: 15

Centre Residencial Sa Pedra Viva:

- Total altes en el centre: 4
- Total baixes en el centre: 3
- Total menors atesos: 9

Centre Residencial Es Pil·larí:

- Total altes en el centre: 2
- Total baixes en el centre: 5
- Total menors atesos: 11

Centre Residencial Rafal:

- Total altes en el centre: 2
- Total baixes en el centre: 2
- Total menors atesos: 10

Total d'usuaris atesos: gestió directa

- Total altes de menors en els centres: 148
- Total baixes de menors en els centres: 131
- Total menors atesos el 2010: 223

A més dels centres propis que gestiona directament l'IMAS, aquesta institució manté convenis diversos amb entitats col·laboradores que gestionen programes d'acollida residencial de menors. Les dades que han generat aquests recursos l'any 2010 han estat les següents:

Nombre d'usuaris atesos

- Total altes de menors en els centres concertats: 153
- Total baixes de menors en els centres concertats: 171
- Total places concertades: 249 + 14

Indicadors de resultat

Llars infantils mixtes (de 3 a 12 anys):

- Total places concertades: 74
- Total altes en els centres: 24
- Total baixes en els centres: 32

Llars d'àmbit general (de 3 a 17 anys):

- Total places concertades: 77
- Total altes en els centres: 19
- Total baixes en els centres: 24

Llars per a adolescents (a partir de 13 anys):

- Total places concertades: 83
- Total altes en els centres: 106
- Total baixes en els centres: 110

Centres terapèutics (11 a 17 anys) a la península.

- Total places concertades: 14
- Total altes en els centres: 3
- Total baixes en els centres: 3

Centres per a menors amb discapacitats greus (0 a 17 anys):

- Total places concertades: 15
- Total altes en els centres: 1
- Total baixes en els centres: 2

6.5.2. ACOLLIMENTS I ADOPCIONS

Desenvolupam aquesta anàlisi en funció de les dades disponibles per les illes de Mallorca i de Menorca.

6.5.2.1. Mallorca

6.5.2.1.1. Adopcions

Els principals indicadors de resultats de la secció d'adopcions han estat aquests:

Adopcions nacionals:

- Total menors adoptats o en acolliment preadoptiu: 27. L'11,11% són nadons (3), el 40,70% tenen de pocs mesos a tres anys (11), el 18,51% tenen de quatre a set anys (5), i el 29,62% són majors de set anys (8).
- Nombre de nins amb necessitats especials: 11
- Nombre de grups de germans: quatre parelles de dos germans i un grup de tres germans.

Indicadors de resultats

- Nombre de sol·licitants d'adopció nacional: 69 (d'aquests són famílies mono-

parentals: 13 dones i 2 homes).

- Nombre de certificats d'ideoneïtat emesos: 21
- Nombre de denegacions d'ideoneïtat: 5
- Nombre d'arxius definitius: 29
- Nombre d'arxius provisionals: 25
- Nombre de sessions informatives: 20
- Total assistents a les sessions informatives: 164
- Nombre de cursos de formació fets: 10
- Total assistents als cursos de formació: 150

Adopcions internacionals:

Total menors adoptats arribats a Mallorca el 2010: 43

Indicadors de resultats

- Nombre d'expedients sol·licitats d'adopció internacional: 87
- Total certificats d'ideoneïtat: 46
- Actualitzacions d'ideoneïtat emesos: 93
- Modificacions d'ideoneïtat: 27 a Rússia.
- Nombre de denegacions d'ideoneïtat: 6
- Nombre d'arxius definitius: 43
- Nombre d'arxius provisionals: 19
- Nombre de cursos de formació realitzats: 10
- Nombre d'entrevistes de valoració de famílies realitzades: 398
- Nombre de reunions amb ECAI: 12

6.5.2.1.2. Acolliments familiars

6.5.2.1.2.1. Programa d'acolliment familiar temporal amb família externa de menors de 0 a 6 anys.

Nombre d'usuaris atesos

Total acolliments formalitzats el 2010: 57

Perfil de l'usuari

Perfil dels menors amb acolliment formalitzat el 2010 (total: 57): el 85% tenen entre 0 i 4 anys (46), el 15% tenen entre 5 i 9 anys (10) i l'1.7 % tenen entre 10 i 15 anys.

Indicadors de resultats

- Nombre de menors en acolliment actiu a finals de 2010: 78
- Mitjana trimestral d'acolliments actius: 76
- Nombre de famílies acollidores que entren a formar part del Banc de Famílies Cangur: 38
- Nombre de menors que finalitzen l'acolliment (baixes del programa): el 25% són acolliments preadoptius (15); el 29% són menors que han retornat amb els pares (17); el 14% són acollits temporalment en una nova família cangur (8); el 20% són acollits permanentment a família pròpia (12); i 12 % són altres (7).
- Nombre de sol·licituds de valoració de famílies d'acollida rebudes: 38
- Nombre d'informes de valoració de famílies d'acollida emesos: 38
- Nombre de cursos de formació realitzats: 2

6.5.2.1.2.2. Programa d'acolliment familiar permanent

Nombre d'usuaris atesos

Total acolliments actius a finals d'any: 351

Indicadors de resultats

- Nombre de menors que han iniciat un acolliment familiar amb família pròpia: 53
- Nombre de menors que han finalitzat un acolliment familiar amb família pròpia: 40
- Mitjana trimestral de famílies d'acollida que tenen algun menor acollit: 340
- Nombre de sol·licituds de valoració de famílies d'acollida rebudes: 51
- Nombre d'informes de valoració de famílies d'acollida emesos: 53
- Nombre d'expedients d'acolliment traspassats a l'Equip de Suport Niu: acofam 64
- Nombre d'expedients d'acolliment traspassats de l'Equip de Suport Niu a la Secció d'Acolliment Familiar: acofam 40

6.5.2.1.2.3. Programa d'acollida familiar permanent amb família extensa

Nombre d'usuaris atesos

Total acolliments actius a finals d'any: 143

Indicadors de resultat

- Nombre de menors que han iniciat un acolliment familiar amb família externa: 7
- Nombre de menors que han finalitzat un acolliment familiar amb família externa: 6
- Mitjana trimestral de famílies que tenen algun menor acollit: 65
- Nombre de sol·licituds de valoració de famílies d'acollida rebudes: 17
- Nombre d'informes de valoració de famílies d'acollida emesos: 15
- Nombre d'expedients d'acolliment traspassats a l'Equip de Suport Niu: 7

- Nombre d'expedients d'acolliment traspassats de l'Equip de Suport Niu a la Secció d'Acolliments Familiars: 6

6.5.2.2. Menorca⁴⁰

Globalment, l'any 2010 s'ha produït un descens en el nombre total de casos atesos, ja que s'ha passat de 192 casos nous de l'any 2009 a 181. Pel que fa al volum global de casos duits pel servei, a finals de l'any 2010 pujaven a 280.

6.5.2.2.1. Secció de valoració

En el període corresponent a l'any 2010 s'han arxivat 107 diligències prèvies i se n'han obert 131. Del conjunt de diligències prèvies, 22 s'han transformat en expedient de protecció.

S'han apreciat 31 situacions de risc i constituït 14 tuteles (deu *ex lege*) i quatre cautelar. S'han revocat sis declaracions de risc, cinc per la desaparició dels indicadors de risc i un per compliment de la majoria d'edat del menor. També han cessat 12 declaracions jurídiques de tutela especialment per reintegració del menor a la família biològica.

6.5.2.2.2. Secció d'acolliment residencial

Els casos corresponents als menors que requereixen ser derivats a un recurs residencial de protecció de menors són acollits en el Centre d'Atenció a la Infància i Família. Aquest és un centre públic, la titularitat del qual és del Consell Insular de

Menorca, que n'assumeix la gestió directa. Va dirigit a menors de 0 a 18 anys i disposa de tres programes:

- Centre de Dia
- Unitat d'Acolliment Residencial
- Unitat de Primer Acolliment

L'any 2010 s'han acollit nou menors al Centre de Dia i un ha estat donat de baixa. El nombre total de menors que han estat atesos el 2010 ha estat de 25. Pel que fa al Centre Residencial, s'ha atès un total de 30 menors, dels quals 20 han estat alta l'any 2010. Del total de menors acollits, 14 han ingressat a la Unitat de Primer Acolliment, i sis a la Unitat d'Acolliment Residencial.

Pel que fa a les baixes, han estat 18, 12 a la Unitat de Primer Acolliment i sis a la d'Acolliment Residencial. A finals d'any residien al centre 13 menors (sis nines i set nins), tots majors de deu anys.

6.5.2.2.3. Secció d'acolliment i adopcions

Adopcions nacionals

S'han incoat sis expedients d'adopció nacional. S'han emès vuit certificats d'idoneïtat. També s'han arxivat nou expedients d'adopció nacional, set per desistiment, un per finalització del procediment i un per caducitat.

Adopcions internacionals

S'han expedit vuit certificats d'idoneïtat el 2010, i s'han incoat vuit expedients d'adopció internacional, tres amb la Federació Russa, dos amb Etiòpia i un amb Kazakhstan, les Filipines i l'Índia.

⁴⁰ Consell Insular de Menorca (2011). *Memòria 2010 del Servei Insular de Família*. Departament d'Acció Social. Consell Insular de Menorca. Maó

Menors arribats: el contingent de menors que ha obtingut valors superiors ha estat el corresponent a menors provinents de la Federació Russa (cinc), seguits pels menors provinents d'Etiòpia i Colòmbia (dos de cada país) i la Xina, el Vietnam i Kavala (tutela dativa), amb un menor arribat de cada un d'aquests indrets.

Altres indicadors:

L'any 2010 s'han realitzat 37 informes de seguiment amb el contingut següent:

- Vistiplau a informes elaborats per ECA: 19
- Informes elaborats pel SIF: 18 (13 d'adopció internacional i cinc d'adopció nacional).

Quan s'acaba el procés complet de l'adopció, inclosos tots els informes d'adaptació i seguiment del menor (que varien segons el país d'origen), s'arxiva l'expedient d'adopció. El 2010 s'han arxivat 15 expedients d'adopció internacional, dels quals sis han estat per finalització del procés i nou per desistiment.

S'han renovat 30 certificats d'idoneïtat, dels quals 19 eren d'adopció internacional i 11 d'adopció nacional.

Acolliments familiars

S'han constituït cinc nous acolliments familiars simples i tres de permanents, i s'han acabat 16 acolliments familiars. Dos per reinserció familiar i un per majoria d'edat, en sis casos s'ha passat d'acolliment simple a permanent, en un per auto judicial, tres per ingrés a centre

residencial, un per ingrés a unitat de primera acollida i dos per canvi de família acollidora.

En tancar l'any 2010 es mantienien un total de 55 acolliments familiars actius. Tot i això, la secció d'acolliments familiars havia treballat sobre un total de 73 acolliments familiars.

6.5.3. ATENCIÓ A LES PERSONES AMB DISCAPACITAT⁴¹

L'any 2010 s'han efectuat 11.771 reconeixements de discapacitat, dels quals 5.670 han estat sol·licituds inicials i 6.101, sol·licituds de renovació. [\(Vegeu els quadres AIII-79 i AIII-80\).](#)

Al Centre Base del Govern de les Illes Balears consta que del total de població valorada, 78.552 persones presenten algun grau de limitació de l'activitat. Un 83% té la consideració de persona discapacitada, amb un 33% de grau, i un 17% dels sol·licitants valorats, atès que no han arribat a aquest mínim del 33%, no es poden considerar discapacitades, encara que tenguin alguna limitació. [\(Vegeu el quadre AIII-81\).](#)

Pel que fa al tipus de discapacitat que presenten els diferents afectats, observam que la discapacitat física és la que major incidència té sobre el conjunt de la població (82%). Amb incidència menor segueix el grup de persones afectat per un tras-

⁴¹ Govern de les Illes Balears (2011). *Memòria any 2010 del Centre Base*. Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració. Palma. La informació d'aquest àmbit es pot consultar de forma molt més ampliada a l'apartat 7 d'aquest capítol.

torn mental (7%), el 5% de persones amb discapacitat psíquica, amb el 4% apareix el col·lectiu de persones amb discapacitat auditiva i, finalment, amb un 2% el grup de les persones amb discapacitat visual.

La distribució de les diferents discapacitats entre illes obté valors molt semblants. El conjunt de persones que presenten una discapacitat de caràcter físic suposen entre el 88% i el 89% del total de població amb algun grau de discapacitat reconegut. Entre l'11% i el 12% és el col·lectiu que presenta alguna discapacitat psíquica. Quant a la severitat de la discapacitat, el 54% presenta un grau de discapacitat entre el 33% i el 64%, el 26% presenta un grau de discapacitat entre el 65% i el 74%, mentre que el 20% presenta un grau de discapacitat igual o superior al 75%.

Pel que fa a la distribució de la discapacitat per edat i sexe, observam que la franja 18-64 anys és la que concentra més efectius amb 38.381 persones. Un fet que sembla lògic atesa la gran amplitud de l'interval d'edat en relació amb els altres intervals. [\(Vegeu el quadre AIII-82\).](#)

Una de les tasques importants vinculades al col·lectiu de les persones amb discapacitat és el de la detecció primerenca. Això té efectes importants sobre el tractament i l'estimulació dels nins afectats. Aquesta feina és responsabilitat del Servei d'Atenció Primerenca del Govern de les Illes Balears. [\(Vegeu els quadres AIII-83 i AIII-84\).](#)

En total, s'ha atès un conjunt de 346 infants que han rebut tractament. [\(Vegeu el quadre AIII-85\).](#)

6.5.4. LA GENT GRAN

En aquesta ocasió volem destacar la previsió de necessitats en equipaments que per a la gent gran fa el Pla Estratègic de Serveis Socials 2011-2014 elaborat per la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració del Govern de les Illes Balears⁴².

El parc assistencial que hi ha actualment pel que fa a persones grans amb situacions de dependència es pot observar en el [quadre AIII-86](#). En total s'atenen 4.042 persones.

Una vegada establerta l'oferta actual de serveis assistencials per a la gent gran amb dependència, el mateix pla efectua una previsió de les necessitats a les quals caldria respondre en funció de les necessitats detectades. En el quadre observam que el nombre d'usuaris potencials seria de 9.200 persones. [\(Vegeu el quadre AIII-87\).](#)

6.5.5. LA DONA

Igual que hem fet amb el sector de gent gran, també en aquest apartat analitzarem l'oferta existent en relació amb les necessitats a les quals caldria respondre. L'oferta actualment existent, per una part, i la necessitat d'oferta, per una altra, es poden observar en els quadres respectius. En total estariem parlant d'un parc assistencial per a dones víctimes de violència

⁴² Govern de les Illes Balears/Antares Consulting (2010), *Planificación de servicios sociales para personas mayores con dependencia 2011-2015 Informe final*. Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració. Direcció general de Planificació i Formació de Serveis Socials. Palma.

de gènere d'unes 157 places. (Vegeu els quadres AIII-88 i AIII-89).

Veim que en ocasions l'oferta actual està lleugerament sobredimensionada en algunes zones, mentre que en altres és deficitària. La proposta del Govern reequilibra la dotació de recursos i en fa una distribució més equilibrada pel que fa a la ubicació.

6.6.

FINANÇAMENT DEL SISTEMA PÚBLIC DE SERVEIS SOCIALS

Aquesta anàlisi es desagrega pel Govern i els consells insulars.

6.6.1. LA DESPESA DELS CONSELLS INSULARS

L'any 2010 ha suposat un punt d'inflexió pel que fa a la despesa que els consells han anat destinant a Benestar Social. Des de l'any 2003 fins al 2009 havia mantingut una evolució ascendent. És l'any 2010 quan es registra un descens del conjunt del pressupost dels consells destinat a Benestar Social. En total, arriba als 159.798.753,29 euros. També es redueix la despesa destinada a aquest concepte a cada illa, de forma especial a Menorca, amb una reducció superior al 2'4 %.

Pel que fa a la despesa per habitant, el Consell Insular d'Eivissa és el que ha gastat menys per habitant. Aquesta despesa ha estat de 159,66 euros a Menorca, 140,24 euros a Mallorca i 138,29 euros per habitant a Eivissa.

6.6.2. LA DESPESA DE LA CONSELLERIA D'AFERS SOCIALS DEL GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Igual que succeeix en el cas dels consells, també és l'any 2010 quan la despesa de la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració registra una disminució de dotació pressupostària 120,7 milions d'euros). Això romp un cicle continuat, des de l'any 2005, d'incrementos continuats. Aquesta despesa suposa una dotació de 109,18 euros per habitant.

6.7.

FORMACIÓ, INVESTIGACIÓ I INNOVACIÓ EN MATÈRIA DE SERVEIS SOCIALS

Pel que fa a les activitats formatives, cal destacar l'actuació de la primera edició de l'Escola de Primavera de Serveis Socials.

S'hi han fet els cursos següents:

- Tècniques d'intervenció professional en els serveis socials.
- Gestió de la qualitat en l'atenció primària de serveis socials.
- Disseny i avaluació de projectes socials.
- Els programes d'intervenció familiar des dels serveis socials bàsics.
- El paper dels serveis socials d'atenció primària davant la violència de gènere.
- Aspectes jurídics de la intervenció social amb estrangers.
- Intervenció social i actuacions juridicopenals.
- Curs bàsic sobre SIUSS.

- Curs sobre la Llei 4/2009, d'11 de juny, de Serveis Socials de les Illes Balears.
- Serveis i prestacions en dependència.
- Declaració d'utilitat pública de les entitats sense ànim de lucre.
- Gestió de centres residencials.
- El Servei d'Ajuda a Domicili (SAD) com a programa de prevenció de la situació de dependència.
- WEB 2.0.
- Seguiment del Pla Individual d'atenció (PIA); aplicació de la Llei de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència.
- Tallers de bones pràctiques: l'atenció a dones víctimes de violència de gènere.
- Taller de bones pràctiques: inclusió social.

En col·laboració amb la UIB, s'han duit a terme els cursos següents:

- Curs en línia d'atenció a la dependència i promoció de l'autonomia personal.
- Màster d'atenció a la dependència i promoció de l'autonomia personal.
- Curs d'actualització professional en aspectes bàsics de la legislació i valoració de dependència.
- Curs d'especialista universitari en intervenció socioeducativa de l'educador/a social en els centres educatius.

S'ha consolidat també la Unitat d'Estadística de la Conselleria d'Afers Socials, en el marc del procés d'estructuració del sistema estadístic de les Illes Balears. El funcionament d'aquesta unitat ha de permetre anar disposant de dades estadístiques de qualitat i periòdiques en relació amb l'activitat del sistema de serveis socials.

S'ha consolidat també l'Observatori Social de les Illes Balears.

Durant aquest període s'ha publicat també l'Enquesta Modular d'Hàbits Socials.

S'ha publicat l'*Informe sobre Rendes Mínimes*, 2009.

S'ha redactat el diagnòstic que ha d'acompanyar el Pla Estratègic de Serveis Socials de la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració.

S'han realitzat informes periòdics sobre l'evolució dels ajuts econòmics d'urgència social, gestionats pels ajuntaments de les Illes Balears mitjançant la subscripció del conveni amb la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració.

Com a fet notable s'ha de destacar que també el 2010 s'ha redactat i aprovat el Pla estratègic de Serveis Socials, del Departament de Benestar Social del Consell de Mallorca per al període 2010-2013. També amb el suport i la iniciativa del Consell de Mallorca, tots els municipis de menys de 20.000 habitants han redactat un pla municipal de serveis socials.

També hi ha hagut col·laboracions diverses en projectes formatius, d'investigació i innovació amb la Universitat de les Illes Balears, com el Programa de Competència Familiar del GIFES, grup competitiu de la UIB, que ha permès formar en competències familiars famílies de risc de més de 30 municipis de la nostra comunitat, amb integració d'investigació, formació de professionals i intervenció fonamentada en la mateixa investigació.

Aquest programa també ha estat executat en dues ocasions per part de l'IMAS sobre població de famílies amb expedient de protecció de menors.

7

EL SISTEMA DE PROMOCIÓ DE L'AUTONOMIA PERSONAL I D'ATENCIÓ A LA DEPENDÈNCIA (SAAD)

RESUM

La promoció de l'autonomia i l'atenció a la dependència ha esdevingut un dret universal i subjectiu amb la Llei estatal 39/2006 de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència (d'ara endavant LAPAD) i l'aprovació el 2010 de tres decrets que regulen aspectes distints de la llei de dependència a les Illes Balears.

L'atenció de les persones en situació de dependència i la promoció de la seva autonomia personal és una de les prioritats en matèria de política social i salut a les societats desenvolupades.

L'enquesta de discapacitat, autonomia i dependència (EDAD, 2008), així com l'anterior treball de camp, l'EDDES (1999), que va ser la primera prospecció que va recollir la situació de la discapacitat amb dades globals d'Espanya i agregades per comunitats autònomes, i l'Enquesta Modular d'Hàbits Socials (2010), que permet actualitzar les dades sobre dependència a les Balears, han generat un conjunt d'informacions estadístiques de caire sociodemogràfic que han permès establir un ventall ampli de sèries quantitatives en relació amb l'autonomia personal i l'atenció a la dependència. Així mateix, i pel que fa a les Illes Balears, s'han dut a terme recerques específiques en aquest camp que han posat l'èmfasi en els aspectes següents: a) fer l'anàlisi de la situació de l'atenció a la dependència per territoris: municipi a municipi i per agregats; b) l'estudi dels subjectes receptors del nou dret que preveu la Llei 39/2006, de 14 de desembre, Llei de promoció de l'autonomia personal i d'atenció a la dependència (LAPAD); c) el reconeixement de la realitat dels familiars cuidadors encarregats d'atendre'ls; d) el procés de desplegament del sistema de promoció de l'autonomia personal i d'atenció a la dependència (SAAD) i de les prestacions associades al dret i e) l'estudi dels factors de prevenció per mitjà de l'observació i anàlisi dels programes comunitaris. Les dades obtingudes s'han publicat o incorporat a les xarxes en línia en documents de la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració del Govern de les Illes Balears, l'Anuari de l'Envel·liment de les Illes Balears i les memòries del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears. (Vegeu les memòries corresponents als anys 2008, 2009 i 2010).

A les Illes Balears, segons l'EMHS 2010, hi ha un 10,22% de persones dependents. El col·lectiu de les persones que tenen més de 65 anys continua essent, amb diferència, el més nombrós, tant pel que fa a la discapacitat com a la dependència. Respecte al total de persones en situació de dependència, el grup de persones majors de 65 anys suposa un 57,95%. Pel que fa a les dades de persones amb discapacitats, estariem parlant de 78.552.

7.1.

INTRODUCCIÓ

En aquest apartat analitzam els criteris marc, el calendari de desplegament de la Llei de promoció de l'autonomia personal i d'atenció a les persones en situació de dependència (LAPAD) i el seu desenvolupament normatiu.

7.1.1. CRITERIS MARC

El desplegament de la LAPAD a partir del 2007 ha suposat el desenvolupament d'un nou Sistema per a l'Autonomia i l'Atenció a la Dependència (SAAD). El nou sistema d'atenció a les persones en situació de dependència neix per respondre a les necessitats de la població, caracteritzada per l'envelliment o el treball de les dones.

En el període d'aplicació d'aquesta llei, entre el 2007 i el 2010, s'ha impulsat un canvi de model en la protecció de les persones en situació de dependència. El nou sistema permet introduir l'agent públic en l'atenció d'aquesta part de la població, que sempre era atesa exclusivament a l'àmbit privat i representava una càrrega per a les famílies, especialment per a les dones.

En els quatre anys de desplegament de la llei a les Illes Balears es pot constatar un esforç institucional notable per tal de regularitzar la situació de dependència de les persones en la percepció del seu dret. Però sobretot cal tenir present l'esforç de col·laboració de les distintes institucions a escala autonòmica, insular, local i, de vegades, mancomunal per desplegar una llei de caràcter estatal. Val a dir que la dificultat de col·laboració ve especialment marcada pel fet de disposar de competències diferents. Tot i així, cal tenir present que el desplegament del sistema està encara en una fase primerenca de desenvolupament.

L'aprovació d'un calendari de desenvolupament de la llei en el període 2007-2014 obeeix no només a la necessitat d'esglaonar la implementació dels tres graus i tres nivells previstos a la valoració del grau de dependència, sinó sobretot a evitar un bloqueig del sistema.

Valoració dels graus de dependència:

- *Grau I de dependència moderada:* casos en què la persona necessita ajuda almanco una vegada al dia o té necessitats d'ajuda intermitent o limitada per a la seva autonomia personal.
- *Grau II de dependència severa:* casos en què la persona necessita ajuda dues o tres vegades al dia, però no requereix la presència permanent d'un cuidador, o bé té necessitats d'ajuda extensa per a la seva autonomia personal.
- *Grau III de gran dependència:* casos en què la persona necessita ajuda diver-

ses vegades al dia i, per la pèrdua total d'autonomia mental o física, necessita la presència indispensable i contínua d'una altra persona o té necessitat d'ajuda generalitzada per a la seva autonomia personal.

- Cadascun d'aquests graus es classificarà en dos nivells, en funció de l'autonomia i atenció i cura requerida per cada persona.

Segons la llei, entre les activitats bàsiques de la vida diària (ABVD) s'inclouen les tasques més elementals de la persona, que permeten viure amb un mínim d'autonomia i independència; en concret: la cura personal, les activitats domèstiques bàsiques, la mobilitat imprescindible, reconèixer persones i objectes, orientar-se, entendre i executar ordres o tasques senzilles.

7.1.2. CALENDARI DE DESPLEGAMENT

La posada en marxa a partir del 2007 de la LAPAD incloïa per engegar el funcionament del sistema la implantació d'un calendari d'actuació marcat en el període 2007-2014. Aquest calendari preveu l'aplicació progressiva de les ajudes i serveis de la dependència, que fins al 2010 ha aconseguit les accions següents:

- 2007: persones valorades en el Grau III de gran dependència, nivells 2 i 1.
- 2008-2009: persones valorades en el Grau II de dependència severa, nivell 2.
- 2009-2010: persones valorades en el Grau II de dependència severa, nivell 1.

Des del 2011 al 2014 s'haurà de desenvolupar l'aplicació del dret als casos de dependència moderada (grau I, nivell 2 i 1).

7.1.3. DESENVOLUPAMENT NORMATIU

L'activitat legisladora en relació amb la Llei de Dependència ha estat intensa, especialment a les comunitats autònomes. A les Illes Balears en concret, el desenvolupament de la LAPAD ha fet actualitzar la normativa sobre persones grans i persones amb discapacitat i en l'àmbit de serveis socials en general.

Pel que fa a la normativa de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears durant el 2010, recollim:

- Resolució de 7 de gener de 2010, de la secretaria general de Política Social i Consum, per la qual es publica el conveni de col·laboració entre l'Administració General de l'Estat i la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, per al desenvolupament del marc de cooperació interadministrativa previst a la Llei 39/2006, de 14 de desembre, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència, i per a l'establiment i finançament del nivell de protecció acordat per a l'exercici 2009.
- Decret 86/2010, de 25 de juny, pel qual s'estableixen els principis generals i les directrius de coordinació per a l'autorització i l'acreditació dels serveis socials d'atenció a persones grans i persones amb discapacitats, i es regulen els requisits d'autorització i acreditació dels serveis residencials de caràcter suprain-sular per a aquests sectors de població.

- Decret 85/2010, de 25 de juny, pel qual es regula la xarxa pública i concertada d'atenció primerenca a l'àmbit dels serveis socials de les Illes Balears.

- Decret 84/2010, de 25 de juny, pel qual es regulen els criteris per calcular la capacitat econòmica amb la finalitat d'establir la participació econòmica de les persones beneficiàries de les prestacions assistencials que formen part de la Xarxa Pública d'Atenció a la Dependència de les Illes Balears, i per concretar les prestacions econòmiques del Sistema per a l'Autonomia i Atenció a la Dependència.

- Decret 83/2010, de 25 de juny, pel qual s'estableixen els principis generals del procediment per al reconeixement de la situació de dependència, la intensitat de protecció dels serveis i el règim de compatibilitat de les prestacions del Sistema per a l'Autonomia i Atenció a la Dependència a l'àmbit de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, i es crea la Xarxa Pública d'Atenció a la Dependència de les Illes Balears.

- Resolució de la consellera d'Afers Socials, Promoció i Immigració, de 10 de juny de 2010, per la qual es fixen els criteris d'acreditació en matèria de formació i informació de cuidadors no professionals.

La normativa bàsica en relació amb la dependència promulgada pel Govern central el 2010 ha estat la següent:

- Reial decret 374/2010, de 26 de març, sobre les prestacions econòmiques de la Llei 39/2006, de 14 de desembre, de Promoció de l'Autonomia Personal

i Atenció a les persones en situació de dependència per a l'exercici 2010.

- Reial decret 373/2010, de 26 de març, pel qual es determina el nivell mínim de protecció garantit als beneficiaris del Sistema per a l'Autonomia i l'Atenció a la Dependència per a l'exercici 2010.

Resolucions de la secretaria general tècnica del Ministeri de Política Social i Consum, per les quals es publiquen els darrers convenis de col·laboració entre l'Administració General de l'Estat i les comunitats autònomes:

- Resolució del 15 de juliol de 2010, de l'Institut de Gent Gran i Serveis Socials, per la qual es publica l'Acord del Consell de Ministres, de 9 de juliol de 2010, pel qual s'aprova el marc de cooperació interadministrativa i els criteris de repartiment de crèdits de l'Administració General de l'Estat per al finançament durant 2010-2013 del nivell acordat previst a la Llei 39/2006, de 14 de desembre, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència.
- Resolució del 29 de juny de 2010, de la secretaria general de Política Social i Consum, per la qual es publica l'Acord del Consell Territorial del Sistema per a l'Autonomia i Atenció a la Dependència sobre modificació del barem de valoració de la situació de dependència establert en el Reial Decret 504/2007, de 20 d'abril.
- Resolució de 4 de febrer de 2010, de la secretaria general de Política Social i Consum per la qual es publica

l'Acord per a la millora de la qualitat de la prestació econòmica per a cures a l'entorn familiar del Sistema per a l'Autonomia i Atenció a la Dependència.

- Resolució de 4 de febrer de 2010, de la secretaria general de Política Social i Consum, per la qual es publica l'Acord del Consell Territorial del Sistema per a l'Autonomia i Atenció a la Dependència, en matèria d'òrgans i procediments de valoració de la situació de dependència.

D'altra banda, l'Administració General de l'Estat no ha incorporat novetats significatives en el desenvolupament de la LAPAD, només s'han inclòs els reials decrets d'actualització del nivell mínim de protecció i de prestacions econòmiques.

7.1.4. CARACTERÍSTIQUES DEL TERRITORI I LES INSTITUCIONS

Les característiques d'insularitat i capitalitat condicionen una legislació que ha de procurar distribuir la titularitat de les competències i de les transferències de gestió entre els distints ens territorials: Govern autonòmic, consells insulars, mancomunitats i ajuntaments. Cal considerar, a més, que tal com assenyala el títol III de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears a l'article 30.15, la Comunitat Autònoma té amb caràcter d'exclusivitat les polítiques d'atenció a les persones dependents, tot i la cooperació i els acords que es prenen a escala estatal.

Normalment, quan les decisions preses s'han de materialitzar a cada illa, s'obre un procés important de concreció i revi-

sió de les competències respectives. És un esforç per treballar amb dades comparatides i agilitzar l'intercanvi d'informació per aconseguir una comunicació intensa, constant i àgil entre totes les administracions responsables.

Va correspondre a la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Integració liderar les iniciatives per posar en marxa el desplegament de la LAPAD. Des dels inicis, el Govern va manifestar el seu interès a cooperar amb els consells i ajuntaments. A l'inici del desplegament de la llei, els esforços es varen centrar en l'organització de la mateixa administració autonòmica en la qüestió. El 2010, mitjançant el dispositiu de la XPAD, s'ha fet efectiva la transferència de les competències i del personal als municipis (o a les entitats supramunicipals) de més de 20.000 habitants. Al mateix temps, també s'han mantingut les converses i la col·laboració entre les administracions, la qual cosa ha permès el desplegament territorial de la tramitació de la Llei de Dependència a la Comunitat Autònoma.

Des de l'inici del desplegament de la llei, els objectius plantejats fan referència a l'atenció a les persones amb dependència a l'àmbit més proper, el municipi. Per això s'estableix un conveni de col·laboració entre el Govern de les Illes Balears i els ajuntaments, segons el qual el primer posa el personal, bàsicament treballadors socials; i el segon, les dependències per a l'atenció de les persones dependents.

Amb el desenvolupament del dispositiu es pretén que els serveis socials municipals

siguin el punt de referència de la dependència, per facilitar així al màxim l'accés als possibles beneficiaris i, en general, a qualsevol ciutadà que s'interessi per la Llei de Dependència.

L'accés a les prestacions i als drets de la llei es fa a mitjançant la cooperació entre administracions. Així, els serveis socials municipals són els responsables de l'entrada de la sol·licitud en el sistema, així com de la Proposta Individual d'Atenció (a partir d'ara PIA). Els consells insulars són els encarregats de posar-se en contacte amb el sol·licitant o familiar cuidador per acordar i fer la valoració del nivell de dependència. D'altra banda, als municipis de menys de 20.000 habitants els treballadors socials assumeixen les funcions encomanades al PIA. Finalment, la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració és la responsable de resoldre la sol·licitud i el reconeixement de la prescripció que té validesa a tot l'Estat.

7.2.

PERSONES AMB MANCA D'AUTONOMIA PERSONAL

La promulgació d'un marc legal que introdueix nous drets per a la ciutadania, com és la Llei 39/2006, necessita una revisió acurada de les variacions de la població destinatària del nou dret. La llei considera tres col·lectius en situació de dependència: les persones majors de 65 anys, les persones amb discapacitat i el grup d'edat de 0 a 3 anys. A continuació es fa un repàs estadístic de les variacions dels col·lectius destinataris.

El grup de persones majors de 65 anys és el col·lectiu més nombrós en relació tant amb la població total (17%) com amb la població dependent de més de 65 anys respecte al total de persones d'aquest grup d'edat (7%). En canvi, el pes dels menors de tres anys respecte a la població total (4%) i el percentatge de menors dependents respecte al total d'aquest grup d'edat (0,2%) és inferior al pes demogràfic de les persones de més edat. Per tant, i tenint en compte que tota la població varia el pes demogràfic de manera contínua, és en els col·lectius més vulnerables, que els canvis són més acusats.

El repàs de la variació demogràfica que es produeix any rere any en els col·lectius esmentats ens permet conèixer la variació de la població de gent gran susceptible de sol·licitar la valoració de dependència i les prestacions⁴³ corresponents.

7.2.1. L'ATENCIÓ A LES PERSONES GRANS

L'envelliment progressiu de la població provoca que el grup d'edat majoritari amb necessitats de cura personal sigui el de persones de més de 65 anys. El tram d'edat que requereix més atenció és el de persones més grans de 85 anys, en especial les dones. En termes generals, a Espanya l'any 2010 la població total ha arribat als 47.021.031 habitants, dels quals 7.931.164 tenien més de 65 anys. [\(Vegeu el quadre AIII-90\).](#)

La taxa d'envelliment, doncs, se situa en el 17%, dues dècimes més que l'any an-

terior. A les Illes Balears, la taxa d'envelliment és lleugerament inferior (14%), ja que d'1.164.049 habitants, 154.490 tenen més de 65 anys. Aquesta diferència entre les taxes de tot l'Estat i les Illes Balears s'explica pel creixement fortíssim de la població total a la nostra comunitat autònoma. Igualment, el creixement constant del grup d'edat de persones d'edat avançada és fonamental. A les Illes Balears, l'increment entre el 2009 i el 2010 de la població major de 65 anys es tradueix en 4.313 persones.

Un dels efectes de l'envelliment de la població és la importància creixent del sector de població de persones majors de 75 anys, que, si bé percentualment és rellevant, els darrers cinc anys s'ha mantingut constant. A les Balears, aquest grup d'edat passa de representar un 6,52% de la població total el 2006 a un 6,65% el 2010. En el conjunt d'Espanya, aquests percentatges són del 8,05% i 8,64%, respectivament.

Pel que fa a la distribució per sexes de les persones majors de 65 anys, es pot parlar de feminització de la vellesa. Aquest fet és evident en tenir present l'esperança de vida per als dos sexes. A Espanya, l'esperança de vida en néixer és de 78,7 anys per als homes i de 84,7 anys per a les dones. La distribució de persones més grans de 65 anys per al 2010 indica que a Espanya hi ha més dones que homes, amb una diferència de més d'un milió de dones, respecte a un total de gairebé vuit milions de persones grans. A les Balears, aquesta diferència és de gairebé 20.000 dones més que homes, respecte a un total de 154.490 més grans de 65 anys. Aquestes diferències entre els que tenen més de 85 anys són més grans, ja que per a Espanya

⁴³ Les prestacions vinculades a la LAPAD no són només les de caràcter econòmic en sentit estricte, sinó també les que consideren l'ús de places residencials, de centres de dia o d'habitatges tutelats.

i les Balears les dones representen més del doble d'homes en aquest tram d'edat.

La taxa d'envelliment ens indica la proporció de persones més grans de 65 anys respecte al total de població. Aquesta taxa és superior a Espanya, ja que aconsegueix un valor de 19,15 per a les dones i 14,52 per als homes, i a les Illes Balears la taxa de les dones és de 15,75 i la dels homes de 12,20. En termes generals, aquesta taxa sempre és superior en el cas de les dones, excepte per a la zona del Pla de Mallorca. L'illa que presenta una taxa d'envelliment superior (especialment en les dones) és Mallorca, i la diferència més acusada entre homes i dones és la de Palma, que registra deu punts de diferència.

En referència a la taxa d'envelliment, que es refereix a la proporció de persones de més de 85 anys respecte a la població total, en dones és sempre superior a causa de la major esperança de vida en el sexe femení. A Espanya, la taxa d'envelliment de les dones és de tres punts, el doble que en els homes, i a les Illes Balears les dones registren una taxa de 2,42, també el doble que els homes. La distribució concreta per illes i zones és semblant a la taxa d'envelliment.

7.2.2. PERSONES AMB DISCAPACITAT

La taxa de discapacitat a les Illes Balears es manté en el 7,10%, amb la qual cosa estaríem parlant de 78.552 persones amb discapacitat, que representa un augment de 777 persones més que l'anys anterior.

El segon col·lectiu més nombrós que presenta alguna discapacitat és el format per les persones majors de 65 anys, que a

Espanya representen el 28,5% del total; és a dir, 22.399 persones. D'altra banda, el grup d'edat de persones entre 18 i 64 anys que tenen alguna discapacitat representa gairebé la meitat de persones que tenen alguna discapacitat a les Balears, amb un 48,9%. [\(Vegeu el quadre AIII-91\).](#)

7.2.3. MENORS DEPENDENTS: GRUP DE 0-3 ANYS

En la distribució per sexes dels menors de fins a tres anys, així com a la resta de població d'infants i joves, és lleugerament superior la presència de nins. El padró de 2010 a les Balears registra un total de 24.838 nins en aquest grup d'edat, mentre que les nines arriben a 23.091. Les dades de nins per a Espanya són superiors a la de les nines, amb 1.019.987 de nins de fins a tres anys, a diferència de les dades referents a les nines, que gairebé arriben al milió de persones, 957.452.

7.2.4. FAMILIARS CUIDADORS

La feina que fan els familiars cuidadors de les persones dependents és molt important i s'ha de tenir en compte com a eix central de l'organització de la vida diària de les famílies amb persones en situació de dependència. La dedicació a tasques de cura d'alguna persona dependent té repercussions laborals, familiars i personals de la persona cuidadora.

El recull i l'anàlisi de dades en relació amb la implementació de la LAPAD té en aquest moments una importància gran per a l'Administració pública, per a les entitats del

tercer sector i per als ciutadans. Per tal d'afavorir els criteris de control, de transparència, de planificació i d'accés als recursos, cal una metodologia de seguiment homogeneïtzada, de manera que l'Administració pública disposi d'indicadors que generin dades comparables i integrades a fi d'enriquir el coneixement de l'estat de la qüestió.

Cal tenir en compte, per tant, que la dona no només es trobarà més sovint com a cuidadora del cònjuge sinó que aquest, en morir abans, no podrà exercir el rol de cuidador de la dona. Les dones tenen més anys de vida amb alguna patologia i han de cercar el suport a la xarxa familiar, que de nou reclama les dones (filles, nores...) de la família.

Les dades de població referides a aquest col·lectiu no mostren canvis substancials en relació amb les de l'any 2009. Així com en anys anteriors el potencial cuidador a les Illes Balears es concentra en el col·lectiu de dones curadores amb més de 65 anys, ja que són dones que per la diferència d'edat amb els marits i l'esperança de vida inferior d'aquests, han de dur a terme majoritàriament la tasca de cuidar-los o de cuidar-se mútuament (parelles d'edat molt avançada). Concretament, les persones que formen part del conveni especial de cuidadors no professionals de persones en situació de dependència el 2010 a les Balears arriba a un total de 1.123 persones. Per sexes, la proporció de dones que fan de curadores és molt superior a la dels homes, les primeres suposen més d'un 90% i els homes més d'un 5%. D'altra banda, cal destacar també que un 66% de persones que fan tasques de cura a la llar no reben cap remuneració per fer

aquesta feina (Enquesta Modular d'Hàbits Socials, IBESTAT).

A banda de factors sociodemogràfics com l'edat i el sexe de la persona cuidadora, hi ha aspectes estructurals que també afecten la disponibilitat familiar per atendre la dependència. Aquests factors són el canvi de les modalitats de les estructures familiars, les exigències creixents del mercat de treball, la dispersió geogràfica dels familiars propers i els costos econòmics que comporta l'atenció a la dependència.

Aquesta situació i les circumstàncies que genera són factors que l'Administració haurà de considerar en el futur no només des de la recollida de dades o el reconeixement de les diverses contingències, sinó també en l'aplicació de criteris normatius o legals que ajudin directament els familiars cuidadors. En aquest sentit, la secretaria general de Política Social i Consum del Govern central ha plantejat un acord amb el Consell Territorial del SAAD que estableix els criteris comuns d'acreditació en matèria de formació i informació de cuidadors no professionals.

7.3.

DESPLGAMENT DEL SAAD A LES ILLES BALEARS

7.3.1. POBLACIÓ BENEFICIÀRIA DEL SAAD

A causa del fet que el 2009 i el 2010 han entrat en el sistema les persones dependents de grau sever en el primer nivell, s'ha incrementat significativament la població atesa. Fins al 2010 les persones

incorporades al sistema han arribat a les 23.100 persones a les Illes Balears i gairebé han assolit un milió i mig de persones (1.482.579) a tot l'Estat. [\(Vegeu el quadre AIII-92 i el gràfic AIII-16\).](#)

Tot i que la proporció de sol·licitants de les Balears només suposa un 1,6% del total de persones incloses al SAAD a tot l'Estat, el nombre de persones incorporades al sistema el 2010 respecte al 2009 ha crescut un 84% a les Balears i un 73% en el conjunt d'Espanya.

La previsió de població amb algun grau de dependència a les Illes Balears assenyala un col·lectiu de 48.835 persones, de les quals 24.734 tendrien més de 65 anys. [\(Vegeu el quadre AIII-93\).](#)

7.3.1.1. Sol·licituds

El nombre de sol·licituds incorporades al sistema el 2010 ha arribat a les 6.990 persones. Per sexes, les dones en signen 4.332 i els homes 2.667; en percentatge, les dones representen un 62% del total i els homes un 38%. [\(Vegeu el quadre AIII-93 i quadre AIII-94\).](#)

La distribució per illes presenta uns valors semblants a Menorca i Mallorca, que marquen una proporció de 36,5% per als homes i del 63,5% per a les dones. A Formentera, la proporció és lleugerament inferior per als homes, amb un 34%, i superior en les dones, amb un 66%. Eivissa registra el percentatge més elevat en els homes, d'un 40%, i un 60% per a les dones.

Si tenim en compte les sol·licituds registrades i actualitzades fins al 2010 a les

Balears, s'ha arribat a un volum de 23.100 sol·licituds.

Per illes, el 82% des sol·licituds s'han fet a Mallorca, un 9,5% a Menorca, un 8% a Eivissa i un 0,5% a Formentera. [\(Vegeu el gràfic AIII-17\).](#)

D'altra banda, la situació de dependència entre el nombre de sol·licituds registrades fins al 2010 i la població total a les Balears se situa en un 3%. En tots els casos i per illes, les dones registren un percentatge major de sol·licituds. Menorca registra el percentatge més elevat en aquest apartat, tant en dones com en homes (amb un 2,95% i un 1,72%, respectivament). Lleugerament per sota hi ha els percentatges de Mallorca, amb un 2,78% de sol·licituds per a dones i un 1,58% per a homes. Les Pitiüses, Eivissa i Formentera, registren percentatges de sol·licituds lleugerament per sota de poc més d'un punt i mig en els homes i d'un punt percentual dels homes eivissencs i de 0,76 punts dels formenters. [\(Vegeu el gràfic AIII-19\).](#)

Aquesta situació de dependència respecte a la resta de comunitats autònomes ens indica que les Illes Balears registren un percentatge de sol·licituds en relació amb el total de la població inferior a la resta de regions. Percentualment, només se situen per sota la Comunitat Valenciana, Madrid i Canàries.

En relació amb la resta de comunitats autònomes, el nombre de sol·licituds del 2010 ha arribat a 1.482.579, que representa un augment de 117.249 sol·licituds respecte a l'any anterior, segons les dades de l'IMSESO. El gener del 2009, el pes

percentual de les sol·licituds de les Illes Balears era del 2,2%, mentre que el mes de març havia passat a l'1,6%. Per tant, es veu un descens lleuger en les noves sol·licituds. Ara bé, serà quan el calendari de la llei estigui del tot executat (any 2014) quan serà factible que els registres de noves sol·licituds disposin d'un creixement que podríem dir vegetatiu; és a dir, en funció del moviment de població que s'incorpora a la dependència.

Per edats, el grup de les persones de més de 65 anys registra, des de l'inici del desplegament de la llei 17.669 sol·licituds, xifra que suposa un 76,5% del total de sol·licituds (23.100) en el període 2007-2010. Entre les persones de més de 65 anys, un 68% de les sol·licituds correspon a les persones del tram d'edat de 80 anys o més; per tant, les situacions de dependència es concentren a mesura que augmenta l'edat de les persones. [\(Vegeu el quadre AIII-95\).](#)

A Espanya, les xifres també són reveladores pel que fa a l'edat dels sol·licitants: el 79% tenen més de 65 anys. La resta de grups d'edat se situa en uns valors del 9,5% o inferior. El sector de menors de 18 anys representa el 3% i el sector de menors de 3 anys, el 0,34%.

El valor total de situacions acumulades és de 30.294 i es manté la tendència en el nombre de sol·licituds anuals, la qual cosa ha de permetre al sistema d'atenció a la dependència marcar els criteris de gestió necessaris per fer front a un volum de demanda quantitativament més estabilitzat en relació amb el desplegament de la llei iniciat el 2007. [\(Vegeu el quadre AIII-96\).](#)

Pel que fa als diagnòstics mèdics que incorporen les sol·licituds, els més destacats són les malalties del sistema osteomuscular i teixit conjuntiu (18%), malalties del sistema circulatori (17%) i els trastorns mentals i del comportament (16%).

7.3.1.2. Valoracions

Quant a les valoracions, el 2010 se n'han fet 8.829. Per illes, Mallorca en registra 7.190 (81,4%), Menorca 874 (9,9%), Eivissa 716 (8,1%) i Formentera 49 (0,6%). [\(Vegeu el quadre AIII-97 i el gràfic AIII-19\).](#)

En xifres absolutes, l'any 2009 es va fer gairebé un miler menys de valoracions, tot i així percentualment es manté en el 2010 el mateix volum per a cada territori.

7.3.1.3. Dictàmens

Els dictàmens emesos a partir de les valoracions i que es tradueixen administrativament en la resolució corresponent arriben a 19.647. [\(Vegeu el gràfic AIII-20\).](#)

La diferència en relació amb el nombre de valoracions ve de l'esforç en el procés de normalització i regularització de totes les sol·licituds. Això comporta les pendents, les resolucions de passarel·la amb dret i les revisions. Així mateix, cal considerar la possibilitat que tenen els ciutadans de presentar la sol·licitud malgrat que, una vegada s'ha fet la valoració, el dictamen i la resolució, aquesta pugui preveure un grau i un nivell que encara no està dins el catàleg de prestacions per mor de l'aplicació progressiva del calendari (cas dels graus I, nivells 1 i 2).

Per illes, a totes ha augmentat el nombre de dictàmens, i segueix un creixement que es manté des dels inicis. Si tenim en compte l'estabilització del nombre de les sol·licituds, s'entén l'esforç que ha calgut per regularitzar la capacitat executiva del sistema en la tramitació. També pot veure's que els dictàmens fets durant els quatre primers anys d'aplicació de la llei arriben als 38.065, una quantitat molt apreciable. [\(Vegeu el quadre AIII-98\).](#)

Els dictàmens resolts incorporen la valoració del grau de dependència del sol·licitant. L'any 2010 mostra unes xifres clarament superiors en cada grau i nivell de dependència. El total de persones beneficiàries amb dret a prestació per al conjunt de les Balears és de 14.022 persones. Si tenim en compte el total de persones valorades segons grau, les dades ens diuen que un 41,9% de les persones valorades són de grau 3, un 35,9% de grau 2 i un 22,3% de grau 1. [\(Vegeu els quadres AIII-99 i AIII-100\).](#)

7.3.1.4. Programes Individuals d'Atenció (PIA). Prestacions reconegudes 2010

El 2010 s'han plantejat 7.707 resolucions amb prestació reconeguda, 1.665 més que l'any 2009. Per illes, a Mallorca n'hi corresponen 6.226 (80,8%), a Menorca 842 (10,9%), a Eivissa 603 (7,8%) i a Formentera 36 (0,5%). [\(Vegeu el quadre AIII-101\).](#)

D'altra banda i des de la posada en marxa de la Llei de Dependència, els beneficiaris d'actius amb prestació reconeguda a les Illes Balears arriba a un nombre total de

12.045 persones receptores. Els serveis més comuns són les prestacions econòmiques per a cures a l'entorn familiar amb 7.533 PIA (62,5%). La segona prestació és la de serveis d'atenció residencial, amb 1.780 resolucions (14,8%). Vénen a continuació els serveis dels centres de dia i nit, i les prestacions econòmiques vinculades a serveis, que mantenen percentatges del 4,6% i el 4%, respectivament. [\(Vegeu el quadre AIII-102\).](#)

Per illes, Mallorca té 9.748 persones beneficiàries, xifra que representa el 81% de les persones amb dret a prestació. A Formentera, hi ha 74 persones beneficiàries amb dret a prestació, a Menorca 1.183 i a Eivissa, 1.040.

En euros, les prestacions concedides en termes generals; és a dir, les nòmines mensuals per als beneficiaris sense especificar grau i nivell, arriben als 40.307.742,45 euros anuals, xifra superior als 30.653.287,06 euros de l'any anterior. L'augment de nòmines mensuals és, per tant, molt important i incrementa de manera molt considerable la despesa de l'Administració pública. El nombre total de nòmines ha estat de 67.408, que corresponen a una mitjana de 5.617 beneficiaris. La mitjana de l'import de les nòmines mensuals és de 597,97 euros, 242,81 euros menys que la mitjana de l'any 2009. [\(Vegeu els quadres AIII-103\).](#)

Aquí apareix un dels reptes pendents en l'aplicació de la llei a les Illes Balears des dels inicis; el 2008 i 2009 es va aconseguir normalitzar la tramitació i revertir la tendència segons la qual entraven més sol·licituds de les que es podien tramitar, a partir del 2010 i 2011 l'embós té lloc en

el moment de la liquidació de la prestació. En els anys que vénen s'ha de prestar atenció especial a fer efectives les diferents situacions de dependència.

7.3.1.5. Evolució de la dependència segons graus

Cal recordar que la Llei 39/2006 i el desenvolupament normatiu posterior preveuen que el procés de resolució de la prestació passi per fases diverses de tramitació. En aquest procés de reconeixement de la dependència es poden considerar quatre grans fases amb característiques pròpies, de les quals es poden quantificar els efectius. En concret, parlem del registre de les sol·licituds, de la valoració tècnica, del dictamen i resolució corresponent i de l'acord entre usuaris i Administració en relació amb el Pla Individual d'Atenció (PIA).

És important quantificar els efectius de cada fase per observar l'eficàcia de la gestió de desplegament i també saber com repercuteix en cada fase l'evolució de la demanda. El 2009, durant les tres primeres fases, hi va haver un augment de la tramitació. Aquest augment confirmava l'esforç de normalització del procediment administratiu, per tal d'agilitzar al màxim les respostes a cada fase i procurar reduir a un temps raonable la gestió de cada expedient. Precisament l'any 2009 es va aconseguir absorbir l'impacte de la demanda generada per la implantació de la Llei, sobretot en el moment en què hi va començar a haver més valoracions que sol·licituds es registren. Les dades del 2009 varen resultar significatives: 7.161 sol·licituds, 7.867 valoracions i 12.962 dictàmens. El 2010 aquesta tendència es manté de manera relativa, ja

que el nombre de valoracions és superior a les sol·licituds, però s'incorporen menys dictàmens que l'any anterior: sol·licituds, 6.990; valoracions, 8.829; dictàmens, 14.022. [\(Vegeu el quadre AIII-104\).](#)

Pel que fa a la situació de dependència segons grau, s'ha de dir que el total de dictàmens recollits fins al 2010 és de 19.647. D'aquest total, un 71% dels dictàmens corresponen al grau II de dependència severa (38%) i al grau III de gran dependència (33%). El 29% restant correspon als casos de dependència de grau I⁴⁴ o sense grau de dependència. [\(Vegeu el gràfic AIII-22\).](#) Val a dir que el total de dictàmens en tràmit correspon al 85% de sol·licituds (recordam que arriba a una xifra de 23.100 persones sol·licitants). Per tant, el 15% restant de sol·licituds està pendent de dictaminar (1.971 casos) i pendent de valoració (1.482 casos). [\(Vegeu el gràfic AIII-20\)](#)

7.3.1.6. Persones cuidadores no professionals de persones en situació de dependència

Hem de recordar que els articles 14.4, 18.3 i la disposició addicional quarta regulen l'alta a la Seguretat Social dels cuidadors no professionals. El decret 15/2007 ho regula mitjançant el conveni especial previst a l'article 125.2 del text refós de la Llei General de la Seguretat Social. Segons informa la Tresoreria General de la Seguretat Social l'abril de 2011, en el conjunt de l'Estat espanyol s'havien resolt 157.503 convenis especials obligatoris, dels quals

⁴⁴ Val a dir que els dictàmens amb grau I de dependència han de començar a ser considerats durant l'any 2011 en el calendari de desplegament de la llei, per tant, fins a l'any 2010 els dictàmens de grau I han estat considerats no dependents.

1.180 (0,8%) corresponen a les Illes Balears. Aquesta xifra representa que, dels 12.045 Plans Individuals d'Atenció (PIA) resolts fins la data assenyalada, el 8% incorporen l'alta a la Seguretat Social dels curadors no professionals.

7.4.

PLACES DEL CATÀLEG DELS SERVEIS DE DEPENDÈNCIA I PROMOCIÓ DE L'AUTONOMIA

Una vegada més hem de subratllar que el desenvolupament de la Llei 39/2006, especialment de l'article 14 i següents, comporta que les administracions públiques tinguin a disposició dels ciutadans amb dret reconegut de situació de dependència les prestacions necessàries per atendre tant la promoció de l'autonomia com l'atenció a la dependència. La naturalesa de les prestacions pot tenir caràcter de serveis o econòmic. Així mateix, la llei en planteja de prioritaris i explicita que "es prestaran a través de l'oferta pública de la Xarxa de Serveis Socials per les comunitats autònomes respectives mitjançant centres i serveis públics o privats concertats i degudament acreditats."

Els titulars de les places poden ser les entitats municipals, els consells insulars, les entitats associatives de l'anomenat tercer sector i la Fundació Balear de la Dependència/direcció general d'Atenció a la Dependència (FBD/DGAD) o els consorcis (a Menorca —BOIB núm 56, de 14 d'abril de 2007— constituït pel Consell i els ajuntaments, i a Eivissa —BOIB 184 d'11 de desembre de

2007— pel Consell i la Conselleria d'Afers Socials). En total, gestionen 83 serveis, especialment residències i centres de dia.

El Govern de les Illes Balears ha disposat el 2010 de 2.928 places de la Xarxa Pública d'Atenció a la Dependència, que representen el 75% de les places concertades disponibles a les Illes Balears, xifra que significa un augment del 7% de places en relació amb l'any anterior, un esforç dirigit a gestionar l'atenció a la dependència amb serveis que descarreguin la família i a diversificar les prestacions que, com s'ha vist, se centren en les prestacions econòmiques per a cures a l'entorn familiar. Naturalment, aquestes places no són les totals existents. Precisament per la importància estratègica d'augmentar i consolidar les places de la xarxa pública i d'harmonitzar les dotacions en relació amb les indicacions de la Llei de Dependència, centrarem l'anàlisi principal en la situació d'aquestes places públiques. Abans, però, introduïm algunes dades referides a les places totals (públiques i no públiques). Així:

- a) El nombre arriba a les 3.957. D'aquestes, 1.301 corresponen a places de centre de dia, 2.362 a places de residència i 294 places d'habitatge tutelat. Per illes, Mallorca té 3.212 places, 1.058 de centre de dia, 1.932 de residència i 222 places d'habitatge tutelat. Menorca té 553 places, 215 de centres de dia, 296 de residència i 42 d'habitatge tutelat. A Eivissa es registren 162 places, 28 de centres de dia i 134 de residències. Formentera disposa de 30 places. [\(Vegeu el quadre AIII-105\).](#)
- b) Palma disposa de 446 places de centres de dia mentre que a la part forana de

Mallorca són 612. Pel que fa a residències, 773 a Palma (totes dins la XPAD) i 1.159 a la part forana. Cal dir que, el 2010, l'Ajuntament de Palma només era titular del 10% de places de centres de dia gestionades per ajuntaments a Mallorca. Els altres titulars a Palma eren el Consell de Mallorca (IMAS), les entitats i la Fundació Balear de la Dependència (FBD). A la part forana, el 43% de les places tenen titularitat de les entitats, el 47% dels ajuntaments, el 2% del Consell de Mallorca i el 9% de l'FBD.

- c) En el conjunt de les Illes Balears, de les 2.928 places públiques, 525 (18%) són de titularitat municipal, 777 (26%) dels consells insulars, 545 (19%) de l'FBD/consorcis i 1.081 (37%) de les entitats.

Analitzarem ara amb més detall les xifres de les places públiques disponibles a la XPAD.

- a) La relació de places per al conjunt de les Illes Balears és de 2.928, de les quals 1.173 (40%) són de centre de dia, 1.499 (51%) de residència i 256 (9%) d'habitatges tutelats.
- b) Per illes, al marge de l'absència de places a Formentera (tot i que hi ha un centre de dia que el 2010 està en construcció), Mallorca, que per població sempre marca la tendència general de les Illes, té una proporció de 38% de places de centres de dia, 48% de places de residència i 9% de places d'habitatges tutelats. A Menorca, en canvi, la relació és de 41% per a les de centres de dia, 50% per a les residencials i 8% per a les d'habitatges tutelats. Eivissa té una

proporció més acusada, amb un 17% per als centres de dia i 83% per a les residències. En aquest cas, no hi ha places d'habitatges tutelats.

- c) El volum d'habitants de Mallorca comporta una anàlisi de Palma i de la part forana. Les xifres mostren que la relació entre places totals és de 1.342 a Palma (42%) i 1.870 a la part forana (58%).
- d) Per equipaments, a Mallorca la part forana té 612 places de centre de dia (58%) enfront de les 446 de Palma (42%). Les places de residència es distribueixen en 773 (40%) a Palma i 1.159 (60%) a la part forana. Les places d'habitatges tutelats es distribueixen en 123 (55%) a Palma i 99 (45%) a la part forana.
- e) Per illes, a Mallorca el 89% de les places totals de centre de dia estan a la xarxa pública; a Palma representen el 96% i a la part forana el 84%. A Menorca, les places de centre de dia de la xarxa pública arriben al 96%. A Eivissa, 20 places pertanyen al Consorci i les vuit restants al Consell Insular d'Eivissa. Per al total de places de centres de dia a la Comunitat Autònoma, el 90% estan incloses a la xarxa pública.
- f) També per illes i referint-nos a les places de residència, a Mallorca un 59% estan a la xarxa pública; a Palma hi són totes (773), mentre que la part forana mostra un percentatge del 29% de places dins la xarxa pública. Menorca té un 86% i Eivissa un 100%. Per al total de les Illes Balears, un 63% de les places residencials estan incorporades a la xarxa pública.

8

HABITATGE

RESUM

A les Illes Balears, la recessió de la construcció residencial continua avançant, però a un ritme menor. El sector continua immers en un doble procés d'ajust com a conseqüència, per una part, de la correcció cíclica des de nivells de sobreoferta i, per una altra, de tot el que ve induït per l'escenari econòmic recessiu.

El nombre d'habitatges visats ha continuat caient (-17,1%), encara que molt menys que el 2009. El nombre d'habitatges visats el 2010 (2.036) representa just un 12,9% dels visats el 2007, la qual cosa evidencia la duresa singular de l'ajust de l'oferta. Els habitatges lliures iniciats es varen desplomar els dos anys anteriors i la caiguda es modera el 2010, però els nous habitatges protegits iniciats augmenten. D'altra banda, a causa de l'elevada activitat productiva anterior i malgrat la caiguda del 43% durant l'any, encara s'acaben 5.171 habitatges lliures. Els habitatges protegits acabats continuen augmentant.

Les compravendes d'habitatges augmenten: un 12,8% els nous i un 26,4% els usats. El nombre i el valor de les operacions hipotecàries moderen la caiguda. Aquesta millora aparent de la demanda és conseqüència de la continuació de la reducció de preus, de la baixada dels tipus d'interès i de la política de preus i finançament seguida pels bancs i caixes d'estalvis en la venda de l'estoc d'habitatges propis, i també respon al canvi de tractament fiscal de l'habitatge. No obstant això, una vegada esgotat l'efecte fiscal, amb els preus de l'habitatge caient menys, amb els tipus d'interès amb tendència a l'alça i amb restriccions greus en el flux del crèdit, la demanda efectiva podria recaure i en la seva incerta recuperació estable serà rellevant la política de les entitats financeres i la disponibilitat de finançament per part de les Illes.

La pressió del factor demogràfic sobre la demanda d'habitatges s'ha reduït a mesura que ha anat avançant aquesta etapa recessiva, com a conseqüència de la menor creació de llars a causa de l'augment de la desocupació i també fruit del retorn de població immigrant als llocs d'origen. El 2010, la demanda d'habitatges per a turisme residencial ha experimentat un augment de devers el 10% respecte al mínim de 2009, amb dades referides a Mallorca.

El gruix de l'ajust dels preus de l'habitatge a les Balears s'està centrant en l'habitatge usat, i afecta molt menys l'habitatge nou. Els preus mitjans mostren signes d'estabilització. El 2010 la baixada dels preus s'alenteix. Els tipus d'interès hipotecari baixen en el conjunt de l'any, amb una mitjana del 2,77%, la més baixa de l'última dècada, però a partir de maig reprenen un camí de pujada suau. La disminució dels preus de l'habitatge i, sobretot, dels tipus d'interès millora l'accessibilitat teòrica de les llars a l'habitatge que, però, pels factors esmentats (en particular, l'estrangulament del crèdit) sovint no es tradueix en demanda efectiva. El descens dels tipus alleuja la morositat, però aquesta continua avançant amb vigor a causa del deteriorament de l'economia i l'atur elevat.

Els tres últims anys, els preus de lloguer han baixat a les Illes Balears i també, encara que menys, en el conjunt de l'Estat. El 2010 el preu mitjà baixa un 11,2% a les Illes Balears.

A l'àmbit de la nostra comunitat autònoma, les polítiques d'accés a l'habitatge s'emmarquen, d'una banda, en el Pla Estatal d'Habitatge i Rehabilitació 2009-2012 i, de l'altra, en el Pla Estratègic d'Habitatge 2008-2011 de les Illes Balears, anomenat Pla Vuit 11 d'Habitatge, que es desenvolupa seguint cinc eixos d'actuació per afavorir l'accés a l'habitatge: adquisició, rehabilitació, lloguer, joves i altres ajudes.

8.1.

LA SITUACIÓ DE L'HABITATGE A LES ILLES BALEARS

Durant el 2010, la recessió continua avançant, però a un ritme menor.

La recessió de la construcció residencial a les Illes Balears l'any 2010 continua avançant, però a un ritme més lent. El sector continua immers en un doble procés de sever ajust, com a conseqüència de la correcció cíclica des de nivells de sobreoferta i, a més, de tot allò que ve provocat per la recessió econòmica.

Augmenta el nombre de compravendes d'habitatges nous i, sobretot, usats, el nombre i valor de les operacions hipotecàries modera la caiguda. Aquesta millora aparent de la demanda és conseqüència de la continuació de la reducció de preus, de la baixada dels tipus d'interès i de la política de preus i finançament seguida pels bancs i caixes d'estalvis en la venda de l'estoc d'habitatges propis, i també respon al canvi de tractament fiscal de l'habitatge. No obstant això, en el context de l'economia i l'ocupació actual i una vegada esgotat l'efecte fiscal, amb els preus de l'habitatge caient menys, amb els tipus d'interès amb tendència a l'alça i amb restriccions greus en el flux del crèdit, la demanda efectiva podria recaure i,

en tot cas, la seva recuperació estable es fa incerta i dependrà, sobretot, de la disponibilitat de finançament per part de les llars, encara que la millor evolució turística de les Balears tendiria a atenuar l'impacte d'aquests factors.

El gruix de l'ajust de l'oferta de les noves promocions en el segment d'habitatge lliure ja es va fer els dos anys anteriors, fins i tot els nous habitatges protegits iniciats augmenten, però encara que es desplomen els habitatges acabats al llarg de l'any, el seu nivell és encara elevat a causa de la gran activitat i la inèrcia productiva anteriors. El volum de compravendes realitzades a l'any és insuficient per absorbir de manera significativa l'estoc d'habitatges nous sense vendre.

La baixada dels preus s'alenteix i afecta encara molt més l'habitatge usat. Els tipus d'interès hipotecari baixen en el conjunt de l'any i registren la mitjana més baixa de l'última dècada, però a partir de maig reprenen un camí de pujada moderada. La disminució dels preus de l'habitatge i, sobretot, dels tipus d'interès millora l'accessibilitat teòrica de les llars a l'habitatge que, però, pels factors esmentats (en particular, l'estrangulament del crèdit) sovint no pot convertir en demanda efectiva. El descens dels tipus alleuja la morositat, però aquesta continua avançant amb vigor a causa del deteriorament de l'economia i el nivell d'atur elevat.

8.2.

INVERSIÓ RESIDENCIAL: EVOLUCIÓ I EXPECTATIVES⁴⁵

El nombre d'habitatges visats, que és un bon indicador avançat de les expectatives d'inversió i de l'activitat futura del segment de construcció residencial, ha continuat caient, encara que a velocitat molt menor que l'any anterior. S'han visat 2.036 habitatges enfront dels 2.455 del 2009, fet que suposa una disminució del 17,1%, molt per sota del 53,6% d'aquest any. El nombre d'habitatges visats el 2010 representa just un 12,9% dels visats el 2007, any en què acaba l'última etapa expansiva, la qual cosa evidencia la duresa singular de l'ajust de l'oferta en el segment de construcció residencial. A cap altra etapa recessiva anterior des de 1968, primer any de la sèrie històrica de què disposam, no s'havia produït una correcció tan violenta i de tanta intensitat. El 1993, any en què va registrar l'anterior mínim, es varen visar 4.112 habitatges, el doble que el 2010. A Mallorca i Menorca, les baixades de 2010 són del 24,9% i del 7,39%, respectivament, valors situats molt per sota de l'entorn del 60% de l'any anterior. A Eivissa i Formentera es produeix un augment del 9,28%, que segueix el 5,8% del 2009, després de la caiguda del 81,6% de l'any 2008, per la qual cosa ja es podria parlar d'una recuperació propera de l'oferta del segment residencial a les Pitiüses, encara que sense perdre la perspectiva que els 518 habitatges visats el 2010 representen poc més de la cinquena part dels visats el 2007.

⁴⁵ Es pot ampliar aquest àmbit a l'apartat 7 del capítol I.

La mitjana d'habitatges per cada obra projectada és un indicador de la grandària mitjana de les promocions i també de la tipologia de l'edificació. Aquest valor relaciona el nombre d'habitatges del projecte, en cas d'obra nova, i les afegides, en cas d'obra de reforma, amb el nombre d'obres visades. S'ha constatat que en etapes recessives anteriors es produeix un cert efecte de substitució d'obra nova per obra de reforma i ampliació. El 2007 la mitjana d'habitatges per obra projectada es va situar en 2,37 i des de llavors va iniciar un descens ràpid. El 2009 va caure fins a 0,51 i el 2010 s'ha situat en 0,49 el valor més baix dels 42 darrers anys. A la sèrie històrica mai no s'havia registrat un valor inferior a 1. Aquest fet explica la pulsació mínima de l'edificació plurifamiliar de nova planta, a iniciar els pròxims anys, i allò reduït quant a la grandària mitjana de l'edificació residencial, en general.

L'oferta residencial iniciada s'havia desplomada el 2008 i, més encara, el 2009. El 2010 la caiguda es modera en el segment d'habitatge lliure, i passa de 2.187 a 1.894 habitatges iniciats, un 13,5% menys, lluny de la caiguda del 65,2% del 2009, cosa que indica que el gruix de l'ajust de les promocions noves en aquest segment ja s'ha realitzat. No obstant això, continua augmentant, com ja va fer el 2009, a un ritme intens (+102,6%) el nombre d'habitatges protegits iniciats, per situar-se en 1.009. A causa d'aquest impuls, el total d'habitatges iniciats, lliures i protegits, augmenta un 8,1%, precisament en sentit oposat al de l'ajust de l'oferta que es requereix per a una sortida més ràpida de la recessió i un reequilibri més àgil del mercat. El 2010 es produeix

el major descens de l'activitat en execució des de l'inici de la crisi, pel que fa a l'habitatge lliure. El cicle habitatges iniciats/habitatges acabats ja no es realimenta i es desinfla a mesura que van acabant les obres. El nivell de producció es redueix amb rapidesa. S'acaben 5.171 habitatges lliures, un 43% menys que el 2009. Els habitatges protegits acabats continuen augmentant. En conjunt, el total d'habitatges acabats és de 5.562, cosa que representa una reducció del 40,9% respecte a l'any anterior.

8.3.

LA DEMANDA

El 2007 es va materialitzar el procés de canvi de cicle en el sector de la construcció. Aquell any i, més concretament l'últim quadrimestre, el sector va anar entrant en un procés de doble d'ajust: primer, un ajust intern, motivat per la correcció des de màxims del mercat immobiliari i pel nou escenari financer derivat de l'augment dels tipus d'interès, l'enduriment del mercat hipotecari i de l'alentiment de les pujades de preus de l'habitatge, i, segon, un ajust motivat per la irrupció en escena de diverses causes exògenes, d'abast internacional, que varen provocar el deteriorament ràpid de les economies, en particular d'aquelles més dependents de l'activitat del sector de la construcció, com és el cas de l'economia espanyola.

El mercat immobiliari es va desplomar el 2008 i la situació va continuar agreujant-se el 2009. El 2010 la situació sembla millorar, ja que augmenten els indicadors

de vendes d'habitatges, després de dos anys de caigudes, tant els nous com, sobretot, els usats, i es modera la reducció del nombre i l'import de les hipoteques constituïdes sobre habitatges.

Les dades del Instituto Nacional de Estadística (INE) referides a les Illes Balears, d'acord amb dades dels registradors de la propietat, indiquen que la compravenda d'habitatges nous ha augmentat un 12,8%, en passar de 4.476 a 5.051 unitats, enfront de la disminució del 35,9 % registrada el 2009. El 2008 el descens ja havia estat del 27,5%. La pujada de la compravenda d'habitatges usats és encara més intensa: es passa de 3.710 a 4.690 unitats, fet que suposa un augment del 26,4%. El 2009 i 2008 els descensos havien estat del 31% i del 50,5%, respectivament.

Les dades de l'INE relatives al volum d'hipoteques immobiliàries constituïdes a les Balears, corresponents a habitatges, indiquen que el 2010 el nombre d'hipoteques ha davallat un 4,7%, i l'import un 13,8%. El 2009, el nombre d'operacions hipotecàries va disminuir un 14,2% (després de la caiguda del 40,7% de l'any anterior) i l'import total dels préstecs hipotecaris constituïts va baixar un 31,2%, després de la reducció intensa del 2008 (43,6%). Aquesta evolució també semblaria assenyalar, en una primera apreciació, que el gruix de l'ajust s'ha deixat enrere.

Amb tot, aquesta millora aparent ha de ser matisada. En primer lloc, perquè les dades relatives a compravendes estarien sobrevalorades, en la mesura que inclouen operacions de dació d'habitatges en pagament per les empreses promotores a les entitats

financeres i la venda posterior dels mateixos habitatges per part d'aquestes. D'altra banda, en un escenari de gran atonia de la demanda d'habitatge, derivada del deteriorament de la situació econòmica, l'ocupació i de la confiança dels consumidors, però també motivada per factors demogràfics i financers, cal identificar les causes del repunt de les vendes. Entre elles, destaquen la continuació de la baixada de preus en general i, de forma molt destacada, la política de preus i de condicions preferents de finançament seguida pels bancs i caixes d'estalvis en la venda de l'estoc d'habitatges propis, i, en segon terme, el canvi de tractament fiscal de l'habitatge en relació amb l'IVA i amb l'impost sobre la renda de les persones físiques. Els efectes, com veurem, han estat volàtils.

Els anuncis realitzats pel Govern d'Espanya, relatius a l'augment de l'IVA del 7% al 8% a partir de l'1 juliol de 2010 i l'eliminació de la desgravació en l'IRPF a qui adquireixi habitatges d'ocupació habitual amb ingressos superiors a un cert límit des l'1 de gener de 2011, perseguien la reducció de l'estoc d'habitatges mitjançant l'estímul a l'avançament en la compra d'habitatges. En tot cas, l'impacte d'aquestes mesures fiscals, l'anomenat efecte fiscal, en relació amb la reactivació del mercat de l'habitatge, encara que positiu, va ser efímer i de menor abast del que s'esperava, fonamentalment perquè es va anar dissolent i va acabar sobrepassat per la mala evolució de la conjuntura econòmica i de l'ocupació i la pèrdua de confiança de les llars.

Per tant, esgotat l'efecte fiscal, l'evolució de la demanda d'habitatge dependrà del

comportament dels altres factors convencionals; és a dir, dels factors econòmics, demogràfics i financers. Entre aquests, continuarà essent rellevant la política que segueixin les entitats financeres, immerses en el propi i complex procés de sanejament i de reforma estructural, necessitats d'alliberar-se dels actius immobiliaris sobredimensionats, respecte dels preus i condicions de finançament que apliquin al seu estoc d'habitatges, en la mesura que seguirà determinant, com ja està succeint, el marc i el marge d'actuació en què s'haurà de moure la resta de l'oferta immobiliària. Però, sobretot, continuarà essent decisiva la disponibilitat de finançament per als demandants d'habitatge per tal que l'adquisició pugui materialitzar-se. Per a l'inici d'una certa recuperació estable del mercat immobiliari, és condició prèvia *sine qua non* una normalització gradual del volum de crèdit i de les condicions de finançament que les entitats financeres apliquin, tant per a l'adquisició dels habitatges construïts que no formen part de seu estoc, com de les noves promocions que pretenguin escometre.

D'altra banda, alguns altres factors recents, com ara l'augment de l'energia i la seva repercussió sobre la renda disponible, la tendència a l'alça dels tipus d'interès i l'impacte de les onades successives de mesures de consolidació fiscal, són una amenaça de nou retrocés del mercat de l'habitatge, que no es pot ignorar. No obstant això, l'evolució positiva del turisme el 2011, i atesa la seva decisiva contribució a la producció de les Illes Balears, tendirà a atenuar aquests riscos per mitjà d'un millor comportament de la renda i de l'ocupació en aquesta comunitat.

8.4.

LA VARIACIÓ DE L'ESTOC D'HABITATGE NOU

Segons el Ministeri de Foment⁴⁶, l'estoc d'habitatges nous sense vendre a Espanya, el 31 de desembre de 2009, era de 688.044. El 2004, any inicial de la sèrie, era de 102.825. El 2006, any anterior a l'esclat de la crisi de les hipoteques tòxiques, era de 273.363 habitatges. La caiguda de la demanda d'habitatge nou a la segona meitat de 2007 va accelerar l'augment de l'estoc acumulat, que el 2007 i 2008 va registrar creixements anuals de devers el 50%. En el trienni 2007 a 2009, l'estoc es va multiplicar per 2,5. El dur ajust de l'oferta el 2009 va provocar un augment menor de l'estoc generat durant l'any i, per tant, un alentiment en el ritme de pujada de l'estoc acumulat.

L'estoc d'habitatges nous sense vendre que aquest estudi atribueix a les Balears, aplicant el mètode de càlcul descrit en la nota al peu, era de 16.961 el 31 de desembre de 2009, i representava un 2,5% del total nacional. Tres comunitats autònomes acumulaven el 50% del total de l'estoc: Comunitat Valenciana (17,4%), Andalusia (16,6%) i Catalunya (15,6%). A títol indicatiu, cal esmentar que l'estoc de

⁴⁶ "Stock de Viviendas Nuevas a 31 de diciembre de 2009", Ministerio de Fomento, Madrid, 17.05.10. El cálculo del stock se realiza aplicando la fórmula iterativa siguiente:

$$\text{Stock } t = \text{Stock } t-1 + \text{VT } t, t-1 - \text{VTNSC } t, t-1 - \text{VNV } t, t-1$$
 siendo:

$$\text{Stock } t-1 = \text{Stock de vivienda nuevas sin vender en } t-1$$

$$\text{VT } t, t-1 = \text{Número de viviendas terminadas entre } t \text{ y } t-1 \text{ (Certificados de final de obra)}$$

$$\text{VTNSC } t, t-1 = \text{Número de viviendas terminadas entre } t \text{ y } t-1 \text{ que no son susceptibles de ser vendidas en el mercado (autopromociones, promocionadas por cooperativas, comunidades de propietarios,...)}$$

$$\text{VNV } t, t-1 = \text{Número de viviendas nuevas vendidas entre } t \text{ y } t-1$$

Balears era similar al de les províncies de Cadis, Tarragona o Girona; devers el 25% menor que Tenerife o Màlaga, inferior en un 43% al de Múrcia i en un 66% al d'Alacant. L'estoc per 100.000 habitants era de 1.548, un 5,2% més elevat que la mitjana espanyola (1472). Les Balears ocupava la setena posició en el rànquing per 100.000 habitants, molt per sota de La Rioja (2.702), Castella-la Manxa (2.629), Comunitat Valenciana (2.351), Múrcia (2.052) o Canàries (1.995), encara que molt per sobre de Cantàbria (665), País Basc (608) o Extremadura (472) que, amb l'excepció de Ceuta i Melilla, ocupaven les últimes posicions.

Aquestes dades del Ministeri de Foment contrasten amb les estimacions realitzades per l'Associació Empresarial de Promotors Immobiliaris de Balears (PROINBA), ja que per a Mallorca, l'estimació del valor de l'estoc acumulat d'habitatges per al trienni 2008-2009-2010 és de 5.000, 5.884 i 4.275, respectivament.

8.5.

LA RECESSIÓ DE 1990-1993 EN RELACIÓ AMB L'ACTUAL

Hi ha similituds causals i elements comuns entre la recessió actual del sector de la construcció a les Illes Balears i la d'inicis dels anys noranta, relatius a la gestació i evolució. A totes dues es donen aquests dos grups de factors:

- Incidència decisiva dels factors exògens de caràcter econòmic i financer, i l'exis-

tència d'una o diverses fites que intervenen com a detonants o catalitzadors.

- Correcció cíclica del sector mateix des de nivells molt elevats d'activitat, amb característiques de sobreoferta.

En el cas de la recessió d'inicis dels anys noranta, els elements causants són, en primer lloc, l'augment sobtat del preu del petroli com a conseqüència de la Guerra del Golf i l'elevació dels tipus d'interès a Europa, i, en segon lloc, en síntesi, el dur ajust després de diversos anys d'elevació intensa dels preus del sòl i de l'habitatge i de les expectatives de pujades futures, produït tot això per una expansió de la construcció turística i residencial desmesurada i induïda per la conjunció de factors econòmics i de caràcter normatiu (Llei de Costes, Decret Cladera II).

No obstant això, hi ha també dues grans diferències entre les dues recessions: primera, la velocitat de la correcció, i, segona, la durada. A la recessió actual, particularment pel que fa al segment residencial, l'ajust ha estat molt més ràpid, d'una violència fins ara desconeguda, i la sortida està resultant molt més lenta i incerta.

Representam gràficament l'evolució registrada pels habitatges visats en el període 1989-1994 i la comparam amb la del període 2006-2011. La xifra atribuïda a 2011 es basa en l'extrapolació ajustada de l'evolució mensual d'aquest any. [\(Vegeu el quadre AIII-106 i el gràfic AIII-21\).](#)

A la recessió de 1990-1993 l'ajust va ser, amb diferència, menys intens que ara. A la recessió actual, en un sol any el nombre

d'habitatges visats ha caigut per sota del nivell a què es va arribar després de dos anys d'ajustament a la primera. La reducció acumulada el 2008 i 2009, des del màxim de 2007, ha assolit el 84,3%. Estimam que el mínim de la recessió actual, quant a la nova inversió residencial i suposant que es mantinguin les circumstàncies actuals, s'ha assolit l'any 2010, amb 2.036 habitatges, la qual cosa suposa un 50,5 menys que els visats del 1993, any en què es va tocar fons en la recessió anterior. El 2011 podria iniciar-se una pujada tènue, fins a l'entorn de les 2.150, des d'un mínim històric i, en tot cas, amb un perfil més propi d'una etapa d'estancament. L'obra en curs continuarà descendint en el segment dels habitatges lliures i augmentarà en el dels habitatges protegits.

Com ja s'havia posat de manifest en el bienni anterior, les tipologies d'edificació no residencial col·lectiva lliure s'han mostrat el 2010 més resistents al cicle recessiu, com assenyalava l'evolució de la superfície visada, la reducció ha estat del 4,5%, molt menor que la corresponent als habitatges (17,6%). En part, aquest fet es produeix com a resultat de les inversions públiques (en particular, els equipaments sanitaris i els educatius), la rehabilitació urbana, l'habitatge protegit i el Pla Renove turístic. Respecte a aquest últim, convé assenyalar que el seu abast real fins ara ha estat limitat, tot i que ha suposat un degoteig continuat de presentació de projectes de rehabilitació de la planta hotelera. En tot cas, ha estat inferior a les expectatives que havia despertat inicialment, com a conseqüència de entorn econòmic propi advers, que ha descoratjat les inversions previstes, tot i que les administracions han

flexibilitzat algunes rigideses i obstacles abans existents en el marc normatiu i en els procediments seguits per a l'atorgament de les autoritzacions corresponents. Les obres de reforma i ampliació residencial, aquestes com a efecte substitució respecte de l'obra nova, tendeixen a aguantar millor la recessió.

8.6.

ELS FACTORS DE LA DEMANDA RESIDENCIAL

8.6.1. EL FACTOR DEMOGRÀFIC

Entre 2002 i 2010, la població de les Illes Balears ha crescut en 189.081 habitants, cosa que representa un augment del 20,6%. Segons la revisió del padró municipal de 2010, ascendia a 1.106.049 habitants, amb un creixement del 0,97% sobre 2009. El 2002, el 40% de la població resident no havia nascut a les Illes Balears. El 2009 aquesta relació havia arribat al 53,5%, encara que retrocedeix fins al 46,5% el 2010. La població nascuda a l'estranger, que el 2002 suposava el 13%, supera el 24,2% el 2010. En conseqüència, la intensitat del procés immigratori, en particular el procedent de països estrangers, era un dels factors més actius entre els que havien configurat l'evolució de la demanda d'habitatge a l'última etapa expansiva. També ho va ser la transformació ràpida de la societat, amb diversos processos que han anat impulsant la formació de llars, sense perjudici que en aquesta conjuntura molta de la demanda d'habitatge

existent, generada per aquests processos, no pugui satisfer.

De tota manera, la pressió del factor demogràfic sobre la demanda d'habitatges s'ha reduït a mesura que ha anat avançant aquesta etapa recessiva, com a conseqüència de la menor creació de llars a causa de l'augment de la desocupació i, també, fruit del retorn de població immigrant als llocs d'origen.

El 2010, la demanda d'habitatges per a turisme residencial ha experimentat una certa millora a les Illes Balears. Amb dades referides a Mallorca, fonts del sector xifren el creixement proper al 10% respecte al mínim de 2009, encara que el nombre de transaccions representa just un 40% de les realitzades el 2007. La recuperació econòmica d'Alemanya i la reducció dels preus mitjans dels habitatges de vacances, en particular els dels usats, han impulsat la inversió en aquest tipus d'immobles per part de ciutadans d'aquest país, la inversió ha representat el 2010 més del 40% del total. En canvi, la demanda per part de britànics i espanyols continua sense pols. El volum de la seva inversió representa poc més del 20% i 10%, respectivament.

8.6.2. EL FACTOR FINANCER

8.6.2.1. Tipus d'interès i mercat hipotecari

L'agost de 2005, els tipus d'interès hipotecari, expressats com a valor mitjà corresponent al conjunt de les entitats financeres, varen arribar al valor més baix des del 2000, amb una taxa del 3,19%. El cicle de

reduccions contínues, un dels motors que havien impulsat els excessos del mercat immobiliari, havia acabat. ([Vegeu el quadre AIII-107 i el gràfic AIII-22](#)).

Al llarg del 2006, el Banc Central europeu (BCE) va anar augmentant esglaonadament els tipus d'interès. A més, varen anar emergint processos més selectius i exigents seguits per les entitats financeres per a les concessions dels nous préstecs. El 2006 es va produir un canvi del model de demanda d'habitatge, quant al component financer. El nou model va començar a allunyar-se del patró seguit els anys anteriors, en què els preus penalitzaven l'accessibilitat a l'habitatge i les condicions financeres la facilitaven. La correcció cíclica només era qüestió de temps.

El juny de 2007, el tipus d'interès oficial del BCE havia pujat fins al 4%. Després de l'estiu, la crisi de les hipoteques *subprime* als Estats Units va provocar l'escalada de l'euríbor i l'ampliació del diferencial entre aquest i els tipus oficials. En conseqüència, el tipus d'interès hipotecari va continuar pujant amb rapidesa i de forma sostinguda, per arribar al 5,56% el desembre. El tipus mitjà anual va arribar al 5,24%.

El 2008, les dificultats del sistema financer internacional es varen anar agreujant i estenent amb rapidesa. Es va produir una contracció extrema del mercat interbancari. La restricció del crèdit al sector de la construcció va ser especialment severa a Espanya. En aquest escenari, el tipus d'interès hipotecari, seguint l'estela de l'euríbor, s'havia situat en el 6,26% el setembre. A la tardor, la situació del sistema financer internacional s'havia agreujat

tant que els governs i els principals bancs centrals varen adoptar mesures de forma coordinada i amb caràcter massiu. A partir d'octubre, el BCE va iniciar una sèrie de descensos que varen dur el tipus de referència al 2,5% el desembre de 2008. A mesura que aquestes intervencions varen produir els efectes i els mercats financers varen anar deixant enrere les fases més agudes de la crisi, l'euríbor va retrocedir i, amb ell, l'interès hipotecari. El desembre, l'euríbor ja havia baixat fins al 3,45% i l'hipotecari fins al 5,89%.

El 2009 el tipus varen continuar retrocedint. El BCE va retallar successivament els tipus de referència al març (fins a l'1,50%), l'abril (un altre quart de punt, fins a l'1,25%) i, finalment, al maig, un altre quart fins a l'1%, el nivell més baix des de la seva creació. A la reunió del 7 de maig, el BCE, davant la profunditat de la recessió, la persistència dels riscos del sistema financer i un horitzó amb amenaces deflacionàries a l'Eurozona, no només va abaixar el seu tipus, també va anunciar noves mesures quantitatives de gran abast. Les retallades de tipus per part del BCE varen dur l'euríbor a mínims històrics els mesos següents, a mesura que aquestes mesures es varen anar implementant. El juny l'euríbor a un any havia baixat fins a l'1,50% i el setembre es va situar en l'1,24%, per mantenir-se gairebé estabilitzat fins a la primavera de 2010. L'interès hipotecari va arribar al 3,29% el juny i va davallar fins al 2,82% el desembre. La mitjana de l'any 2009 va ser del 3,44%, 2,4 punts menys que la del 2008. El desembre el BCE va anunciar que aniria retirant les mesures no convencionals, però que mantindria el tipus d'interès.

El 2010, els mercats financers han estat dominats per la crisi de desconfiança en el deute sobirà d'alguns països europeus, desconfiança que s'ha anat estenent cap a la totalitat del seu sistema financer. Després de la crisi grega, diversos països membres, constrets a tornar la tranquil·litat als mercats, s'han vist obligats a fer i comprometre mesures dures i impopulars de consolidació fiscal i programes de reformes estructurals. Les entitats financeres s'han sotmès a proves d'estrès. La pressió dels mercats i la defensa de l'euro ha obligat la Unió Europea a prendre mesures comunes. Després del pla de rescat de Grècia, han seguit el d'Irlanda i, més recentment, el de Portugal i els dubtes sobre l'economia espanyola. El BCE ha mantingut el tipus oficial en l'1% al llarg de l'any. L'euríbor s'ha mostrat estable en un valor entorn de l'1,22% fins a l'abril. Des de llavors, ha reprès una via alcista lleu però sostinguda que l'ha duit fins a l'1,53% el desembre. L'interès hipotecari ha continuat descendant molt lentament, fins a arribar a un mínim del 2,67% el maig. A partir d'aquest moment ha anat augmentant lleugerament, per situar-se en el 2,77% el desembre. La mitjana anual, però, ha continuat baixant fins al 2,77%, valor que suposa un mínim des de 2000. El 2011, el BCE, fidel a la prioritat de mantenir l'estabilitat de preus, podria anar retirant els estímuls excepcionals de provisió de liquiditat, atès el creixement de l'economia alemanya i d'altres països centreeuropeus i de les expectatives d'inflació a mitjà termini, la qual cosa duria l'euríbor a un camí de creixement suau.

Com ja havia succeït el 2009, la baixada addicional dels tipus mitjans que va situar

els tipus hipotecaris en el nivell més baix de l'última dècada, ni tan sols en conjunció amb la reducció també dels preus de l'habitatge, ha aconseguit impulsar la demanda residencial efectiva. Altres factors que han actuat com a fre ho han impedit. Entre aquests factors destaquen, sobretot, l'agreujament sever de les restriccions en el flux del crèdit i l'enduriment del mercat hipotecari, però, també, l'avversió o la incapacitat de les llars d'endeutar-se davant el creixement continu de l'atur i l'empitjorament del marc econòmic i de les expectatives. Els efectes més notables del descens dels tipus d'interès s'han de cercar en el seu paper de contrapès de la morositat, la ràtio ha crescut amb rapidesa de la mà de la desocupació, i ha deteriorat cada vegada més els balanços de les entitats financeres i els seus indicadors de solvència, i en la seva contribució a la recomposició de l'endeutament elevat de les llars, inflat sense mesura els anys anteriors a la recessió. Per tant, el retorn a una tendència de pujada dels tipus agreujarà la morositat, la solvència de les entitats financeres i dificultarà encara més l'adquisició d'habitatges.

8.6.2.2. Preus

Segons les dades del Ministeri de Foment, amb una nova base de 2005, l'habitatge lliure ha arribat a les Illes Balears, en el quart trimestre del 2010, al preu de 2.094,1 euros per metre quadrat, essent un 14,7% més elevat que la mitjana espanyola, que s'ha situat en 1.825,5 euros. A les Illes Balears, els preus (variació interanual de preus trimestrals) disminueixen una mitjana del 4,5% el 2010, la meitat que la baixada mitjana de l'any anterior. La

primera baixada no s'havia produït fins al quart trimestre del 2008 (1,2%), però el descens es va accelerar fins arribar a una contracció del 11% en el quart trimestre del 2009. A partir de llavors s'aprecia un alentiment en el ritme de baixades, fins arribar a un 1,5% l'últim trimestre del 2010. (Vegeu el quadre AIII-108 i els gràfics AIII-23 i AIII-24).

La reducció acumulada entre els preus del quart trimestre de 2007 i el mateix període de 2010 ha estat del 13,5%.

A Espanya, l'ajust ja s'inicia el segon trimestre del 2008 i és més intens en aquest any, amb una reducció mitjana del 9,8%. El 2009 els preus continuen baixant, tot i que se'n va atenuant el ritme de baixada (7,4%), igual que el 2010, en què es redueixen un 3,9%. La reducció acumulada entre els preus del quart trimestre de 2007 i el mateix període de 2010 ha estat del 24,6%, gairebé el doble que la de les Illes Balears.

L'INE elabora l'Índex de Preus d'Habitatge, a partir dels valors de les transaccions notariales de compravenda d'habitatges lliures, prenent com a base l'any 2007. A les Balears, l'índex general corresponent a la mitjana anual de 2010 se situa en 89,03; cosa que suposa una reducció acumulada des de 2007 de l'11%, un valor un poc menor al registrat per l'indicador del Ministeri de Foment. No obstant això, l'evolució dels preus de l'habitatge nou i els de l'habitatge de segona mà és molt diferent.

Els preus mitjans de l'habitatge nou encara creixen un 5,2% el 2008 i experimenten

reduccions mitjanes del 2,9% el 2009 i del 2,8% el 2010. En conjunt, baixen un 0,7% des de 2007, i mostren una rigidesa forta a la baixa. En canvi, els preus dels habitatges de segona mà es mostren més elàstics a la caiguda del mercat immobiliari, i retrocedeixen un 4,4% ja el 2008 i accentuen l'ajust el 2009, amb una baixada de l'11,5%, que segueix l'any 2010, encara que s'alenteix (1,5%). La baixada acumulada des de 2007 és del 16,6%. Per tant, el gruix de l'ajust dels preus de l'habitatge a les Balears s'està centrant en l'habitatge usat, i afecta molt menys l'habitatge nou.

Convé destacar que l'evolució que s'acaba de descriure es refereix a valors mitjans. El mercat immobiliari, en part com a conseqüència de la pròpia magnitud de la sobreproducció recent, presenta una oferta residencial molt diversa en termes de qualitat. Es varen realitzar promocions en un context d'una expansió i d'una demanda que, llavors, semblaven interminables i que en certs casos varen excedir els límits de la prudència i varen conduir a produccions amb notes d'utilitat marginal decreixent. Els productes de menys qualitat han registrat caigudes de preus molt superiors a les que reflecteixen els preus mitjans esmentats. Per a l'absorció de l'estoc dels habitatges pitjor situats i amb menys equipaments i dotacions serà necessari requerir ajustos addicionals de preus. D'altra banda, les entitats financeres, a mesura que la morositat ha anat avançant, s'han vist abocades a adquirir una quantitat d'habitatges important, sigui per mitjà de dacions de pagament dels promotors o per execució de les garanties reals. Per alliberar-se amb rapide-

sa d'aquest estoc, han anat oferint els habitatges amb descomptes forts en els preus i també oferint condicions financeres preferents. Aquesta situació es va veient impulsada, a més, per les exigències derivades del procés de reestructuració del sistema financer i per les necessitats de sanejament dels balanços. Tot això ha anat pressionant els preus a la baixa.

L'evolució recent dels preus mitjans apunta a una continuació limitada del procés d'ajust, si bé a taxes reduïdes, sobretot en el cas de l'habitatge nou, que mostra signes d'estabilització. En tot cas, la política que adoptin les entitats financeres en matèria de preus de venda del seu estoc continuarà condicionant el marge d'actuació en matèria de preus de què disposaran els agents del mercat immobiliari per a l'oferta, tant dels habitatges actuals sense vendre com dels habitatges nous que vagin entrant en el mercat.

8.7.

ACCESIBILITAT A LA PROPIETAT DE L'HABITATGE

Hi ha diferents indicadors de l'accessibilitat a l'habitatge. El Servei d'Estudis Econòmics del BBVA elabora un indicador de síntesi per mesurar "l'esforç sobre ingressos ponderats ajustats per la fiscalitat", que relaciona la renda familiar mitjana amb el preu d'un "habitatge mitjà de mercat" i expressa el percentatge de la renda familiar que s'ha de destinar al pagament de l'adquisició de l'habitatge. L'accessibilitat

depèn de tres factors: els tipus d'interès hipotecaris, els preus reals de l'habitatge i la renda disponible.

Amb dades referides al conjunt estatal, en el període 1999-2008, l'accessibilitat es deteriora, sobretot pel factor preus. Encara que la capacitat d'endeutament havia anat augmentat els últims anys com a resultat de factors econòmics i financers, va resultar insuficient per contrarestar el creixement intens dels preus de l'habitatge, i en va anar erosionant, any rere any, l'accessibilitat. A partir de 2006, l'augment ràpid del tipus d'interès accelera el deteriorament de l'accessibilitat i s'arriba a un màxim del 38% el 2008.

No obstant això, el 2009 aquesta evolució es va revertir, i es va iniciar un procés de millora clara de l'accessibilitat; en primer lloc, com a resultat de la caiguda intensa dels tipus d'interès hipotecaris el 2009 i la seva continuació, a ritme més lent, també el 2010, i, en menor mesura, a causa de l'ajust a la baixa dels preus de l'habitatge. El BBVA xifrava l'indicador d'accessibilitat per al 2009 i 2010 en un 25% i un 20%, respectivament.

No disposam de dades relatives a l'accessibilitat desagregades per comunitats autònomes des de 2004. Però, d'acord amb la situació de partida i amb una evolució dels preus de major creixement a les Balears que en el conjunt estatal, podem estimar que l'indicador d'accessibilitat de la nostra comunitat hauria arribat a situar-se el 2008 més d'un 20% per sobre de l'estatal. La situació es va alleujar el 2009, atès que els preus varen baixar més a les Balears que en el conjunt d'Espanya, però el 2010

l'evolució ha estat a l'inrevés, encara que a taxes reduïdes. Per això, cal deduir que la situació no deu haver evolucionat de manera gaire diferent a l'estatal.

8.8.

CARACTERÍSTIQUES DELS HABITATGES

D'acord amb l'enquesta de 2009 sobre condicions de vida i cohesió social a les Illes Balears, que publica l'IBESTAT (Institut d'Estadística de les Illes Balears), el règim mitjà de tinença de l'habitatge principal era el següent: 72,7% en propietat, 20% de lloguer i 7,3% en cessió gratuïta. Malgrat tot, aquesta distribució varia molt segons el tipus d'edifici. En el cas de l'habitatge unifamiliar, la propietat suposa un 80% i el lloguer i la cessió gratuïta representen un 10% cada un. En el cas dels habitatges en edificis plurifamiliars, la mitjana se situa en el 68,9% en règim de propietat, el 25,7% de lloguer i el 5,4% en cessió gratuïta.

Entre les persones titulars de nacionalitat espanyola, un 77,2% habita un habitatge en propietat i un 15% de lloguer, la resta, un 7,8%, viu en habitatges en règim de cessió gratuïta. En canvi, en el cas de titulars no espanyols, el règim de propietat suposa un 34,9% i el lloguer arriba a un 62,4%, amb una cessió gratuïta del 2,7%.

Les llars de lloguer arriben amb més dificultats a final de mes. Un 30,8% de les llars que arriben a final de mes "amb dificultat" viu de lloguer, i un 63,1% en propietat. A l'extrem oposat, entre les

llars que manifesten arribar-hi “amb facilitat”, només un 6,5% és de lloguer, un 75,6% està en propietat i un 18% viu en cessió gratuïta.

El règim de propietat té una relació directa amb l'edat del sustentador principal de les llars fins als 65 anys. La propietat representa un 39,2% en el grup d'entre 16 i 29 anys i va pujant fins al 83,1% en el grup d'entre 45 i 64 anys. A partir dels 65 anys, la propietat perd un poc de pes. En canvi, el lloguer té una relació inversa amb l'edat en tots els trams. En el tram d'entre 16 i 29 anys, el lloguer representa el 52,8% i va baixant de manera continuada fins al 9% en el grup de més de 65 anys.

8.9.

EL LLOGUER D'HABITATGE

Els anys anteriors a la recessió s'havien sumat els efectes de diversos factors que anaven pressionant la demanda d'habitatge de lloguer i havien provocat un augment ràpid dels preus d'arrendament. Entre aquests factors, hi ha l'augment de la població immigrant de renda baixa i per motius laborals, l'escassetat tradicional de l'oferta d'habitatges en règim de lloguer, la insuficiència d'oferta d'habitatge social en propietat i l'empitjorament progressiu de l'accessibilitat a l'habitatge lliure per a capes creixents de la població.

Malgrat tot, l'actual cicle recessiu de la construcció ha anat introduint nous elements en aquest mercat. D'una banda, l'estrangulament creixent del flux del crè-

dit i l'enduriment de les condicions generals d'accés al mercat hipotecari, juntament amb l'augment de la desocupació i el deteriorament de l'economia i de les expectatives de les llars, han ampliat la demanda insatisfeta d'adquisició d'habitatge, i han afavorit el desplaçament de part de la demanda d'habitatges de compra cap al lloguer, encara que la disminució de la pressió demogràfica i l'alentiment de la formació de noves llars estiguin frenant aquest procés. Però, d'altra banda, el nou cicle ha generat una ampliació intensa de l'oferta d'habitatges de lloguer, de la mà de l'estoc remanent d'habitatges, com a alternativa a l'enfonsament de les vendes i també per rendibilitzar actius ociosos. És freqüent que ofereixin habitatges de lloguer propietaris que, en un moment determinat, varen adquirir per motius d'inversió o amb fins especulatius, mitjançant préstecs hipotecaris, i ara es troben atrapats entre un mercat immobiliari de vendes en via morta i la necessitat de fer front a la càrrega financera de l'endeutament.

El resultat de tot això és que els tres últims anys els preus de lloguer han baixat a les Balears i també, encara que menys, en el conjunt de l'Estat. El 2010 el preu mitjà baixa un 11,2% a les Illes Balears, després de les reduccions de l'1% i de l'11,4% registrades el 2009 i el 2008, respectivament, segons dades publicades per la Societat Pública del Lloguer (SPA), adscrita a l'anterior Ministeri d'Habitatge i actualment al Ministeri de Foment. Les rendes mitjanes mensuals de mercat varen ser de 578 euros, 651,65 euros i 658 euros, respectivament. En el conjunt d'Espanya, el descens del preu dels lloguers s'accentua: baixen un 4,6% el 2010, un 3,8% el

2009 i un 1,9% el 2008. Els preus mitjans estatals varen ser de 626 euros, 656 euros i 682 euros, respectivament.

La recessió econòmica i la desocupació aguditzen i estenen els problemes greus d'habitatge que ja existien, per a alguns col·lectius, els anys de bonança. L'avanç de la morositat suposa en molts casos la pèrdua de l'habitatge, empeny noves llars al lloguer forçós, retarda la formació de noves llars, el subarrendament està estès i es donen situacions de precarietat i amuntegament associades a llars plurifamiliars, a pesar que les polítiques de les administracions públiques d'accés a l'habitatge per als grups socials més desfavorits han pal·liat la magnitud del problema.

8.10.

LES POLÍTIQUES D'ACCÉS A L'HABITATGE

A l'àmbit de les Illes Balears, les polítiques d'accés a l'habitatge s'emmarquen, d'una banda, en el Pla Estatal d'Habitatge i Rehabilitació 2009-2012 (aprobat per RD 2066/2008, de 12 de desembre) i, per altra, en el Pla Estratègic d'Habitatge 2008-2011 de les Illes Balears, anomenat Pla Vuit 11 d'Habitatge (Decret 32/2009, de 29 de maig, que modifica el Decret 68/2008, de 6 de juny). Aquest pla autonòmic integra i complementa les ajudes del pla d'habitatge estatal, encara que conté figures amb entitat pròpia i es desenvolupa seguint cinc eixos d'actuació per afavorir l'accés a l'habitatge: adquisició, rehabilitació, lloguer, joves i altres ajudes.

Segons dades facilitades per la Conselleria d'Obres Públiques i Habitatge del Govern de les Illes Balears, el 2010 les ajudes han afectat 5.461 habitatges. Sobresurten els ajuts a la rehabilitació, que han afectat 4.311 habitatges, un 78,9% del total. Els altres ajuts s'han destinat al lloguer (652 habitatges), a l'adquisició d'habitatges usats (316) i a l'adquisició d'habitatges protegits (182).

En relació amb el programa Joves, s'han concedit 384 ajudes per primera hipoteca i s'han abonat 8.875,39 milers d'euros corresponents al programa de renda bàsica d'emancipació.

A més de les ajudes esmentades per a l'accés a l'habitatge, han continuat existint l'any 2010 desgravacions diverses en l'impost sobre la renda de les persones físiques, tant en el tram estatal com en el tram autonòmic. Cal citar, de manera esquemàtica, que les ajudes es concreten en deduccions de les quotes íntegres de l'impost esmentat per adquisició o rehabilitació de l'habitatge habitual, per construcció o ampliació de l'habitatge habitual, i per comptes habitatge. Sense entrar en els requisits, el límit de la inversió màxima deduïble és de 9.015 euros, amb un percentatge màxim de deducció del 15%. També hi ha desgravacions pel lloguer d'habitatge habitual, per a contribuents amb bases imposables inferiors a 24.020 euros, per al 10,05% del lloguer satisfet amb un màxim 9.015 euros l'any. Així mateix, hi ha desgravacions per a obres de millora a l'habitatge habitual, específicament destinades a incentivar la millora energètica i tecnològica i accessibilitat del parc d'habitatges, aplicables a bases imposables inferiors a

53.007,20 euros anuals, amb una desgravació del 10% sobre la inversió efectuada i un màxim de 4.000 euros l'any.

En el tram autonòmic d'aquest impost, la CAIB té establertes deduccions addicionals per a l'adquisició o rehabilitació d'habitatge habitual per joves, i per a arrendament per a joves, discapacitats o famílies nombroses, tot això subjecte a requisits de límits d'ingressos i altres. A més, hi ha deduccions per les quotes satisfetes pels impostos sobre transmissions patrimonials i per actes jurídics documentats en l'adqui-

sició d'habitatge per part de determinats objectes de protecció.

Com s'ha assenyalat, es produeixen canvis importants en el règim fiscal de l'habitatge en l'impost sobre la renda de les persones físiques a partir de l'1 de gener de 2011, en el sentit de l'eliminació de la desgravació per l'adquisició en el cas de bases imposables superiors a 24.107,20 euros anuals i, també, en el sentit de la millora de la deducció per lloguer d'habitatge, en ampliar els límits que en determinen l'import.

9

JUSTICIA I ARBITRATGE

RESUM

L'Audiència Provincial ha experimentat, l'any 2010, un descens lleuger dels assumptes, tant pel que fa als registrats com als resolts, en relació amb l'exercici anterior. El partit judicial de Palma s'organitza en jutjats de primera instància, que veuen incrementats el nombre de casos amb excepció dels jutjats de família; jutjats contenciosos administratius, que han experimentat un descens considerable de casos en relació amb l'any 2009; jutjats de violència contra les dones, que han vist reduït el nombre de denúncies presentades fins arribar a les 2.849, de les quals hi ha 437 renúncies, s'han imposat 430 ordres de protecció i 509 mesures de protecció a les víctimes; jutjats de menors, que han experimentat un augment d'assumpes; jutjats d'instrucció, en els quals es registren 6.008 casos més respecte a l'any 2009; i jutjats penals de l'1 al 7, en els quals, en contra de la tendència dels anys anteriors, hi ha un descens en el nombre d'assumpes. En el Jutjat penal número 8, destaca la disminució d'executòries registrades i d'executòries en tràmit. El Jutjat de vigilància penitenciària continua la tendència a l'augment d'assumpes registrats. El Jutjat degà registre un descens en el nombre d'expedients de consignació de renda, de queixes presentades al Deganat i de demandes presentades al Consell General del Poder Judicial (CGPJ). El servei comú ha experimentat l'any 2010 un descens de diligències unipersonals i d'embargaments, remocions i llançaments; en canvi, s'ha produït un increment de 671 exhorts. Pel que fa al Registre Civil, cal destacar l'augment de les inscripcions per naixement, expedients i cooperació registral.

Quant a l'activitat de la fiscalia, respecte als delictes contra la vida, s'observa un descens d'homicidis i un augment d'assassinats; quant als delictes de lesions, s'experimenta un augment significatiu en els delictes de maltractament familiar i dels delictes de lesions qualificades i un descens en la resta de delictes. Pel que fa als delictes contra la llibertat, l'any 2010 s'ha produït un augment considerable i generalitzat de les denúncies; i pel que fa als delictes contra la llibertat sexual, els índexs s'incrementen en tots els casos excepte pel que fa a l'assetjament sexual i als casos d'exhibicionisme. En referència als delictes contra el patrimoni i l'ordre socioeconòmic, es produeixen augments de denúncies per furt, robatoris amb violència i amb força o estafa, entre d'altres; i disminueixen les denúncies per extorsió, robatori i furt de vehicles o blanqueig de capitals, entre d'altres. Respecte als delictes contra els drets dels treballadors, l'any 2010 han disminuït, però s'ha denunciat un delictes de tràfic de mà d'obra. Per altra banda, augmenten significativament les denúncies per delictes contra l'ordenació del territori i contra el patrimoni històric i es redueixen de manera considerable les referides a delictes contra el medi ambient en general o per imprudència. Per altra part, es registra un augment significatiu en els delictes d'incendi amb perill per a la vida, per tràfic de drogues i per negativa a la realització de la prova d'alcoholèmia i per conducció alcohòlica; en canvi, es registra un descens important de delictes per conducció sota els efectes de begudes alcohòliques. Finalment, l'any 2010 hi ha una disminució generalitzada de les denúncies per falsificacions, excepte en els delictes de falsificació de documents públics i mercantils i la falsificació imprudent per part de funcionari.

9.1.

INTRODUCCIÓ

Davant un sistema judicial com l'espanyol, que el darrer any ha rebut més de deu milions d'assumpes amb un nombre de jutges que se situa a la meitat de la mitjana europea i amb un índex de litigiositat que, en contrapartida, dobla la mitjana, totes les veus autoritzades coincideixen a mantenir que el sistema està esgotat.

S'ha parlat de treballar en tres eixos: reformes legislatives que facin disminuir el nombre d'assumpes, aposta decidida per les noves tecnologies i creació de més places de jutges.

De fet, s'està elaborant un avantprojecte de mesures d'agilitació que aposta per apujar la quantia dels recursos d'apel·lació i cassació, la qual cosa no es veu amb bons ulls per importants sector professionals, que entenen que retallaran les garanties del ciutadà. Per altra banda, s'argumenta que el dret a la tutela judicial efectiva no comporta necessàriament el dret al recurs.

Al mateix temps, hi ha en tràmit un altre avantprojecte sobre noves tecnologies a l'Administració de justícia.

Igualment, està bastant avançat el projecte de Llei de reforma de la Llei de Registre Civil, que suposarà la sortida definitiva dels

membres del poder judicial d'aquest àmbit de l'Administració, amb una aposta tecnològica forta, i que centrarà la comesa dels jutges en els recursos contra resolucions que afecten drets essencials dels ciutadans.

En aquest escenari i pel que fa a Palma, hi ha un grau d'incertesa notable quant a la posada en funcionament de la nova oficina judicial en l'aspecte organitzatiu. No obstant això, s'està instal·lant el sistema e-Fidelius de gravació de vistes amb firma electrònica, que garanteix l'autenticitat i la integritat de tot el que passa en un judici, i que, per tant, permet que els secretaris judicials puguin compaginar la tasca de fedataris amb la més jurídica d'impuls dels procediments a l'oficina.

A la fi, pel que fa a la creació de noves places de jutges, la realitat està posant de manifest dues notes: 1) Que la complexitat en la formació de jutges no permet aconseguir un ritme de creació d'aquests professionals per arribar en poc temps a la mitjana de la Unió Europea. 2) Avui per avui, la carrera judicial no té els al·licients (econòmics i d'altres tipus) que garanteixin una afluència mínimament significativa d'opositors de qualitat. Per això, s'ha abordat un avantprojecte de llei anomenat "dels Tribunals d'Instància". No es tracta pròpiament dit d'un tribunal, ja que pràcticament la regla general és que les decisions judicials es prenen individualment i no de forma col·legiada. Es persegueix, en definitiva, rompre l'actual sistema un jutjat/un jutge, de manera que el jutges s'integrin dins d'aquests tribunals per ordres jurisdiccionals, i així es puguin optimitzar els efectius personals, de manera que la creació d'una plaça de jutge no suposi la creació de tot un jutjat. No obs-

tant això, no falten veus autoritzades que entenen que amb aquest pretext el que realment es vol és carregar més de feina les ja més que saturades agendes del jutges i estalviar la cridada de jutges substituïts per a funcions jurisdiccionals; en definitiva, millores amb cost zero per a l'Administració.

La població reclusa a les Illes Balears era l'any 2009, última dada disponible, de 1.937 persones (el 2008 pujava a 2.090), amb la qual cosa es rompia la tendència a l'alça dels últims anys. [\(Vegeu el quadre AIII-109\).](#)

9.2.

ELS JUTJATS I ELS TRIBUNALS

9.2.1. EL TRIBUNAL SUPERIOR DE JUSTICIA DE LES ILLES BALEARS

El Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears actua mitjançant la Sala Civil i Penal, la Sala Contenciosa Administrativa i la Sala Social. La Sala Contenciosa Administrativa és la que registra major nombre d'assumpes; malgrat això, el 2010 ha viscut un descens de la litigiositat, que ha passat de 1520 a 1323 assumptes registrats. [\(Vegeu el quadre AIII-110\).](#)

9.2.2. AUDIÈNCIA PROVINCIAL

L'Audiència Provincial ha experimentat, l'any 2010, un descens lleuger dels assumptes, tant pel que fa als registrats com als resolts, en relació amb l'exercici anterior. [\(Vegeu el quadre AIII-111\).](#)

9.2.3. PARTIT JUDICIAL DE PALMA

Les dades presentades a continuació s'han elaborat amb les dades de què disposa el jutjat deganat i els butlletins estadístics del Consell General del Poder Judicial.

9.2.3.1. Jutjats de primera instància

Els jutjats de primera instància se subdivideixen en jutjats ordinaris, jutjat mercantil, jutjats de família i jutjats socials. En aquests casos, la informació facilitada fa referència a assumptes registrats el 2009 i el 2010, a partir dels quals es pot obtenir la informació sobre l'increment d'assump-tes registrats.

9.2.3.1.1. Jutjats ordinaris

Els assumptes registrats han experimentat un considerable ascens (de 28.907 l'any 2009 a 30.710 l'any 2010). Es registra una diferència de 1.803 assumptes registrats, fet que representa una taxa de variació del 6,24%. [\(Vegeu el quadre AIII-112\).](#)

9.2.3.1.2. Jutjats de família

S'observa una disminució en l'entrada d'assump-tes el 2010, que està quantificada en 84 casos menys respecte de l'any 2009, la qual cosa representa una taxa de variació de -2,1%. [\(Vegeu el quadre AIII-113\).](#)

9.2.3.1.3. Jutjat mercantil

S'ha produït un descens considerable d'as- sumptes, de 1.370 l'any 2009 a 1.095 l'any 2010, fet que suposa una minoració absoluta de 275 casos registrats el 2010 respecte del 2009, que queda reflectida

en la taxa de variació, que és de -20,07%. A pesar d'aquesta minoració, cal destacar l'augment considerable en el nombre de concursos tant necessaris com voluntaris, fet que ja registrava creixement els anys 2008 i 2009 i que ha continuat augmen- tant a causa de la situació de crisi econò- mica. Aquest increment pot provocar la saturació dels jutjats malgrat les mesures de suport posades en pràctica (adscripció d'un jutge de reforç en el Jutjat mercantil número 1). Així mateix, els processos mo- nitoris s'han incrementat un 120%. [\(Ve- geu el quadre AIII-114\).](#)

Fixat el mòdul d'entrada pel CGPJ en 350 assumptes, la tendència alcista exigeix la creació d'un tercer jutjat.

9.2.3.1.4. Els jutjats socials

Podem veure un augment lleuger en el nombre d'assump-tes, especialment pel que fa a les reclamacions de quantitat, i es destaca la minoració del nombre d'assump-tes referits als acomiadaments. En nombres absoluts, l'augment de casos registrats el 2010 respecte del 2009 és de 160, fet que suposa una taxa de variació del 2,78%. [\(Vegeu el quadre AIII-115\).](#)

9.2.3.2. Els jutjats contenciosos administratius

El nombre d'assump-tes en aquesta juris- dicció ha experimentat un descens consi- derable, de 391 casos menys l'any 2010 en relació amb l'any 2009, encara que, tant pel volum com per la problemàtica dels assumptes que atenen, es fa necessà- ria la creació d'un nou òrgan. La minoració del nombre d'assump-tes registrats repre-

senta una taxa de variació de -14,30%. [\(Vegeu el quadre AIII-116\).](#)

9.2.3.3. El servei comú

Les càrregues de feina el 2010 han experimentat un descens considerable, sobretot pel que fa a les diligències unipersonals i als embargaments, remocions i llançaments. Quant als exhortos, s'ha produït un increment de 671 assumptes. Es registren 9.795 casos menys que en l'any 2009, xifra que representa una taxa de variació de -12,40%. [\(Vegeu el quadre AIII-117\).](#)

9.2.3.4. El Registre Civil

La delicada situació dels darrers anys, en especial pel que fa als expedients de nacionalitat, s'ha vist pal·liada amb la creació del Registre Civil Exclusiu 2, que va entrar en funcionament a final del 2008. S'espera que així es recuperi la normalitat en el servei.

Hi ha una iniciativa, encara no concretada, de digitalització dels llibres del Registre Civil, cosa que agilitaria els tràmits d'inscripció i de certificació de fets relatius a l'estat civil de les persones.

De les dades de 2010 cal destacar l'augment de les inscripcions per naixement, expedients i cooperació registral. [\(Vegeu el gràfic AIII-25\)](#)

9.2.3.5. Jutjats d'instrucció

Hi ha un augment en el nombre d'assump-tes l'any 2010, ja que es registren 6.008 casos més respecte a l'any 2009, fet que representa una taxa de variació del 7,56%,

motiu pel qual es reitera la necessitat que es creï, almenys, un nou òrgan d'acord amb el mòdul fixat pel CGPJ. [\(Vegeu el quadre AIII-118\).](#)

9.2.3.6. Jutjats de violència contra la dona

L'any 2010 s'ha registrat un descens en el nombre de denúncies presentades, quantificades en un total de 2.849, de les quals hi ha 437 renúncies, s'han imposat 430 ordres de protecció i s'han imposat 509 mesures de protecció a les víctimes. El descens del nombre d'assump-tes registrats representa una taxa de variació del -26,07%, que en nombres absoluts registra un descens el 2010 respecte del 2009 de 1.205 assumptes. [\(Vegeu els quadres AIII-119 i AIII-120\).](#)

9.2.3.7. Jutjats de menors

L'any 2010 ha experimentat un augment d'assump-tes, la diferència és en 123 assumptes registrats i una taxa de variació el 2010 respecte del 2009 del 12,47%. [\(Vegeu el quadre AIII-121\).](#)

9.2.3.8. Jutjats penals de l'1 al 7

L'any 2010, i en contra de la tendència dels anys anteriors, hi ha un descens en el nombre d'assump-tes, de 6.485 l'any 2009 a 6.135 l'any 2010, fet que suposa una disminució de 347 casos i una taxa de variació de -5,35%. [\(Vegeu el quadre AIII-122\).](#)

9.2.3.9. Jutjat penal número 8

S'ha produït una minoració del nombre d'executòries, tant pel que fa al nombre

total d'executòries registrades com pel que es refereix al nombre total d'executòries en tràmit. La diferència registrada és de 1.654 assumptes i d'una taxa de variació que disminueix el 2010 respecte del 2009 un 16,11%. [\(Vegeu el quadre AIII-123\).](#)

9.2.3.10. Jutjat de vigilància penitenciària

Aquest jutjat segueix la tendència a l'augment d'assumpes registrats, amb una diferència de 1.217 assumptes registrats i una taxa de variació que augmenta el 2010 respecte del 2009 un 21,27%. [\(Vegeu el quadre AIII-124\).](#)

9.2.3.11. Jutjat degà

S'ha produït un descens en el nombre d'expedients de consignació de renda; de queixes presentades al Deganat, i de demandes presentades al Consell General del Poder Judicial (CGPJ). Els canvis registrats el 2010 respecte al 2009 suposen un descens del 21,13% en el nombre d'expedients de consignació de renda; del 44% de queixes presentades al Deganat, i del 41,34% de les demandes presentades al CGPJ. [\(Vegeu el quadre AIII-125\).](#)

9.2.4. PARTIT JUDICIAL D'INCA

En relació amb la jurisdicció civil (ordinària, de família i voluntària), s'han registrat un total de 6.152 assumptes, enfront dels 6.178 de 2009, fet que suposa una disminució de 26 casos i una taxa de variació el 2010 respecte al 2009 de -0,42%. [\(Vegeu el quadre AIII-126\).](#)

Quant a la jurisdicció penal, s'observa un increment, encara que poc significatiu, en el nombre d'assumpes registrats (15.065 assumptes el 2010 enfront dels 14.757 de l'any anterior), fet que representa un augment lleuger de 308 casos, amb una taxa de variació del 2,9%. [\(Vegeu el quadre AIII-127\).](#)

Pel que fa als assumptes de violència domèstica, s'han presentat 72 denúncies (enfront de les 110 del 2009) i s'han imposat 22 mesures de protecció. Finalment, pel que fa als assumptes de la violència contra la dona, s'han presentat 410 denúncies i s'han imposat 500 mesures de protecció. [\(Vegeu els quadres AIII-128 i AIII-129\).](#)

9.2.5. PARTIT JUDICIAL DE MANACOR

En relació amb la jurisdicció civil (ordinària, de família i voluntària), les dades segueixen la tendència creixent dels darrers anys. El 2010 s'han registrat 6.037 assumptes enfront dels 5.378 del 2009, fet que suposa un augment de 659 casos i una taxa de variació del 12,25%. [\(Vegeu el quadre AIII-130\).](#)

Quant a la jurisdicció penal, s'ha registrat un descens del número d'assumpes registrats, 17.953 l'any 2010 enfront dels 18.796 de l'any 2009, dades que suposen 843 casos menys registrats i una taxa de variació de -4,48%. [\(Vegeu el quadre AIII-131\).](#)

Pel que fa als assumptes de violència domèstica, s'han presentat 13 denúncies i s'han imposat cinc mesures de protecció.

Finalment, respecte a la violència contra la dona, s'han presentat 128 denúncies davant les 113 de l'any 2009 i s'han imposat 282 mesures judicials penals de protecció i seguretat a les víctimes enfront de les 173 de l'any 2009. [\(Vegeu els quadres AIII-132 i AIII-133\).](#)

9.2.6. PARTIT JUDICIAL D'EIVISSA

En relació amb la jurisdicció civil (ordinària, de família i voluntària), s'han registrat 5.279 assumptes, enfront dels 5.207 de l'any 2009, cosa que suposa un augment de 72 assumptes registrats i una taxa de variació de l'1,38%. [\(Vegeu el quadre AIII-134\).](#)

Quant a la jurisdicció penal, l'any 2010 s'han registrat 26.557 assumptes, respecte dels 26.778 de 2009, fet que suposa un descens de 221 assumptes registrats i una taxa de variació de -0,83%. [\(Vegeu el quadre AIII-135\).](#)

Pel que fa als assumptes de violència domèstica, s'han presentat 71 denúncies enfront de les 37 de l'any 2009, cinc renunciïes i s'han imposat 17 mesures de protecció. Quant a la violència contra la dona, s'ha produït un descens en el nombre de denúncies presentades (586 enfront les 652 de l'any 2009) i s'han imposat 684 mesures judicials penals de protecció i seguretat a les víctimes enfront les 391 de l'any 2009. [\(Vegeu els quadres AIII-136 i AIII-137\).](#)

Respecte dels jutjats penals, hi ha hagut un descens de 40 casos, xifra que representa una taxa de variació de -3,23%, atès que enfront dels 1.240 assumptes registrats l'any 2009, el 2010 se n'han registrat

1.200. [\(Vegeu el quadre AIII-138\).](#)

I, finalment, els jutjats socials han sofert un increment encara que poc significatiu, ja que l'any 2010 hi ha hagut 1.149 assumptes registrats enfront dels 1.138 de l'any anterior, la qual cosa suposa un increment d'11 casos i una taxa de variació del -0,97%. [\(Vegeu el quadre AIII-139\).](#)

9.2.7. PARTIT JUDICIAL DE MAÓ

En la jurisdicció civil (ordinària, de família i voluntària), s'han registrat 2.505 assumptes el 2010 respecte dels 2.287 de l'any anterior, fet que suposa un descens de 218 casos registrats i una taxa de variació de -8,70%. [\(Vegeu el quadre AIII-140\).](#)

En la jurisdicció penal s'observa un descens de 24 assumptes, ja que s'han registrat 6.739 assumptes el 2010 respecte dels 6.763 de l'any anterior, la qual cosa suposa una taxa de variació de -0,35%. [\(Vegeu el quadre AIII-141\).](#)

Els jutjats penals han registrat 528 assumptes, enfront els 451 de l'any 2009, que xifren un augment de 77 casos registrats amb una taxa de variació del 17,07%. [\(Vegeu el quadre AIII-142\).](#)

I, finalment, en relació amb els assumptes de violència domèstica, s'han presentat 19 denúncies, se n'ha retirat una i s'han imposat quatre mesures de protecció. Quant a la violència contra la dona, s'han presentat 182 denúncies i s'han imposat 79 mesures judicials penals de protecció i seguretat a les víctimes. [\(Vegeu els quadres AIII-143 i AIII-144\).](#)

9.2.8. PARTIT JUDICIAL DE CIUTADELLA

En la jurisdicció civil (ordinària, de família i voluntària), s'han registrat 1.298 assumptes enfront els 1.360 de l'any anterior, fet que suposa un descens de 62 casos registrats i una taxa de disminució de -4,56%. [\(Vegeu el quadre AIII-145\).](#)

En la jurisdicció penal, s'han registrat 4.454 assumptes l'any 2010 respecte als 4.738 de l'any anterior, xifra que suposa un descens de 284 assumptes registrats i una taxa de variació de -5,99%. [\(Vegeu el quadre AIII-146\).](#)

En relació amb els assumptes de violència domèstica, s'han presentat cinc denúncies, no se n'ha retirat cap i no s'ha imposat cap mesura de protecció. Quant als assumptes de violència contra la dona, s'han presentat 76 denúncies i s'han imposat 15 mesures judicials penals de protecció i seguretat a les víctimes. [\(Vegeu els quadres AIII-147 i AIII-148\).](#)

Finalment, en la jurisdicció social, s'han registrat 604 assumptes el 2010 respecte als 642 de l'any anterior, dades que suposen un descens de 38 casos i una taxa de variació de -5,92%. [\(Vegeu el quadre AIII-149\).](#)

9.3.

LA FISCALIA

Aquest apartat es divideix en els subapartats següents: l'àmbit penal, la vigilància penitenciària, la jurisdicció de menors, la Comissió d'Assistència Gratuïta i l'activitat de la fiscalia.

9.3.1. ÀMBIT PENAL

La informació estadística que es presenta prové de la memòria elaborada pel fiscal en cap de les Illes Balears sobre l'actuació de la fiscalia l'any 2010. Cal destacar que les xifres no es refereixen a delictes comesos sinó a delictes denunciats o descoberts d'ofici l'any 2010, de manera que part d'aquests delictes poden desaparèixer al llarg de la tramitació del procediment judicial corresponent, perquè el Jutjat instructor els arxivi o perquè hi hagi una absolució dictada pels tribunals que hagin de jutjar el fet. A més, s'indica l'activitat delictiva denunciada a les Illes Balears en relació amb els delictes comesos més habitualment o que tenen més incidència o gravetat social.

9.3.1.1. Delictes contra la vida

Seguint la categoria creada l'any 2008, segons la qual es diferencien els delictes d'homicidi per accident de trànsit dels d'homicidi imprudent (fet atribuïble a la incidència de la problemàtica dels accidents de trànsit i de la seguretat viària, que va propiciar l'assignació de fiscals especialitzats per coordinar i incidir en aquesta matèria delictiva), s'observa un descens d'homicidis (36 respecte dels 48 del 2009) i un augment d'assassinats, que passen a quatre quan el 2009 n'hi varen haver tres. [\(Vegeu el quadre AIII-150\).](#)

9.3.1.2. Delictes de lesions

L'any 2010 s'incrementa l'activitat de l'any anterior amb un augment significatiu en els delictes de maltractament familiar,

que suposen un nombre particularment elevat de procediments incoats. Enfront l'aspecte positiu de la conscienciació de la dona per denunciar, destaca l'aspecte negatiu de la poca conscienciació d'un sector masculí que encara té una concepció més que masclista, patrimonialista, de la dona. Així mateix, hi ha un augment dels delictes de lesions qualificades i un descens en la resta de delictes. Es manté l'assignació de tres fiscals de Palma amb dedicació exclusiva en aquest jutjat. Es distingeix entre les lesions imprudents les derivades d'accidents de trànsit, que són la majoria, i les que són conseqüència d'una actuació professional inadequada. [\(Vegeu el quadre AIII-151\).](#)

9.3.1.3. Delictes contra la llibertat

L'any 2010 s'ha produït un augment considerable i generalitzat de les denúncies per aquests delictes, de 2.289 l'any 2009 a 2.737 l'any 2010. [\(Vegeu el quadre AIII-152\).](#)

9.3.1.4. Delictes contra la llibertat sexual

Els índexs s'incrementen en tots els casos, excepte pel que fa a l'assetjament sexual i als casos d'exhibicionisme. El total de delictes contra la llibertat sexual s'ha incrementat considerablement, 721 casos enfront els 505 de l'any 2009. [\(Vegeu el quadre AIII-153\).](#)

9.3.1.5. Omissió del deure de socors

L'any 2010 s'han produït deu denúncies, enfront de les 13 de l'any anterior. [\(Vegeu el quadre AIII-154\).](#)

9.3.1.6. Violació del domicili

L'any 2010 s'ha produït un augment molt important de delictes per violació de domicili, 73 casos respecte a l'any 2009, en què n'hi va haver dos. [\(Vegeu el quadre AIII-155\).](#)

9.3.1.7. Delictes contra l'honor.

Les denúncies per aquest tipus de delictes s'han incrementat l'any 2010 respecte l'any anterior, tant pel que fa als casos d'injúries (de 90 a 105), com als de calúmnies (de 21 a 24). [\(Vegeu el quadre AIII-156\).](#)

9.3.1.8. Delictes contra les relacions familiars

Hi ha hagut un augment general del nombre de denúncies –853 l'any 2010 davant les 669 de l'any 2009– excepte en els delictes de mendicitat de menors. Destaca l'increment de delictes d'abandonament familiar; impagament de pensions; abandonament d'infants i trencament de deures de custòdia. Respecte al delicte de sostracció de menors, la major part de les dades fan referència als supòsits de pares o mares divorciats que es queden o s'enduen els fills menors, malgrat que la guarda i custòdia havia estat assignada a l'altre progenitor. [\(Vegeu el quadre AIII-157\).](#)

9.3.1.9. Delictes contra el patrimoni i contra l'ordre socioeconòmic

L'increment més considerable es dona respecte dels delictes de furt, robatori amb violència o intimidació, estafa, apropiació indeguda, danys, delictes contra la

propietat intel·lectual i receptació. També s'ha produït un augment dels robatoris amb força i amb força en casa habitada o local obert al públic, usurpació, defraudació del fluid elèctric i anàlegs, i insolvència punible (que inclou els alçaments de béns, les fallides, els concursos i les suspensions de pagaments). Disminueixen l'extorsió, el robatori i furt de l'ús de vehicles, els danys imprudents, els delictes contra la propietat industrial, els delictes societaris i el blanqueig de capitals. [\(Vegeu el quadre AIII-158\).](#)

9.3.1.10. Delictes contra la Hisenda Pública i la Seguretat Social

L'any 2010 han disminuït de 22 a 13 les denúncies per defraudació tributària en relació amb l'any anterior. Pel que fa al delictes comptable, s'han presentat quatre denúncies menys que l'any anterior i s'ha passat de nou a cinc. [\(Vegeu el quadre AIII-159\).](#)

9.3.1.11. Delictes contra els drets dels treballadors

L'any 2010 s'ha produït un descens de 514 a 493 en les denúncies contra els drets laborals o de la Seguretat Social, i també han minorat les denúncies contra la seguretat i higiene en el treball (de 45 a 12); en canvi, el 2010 hi ha hagut un delictes per tràfic de mà d'obra, mentre que l'any 2009 no se'n va produir cap. [\(Vegeu el quadre AIII-160\).](#)

9.3.1.12. Delictes contra l'ordenació del territori

L'any 2010 disminueix el nombre total de denúncies per delictes contra l'ordenació

del territori, de manera diferenciada. D'una banda, augmenten significativament les denúncies per delictes contra l'ordenació del territori i contra el patrimoni històric i es redueixen considerablement les referides a delictes contra el medi ambient en general o per imprudència. [\(Vegeu el quadre AIII-161\).](#)

9.3.1.13. Delictes contra la seguretat col·lectiva

L'any 2010 s'ha produït un augment generalitzat en el nombre de denúncies contra la seguretat col·lectiva, si bé de manera concreta i segons el tipus de denúncia es registra un augment significatiu en els delictes d'incendi amb perill per a la vida, per tràfic de drogues i per negativa a la realització de la prova d'alcoholèmia i per conducció alcohòlica. Es registra un descens important de delictes per conducció sota els efectes de begudes alcohòliques. [\(Vegeu el quadre AIII-162\).](#)

9.3.1.14. Falsificacions

L'any 2010 hi ha una disminució generalitzada de les denúncies per aquest tipus de delictes, excepte en els delictes de falsificació de documents públics i mercantils (de 209 a 308) i la falsificació imprudent per funcionari (de 0 a 3). [\(Vegeu el quadre AIII-163\).](#)

9.3.1.15. Delictes contra l'Administració pública

S'ha produït un augment respecte dels nivells de l'any 2009: prevaricació administrativa, malversació i abusos en l'exercici de les funcions.

Tot i aquestes dades, s'ha de destacar que la lluita contra la corrupció s'ha potenciat a la nostra Comunitat Autònoma amb la dotació de tres fiscals amb dedicació exclusiva des de gener de 2010 i amb l'increment d'elements personals i materials i els graus de coordinació amb la fiscalia de les forces i cossos de seguretat i els òrgans de la Hisenda Pública. En qualsevol cas, les dades no han de dur a la confusió. Ja que un sol assumpte pot suposar, per exemple la comissió de tres delictes (falsestat, suborn i malversació de fons públics), i estadísticament es computa com a tres, tot i que això no contempla lògicament ni el nombre d'imputats ni, encara menys, la importància de les persones ni la gravetat dels fets que aquestes persones hagin comès. [\(Vegeu el quadre AIII-164\).](#)

9.3.1.16. Delictes contra l'Administració de justícia

L'any 2010 hi ha hagut un increment generalitzat de les denúncies d'aquests tipus de delictes, i destaca el delicte de realització arbitrària del propi dret (de 6 a 55).

Són molt nombroses, i amb diferència, les denúncies per trencament de condemna, que passen de 1.129 a 1.371, amb una tendència a l'alça. En aquest apartat s'inclouen les condemnes de privació del permís de circulació i les condemnes, dictades en l'àmbit de violència domèstica, d'allunyament i de comunicació amb l'exparella. Aquestes darreres són la causa principal de l'increment del nombre de denúncies. L'únic delicte contra l'Administració de justícia que disminueix és el d'obstrucció a la justícia per incompareixença, que passa d'11 a 8. [\(Vegeu el quadre AIII-165\).](#)

9.3.1.17. Delictes contra la Constitució

No s'ha produït cap delicte l'any 2010. [\(Vegeu el quadre AIII-166\).](#)

9.3.1.18. Delictes contra l'ordre públic

L'any 2010 s'han incrementat significativament les denúncies per tots els delictes contra l'ordre públic. [\(Vegeu el quadre AIII-167\).](#)

9.3.2. Els JUDICIS AMB JURAT

Els judicis amb jurat, encara que integrats amb normalitat absoluta en el sistema judicial, suposen una excepció per la seva dificultat i la gravetat dels delictes que es jutgen, la qual cosa justifica un apartat específic.

Al llarg de l'any 2010 s'han incoat deu casos, se n'ha sobresegut un, s'han duit a terme tres judicis, tres s'han conformat i quatre han quedat pendents de judici.

9.3.3. LA VIGILÀNCIA PENITENCIÀRIA

L'any 2010 hi ha hagut una minoració generalitzada del nombre d'expedients en termes globals, si bé segons el tipus d'expedient es detecten diferències. Especialment, hi ha un descens important de permisos de sortida, que passen de 4.830 casos el 2009 a 2.031 l'any 2010. Hi ha creixement en els casos de redempció de penes pel treball, recursos de sancions, expedients de visites, de llibertat condicional i de diligències indeterminades. [\(Vegeu el quadre AIII-168\).](#)

El Codi Penal de 1995 va abolir les redempcions de penes pel treball. Els darrers anys aquests expedients s'han anat reduint, ja que es referien a condemnes per fets comesos amb anterioritat a l'entrada en vigor d'aquest codi, de manera que actualment el nombre de redempcions que resten és absolutament insignificant. Com a dada significativa per comentar, destaca la pena dels treballs en benefici de la comunitat. Al llarg de l'any 2010 s'han imposat 2.094 condemnes d'aquest tipus, davant les 860 de l'any anterior, fonamentalment perquè el legislador vol potenciar aquest tipus de pena, malgrat que es manté, encara que atenuat, el problema greu que no sempre es troben administracions que ofereixin treballs en els quals els penats puguin satisfer les penes que els han imposat.

9.3.4. LA JURISDICCIO DE MENORS

Aquest epígraf es divideix en els subapartats següents: diligències preliminars, nombre de menors als quals s'ha aplicat aquesta jurisdicció, delictes jutjats en aquesta jurisdicció i mesures imposades als menors condemnats.

9.3.4.1. Diligències preliminars

Les dades sobre diligències i casos arxivats l'any 2010 denoten un descens lleuger de les diligències iniciades (3.527 l'any 2010 davant les 3.638 de l'any 2009); un augment lleuger de desistides (142 l'any 2010 davant 124 l'any 2009) i un descens significatiu de les diligències arxivades (1.215 l'any 2010 davant 3.201 l'any 2009). [\(Vegeu el quadre AIII-169\).](#)

9.3.4.2. Delictes jutjats en aquesta jurisdicció

L'any 2010 s'ha jutjat un nombre inferior de delictes en relació amb el 2009, i, en general, s'ha notat un descens en tots els tipus delictius, excepte en els delictes de lesions (de 339 a 514) i contra la vida (de 0 a 9) [\(Vegeu el quadre AIII-170\).](#)

9.3.4.3. Mesures imposades als menors condemnats

L'any 2010 s'han imposat mesures d'internament, llibertat vigilada, prestacions en benefici de la comunitat i amonestacions, i s'han aplicat solucions extrajudicials. En general, la quantitat de mesures ha augmentat respecte al 2009, excepte pel que fa als internaments tancats, semioberts i terapèutics. [\(Vegeu el quadre AIII-171\).](#)

9.3.5. ACTIVITAT NO PENAL

En aquest apartat es fa referència a una part l'activitat que exerceix el ministeri fiscal en matèria no penal, la més destacada en nombre i importància.

9.3.5.1. Família

L'any 2010 s'ha produït un augment dels procediments de filiació i divorci contenciós, mentre que hi ha hagut un descens en els divorcis d'acord mutu, adopcions i, sobretot, de les separacions (de 278 l'any 2009 a 90 l'any 2010), propiciat aquest darrer per l'aparició a la legislació espanyola de l'anomenat *divorci exprés* i la innecessarietat de la separació com a mesura prèvia al divorci. [\(Vegeu el quadre AIII-172\).](#)

9.3.5.2. Incapacitats

L'any 2010 la fiscalia ha iniciat 502 incapacitats i n'ha contestades 51, 52 tuteles i ha emès 447 dictàmens d'internament en unitats de psiquiatria. [\(Vegeu el quadre AIII-173\).](#)

9.3.5.3. Contenciós administratiu

Hi ha hagut un descens dels assumptes relacionats amb qüestions referides tant als drets fonamentals com a la competència [\(Vegeu el quadre AIII-174\).](#)

9.3.5.4. Social

L'any 2010 s'ha produït un augment de dos casos de qüestions relacionades amb els drets fonamentals, i d'una denúncia relacionada amb els convenis col·lectius. [\(Vegeu el quadre AIII-175\).](#)

9.3.6. COMISSIÓ D'ASSISTÈNCIA JURÍDICA GRATUÏTA

D'aquest apartat cal destacar, d'una banda, que en l'ordre social la designació de misser i procurador és automàtica. I, de l'altra, l'ascens notori de les sol·licituds per litigar gratuïtament a Mallorca i, d'una manera particular, a Eivissa.

Es desglosen a continuació aquestes dades per illes.

9.3.6.1. Mallorca

Les dades es detallen en el [quadre AIII-176.](#)

9.3.6.2. Eivissa

Les dades es detallen en el [quadre AIII-177.](#)

9.3.6.3. Menorca

Les dades es detallen en el [quadre AIII-178.](#)

9.3.7. L'ACTIVITAT DE LA FISCALIA

Dels 55 fiscals de la plantilla, 13 són fiscals substituïts que cobreixen tant les places vacants com les baixes i els nomenaments de suport.

L'any 2010 la plantilla de fiscals (amb un total de 55, més tres de suport), es distribueix de la manera següent: un fiscal en cap, un tinent fiscal, 35 fiscals a Mallorca (Palma), sis fiscals adscrits a la Jurisdicció de Menors (Palma), tres fiscals adscrits a la Fiscalia Anticorrupció, tres fiscals adscrits a la Jurisdicció de Violència Domèstica (Palma), cinc fiscals a Manacor, nou a Eivissa, quatre a Menorca (Maó) i tres fiscals substituïts de suport.

S'ha de destacar que el 31 de desembre de 2010 la fiscalia de Palma va incrementar la plantilla en tres fiscals. Aquest augment ha permès reforçar determinades àrees d'especialistes, en concret sinistralitat laboral i medi ambient, àrees en què només hi havia, sense dedicació exclusiva, dos i un fiscal, respectivament, per passar actualment a quatre i tres. A més, ha permès crear una àrea de la fiscalia antidroga formada, sense dedicació exclusiva, per tres fiscals.

Quant a l'activitat que ha duit a terme la fiscalia, s'ha produït un augment en general. Continua la tendència ascendent dels dictàmens en totes les matèries. En el cas de dictàmens civils s'inclouen, d'una banda, matèries referides a família (divorcis i separacions) i, de l'altra, incapacitats o malalties mentals i civils en sentit estricte (competència, dret a l'honor i intimitat, suspensions de pagament, etc.).

Les dades sobre jurisdicció de menors s'assenyalen en el capítol anterior, ja que amb l'entrada en vigor de la Llei penal del menor sembla elemental establir una apartat estadístic específic per a aquesta activitat.

Així mateix, s'ha de remarcar l'augment considerable dels assumptes governamentals, que passen de 92 l'any 2009 a 887 l'any 2010.

Les dades referents a visites penitenciàries inclouen tant les del Centre Penitenciari de Palma com el d'Eivissa. S'ha de destacar que l'any 2011 se n'inaugurarà un a Menorca.

Les visites a establiments psiquiàtrics es refereixen als dies que s'han fet visites a les unitats de Psiquiatria de Son Dureta (des de desembre, Son Espases) i Son Llàtzer, així com les visites independents, per raons òbvies, a la Unitat de Psiquiatria de l'Hospital d'Inca.

Finalment, hi ha hagut un descens lleuger de les diligències informatives. No obstant això, se subratlla de nou aquest apartat per la importància que els darrers temps, particularment els quatre darrers anys, han

tengut les investigacions iniciades a la fiscalia, sobretot en la fiscalia anticorrupció que, d'alguna manera, ja s'ha estabilitzat. Així, entre les dades significatives ressenyades en anys anteriors, destaca que si l'any 2005 es varen incoar 63 diligències d'aquest tipus, l'any 2007 la incoació va ascendir a 147 (més del doble) i l'any 2008 a 221 (gairebé va quadruplicar les del 2005). L'any 2009, amb 220 diligències d'aquest tipus incoades i l'any 2010 amb 173, les investigacions realitzades *ab initio* per la fiscalia s'han estabilitzat, efectivament, però es tracta d'una estabilització produïda en el punt àlgid. Això comporta, descomptant els caps de setmana, la presentació en fiscalia de pràcticament una denúncia diària. [\(Vegeu el quadre AIII-179\).](#)

El manteniment de l'aposta per l'especialització; és a dir, per l'assignació a determinats fiscals de matèries específiques amb incidència social especial, continua suposant un pas endavant notable en l'activitat més noble que pugui tenir la fiscalia, però igualment se segueix produint la repercussió negativa en l'increment notable del treball quotidià. A l'especialització, ja ens hi hem referit tant en anteriors comentaris com a la memòria de l'any passat.

En efecte, matèries com sinistralitat laboral, estrangeria, seguretat viària, delinqüència informàtica, afegides a les ja clàssiques, com les referides a malalties mentals, persones incapacitades o preses, etc., no tan sols suposen un augment evident de treball, sinó que també obliguen a una participació més activa del fiscal, particularment en la fase d'esbrinament i acreditació dels fets. L'augment de la plantilla a final de l'any 2010 ha permès un respir

que, encara que lleu, permet una eficiència major en la feina de la fiscalia.

En aquest sentit, un any més, volem continuar destacant l'activitat investigadora del ministeri fiscal mitjançant les diligències informatives de les quals ja hem parlat. Si en el nostre país la funció d'investigació del delictes està atribuïda als jutges d'instrucció, els darrers anys s'ha establitzat a l'alça la major freqüència que els fiscals, per iniciativa pròpia o per mitjà de denúncies tant particulars com institucionals, realitzen tasques d'investigació de delictes, alguns dels quals són d'una gran envergadura. Basta repetir les dades estadístiques de les diligències informatives (el procediment prejudicial, la investigació del qual ha de dirigir la fiscalia) incoades per la fiscalia: 63 l'any 2005, 133 l'any 2006, 147 el 2007, 221 el 2008, 220 el 2009 i 172 el 2010. Els dos darrers anys aquesta atribució de la funció de l'activitat investigadora al fiscal continua essent el gran repte que la institució judicial té en el futur més immediat, i que els poders públics, especialment el legislatiu, haurien d'afrontar sense més demora.

9.4.

L'ARBITRATGE

9.4.1. LA DIRECCIÓ GENERAL DE CONSUM

L'any 2010 ha augmentat un 6,85% el nombre de les empreses adherides respecte al 2009, i ja s'arriba a les 1.060. Enguany, s'han presentat 2.363 sol·licituds davant la Junta Arbitral de Consum.

D'aquestes, 1.252 han estat resoltes, 513 han estat per mediació i 739, per laude. [\(Vegeu el quadre AIII-180\).](#)

9.4.2. LA DIRECCIÓ GENERAL DE TRANSPORTS

Segons les dades que ha aportat la direcció general de Transports, el nombre de demandes de contractes de transport ha disminuït l'any 2010 respecte al 2009, en passar de 54 a 30. Hi ha hagut un total de 25 demandes de contractes en el transport de mercaderies, de manera que es redueixen en 22 les de l'any anterior, i cinc en el transport de passatgers, dues menys que el 2009. Del total de demandes, per impagaments d'imports s'han interposat 12 demandes, per retards en el lliurament han estat quatre, per danys o pèrdues han estat nou i les cinc demandes restants s'han interposat per altres causes. Les demandes resoltes l'any 2010 han estat 35, però se n'hi han de sumar cinc corresponents al 2009. [\(Vegeu el quadre AIII-181\).](#)

9.4.3. SERVEIS D'ARBITRATGE DE LA CAMBRA DE COMERÇ

L'any 2010, la Cambra de Comerç de Mallorca ha administrat, en col·laboració amb l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de les Illes Balears, un total de 26 arbitratges. D'aquests, deu han estat resolts, 12 segueixen en tràmit, tres han estat transigits i només un no ha estat admès. [\(Vegeu el quadre AIII-182\).](#)

10

CULTURA, LLENGUA I ORGANITZACIONS ASSOCIATIVES

RESUM

El pressupost del 2010 del Govern de les Illes Balears destinat a Cultura ha disminuït en xifres absolutes, ja que enguany s'hi han destinat 6,9 milions d'euros, xifra que suposa una reducció respecte a l'any anterior d'1,4 milions d'euros. En canvi, els pressuposts culturals dels quatre consells insulars han augmentat respecte al 2009.

Pel que fa a les arts plàstiques, s'ha diferenciat entre la programació institucional i la programació comercial. Entre els museus i les fundacions amb participació de les administracions públiques destaca l'increment de més de 53.000 visitants que ha experimentat el Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma, Es Baluard, l'any 2010 respecte a l'any anterior. El centre que més visitants ha perdut ha estat la Necròpoli des Puig des Molins, quasi 8.800. En el cas de les galeries d'art privades, la majoria han mantingut el mateix nombre d'exposicions, excepte la galeria Oliver Maneu i la Jaume III, que enguany gairebé han doblat les exposicions realitzades el 2009.

L'any 2010 les discogràfiques han reduït significativament les edicions de discs compactes. Igualment, l'edició de llibres i fullets ha baixat respecte a l'any anterior, tot i que el nombre d'exemplars de fullets ha augmentat. D'altra banda, les dades corresponents als dipòsits legals dels consells insulars indiquen que el nombre de llibres incorporats aquest any ha disminuït en tots ells, excepte en el de Formentera. Pel que fa als fulls i fullets incorporats, disminueixen significativament en el cas de Mallorca i Eivissa; en canvi, es mantenen a Menorca i augmenten a Formentera. En el cas del teatre, la variació d'espectadors l'any 2010 respecte a l'any anterior depèn del teatre en concret, no es pot establir una pauta general. Els teatres que han augmentat més de públic són l'Auditori d'Alcúdia, els teatres municipals del Palma i l'Auditori Sa Mònica. En canvi, els que més públic perden són el Teatre Municipal d'Artà, el Teatre de Lloseta i el Teatre del Mar.

Quant a la projecció cultural a l'exterior, el Govern de les Illes Balears ha impulsat la participació de 21 companyies teatrals a 27 fires o festivals fora de la nostra comunitat, així com també nombrosos espectacles musicals. En el món del cinema, l'any 2010 s'ha produït un ascens lleuger en el nombre d'espectadors i de la recaptació respecte a l'any anterior. Pel que fa al consum dels mitjans de comunicació, la televisió continua capdavantera, amb una audiència acumulada de 860.000 persones. La cadena més vista a les Illes Balears és La 1 de TVE. En relació amb la comunicació escrita, els diaris *Última Hora* i *Diario de Mallorca* continuen essent els més llegits. Per altra banda, les emissores de ràdio més escoltades són les de temàtica musical, sobretot *Los 40 Principales*.

10.1.

INTRODUCCIÓ

La despesa total en cultura a les Illes Balears per a l'any 2009⁴⁷ va ser de 372,7 milions d'euros, la qual cosa equival a un 3,03% de la despesa total de les llars familiars de l'any 2009 (12.293,26 milions d'euros). En la variació respecte als tres anys anteriors es nota una tendència decreixent de la despesa cultural a les Illes Balears, ja que l'any 2008 aquesta despesa suposava un 3,11%, el 2007 era d'un 3,21% i el 2006 es tractava d'un 3,66%, respecte al total de despeses de les llars. [\(Vegeu el quadre AIII-183\).](#)

Pel que fa al repartiment per àrees culturals dels 372,7 milions d'euros destinats a Cultura l'any 2009, l'àmbit que registra una despesa major és el tractament de la informació i Internet, amb 134,9 milions d'euros. Tot seguit hi ha tots aquells serveis culturals que no són espectacles, amb una despesa de 67 milions d'euros i també registren una despesa elevada els equipaments audiovisuals, fotogràfics i cinematogràfics, amb un cost de gairebé 60 milions d'euros. Aquells àmbits culturals que el 2009 generen menys despesa són els qualificats com a altres béns i serveis, que suposen un cost de 6,7 milions d'eu-

⁴⁷ Darreres dades disponibles el juliol de 2011.

ros; seguits, amb notable diferència, de les publicacions de llibres no de text, a què es varen destinar 16,2 milions d'euros; i els béns de suport per al registre d'imatge, so i dades, amb una despesa de 16,7 milions d'euros.

La variació de despesa entre 2009 i 2008 de cada àrea cultural és, en la majoria dels casos, decreixent. Les majors disminucions de despesa es produeixen en les dotacions dedicades a altres béns i serveis culturals, a espectacles i a la publicació de llibres no de text; que disminueixen devers 15 milions d'euros cada una d'elles. L'única excepció a aquesta tendència és en les dues dotacions per a equipament i accés audiovisual de tractament de la informació i Internet, que el 2009 es veuen incrementades respecte a l'any anterior. Curiosament, algunes de les àrees que adverteixen majors disminucions el 2009 respecte de 2008 varen ser les que major increment pressupostari varen experimentar el 2008 respecte al 2007, com les despeses en equipament de tractament de la informació i Internet; i altres béns i serveis culturals. [\(Vegeu el quadre AIII-184\).](#)

Pel que fa a la despesa mitjana per llar, per persona i per unitat de consum al llarg del 2009, es registra una tendència semblant a la de la despesa total; és a dir, de disminució progressiva. L'àmbit en què més es gasta, i, de fet, l'únic en què la despesa augmenta és en els equipaments de tractament de la informació i Internet: la despesa mitjana anual per llar és de 325,6 euros, la despesa mitjana anual per persona és de 126 euros i la despesa mitjana anual per unitat de consum és de 189,7 euros. El segon camp on més es gasta és en serveis culturals que no siguin

espectacles: s'hi gasten de mitjana anual 162,7 euros per llar, 63 euros per persona i 94,8 euros per unitat de consum. L'àrea que registra menor despesa, i alhora una reducció brusca respecte a l'any anterior, és la que engloba altres béns i serveis culturals, amb una despesa mitjana anual de 16,1 euros per llar; 6,2 euros per persona i 9,4 euros per unitat de consum. El segon àmbit en què menys es gasta és en llibres no de text: amb una despesa mitjana anual de 39,1 euros per llar; 15,2 euros per persona i 22,8 euros per unitat de consum. Unes xifres que són similars a les de les despeses en béns de suport per al registre d'imatge, so i dades.

10.2.

ELS PRESSUPOSTS

El pressupost de 2010 de la direcció general de Cultura del Govern de les Illes Balears ha estat de 6,9 milions d'euros. En termes absoluts, el pressupost ha disminuït 1,4 milions d'euros respecte a l'any anterior. [\(Vegeu el quadre AIII-185\).](#)

L'any 2010 el pressupost de Cultura del Consell Insular de Mallorca ha estat de 26,1 milions d'euros, de manera que s'ha incrementat en 1,7 milions d'euros respecte al 2009. Per la seva banda, el Consell Insular de Menorca ha dedicat 3,1 milions d'euros a la Cultura, la qual cosa suposa un increment de 0,3 milions d'euros respecte a l'any anterior. El pressupost cultural de 2010 del Consell Insular d'Eivissa és de poc més d'un milió d'euros, 118.000 euros més que el 2009. Finalment, la quantitat que el Consell

Insular de Formentera hi ha destinat l'any 2010 no arriba ben bé al milió d'euros, tot i així s'ha incrementat en devers 270.000 euros respecte a l'any anterior. [\(Vegeu el quadre AIII-186\).](#)

10.3.

LES ARTS PLÀSTIQUES

L'Enquesta d'Hàbits i Pràctiques Culturals realitzada pel Ministeri de Cultura indica que l'any 2007 la majoria dels enquestats no havia assistit mai a una exposició (37,5%) i tampoc no havia visitat una galeria d'art (45%) o un jaciment arqueològic (46,1%). La majoria dels que havien visitat un monument o un museu ho havien fet feia més d'un any (35,7% i 36,4%, respectivament). La minoria dels enquestats havia realitzat alguna d'aquestes activitats culturals els tres mesos de l'estudi. [\(Vegeu el quadre AIII-187\).](#)

L'any 2008 hi havia a les Illes Balears 59 museus i col·leccions museogràfiques, set menys que dos anys abans, però tenien més col·leccions estables, 64. Els fons museístics de 48 d'aquests museus ascendien a 771.187, que varen ser visitats per més de tres milions de persones, seguint així una tendència creixent des de l'any 2002. El personal que treballava a la majoria de museus era bàsicament femení (62,4%), amb contracte permanent (75,1%) i amb una jornada a temps complet (68,2%). [\(Vegeu els quadres AIII-188, AIII-189 i AIII-190\).](#)

Dels 59 museus, 28 eren de titularitat pública, la majoria dels quals (15) depenien de l'Administració local. Els museus privats

eren 27, cinc dels quals pertanyien a l'Església. Els museus de titularitat mixta pública-privada eren quatre. Del conjunt de museus i col·leccions museogràfiques, 12 estaven dedicats a l'art contemporani, nou eren casa-museu i altres nou de tipus general, vuit eren museus arqueològics i la resta estan dedicats a les arts decoratives, les belles arts, la ciència i la història naturals, l'etnografia, l'antropologia i la història, entre altres. [\(Vegeu els quadres AIII-191 i AIII-192\).](#)

Aquest apartat es pot dividir en dos àmbits: la programació institucional i la programació comercial.

10.3.1. LA PROGRAMACIÓ INSTITUCIONAL, LES FUNDACIONS I ELS MUSEUS

Al Casal Sollerí, l'any 2010, s'han duit a terme 22 exposicions, sis menys que l'any anterior. El centre ha rebut 251.330 visitants.

Pel que fa al centre cívicocultural Ses Voltes, s'hi han fet quatre exposicions, cinc menys que el 2009, en què hi va haver 12.986 visitants. Aquest fet suposa una reducció forta de visitants respecte a l'any anterior, quan en varen tenir 47.836.

Al Casal Balaguer i a la Llotja, no s'hi han fet exposicions perquè els edificis estan en procés de restauració.

Entre les exposicions organitzades per l'Obra Social de "Sa Nostra" l'any 2010 destaquen les següents. Per una part, l'exposició "Manolo Valdés. L'arxipèlag de la memòria" és una selecció d'escultures

i pintures, obra gràfica i dibuixos de petit format, de l'artista valencià Manolo Valdés, que s'ha exposat al Centre de Cultura de Palma i a la Sala de Cultura d'Eivissa, i posteriorment ho farà a Menorca. Per altra banda, s'ha de destacar la mostra "Paco Gómez. Viatge a Eivissa", un recull de 45 fotografies preses per l'autor durant un viatge a l'illa pitiüsa l'any 1960. Aquesta exposició s'ha pogut visitar a Eivissa, Palma, Maó i Ciutadella. A més, s'han presentat dues exposicions de producció pròpia a la part forana de Mallorca: "Foc. Arena. Aire. El vidre etern", que ha inclòs els vidres antics de la Col·lecció Sa Nostra; i "Paisatge, ciutat i vida quotidiana. L'arxiu fotogràfic Escalas (1894-1975)", un recorregut per la Mallorca de final del segle XIX. El conjunt d'exposicions han rebut la visita de 39.715 persones a Mallorca, de 37.819 a Menorca i de 12.742 persones a Eivissa i Formentera.

Pel que fa a la Fundació La Caixa, vegeu el [quadre AIII-193](#).

Quant als museus, el primer que cal destacar és el fet que tant el Museu de Mallorca com el Museu Etnològic de Muro romanen tancats al públic des de mitjan de 2009. Tot i això, s'hi continua fent feina internament i l'any 2010 el Museu de Mallorca ha pogut incorporar material arqueològic al seu fons.

El Museu de Lluc ha rebut, l'any 2010, 13.905 visites, 4.026 persones menys que el 2009. El fons del museu té 2.764 peces d'autors, diversos dels quals destaquen Gabriel Femenias Maura, Gregori Bauçà, Joan Miró, Montesinos, Santiago Rusiñol, Joan Miralles, Ricard Anckermann, Nadal de Can Bernardí Nou, Antònia i Andreu

de s'Aranjassa, M. Garcies i Joan Guerra, entre altres. La col·lecció està inventariada segons les diferents obres del museu: arts decoratives; arqueologia, peces que han estat estudiades i publicades en la seva majoria per P. Cristòfol Veny; condecoracions i altres objectes d'autoritat; exvots; imatgeria; instruments musicals tradicionals; un mapa, estudiat i publicat per Vicenç Rosselló; un medaller; metalls; numismàtica; qüestors, blasó i sagrari; premis literaris i tèxtils. El nombre d'obres incorporades al fons del museu l'any 2010 és de sis: *Verge dels Àngels*, terracuita de J. Nebot; *Calze* d'argent i bronze de Martínez Pavía; *Maternitat*, escultura de R. Caldés; *Roses*, oli sobre tela de J. Sureda; *Estany*, oli sobre tela de F. Casademont i Mercader; i *Col·lecció de siurells* de Marratxí.

La Fundació Pilar i Joan Miró té un patrimoni artístic constituït per unes 3.000 obres de pintura, escultura, dibuix i obra gràfica del mateix Joan Miró. A la col·lecció, però, cal afegir-hi altres 3.000 objectes i mobiliari que formen part dels tallers de l'artista i que formaven part del seu particular entorn creatiu. Així mateix, la Fundació disposa d'un miler d'obres d'altres artistes, majoritàriament procedents de donacions i homenatges a Joan Miró, entre les quals destaquen les de Chillida, Tàpies, Man Ray, Calder, Le Corbusier o André Masson. L'any 2010 s'han incorporat al fons dues donacions: *Colmenas*, de M. Höofflin i P. Glissmann, i *Dispersión* de M. Kuroyanagi. A més a més, s'han adquirit dos números especials de *Papers de Son Armadans*, un dedicat a Joan Miró i l'altre dedicat a Llorens Artigas, així com el catàleg titulat *Joan Miró*, realitzat amb motiu de l'exposició que va tenir lloc al Musée National

d'Art Moderne de París l'any 1962. També s'han comprat quatre números de la revista *Derrière le Miroir* amb la finalitat de continuar completant la col·lecció existent en el fons de la Fundació. Finalment, s'han editat trenta estampes sobre planxa de coure usant diferents tècniques calco-gràfiques i també la col·lecció *Democràcia Democracia. Serie Ser y Durar*. L'any 2010 la Fundació ha rebut 46.130 visites, 754 menys que l'any passat.

El Museu d'Art Espanyol Contemporani de la Fundació Joan March, el 2010 ha rebut 92.610 visitants, amb una disminució de 5.071 visites respecte al 2009. El nombre d'obres de la col·lecció permanent és de 73, i l'any 2010 no se n'hi ha incorporat cap. A la Fundació Joan March, hi destaquen obres d'autors com Miró, Dalí, Gris, Saura, Chillida, Tàpies, Barceló, Claver, Millares, Ferran García Sevilla, Picasso, Palazuelo, Rivera o Broto, entre d'altres.

Pel Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma, Es Baluard, hi han passat al llarg del 2010 378.267 persones, xifra que suposa un increment respecte a l'any anterior de 53.028 visites. La col·lecció estable del museu té un 603 obres d'art, i entre els artistes més destacats hi figuren Picasso, Miró, Sorolla, Gelabert, Picabia, Anglada Camarassa, Rusiñol, Barceló, Tàpies, entre d'altres. El nombre d'obres incorporades al fons del museu el 2010 ha estat de 51 peces.

El Museu Diocesà de Mallorca va presentar el mes de febrer el llibre *Col·leccions museogràfiques de Mallorca gresol 04. La col·lecció de pintura del Museu Diocesà de Mallorca*. I el desembre es va inaugurar

l'exposició "Marededéus dormides", que es va ampliar fins al maig de 2011 per l'èxit que va tenir. S'ha de destacar la cessió de peces del museu al Musée du Petit Palais d'Avignon per a una exposició temporal. El Museu Diocesà realitza visites guiades a escolars a través de Palma Educativa, a més de visites per a grups. L'any 2010 ha rebut 5.600 visites, la majoria de les quals corresponen a escolars.

El 2010 el nombre de visitants del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera ha estat de 15.938, una reducció de visitants que s'explica pel tancament del museu el 30 de setembre. D'altra banda, la necròpolis del Puig des Molins ha rebut la visita de 4.690 persones, amb una reducció de 8.769 visites respecte al 2009 i que significa el retorn a les xifres d'ara fa dos anys.

L'Ateneu Científic, Literari i Artístic de Maó, tot i que no compra obres ni registra visitants, ha desenvolupat una gran varietat d'activitats durant l'any 2010, que han permès que l'Ateneu es mantingui com un dels principals focus culturals de Menorca i es confirmi com un espai de referència en aquest àmbit.

El Museu de Menorca ha registrat 14.245 visites el 2010; és a dir, 2.623 persones més que l'any 2009. Dins la col·lecció permanent del museu, s'hi poden trobar 946 objectes de l'època prehistòrica fins a la romana, 693 peces de l'època islàmica fins al segle XX, 136 quadres dels segles XVIII, XIX i XX i dues escultures. L'any 2010 s'hi han incorporat set bosses de malla de plata, cinc gravats i 14 quadres del pintor noruec Arnulf Björndal (donació).

L'any 2010 han visitat el Museu Monogràfic de Pol·lència 25.551 persones, i el Museu Balear de Ciències Naturals ha rebut 17.578 visitants. Aquestes xifres suposen un descens lleuger de visitants a aquests museus respecte a l'any anterior.

En canvi, el Museu d'Història de Manacor mostra una tendència creixent de visitants. El 2010 ha rebut 10.018 persones, que suposen 869 persones més que l'any anterior.

Finalment, es tenen dades referents al registre de visitants del Museu Municipal de Ciutadella, Bastió de Sa Font, visitat per 6.079 persones el 2010, unes 200 més que l'any 2009. [\(Vegeu el quadre AIII-194\).](#)

10.3.2. LA PROGRAMACIÓ COMERCIAL

A la galeria Sala Pelaires s'han fet nou exposicions l'any 2010, una menys que l'any anterior, fet que confirma la tendència a la baixa quant al nombre d'exposicions des de fa uns anys. La Galeria Altair ha acollit el 2010 cinc exposicions, el mateix nombre que l'any anterior, en què va rebre la visita de 12.000 persones. La Galeria Jaume III registra vuit exposicions el 2010; és a dir, quatre més que el 2009. A les galeries Maior i Horrach Moyà, l'oferta es manté entre 2009 i 2010, amb nou exposicions a la primera i cinc a la segona. A la Galeria Joan Oliver Maneu, s'hi ha fet 13 exposicions l'any 2010, cinc més que l'any anterior, que varen suposar 4.000 visitants. A la Galeria d'art Joanna Kunstmann, hi han tengut lloc quatre exposicions el 2010, una menys que l'any anterior. La Galeria Xavier Fiol ha acollit el 2010 una exposició més que l'any passat,

per arribar a set i 2.100 visitants. [\(Vegeu el quadre AIII-195\).](#)

10.4.

LA MÚSICA

L'Enquesta d'Hàbits i Pràctiques Culturals del període 2006-2007 indica que el 59,1% de les persones a partir de 15 anys no havia adquirit mai o gairebé mai música. En canvi, el 20,6% dels enquestats ho havia fet els últims tres mesos i un 15% no la comprava des de feia més d'un any. [\(Vegeu el quadre AIII-196\).](#)

En aquest apartat es fa un recorregut pels esdeveniments musicals duits a terme a les Balears. Cal subratllar els concerts fets a les fundacions de La Caixa i "Sa Nostra", les produccions de les discogràfiques, la Fira del Disc, la iniciativa d'ATB (Agència de Turisme de les Illes Balears), que impulsa la realització de concerts diversos i les activitats promogudes per la direcció general de Cultura amb la realització de festivals i participació en esdeveniments a les Illes Balears o fora de les illes, la participació a fires, cicles i intercanvis per part de companyies o artistes de la nostra comunitat.

10.4.1. ELS FESTIVALS

En aquest apartat farem comentari d'alguns dels festivals musicals més importants que s'organitzen al llarg de l'any a les Illes Balears. Entre aquests espectacles destaquen, per la qualitat musical que ofereixen, els festivals d'estiu que cada any es fan a Mallorca.

El Festival de Pollença ha arribat l'any 2010 a la 49a edició, amb actuacions d'artistes d'estils musicals diferents, entre els quals destaquen Carlos Núñez, Chucho Valdés, l'Orquestra de Cambra de Berlín o The Swingle Singers, entre altres artistes de renom internacional.

Cal esmentar el Festival Internacional de Música Serenates d'Estiu, que té lloc el mes d'agost al Castell de Bellver de Palma. En el marc del festival, organitzat per les Joventuts Musicals de Palma i que l'any 2010 ha estat de versió reduïda, s'hi ha escoltat un recital de piano en homenatge a Chopin, un concert de música de cambra amb membres de la New York Philharmonic i un concert de violí i piano com a cloenda, a banda d'un concert solidari.

Igualment, com cada mes d'agost des de ja fa 16 anys, ha tengut lloc el Festival Internacional de Jazz de sa Pobla. Aquesta edició del festival ha tengut les actuacions de McCoy Tyner Trio, de la Kyle Eastwood Band o de Jvera Quartet, a més de dur-se a terme un seminari sobre jazz.

S'ha de destacar també la setena edició del Jazz Voyeur Festival, celebrat a Palma la tardor de 2010, amb la participació de The Campbell Brothers, Chirstian Scott Quintet, The Bad Plus, Tom Harrell Quintet o Spirit of New Orleans, entre d'altres grups.

L'últim dels festivals mallorquins destacats és el Festival de Música de Bunyola. La XXVI edició s'ha fet els mesos de setembre i novembre de 2010. Les actuacions que s'hi varen poder veure són la de la Coral Polifònica de Bunyola, un concert de piano a quatre mans, la de l'orquestra de cordes

Camerata La Stravaganza, un recital de violoncel i piano i un de cant.

Pel que fa a Menorca, els mesos de juliol i agost varen tenir lloc, per una part, el XXXVIII Festival de Música d'Estiu de Ciutadella de Menorca, organitzat per les Joventuts Musicals de Ciutadella, i per una altra, el XXXVII Festival de Música de Maó, organitzat per les Joventut Musicals de Maó.

10.4.2. ACTIVITATS CULTURALS DE L'ATB

La Conselleria de Turisme del Govern dels Illes Balears organitza i patrocina des de 1982 una sèrie d'activitats per a l'esplai de residents i visitants. El programa Un hivern a Mallorca comença el mes de gener i dura fins al mes d'abril. Després del parèntesi estival, continua des del mes d'octubre fins al desembre. En total, set mesos d'activitats nombroses, totes gratuïtes, de les quals el turista pot gaudir mentre passa les vacances a l'illa. Entre tots els actes que s'organitzen destaquen un cicle d'actuacions musicals i de dansa a diferents teatres i auditoris de l'illa, excursions acompanyades de guies especialitzats, visites culturals i un cicle de música en orgues històrics, a més de patrocinar i col·laborar en altres cicles culturals.

L'any 2010, l'Agència de Turisme de les Illes Balears (ATB) ha col·laborat en alguns dels festivals esmentats anteriorment, com són el Festival Jazz Voyeur, el Festival de Música de Pollença, el Jazz sa Pobla, el Festival Serenates d'Estiu. A més a més, també ho ha fet en el Festival Guitarras del Món, el Festival Chopin, que té lloc durant el mes d'agost a la Cartoixa de Valldemo-

sa, el Festival de Música Clàssica de Sóller, el Festival Música Mallorca, el Festival Alternatilla, la Mostra Internacional Folklorica de Sóller, el Festival de Música Clàssica d'Hivern, el Festival Speculum Musicale, el Festival de Música de Deià, el Festival del Mar, el Festival Internacional d'Orgue a la Seu de Mallorca, el Festival Flamenc de Mallorca, la Setmana de l'Orgue de Palma, la Diada Mallorca Pop, el Dansamaniga, un homenatge a Bonet de Sant Pere, el Festival Posidònia i la Mostra de Teatre de Santa Eugènia, entre altres espectacles.

A Eivissa, l'ATB ha col·laborat aquest any en el Festival Eivissa Jazz, el Festival Internacional de Cinema d'Eivissa, que té lloc a la primavera, en el projecte Nits Blanques, que pretén mantenir oberts durant la nit alguns monuments i espais museïtzats a la ciutat d'Eivissa per donar a conèixer el patrimoni cultural, sobretot el recinte emmurallat de Dalt Vila, Patrimoni de la Humanitat.

La major inversió cultural de l'ATB el 2010 s'ha produït en la temporada d'òpera al Teatre Principal de Palma i en el Cor de la Fundació del Teatre Principal, l'únic a l'illa especialitzat en òpera (250.000 euros). A continuació, on més ha invertit l'ATB en matèria cultural ha estat la temporada de ballet a l'Auditori de Palma (145.000 euros) i l'Orquestra Simfònica de les Illes Balears, en entendre que és la targeta de visita cultural de la nostra comunitat (131.000 €). Per acabar, l'ATB impulsa juntament amb altres entitats públiques i privades el programa d'itineraris culturals guiats per donar a conèixer el patrimoni històric i cultural de les Illes Balears (121.000 euros), en el qual l'any 2010 hi han participat més de 7.300 persones.

10.4.3. L'OBRA SOCIAL "SA NOSTRA"

En l'apartat de programació musical de l'Obra Social "Sa Nostra", cal destacar la celebració d'un cicle de concerts els mesos de maig i juny de 2010 amb motiu de l'Any Chopin. La iniciativa, promoguda juntament amb la Fundació Pública de les Balears per a la Música, ha servit per commemorar el bicentenari del naixement del compositor polonès Fryderyk Chopin (1810-1849). Un total de 1.736 persones han gaudit dels diferents concerts que s'han fet arreu de les Illes.

Així mateix, cal destacar la XLVII edició del concert al Torrent de Pareis, un esdeveniment singular de l'estiu mallorquí que va tornar a congrega milers de persones en aquest bell paratge. El concert va tenir la presència de Cantabile, The London Quartet i el grup de gospel Air Soul.

Per altra banda, el festival Centremàtic apropa les tendències musicals internacionals d'avantguarda més arriscades a la població. Una altra proposta musical és el Cicle 45 rpm, que pretén convertir el Centre de Cultura de Palma en un punt de trobada de joves els horabaixes del dissabte. S'hi celebren concerts alternatius i gratuïts.

Finalment, "Sa Nostra" ha organitzat com cada any el cicle de concerts *Waiting for Waits*. La desena edició va ser inaugurada per Bill Callahan i va tenir com a cap de cartell Richard Thompson. El concert homenatge de 2010 el va fer el pianista Iñaki Salvador, que va interpretar els temes més emblemàtics del cantautor Mikel Laboa.

De la totalitat d'aquests espectacles i de tot el conjunt de concerts que ha organitzat

L'Obra Social de "Sa Nostra" l'any 2010 arreu de les Illes Balears, n'han gaudit prop de 30.000 persones. D'aquestes, 21.700 ho han fet a Mallorca; 5.500 a Menorca i 2.800 a Eivissa i Formentera. ([Vegeu el quadre AIII-197](#)).

10.4.4. LA FUNDACIÓ LA CAIXA

La Fundació La Caixa va organitzar el 2009 una sèrie d'activitats relacionades amb la música com el Cicle de Música Barroca o «L'art de la veu», el curs «Redescobrim les obres mestres V» o espectacles com *l'Spaisonor* o el *Diversons*.

10.4.5. DISCOGRÀFIQUES

Pel que fa a les edicions musicals, Produccions Blau ha editat 18 discs el 2010, gairebé la meitat dels que va editar l'any 2009. El nombre de CD venuts ha estat de 12.900 unitats. Per la seva banda, Ona Digital ha disminuït la producció per segon any consecutiu i el 2010 ha editat 12 discs, un menys que el 2009. Les vendes han ascendit a 17.500 discs. Per últim, cal destacar que ACA no ha editat cap disc l'any 2010, enfront els dos que va publicar tant l'any 2009 com el 2008. ([Vegeu el quadre AIII-198](#)).

10.4.6. LA FIRA DEL DISC

La Fira Internacional del Disc a Mallorca, celebrada entre el 8 i el 10 d'octubre, ha arribat l'any 2010 a l'onzena edició. A banda del centenar d'estands dedicats exclusivament a la venda de productes musicals diversos d'arreu d'Europa

i Amèrica, la fira presenta dos escenaris amb actuacions musicals durant els tres dies. Entre aquestes, destaquen actuacions tant locals com internacionals, però amb rellevància per a les discogràfiques i artistes de Mallorca. Entre els convidats cal destacar Barricada, Morodo, Hijos de la Kaky, Gran Sol, Kontracorriente, Hyde XXI o Young Dreamers.

Així mateix, en el marc de la Fira, va tenir lloc una nova edició del concurs SONOPALMA. La finalitat d'aquest concurs és que les formacions musicals que comencen disposin d'un espai de trobada i d'un mitjà de promoció de la seva feina.

10.4.7. LA MÚSICA AL TEATRE PRINCIPAL DE PALMA

El 2010 la programació del Teatre Principal ha inclòs un cicle de jazz, un cicle de música de cambra, diferents concerts i recitals, tant de música clàssica com de contemporània.

10.4.8. ENTITATS VINCULADES A LA MÚSICA

En aquest apartat farem referència a diverses fundacions i entitats de l'àmbit cultural balear, i concretament a les tasques dutes a terme per aquestes en el camp musical.

La direcció general de Cultura del Govern de les Illes Balears col·labora en diferents activitats musicals per donar suport als productors culturals de les illes, projectar-los cap a l'exterior i per difondre la cultura de les Illes Balears, tant a l'interior com a l'exterior.

L'any 2010 ha participat a aquestes fires: MIDEM (Cannes), la Fira de Música al Carrer de Vila-seca, *Litterarum*, Fira d'espectacles literaris de Móra d'Ebre, el Mercat de Música Viva de Vic, la Llotja de Música Urbana de Vila-real, la Monkey Week de Puerto de Santa María i *Mediterrània*, Fira d'Arrel Tradicional de Manresa. Per altra banda, la direcció general de Cultura ha participat en el Folk-hivern de Sueca (València), el Desperta-folk de Gràcia (Barcelona), el Feslloch de Benlloch (Castelló) i al Ball de Llémene (Girona). Així mateix, s'ha duit a terme un cicle de música a l'Espai Mallorca de Barcelona, un altre a l'Espai Illes Balears a l'Octubre CCC de València i la GIRA d'Escola Valenciana. Per acabar, cal destacar col·laboracions distintes, com ara el certamen INTERCENTROS, el programa musical MUSICAIB a TV Mallorca, les II Jornades de Música Popular entre illes a Menorca, el web www.musicaib.cat o el Concurs de Joves Intèrprets de Joven-tuts Musical de Sóller.

D'altra banda, les Joventuts Musicals de Ciutadella el 2010 han organitzat, a banda del ja esmentat Festival de Música d'Estiu de Ciutadella de Menorca, el cicle Dilluns de Música, amb 11 concerts i assistència de públic molt bona. La majoria dels concerts són programats per mitjà del Pla de Concerts de Joventuts Musicals d'Espanya i patrocinats pel Ministeri de Cultura, el Consell Insular de Menorca i el Govern de les Illes Balears. A més, el 2010 han tengut lloc altres concerts extraordinaris, en els quals han participat, per exemple, l'Orquestra de Cambra Illa de Menorca. Juntament amb aquestes activitats, s'han projectat 31 pel·lícules al cine club i 12 documentals.

Les Joventuts Musicals de Maó centren l'activitat en blocs diferents de concerts: els de la temporada regular d'hivern, els del XXXVII Festival de Música de Maó, els mesos de juliol i agost (set concerts) i els de l'Orquestra de Cambra Illa de Menorca (quatre concerts a Maó al llarg de l'any).

Les Joventuts Musicals de Palma, a més d'organitzar el ja esmentat Festival Sere-nates d'Estiu, organitzen també el Cicle de Música de Cambra. La setena edició va tenir lloc el mes de maig al Centre de Cultura "Sa Nostra" de Palma, amb tres concerts. Per altra banda, des de l'any 2004 celebren la Setmana de Santa Cecília amb música i visites guiades a edificis i indrets que conformen el patrimoni de la ciutat.

Per últim, Jazz Obert és una associació sense afany de lucre que des de Menorca vetlla per oferir un bon repertori de música de jazz als amants d'aquest estil. La primavera de 2010 va organitzar el XII Festival Internacional de Jazz de Menorca. Als cinc concerts del Festival, s'hi varen sumar un curs de formació d'una banda de Dixie, unes jornades de Jazz al Cinema i la V Trobada de Dixieland, que es consolida com una de les cites més esperades pels amants de la música. L'any 2010 també s'han fet audicions per a escolars a Ciutadella, es Castell i Maó i un concert de tardor al Teatre Principal de Maó.

10.5.

L'EDICIÓ

Segons les dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE), tant el nombre de títols com d'exemplars de llibres i fulls

editats el 2010 a les Illes Balears han disminuït respecte a l'any anterior. El nombre de títols de llibres publicats només representa un 1,19% sobre el total espanyol, mentre que els fullets editats a Balears en suposen un 1,71%. [\(Vegeu el quadre AIII-199\).](#)

Repassem ara les incorporacions que han fet els diferents consells insulars als dipòsits legals respectius. L'any 2010 el nombre de llibres incorporats al dipòsit legal del Consell de Mallorca ha estat de 445, 460 exemplars menys que l'any anterior. Pel que fa als llibres en català, s'ha passat de 395 a 263, mentre que en castellà han disminuït dràsticament, ja que han passat de 382 a 81. Quant al nombre de fulls i fullets, el 2010 es produeix un descens significatiu d'incorporacions, perquè han passat de 909 a 658, dels quals 421 són en català i 79 en castellà.

Pel que fa al Consell Insular de Menorca, el nombre de llibres incorporats al dipòsit legal ha passat de 58 l'any 2009 a 44 el 2010, la majoria dels quals en llengua catalana. Mentre que el nombre de llibre sumats aquest any ha disminuït respecte al 2009, el nombre de fulls i fullets que s'han incorporat l'any 2010 és igual que l'any anterior, 196 exemplars.

El Consell d'Eivissa, el 2010, ha afegit 21 llibres al dipòsit legal, set menys que el 2009, i el Consell de Formentera n'ha incorporat dos, la mateixa xifra que l'any anterior. El nombre de fulls i fullets ha estat de 86 a Eivissa, enfront dels 102 de 2009, i cinc a Formentera, quatre més que els incorporats l'any 2009. [\(Vegeu el quadre AIII-200\).](#)

10.5.1. LES BIBLIOTEQUES

Els consells insulars també gestionen les biblioteques de les illes respectives. Les 74 biblioteques de Mallorca han adquirit 32.548 unitats de nou material entre llibre, vídeos i àudio, entre d'altres. A aquestes biblioteques, s'hi han fet 647.135 consultes. Pel que fa a Menorca, hi ha vuit biblioteques que tenen devers 121.000 documents i que el 2010 han fet 96.500 préstecs. A Eivissa, són 23 les biblioteques que aquest any han incorporat devers 17.700 documents. Per acabar, les dues biblioteques de Formentera tenen 65.600 documents i el 2010 s'hi han fet uns 12.000 préstecs. [\(Vegeu el quadre AIII-201\).](#)

Les dades de l'INE referents a biblioteques només estan disponibles fins al 2008. Aquest any hi havia a les Illes Balears 184 biblioteques que registraven un total de 2,6 milions d'usuaris, de manera que, tot i que el nombre de biblioteques havia augmentat en comparació amb dos anys abans, el nombre d'usuaris havia descendit. En canvi, el nombre d'usuaris inscrits havia pujat fins arribar gairebé als 260.000. [\(Vegeu el quadre AIII-202\).](#)

10.5.2. LA LECTURA

D'acord amb l'Enquesta d'Hàbits i Pràctiques Culturals, l'any 2007 el 23,7% de la població de més de 15 anys declarava tenir a casa entre 26 i 50 llibres, i el 19,9% en tenien entre 51 i 100. La població que tenia més de 200 llibres a casa suposava el 15,2% del total i els que en tenien menys de deu eren el 6,2%. [\(Vegeu el quadre AIII-203\).](#)

Aquest mateix estudi posa de manifest que el 45,1% dels enquestats havia llegit algun llibre l'últim mes, però, en canvi, un 36,4% no ho feia mai o gairebé mai. Pel que fa a llibres relacionats amb la professió o els estudis, el percentatge de persones que no en llegia mai o quasi mai pujava al 62,8%. I quant a llibres que no estan relacionats amb la professió o els estudis, el 42,4% dels enquestats declarava no llegir-ne gairebé mai i un 38,4% deia que ho havia fet a l'últim mes. [\(Vegeu el quadre AIII-204\).](#)

Quant als lectors de llibres, s'ha de dir que les Balears estan només una dècima per sota de la mitjana espanyola, el 56,9% de la població balear major de 14 anys llegeix habitualment. La mitjana estatal ha augmentat dos punts respecte a l'any anterior, del 55% al 57%, mentre que els lectors de les Illes Balears han augmentat 1,6 punts percentuals. Madrid manté el lideratge amb un índex de lectura del 70,4% i el País Basc se situa l'any 2010 a la segona posició en tenir com a lectors habituals el 59,6% de la població major de 14 anys. [\(Vegeu el quadre AIII-205\).](#)

10.6.

EL TEATRE

En aquest punt es fa referència a dos aspectes: d'una banda, les activitats pròpies que han duit a terme els teatres de les Illes Balears i, d'altra banda, la projecció a l'exterior.

10.6.1. L'ACTIVITAT ALS TEATRES I ALS AUDITORIS

En aquest apartat l'anàlisi de les dades dels teatres i dels auditoris s'ha tractat

conjuntament per la dificultat que implica fer una separació acurada dels actes musicals i dels teatrals.

Segons l'Enquesta d'Hàbits i Pràctiques Culturals, el 57,8% de la població no havia acudit mai o gairebé mai al teatre i només un 4'5% ho havia fet els últims tres mesos. Si es demana per l'assistència a espectacles de ballet o dansa, a l'òpera i la sarsuela, els percentatges de no assistència s'eleva un mínim del 70% i un màxim del 80%. [\(Vegeu els quadres AIII-206 i AIII-207\).](#)

El grau d'interès per les arts escèniques és molt baix, la majoria de la població en valora l'interès entre 0 i 2 punts en una escala creixent de 0 a 10. Tot i així, hi ha diferències notables entre unes activitats i altres, ja que el ballet i la dansa, l'òpera i la sarsuela no interessen gens a entre el 65% i el 68% de la població, mentre que el teatre obté el grau de desinterès més baix (44,6%) i el de gran interès més elevat (11,2%). Els motius principals pels quals la gent no va a aquests tipus d'actes són, i per aquest ordre, la manca d'interès, la manca de temps, l'oferta escassa i el preu elevat. [\(Vegeu els quadres AIII-208 i AIII-209\).](#)

Pel que fa a l'activitat dels teatres de Palma, a l'Auditori, el 2010, hi ha hagut 245 espectacles, 151 menys que l'any 2009, que varen atreure més de 91.600 espectadors. El Teatre del Mar ha fet, el 2010, 94 funcions, 22 funcions menys que el 2009. Enguany, el Teatre Municipal de Palma, compost pel Teatre Xesc Forteza i el Teatre del Passeig Mallorca⁴⁸, ha fet 226 funcions, 40 més que el 2009, i el nombre d'espec-

⁴⁸ Aquest teatre a partir de 2011 es dirà Teatre Municipal Catalina Valls.

tadors ha superat els 30.000. Pel que fa al Teatre Sans, ha organitzat 121 funcions, un 12% més que l'any anterior. Per acabar, al Teatre Principal de Palma, s'hi han fet 189 actuacions l'any 2010, 25 més que el 2009, però en canvi el nombre d'espectadors ha disminuït un 12,25% respecte al 2009. De tots els teatres de Palma, per tant, el que se situa al capdavant tant en nombre de funcions com d'espectadors és l'Auditori.

Per analitzar l'activitat dels teatres a la part forana de Mallorca, s'han tengut en compte les funcions fetes a l'Auditori Sa Mònica (65), l'Auditori d'Alcúdia (68), el Teatre Municipal de Manacor (181), el Teatre Municipal d'Artà (128), el Teatre Municipal d'Alaró (34), el Teatre de Petra (32) i el Teatre de Lloseta (49). S'observa un augment de la quantitat de funcions als teatres de Sa Mònica, Alcúdia i Manacor. En canvi, el Teatre de Petra manté el mateix nombre de funcions que l'any 2009, el Teatre d'Artà les redueix gairebé un 60% i en el Teatre de Lloseta les funcions disminueixen un 77%. Pel que fa al nombre d'espectadors, tots els teatres experimenten un augment respecte al 2009, excepte el Teatre de Lloseta (-41%) i el Teatre d'Artà (-59%). L'augment més significatiu en el nombre d'espectadors l'experimenta l'Auditori d'Alcúdia, que l'any 2010 augmenta quasi un 42% d'espectadors respecte al 2009.

A Menorca, el 2010, al Teatre Principal de Maó, s'hi han duit a terme 120 funcions, que són 30 més que l'any 2009. El nombre d'espectadors també ha augmentat respecte a l'any anterior, tot i que no en la mateixa proporció que la quantitat de funcions, així s'ha passat de 39.700 espectadors el 2009 a 46.600 l'any 2010.

A Eivissa, a Can Ventosa les funcions i els espectadors han disminuït respecte al 2009. S'ha passat de les 177 funcions de 2009 a les 168 de 2010, mentre que els espectadors han passat dels 35.000 als 32.000. Per altra banda, a l'Auditori de Cas Serres, el nombre de funcions el 2010 ha estat de 72, amb una reducció d'una vintena respecte a les de l'exercici passat. [\(Vegeu el quadre AIII-210\).](#)

Per altra banda, cal citar diferents esdeveniments teatrals que han tengut lloc a les Illes Balears l'any 2010 amb la col·laboració de la direcció general de Cultura del Govern de les Illes Balears. En aquest sentit, s'ha de destacar la Fira de Teatre de Manacor, que ha esdevingut la fira teatral de referència a les Illes Balears, la Fira de Teatre Infantil i Juvenil de Vilafranca, el Festival Internacional de Teresetes, la Mostra de Teatre de Santa Eugènia, el festival Festiclown d'Eivissa, la Mostra d'arts escèniques i musicals de Sant Llorenç des Cardassar, la Mostra de teatre escolar d'Artà i la Mostra de teatre escolar de Manacor.

Així mateix, 16 poblacions de la nostra comunitat han acollit representacions del circuit d'arts escèniques de les Illes Balears de l'any 2010. D'aquestes poblacions, vuit eren de Mallorca, quatre de Menorca, tres d'Eivissa i una de Formentera. En total, s'han programat 57 representacions a 21 espais escènics.

10.6.2. LA PROJECCIÓ A L'EXTERIOR

L'any 2010, la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears ha impulsat 37 participacions de companyies

a 27 fires o festivals fora de la nostra comunitat. Les companyies que han participat, de la mà de la direcció general de Cultura, en aquestes accions de projecció exterior han estat 21: Disset Teatre, Iguana Teatre, Mariantònia Oliver, Triolé, La Clota, Sa Xerxa, Tugores, Butifanfarons, Res de res, Circ Bover, Elàstic Nou, Norai, Saltamartí, Znort, Versió Àcida, Teatre de la Sargantana, La Impaciència, Produccions de Ferro, Corcada Teatre, Tshock i Produccions del Mar.

A més a més d'aquest impuls, s'ha de destacar que una de les eines essencials per donar a conèixer la feina de les companyies de les Illes Balears a tots aquests esdeveniments ha estat la web teatreib.cat, que serveix d'aparador de tota la producció escènica de les Illes. El 2010 també s'ha posat en marxa la web dansaib.cat per donar cabuda a les produccions de dansa.

Entre els espectacles que han tengut més ressò en les seves participacions a fires, cal destacar en primer lloc *Sine Terra*, coproducció de Res de res i Circ Bover, present a Leioa, Festiclown, Tàrrega i Festival de Mim de Sueca. *Maria?*, de Res de res, amb un èxit destacat a la fira de Palma del Río. També cal esmentar Mariantònia Oliver, amb presència a quatre fires, amb tres espectacles diferents: *La paraula i els seus nus*, *Petita Lula* i *nOu*.

10.7.

CINEMA

D'acord amb el Ministeri de Cultura, la població valora millor el cinema nord-americà que qualsevol altre. La puntuació

que li atorga és un set, mentre que el cinema espanyol és valorat amb un 6,5, el cinema europeu amb un 6,2 i el cinema llatinoamericà amb un 5,2. [\(Vegeu el quadre AIII-211\).](#)

Pel que fa a la temàtica cinematogràfica, és important veure quina ha estat l'evolució en cinema comercial i cultural.

10.7.1. EL CINEMA COMERCIAL

El nombre de pantalles de cinema a les Illes Balears l'any 2010 és de 97, una més que l'any 2009, però una menys que el 2008. Pel que fa al nombre d'espectadors, s'experimenta un increment respecte a l'any anterior del 7,60%, de manera que el 2010 els nostres cinemes han rebut devers 2.750.000 espectadors, amb una recaptació total de gairebé 17 milions d'euros, 12,60% més que l'any 2009. La recaptació és la més elevada des de 2004, tot i que els espectadors i el nombre de sales són molts menys que llavors. [\(Vegeu el quadre AIII-212\).](#)

D'altra banda, la direcció general de Política Lingüística del Govern de les Illes Balears i l'Obra Social de "Sa Nostra", amb l'objectiu de potenciar l'exhibició de pel·lícules fetes, doblades o subtitulades en català, han organitzat el vuitè cicle "Cinema a la fresca en català", entre els mesos de juny i setembre de 2010. En aquest cicle, hi han participat 32 municipis, dels quals 27 són de Mallorca, quatre d'Eivissa i un de Menorca. El nombre de projeccions ha estat de 72, de les quals 53 s'han projectat a Mallorca, 16 a Eivissa i tres a Menorca. El nombre d'espectadors que

han assistit a les projeccions ha estat de 26.512: a Mallorca 23.802, a Eivissa 2.190 i a Menorca 520.

10.7.2. EL CINEMA DE FILMOTECA

La programació cinematogràfica és un dels distintius de l'oferta cultural de l'Obra Social de "Sa Nostra" i, molt especialment, del Centre de Cultura de Palma, que aposta pel cinema clàssic. L'any 2010 s'han organitzat diferents cicles de cinema juntament amb col·loquis sobre les pel·lícules projectades. A més, el curs d'història del cinema ha tractat les cinematografies dels anys cinquanta i seixanta. Igualment, dins les celebracions de l'Any Chopin ha tengut lloc el cicle de cinema polonès.

Les propostes cinematogràfiques presentades al Centre de Cultura de Palma els dimecres de cada mes s'han convertit en una cita consolidada. Són cicles de cinema d'autor que tenen una acceptació notable entre el públic palmesà. La selecció de quatre obres mestres de cinema francès, el cicle "Michelangelo Antonioni. Documentalista" o els films *nouvelle vague*, del Cicle Cinema i Jazz són algunes de les projeccions del 2010.

Les projeccions cinematogràfiques i audiovisuals de l'Obra Social de "Sa Nostra" han atret a Mallorca 33.416 espectadors, dels quals 7.943 han assistit al Centre de Cultura de Palma. A Menorca, els espectadors han estat 969; mentre que a les Pitiüses les persones que han gaudit del cinema han estat 2.190.

10.8.

ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ

En aquest apartat s'intenta fer una anàlisi breu dels principals mitjans de comunicació: la premsa escrita, la ràdio i la televisió.

10.8.1. ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ ESCRITS

El percentatge de població major de 14 anys que llegeix premsa a diari a les Illes Balears és de 46,3%, cosa que ens situa per sobre de la mitjana de l'Estat (38%). La xifra de població lectora de premsa a les Illes Balears segueix un ritme descendent des de l'any 2008, el descens de 2010 respecte a l'any anterior és d'un 4,73 %. [\(Vegeu el quadre AIII-213\).](#)

La premsa diària d'informació general, la llegeix gairebé cada dia el 40,5% dels enquestats, i un 15,1% ho fa tres o quatre dies a la setmana, mentre que el 16,1% no la llegeix mai o gairebé mai. Pel que fa a la premsa de pagament, la llegeix a diari el 37,8% de la població, mentre que el 19,1% no en llegeix mai. Quant a la premsa gratuïta, la gran majoria de la població no la llegeix mai (60,4%), només un 7,5% ho fa a diari i el 13,6% la llegeix un o dos dies per setmana. Pel que fa a l'accés a la premsa per Internet, l'any 2007 només el 7,3% la llegia per aquest mitjà i el 77,7% de la població no ho feia. [\(Vegeu el quadre AIII-214\).](#)

Pel que fa als mitjans de comunicació escrits, *Última Hora*, *Diario de Mallorca* i *El Mundo-El Día de Baleares* es mantenen al capdavant dels diaris regionals, amb unes mitjanes de

tiratge el 2010 de 34.305, 23.557 i 15.543 (hi ha 5.000 exemplars que compren els hotelers fora dels circuits de venda), respectivament. S'ha de dir que els tres diaris presenten un descens respecte a l'any passat.

L'índex de difusió ha estat el 2010 de 30.071 exemplars per a *Última Hora*, 20.626 per a *Diario de Mallorca* i 54.000 per a *El Mundo - El Día de Baleares*⁴⁹. (Vegeu el quadre AIII-215).

L'any 2010 els diaris amb un nombre més elevat de lectors, segons la Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura (FUNDACC) per ordre d'importància, han estat *Última Hora* (270.000), *Diario de Mallorca* (144.000), *Marca* (88.000), *El Mundo* (68.000) i els diaris esportiu *Sport* i *As* (51.000). A Menorca, el diari *Menorca* es manté l'any 2010 quant al nombre de lectors (37.000) respecte a l'any 2009. En canvi, el *Diario de Ibiza* augmenta lleugerament els seus lectors respecte a l'any anterior (48.000).

Si es comparen les dades del 2010 amb les obtingudes el 2009, es produeix de forma general un augment en el nombre de lectors dels diaris. Les excepcions a aquesta tònica són el *Diari de Balears*, que perd quasi un 15% de lectors respecte al 2009, i el *Diario de Mallorca*, que el 2010 té devers un 5% de lectors menys que el 2009. Els diaris generalistes que augmenten més el nombre de lectors respecte al 2009 són *El País* (42%) i *El Mundo* (21%). Quant als diaris esportius, són els que més lectors

augmenten: *Sport* ho fa un 21%, *As* un 19% i *Marca* un 14%. Val a dir que els diaris digitals són cada vegada els més llegits. (Vegeu el quadre AIII-216).

Segons la FUNDACC, el 60,7% dels lectors de premsa diària a les Illes Balears són homes i, per tant, un 39,3% són dones. Per edats, cal esmentar que és la població d'entre 25 i 44 anys la que més llegeix la premsa diària (43,9%), seguida de la població que té entre 45 i 64 anys (29,3%). Els que menys llegeixen el diari són els que tenen més de 65 anys (12%), seguits de ben a prop dels joves d'entre 14 i 24 anys (12,3%). Pel que fa a la classe social dels lectors, la majoria, el 44,8%, són de classe mitjana, el 34,8% són de classe alta o mitjana-alta, i el 20,4% de classe baixa o mitjana-baixa. Finalment, quant a la llengua habitual de lectura de premsa diària, un 56,1% de la població llegeix en castellà, un 38,6% ho fa en català, i el 5,3% restant llegeix en altres llengües o no respon aquesta pregunta. (Vegeu el quadre AIII-217).

D'entre les publicacions periòdiques, cal diferenciar, a l'hora de fer l'anàlisi, els suplementes, les revistes i publicacions setmanals i quinzenals i les revistes mensuals.

Segons la FUNDACC, els tres suplementes més llegits el 2010 a les Illes Balears són *Pronto* (221.000 lectors), *Brisas* (81.000 lectors) i *Magazine* (54.000). Les dones són les que més suplementes llegeixen, amb un 59,5% enfront d'un 40,5% d'homes lectors. Per edats, el 41,1% de lectors de suplementes tenen entre 25 i 44 anys, el 32,4% són persones d'entre 45 i 64 anys, el 15,2% de lectors de suplementes tenen més de 65 anys i només un 11,3%

⁴⁹ Aquesta xifra no és gens coherent amb les presentades per la resta de mitjans; per tant, cal prendre-la amb molta precaució.

dels lectors són joves que tenen entre 14 i 24 anys. Els lectors de suplementes són sobretot persones de classe mitjana (46,1%), seguits de la gent de classe alta o mitjana-alta (33,1%) i, finalment, la població de classe baixa o mitjana-baixa (20,8%). Pel que fa a la llengua habitual de lectura dels suplementes, el 57,7% de la població ho fa en castellà, mentre que 40,2% llegeix en català, i el 2,1% ho fa en altres llengües. Aquest fet suposa una ruptura amb l'equilibri entre castellà i català que s'observava l'any 2009.

Les revistes o publicacions setmanals i quinzenals més llegides l'any 2010 a les Illes Balears han estat *Pronto* (92.000 lectors) i *Hola* (89.000 lectors). A continuació i amb una concentració més dispersa es registren les revistes *Diario Baleares Sin Fronteras* (44.000), *Part Forana* (40.000), *Cuore* (37.000), *Semana* (33.000) i *Diez Minutos* (30.000). Pel que fa a les revistes mensuals, les més llegides l'any 2010 han estat *Muy interesante* (61.000 lectors) i *National Geographic* (59.000).

Del total de lectors de publicacions periòdiques, el 51,6% són dones mentre que el 48,4% són homes. Per altra banda, un 47,2% dels lectors tenen edats compreses entre 25 i 44 anys i només un 10,4% dels lectors són de 65 anys i més. Quant a la classe social, el 46,1% dels lectors de publicacions periòdiques són de classe mitjana, un 31,2% són de classe alta i mitjana alta i un 22,7% són de classe baixa o mitjana-baixa. El 58,6% de les lectures es fan en castellà, mentre que un 35,7% són en català i un 5,6% en altres llengües. [\(Vegeu el quadre AIII-218\).](#)

10.8.2. LA RÀDIO

D'acord amb les dades del baròmetre de la FUNDACC, les cinc emissores radiofòniques que registren una audiència acumulada més gran a les Balears el 2010 són, per aquest ordre, Los 40 Principales (166.000 oients/dia), Cadena SER (100.000 oients/dia), Cadena Dial (79.000 oients/dia), Flaix FM (72.000 oients/dia) i Kiss FM (67.000 oients/dia). Per tant, les ràdios més escoltades a les Illes Balears són bàsicament les de temàtica musical, amb una mitjana de 414.000 oients diaris entre dilluns i diumenge, per sobre de les ràdios de caràcter generalista, que tenen 239.000 oients al dia de mitjana. Pel que fa a la ràdio pública de les Illes Balears, l'audiència d'IB3 Ràdio es manté entre 2009 i 2010 amb una audiència diària mitjana de 24.000 oients entre dilluns i diumenge. [\(Vegeu el quadre AIII-219\).](#)

Quant a les característiques sociodemogràfiques de les persones que escolten la ràdio a les Illes Balears, cal destacar que un 54,5% dels oients són homes, mentre que les dones suposen el 45,5% de l'audiència. Per franges d'edat, els que més escolten la ràdio són les persones que tenen entre 25 i 44 anys; de fet, suposen el 48,3% dels oients. Els segueixen de lluny les persones que tenen entre 45 i 64 anys (25,3%), els joves d'entre 14 i 25 anys (16,2%) i, finalment, les persones de 65 anys i més (10,2%). Per altra banda, la majoria dels oients, concretament el 46,4%, són de classe mitjana. Els de classe alta i mitjana-alta suposen el 32,3% dels oients i la gent de classe baixa i mitjana-baixa, el 21,3%. Finalment, un 60,3% dels oients de la ràdio a les Illes Balears l'escolten en

castellà i només un 33% ho fa en català, el 6,8% restant escolta la ràdio en altres llengües. [\(Vegeu el quadre AIII-220\).](#)

10.8.3. LA TELEVISIÓ

D'acord amb l'Enquesta d'Hàbits i Pràctiques Culturals, el 95,1% de la població de les Illes Balears de més de 15 anys veu la televisió de dilluns a divendres i hi dedica 223 minuts diaris de mitjana. El cap de setmana, el percentatge d'espectadors i el temps dedicat a la televisió disminueix lleugerament, el dissabte ho fa el 93,8% de la població i hi dedica 168 minuts de mitjana, mentre que el diumenge i festius la part de població que veu la televisió baixa fins al 92,6% però hi dedica més temps, 172 minuts de mitjana. [\(Vegeu el quadre AIII-221\).](#)

L'any 2010 la mitjana d'espectadors diaris de televisió a les Illes Balears ha estat de 860.000 persones. La cadena de televisió més vista va ser *La 1* de Televisió Espanyola, amb 401.000 espectadors diaris, que ha superat Antena 3 (336.000 espectadors/dia). Seguidament, els balears han apostat per Telecinco (331.000 espectadors/dia), La Sexta (251.000 espectadors/dia) i Cuatro (211.000 espectadors/dia).

Pel que fa a les cadenes de televisió públiques de les Illes Balears, IB3 Televisió ha registrat durant el 2010 una audiència diària mitjana de 167.000 espectadors, una xifra que suposa un augment de telespectadors de devers el 10% respecte a l'any 2009. Per la seva part, Televisió de Mallorca ha doblat l'audiència respecte a l'any anterior, amb una audiència mitjana de 24.000 espectadors diaris.

El fet més destacat a l'apartat de televisió és la irrupció de la TDT, que ha provocat la multiplicació de cadenes en obert disponibles. D'aquests nous canals, el que durant el 2010 ha aconseguit una audiència més gran ha estat Antena.Neox (82.000 espectadors/dia), seguit de Disney Channel (80.000 espectadors/dia) i Clan TVE (79.000 espectadors/dia). [\(Vegeu el quadre AIII-222\).](#)

10.9.

L'EXTENSIÓ DELS CONEIXEMENTS DE LLENGUA CATALANA

El primer semestre de l'any 2010, l'IBES-TAT (Institut Balear d'Estadística) va dur a terme l'Enquesta Modular d'Hàbits Socials de les Illes Balears 2010 (EMHS2010). Vegeu l'apartat 2 del capítol III), la qual, en col·laboració amb la direcció general de Política Lingüística del Govern de les Illes Balears (DGPL), contenia un mòdul amb deu preguntes relatives a coneixements, usos, actituds i representacions de la llengua catalana. Des de l'any 2003, en què la DGPL va dur a terme una enquesta sociolingüística (ES2003), des de les institucions públiques no s'havia fet cap altra recollida de dades sociolingüístiques d'abast general.⁵⁰

⁵⁰ Es pot accedir als resultats de les dues enquestes a través del web de la DGPL o de la pàgina del Centre de Documentació Sociolingüística de les Illes Balears (CDSIB). Al web de l'Institut Balear d'Estadística hi ha l'accés als resultats de l'EMHS2010. Sobre els resultats de l'ES2003 vegeu també Villaverde, J. A. 2005, "L'enquesta sociolingüística 2003. Principals resultats", *Treballs de sociolingüística catalana*, 18 (2004), p. 63-96, i 2006, "Coneixements de català a les Illes Balears a l'inici del tercer mil·lenni", *Lluc*, 849 (gener-febrer), p. 21-31. La Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura (FUNDACC), des del 2007, realitza estudis d'audiències dels mitjans de comunicació i de consums culturals en territoris de llengua catalana, en els quals també recull informacions sobre coneixements i altres aspectes de caràcter lingüístic (<http://www.fundacc.org>).

En general, els valors obtinguts en les preguntes que presenten un cert paral·lelisme mostren un retrocés, durant aquest període, pel que fa a la presència de la llengua catalana, tant amb relació als coneixements com als usos. Així i tot, convé tenir en compte que entre ES2003 i EMHS2010 hi ha diferències metodològiques que recomanen prudència en les conclusions que es puguin extreure de qualsevol comparació entre les dades recollides a les dues enquestes.⁵¹ A banda d'aquestes diferències, cal tenir en compte el canvi que hi ha hagut en la composició de la població insular en el període comprès entre el 2001 i el 2010. (Vegeu l'apartat 1 del capítol III).

La significació, des del punt de vista lingüístic, del creixement demogràfic notable al llarg del període 2001-2010 es posa de manifest en observar que la major part de l'augment és per l'aportació de la immigració procedent de fora dels territoris de llengua catalana.⁵² Així, l'any 2003 la població empadronada a les Illes Balears nascuda en territoris de parla catalana representava el 63,4%, mentre que el 2010 aquesta xifra s'ha reduït al 58,3%. Entre l'any 2003 i

l'any 2010, l'increment de la població autòctona ha estat de devers 40.000 persones, mentre que la població al·lòctona ha crescut en gairebé 115.000. (Vegeu el quadre AIII-223 i el gràfic AIII-26).

D'altra banda, també s'ha de considerar el canvi que s'ha produït en aquest període pel que fa a la procedència de la població al·lòctona. L'any 2003, els nascuts a l'estranger suposaven el 15,4% del total de la població; el 2010 representen el 24,8%. Aquest increment també implica que són el grup majoritari entre la població al·lòctona (el 58%, davant el 42% d'immigrants procedents de la resta de l'Estat).

Els efectes directes d'aquest procés de canvi demogràfic sobre la situació sociolingüística són diversos i evidents. D'una banda, s'ha incrementat la diversitat de llengües presents entre els ciutadans de les Illes. En un estudi sobre les llengües de la immigració a les Balears, promogut per la Universitat de les Illes Balears i Linguamón-Casa de les llengües, s'informa que el 2010 s'han localitzat parlants de 160 llengües diferents, 130 de les quals tenen presència com a llengua primera i prop de 60 són, actualment, transmeses als fills d'aquests immigrants (<http://www.uib.es/depart/dfc/gresib/llengues/>). D'altra banda, a més de l'aportació que hi fa la població al·lòctona de llengua castellana, entre la població autòctona (nascuda en territori de llengua catalana) es va incrementant el pes dels que tenen el castellà com a llengua familiar, no tant per la interrupció de la transmissió intergeneracional dels catalanoparlants, com, sobretot, per l'origen al·lòcton dels progenitors (tots dos o, en menor mesura, un dels dos).

⁵¹ L'ES2003 era una enquesta específicament sociolingüística amb més de dues-centes preguntes, mitjançant entrevista telefònica amb suport informàtic; l'EMHS2010 és d'abast més general, conté només deu preguntes relatives a aspecte sociolingüístic i es va fer mitjançant entrevista persona assistida per ordinador. Les dades publicades de l'ES2003 es referien a la població de 15 i més anys, mentre que les de l'EMHS2010 parteixen de la població de 16 anys. D'altra banda, també hi ha alguna diferència, en les dues enquestes, en la manera com l'enquestador es refereix a la llengua catalana.

⁵² Pel que fa al punt de vista lingüístic, es considera immigració lingüística el contingent de població que procedeix de fora de l'àrea lingüística; en el nostre cas, per tant, la població que ha nascut fora del territori de llengua catalana (les dades que utilitzam fan referència a la població nascuda a les Illes Balears, a Catalunya i al País Valencià, que, tot i no correspondre's –per excés i per defecte– al territori de parla catalana, tenen un valor prou aproximat). En parlar d'autòctons (AUT) ens referirem a la població d'aquesta procedència; en parlar d'al·lòctons (AL·L) farem referència als nascuts fora d'aquest territori.

Aquestes circumstàncies de tipus demogràfic deuen incidir sobre la presència del català com a llengua pròpia dels enquestats. El 36,1% diu que la seva llengua és el català, el 6,2% hi consideren tant el català com el castellà, el 45,9% el castellà, i l'11,9% altres llengües. En relació amb els valors que a l'ES2003 s'obtenien en una pregunta semblant a aquesta⁵³, s'observa la reducció de nou punts percentuals del valor del català, el manteniment del castellà i que es duplica el valor relatiu dels que hi consideren les dues llengües i dels que hi consideren altres llengües. [\(Vegeu el quadre AIII-224 i el gràfic AIII-27\).](#)

La distribució d'aquests valors varia notablement, si s'observen en relació amb la procedència dels enquestats. Entre la població nascuda en territori de parla catalana, aquesta llengua ocupa de manera prou clara la consideració de llengua pròpia, tot i que en el període ha patit una reducció de prop de vuit punts percentuals, explicable, probablement per l'increment del component al·lòcton d'origen entre la població autòctona; d'altra banda, els que consideren que la llengua pròpia és tant el català com el castellà pràcticament es dupliquen (del 5,1% del 2003 ha passat al 9,9%) i el castellà experimenta un increment lleu de devers el 2%. És evident, per tant, que entre la població autòctona la vinculació amb la llengua catalana com a llengua d'identificació personal té un valors clarament superiors a la resta de llengües; s'acosta al 75% si consideram tant els que hi consideren el català en exclusiva com els que diuen tenir-hi el català

i el castellà. La proporció d'al·lòctons que consideren el català la seva llengua se situa en el 3,9%; així i tot s'observen diferències segons els anys de residència a les Illes Balears: com més temps fa que hi resideixen, més elevada és la consideració del català com a llengua pròpia. D'altra banda, els que assignen el valor de pròpia a una llengua diferent del català i del castellà es concentren principalment entre els al·lòctons que fa menys de set anys que resideixen a les Illes Balears (hi representen el 41,3%), la qual cosa evidència un cop més el canvi de tendència en l'origen de la immigració a les Illes Balears, durant la primera dècada d'aquest segle. [\(Vegeu el quadre AIII-225\).](#)

Les diferències entre les diverses illes són també evidents en aquest aspecte. A Menorca i a Formentera, més de la meitat de la població diu tenir el català com a llengua pròpia. A Eivissa, aquest valor supera per poc la quarta part de la població, i és l'illa on més elevat és el nombre d'enquestats que diuen tenir com a llengua pròpia un idioma diferent del català i del castellà. [\(Vegeu el gràfic AIII-28 i el quadre AIII-226\).](#)

Pel que fa als grups d'edat, la franja d'edat més jove (entre els 16 i els 35 anys) és on menor és la presència de la llengua catalana com a llengua pròpia (24,4%) i entre els majors de 65 anys és on té un valor més elevat (62,2%). La diferència en el component autòcton de les dues franges d'edat explica aquests valors; a la franja d'edat més jove la proporció del component immigrant, com a primera o segona generació, és més elevada que entre la població més adulta. [\(Vegeu el gràfic AIII-29 i el quadre AIII-227\).](#)

⁵³ A l'ES2003 es distingia entre *llengua primera* (la llengua en què, d'infants, varen començar a parlar) i la *llengua pròpia* (la que consideraven la seva llengua quan els feien l'enquesta).

En el cas de les Illes Balears, actualment, hi ha un problema, sobretot en relació amb dades sociolingüístiques, en referir-nos a una franja d'edat que cobreix dels 16 als 35 anys. D'una banda, a la part baixa hi ha poca aportació de població nascuda fora del territori català i, en canvi, a la part alta n'hi ha molta, a causa de l'increment notable de la immigració els darrers anys. D'altra banda, també s'hi combina el sector en què més presència ha tengut el català en la seva escolarització amb un altre sector, els immigrants recents, que no n'han tengut gens. Per això, les dades apareixen molt confuses. Si observem aquesta franja d'edat subdividida en grups quinquennals, s'evidencien aquestes diferències; entre els més joves (15-19 anys) el català és considerada llengua pròpia pel 51,9% dels enquestats, mentre que entre els que tenen entre 30 i 34 anys, aquest valor només se situa en el 18,9%. [\(Vegeu el quadre AIII-228 i el gràfic AIII-30\).](#)

Aquests valors tenen una relació directa amb els valors de la zona de naixement. El 70,9 dels enquestats que tenen entre 15 i 19 anys han nascut en territori de parla catalana; en canvi, entre els que tenen entre 30 i 34 anys, només hi ha nascut el 51%. [\(Vegeu el quadre AIII-229\).](#)

Els enquestats que diuen tenir el català com a llengua pròpia pertanyen quasi exclusivament a la població autòctona (95%); és a dir, als que han nascut en territori de parla catalana. En canvi, els que diuen tenir el castellà com a llengua pròpia procedeixen de la població autòctona (28,7%), de la població al·lòctona espanyola (35,5%) i de l'estrangera (35,7%).

El creixement de la població autòctona no produeix exclusivament persones que consideren el català com a llengua pròpia, sinó que també en produeix que hi consideren el castellà, una bona part de les quals, probablement, té components al·loglots en els progenitors. En aquest sentit, i en general, podem dir segons les dades de l'EMHS2010 (i en moltes altres fonts, com l'ES2003) que els ciutadans que tenen el català com a llengua pròpia parlen en català amb els fills; els que hi parlen en les dues llengües són més pocs i encara menys els que hi parlen en castellà. Una interpretació possible de la causa del canvi de llengua intergeneracional, quan es produeix, és en els casos de matrimonis de cònjuges heterolingües,⁵⁴ en què el catalanoparlant tendeix a convergir cap al castellà en la intercomunicació amb la parella i a mantenir el canvi de llengua en adreçar-se als fills. En el darrer cas, però, hi ha un major ús del català. [\(Vegeu el gràfic AIII-31\).](#)

Els que tenen el castellà com a llengua pròpia mantenen molt més la llengua amb la parella i amb els fills (per damunt del 90%), encara que amb els fills, contràriament amb el que passava amb els que hi tenen el català, hi ha una mínima reducció a favor del català. Entre els que diuen tenir el català i el castellà com a llengües pròpies, tot i que convé recordar que només són el 6,2% dels enquestats, fan un ús superior del castellà amb la parella i del català amb els fills. També és de destacar que aquest grup té un ús molt elevat de les dues llengües amb els fills. [\(Vegeu el quadre AIII-230\).](#)

⁵⁴ Vegeu també Villaverde, J. A. 2005, "L'enquesta sociolingüística 2003. Principals resultats", *Treballs de sociolingüística catalana*, 18 (2004), p. 63-96

10.9.1. Els coneixements

La comprensió oral de la llengua catalana és l'habilitat més generalitzada entre el conjunt de la població balear, seguida de la capacitat de lectura. Són, per tant, les dues habilitats receptives més esteses. També en l'aspecte dels coneixements hi ha una diferència clara entre la població d'origen autòcton i la d'origen al·lòcton, la qual s'incrementa en les capacitats de parlar en català i d'escriure-hi. L'ús familiar del català, en part dels autòctons, i la seva presència en el sistema escolar, entre els més joves, deu explicar aquestes diferències. [\(Vegeu el gràfic AIII-32\).](#)

Una altra font sobre l'extensió dels coneixements de català ens l'ofereix el *Baròmetre de la comunicació i la cultura* (Baròmetre2010)⁵⁵. Segons les dades d'aquest estudi, que té en compte els majors de 14 anys, el grau de coneixements de català és pràcticament equivalent al de l'EMHS2010. A més, aquesta mateixa font ofereix dades sobre la primera llengua que varen parlar els enquestats. El 34,9% diu que va parlar català, la qual cosa significa que gairebé la meitat dels que diuen saber parlar en català l'han après com a segona llengua. [\(Vegeu el gràfic AIII-33\).](#)

Si les dades sobre coneixements de l'EMHS2010 es comparen amb les de l'ES2003, s'observa també un retrocés, de prop de deu punts, en tres de les quatre habilitats mesurades (comprensió i expressió orals i comprensió escrita), cosa que presenta un paral·lelisme amb l'increment relatiu de la població al·lòctona. En canvi,

la capacitat d'escriure augmenta lleugerament; s'explica pel nivell baix que encara assoleix (no arriba al 50%) i perquè la proporció de persones que han rebut ensenyament de català, l'única via d'aprenentatge d'aquesta habilitat, s'ha incrementat notablement durant aquest període de set anys. Convé remarcar que la reducció es produeix sobretot entre els al·lòctons. [\(Vegeu el quadre AIII-231\).](#)

Entre la població autòctona, els valors entre les dues dates es mantenen, excepte en la capacitat d'escriure, que augmenta prop de deu punts percentuals, gràcies al fet que les noves generacions són escolaritzades de manera general en llengua catalana. Aquest és l'únic valor que no supera el 90%; encara hi ha una proporció important de la població autòctona, l'escolarització de la qual va tenir lloc en un temps en què el català no era present en els programes educatius.

Segons el grup d'edat, alguns dels valors d'aquestes habilitats lingüístiques bàsiques presenten variacions a considerar. A la franja d'edat més jove (15-34 anys) és on podem trobar més persones capacitades per escriure en català (54,9%) i on es presenta un nivell més baix de capacitat de parlar-hi (58,2%); en canvi, entre els que tenen més de 65 anys hi ha la proporció més baixa dels que hi saben escriure (40,9%) i més elevada dels que hi saben parlar (76,6%). La incidència major de l'escolarització entre els joves i del pes de la immigració recent pot explicar aquestes diferències. [\(Vegeu el quadre AIII-232\).](#)

Si en comptes d'abraçar una franja d'edat tan àmplia, ens referim a franges quinquen-

⁵⁵ Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura: *El Baròmetre de la comunicació i la cultura. Informe general Illes Balears (2010)*. Gener del 2011.

nals, podem veure que entre els més joves (entre 15 i 19 anys), amb major incidència de l'escolarització i menor presència d'immigrants de primera generació, les quatre habilitats superen el 90% d'extensió. En canvi, els que tenen entre 30 i 34 anys són els que en tenen uns coneixements més baixos. En el primer grup d'edat, hi ha un 68,6% d'autòctons; en el segon, un 44%. [\(Vegeu el quadre AIII-233\).](#)

10.9.2. Els usos

El català és llengua parlada de manera habitual per gairebé la meitat de la població enquestada, com ja passava a ES2003; per tant, més dels que la consideren llengua pròpia, però menys dels que la saben parlar. [\(Vegeu el gràfic AIII-34\).](#)

D'altra banda, hi ha un percentatge similar d'enquestats que diuen, en una altra pregunta, no parlar mai en català. [\(Vegeu el quadre AIII-239\).](#)

Entre els que diuen no usar-la habitualment, la raó que donen dos terços dels enquestats és que no en tenen coneixements o que aquests són molt escassos (33,9% del total de la població), una xifra que pràcticament coincideix amb els que diuen que no saben parlar-la en la pregunta de resposta dicotòmica. [\(Vegeu el gràfic AIII-32\).](#)

Entre la població autòctona, l'ús habitual del català aconsegueix un nivell bastant més elevat; gairebé vuit de cada deu l'usen de manera habitual. Aquest valor és lleugerament superior al dels que la consideren la llengua pròpia, ja sigui sola (64,6%) o juntament amb el castellà (9,9%). En

canvi, la població al·lòctona que l'usa de manera habitual se situa a poc més del 12%; per tant, no arriben a la meitat dels que la saben parlar (28,9%).

Pràcticament la totalitat dels que consideren el català com a llengua pròpia diuen usar-lo habitualment, ja sigui gairebé sempre (94,6%) o habitualment, però no tant com voldrien (3%); entre els que diuen tenir el català i el castellà com a llengua pròpia, els valors d'ús habitual també són elevats (més del 80%), encara que hi té un pes major l'opció que no l'usen tant com voldrien (19,4%), però lluny del "gairebé sempre" (61%). Així mateix, els al·lòctons en fan més ús com més temps fa que resideixen a les Illes Balears i la inseguretat d'ús pel desconeixement s'engrandeix notablement en sentit contrari als anys de residència. [\(Vegeu els quadres AIII-234 i AIII-235\).](#)

Més del 85% dels que diuen considerar el català com a llengua pròpia el parlen habitualment amb els progenitors i amb els germans; i també superen el 80% amb els que hi parlen amb els avis paterns i els materns. Amb la parella, aquests valors es redueixen fins al 77,2%; la formació de parelles heterolingües pot explicar que els que consideren el català com la llengua pròpia no l'usin amb la parella, per la tendència de convergir lingüísticament amb l'interlocutor heterolingüe els parlants de la llengües minoritzades, ja sigui perquè tenen major competència de la llengua de l'altre o per l'assumpció d'una certa obligació social de fer-ho. [\(Vegeu el gràfic AIII-35\).](#)

Aquesta tendència dels que consideren el català com a llengua pròpia a canviar al castellà quan parlen amb castellanopar-

lants també es manifesta amb les amistats. Com ja mostrava l'ES2003, la majoria dels catalanoparlants passen a parlar en castellà amb les amistats castellanoparlants (78,9%); en canvi, tot i que el 42,6% dels que tenen el castellà com a llengua pròpia saben parlar en català (EHMS2010), només el 13,3% el parlen amb les amistats catalanoparlants. [\(Vegeu els quadres AIII-236 i AIII-237\).](#)

Amb els fills, en canvi, l'ús del català passa a ser del 84,4%. Per tant, tot i la tendència que tenen a abandonar la seva llengua els catalanoparlants quan interactuen amb parlants d'altres llengües, solen mantenir-la en parlar amb els fills, encara que amb la parella parlin una altra llengua. En diversos estudis sobre aquesta qüestió referida a les Illes Balears i a altres indrets, s'observa també aquesta tendència.⁵⁶ De la mateixa manera, a l'àmbit familiar, els que consideren que el català és la llengua pròpia, amb qui més usen el castellà és amb la parella (15,3%), amb la qual també usen les dues llengües en una proporció sensible (3,8%). Els valors més alts d'altres llengües es donen amb els avis paterns i materns, en els dos casos se situen en el 9%.

Entre els que consideren el català i el castellà com a llengua pròpia, amb el familiar amb qui parlen més poc el català és amb la parella i amb els avis i, en canvi, amb els fills i amb els germans parlen més en català que en castellà (amb els primer també té un

valor considerable els que diuen parlar-hi les dues llengües, 22%); d'alguna manera, amb aquests valors s'insinua un cert procés d'identificació major amb la llengua catalana entre població amb antecessors d'origen immigrant. Entre els que consideren que la llengua pròpia és el castellà o una altra llengua, l'ús del català amb els familiars en tots els casos se situa per davall del 5%. [\(Vegeu el quadre AIII-238\).](#)

Fora de l'àmbit familiar, és de destacar que en adreçar-se a un desconegut, una quarta part diu fer-ho en català i pràcticament tota la resta diu adreçar-s'hi en castellà. [\(Vegeu el gràfic AIII-36\).](#)

Aquests valors mostren el desplaçament que ha patit el català com a llengua no marcada i en el comportament espontani dels illencs, fins i tot entre els que la consideren com a llengua pròpia (amb uns valor molt semblants al d'ES2003). Aquest canvi de llengua és més per la representació que es fa de les funcions de les llengües en conflicte que a les exigències de la realitat. En diversos treballs de camp realitzats els darrers anys es mostra que, a la gran majoria de casos, no és conflictiu ni dificulta la comprensió adreçar-se a desconeguts en català.⁵⁷

D'altra banda, en aquest mateix sentit, el 88% dels que tenen el català com a llengua pròpia quan s'adrecen en català a una persona que els respon en castellà (que no vol dir que no els entengui) continuen la conversa en castellà. En canvi, els d'aquest mateix grup, si s'adrecen a algú en castellà

⁵⁶ Melià, J. & Villaverde, J. A. 2008, «La Transmissió intergeneracional del català a Mallorca en les parelles lingüísticament mixtes» per Joan MELIÀ i Joan A. VILLAVERDE. A: *Llengua i ús*, núm. 42, pàg. 62-71; Boix-Fuster, E. & Torrens, R. M. (eds.) 2011, *Les llengües al sofà. El plurilingüisme familiar als països de llengua catalana*. Pagès Editors, Lleida.

⁵⁷ Vegeu per exemple Grup de Recerca Sociolingüística de les Illes Balears (GRESIB) 2010, «La situació sociolingüística a Santa Catalina (Palma)», *Coneixements, usos i representacions socials*, 4. (www.uib.es/depart/dfc/gresib/curs/)

que els respon en català, segueixen pràcticament tots en català. En aquesta darrera situació hi ha un 32,3% dels enquestats, que diuen que continuaran en castellà perquè "no l'entenc", mentre que a la pregunta sobre els coneixements lingüístics només un 15% deien no entendre el català. (Vegeu els quadres AIII-239 i AIII-240).

10.9.3. LES REPRESENTACIONS I OPINIONS SOBRE LA SITUACIÓ SOCIOLINGÜÍSTICA

Dos terços dels enquestats consideren que la llengua pròpia de les Illes Balears és el català; la resta considera de manera majoritària que ho són el català i el castellà. (Vegeu el gràfic AIII-37).

Aquests valors experimenten canvis considerables segons el lloc de naixement. Entre els autòctons, tres de cada quatre consideren que el català és la llengua pròpia i aquest valor es redueix fins al cinquanta per cent entre els al·lòctons. En tots els casos, però, els que hi consideren exclusivament el castellà se situen entre el 5 i el 20%. És evident, per tant, que el valor de llengua pròpia és entès per la majoria dels ciutadans enquestats, tot i que té major consolidació entre la població més arrelada.

Aquesta mateixa tendència s'observa en les diverses illes segons el pes que hi té la població autòctona. Així, a Menorca els que consideren que la llengua pròpia és el català se situen en el 85%, i a Eivissa aquest valor és del 43,2%, el 33,2% hi consideren les dues llengües. Segons la formació acadèmica, aquest valor també canvia; entre els que tenen estudis superiors el valor que assolix la consideració

que el català és la llengua pròpia de les Illes Balears se situa deu punts percentuals per damunt els que tenen estudis primaris i secundaris. (Vegeu els quadres AIII-237 i AIII-241).

La majoria dels enquestats (54,3%) considera que els residents a les Illes Balears s'haurien de poder expressar en català i en castellà. Aquest valor es manté molt semblant entre els diferents grups segons el lloc de naixement. Les diferències són sobretot entre els que només donen una llengua, com a llengua que haurien de conèixer els residents; encara que els que responen només una llengua s'inclinen sobretot pel castellà, les diferències entre els al·lòctons són molt més elevades que entre els autòctons, entre els quals els dos valors són pràcticament equivalents. (Vegeu el gràfic AIII-38).

La consideració que els residents han de poder expressar-se en les dues llengües també és la majoritària en tots els grups per nivell d'estudis i, en tots aquests grups, entre els que indiquen una sola llengua majoritàriament es refereixen al castellà. (Vegeu el quadre AIII-242).

Una gran majoria opina també que els alumnes que acaben l'ensenyament es puguin expressar tant en català com en castellà (72,4%), la resta de la població es reparteix gairebé de manera idèntica entre els que només responen el català i els que només responen el castellà. En aquesta opinió, les diferències principals segons el lloc de naixement dels enquestats es torna a manifestar sobretot entre els que consideren que només s'ha de garantir el coneixement d'una llengua; en aquest cas, els autòctons opinen que ha

de ser el català i els al·loctons, el castellà. [\(Vegeu el gràfic AIII-39\).](#)

A l'anàlisi dels resultats d'aquest apartat i la comparació amb els referents als coneixements i usos, es pot observar que variables com el lloc de naixement són més determinants en aquestes dues darreres àrees que en les representacions i opinions que tenen sobre la realitat lingüística.

Les possibilitats que el català es pugui mantenir en el futur amb les funcions que li correspondrien com a llengua pròpia de les Illes Balears es vinculen directament amb la capacitat, d'una banda, de fer que la població nouvinguda tenguí interès i facilitats d'adquisició efectiva de la llengua catalana, que la població que vulgui utilitzar la llengua catalana tenguí garantit, legalment i a la pràctica, el dret i la legitimitat social de fer-ho en qualsevol circumstància i que les institucions en facin un ús coherent amb la doble qualitat de llengua pròpia i oficial.

10.10.

LES ORGANITZACIONS ASSOCIATIVES

Progressivament es van depurant els registres existents d'associacions, tot i que en molts casos encara es donen duplicitats d'associacions, com el cas del registre d'associacions de la comunitat autònoma, o bé registres per domicili i no per entitats i codi d'identificació fiscal, com és el cas de les entitats religioses inscrites al Ministeri de Justícia, on cada una de les entitats

religioses disposa d'un registre on canvia el domicili; d'aquesta manera ens poden trobar amb una entitat religiosa que té 15 domicilis a les Illes Balears, i per tant quinze registres, si bé només és una sola entitat a efectes jurídics.

A més dels registres, a partir de l'any 2009 es va posar en marxa, dins la iniciativa privada, l'Observatori de les Organitzacions d'Iniciativa Social, impulsada per la fundació Maria Ferret amb la intenció de treballar les dades sobre el sector associatiu i ser un referent pel tercer sector. De la informació facilitada per aquesta entitat, que està actualitzant els diferents registres existents, podem veure com hi ha diferències significatives respecte les dades aportades per les diferents administracions.

Pel que fa a les associacions en general podem veure com al registre general de la comunitat autònoma són ja 8.165 els registres existents, tenint sempre present que es produeixen poques baixes i que moltes associacions no estan en actiu.

De les dades facilitades pel Servei d'entitats jurídiques a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears tenim:

- A la secció primera, associacions en general: 7.552
- A la secció segona, federacions: 100
- A la secció tercera, juvenils: 207
- Fundacions: 264
- Col·legis professionals: 42

Al registre de la Direcció General d'Esports del Govern de les Illes Balears:

- Federacions Esportives: 49
- Clubs Esportius: 2.302
- Associacions de promoció del temps lliure i esportives: 299

També als registres nacionals trobam associacions i fundacions amb seu i activitats a les Illes Balears:

- Registre nacional de consumidors del Ministeri de Sanitat i Consum: 2
- Registre nacional de fundacions d'acció social del Ministeri de Treball i Afers Socials: 2
- Registre nacional de fundacions culturals del Ministeri d'Educació i Cultura: 7
- Registre nacional de fundacions educatives del Ministeri d'Educació i Cultura: 9
- Associacions del Registre nacional del Ministeri del Interior: 246
- Associacions estrangeres del RN del Ministeri del Interior: 4
- Federacions del RN del Ministeri del Interior: 5
- Entitats catòliques del Ministeri de Justícia: 235
- Confessions minoritàries inscrites al Ministeri de Justícia: 84

- Fundacions canòniques del Ministeri de Justícia: 6

En total hi ha a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears 11.415 entitats sense ànim de lucre que desenvolupen activitats de tot tipus a les Illes Balears inscrites en un total de set registres consultats.

Cal destacar una vegada més que va millorant l'accés als diferents registres gràcies a la tasca d'informatització i a les facilitats d'accés als ciutadans, si bé en la seva gran majoria els registres són desconeguts. Cal recordar que la majoria de registres són a títol informatiu i per tant aquesta informació ha d'estar a l'abast de la ciutadania.

Quant a l'evolució de les associacions registrades a la secció primera del registre d'associacions de la Comunitat Autònoma, s'observa que en nou anys el número d'associacions ha crescut en 2.838, la qual cosa suposa un increment d'un 37,58% ([Vegeu el gràfic AIII-40](#)).

Pel que fa a les fundacions, en el període comprès entre 2001 i 2010 hi ha hagut un increment de 164 noves fundacions. L'increment és del 61%, més del doble que el de les associacions. ([Vegeu el gràfic AIII-41](#)).

La distribució per illes no ha variat respecte a l'any anterior i presenta un desequilibri territorial en favor de Mallorca, a causa també de la desproporció d'habitants. El 90% de les associacions són de Mallorca, Menorca té el 5% del conjunt de les illes, Eivissa en registra el 4% i Formentera escassament arriba a l'1%. ([Vegeu el gràfic AIII-42](#)).

ÍNDEX DE QUADRES I GRÀFICS

QUADRES

CAPÍTOL I. PANORAMA ECONÒMIC

PANORAMA internacional

Vegeu l'annex estadístic

UNIÓ EUROPEA

Vegeu l'annex estadístic

L'ECONOMIA ESPANYOLA

Vegeu l'annex estadístic

EL PANORAMA ECONÒMIC DE LES ILLES BALEARS

Quadre I-1	Variació interanual del VAB per sectors econòmics en euros corrents (2007-2010).....	46
Quadre I-2	Variació interanual del VAB per sectors econòmics en euros constants del 2004 (2004-2010).....	46
Quadre I-3	Evolució i perspectives de les Illes Balears (2006-2010) Taxes de variació del PIB a preus constants (en %).....	47
Quadre I-4	Taxes de variació interanual del PIB a preus constants per sectors productius (en %) (2006-2010)	49
Quadre I-5	Creixement regional a 9 sectors. Taxes de variació real (2010-2011)...	50
Quadre I-6	Variació interanual del VAB per illes en euros corrents (2007-2010).....	51
Quadre I-7	Variació interanual del VAB per illes en euros constants del 2004 (2007-2010).....	51
Quadre I-8	Agricultura i pesca: producte interior brut a preus de mercat CA (2009-2010)	55
Quadre I-9	Indústria i energia: producte interior brut a preus de mercat per CA (2009-2010)	56
Quadre I-10	Construcció: producte interior brut a preus de mercat per CA (2009-2010)	57

Quadre I-11	Serveis: producte interior brut a preus de mercat per CA (2009-2010).....	58
Quadre I-12	Total: producte interior brut a preus de mercat per CA (2009-2010).....	59
Quadre I-13	Nombre d'empreses per activitat principal (2009-2010). CNAE2009	61
Quadre I-14	Variables explicatives del superàvit comercial a les Balears (2002-2009).....	65
Quadre I-15	Estructura de la demanda final per CA (2009).....	67
Quadre I-15A	Nivell de treball públic per comunitat autònoma (2000-2010)	68
Quadre I-15B	Incidència relativa del treball públic per CA (treball públic dividit per la resta del treball, en percentatge) (2000-2010).....	69
Quadre I-16	Comerç exterior per seccions aranzelàries (2009-2010).	70
Quadre I-17	Inversió estrangera per comunitats autònomes (sense ETVES) (2009-2010)	79
Quadre I-18	Índex de preus de consum a Espanya. Base 2006 (desembre 2010)	81
Quadre I-19	Rànquing de les autonomies espanyoles (2000 i 2010). Índex per habitant (mitjana espanyola=100).....	83
Quadre I-20	Rànquing de les comunitats autònomes (2000 i 2010). Índex per habitant (mitjana espanyola=100).....	83
Quadre I-21	Taxa de creixement anual del VAB per càpita i dels seus components a les Illes Balears i Espanya (2000-2009)	84
Quadre I-22	Producte interior brut a preus bàsics per ocupat.....	85
Quadre I-23	Balanç econòmic per sectors institucionals privats i públics a les Illes Balears (2002-2009)	87
Quadre I-24	Quota de l'estalvi regional en percentatge del PIB i de la inversió en percentatge de la renda interior bruta (2009).....	89
Quadre I-25	Variacions de les taxes d'excedent.....	90

Vegeu l'annex estadístic

SECTOR PRIMARI

Quadre I-26	Macromagnituds econòmiques de les activitats primàries de les Illes Balears (2010)	94
Quadre I-27	Afiliació dels treballadors del sector primari als diferents règims laborals de la Seguretat Social (2009-2010)	95

Quadre I-28	Valoració econòmica de la producció agrària de les Illes Balears (2010)	97
Quadre I-29	Valoració econòmica de la producció ramadera de les Illes Balears (2010)	100
Quadre I-30	Producció forestal de les Illes Balears (2010)	101
Quadre I-31	Valoració econòmica de la producció pesquera de les Illes Balears (2010)	102

Vegeu l'annex estadístic

SECTOR INDUSTRIAL

Quadre I-32	Resultats d'explotació per agrupació i sector d'activitat a les Illes Balears. 2009	106
Quadre I-33	Personal ocupat per agrupació i sector d'activitat (2008-2009)	109
Quadre I-34	Productivitat aparent del treball, EBE per ocupat i cost laboral unitari a les Illes Balears (2009)	110

Vegeu l'annex estadístic

CONSTRUCCIÓ

Vegeu l'annex estadístic

ELS SERVEIS PRIVATS

Quadre I-35	Principals macromagnituds dels serveis privats per sector d'activitat (2008)	131
Quadre I-36	Principals indicadors dels serveis privats per sector d'activitat (2008)	133
Quadre I-37	Principals resultats d'explotació dels serveis privats per sector d'activitat (2008)	134
Quadre I-38	Personal ocupat als serveis privats per sector d'activitat (2008)	136
Quadre I-39	Nombre mitjà d'ocupats per trimestre i mitjana anual per any i grup d'activitat a les Illes Balears (2008)	137

EL TURISME

Quadre I-40	Ingressos i turistes de les principals destinacions competidores de les Balears ordenades per la potencialitat competidora (2007-2010)	141
Quadre I-41	Evolució dels viatges, estades i estada mitjana de les Balears en relació amb les CA espanyoles competidores de les Balears en turisme nacional (2007-2010)	145

Quadre I-42	Evolució dels turistes, estades i estada mitjana de les Balears en relació amb les CA espanyoles competidores de les Balears en turisme internacional (2007-2010)	145
Quadre I-43	Arribada de turistes a les Illes Balears per país de residència (2009-2010)	149
Quadre I-44	Arribada de turistes a les Illes Balears per tipus d'allotjament i organització del viatge (2009-2010).....	149
Quadre I-45	El <i>HUB</i> a l'aeroport de Palma (2006-2010)	152
Quadre I-46	Entrada de passatgers en companyies aèries de baix cost (2010)	153
Quadre I-47	Estades mitjanes dels turistes estrangers a les Balears per nacionalitats i allotjament (2009-2010).....	153
Quadre I-48	Estades dels turistes estrangers a les Illes Balears per país de residència (2009-2010)	155
Quadre I-49	Estades dels turistes estrangers a les Illes Balears per tipus d'allotjament i organització del viatge (2009-2010).....	155
Quadre I-50	Despesa total dels turistes segons comunitat autònoma de destí principal (2010)	156
Quadre I-51	Despesa dels turistes estrangers a les Illes Balears per país de residència, per tipus d'allotjament i organització del viatge (2009-2010)	157
Quadre I-52	Despesa mitjana diària dels turistes estrangers a les Illes Balears per país de residència, per tipus d'allotjament i organització del viatge (2009-2010)	157
Quadre I-53	Índex de Gini: nombre d'arribades (2009-2010)	160
Quadre I-54	Estacionalitat de les arribades turístiques per temporades, nacionalitats i tipus d'allotjament a les Balears (2009-2010)	161
Quadre I-55	Estacionalitat de les estades dels turistes estrangers per temporades, nacionalitats i tipus d'allotjament a les Balears (2009-2010)	164
Quadre I-56	Índex de Gini: nombre d'estades dels turistes estrangers (2009-2010)	166
Quadre I-57	Estacionalitat de la despesa dels turistes estrangers per temporades, nacionalitats i tipus d'allotjament a les Balears (2009-2010)	167
Quadre I-58	Índex de Gini: despesa dels turistes estrangers (2009-2010)	169
Quadre I-59	Total usuaris del programa de turisme sènior interior per zones i orígens. Temporada 2010/2011	170

Quadre I-60	Places de l'Imsero contractades per destinacions turístiques (2006-2010)	172
Quadre I-61	El perfil del turista de les Illes Balears (2009-2010)	174
Quadre I-62	Grau de satisfacció dels turistes estrangers a les Illes Balears (2008-2010)	175
Quadre I-63	Capacitat d'allotjament per tipus d'establiment a les Illes Balears (2010)	176
Quadre I-64	Tipus i categories de l'oferta hotelera (sentit ampli) per illes (2010).....	178
Quadre I-65	Taxa de l'ocupació de la planta oberta (2009-2010)	182
Quadre I-66	Percentatge de la planta oberta (2009-2010)	183
Quadre I-67	Tot inclòs a Mallorca per categories i places (establiments exclusius de tot inclòs) (2010).....	184
Quadre I-68	Nombre i capacitat dels restaurants, cafeteries i bars a les Illes Balears (2010).....	184
Quadre I-69	Ports esportius i nombre d'amarradors per longitud i per illes (2010)	186
Quadre I-70	Camps de golf, forats, pars i nombre de barres (2010).....	186
Quadre I-71	Ocupats a l'hostalatge i a la restauració (2009-2010)	188
Quadre I-72	Índex de Gini: treballadors d'alta a la seguretat social en activitats d'hoteleria (2009-2010)	189
Quadre I-73	Mitjana anual del treballadors d'alta a la Seguretat Social en el sector turístic (CNAE-09, 3 dígits) per illes (2009-2010).....	191
Quadre I-74	Mitjana anual dels contractes registrats per activitat econòmica (CNAE-09, 2 dígits) del sector turístic per illes (2009-2010)	193
Quadre I-75	Vint ocupacions més contractades en el sector turístic a les Illes Balears (acumulat gener-setembre 2010).....	194

Vegeu l'annex estadístic

COMERÇ

Quadre I-76	Principals coeficients del sector del comerç segons el tipus d'activitat (2008)	200
Quadre I-77	Principals macromagnituds del sector comercial segons el tipus d'activitat, unitat dades econòmiques (2008)	200
Quadre I-78	Principals resultats d'explotació del sector del comerç segons el tipus d'activitat (2008)	201
Quadre I-79	Dades d'ocupació del sector comerç segons el tipus d'activitat (2008)	203

Vegeu l'annex estadístic

TRANSPORTS I COMUNICACIONS

Quadre I-80	Principals magnituds del sector del transport (2006-2008)	207
Quadre I-81	Taxes sobre el total global anual del transport (2007-2008)	208
Quadre I-82	Distribució percentual de les principals magnituds del transport (2008)	208
Quadre I-83	Principals dades empresarials del transport (2006-2008)	210
Quadre I-84	Variació salaris mitjans en el transport en base 2005 (2006-2008)	211
Quadre I-85	Principals indicadors del transport per any, agrupació i sector d'activitat (2006-2008)	212
Quadre I-86	Principals dades mercat de treball del transport (2005-2008)	215
Quadre I-87	Distribució percentual del mercat laboral en el transport en base anual (2006-2008)	217

Vegeu l'annex estadístic

INSTITUCIONS FINANCERES

Quadre I-88	Nombre d'oficines a les Illes Balears i a Espanya (2009-2010)	225
Quadre I-89	Estadística d'efectes de comerç vençuts i impagats a les Illes Balears (2010)	230
Quadre I-90	Constitució de garanties hipotecàries sobre béns immobles (2009-2010)	231

Vegeu l'annex estadístic

ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES I CÀRREGA FISCAL

Quadre I-91	Ingressos totals de l'Agència Tributària (2009-2010)	241
Quadre I-92	Pressupost consolidat per capítol d'ingrés de la comunitat autònoma de les Illes Balears: distribució econòmica (2009-2010)	242
Quadre I-93	Evolució del pressupost de despeses a la comunitat autònoma (2001-2010)	243
Quadre I-94	Pressupost consolidat per capítols de despesa de la comunitat autònoma de les Illes Balears: distribució econòmica (2009-2010)	244
Quadre I-95	Territorialització de la inversió (2008-2010)	245
Quadre I-96	Pressupost dels ENS públics i societats públiques 2010: distribució econòmica	246
Quadre I-97	Deute de les CA 2004-2010: valors absoluts i ràtio deute/PIB	247
Quadre I-97.1	Variació del deute any rere any (Illes Balears i Espanya) (2004-2010) ..	248
Quadre I-97.2	Deute de les empreses públiques de les comunitats autònomes (2009 i 2010)	248

Quadre I-98	Ingressos de la delegació especial d'hisenda de les Illes Balears (2009 i 2010)	255
Quadre I-99	Càrrega fiscal per habitant (exercici 2010)	259
Quadre I-99.1	Càrrega fiscal: posició relativa respecte a la mitjana nacional (2010)	260
Quadre I-100	Distribució de la càrrega fiscal per administracions (2010)	262
Quadre I-101	Distribució de la càrrega tributaria per tipus de tribut (2010)	263
Quadre I-101.1	Comparació càrrega fiscal i pressió fiscal a les Illes Balears i Espanya	264
Quadre I-102.A	Càrrega fiscal per habitant a Menorca, Eivissa i Formentera per municipis (2010)	265
Quadre I-102.B	Càrrega fiscal per habitant a Mallorca per municipis (2010)	265
Quadre I-103	Indicador de finançament per competències homògenes per habitant per comunitat autònoma (2007-2009)	268

Vegeu l'annex estadístic

MEDI AMBIENT

Vegeu l'annex estadístic

SOCIETAT DEL CONEIXEMENT I DE LA INFORMACIÓ

Vegeu l'annex estadístic

ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

Quadre I-104	Cooperatives i treballadors d'alta a la Seguretat Social	303
Quadre I-105	Societats laborals d'alta a la Seguretat Social	305
Quadre I-106	Productors de no mercat (2007-2010)	311

Vegeu l'annex estadístic

CAPÍTOL II. MERCAT DE TREBALL I POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ

Quadre II-1	Indicadors d'avaluació per a l'estratègia europea de l'ocupació (2007-2009)	319
Quadre II-2	Treballadors en alta laboral segons el gènere, Illes Balears (2002-2010)	321
Quadre II-3	Evolució del pes de la població ocupada femenina sobre el total de població ocupada. Espanya - Illes Balears (2000-2010)	322
Quadre II-4	Creixement de l'ocupació per sectors d'activitat, Illes Balears (2009-2010)	322
Quadre II-5	Treballadors assalariats, autònoms i empreses per activitat econòmica (CNAE 09) a les Illes Balears (2009-2010)	324

Quadre II-6	Treballadors en alta laboral segons el règim, Illes Balears (2002-2010)	328
Quadre II-7	Evolució mensual de les afiliacions per tipus de contracte. Illes Balears (2009-2010)	329
Quadre II-8	Treballadors afiliats per illes (2009-2010)	330
Quadre II-9	Total mensual d'afiliats estrangers a la seguretat social, Illes Balears (2010)	331
Quadre II-10A	Total d'afiliats estrangers a la seguretat social per nacionalitats i per règims (UE) a les Illes Balears (2010)	332
Quadre II-10B	Total d'afiliats estrangers a la seguretat social per nacionalitats i per règims (fora de la UE) a les Illes Balears (2010)	333
Quadre II-11	Total d'afiliats estrangers per sectors d'activitat a les Illes Balears. (Règim General, mitjana 2009-2010)	334
Quadre II-12	Evolució de l'ocupació a les Illes Balears (1996-2010)	335
Quadre II-13	Evolució de la població ocupada per sectors d'activitat a les Illes Balears (2004-2010)	336
Quadre II-14	Les 10 ocupacions més contractades per sexe, Illes Balears (2010)	339
Quadre II-15	Taxa d'activitat per comunitats autònomes (2009-2010)	340
Quadre II-16	Taxa d'activitat, d'ocupació i d'atur per sexes i per grups d'edat a les Illes Balears (2009-2010)	342
Quadre II-17	Taxes d'ocupació per comunitats autònomes (2009-2010)	343
Quadre II-18	Taxes d'atur per comunitats autònomes (2009-2010)	344
Quadre II-19	Taxa d'ocupació dels joves menors de 30 anys per comunitats autònomes (2010)	346
Quadre II-20	Població d'entre 18 i 24 anys que no ha completat el nivell d'educació secundària per comunitats autònomes (2009)	347
Quadre II-21	Rànquing dels indicadors de qualitat del treball de les comunitats autònomes segons les ponderacions establertes (2001, 2007, 2008 i 2009)	349
Quadre II-22	Treballadors ocupats per situació laboral a les Illes Balears (2007-2010)	351
Quadre II-23	Índex d'estacionalitat per illa. Illes Balears (2010)	353
Quadre II-24	Assalariats per tipus de contracte i comunitat autònoma (2009-2010)	354
Quadre II-25	Taxes de temporalitat per seccions d'activitat (2008-2010)	355

Quadre II-26	Taxes de temporalitat dels assalariats per gènere, Illes Balears (2007-2010)	356
Quadre II-27	Taxes de temporalitat dels assalariats per tipus de jornada, Illes Balears (2007-2010)	356
Quadre II-28	Ocupats i assalariats per tipus de jornada i per sexe (2006-2010)	357
Quadre II-29	Ocupats i assalariats per sectors econòmics i per sexe, Illes Balears (2009-2010)	358
Quadre II-30	Evolució dels demandants d'ocupació segons el col·lectiu (2005-2010)	359
Quadre II-31	Evolució de l'atur registrat per sexe, Illes Balears (1996-2010)	360
Quadre II-32	Atur de llarga durada per comunitats autònomes (2010)	361
Quadre II-33	Perfil dels aturats de llarga durada. Illes balears (2006-2010)	362
Quadre II-34	Contractes registrats per modalitat de contractació: Illes Balears (2006-2010)	363
Quadre II-35	Contractació de durada determinada registrada. Illes Balears (2010)	364
Quadre II-36	Nombre de contractes registrats a treballadors estrangers a les Balears i a Espanya per zones de procedència (2010)	365
Quadre II-37	Programes de promoció de l'ocupació. Illes Balears 2010	367
Quadre II-38	Contractes indefinits aïllats a mesures de foment de la contractació (2009-2010)	368
Quadre II-39	Tipus de mesura, població, participació i pressupost. Illes Balears (2010)	374
Quadre II-40	Mesures de formació per a persones en atur. Programes, participació i pressupost. Illes Balears (2010)	374
Quadre II-41	Perfil sociodemogràfic. Illes Balears (2010)	378

Vegeu l'annex estadístic

CAPÍTOL III. QUALITAT DE VIDA I ESTAT DEL BENESTAR

LA POBLACIÓ DE LES ILLES BALEARS

Quadre III-1	Evolució de la població per comunitat autònoma de residència (2001-2010)	412
Quadre III-2	Evolució de la població estrangera per comunitat autònoma de residència (2001-2011)	414
Quadre III-3	Evolució de la població balear per nacionalitat i illa de residència (2001-2010)	416
Quadre III-4	Població per municipis i nacionalitat (2001 i 2010)	420

Vegeu l'annex estadístic

BENESTAR ECONÒMIC, DISTRIBUCIÓ DE LA RENDA I POBRESA

Quadre III-5	Indicadors de desigualtat de rendes per comunitat autònoma.....	436
Quadre III-6	Evolució dels ingressos a les Illes Balears (2003-2008)	437
Quadre III-7	Índexs de desigualtat i de risc de pobresa a la Unió Europea (2007-2008)	438
Quadre III-8	Taxa de risc de pobresa per comunitats autònomes.....	440

Vegeu l'annex estadístic

EL SISTEMA DE LA SEGURETAT SOCIAL

Vegeu l'annex estadístic

SALUT, QUALITAT DE VIDA I SERVEIS SANITARIS

Quadre III-9	Evolució d'alertes en seguretat alimentària a Espanya i a les Illes Balears (2006-2010).....	466
Quadre III-10	Casos i taxes d'incidència (brutes i ajustades a població mundial) de càncer a Mallorca 1988-2002 i estimacions per a 2007 i 2012	469
Quadre III-11	Malalties de declaració obligatòria a les Illes Balears (2010). Incidència i índex epidèmic acumulat (IEA)	472
Quadre III-12	Recursos de l'atenció primària (2010).....	481
Quadre III-13	Recursos de l'atenció hospitalària pública a les Illes Balears	482
Quadre III-14	Activitat a l'atenció primària de les Illes Balears (2010)	485
Quadre III-15	Llistes d'espera quirúrgica i de consultes (2003-2009)	489

Vegeu l'annex estadístic

EDUCACIÓ

Quadre III-16	Evolució de l'alumnat per nivells educatius i per titularitat. Cursos 2008-09 / 2010-11	494
Quadre III-17	Alumnat matriculat per nivells educatius i per illes. Curs 2010-2011	495
Quadre III-18	Nombre i distribució de centres a les Illes Balears per nivells, illes i titularitat. Curs 2010-2011	497
Quadre III-19	Professorat per categoria professional i illes. Cursos 2009-2010 i 2010-2011	498
Quadre III-20	Professorat per nivells educatius, illes i titularitat del centre. Curs 2010-2011	499
Quadre III-21	Nombre d'unitats per ensenyament i titularitat. Curs 2010-2011	501

Quadre III-22	Nombre mitjà d'alumnes per unitat/grup, ensenyament, nivells i titularitat dels centres. Curs 2010-2011	502
Quadre III-23	Alumnat de cicles formatius per especialitat i gènere. Curs 2010-2011	502
Quadre III-24	Nombre de matriculats per gènere a cicles formatius per especialitats més demandades	503
Quadre III-25	Distribució de l'alumnat de batxillerat per especialitats i gènere. Curs 2010-2011	504
Quadre III-26	Alumnat de programes de qualificació professional inicial. Curs 2010-2011	505
Quadre III-27	Distribució de l'alumnat dels programes de qualificació professional inicial per especialitat i gènere. Curs 2010-2011	506
Quadre III-28	Matriculació i promoció de l'alumnat d'ensenyaments obligatoris i no obligatoris per gènere i titularitat del centre. Curs 2009-2010	508
Quadre III-29	Evolució de la promoció de l'alumnat d'ensenyaments obligatoris i no obligatoris, per titularitat dels centres. Cursos 2008-09 i 2009-10	510
Quadre III-30	Distribució percentual de la població estrangera per comunitats autònomes. Gener 2011	511
Quadre III-31	Percentatge d'alumnes estrangers per comunitat autònoma (2009-2010)	512
Quadre III-32	Distribució percentual de l'alumnat estranger per illes. Curs 2010-2011	513
Quadre III-33	Evolució de la distribució de la població escolar de nacionalitat estrangera a les Illes Balears, per etapes educatives (2004-2011)	513
Quadre III-34	Increment de l'alumnat estranger a les Illes Balears (1991-2011)	515
Quadre III-35	Evolució del percentatge d'alumnat estranger, per tipus de centre (2004-2011)	516
Quadre III-36	Distribució de l'alumnat estranger per illes i nivells educatius. Curs 2010/2011	516
Quadre III-37	Nacionalitats d'alumnat estranger a les Illes Balears (2002-2011)	517
Quadre III-38	Principals països de procedència de l'alumnat estranger a les Illes Balears. Curs 2010-2011	518
Quadre III-39	Alumnat estranger de nivells no universitaris, matriculat al sistema educatiu de les Illes Balears. Per països d'origen i illa. Curs 2010-2011	519

Quadre III-40	Alumnat, unitats i professorat d'educació especial específica.	
	Curs 2010-2011	524

Vegeu l'annex estadístic

SERVEIS SOCIALS

Vegeu l'annex estadístic

EL SISTEMA DE PROMOCIÓ DE L'AUTONOMIA PERSONAL I D'ATENCIÓ A LA DEPENDÈNCIA (SAAD)

Vegeu l'annex estadístic

HABITATGE

Vegeu l'annex estadístic

JUSTICIA I ARBITRATGE

Vegeu l'annex estadístic

CULTURA, LLENGUA I ORGANITZACIONES ASSOCIATIVES

Vegeu l'annex estadístic

GRÀFICS**CAPÍTOL I. PANORAMA ECONÒMIC****PANORAMA INTERNACIONAL**

Vegeu l'annex estadístic

UNIÓ EUROPEA

Vegeu l'annex estadístic

L'ECONOMIA ESPANYOLA

Vegeu l'annex estadístic

EL PANORAMA ECONÒMIC DE LES ILLES BALEARS

Gràfic I-1	Estimació del creixement del PIB (1998-2010)	47
Gràfic I-2	Estimació del PIB de l'any 2008 a les Illes Balears.....	48
Gràfic I-3	Taxa de creixement del PIB (2009-2010) en termes reals	52
Gràfic I-4a	Taxa de creixement del PIB (2000-2010) en termes reals.....	53
Gràfic I-4b	Taxa de creixement del PIB. Índex de volum encadenat, referència any 2000=100.....	54
Gràfic I-5	Diferencial de les taxes de creixement a preus de mercat (base 2000) de les Illes Balears/Espanya per sectors econòmics, període 2009-2010.....	60
Gràfic I-6	Comparació d'exportacions i importacions de les Illes Balears amb Espanya, 2010	71
Gràfic I-7	IPC per comunitats autònomes. Taxes de variació anual (2010)	80
Gràfic I-8	Índex de preus implícits en el PIB a preus bàsics. Base 2009 (2001-2010)..	81
Gràfic I-9	Renda per càpita real de les Illes Balears i Espanya (2000-2009) (Any 2000 base 100)	84
Gràfic I-10	Distribució excedent / Inversió privada. Promig del període 2000-2009 (distància de la mitjana espanyola)	90
Gràfic I-11a	Comportament excedents / Inversió. Illes Balears, 2000-2009 (diferències amb la mitjana espanyola)	91
Gràfic I-11b	Comportament excedents / Inversió. Illes Balears, 2001-2009 (diferències amb la mitjana regional).....	91

Vegeu l'annex estadístic

SECTOR PRIMARI

Vegeu l'annex estadístic

SECTOR INDUSTRIAL

Vegeu l'annex estadístic

CONSTRUCCIÓ

Gràfic I-12	Indicador global d'activitat (1982-2010).....	116
Gràfic I-13	Evolució de la taxa d'atur (1996-2010).....	119
Gràfic I-14	Licitació oficial (2000-2010).....	120
Gràfic I-15	Taxa de variació internanual de projectes visats (2000-2010).....	122
Gràfic I-16	Ràtio: habitatges/obra (1999-2010)	122
Gràfic I-17	Habitatges protegits (1998-2010)	123
Gràfic I-18	Habitatges lliures (1999-2010).....	123
Gràfic I-19	Tipologia de projectes visats a les Illes Balears (2010)	126

ELS SERVEIS PRIVATS

Vegeu l'annex estadístic

EL TURISME

Gràfic I-20	Indicador de posició competitiva turística (IPCT) de les Illes Balears en preus (2000-2010).....	143
Gràfic I-21	Arribades de turistes estrangers (2004-2010)	147
Gràfic I-22	Estada mitjana dels turistes estrangers (2004-2010)	147
Gràfic I-23	Estades de turistes estrangers (2004-2010)	148
Gràfic I-24	Despesa dels turistes estrangers (2004-2010)	148
Gràfic I-25	Distribució de les temporades 2009 i 2010 dels arribats per nacionalitats a les Illes Balears	159

Vegeu l'annex estadístic

COMERÇ

Vegeu l'annex estadístic

TRANSPORTS I COMUNICACIONS

Vegeu l'annex estadístic

INSTITUCIONS FINANCERES

Vegeu l'annex estadístic

ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES I CÀRREGA FISCAL

Gràfic I-26	Càrrega fiscal per administracions a les Illes Balears (2010)	258
-------------	---	-----

Gràfic I-27	Càrrega fiscal: posició relativa respecte a la mitjana nacional (2010) ..	260
Gràfic I-28	Distribució de la càrrega fiscal per tipus de tribut a les Illes Balears (2010)	263
Gràfic I-28.1	Evolució de la càrrega fiscal a Espanya i les Illes Balears (2006-2010)	264
Vegeu l'annex estadístic		

MEDI AMBIENT

Gràfic I-29	Resolucions favorables a Mallorca (2005-2010)	270
Gràfic I-30	Variació interanual de les reserves hídriques (2004-2010)	272
Gràfic I-31	Evolució de les energies renovables (2010)	273
Gràfic I-32	Evolució recollida selectiva, Mallorca (tones) (2006-2010).....	274
Gràfic I-33	Evolució de la recollida selectiva a Menorca (2004-2010)	275
Gràfic I-34	Evolució interanual de la recollida selectiva a Eivissa (2003-2010)	275
Gràfic I-35	Recollida per temporades a cada illa (2004-2010)	276
Gràfic I-36	Evolució mensual de la superfície cremada a les Illes Balears (2010) ...	278
Gràfic I-37	Evolució mensual del nombre d'incendis a les Illes Balears (2010)	278
Gràfic I-38	L'AL21 als municipis de les Illes Balears (2007-2010)	285
Vegeu l'annex estadístic		

SOCIETAT DEL CONEIXEMENT I DE LA INFORMACIÓ

Gràfic I-39	Evolució de la despesa en R+D a les Illes Balears (en milers d'euros) ...	289
Gràfic I-40	Distribució de la despesa en R+D (2009)	290
Gràfic I-41	Personal en R+D a les Illes Balears (EDP)	290
Gràfic I-42	Distribució sectorial del personal en R+D (2009).....	291
Gràfic I-43	Despesa d'innovació/PIB (%) (2003-2009)	291
Gràfic I-44	Despesa en innovació a les Illes Balears (milers d'euros (2003-2009)...	292
Vegeu l'annex estadístic		

ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

Gràfic I-45	Nombre de cooperatives a les Illes Balears (1998-2010)	303
Gràfic I-46	Treballadors de les cooperatives de les Illes Balears (1998-2010)	304
Gràfic I-47	Societats laborals a les Illes Balears (1998-2010)	306
Gràfic I-48	Socis treballadors en les societats laborals de les Illes Balears (1998-2010).....	306
Vegeu l'annex estadístic		

CAPÍTOL II. MERCAT DE TREBALL I POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ

Gràfic II-1	Estructura del mercat de treball a les Illes Balears (mitjanes anuals 2010) (variació interanual)	352
Gràfic II-2	Índex de rotació i durada mitjana dels contractes temporals (mitjana dies) (2005-2010).....	364

Vegeu l'annex estadístic

CAPÍTOL III. QUALITAT DE VIDA I ESTAT DEL BENESTAR**LA POBLACIÓ DE LES ILLES BALEARS**

Gràfic III-1	Nombre d'estrangers per 100 habitants (2001, 2005, 2010)	413
Gràfic III-2	Percentatge de la població resident estrangera a les Illes Balears sobre el total de la població (2001-2011).....	417
Gràfic III-3.1	Piràmide de població: Illes Balears, 2001	426
Gràfic III-3.2	Piràmide de població: Illes Balears, 2010	426
Gràfic III-4	Creixement de la població a les Illes Balears per grups d'edat (2001-2010)	426
Gràfic III-5	Taxa de natalitat segons nacionalitat de la mare. Espanya i Illes Balears (2002-2009).....	428
Gràfic III-6	Evolució de l'edat mitjana al primer matrimoni per sexes. Estat espanyol i Illes Balears. 1975-2009	429
Gràfic III-7	Distribució dels matrimonis per illa i nacionalitat dels contraents (2009) ..	430

Vegeu l'annex estadístic

BENESTAR ECONÒMIC, DISTRIBUCIÓ DE LA RENDA I POBRESA

Gràfic III-8	Evolució de l'Índex de Gini a les Illes Balears i Espanya (2003-2008)	439
--------------	---	-----

Vegeu l'annex estadístic

EL SISTEMA DE LA SEGURETAT SOCIAL

Vegeu l'annex estadístic

SALUT, QUALITAT DE VIDA I SERVEIS SANITARIS

Gràfic III-9	IVE a dones residents a les Illes Balears, 2000-2009. Comparació de les taxes nacionals i les de les Illes Balears. Taxes globals (de 15 a 44 anys) per 1.000	465
Gràfic III-10	Evolució del nombre d'admissions a tractament per droga principal a les Illes Balears (2000-2009)	471
Gràfic III-11	Tuberculosi a les Illes Balears (2001-2010). Taxes per 1.000 habitants, segons la localització principal	473

Gràfic III-12	Nous diagnòstics de VIH a les Illes Balears (2003-2009). Nombre anual de casos i tendències, segons el retard diagnòstic.....	474
Gràfic III-13	Creixement de la despesa sanitària pública per comunitats autònomes (1995-2008)	477
Gràfic III-14	Variació dels recursos, l'activitat i la despesa del sistema sanitari de les Illes Balears. (2010)	487
Gràfic III-15	Evolució de les donacions entre l'any 1998 i el 2010, incloses afèresis i autotransfusions	490

Vegeu l'annex estadístic

EDUCACIÓ

Vegeu l'annex estadístic

SERVEIS SOCIALS

Vegeu l'annex estadístic

EL SISTEMA DE PROMOCIÓ DE L'AUTONOMIA PERSONAL I D'ATENCIÓ A LA DEPENDÈNCIA (SAAD)

Vegeu l'annex estadístic

HABITATGE

Vegeu l'annex estadístic

JUSTICIA I ARBITRATGE

Vegeu l'annex estadístic

CULTURA, LLENGUA I ORGANITZACIONS ASSOCIATIVES

Vegeu l'annex estadístic

